Originaali tiitel:
Te Adventures of Tom Sawyer and The Adventures of Huckleberry Finn by Mark Twain
Foreign Languag.es Publishing House Moscow 1948

Illustreerinud E. Maisaar Kääne- ja tiitlite kirjad V. Vare

Tom Sawyeri seiklused

E E S S Õ N A

Suurem osa siin raamatus kirjapandud seiklustest on tõesti juhtunud; mõned nendest on mu enda elamused, teised poiste omad, kes olid mu koolivennad. Huck Finn on võetud elust; Tom Sawyer samuti, kuid mitte üksikisiku järgi; ta on kombinatsioon kolme poisi karakteristikast, keda ma tundsin, ja kuulub seepärast arhitektuuri segastiili.

Ebausk, mida siin on puudutatud, valitses läänes üldiselt laste ja orjade hulgas selle loo ajajärgul, see tähendab, kolmkümmend või nelikümmend aastat tagasi.

Kuigi mu raamat on mõeldud peamiselt poiste ja tüdrukute meelelahutuseks, loodan, et seda ei lükka tagasi ka mehed ja naised, sest minu plaani kuulus püüda täisealistele meeldivalt meelde tuletada, mis nad olid kord ise, kuidas nad tundsid, mõtlesid ja rääkisid ja missugustest kummalistest ettevõtetest nad mõnikord osa võtsid.

Hartford, 1876

Autor

1. P E A T Ü K K

«Tom!»

Ei mingit vastust.

«Tom!»

Mingit, vastust.

«Huvitav, kus see poiss peaks olema. Kuule, Tom!»

Vana daam tõmbas prillid alla ja vaatas üle nende toas ringi; siis lükkas ta nad üles ja vaatas nende alt. Ta vaatas harva või mitte kunagi nii väikest asja nagu poiss läbi prillide, sest need olid ta pühapäevaprillid, tema südameuhkus, ja ta kandis neid «stiili», mitte vaja-

duse pärast; niisama hästi oleks ta võinud näha läbi paari ahjusiibri. Ta näis hetke nõutuna ja ütles siis, mitte ägedalt, kuid küllalt valjusti, et mööbel oleks võinud seda kuulda: «Noh, kui ma su kätte saan, ma .. .»

Ta ei lõpetanud, sest oli parajasti kummargil ja tonksis *l*uuavarrega voodialust — ja iga tõuke järel oli vaja hinge tõmmata. Kuid ta ei toonud päevavalgele midagi peale kassi.

«Niisugust poissi ei ole ma veel näinud!»

Ta läks avatud uksele ja seisis lävel, vaadeldes rohtukasvanud tomatitaimede ridu, mis moodustasid aia. Tomi polnud kusagil. Niisiis kõrgendas ta häält, et see kaugemale kostaks, ja hüüdis:

«Tom, uu!»

Kerge kähin tema selja taga, ja ta pöördus just õigel hetkel, et ühel poisijõmpsikal kuuest kinni haarata ning tema põgenemist takistada. «Nojah! Et mul see sahver varem meelde ei tulnud! Mis sa seal tegid?»

«Ei midagi.»_

«Ei midagi! Vaata oma käsi ja vaata oma suud. Millega sa need ara määrisid?»

«Ma ei tea, tädi.»

«Aga mina tean. See on moos, vaat mis see on. Kümme korda olen ma sulle öelnud, et kui sa moosi rahule ei jäta, saad naha peale. Anna vits siia!»

Vits juba tõusis. Seisukord oli meeleheitlik.

«Oh! Vaata selja taha, tädi!»

Vana daam pöördus kähku, kähmas seelikusaba pihku, et seda hädaohust päästa, ja samal hetkel andis poiss jalgadele valu, ronis üle kõrge plangu ning kadus selle taha. Tädi Polly seisis hetke hämmastunult ja hakkas siis tasa naerma.

«Pagana poiss! Kas ma iial midagi ei õpi? Kas ei ole ta mulle küllalt niisu-guseid vempe mänginud, et peaksin teda juba läbi nägema! Kuid vanad narrid on kõige suuremad nar-rid. Öeldakse ju, et vana koer ei õpi enam uusi trikke. Aga, heldeke, tal on need ju iga päev uued, ja kuidas sa tead, mis tulemas on? Ta nagu teab, kui kaua ta mind piinata võib, enne kui mul kops üle maksa läheb, ja ta teab ka, et kui ta mu käest hetkeks pääseb või mind naerma suudab ajada, siis on kõik jälle hea ja ma ei tee talle

midagi. Ma ei täida oma kohust selle poisi vastu, jumalatõsi, taevas teab seda. Hoia vitsa ja riku last, nagu tarkuseraamat ütleb. Teen pattu ja kogun kannatusi meile mõlemale,

tean seda. Poiss on riukaid täis, aga, armas taevas, ta on ju mu oma õndsa õe laps, vaene poisu, ja mul ei ole kuidagi südant teda lüüa. Iga kord, kui ta karistamata jätan, vaevab mind südametunnistus; ja iga kord, kui teda löön, on mu vana süda peaaegu lõhkemas. Olgu pealegi, naisest sündinud inimese elu on lühike ja täis muret, nagu pühakiri ütleb, ja ma usun, et see nii on. Ta teeb täna pärast lõunat poppi, ja karistuseks selle eest olen ma lihtsalt kohustatud teda homme tööle sundima. On küll väga karm teda laupäeval, kus kõik poisid on vabad, tööle panna, aga ta vihkab tööd rohkem kui midagi muud ja ma pean ometi veidigi oma kohust täitma, muidu saadan lapse hukatusse.»

Tom tegi tõesti poppi ja tal oli, väga lõbus. Ta jõudis tagasi koju just parajaks ajaks, et aidata neegripoisil Jimil järgmiseks päevaks puid saagida ja enne õhtusööki halgusid peeneks lõhkuda — vähemalt oli ta õigel ajal kohal, et Jimile oma seiklusi jutustada, kuna Jim tegi kolmveerandi tööst. Tomi noorem vend (või õigemini poolvend) Sid oli oma tööga (pilbaste korjamisega) juba valmis, sest ta oli vaikne poiss ja tal polnud tülikaid seiklejakalduvusi. Sel ajal kui Tom õhtust sõi, igal võimalikul juhul suhkrut näpates, esitas tädi Polly talle salakavalaid ja väga sügavamõttelisi küsimusi, sest ta tähtis teda paljastavaile avaldustele ahvatleda. Nagu paljud teised lihtsameelsed hinged, nii oli ka tädi Polly endast sel meelitaval arvamusel, et tal on annet peeneks, salapäraseks diplomaatiaks, ja ta armastas oma kõige läbipaistvamaid sepitsusi sügava kavaluse imedeks pidada.

«Tom, koolis oli kaunis palav, eks olnud?»

«M-jah.»

«Väga palav, eks?»

«M-jah.»

«Kas sul ei tulnud tuju suplema minna, Tom?»

Tomi läbistas väike kartus, mingisugune ebameeldiv kahtlus. Ta uuris tädi Polly nägu, kuid see ei öelnud talle midagi. Niisiis ütles ta:

«Ei, hm — noh, mitte just väga.»

Vana daam sirutas käe, katsus Tomi särki ja sõnas:

«Aga praegu sul polegi liiga soe.»

Ja tal oli hea meel, et ta oli avastanud, et särk oli kuiv, ilma et keegi oleks aru saanud, et ta just seda oligi teada tahtnud. Kuid Tomil oli nüüd selge, kustpoolt tuul puhub. Niisiis ennetas ta tädi arvatava järgmise käigu.

«Mõned meist pumpasid endale vett pähe — minu pea on veel praegu märg. Katsu!»

Tädi Polly tundis tuska, et ta oli selle kaudse tõenduse kahe silma vahele jätnud ja et ta polnud seda kavalust kasutanud. Siis tuli tal uus mõte:

«Tom, ega sa ei tarvitsenud pumba all särgi kraed lahti rebida, mille ma kinni õmblesin? Tee kuuenööbid lahti!»

Tomi näolt kadus murepilv. Ta avas kuue. Särgi krae oli korralikult kinni õmmeldud.

«Tont võtaks! Noh, olgu peale. Ma olin kindel, et sa poppi tegid ja suplemas käisid. Kuid ma andestan sulle, Tom, usun, sa oled selline kass, kes on kord juba oma käpad kõrvetanud, nagu öeldakse. Oled parem, kui sa välja näed — seekord.»

Tädi Polly oli pooleldi kurb, et tema teravmeelsus polnud märki tabanud, ja pooleldi rõõmus, et Tom oli ometi kord kogematagi kuulekalt käitunud.

Kuid Sidney ütles:

«Noh, minu arvates õmblesid sa tema krae valge niidiga kinni, see seal on aga must.»

«Muidugi õmblesin valge niidiga! Tom!»

Kuid Tom ei hakanud järge ootama. Uksest välja lipates ütles ta:

«Siddy, selle eest sa alles saad!»

Kindlas kohas uuris Tom kahte suurt nõela, mis olid tema kuue revääri pistetud ja mille ümber oli niiti keritud, ühele valget, teisele musta. Ta mõtles:

«Tädi poleks seda kunagi märganud, kui Sid poleks öelnud. Pagan võtaks, vahel õmbleb ta valgega, vahel mustaga. Ta võiks tõesti ühe või teise juurde jääda, nii ei suuda seda keegi meeles pidada. Aga Sid saab selle eest nahatäie, see on kindel!»

12

Tom ei olnud linnakeses eeskujulik poiss. Kuid ta tundis eeskujulikku poissi väga hästi ja vihkas teda.

Juba paari minutiga või isegi varem oli ta kõik oma mured unustanud. Mitte sellepärast, et tema mured oleksid talle karvavõrdki kergemad või vähem kibedad tundunud kui mehe mured mehele, vaid sellepärast, et uus võimas huvi surus nad seks korraks tagaplaanile ja tõrjus nad tema mõtteist välja — samuti nagu täiskasvanu unustab oma õnnetused uute ettevõtete ärevuses. See uus huvi oli uudne kõrgelthinnatud vilistamiskunst, mille ta oli äsja ära õppinud ühelt neegrilt ja mida ta nüüd segamatult soovis harjutada. See meenutas linnu vidistamist, sulakõlalist lõõritamist, kusjuures keele otsaga tuli kiiresti suulage puudutada. Lugeja arvatavasti mäletab, kuidas seda tehakse, kui ta on kunagi poisike olnud. Usinus ja hool kandsid varsti vilja, ja Tom sammus tänavat mööda, suu täis helisid ja süda tulvil tänutunnet. Ta tundis end nagu täheteadlane, kes on uue planeedi avastanud. Mis puutub aga tõsisesse, sügavasse, puhtasse rõõmu, siis

oli see poisil kahtle-mata suurem kui täheteadlasel.

Suveõhtud on pikad. Polnud veel pime. Korraga kat-kestas Tom vilistamise. Tema ees oli võõras poiss, veidi suurem kui tema. Iga uustulnuk, ükskõik millises vanuses või kummast soost, oli vaeses St. Petersburgi linnakeses tähelepandavaks harulduseks. See poiss oli hästi riietatud — liiga hästi äripäeva kohta. See oli lihtsalt hämmastav. Tema müts oli tore,, sinine kinninööbitud kuub uus ja puhas, samuti püksid. Tal olid kingad jalas, ja ometi oli alles reede. Ta kandis isegi heledast laiast paelast kaelasidet. Üldse oli tal linlase välimus, mis ärritas Tomi. Mida rohkem Tom seda hiilgavat imet vahtis, seda rohkem krimpsutas ta nina selle toreduse peale ja seda viletsamana tundus talle tema oma riietus. Kumbki poiss ei kõnelnud. Kui üks liikus, siis liikus ka teine, kuid ainult kulgemisi, sõõris. Nad hoidsid kogu aeg nägu näo, silm silma vastu, viimaks ütles Tom:

«Ma võin sulle naha peale anda!»

«Tahaksin näha, kuidas sa seda teed.»

«Aga ma saan sellega hakkama.»

«Ei, sa ei saa.»

«Jah saan.»

«Ei saa.»

«Ma saan.»

«Sa ei saa.»

«Saan.»

«Ei saa.»

Ebamugav vaikus. Siis küsis Tom:

«Mis su nimi on?»

«See pole vist sinu asi.»

«Hästi, siis ma teen selle oma asjaks.»

«Miks sa siis ei tee?»

«Kui sa veel palju räägid, siis teen.»

«Palju — palju — palju! Noh, tee nüüd!»

«Ah, sa arvad, et oled kole kange, jah? Võiksin su ka siis läbi klobida, kui mul teine käsi on selja taha seotud, kui ma ainult tahaksin.»

«Miks sa siis ei tee seda? Sa ainult räägid, et võid seda teha.»

«Noh, teen kah, kui sa mind narrid.»

«Oi jah, olen küllalt inimesi niisuguses pigis näinud.»
«Ninatark! Arvad, et oled suur asjamees, jah? Eh, missugune kübar!»
«Eks sa puuduta seda kübarat, kui ta sulle ei meeldi. Katsu ta peast maha lüüa; klobin läbi igaühe, kes söandab katset teha.»
«Valelik!»
«Ise oled valelik.»
«O!ed valelik riiukukk ega julge peale hakata.»
«Kõtt! käi minema!»
«Kuule, kui sa veel palju lobised, siis virutan sulle kiviga pähe.»
«Ohoh, näe kus virutaja!»
«Jah, virutan.»
«Miks sa siis ei tee seda? Sa ainult ähvardad teha. Miks sa ei viruta? Sellepärast, et sa kardad.»
«Ma ei karda.»
«Kardad.»
«Ei karda.»
«Kardad.»
Jälle vaikus. Jälle põrnitsemine ja teineteise ümber

keerlemine. Nüüd olid nad õlg õla vastas. Siis ütles Tom:
«Käi siit minema!»
«Käi ise!»
«Mina ei lähe.»
«Mina ka mitte.»
Nii nad seisid seal, kummalgi üks.jalg viltu vastu maad toetatud, teineteist kõigest jõust tõugates ja vihaselt põrnitsedes. Kuid kumbki ei saanud teisest jagu. Pika rabeluse järel, mis pani mõlemad õhetama, lõdvendasid nad valvsalt ning ettevaatlikult pingutust ja Tom ütles:
«Sa oled argpüks! Kaeban su peale oma suurele vennale: tema võib su oma väikese sõrmega maha lüüa, ja ma ütlen talle, et ta seda teeks.»
«Arvad, et ma su suurt venda kardan? Minul on palju suurem vend kui sinu oma, ja ta võib sinu venna üle selle aia visata.» (Mõlemad vennad olid välja mõeldud.)
«See on vale.»
«Sinu sõnad ei tee seda veel valeks.»

Tom tõmbas suure varbaga joone tolmu sisse ja ütles:

«Katsu sellest üle astuda, ja ma soen sind nii, et sa ei suuda enam püsti tõusta. Igaüks, kes riskib seda teha, on lambavaras.»

Võõras poiss astus kähku üle joone ja ütles:

«Sa lubasid mind ju sugeda, eks näis, kas tuled toime »

«Ara trügi siia, ole parem ettevaatlik.»

«Noh, sa kelkisid, et annad naha peale — miks sa ei tee seda?»

«Kirevase päralt, vean kahe tsendi peale kihla, ma teen seda.»

Võõras poiss võttis taskust kaks vaskraha ja pakkus neid pilkavalt Tomile.

Tom lõi need maha.

Järgmisel hetkel veeresid ja rabelesid mõlemad poisid teineteisest kinni hoides nagu kassid sopas; ühe minuti kestel kitkusid ja rebisid nad teineteist juustest ja riietest, tagusid ja küünistasid teineteise nina ning

katsid end tolmu ja ausäraga. Siis võttis segadus kindla kuju, ja võitlusmöllust kerkis esile Tom, istudes kaksi-ratsa võõra poisi otsas ja tagudes teda rusikatega.

«Ütle «küllalt»!» karjus ta.

Poiss püüdis ainult lahti rabelda. Ta nuttis, peamiselt

vihast.

«Ütle «küllalt»!» Ja materdamine käis edasi.

Lõpuks kuuldus võõralt poisilt allasurutult «küllalt», ja Tom laskis tal tõusta, öeldes: «See on sulle õpetuseks. Teinekord vaata ette, keda sa narrima tikud.»

Võõras poiss läks ära, puhastades riideid tolmust, nuuksudes ja nuusates. Aeg-ajalt vaatas ta tagasi, raputas pead ja ähvardas, mida ta kõik teeb Tomile «järgmine kord, kui ta tema kätte saab». Tom ainult irvitas seepeale ja pöördus ülevas meeleolus minema. Niipea kui ta oli keeranud selja, kahmas võõras poiss maast kivi, virutas talle sellega abaluude vahele ja pistis siis ise antiloobi kürusega plagama. Tom ajas reeturit taga kuni selle koduni ja sai niiviisi teada, kus ta elas. Ta seisis seepeale veidi aega värava juures, vaenlast välja kutsudes, kuid vaenlane näitas talle ainult lõustu läbi akna ega võtnud väljakutset vastu. Viimaks ilmus vaenlase ema, nimetas Tomi halvaks, õelaks, vulgaarseks lapseks ja käskis tal ära minna. Tom läkski ära, kuid tõotas selle poisiga veel arveid õiendada.

Ta jõudis sel õhtul kaunis hilja koju, ja kui ta ettevaatlikult läbi akna sisse ronis, leidis ta

eest varitseja oma tädi näol; ja kui tädi nägi, millises seisukorras olid Tomi riided, tegi ta vankumatu otsuse muuta poisi laupäevane puhkeaeg sunnitööga vangistuseks.

2 PEATÜKK

Laupäeva hommik oli kätte jõudnud ja kogu suvine maailm oli särav, värske ja täis elurõõmu. Igas südames helises laul, ja kui süda oli noor, siis tungis hein huultele. Igas näos oli rõõmu jaigas sammus kergust. Akaatsiad õitsesid ja õite lõhn täitis õhku. Cardiffi küngas, künkatagune kõrgustik, haljendas tai-

mestikust ja oli küllalt kaugel, et paista igatsetud maana, unelev, rahuküllane, meelitav.

Tom ilmus kõnniteele lubjaämbri ja pikavarrelise pintsliga. Ta silmitses planku, ja rõõm kadus loodusest ning sügav kurbus asus tema hinge. Kolmkümmend jardi üheksa jala kõrgust planku! Elu tundus Tomile tühjana ja olemasolu lausa koormana. Ohates kastis ta pintsli värvi sisse ja tõmbas sellega ülemist lauda mööda; kordas seda operatsiooni; tõmbas veel korra; võrdles tühist 'lubjatud riba kaugeleulatuva lupjamata plangupinnaga ja istus löödult tünni otsa. Väravast tuli Jim, plekkämber käes, kareldes ja «Buffalo neiusid» lauldes. Linnakaevult vee toomine oli Tomi meelest alati vastik töö olnud, kuid nüüd ei tundunud see talle enam nii. Talle meenus, et kaevul oli ikka seltskonda. Valged, mulatid ja neegripoisid ning -tüdrukud ootasid seal alati järjekorda, puhkasid, vahetasid mänguasju, tülitsesid, lõid lahingut, tegid nalja. Ja tal tuli veel meelde, et kuigi kaev oli ainult sada viiskümmend sammu eemal, ei jõudnud Jim veeämbriga kunagi enne tundi tagasi; isegi siis pidi keegi talle harilikult järele minema. Tom ütles:

«Kuule, Jim! Ma to&n vee ara, kui sa niikaua värvid.»

Jim raputas pead ja.ütles:

«Ei saa, mässa Tom. Vanaproua ütles, et pean vett tooma minema ja mitte kellegagi aega viitma Ta arvas juba, et mässa Tom hakkab peale käima, et ma tema eest värviksin, ja seepärast käskis ta mul otsekohe minna ja oma töö ära teha — ta lubas ise värvimise järe!e valvata.»

«Oh, ära pane tähelegi, mis ta ütles, Jim. Niiviisi ta räägib alati. Anna ämber — olen ühe minuti pärast tagasi. Tema ei saa sellest teadagi.»

«Ma ei tohi, mässa Tom. Vanaproua lööb mul pea otsast maha. Tõepoolest.»

«Tema! Ta ei löö kunagi kedagi, koputab ainult sõrmkübaraga pähe, ja kes hoolib sellest, ma tahaksin teada. Ta ähvardab hirmus palju, kuid ähvardamine ei tee,haiget — igatahes mitte

siis, kui ta ise ei nuta. Jim, annan suue marmorkuuli. Annan sulle valge kuuli.»

Jim lõi kõhklema.

«Valge kuuli, Jim, ja see on uhke asi.»

«Heldeke, see on imetore asi, ma tean. Aga, massa Tom, ma kardan nii väga vanaprouat.»

Ent Jim oli ainult inimene — kiusatus oli liiga suur tema jaoks. Ta pani ämbri maha ja võttis valge kuuli. Järgmisel hetkel lidus ta oma ämbriga ja kipitava kuklaga tänavast alla, Tom värvis suure hooga ja tädi Polly lahkus tegevusväljalt, peos tuhvel ja silmts võidurõõm.

Kuid Tomi energial ei olnud pikka püsi. Ta hakkas mõtlema, missuguseid lõbustusi ta oli kavatsenud selleks päevaks, ja tema mured mitmekordistusid. Varsti mööduvad siit vabad poisid kergejalgselt igasugustele veetlevatele retkedele ja nad heidavad palju nalja tema kulul sellepärast, et ta peab töötama, — juba see mõte põletas Tomi tulena. Ta kraamis välja oma maise vara ja silmitses seda — mänguasju, kuulikesi, igasugust rämpsu. Sellest piisas võib-olla tasuks mõne töövahetuse eest, kuid seda oli vähe isegi pooletunnilise täieliku vabaduse ostmiseks. Niisiis pani Tom oma varanatukese tasku tagasi ja loobus mõttest poisse ära osta. Sel süngel ja lootusetul hetkel tuli talle äkki hea mõte, lausa inspiratsioon. Ta võttis pintsli ja hakkas rahulikult töötama. Varsti ilmus nähtavale Ben Rogers, just see poiss, kelle pilget ta oli kartnud. Beni kõnnak oli hüplev ning tantsisklev — selge tõendus, et tema süda oli kerge ja ootused roosilised. Ta sõi õuna ja laskis aeg-ajalt kuuldavale pika meloodilise huilge, millele järgnes sügavatooniline pimm-põmm, pimm-põmm, sest ta kujutas endast aurikut. Lähemale jõudes vähendas ta kurust, astus keset tänavat, kallutas end tugevasti paremale poole ja pöördus raskelt, kogu pidulikkuse ja tseremoniaalsusega, sest ta oli «Suur Missouri» ja pidi üheksa jalga sügaval vees istuma. Ta oli ühtaegu laev, kapten ja mäsinatelegraaf, niisiis pidi ta ennast kujutama omaenda tormitekil käske andmas ja neid täitmas.

«Stop, sir! Ting-a-ling-ling.» Laev jäi peaaegu seisma ja pöördus aegamisi kõnnitee poole. «Tagasikäik! Ting-a-ling-ling!» Käsivarred tõmbusid sirgeks ja laskusid jäigalt külgi mööda alla. «Tagasi tüürpoordi! Ting-a-

ling-ling! Tšuu! Tšuu-uu-tšuu!» Parem käsi tegi vahepeal suuri sõõre, sest see kujutas endast

suurt laeva-ratast, «Tagasi pakpoordi! Ting-a-ling-ling! Tšuu-tš-tšuu-tšuu!» Vasak käsi hakkas sõõre tegema.

«Stop, tüürpoord! Ting-a-ling-ling! Stop, pakpoord! Edasi jüürpoordi! Stop! Aeglaselt keerata! Ting-a-ling-ling! Tšuu-uu-uu! Raaköis välja! Kähku!_ Noh — välja köiega, mis te seal teete? Heitke silmus selle kännu otsa! Nüüd silla juurde — las käia! Masinad seisma, sir! Ting-a-ling-ling!»

«St! Sšt! St!» (Sügavust mõõtes.)

Tom jätkas värvimist, pööramata vähematki tähelepanu aurikule. Ben vahtis hetke ja ütles siis:

«Hei! Sa oled ankrusse pandud, mis?»

Ei mingit vastust. Tom vaatles oma viimast pintslitõmmet kunstniku silmaga; siis veel - üks kerge tõmme, ja ta uuris uuesti tagajärge. Ben astus ta kõrvale. Tomi suu jooksis vett õuna järele, kuid ta ei katkestanud tööd. Ben ütles:

«Hallo, vanapoiss; pandi tööle või?»

«Ah, sina oled, Ben! Ma ei pannud tähelegi.»

«Kuule, ma lähen ujuma. Kas sina ei tahaks ka? Aga sa teed muidugi parema meelega tööd, eks ole? No muidugi!»

Tom silmitses viivu poissi ja küsis:

«Mida sa nimetad tööks?»

«Noh, kas see ei ole siis töö?»

Tom hakkas uuesti värvima ja tähendas hooletult:

«Võib-olla on, võib-olla ei ole. Tean ainult, et see on Tom Sawyeri maitse järgi.»

«Oh, mine nüüd, sa ei taha ometi öelda, et see sulle meeldib?»

Pintsel liikus edasi.

«Meeldib? Noh, ma ei tea, miks ei peaks see mulle meeldima. Seda ei juhtu ju iga päev, et üks poiss saab planku värvida.»

See näitas asja hoopis uues valguses. Ben jättis õuna-söömise. Tom tõmbas oma pintslit suurejooneliselt edasi-tagasi, astus sammu tahapoole, et tulemusi vaadelda, parandas pisut siin ja seal ja silmitses uuesti arvustavalt. Ben jälgis iga liigutust, tema huvi kasvas

järjest, töö hakkas talle ikka enam meeldima. Viimaks ütles ta:

«Kuule, Tom, las ma värvin ka natuke.»

Tom kaalutles; kavatses juba nõustuda, kuid muutis siis meelt: «Ei, ei; arvan, see ei lähe,

Ben. Saad aru, tädi Polly on väga nõudlik selle aia suhtes — just siin, tänava pool, tead. Kui see oleks õuepoolne plank, siis ei oleks ei mul ega ka tädil midagi selle vastu. Aga sellele plangule paneb ta suurt röhku, see tuleb väga hoolikalt teha. Arvan, tuhande, võib-olla ka paari tuhande poisi hulgas ei leidu ühtegi, kes oskaks teha seda nii, nagu vaja.»

«Ei — kas tõesti? Oh, kuule, lase mind ainult proovida, ainult natuke. Mina sinu asemel küll laseksin, Tom.»

«Ben, lubaksin hea meelega, indiaani ausõna, aga tädi Polly — jah, Jim tahtis seda teha, kuid tädi ei lasknud. Sid tahtis, ta ei lasknud ka Sidi. Näed nüüd, missuguses pigis ma olen! Kui sa hakkaksid seda planku värvima ja midagi läheks viltu ...»

«Oh, lollus; olen hästi ettevaatlik. Las ma nüüd proovin. Kuule, ma annan sulle oma õuna südame.»

«Noh, hea küll. Ei, Ben, see ei lähe siiski. Kardan...-»

«Annan sulle terve õuna!»

Tom loovutas pintsli tõrksa ilme, kuid rõõmsa südamega. Ja sel ajal kui äsjane aurik «Suur Missouri» töötas ja päikese käes higistas, istus tagasitõmbunud kunstnik sealsamas kõrval varjus tünni otsas, kõlgutas jalgu, mugis õuna ja sepitses plaani teiste lihtsameelsete püüdmiseks. Neist polnud puudust — iga natukese aja pärast juhtus poisse mööda minema; nad tulid pilkama, kuid jäid värvima. Selleks ajaks, kui Beni isu täis sai, oli Tom järjekorra heas korras oleva paberlohe eest Billy Fisherile kaubelnud; ja kui viimasel küllalt sai, ostis Johnny Miller eesõiguse kärvanud roti ja nööri eest, millega seda võis vibutada; ja nii edasi ja nii edasi, tund tunni järel. Ja kui saabus pärastlõuna, ujus Tom, hommikune vaene vilets poiss, sõna tõsises mõttes külluses. Tal oli peale eelmainitud esemete kaksteist marmorkuuli, üks parmupilli poolik, tükike sinist pudeliklaasi, mille läbi võis vaadata, lõngapool, võti, mis ühtki lukku ei ava-

nud, tükk kriiti, klaasist karavinikork, üks tinasõdur, paar konnapoega, kuus paukkompvekki, ühe silmaga kassipoeg, vasest ukselink, koera kaelarihm — ainult ilma koerata, noapea, neli apelsinikoore tükki ja lagunenud aknaraam. Ta oli veetnud aega väga lõbusasti ja jõude suures seltskonnas ja plank oli kolmekordselt värvitud! Kui värv poleks otsa lõppenud, siis oleks ta kõik poisid linnakeses pankrotti viinud.

Tom pidi endale tunnistama, et maailm ei olegi lõpuks nii tühine. Ta oli enesele teadmata avastanud tähtsa seaduse inimese tegevuses, ja.nimelt: et panna meest või poissi mõnda asj~a ihaldama, on ainult vaja see asi raskesti kättesaadavaks teha. Kui Tom oleks olnud suur ja tark filosoof, nagu seda on selle raamatu kirjutaja, siis oleks ta taibanud, et töö on see, mida inimene

on kohustatud tegema, ja lõbu see, mida ta ei ole kohustatud tegema. Ja see oleks aidanud tal aru saada, miks kunstlillede valmistamine või sõtkeveski ümberajamine on töö, kuna keegli veeretamine või Mont Blanc'i otsa ronimine on ainult lõbu. Inglismaal on rikkaid džentlmene, kes juhivad neljahobusetõlda kakskümmend või kolmkümmend miili päevas suvisel ajal, sest see eesõigustatud lõbu maksab neil ränka raha, aga kui neile selle eest tasu pakutaks, siis muutuks see tööks ja nad loobuksid sellest.

3. P E A T Ü K K

Tom ilmus tädi Polly ette, kes istus avatud akna all mugavas tagatoas, mis oli ühtlasi magamistuba, söögituba ja raamatukogu. Mahe suveõhk, segamatu vaikus, lillelõhn ja mesilaste uinutav sumin olid avaldanud oma mõju, ja tädi Polly tukkus oma kudumistöö kõhal, sest tal polnud mingit seltsilist peale kassi, ja seegi magas tema süles. Prillid olid kindluse mõttes üles hallidele juustele lükatud. Ta oli arvanud, et Tom on muidugi ammu putket teinud, ja oli seepärast üllatatud, kui poiss end nii kartmatult jälle tema meelevalla alla andis. Tom küsis:

«Kas ma tohin nüüd mängima minna, tädi?»

«Mis, juba? Kui palju sa ära tegid?»

«Kõik on tehtud, tädi.»

«Tom, ära valeta mulle. Ma ei salli seda.»

«Ei valeta, tädi; kõik on valmis.»

Tädi Pollyl oli vähe usku sellisesse tõendusse. Ta läks ise välja vaatama; ja ta oleks rahul olnud, kui kakskümmend protsenti Tomi kinnitusest oleks tõele vastanud. Kui ta aga leidis, et terve plank oli mitte ainult \prvitud, vaid hoolikalt kolmekordse värvikorraga käetud ja isegi - plangu alla maapinnale valge triip tõmmatud, siis oli tema imestus peaaegu kirjeldamatu. Ta ütles:

«Ma ei oleks kunagi uskunud! Sedac peab ausalt tunnistama: sa võid töötada, kui sa ainult tahad, Tom.» Kuid siis kahandas ta kütust, lisades: «Aga ma pean ütlema, seda juhtub küll väga harva, et sa tahad. Hüva, mine siis ja mängi, kuid vaata, et sa õigel ajal tagasi tuled, muidu saad naha peale.»

Tädi Polly ofi nii vaimustatud Tomi hiilgavast saavutusest, et ta poisi sahvrisse viis, eriti

ilusa õuna valis ja selle talle andis moraalijutluse saatel sellest, millise täiendava väärtuse ja maitse omandab ausa pingutusega teenitud tasu. Ja sellal, kui ta lõpetas sobiva pühakirja-sõnaga, «õngitses» Tom endale ühe koogi.

Siis lippas ta välja ja silmas Sidi, kes hakkas parajasti üles minema välistrepist, mis viis tagumistesse ruumidesse teisel korral. Mullakamated olid käepärast, ja silmapilkselt oli õhk neid täis. Neid vuhises nagu rahet
Sidi ümber, ja enne kui tädi Polly jõudis üllatusest toibuda ning appi tõtata, oli kuus või seitse mätast märki tabanud, Tom aga üle plangu kadunud. Värav oli küll olemas, kuid Tomil ei olnud harilikult kunagi aega seda käsutada. Tema süda oli nüüd rahul, sest Sidile oli kätte makstud selle eest, et ta tädi tähelepanu oli mus.-tale niidile juhtinud ja temale, Tomile, häda kaela saatnud.

Tom läks majade ümbert ringi ja jõudis välja porisele kõrvaltänavale tädi lehmalauda taga. Nüüd oli ta väljaspool tabamis- ja karistusohtu ning seadis sammud avaliku väljaku poole, kus poiste kaks «sõjaväge» pidid täna lahingut lööma, nagu oli kokku lepitud. Tom oli ühe armee kindral, Joe Harper, tema südamesõber, teise. Need kaks suurt komandöri ei pidanud endale seisusekohaseks isiklikult võitlusest osa võtta — see sobis rohkem väiksematele vendadele — , vaid istusid koos kõrgendikul ja juhtisid lahinguoperatsioone adjutantide kaudu antud käskude teel. Tomi armee saavutas pikaajalise ja ägeda lahingu järel hiilgava võidu. Siis loeti surnud üle, vahetati vangid, lepiti kokku järgmise kokkupõrke tingimuste suhtes ja määrati kindlaks vajaliku lahingu päev, mispeale armeed rivistusid ja minema marssisid, kuna Tom üksi kodu poole pöördus. Möödudes jnajast, kus elas Jeff Thatcher, nägi ta aias üht võõrast tütarlast, veetlevat väikest sinisilmalist olendit heledate, kahte pikka palmikusse punutud juustega, valge suvekleit seljas ja tikitud püksikesed jalas. Äsja-kroonitud kangelane langes ühegi pauguta. Endine lemmik Amy Lawrence kadus ta südamest ega jätnud endast isegi mälestust järele. Tom oli arvanud, et armastab teda hullupööra; ta oli pidanud oma kirge jumaldamiseks, ja ennäe! see oli ainult vilets kaduv kiindumus. Ta oli kuude kaupa Amyt võita püüdnud ja alles nädal tagasi oM tüdruk talle oma poolehoidu tunnistanud; ta oli olnud kõige. õnnelikum ja uhkem poiss maailmas ainult seitse lühikest päeva, ja nüüd, ainsa hetkega, oli Amy tema süda-

mest läinud nagu juhuslik võõras, kelle külaskäik on tehtud.

Tom jumaldas seda uut inglit vargse pilguga, kuni nägi, et see oli teda märganud. Siis teeskles ta, nagu poleks tal aimugi tüdruku sealolekust, ja hakkas igasuguseid mõttetuid poisikeselikke tempe demonstreerima, et tüdrukus imetlust äratada. Ta jätkas seda veidrat tembutamist tükike aega, kuni ta keset üht ohtlikku võimlemisetendust pilgu aeda heitis ja nägi, et väike tüdruk pöördus maja poole. Tom astus aia juurde ja nõjatus nukralt selle vastu, lootes, et teine veel viivitab. Tüdruk seisatas hetke trepil ja liikus siis ukse poole. Tom ohkas sügavalt, kui tüdruk jala lävele pani, kuid siis lõi tema nägu särama, sest enne kui tüdruk majja kadus, viskas ta ühe aedkannikese üle aia. Poiss jooksis sinna ja peatus paari jala kaugusel õiest, tõstis käe varjuks silmade ette ja hakkas piki tänavat alla vaatama, nagu oleks ta seal midagi huvitavat avastanud. Siis võttis ta maast õlekõrre ja katsus seda, pea kuklas, ninal tasakaalus hoida; seejuures ühele ja teisele poole liikudes ligines ta vähehaaval kannikesele; lõpuks peatus ta paljas jalg õiel, painduvad varbad haarasid sellest kinni ja ta keksles oma aardega minema ning kadus nurga taha. Kuid ainult hetkeks, seniks, kuni ta jõudis õie oma kuue hõlma alla kinnitada, südame, võib-olla ka kõhu lähedale, sest tema teadmised anatoomias ei olnud eriti kindlad ja väga täpne polnud ta samuti.

Nüüd tuli ta tagasi ja jäi aia aarde kuni videvikuni, demonstreerides endist viisi oma kunsttükke. Kuid tüdruk ei näidanud end enam, kuigi Tom lohutas end veidi lootusega, et ta on mõne akna lähedal ja näeb tema lugupidamisavaldusi. Viimaks läks ta vastumeelselt koju, vaene pea täis nägemusi.

Kogu õhtusöögi kestel oli ta nii heas tujus, et tädi imestas, «mis sellele lapsele sisse on läinud». Ta sai Sidi loopimise pärast tublisti tõrelda, kuid ei paistnud sellest põrmugi hoolivat. Ta katsus otse tädi nina all suhkrut näpata, sai selle eest sõrmedele ja ütles:

«Tädi, Sidi sa ei löö, kui tema suhkrut võtab.»

«Sid ei piina inimest ka niiviisi, nagu sina seda teed. Sina oleksid alati suhkru kallal, kui ma valvel ei oleks.»

Varsti astus tädi Polly kööki ja Sid, õnnelik oma puutumatuses, sirutas käe suhkrutoosi järele võidurõõmuga, mis oli Tomile peaaegu talumatu. Kuid Sidi sõrmed vääratasid ja toos kukkus ning purunes. Tom oli ülimas vaimustuses, sellises vaimustuses, et ta taltsutas isegi oma keelt ja vaikis. Ta tõotas endale, et ta ei lausu sõnagi, isegi siis mitte, kui tädi sisse tuleb, vaid istub täiesti vaikselt, kuni tädi küsib, kes selle pahanduse tegi; siis ta ütleb, ja midagi ei või olla magusamat maailmas kui näha, kuidas see pailapse eeskuju «saab». Ta oli nii tulvil juubeldust, et suutis end vaevu taltsutada, kui vana daam tagasi tuli ja kudude ees seisatas, heites vihavälke üle prillide. Tom ütles endale: «Nüüd läheb lahti!» Ja järgmisel hetkel oli ta siruli põrandal! Vägev käsi tõusis uueks löögiks, kui Tom hüüdis:

«Pea ometi, miks sa mind lööd? Sid tegi selle kätki!»

Tädi Polly peatus kohmetuses ja. Tom ootas lohutavat kahetsust. Ent kui tädi jälle sõnad suhu sai, ütles ta ainult:

«Mh! Noh, sulle ei olnud see lops kah ülearu. Sina tegid minu äraolekul kindlasti mõne teise jultunud tembu.»

Siis hakkas teda südametunnistus piinama ja ta soovis midagi head ning 'hella öelda; kuid ta arvas, et seda oleks võetud tunnistamisena, et ta oli ülekohtune olnud, ja seda ei lubanud distsipliin. Niisiis oli ta vait ja jätkas mureliku südamega oma toimetusi. Tom mossitas nurgas ja suurendas mõttes oma häda. Ta teadis, et südames oli tädi tema ees põlvili, ja see teadmine pakkus talle mõrudat rahuldust. Ta otsustas, et ei anna mingit märku, ei pane midagi tähele. Ta tundis, et talle läbi pisarateloori langes aeg-ajalt igatsev pilk, kuid ta ei teinud sellest väljagi. Ta kujutles end haigena, suremas, ja tädi kum-mardumas tema kõhale, anudes ainsatki andestavat sõna, kuid tema pöörab näo seina poole ja sureb seda ütlemata. Ah, mis tädi siis tunneks? Ja ta kujutles end jõe äärest koju toodavat surnuna, kiharad kõik märjad, vaesed käekesed igaveseks liikumatud, valutav süda rahu leidnud. Kuidas tädi end tema peale heidab, kuidas tema pisarad ojana voolavad ja huuled jumalat paluvad, et see talle tagasi annaks tema poisi, ja ta ei tee talle iial, iial

enam ülekohut! Kuid tema, Tom, lebab seal külmana, kahvatuna ja liikumatuna — vaene väike kannataja, kelle mured on lõppenud. Nende unistuste paatos erutas nii väga Tomi tundeid, et ta pidi korduvalt neelatama — miski pigistas kurgus; ja ta silmad ujusid vees, mis voolas pilgutamise juures alla ja tilkus nina otsast maha. Ja nii tore oli see oma murede hellitamine, et ta ei oleks võinud taluda, kui mingi ilmalik lõbu või närvidele käiv rõõm oleks seda seganud; see oli liiga püha säärase kokkupuute jaoks. Ja kui siis täditütar Mary tantsiskledes sisse tuli, täis ülekeevat rõõmu, et jälle kodu nägi pärast igipikka ühenädalast külaskäiku maal, tõusis Tom ja läks pilvises sünguses välja ühest uksest, kuna Mary tõi laulu ning päikesepaiste sisse teisest. Ta hulkus ringi, hoidudes eemale poiste tavalistest koosviibimiskohtadest, ja otsis üksildasi kohti, mis olid kooskõlas tema meeleoluga. Palkidest parv jões meelitas teda, ja ta istus selle kaugemale äärele ning silmitses sünget laia veepinda, soovides, et ta võiks uppuda korraga ja teadvuseta, ilma et tarvitseks läbi teha looduse poolt määratud ebamugavat rutiini. Siis meenus talle tema õis. Ta võttis selle välja, närtsinud ja muljutud õiekese, ja see suurendas võimsalt tema kurblikku õndsustunnet. Ta mõtles, kas tema tunneks talle kaasa, kui ta teaks. Kas ta nutaks ja sooviks, et tal oleks õigus käed tema kaela ümber panna ja teda lohutada? Või pöörduks ta külmalt kõrvale nagu muu tühi maailm? See kujutlus valmistas nii meeldivat kannatust, et ta selle mõttes ikka ja jälle uuesti läbi elas, üha uues ja erinevas valguses, kuni oli selle lõimelõngadeni ära kulutanud. Viimaks tõusis ta ohates ja sammus pimedusse. Kella poole kümne või kümne paiku jõudis ta tühjale tänavale, kus elas tema jumaldatud tundmatu. Ta peatus viivu; ükski hääl ei ulatunud tema kuulatavasse kõrva, ainult maja teisel korral langes ähmane küünlavalgus ühe akna eesriidele. Kas pühapaik oli seal? Ta ronis üle aia ja puges vargsi läbi põõsaste selle akna alla. Kaua ja liigutatult vaatas ta selle poole üles; siis heitis ta akna alla selili maha, käed risti rinnal, hoides oma armetut närbunud õiekest. Nii tahtis ta surra — väljas

külmas maailmas, ühegi varjuta tema kodutu pea kohal; ükski sõbralik käsi ei pühi surmahigi ta laubalt,

ükski armastav nägu ei kummardu kaastundlikult tema kohale, kui suur surmaheitlus algab. Ja nii näeb tema teda, kui ta vaatab välja rõõmsasse hommikusse, — ja oh, kas valab ta ainsatki pisarat tema vaesele elutule kehale, kas ta rinnast tõuseb ühtegi tasast ohet, kui ta näeb, et rõõmus noor elu on nii julmalt hävitatud, nii enneaegselt maha niidetud? …

Aken avanes; teenija ebakõlaline hääl rüvetas pühalikku rahu ja -veejuga ujutas üle maaslamava; märtri maised jäänused!

Lämbuv kangelane kargas kergendava turtsatusega jalule; miski lendas summutatud sajatuse saatel vihisedes läbi õhu, järgnes puruneva klaasi klirin, ja üks väike ähmane kogu vilksas üle aia ning sööstis pimedusse.

Veidi hiljem, kui Tom magamaminekuks lahtiriietatult küünlajupi valgusel oma märgi riideid silmitses, ärkas Sid; ent kui tal oligi mingi tume kavatsus mõistaandvaid vihjeid teha, siis otsustas ta ümber ja pidas suu, sest Tomi silmis oli midagi ähvardavat. Tom puges voodi, ilma et oleks end veel palvetamisega vaevanud, ja Sid pani selle vahelejätmise tallele.

4. P E A TÜ K K

Päike tõusis vaikse maailma kohale, saates oma kiiri nagu õnnistades alla rahulikule külale. Pärast hommikusööki pidas tädi Polly perekondlikku jumalateenistust. See algas palvega, mille alusmüüriks olid tüsedad lademed pühakirjatsitaate, ühendatud algupäraste mõttemõlgutuste õhukese mördikihiga. Selle ehitise tipult esitas ta nagu Siinai mäelt käreda peatüki Moosese käsuseadusest.

Siis pani Tom endale nii-öelda vöö vööle ja hakkas salme pähe tuupima. Sid oli oma osa juba mitu päeva tagasi ära õppinud. Tom koondas kogu oma energia viie salmi päheõppimiseks, ja ta valis need mäejutlusest, sest ta ei leidnud kuskilt lühemaid salme.

Poole tunni möödudes oli Tomil oma õppetükist ebamäärane üldine kujutlus, kuid mitte ka rohkem, sest tema vaim rändas inimese kogu avaral mõtteväljal ja käed tegelesid tähelepanu segavate meelelahutustega. Mary

võttis ta raamatu, et jälgida õppetüki esitamist, ja Tom püüdis läbi udu teed leida.

«Õndsad on ee… ee ...»

«Vaimust...»

«Jah — vaimust; õndsad on vaimust… ee … ee …»

«Vaesed …»

«Vaesed; õndsad on vaimust vaesed, sest npmad .. . nemad...»

«Nende…»

«Sest nende. Õndsad on vaimust vaesed, sest nende.. . päralt on taevariik. Õndsad on need, kes kurvad, sest nemad ... nemad ...»

«P...»

«Sest nemad … ee …»

«Pe...»

«Sest nemad pe... oh, ma ei tea, mis sõna see on!»

«Peavad!»

«Oh, peavad! Sest nemad peavad.. . sest nemad peavad … ee … ee… peavad kurvad … ee… ee … õndsad on need, kes peavad ... need, kes … ee … need, kes peavad kurvad olema, sest nemad peavad … ee… peavad mida? Miks sa mulle ette ei ütle, Mary? Miks sa nii alatu tahad olla?»

«Oh, Tom, sa vaene puupea, ma ei õrrita ju sind. Seda ma ei teeks. Sa pead uuesti õppima. Ära heida meelt, Tom, sa saad sellega hakkama. Ja kui sa valmis oled, annan sulle midagi väga ilusat! Ole nüüd hea poiss.»

«Hea küll! Mis see on, Mary? Ütle, mis see on?»

«Pole tähtis, Tom. Sa tead, et kui ma ütlen «ilus», siis on see ilus.»

«Kindlasti on, Mary. Hea küll, võtan selle siis uuesti käsile.»

Ja Tom võttiski «selle uuesti käsile»; ja uudishimu ning oodatava tasu kahekordse surve all töötas ta sellise innuga, et saavutas hiilgava tagajärje.

Mary andis talle tuliuue «Barlow»-noa, mille hind on kaksteist ja pool tsenti; ja Tomi keha läbis rõõm, mis vapustas teda pealaest jalatallani. Tõsi, nuga ei lõiganud midagi, kuid ta oli ehtne Barlow, ja see o!i kujuteldamatult tähtis, olgugi et see, kust läänepoisid üldse selle mõtte võtsid, et selline relv võis asja kahjuks ka järele

tehtud olla, on sügav saladus ja võib-olla jääbki selleks. Tom lõpetas kapi täkkimise uue noaga ja kavatses kirjutuslaua kallale asuda, kui teda kutsuti ümber riietuma pühapäevakooli jaoks.

Mary andis talle plekk-kausiga vett ja tüki seepi ja ta läks õue ning pani kausi väikesele pingile. Siis kastis ta seebi vette ja pani kõrvale, kääris varrukad üles, valas vee tasakesi maha, astus kööki ja hakkas ukse taga rippuva käterätikuga usinasti nägu pühkima. Kuid Mary võttis käterätiku ära ja ütles:

«Kas sul häbi ei ole, Tom? Sa ei tohi nii halb poiss olla. Vesi ei tee sulle haiget'.».

Tomil oli veidi piinlik. Pesukauss täideti uuesti, ja seekord seisis Tom selle ees pisut aega julgust

kogudes, tõmbas siis sügavasti hinge ja alustas. Kui ta varsti kööki astus, mõlemad sumad kinni, ja kobades käterätikut otsis, tilkus tema näolt ausa tõendusena seebist vett. Ent kui ta käterätiku tagant jälle nähtavale ilmus, ei saanud temaga siiski veel rahule jääda, sest puhas territoorium lõppes maskitaoliselt lõua ja põskede juures; all-ja teispool seda joont oli must niisutamata pind, mis laius eest alla ja kõrvale ümber kaela. Mary võttis ta nüüd käsile, ja kui ta valmis sai, võis Tomi täitsameheks ja vennaks pidada: ta oli ühesuguse nahavärviga, ja tema tihedad juuksed olid korralikult kammitud, lühikesed kiharad jätsid meeldiva, sümmeetrilise üldmulje. (Salaja püüdis Tom suure töö ja vaevaga onja kiharaid silendada ja litsus juuksed tugevasti vastu pead, sest tema arvates olid lokid naiselikud ning tema omad täitsid ta elu kibedusega.) Siis tõi Mary välja ta ülikonna, mida kahe aasta jooksul oli käsutatud ainult pühapäeviti. Seda ülikonda nimetati lihtsalt tema «teisteks riieteks», — niisiis teame nüüd ka Tomi garderoobi suurust. Tüdruk «seadis ta korda» seejärel, kui ta oli riietunud: nööpis tema korraliku pintsaku kurguni kinni, keeras laia särgi-krae õlgadele, puhastas teda harjaga ja kroonis kirju õlgkübaraga. Tom nägi nüüd välja äärmiselt korralik ja kohmetu, ja ta tundiski end nii ebamugavalt, nagu ta välja nägi, sest kogu tema riietuses oli midagi kitsenda-vat ja puhast, mis temas tuska tekitas. Ta lootis, et Mary kingad unustab, kuid ka see lootus läks tühja: Mary

29

võidis neid põhjalikult rasvaga, nagu see oli kombeks, ja tõi nad talle kätte. Tom kaotas kannatuse ja ütles, et teda sunnitakse alati seda -tegema, mida ta ei taha teha. Kuid Mary vastas keelitavalt:

«Palun, Tom, ole hea poiss.»

Niisiis tõmbas Tom urisedes kingad jalga. Mary oli peagi valmis, ja kolm last läksid pühapäevakooli, kohta, mida Tom kõigest hingest vihkas, Sid ja Mary aga armastasid.

Pühapäevakoolis olid tunnid kella üheksast poole üheteistkümneni ja siis jumalateejjistus. Kaks last jäid alati vabatahtlikult jutlust kuulama ja kolmas jäi ka alati — mõjuvamail põhjustel. Kiriku kõrgete seljatugedega kõvad pingid mahutasid umbes kolmsada inimest; hoone oli väike ja lihtne, torni aset täitis mingisugune männilaudadest kast. Tom jäi uksel paar sammu maha ja kõnetas üht pühapäevariietuses seltsilist:

«Kuule, Bill, kas sul on kollane pilet?»

«Jah.»

«Mis sa tahad selle eest?»

«Mis sa annad?»

«Tüki lagritsat ja õngekonksu.»

«Näita.»

Tom näitas. Asjad olid rahuldavad ja vahetasid omanikku. Siis kauples Tom paari valge kuuli eest veel kolm punast piletit ja mõne pisiasja eest paar sinist. Ta varitses ka teisi poisse, kui need tulid, ja jätkas kümme või viisteist minutit iga värvi piletite ostmist. Siis astus ta

kirikusse puhaste ja kärarikaste poiste ja tüdrukute salgaga, sammus oma istekohale ja alustas tüli esimese ettejuhtuva poisiga. Õpetaja, tõsine vanem mees, segas end vahele; kui ta siis selja keeras, tutistas Tom järgmises pingis istuvat poissi, oli aga oma raamatusse süvenenud, kui poiss ümber pöördus. Siis torkas ta teist poissi nõelaga, et kuulda, kuidas see «ai!» ütleb, ja sai jälle õpetajalt noomida. Kogu Tomi klass oli justkui ühe vitsaga löödud: rahutu, kärarikas ja tülikas. Kui neil tuli vastata, siis ei teadnud keegi oma salme hästi ja kogu aeg pidid teised ette ütlema. Siiski rühiti kuidagi läbi, ja igaüks sai oma tasu väikeste siniste piletite näol, millele olid trükitud pühakirjasõnad; iga kähe päheõpitud salmi

eest sai ühe sinise pileti. Kümme sinist piletit võrdusid ühe punasega ja need võis selle vastu vahetada; kümme punast piletit võrdusid ühe küllasega; kümne kollase pileti eest andis inspektor õpilasele väga lihtsas köites piibli (mis maksis tol heal ajal nelikümmend tsenti). Kui paljudel minu lugejaist jätkuks usinust ja püsivust kähe tuhande salmi päheõppimiseks, isegi Dore piibli eest? Ometi oli Mary sel viisil kaks piiblit omandanud; see oli kaheaastase kannatliku töö vili. Ja üks saksa päritoluga poiss oli saanud neli või viis piiblit. Kord ütles ta peast kolm tuhat salmi vahetpidamata; kuid see pingutus oli liiga suur tema vaimsetele võimetele ja sellest päevast peale ei olnud ta idioodist palju parem — tõsine õnnetus koolile, sest pidulikel juhtudel, külaliste ees, oli inspektor alati selle poisi välja kutsunud ja lasknud tal (nagu Tom ütles) «laiutada». Ainult vanemad õpilased suutsid oma pileteid hoida ja niikaua selle igava töö juures püsida, kuni nad piibli said. Seepärast oli selle autasu andmine harukordne ja tähelepanuväärne sündmus; edukas õpilane oli sel päeval nii tähtis ja silmapaistev, et iga teise õpilase rinnas lõi leegitsema uus auahnuselõke, mis kestis sageli paar nädalat. Võib-olla polnud Tomi vaimne kõht iial tõsiselt selle autasu järele isu tundnud, kuid kahtlemata oli- ta kogu oma olemusega juba ammu seda au ja hiilgust ihaldanud, mis sellega kaasas käis.

Määratud ajal tõusis inspektor kantsli ees püsti, käes suletud lauluraamat, mille rahele oli pistetud esimene sõrm, ja nõudis tähelepanu. Kui pühapäevakooli inspektor oma tavalist väikest kõnet peab, siis on lauluraamat tema käes niisama vajalik nagu vältimatu noodileht laulja käes, kes seisab kontserdilava esiplaanil ja laulab soolot, kuigi jääb saladuseks, mispärast see vajalik on, sest niihästi lauluraamatut kui noodilehte ei käsuta vaene kannataja kunagi. Inspektor oli kõhn kolmekümne viie aastane mees punaka kitsehabeme ja lühikeste punakate juustega. Ta kandis kõva püstkraed, mille ülemine äär ulatus peaaegu kõrvadeni ja mille teravad nurgad kooldusid ettepoole samal kõrgusel suunurkadega — tara, mis sundis otse ette vaatama ja kogu kehaga pöörduma, kui oli vaja kõrvale vaadata. Lõug toetus lopsakale kae-lasidemele, mis oli pikk ja lai nagu pangatäht ja mille

otstes olid narmad. Saapaninad olid viimse moe järgi järsult ülespidi käänatud nagu suusaotsad

— kannatuse ja vaeva vili, mille noormehed saavutasid, istudes tundide kaupa seina vastu surutud varvastega. Mister Walters oli välimuselt väga tõsine ja südame poolest väga siiras ning aus. Ta austas nii väga pühi asju ja kohti ja eraldas neid nii väga ilmalikest asjadest, et tema pühapäeva-kooli-hääl oli omandanud talle enesele märkamatult isesuguse intonatsiooni, mis puudus täiesti äripäevil. Ta algas järgnevalt:

«Nüüd, lapsed, ma soovin, et istuksite nii sirgesti ja kenasti, kui suudate, ja pühendaksite Ihulle paar minutit kogu oma tähelepanu. Nii juba läheb. Nii peavad head väikesed poisid ja tüdrukud ikka istuma. Näen, et üks väike tüdruk vaatab aknast välja; kardan, ta arvab vist, et ma olen seal kusagil väljas, võib-olla puu otsas ja pean linnukestele kõnet. (Heakskiitev naerukihin.) Tahaksin teile öelda, kui hea meel on mul näha nii palju rõõmsaid puhtaid näokesi sellises kohas nagu siin, kuhu olete kogunenud õppima, kuidas õiglased ja head olla.»

Ja nii edasi ja nii edasi. Pole mõtet kogu kõnet kirja panna. See oli selline kõne, mis ei muutu ja on seega tuttav meile kõigile.

Viimast kolmandikku kõnest segasid taasalanud võitlused ja muud meelelahutused teatud pahade poiste hulgas, samuti nihelemine ja sosistamine, mis levisid'-"üle terve ruumi, uhtudes isegi niisuguste eraldatud ja kindlate kaljude aluseid, nagu Sid ja Mary. Kuid siis lakkas äkki mister Waltersi hääle vaibumisega igasugune müra, ja kõne lõpp võeti vastu-vaikse tänupuhanguga.

Palju sosistamist oli põhjustanud enam-vähem haruldane sündmus — külaliste sissetulek. Need olid: advokaat Thatcher, keda saatsid väga nõrk ja elatanud rauk, uhke tüse keskealine mees terashallide juustega ja väärikas daam, kes oli kahtlemata viimase naine. Daamil oli käekõrval laps. Tom oli rahutu olnud, täis erutust, tuska ja südametunnistuse piinagi: ta ei suutnud Amy Law-rence'ile silma vaadata, tema hella pilku taluda. Aga kui ta nägi seda väikest uustulnukat, hakkas tema hing kõhe õndsusest leegitsema. Järgmisel hetkel «näitas» ta end kõigest väest: togis ja karvustas poisse, tegi grimasse,

ühe sõnaga — kasutas iga võtet, mis võis üht tüdrukut kütkestada ja tema heakskiitu teenida. Tema juubeldust segas ainult üks tume täpp: mälestus tema alandusest selle ingli aias, kuid selle jälje liivas uhtusid varsti minema õnnelained, mis sealt nüüd üle voogasid.

Külalised juhatati kõige kõrgemaile aukohtadele ja niipea kui mister Walters oli oma kõne lõpetanud, esitles ta neid koolile. Selgus, et keskealine mees oli äärmiselt tähtis isik, ei keegi muu kui maakonna kohtunik, kõige kõrgem olend, keda need lapsed olid kunagi näinud. Neid huvitas, millisest materjalist see mees oli tehtud, ja pooleldi soovisid teda möirgamas kuulda ning pooleldi kartsid, et ta seda teeb. Ta tuli Constantinople'ist, mis oli kaksteist miili eemal, niisiis oli ta reisinud ja maailma näinud, needsamad silmad olid näinud maakonna kohtu-hoonet, millel öeldi plekk-katus olevat. Aukartusest, mida need mõtisklused sisendasid, andsid

tunnistust paljuütlev vaikus ja vahtivate silmade read. See oli suur kohtunik Thatcher, nende oma advokaadi vend. Jeff Thatcher läks otsekohe ettepoole, et näidata oma lähedust suure mehega ja lasta end tervel koolil kadestada. Tema hingele oleks olnud muusika teiste sosistamist kuulda.

«Vaata teda, Jim! Ta läheb sinna. Vaata ometi! Ta kavatseb talle kätt anda; nüüd surub ta tema kätt. Pagana pihta, kas sa ei sooviks Jeff olla?»

Mister Walters hakkas «end näitama» igasuguste ametlike askelduste ja toimetustega, «andes käske, tehes otsuseid, ja-gades juhtnööre siin-seal ja igal pool, kus võimaluse leidis. Raamatukoguhoidja «näitas end» sellega, et jooksis kaenlatäie raamatutega sinna-tänna ja tekitas rohkesti segadust, millest putukväikesed võimud lõbu tunnevad. Noored naisõpetajad «näitasid end», kummardudes leebelt õpilaste kõhale, kes olid asja kõrvakiilu saanud, tõstes kenasti hoiatava sõrme halbade väikeste poiste poole ja silitades hellalt heade poiste päid. Noored meesõpetajad «näitasid end» kergete noomituste ja teiste väikeste autoriteediväljendustega ning hoolika distsipliinipidamisega. Ja enamik õpetajaid nii mees- kui naissoost leidis tegevust raamatukogu kallal kantsli juures; ja see oli toiming, mida tuli sooritada ikka paar või kolm korda (seejuures väga pahasena näides). Väikesed tüd-

rukud «näitasid end» mitmel viisil ja väikesed poisid «näitasid end» sellise agarusega, et õhk oli paks paberkuulidest ja kemplusmüdinast. Ja kõige selle kohal istus suur mees, naeratades majesteetlikult, kohtuniklikult kogu majale ja soojendades end omaenda suuruse päikeses, sest ka tema «näitas end». Puudus ainult üks asi, mis oleks mister Waltersi vaimustuse teinud täielikuks, ja nimelt juhus piiblit autasuks anda ning ünt imelast näidata. Mitmel õpilasel olid mõned kollased piletid, kuid kellelgi polnud neid vajalikul määral, nagu ta oli parimate õpilaste hulgas järele päridesjdndlaks teinud. Ta oleks andnud ei tea mis, et too saksa poiss oleks jälle terve mõistuse juures kõhal olnud.

Ja nüüd, hetkel, kus igasugune lootus oli kadunud, astus Tom Sawyer ette üheksa kollase, üheksa punase ja kümne sinise piletiga ning nõudis piiblit! See oli välk selgest taevast. Walters polnud sellest allikast lähema kümne aasta jooksul sooviavaldust oodanud. Kuid möödapääsu polnud: siin olid garanteeritud tšekid ja neil oli oma nimiväärtus. Tom paigutati seepärast kõrgemale kõhale, kohtuniku ja teiste äravalitute juurde, ja peakorter teatas suurest uudisest. See oli viimase kümne aasta kõige põrutavam üllatus; sensatsioon oli jiii suur, et see tõstis uue kangelase kohtunikuga ühele kõrgusele ja koolil oli ühe ime asemel vahtida kaks. Poisse näris kõiki kadedus, kuid kõige kibedamat piina kannatasid need, kes liiga hilja taipasid, et nad ise olid soodustanud selle vihatud hiilguse saavutamist, müües pileteid Tomile selle varanduse eest, mille ta oli värvimiseesõiguse müügiga kokku kuhjanud. Nad põlastasid iseendid, et olid lasknud end salakavalast rebasest haneks püüda.

Autasu anti Tomile kätte nii suure tundeküllusega, nagu inspektor suutis antud olukorras esile

manada, kuid õige hoog nagu puudus, sest instinkt ütles vaesele mehele, et siin oli mingisugune saladus, mis ei kannatanud võib-olla hästi päevavalgust. See oli ju lihtsalt pöörane, et see poiss oli kogunud oma varasalve kaks tuhat vihku pühakirjatarkust, — juba üks tosin oleks kahtle-mata ületanud tema võimed. Amy Lawrence oli uhke ning õnnelik ja püüdis teha kõik, et Tom näeks seda tema näost; kuid Tom ei vaadanud tema poole. Amy imestas,

muutus pisut rahutuks; siis tekkis tume kahtlus ja kadus, kuid tõusis jälle. Amy valvas; üks vargne pilk ütles talle kõik, ja siis lõhkes tema süda, ta oli armukade ning vihane, pisarad ilmusid ja ta vihkas kõiki, Tomi, nagu ta arvas, kõige rohkem.

Tomi esitleti kohtunikule, kuid tema keelepaelad olid kinni, ta suutis vaevalt hingata, süda võbises — osalt selle mehe määratu tähtsuse pärast, kuid peamiselt sellepärast, et ta oli tüdruku isa. Ta oleks meeleldi maha heitnud ja teda kummardanud, kui oleks pime olnud. Kohtunik pani käe Tomi pea peale, nimetas teda tubliks väikeseks meheks ja päris; mis tema nimi on. Poiss kogeles, ahkis ja sai lõpuks sõna-suust.

«Tom.»

«Oh, ei, mitte Tom, vaid —»

«Thomas.»

«Jah, nii on õige. Arvasin, et võib-olla on veel midagi. Väga hea. Aga sul on ju vist veel ka teine nimi ja sa ütled mulle selle, eks ole?»

«Ütle džentlmenile oma teine nimi, Thomas,» õpetas Walters, «ja ütle «sir». Sa ei tohi viisakaid kombeid unustada.»

«Thomas Sawyer — sir.»

«Nii! Hea poiss! Tubli poiss. Tubli, mehine väikemees. Kaks tuhat salmi on suur hulk — väga, väga suur hulk. Ja sa ei kahetse kunagi, et oled vaeva näinud neid õppides, sest teadmised on rohkem väärt kui midagi muud maailmas; need ongi, mis teevad inimese kuulsaks ja heaks. Sinust endast saab ükskord suur ja hea mees, Thomas, ja siis sa vaatad tagasi ja ütled: «Selle kõige eest võlgnen tänu oma poisikesepõlve väärtuslikele pühapäevakooli eelistele; selle kõige eest võlgnen tänu oma kallitele õpetajatele, kes õpetasid mind õppima; selle kõige eest võlgnen tänu heale inspektorile, kes julgustas mind ja valvas minu järele ja andis mulle ilusa piibli, toreda, uhke piibli, mille võin alatiseks endale jätta; selle kõige eest võlgnen tänu õigele kasvatusele!» Seda sa ütled, Thomas; ja sa ei vahetaks neid kaht tuhat .salmi siis mingi varanduse vastu — ei, tõesti ei vahetaks. Ja nüüd, kui sul midagi selle vastu ei ole, ütled ehk mulle ja sellele daamile midagi, mis sa oled õppinud, — ei, tean,

et sul ei ole midagi selle vastu, sest me oleme uhked väikeste poiste peale, kes õpivad. Kindlasti

tead sa kõigi kaheteistkümne apostli nimed. Kas sa ei nimetaks mulle kaht esimest?»

Tom oli seni lolli näoga kuue nööpi keerutanud. Nüüd ta punastas ja vaatas maha. Mister Waltersi süda läks külmaks. Ta ütles endale: «Pole võimalik, et see poiss oskaks vastata ka kõige lihtsamale küsimusele, — miks kohtunik teda ometi küsis?» Kuid ta tundis end kohus-tatud olevat ütlema:

«Vasta härrale, Thomas, ära karda.»

Tom vaikis endiselt.

«Olen kindel, et sa mulle ikka ütled,» sõnas daam. «Kahe esimese apostli nimed olid . ..»

«Taavet ja Koljat!»

Tõmbame halastuse pärast eesriide selle stseeni lõpu ette.

5. PEATÜKK

Kell pool üksteist hakkas väikese kiriku ragisev kell lööma ja rahvas hakkas kogunema hommikusele jumalateenistusele. Pühapäevakooli õpilased valgusid kirikus laiali ja võtsid istet omaste kõrval pinkidel, et järelevalve all olla. Tuli tädi Polly, ning Tom, Sid ja Mary istusid tema juurde. Tom paigutati vah«käigu-poolsesse pingiotsa, et ta oleks võimalikult kaugel avatud aknast ja ahvatlevaist suvepiltidest väljas. Rahvahulk täitis löövid. Tulid: elatanud ja puudustkannatav postkontoriülem, kes oli kord paremaid päevi näinud; linnapea abikaasaga — sest linnakesel oli muu ülearuse hulgas ka linnapea; rahukohtunik; Douglase lesk, nägus, peen ja neljakümneaastane, helde, heasüdamlik hing ja jõukas, tema maja künkal oli ainus palee linnas, ja kõige külalislahkem ning kaugelt kõige pillavam pidustuste suhtes, millega St. Petersburg võis kiidelda; küürus ja auväärt major Ward ja missis Ward; advokaat Riverson, uus silmapaistev isik, kaugemalt pärit; siis linnakese iludus, kel-lele järgnes parv batisti ja paeltega ehitud noori südamemurdjaid; siis kõik linna noored ametnikud üheskoos, sest nad olid seisnud eeskojas ja imenud oma jalutuskeppide nuppe, moodustades libedate, lollakalt naerata-

vate austajate sõõri, kuni viimane neiu oli «läbi kadalipu» jooksnud; ja kõige lõpuks tuli musterpoiss Willie Mufferson, hoolitsedes nii tähelepanelikult oma ema eest, nagu oleks see lihvitud klaasist. Alati saatis ta ema kirikusse minekul ja oli kõigi emandate uhkus. Kõik poisid,vihkasid teda, sest ta oli nii hea, ja pealegi seati teda neile alatasa eeskujuks. Tema tagumisest taskust rippus välja valge ninarätik — juhuslikult, nagu ikka pühapäeviti. Tomil ei olnud ninarätikut ja ta vaatas poistele, kel see õli, kui saksikutele. Et kogudus oli nüüd täielikult koos, helises kell veel kord viivitajate ja ümber-uitajate manitsuseks, ja siis valitses kirikus pühalik vaikus, mida segasid ainult koori itsitamine ja sosistamine galeriil. Koor itsitas ja sosistas alati kogu juma-lateenistusaja. Oli kord üks kirikukoor, kes polnud halvasti kasvatatud, kuid ma olen unustanud, kus see oli. See oli palju aastaid tagasi, ja ma mäletan sellest üsna vähe, kuid arvan, et see oli kusagil võõral maal.

Õpetaja nimetas laulu ja luges selle ette tundeküllaselt, erilise rõhuga, mis selles maanurgas väga meeldis. Tema hääl algas keskmiselt helikõrguselt ja ronis järjest ülespoole, kuni jõudis teatud punktini, kus ta tugevasti viimast sõna rõhutas, ja hüppas siis järsku alla nagu hüppelaualt.

Teda peeti imetlusväärseks ilulugejaks. Kirikuringkonna «seltskondlikel koosviibimistel» paluti teda alati luuletusi ette kända; ja kui ta oli lõpetanud, tõstsid daamid käed ja lasksid need abitult rüppe langeda, pööritasid silmi ja vangutasid päid, snis pidi tähendama: «Sõnad ei suuda seda väljendada! See on liiga ilus, liiga ilus selle sureliku maailma jaoks.»

Kui laul oli lauldud, muutus auväärt mister Sprague kuulutustahvliks ja luges ette pika rea teadaandeid koosolekute, ühingute ja muu sellise kohta, kuni näis, et see kestab viimsepäeva kõuekärgatuseni, — veider komme, mis püsib Ameerikas isegi suurlinnades veel praegusel ajalehtede külluse ajajärgul. On ju sageli nii, et mida vähem üks traditsiooniline komme on õigustatud, seda raskem on sellest vabaneda.

Ja siis õpetaja palvetas. See oli hea, suuremeelne palve ja väga üksikasjaline; selles paluti kiriku eest ja kiriku väikeste laste eest, linnakese teiste kirikute eest; linnakese enda eest; krahvkonna eest; osariigi eest; osariigi ametnike eest; Ühendriikide eest; Ühendriikide kirikute eest; kongressi eest; presidendi eest; valitsusametnike

eest; vaeste meremeeste eest, keda vintsutas tormine meri; miljonite rõhutute eest, kes ägasid Euroopa monarhiate ja idamaa despotismi kanna all; nende eest, kel on valgust ja häid sõnumeid, kuid kel pole siiski silmi nägemiseks ega kõrvu kuulmiseks; paganate eest kaugeil meresaartel; ja lõpuks paluti, et see, mida õpetaja kavatses öelda, leiaks kuulmist ning poolehoidu ja langeks seemnena viljakandvale maale ning annaks õigel ajal tänuliku, hea lõikuse. Aamen.

Järgnes riiete kahin, seisev kogudus võttis istet. Poiss, kelle elukäigust see raamat jutustab, ei tundnud rõõmu palvest; ta ainult talus seda —.kui ta niigi palju suutis. Ta oli kogu aeg kärsitu. Ta jälgis ebateadlikult palve üksikasju — sest ta ei kuulanud, kuid tundis selle sisu ja vaimuliku tavalist esitamiskäiku — ja kui sellele terake uut sisse põimiti, avastas tema kõrv selle kohe ja kogu tema loomus pani seda pahaks; ta pidas juurdelisamist ülekohtuseks ja nurjatuks. Palve kestel oli

üks kärbes Tomi ette pingi seljatoele istunud ja piinas tema hinge sellega, et hõõrus rahulikult oma jalgu üksteise vastu; haaras nendega peast kinni ja nühkis seda nii tugevasti, et see näis keha küljest peaaegu eralduvat ja käel peene niidina nähtavale ilmus; kraapis tagumiste jalgadega oma tiibu ja silus neid .keha ligi, nagu oleksid nad kuuehõlmad; ühe sõnaga, tegi kogu oma tualetti nii rahulikult, nagu oleks ta teadnud, et tal pole midagi karta. Ja tal polnud tõesti midagi karta; sest nii väga kui Tomi käed sügelesidki selle järele, et teda kinni püüda, ta ei julgenud seda teha: ta uskus, et tema hing hukkub otsekohe, kui ta teeb midagi niisugust palvetamise ajal. Kuid lõpplause lähenedes hakkas ka ta käsi koolduma ja ettepoole hiilima; ja niipea kui «aamen» oli öeldud, oli kärbes sõjavang. Tädi märkas seda ja sundis teda oma vangi vabastama.

Pastor luges teksti ja esitas siis ühetoonilise suminaga oma jutluse, mis oli nii igav, et paljud pead hakkasid ükshaaval noogutama. Ja ometi oli see jutlus, mis jagas piiramatul määral tuld ja väävlit ja vähendas äravalitute hulga nii väikese pereni, et seda tasus vaevalt päästa. Tom loendas jutluse lehekülgi; pärast kirikut teadis ta alati, mitu lehekülge jutlus pikk oli, kuid harva

teadis ta sellest midagi muud. Seekord oli ta siiski veidi aega tõsiselt huvitatud. Pastor maalis suurejoonelise ja liigutava pildi maailma rahvaste kogunemisest tuhandeaastasesse rahuriiki, kus lõvi ja tall lebavad kõrvuti ja väike laps juhib neid. Kuid selle suure vaatepildi paatos ja moraal ei avaldanud poisile mingit mõju; ta mõtles ainult peategelase silmapaistvale osale pealtvaatava rahva ees; tema nägu lõi selle mõtte juures särama ja ta ütles endale, et ta sooviks meeleldi see laps olla, kui lõvi on taltsas.

Tema kannatused algasid uuesti, kui kuiv arutlus jätkus. Korraga meenus talle üks aare ja ta võttis selle välja. See oli kohutavate sarvedega suur must sitikas, «näpitssitikas», nagu Tom teda nimetas. Ta oli pistongi-karbis. Esimene asi, mis sitikas tegi, oli see, et ta Tomi sõrmest kinni napsas. Järgnes loomulik raputus, sitikas paisati vahekäiku ja langes selili põrandale, kuna kannatada saanud sõrm poisi suhu läks. Sitikas lamas abitult jalgu siputades maas, võimetu ümber pöörduma. Tom vaatles teda ja igatses tema järele, kuid ta oli kätte-saamatus kauguses. Teised inimesed, keda jutlus ei huvitanud, leidsid sitikas meelelahutust ja vaatasid teda samuti.

Parajasti lähenes üks ümberuitav puudel laisal sammul, kurva südamega, roidunud suvisest pehmusest ja rahust; tüdinud vangistusest, õhaffes vahelduse järele. Ta silmas sitikat; longus saba kerkis ja hakkas liputama. Puudel uuris saaki, kõndis selle ümber ringi; nuusutas seda ohutust kaugusest; käis veel kord ringi; muutus julgemaks ja nuusutas lähemalt; tõstis siis huule ja napsas ettevaatlikult sitika järele, kuid ei saanud teda kätte; tegi uue katse ja veel ühe; hakkas asjast lõbu tundma, laskus kõhuli, sitikas käppade vahel, ja jätkas oma katseid; lõpuks tüdis sellest, muutus ükskõikseks ning hajameelseks. Tema pea hakkas noogutama, koon vajus

vähehaaval üha allapoole ja puudutas viimaks vaenlast, kes sellest kinni haaras. Kuuldus terav haugatus, puudel raputas pead ja sitikas lendas paar sammu eemale ning kukkus jälle selili. Lähemad pealtvaatajad vappusid tasasest sisemisest naerust, mitmed näod kadusid lehvikute ja ninarätikute varju ja Tom oli üpris õnnelik. Koer oli

lolli näoga ja arvatavasti ka tundis end lollina, kuid tema südames tärkasid vimm ja kättemaksuiha. Niisiis läks ta sitika juurde ja hakkas teda ettevaatlikult uuesti ründama, hüppas talle igast küljest kallale, maandudes esimeste käppadega temast tolli kaugusel, napsas hammastega veelgi ligemalt ja raputas pead, nii et kõrvad lotendasid. Kuid veidi aja pärast tüdis Ja jälle, püüdis lõbustada end ühe kärbsega, ei leidnud selles aga meelelahutust, jälgis, nina põrandal, üht sipelgat, kuid tüdis varsti ka sellest, haigutas, ohkas, unustas sitika täiesti ja istus sellele peale! Kostis metsik valukisa, ja puudel pistis plagama vahekäiku mööda; kilav klähvimine jätkus ja koergi lidus edasi; ta jooksis altari eest läbi, sööstis alla teist käiku pidi, uksest mööda, täites kisaga terve kiriku; tema hirm kasvas ühes jooksuga, kuni ta lõpuks paistis vaid karvase komeedina, mis liikus oma orbiidis valguse hiilguse ja kiirusega. Viimaks lahkus määratsev kannataja oma jooksurajalt ja kargas oma peremehe sülle; viimane viskas ta aknast välja, mispeale hädakisa kiiresti nõrgenes ja kaugusse kadus.

Selle aja peale punetasid kõik kirikulised ning olid lämbumas tagasihoitud naerust, ja jutlus oli jõudnud surnud punkti. Nüüd algas ettekanne uuesti, kuid see arenes loiult ja peatustega, puudus igasugune võimalus seda mõjuvaks teha, sest isegi kõige tõsisemad tundeavaldused võeti pidevalt vastu allasurutud riivatu naeru-turtsatusega mõne kaugema pingi seljatoe varjus, nagu oleks vaene pastor midagi erakordselt naljakat öelnud. Terve kogudus tundis tõsist kergendust, kui see raske katsumus möödas oli ja õnnistussõnad kõlasid.

Tom Sawyer läks koju päris rõõmsalt, mõeldes endamisi, et jumalateenistusega võib rahul olla, kui selles on pisut vaheldust. Ainult üks mõte rikkus tema meeleolu: ta oli nõus, et koer tema näpitssitikaga mängis, kuid ta ei pidanud sugugi õiglaseks, et ta selle ära viis.

6. PEATÜKK

Esmaspäeva hommik leidis Tom Sawyeri õnnetuna. Esmaspäeva hommik leidis ta alati niisugusena, sest siis algas uus nädal aeglast kannatamist koolis. Tom alustas seda päeva tavaliselt sooviga, et vahepealset puhkepäeva poleks olnud, sest see tegi vangistusse ja ahelaisse mineku veel palju vastumeelsemaks.

Tom lebas mõtiskledes. Korraga turgatas talle pähe, et hea oleks, kui ta oleks haige, siis võiks ta koju jääda. See kujutas endast nõrka võimalust. Ta sõelus oma keha läbi. Mingit haigust ei leidunud ja ta uuris uuesti. See

kord arvas ta voolmesümptoome leidvat ja hakkas neid lootusrikkalt ergutama. Kuid need nõrgenesid varsti ja kadusid siis hoopis. Ta mõtiskles edasi. Siis äkki avastas ta midagi. Üks tema ülemine hammas oli lahti. See oli õnn. Ta kavatses juba oigama hakata «stardiks», nagu ta seda nimetas, kuid siis meenus talle, et kui ta selle argumendiga lagedale ilmub, siis tõmbab tädi hamba välja ja see teeb valu. Seepärast otsustas ta hamba esialgu varuks jätta ja edasi otsida. Tükk aega ei leidnud ta midagi, kuid siis tuli talle meelde, et ta oli kuulnud arsti kõnelevat ühest tõvest, mis pani haige kaheks või kolmeks nädalaks voodisse ja ähvardas talt ühe sõrme
röövida. Niisiis tõstis poiss innukalt oma haige varba lina alt välja ja uuris seda. Kuid nüüd ei teadnud ta vajalikke sümptoome. Asi näis siiski katsetamisväärt olevat, ja Tom hakkas agaralt oigama.

Kuid Sid magas rahulikult edasi.

Tom oigas valjemini ja kujutles, et hakkab varbas valu tundma.

Mingit tagajärge Sidi juures.

Tom hingeldas juba pingutusest. Ta puhkas veidi, ajas end siis puhevile ja tõi kuuldavale rea suurepäraseid oigeid.

Sid norskas edasi.

Tom ärritus. Ta ütles: «Sid, Sid!» ja raputas teda. See teguviis mõjus hästi ja Tom hakkas uuesti oigama. Sid haigutas, sirutas end, toetus siis nohinal küünarnukile ja hakkas Tomi vahtima. Tom oigas edasi. Sid ütles:

«Tom! Kuule, Tom!»

Mingit vastust.

«Kuule, Tom! Tom! Mis sul on, Tom?» Ja Sid raputas teda ning vaatas talle ärevusega näkku.

«Oh, ära tee, Sid,» oigas Tom. «Ara raputa mind.»

«Mis sul on siis, Tom? Ma kutsun tädi.»

«Ei maksa. See läheb võib-olla vähehaaval üle. Ära kutsu kedagi.»

«Aga ma pean! Ära oiga nii, Tom, see on hirmus. Kui kaua see sul juba on?»

«Mitu tundi. Oohh! ära liiguta nii, Sid. Sa tapad mu.»

«Tom, miks sa mind varem ei äratanud? Oh, Tom, ära oiga! See ajab mul kananaha ihule. Tom, mis sinuga siis on?»

«Annan sulle kõik andeks, Sid. (Oie.) Kõik, mis sa mulle kunagi oled teinud. Kui mind enam ei ole. . . »

«Oh, Tom, sa ei hakka ometi surema? Ära sure, Tom. Oh, ära sure! Võib-olla . . . »

«Annan kõigile andeks, Sid. (Oie.) Ütle neile seda, Sid. Ja, Sid, anna mu aknaraam ja ühe silmaga kass sellele uuele tüdrukule, kes linna on tulnud, ja ütle talle .. .»

Kuid Sid oli kähmanud oma riided ja läinud. Tom kannatas nüüd tõsiselt, nii hästi töötas tema

kujutlusvõime, ja oiged olid omandanud seetõttu päris loomuliku kõla.

Sid tormas trepist alla ja hüüdis:

«Oh, tädi Polly, tule! Tom hakkab surema!»

«Surema?»

«Jah. ära enam oota, tule ruttu!»

«Lori! Ma ei usu seda!»

Kuid ta jooksis siiski üles, Sid ja Mary kännul. Ja isegi tema nägu muutus kahvatuks ning huuled värisesid. Voodi ette jõudes hingeldas ta:

«Sina, Tom! Tom, mis sul viga on?»

«Oh, tädi, ma . . . »

«Mis sul viga on — kus sul valutab, laps?»

«Oh, tädi, mu haige varvas on kärbunud!»

Vana daam vajus toolile ja naeris, siis nuttis, siis tegi mõlemat korraga. See toibutas teda ja ta ütles:

«Tom, kuidas sa mind ehmatasid! Nüüd jäta see lollus ja kõbi voodist välja.»

Oiged lakkasid ja valu kadus varbast. Poiss tundis end pisut lollina ja ütles:

«Tädi Polly, see näis ära tulevat ja tegi hirmsat valu. Ma ei pannud hammast enam tähelegi.»

«Hammas, tõesti! Mis su hambaga siis on?»

«Üks hammas on lahti ja valutab päris pööraselt.»

«No jäta juba, ära hakka jälle oigama. Tee suu lahti. Jah, üks hammas liigub tõesti, kuid sellepärast ef hakka sa veel surema. Mary, too mulle siidlõnga ja üks tuline tukk köögist.»

Tom ütles:

«Oh, palun, tädi, ära tõmba seda hammast välja, ta ei valutagi enam. Ma ei liiguta end üldse, kui ta veel valutab. Pai tädi, ära tõmba, ma ei tahagi koolist koju jääda.»

«Ah ei tahagi, tõesti? Niisiis oli kõik see jant sellepärast, et sa lootsid koju jääda ja kalale minna? Tom, Tom, ma armastan sind nii väga, ja sina püüad igapidi oma üleannetustega minu vana südant murda.»

Selle aja peale olid hambaraviriistad kõhale toodud. Vana daam kinnitas siidlõnga ühe otsa silmusena Tomi hamba ümber ja sidus teise voodiposti külge. Siis haaras ta tulise tuki ja torkas sellega poisile peaaegu näkku. Hammas kõlkus äkki voodiposti küljes.

Kuid kõik kannatused leiavad hüvitust.. Kui Tom pärast hommikusööki kooli läks, kadestas teda iga poiss, keda ta kohtas, sest tühi koht ülemises hammastereas võimaldas tal uuel ning imetlusväärsel moel sülitada. Ta ümber kogunes terve kari poisse, kes sellest demonst-ratsioonist huvitatud olid. Üks, kes oli endale sõrme lõiganud ja siiani imetluse ning austuse keskpunktiks olnud, leidis end nüüd äkki jüngriteta ja aupaistest paljaks põetuna. Tema süda oli raske, ja ta tähendas põlastusega, mida ta ise küll ei tundnud, et see pole midagi — niiviisi

sülitada nagu Tom Sawyer. Kuid üks teine poiss ütles seepeale: «Hapud viinamarjad!» ja esimene eemaldus troonilt tõugatud kangelasena.

Veidi aja pärast kohtas Tom juhuslikult linnakese noort paariat Huckleberry Finni, kohaliku joomari poega. Kõik linnakese emad vihkasid ja kartsid Huckleberryt kõigest hingest, sest ta oli laisk, korratu, lihtlabane ja

44

halb poiss — ja kõik nende lapsed imetlesid teda, tundsid lõbu tema keelatud seltskonnast ning soovisid temasarnased olla. Tom oli teiste korralike poistega selle poolest ühel pulgal, et ta Huckleberryt tema hiilgava väljatõugatu-seisundi pärast kadestas ja et tal kõvasti keelatud oli temaga mängida. Seepärast ta mängis Huckleberryga iga kord, kui avanes juhus. Huckleberry kandis alati täiskasvanute äravisatud riideid ja need lipendasid ning rippusid pidevalt räbalais tema ümber. Tema kübar oli määratu suur vare poolkujulise auguga ääres; kuub, kui ta seda üldse kandis, ulatus peaaegu kandadeni ja selle tagumised nööbid olid tükk maad allpool selga; pükse hoidis ülal ainult üks traksiharu; püksitagumik rippus kotina alla ega sisaldanud midagi; narmendavad sääred, kui nad polnud üles keeratud, lohisesid poris. Huckleberry tuli ja läks, millal soovis. Ilusa ilmaga magas ta majatreppidel, halva ilmaga tühjades vaatides; ta ei tarvitsenud kooli ega kirikusse minna, kedagi peremeheks nimetada või kellegi sõna kuulda: ta võis kalastama ja ujuma minna, millal ja kus ta soovis, ja jääda niikauaks, kui talle meeldis; keegi ei keelanud tal kakelda; ta võis õhtuti niikaua ülal olla kui heaks arvas; ta oli alati esimene poiss, kes käis kevadel palja jalu, ja viimane, kes sügisel jalatsid tarvitusele võttis; tal

45

polnud kunagi vaja end pesta ega puhtaid riideid selga panna; ta oskas suurepäraselt vanduda. Ühe sõnaga, sel poisil oli kõik, mis elu väärtuslikuks teeb. Nii mõtles iga vaevatud, kammitsetud, korralik poiss St. Petersburgis. Tom hõikas romantilist väljatõugatut:

«Hallo, Huckleberry!»

«Hallo, hallo, eks tule vaata, kuidas see sulle meeldib.»

«Mis sul seal on?»

«Kärvanud kass.»

«Las ma vaatan, Huck. Heldus, ta on päris kange. Kust sa selle said?»

«Ostsin ühelt poisilt.»

«Mis sa maksid?»

«Andsin ühe sinise pileti ja põie, mille sain tapamajast.»

«Kust sa sinise pileti said?»

«Ostsin kaks nädalat tagasi Ben Rogersilt võruveeretamiskepi eest.»

«Kuule, Huck, milleks saab kärvanud kassi kasutada?»
«Milleks? Soolatüügaste arstimiseks.»
«Tõesti? Tean selleks midagi paremat.»
«Vean kihla, et sa ei tea. Mis see on?»
«Noh, mäda kännu vesi.»
«Mäda kännu vesi! Mina ei annaks lõngaotsagi selle eest.»
«Ei annaks? Oled sa seda kunagi proovinud?»
«Ei ole. Aga Bob Tanner on.»
«Kes sulle ütles?»
«Noh, tema rääkis Jeff Thatcherile ja Jeff rääkis Johnny Bakerile ja John-ny rääkis Jim Hollisele ja Jim rääkis Ben Rogersile ja Ben rääkis ühele neegrile ja see neeger rääkis minule. Nüüd tead!»
«See ei tähenda veel midagi. Nad kõik valetavad. Vähemalt kõik peale neegri, teda ma ei tunne. Kuid ma ei ole veel näinud neegrit, kes ei valetaks. Lollus puha! Ütle nüüd mulle, kuidas Bob Tanner seda tegi, Huck.»
«Noh, ta pistis käe mäda kännu sisse, kus oli vihmavett.»
«Päeva-ajal?»
«Muidugi.»
«Näoga kännu poole?»

«Jah. Vähemalt ma arvan nii.»
«Ütles ta seejuures midagi?»
«Ei usu, et ütles; ma ei tea.»
«Ahhaa! Räägi siis soolatüügaste arstimisest kännuveega nii lollil viisil! Nii pole sellest muidugi mingit abi. Sa pead minema üksi keset metsa, kus tead veega kännu olevat, ja just keskööl seisad seljaga kännu poole, pistad käe vette ja ütled:

«Odraivad, odraivad, maisijahu kliid, kännuvesi, võta rninu soolatüükad siit!»

ja siis astud ruttu, silmad kihni, üksteist sammu eemale, keerad end kõhn korda ringi ja lähed koju, ilma et kellegagi sõna räägiksid. Sest kui sa räägid, siis kaob nõidus.»
«Jah, see kõlab küll usutavalt; aga Bob Tanner ei teinud nii.»
«Ei, sir, võib kihla vedada, et ta ei teinud; sest temal on siin linnas kõige rohkem soolatüükaid; ja tal poleks neid ühtegi, kui ta teaks, kuidas kännuveega ümber käia. Mina olen niiviisi oma kätelt kaotanud tuhandeid soolatüükaid, Huck. Mängin nii palju konnadega, et mul on alati palju tüükaid. Mõnikord hävitan neid oaga.»
«Jah, uba on hea. Mina olen ka neid oaga ära võtnud.»
«Ah oled? Kuidas sina seda teed?»

«Võtad oa ja teed ta pooleks, lõikad siis soolatüügast, nii et sellest verd tuleb, teed ühe oapoole veriseks, kaevad augu ja matad selle oapoole vanakuu ajal keskööl ristteel rnaha, teise poole aga põletad ara. See oatükk, millele verd peale pandi, hakkab tõmbama ja tõmbama, püüdes teist poolt enda juurde tõmmata, ja aitab nii verel soolatüügast ära tõmmata, ja see tulebki varsti ära.»

«Jah, just nii, Huck, just nii seda tehakse, Aga parem on veel, kui matmise ajal öeldakse: «Uba maha, tüügas ära! ära tule mind enam piinama!» Nii teeb Joe Harper, ja tema on peaaegu Coonville'is ära käinud ja igal pool mujal. Aga ütle, kuidas sa arstid neid kärvanud kassiga?»

«Noh, võtad kassi ja lähed enne keskööd surnuaeda, kohta, kuhu on maetud mõni kuri inimene. Ja kui siis kesköö kätte jõuab, tuleb sinna kurat, võib-olla ka kaks või kolm, aga sa ei näe neid, võid kuulda ainult midagi

tuuletaolist või kuuled neid ka kõnelemas; ja kui nad seda surnut hakkavad ära viima, virutad sa oma kassi nendele järele ja ütled: «Kurat korjuse järel, kass kuradi järel, soolatüükad kassi järel, mina olen teist lahti!» See kaotab viimse kui tüüka.»

«Kõlab tõenäoliselt. Kas sa oled seda kunagi proovinud, Huck?»

«Ei ole, aga vanaema Hopkins rääkis mulle.»

«Siis peaks see õige olema, sest räägitakse, et ta on nõid.»

«Räägitakse! Ma tean, et ta on nõid, Tom. Ta nõidus taadi ara. Taat ise ütleb seda. Ta tulnud ühel päeval sealt mööda ja näinud, et eit nõiub teda. Siis võtnud ta kivi, ja kui eit poleks kõrvale põiganud, oleks ta teda tabanud. Noh, ja samal ööl veeres ta purjus peaga ühe kuuri pealt alla, kus ta magas, ja murdis käeluu.»

«Kui hirmus! Kuidas ta teadis, et eit teda nõiub?»

«Issand, taat saab sellest otsekohe aru. Ta ütleb, et kui sulle üksisilmi otsa vahitakse, siis see inimene nõiub sind, pealegi, kui ta seejuures pomiseb. Sest kui ta pomiseb, siis loeb ta tagurpidi Issameiet.»

«Ütle, Huck, millal sa tahad kassiga proovida?»

«Täna öösel. Arvan, et nad tulevad täna öösel vana Hoss Williamsi järele.»

«Aga ta maeti ju laupäeval. Kas nad teda juba laupäeva öösel ära ei viinud?»

«Mis lollust sa nüüd räägid? Kuidas said nad enne kesköod nõiduda? Ja siis algas ju pühapäev. Ei usu, et kuradid pühapäeviti palju ümber hulguvad.»

«Sellele ma ei mõelnud. Jah, muidugi. Kas sa lubad mul kaasa tulla?»

«Loomulikult — kui sa ei karda.»

«Kardan! Pole seda moodi. Kas sa näud?»

«Jah, ja sina näu vastu, kui saad. Viimane kord lasksid sa mind niikaua näuguda, et vana Hays viskas mind kiviga ja ütles: «Pagana kassinäru!» Seepeale virutasin talle tellise aknasse — aga ära sa räägi.»

«Ei räägi. Ma ei saanud tol ööl näuguda, sest tädi valvas mind; kuid seekord ma näun.

Kuule, Huck, mis see sul on?»
«Ei midagi, ainult puuk.»

«Kust sa ta said?»
«Metsast.»
«Mis sa tahad ta eest?»
«Ma ei tea. Ma ei taha teda müüa.»
«Hea küll. See on niikuinii väga pisike puuk.»
«Oh; igaüks võib puuki maha teha, kui see tema oma ei ole. Mina olen selle puugiga väga rahul. Ta on minu jaoks hea küllalt.»
«Ah, puuke on palju. Ma võiksin saada neid tuhandeid, kui tahaksin.»
«Miks sa siis ei taha? Sest. sa tead väga hästi, et sa ei saa. See on õige varane puuk; esimene, keda ma sel aastal olen näinud.»
«Kuule, Huck, ma annan sulle oma hamba tema eest.»
«Näita.»
Tom võttis taskust tüki paberit ja harutas selle lahti. Huckleberry vaatles hammast ihaldavalt. Kiusatus oli liiga suur. Lõpuks küsis ta:
«Kas ta on ehtne?»
Tom tõstis huule ja näitas tühja kohta.
«Noh, hea küll, kaup on koos,» ütles Huckleberry.
Tom sulges puugi pistongikarpi, mis veel hiljuti oli olnud näpitssitika vanglaks, ja poisid lahkusid, tundes end kumbki rikkamana kui enne.
Jõudnud väikese omaette seisva koolimajani, astus Tom kärmesti sisse, nagu keegi, kes on kõige ausamalt rutanud. Ta riputas kübara varna ja istus asjaliku agarusega oma kohale. Suurel pilbaspõhjaga tugitoolil trooniv õpetaja tukkus, suigutatud ühetoonilisest õppimis-suminast. Tomi tulek äratas ta.
«Thomas Sawyer!»
Tom teadis, et tema terve nime nimetamine tähendas halba.
«Sir!»
«Tule siia. Noh, sir, miks sa jälle hiljaks jäid nagu harilikult?»
Tom kavatses juba vales väljapääsu otsida, kui silmas äkki kaht pikka kollast juuksepalmikut alla rippuvat selga mööda, mille ta armastuse elektrilisel mõjul ära tundis. Ja selle olendi kõrval oli klassis ainus vaba kõht tüdrukute poolel. Ta ütles otsekohe:

«Jäin Huckleberry Finniga juttu ajama!» Õpetaja pulss jäi seisma ja ta jõllitas abitult. Õppimissumin lakkas; õpilased imestasid, kas see hulljulge poiss on aru kaotanud. Õpetaja küsis:

«Sina — mis sa tegid?»
«Jäin Huckleberry Finniga juttu ajama.» Neist sõnadest ei võidud valesti aru saada.
«Thomas Sawyer, see on kõige hämmastavam ülestunnistus, mis ma olen iial kuulnud; joonlaud on liiga väike karistus selle häbematuse eest. Võta kuub ara.»

Õpetaja käsi töötas kuni väsis ja vifcakimp oli märksa kahanenud. Siis järgnes käsk:

«Nüüd, sir, mine istu tüdrukute hulka! Ja olgu see sulle hoiatuseks.»

Klassis tekkinud naerukihin näis poisi kohmetuks tegevat, kuid tegelikult olid selles rohkem süüdi jumaldav aukartus tundmatu ebajumala ees ja kartlik rõõm oma hea õnne üle. Ta istus männipingi servale ja tüdruk tõmbus pead selga visates temast järsult eemale. Klassis müksati üksteist, paigutati silmi ja sosistati, kuid Tom istus vaiksett, käed pikal madalal laual, ja näis raamatut uurivat. Vähehaaval pöördus tähelepanu temalt kõrvale ja sumbunud õhku täitis peagi jälle tavaline sumin klassis. Nüüd hakkas poiss tüdrukule vargseid pilke heitma. Tüdruk märkas seda, kirtsutas. nina ja keeras väheseks ajaks pea kõrvale. Kui ta ettevaatlikult jälle näo tagasi pööras, lebas tema ees üks virsik. Ta lükkas selle ara; Tom pani tasakesi tagasi; ta lükkas selle uuesti kõrvale, kuid vähem vaenulikult, Tom pani virsiku kannatlikult jälle endisele köhale ja siis jättis tüdruk selle sinna. Tom kritseldas oma tahvlile: «Palun, võta — mul on veel.» Tüdruk heitis pilgu kirjutatule, kuid ei andnud mingit märku. Nüüd hakkas poiss midagi tahvlile joonistama, varjates oma tööd vasaku käega. Veidi aega ei teinud tüdruk sellest väljagi, kuid siis hakkas tema inimlik uudishimu avalduma vaevalt märgatavate tunnusmärkide kaudu. Poiss töötas näilikult midagi märkamata edasi. Tüdruk tegi ebamäärase katse vaadata, kuid poiss ei reetnud millegagi, et ta sellest teadlik oli. Lõpuks andis tüdruk alla ja sosistas kõhklevalt: «Las ma vaatan.»

Tom paljastas osaliselt kõleda karikatuuri kähe katuseviiluga majast, mille korstnast tõusis korgitsakujuline suits. Tüdruku huvi selle töö vastu hakkas tõusma ja ta unustas kõik muu. Kui joonis oli valmis, vaatas ta seda viivu ja sosistas siis:

«Kena; tee üks mees kah.»

Kunstnik maalis eesõue mehe, kes sarnanes kraanaga. Ta oleks võinud majast üle astuda. Kuid tüdruk ei olnud ülemäära kriitiline; ta oli koletisega rahul ja sosistas:

«See on ilus mees. Joonista nüüd mind tulemas.» Tom joonistas liivakella, selle otsa täiskuu, lisas õlekõrretaolised käed-jalad ja varustas harevil sõrmed tohutu lehvikuga. Tüdruk ütles:

«Kui kena; tahaksin, et ka mina oskaksin joonistada.»

«See on kerge,» sosistas Tom vastu. «Ma õpetan sind.»

«Oh, tõesti? Millal?»

«Keskpäeval. Kas sa lähed koju lõunale?»

«Ma jään siia, kui sina jääd.»

«Hästi, tehtud. Mis su nimi on?»

«Becky Thatcher. Ja sinu oma? Oh, ma tean. Thomas Sawyer.»

«See on mu nimi, kui ma kolki saan. Kui ma hea poiss olen, siis olen Tom. Sina hüüa mind Tomiks, eks ole?»

«Jah.»

Nüüd hakkas Tom midagi tahvlile kritseldama, varjates seda tüdruku eest. Seekord ei olnud, aga tüdruk enam tagasihoidlik. Ta palus näha.

«Oh, see pole midagi,» ütles Tom.

«On küll.»

«Ei ole; sa ei taha seda näha.»

«Tahan, tõesfi tahan. Palun, näita mulle.»

«Sa räägid edasi.»

«Ei räägi — tõesti, tõesti ja veel kord tõesti ei räägi.»

«Sa ei räägi kellelegi? Niikaua kui elad?»

«Ei, ma ei räägi kunagi kellelegi. Näita nüüd.»

«Oh, sa ei taha näha!»

«Kui sa minuga niiviisi ümber käid, siis vaatan ise, Tom . . .» ja tüdruk pani oma väikese käe Tomi käele. Tekkis väike võitlus; Tom teeskles tõsist vastupanu,

kuid laskis oma käe vähehaaval kõrvale tõrjuda, kuni nähtavale ilmusid sõnad: «Ma armastan sind.»

«Oh, sa paharet!» Ja tüdruk andis Tomi käele terava laksu, kuid punastas ja näis siiski head meelt tundvat.

Just sel tähtsal hetkel tundis poiss, kuidas saatusji-kud sõrmed tasakesi tema kõrvast kinni võtsid ja teda ülespoole tõmbasid. Niiviisi talutati ta läbi klassitja paigutati tema oma pinki kogu kooli naerukihina pipardatud tule all. Siis seisis õpetaja mõne hirmsa hetke tema kõrval ja liikus lõpuks sõna lausumata oma trooni poole. Aga kuigi Tomi kõrv kipitas, tema süda hõiskas.

Kui klass rahunes, tegi Tom ausa katse õppida, kuid tema sisemuses valitses liiga suur segadus. Lugemis-tunnis ei pidanud ta järge kinni ja ajas kõik segi, maateaduse tunnis muutis järved mägedeks, mäed jõgedeks ja jõed mandriteks, nii et maailma loomise eelne käos oli jälle käes, õigekirjutuse tunnis ei saanud ta hakkama rea kõige lihtsamate sõnadega, ja ta lõpetas püstiseis-misega ning pidi ära andma tinamedali, mida oli uhkeldades kandnud mitu kuud.

7. PEATÜKK

Mida kindlamini Tom püüdis oma tähelepanu raamatu sisule koondada, seda rohkem tema mõtted rändasid. Seepärast loobus ta sellest lõpuks ohke ja haigutusega. Talle näis, et lõunane vaheaeg

ei tule kunagi. Õhus valitses täielik vaikus, polnud tuulehingustki. See oli uniseist kõige unisem päev. Kahekümne viie õppiva lapse uinutav pomin rahustas hinge nagu mesilaste suminas peituv võlu. Eemal lõõmavas päikesepaistes kerkisid Cardiffi künka maherohelised veerud läbi virvendava palavusloori, millele kaugus andis lilla värvingu. Mõned linnud hõljusid laiskadel tiibadel kõrgel õhus, muidu polnud näha ühtegi elavat olendit peale mõne lehma, ja needki magasid.

Tomi süda ihkas vabadust või mõnda huvitavat tegevust, et igavat aega otsa saada. Ta käsi rändas taskusse, ja nägu lõi särama kergendustundest, mis oli tänupalve, kuigi ta ei teadnud seda. Siis ilmus pistongi-

karp vargsi nähtavale. Tom vabastas puugi ja pani ta pikale madalale koolilauale. Loomake säras sel hetkel arvatavasti samuti palvelisest tänutundest, kuid see oli enneaegne; sest kui ta hakkas tänulikult eemalduma, tõkestas Tom tal nööpnõelaga tee ja sundis teda uut suunda, võtma.

Tomi südamesõber istus tema kõrval, kannatades samuti nagu Tom oli kannatanud ja oli otsekohe sügavasti ja tänulikult huvitatud sellest meelelahutusest. See südamesõber oli Joe Harper. Kaks poissi olid suured sõbrad terve nädala ja lahinguks valmistunud vaenlased laupäeviti. Joe võttis kuuekäänisest nööpnõela ja hakkas vangi dresseerimisel abistama. See sport muutus iga hetkega huvitavamaks. Varsti ütles Tom, et nad segavad teineteist ja kumbki ei saa puugist täit lõbu tunda. Seepärast pani ta lauale Joe tahvli ja tõmbas selle keskele ülalt alla joone.

«Nüüd,» ütles ta, «niikaua kui ta on sinu poolel, võid sina teda juhtida ja mina jätan ta rahule, kui sa lased ta aga minu poolele tulla, siis pead sina ta rahule jätma seni, kui ma suudan takistada teda üle minemast.»

«Hea küll, las käia. Pane ta liikuma.»

Puuk pääses varsti Tomi käest ja ületas ekvaatori. Joe kimbutas teda veidi aega, siis pääses ta minema ja läks tagasi üle joone. Operatsioonibaas vaheldus sageli. Sellal kui üks poiss vaevas puuki sügava huviga, vaatas teine niisama suure huviga pealt; kaks pead kummardusid koos tahvli kohale ja kaks hinge olid tuimad kõige muu vastu. Puuk proovis üht, teist ja kolmandat suunda ja oli niisama erutatud ning irevil nagu poisid ise, kuid mitu korda, kui tal võit oli juba nii-öelda käega katsutav ja Tomi sõrmed kihelesid tegevuse järele, juhtis Joe nööpnõel putuka osavalt kõrvale ja hoidis ta oma valduses. Viimaks ei suutnud Tom seda enam taluda. Kiusatus oli liiga suur. Ta sirutas käe ja aitas oma nõelaga kaasa. Joe vihastas kõhe. Ta ütles:

«Tom, sa jätad ta rahule.» »

«Tahan teda ainult veidi ergutada, Joe.»

«Ei, see ei ole aus; jäta ta rahule.»

«Ma ei puuduta teda ju palju.»

«Ma ütlen sulle, jäta ta rahule!»

«Ei jäta!»
«Sa jätad — ta on minu poolel.»
«Kuule, Joe Harper, kelle puuk see on?»
«Pole minu asi, kelle oma ta on; ta on minu poolel, ja sina ei puuduta teda.»
«Noh, ma teen seda siiski. See on minu puukja ma teen temaga, mis ma ainult tahan!»

Kohutav hoop langes Tomi õlale ja teine samasugune Joe õlale; ja kähe minuti kestel lendas tolmu kahest kuuest ning kogu klass tundis sellest lõbu. Poisid olid olnud liialt oma tegevusse süvenenud, et märgata vaikust, mis oli tekkinud klassis veidi aega enne seda, kui õpetaja tuli kikivarbail läbi ruumi ja peatus nende juures. Ta oli jälginud tükk aega etendust, enne kui ta sellesse oma osaga vaheldust tõi- Kui algas lõunavaheaeg, jooksis Tom Becky Thatcheri juurde ja sosistas talle kõrva:

«Pane kübar pähe ja tee, nagu läheksid koju; tänavanurgal jää teistest maha, keera põiktänavasse ja tule tagasi. Mina lähen teist teed ja tulen samuti sinna.»

Niisiis läks üks ühe salga õpilastega ja teine teisega. Veidi aja pärast kohtusid mõlemad põiktänava lõpus, ja kui nad tagasi koolimajja jõudsid, oli see täiesti nende päralt. Nad istusid kõrvuti, võtsid tahvli ette,.Tom andis Beckyle krihvli ja hoidis tema kätt, seda juhtides, ja nii loodi uus hämmastav maja. Kui huvi kunsti vastu hakkas haihtuma, alustati vestlust. Tom ujus õndsuses.

«Kas sa armastad rotte?» küsis ta.
«Ei, ma vihkan neid!»
«Noh, mina ka — elavaid. Aga ma mõtlen surnud rotte, mida saab nööriga pea ümber ringi vuhistada.»
«Ei, ma ei hooli siiski palju rottidest. Mis aga minule meeldib, see on närimiskummi!»
«Oh, seda ma arvan. Kahju, et mul praegu ei ole ühtegi tükki.»
«Tõesti? Minul on. Lasen sind seda veidi aega närida, aga sa pead ta mulle tagasi andma.»

See oli mõnus, niisiis närisid nad seda kordamööda ja kõlgutasid jalgu vastu pinki suures rahulolus.

«Kas sa oled kunagi tsirkuses käinud?» päris Tom.

«Jah, olen, ja papa viib mu sinna jälle mõnikord, kui ma hea laps olen.»
«Mina olen kolm või neli korda tsirkuses käinud — palju kordi. Kirik ei ole midagi tsirkuse kõrval. Tsirkuses on kogu aeg midagi näha. Mina hakkan tsirkuse-klouniks, kui suureks saan.»
«Oh, kas tõesti? See on tore. Nad on nii kenasti kõik kirjuks tehtud.»
«Jah, seda küll. Ja nad saavad ränka raha — enamasti terve dollari päevas, nagu Ben Rogers räägib. Ütle, Becky, kas sa oled kunagi kihlatud olnud?»
«Mis see on?»

«Noh, kihlatud, et mehele minna.»
«Ei ole.»
«Kas sa sooviksid olla?»
«Ma arvan küll. Ei tea. Mis moodi see on?»
«Mis moodi? Ei mingit moodi. Sa ütled lihtsalt ühele poisile, et sa ei taha iial kedagi teist peale tema, iial, iial, iial, ja siis te suudlete, ja see on kõik. Igaüks võib seda teha.»
«Suudelda? Misjaoks suudeldakse?»
«Noh, tead, see on — noh, nii tehakse alati.»
«Igaüks?»
«Nojah, kõik, kes teineteist armastavad. Kas sa mäletad, mis ma tahvlile kirjutasin?»
«J-jah.»
«Mis see oli?»
«Ma ei ütle sulle.»
«Kas mina ütlen sulle?»
«J-jah, aga mõni teine kord.»
«Ei, praegu.»
«Ei, mitte praegu — homme.»
«Oh, ei, praegu, palun, Becky. Ma sosistan, ma sosistan üsna tasa.»
Becky kõhkles. Tom pidas vaikimist nõusolekuks, pani käsivarre tema piha ümber ja sosistas üsna tasa, suu tema kõrva juures.
Ja lisas siis:
«Nüüd sosista seda mulle — just niisama.»
Becky tõrkus veidi ja ütles siis:
«Pööra nägu kõrvale, nii et sa ei näe, siis ma ütlen.
55

Aga sa ei tohi kunagi kellelegi rääkida — kas lubad, Tom? Sa ei räägi, eks ole?»
«Ei, tõesti, tõesti, ma ei räägi. Noh, nüüd, Becky.»
Ta pööras näo kõrvale. Becky kummardus areldi lähemale, kuni tema hingeõhk puudutas Tomi kiharaid, ja sosistas:
«Ma — armastan — sind!»
Siis kargas ta püsti ja jooksis laudade ja pinkide vahel ringi, Tom järel, ning põgenes viimaks ühte nurka, peites näo oma valgesse põllekesse. Tom võttis tal kaela ümbert kinni ja palus:
56

«Nüüd, Becky, on kõik tehtud — kõik möödas peale suudluse.' ära karda — see ei ole midagi. Palun, Becky.»
Ja ta püüdis põlle ja käsi näo eest ära tõmmata.

Tüdruk andis vähehaaval järele ja langetas käed; rabelusest õhetav nägu tuli nähtavale ja alistus. Tom suudles punaseid huuli ja ütles:

«Nüüd on kõik tehtud, Becky. Ja pärast seda, sa tead, ei tohi sa iial armastada kedagi peale minu ega tohi iial abielluda kellegi teisega peale minu, iial, iial ja igavesti. Kas lubad?»

«Jah, ma ei armasta iial kedagi teist peale-sinu, Tom, ega abiellu iial kellegi teisega peale sinu, ja sina ei tohi ka iial abielluda kellegagi peale minu.»

«Muidugi. Loomulikult. See on osa sellest. Ja alati kooli tulles või koju minnes sa pead käima minuga, kui keegi ei näe, ja kõigis mängudes sina valid minu ja mina valin sinu, sest nii on see kombeks, kui kihlatud ollakse.»

«See on nii kena. Ma ei ole sellest midagi enne kuulnud.»

«Oh, see on väga lõbus. Kui mina ja Amy Lawrence...»

Tüdruku suured silmad ütlesid Tomile, et ta oli teinud vea, ja poiss vaikis kohmetult.

«Oh, Tom! Siis ei ole mina esimene, kellega sa kihlatud oled!»

Tüdruk hakkas nutma. Tom ütles:

«Oh, ära nuta, Becky. Ma ei hooli temast enam.»

«Jah, hoolid, Tom! Sa tead, et hoolid.»

Tom püüdis käsivart tema kaela ümber panna, kuid tüdruk lükkas ta eemale, pööras näo seina poole ja nuttis edasi. Tom proovis uuesti, öeldes seejuures rahustavaid sõnu, kuid tõugati jälle tagasi. Siis ärkas poisis uhkus, ta sammus eemale ja läks välja. Ta seisis veidi aega tänaval, rahutu ning erutatud, ja vaatas aeg-ajalt ukse poole, lootes, et Becky kahetseb ja tuleb teda otsima. Kuid tüdruk ei tulnud. Siis hakkas Tomil ebamugav, ta kartis, et ta polnud toiminud õigesti. See nõudis ränka heitlust, et uuesti lähenemiskatseid teha, kuid ta võttis end kokku ja läks sisse. Becky seisis ikka veel nurgas, nägu seina poole pööratud, ja nuuksus.

Tomi südant läbistas piste. Ta läks tüdruku juurde ja seisis viivu, teadmata täpselt, kuidas alustada. Siis ütles ta kõheldes:

«Becky, ma . . . ma ei hooli kellestki peale sinu.»

Mingit vastust, ainult nuuksed.

«Becky,» jätkas Tom anuvalt. «Becky, kas sa ei ütle mulle midagi?»

Suurenev nuuksumine.

Tom võttis välja oma suurima aarde, kaminavõre vasknupu, sirutas käe sellega tüdruku ette, nii et ta võis seda näha, ja ütles:

«Palun, Becky, kas sa võtaksid selle endale?»

Tüdruk lõi nupu põrandale. Siis marssis Tom majast välja ja kaugele üle küngaste, otsustades sel päeval mitte enam kooli tulla. Äkki tekkis Beckys kuri kahtlus. Ta jooksis uksele; Tomi ei olnud näha; ta jooksis maja taha mänguplatsile; Tomi polnud ka seal. Siis hüüdis ta:

«Tom! Tule tagasi, Tom!»

Ta kuulatas teraselt, kuid vastust ei tulnud. Tema ainsaiks seltsilisteks olid vaikus ja üksindus. Niisiis istus ta maha ja nuttis jälle ning tegi endale etteheiteid. Selle aja peale hakkasid õpilased tagasi tulema, ja Becky pidi peitma oma muret teiste eest, vaigistama oma murtud südant ning turjale, võtma .risti pika, kurva, valusa pärastlõuna näol, ümberringi võõrad, kelle hulgas ei olnud ühtegi, kellega oma kurvastust jagada.

8. PEATÜKK

Tom põikas siin ja seal kõrvaltänavaisse, kuni oli eemal tagasitulevate õpilaste teest, ja lonkis siis tusatujus edasi. Ta läks paar-kolm korda üle väikese oja, sest noorte hulgas valitses ebausk, et veest üleminek teeb jälgimise võimatuks. Pool tundi hiljem kadus ta Douglase maja taha Cardiffi künka tipul, kust eemal tema seljataga orus asetsev koolimaja oli vaevalt veel nähtav. Ta läks tihedasse metsa, jätkas oma sihitut matka selle südameni ja istus kähara tamme varjus samblale. Polnud vähimatki tuulehõngu, elutu keskpäe-

vane leitsak oli vaikima pannud isegi lindude laulu, loodus lebas unetarretuses, mida ei seganud mingi hääl peale juhusliku rähni kauge toksimise, ja see näis veelgi süvendavat valitsevat vaikust ning üksindustunnet. Poisi süda oli täis kurbust, tema tunded olid täielikus kooskõlas jümbrusega. Ta istus kaua, küünarnukid põlvedel ja lõug kätel, ning mõlgutas mõtteid. Elu paistis talle paremal juhul ainult vaevana, ja ta peaaegu kadestas Jimmy Hodges'i, kes oli sellest äsja pääsenud. Ta mõtles, et väga mõnus võis olla lamada ja suikuda ja unistada ikka ning igavesti, kuna tuul sosistab puudes ning hellitab rohtu ja lilli kalmul, ja pole enam iial vaja millegi pärast muret ega 'kurvastust tunda. Kui tal oleks ainult hea tunnistus pühapäevakoolist, siis võiks ta vabalt kaduda ja kõigel oleks lõpp. Nüüd veel see tüdruk. Mis oli ta talle teinud? Ei midagi. Tal olid kõige paremad mõtted olnud ja teda oli kõheldud nagu koera — nagu tõelist koera. Becky kahetseb kord — võib-olla siis, kui on liiga hilja. Ah, kui ta võiks surra ainult ajutiselt!

Kuid nooruse elastset südant ei saa kaua hoida surve all. Tom hakkas peagi enesele märkamatult maise elu askeldustesse tagasi triivima. Mis oleks, kui ta keeraks nüüd selja ja käoks salapäraselt? Kui ta läheks ära — üpris kaugele, tundmatuile maadele, merede taha, ega tuleks kunagi enam tagasi! Kuidas tunneks end Becky siis? Talle meenus mõte klouniks hakata, kuid see tekitas temas nüüd ainult vastikust. Sest kergemeelsus, naljad ja kirjud klounihilbud tundusid solvamisena, kui nad sundisid end peale vaimule, mis hõljus ebamäärases ülevas romantika valdkonnas. Ei, temast saab sõdur, ja ta tuleb tagasi paljude aastate pärast, sõjaretked läbiteinud ja kuulsusega kroonitud mehena. Ei, veel parem, ta ühineb indiaanlastega ja kütib piisoneid, tallab sõjateed Kaug-Lääne mäestikes ja ääretuil teedeta lagendikel ja tuleb kord

kauges tulevikus tagasi suure pealikuna, sulgedega ehitud ning jubedalt värvitud, tormab ühel unisel suvehommikul äkki verd tarduma paneva sõjakisaga pühapäevakooli ja rebib kõigi oma praeguste seltsiliste silmad pärani rahuldamatust kadedusest. Aga ei, oli midagi veelgi toredamat kui

see. Ta hakkab mereröövliks! Just! Nüüd oli ta tulevik tema ees avatud ja säras kujuteldamatus hiilguses. Tema nimi on tuntud kogu maailmas ja paneb inimesed värisema! Kui uhkesti künnab ta tantsisklevaid voogusid oma pika madala musta kiirlaevaga «Tormivaim», mille vööris lehvib tema kohutav lipp! Ja oma kuulsuse tipul ilmub ta äkki kodulinna, astub uhkelt kirikusse, üleni pruuniks põlenud ning tormidest vintsutatud, mustas sametvammuses ja -pükstes, üle põlve ulatuvais saabastes, punase särbiga, vöö vahel läikivad püstolid, puusal veretöödest roostetanud nuga, lajal pehmel kübaral õõtsuvad suled, must lipp surnupealuu ja ristamisi asetatud sääreluudega lahti rullitud, ja kuuleb enese ümber tõusvat vaimustatud sosinat: «See on mereröövel Tont Sawyer, Lõuna-Ameerika põhjaranniku ja Karaiibi mere must tasuja!»

Jah, asi oli otsustatud; tema karjäär oli kindlaks määratud. Ta põgeneb kodust ja asub sellele teele. Ta läheb juba järgmisel hommikul. Seepärast tuleb nüüd alustada ettevalmistusi. Ta korjab oma varanduse kokku. Tom läks lähedal lebava pehkinud puu juurde ja hakkas selle ühe otsa all oma Barlow noaga kaevama. Varsti puudutas nuga õõnsalt kõmisevat puud. Ta pistis käe auku ja ütles mõjuvalt järgmised nõiasõnad:

«Mis ei ole siia tulnud, tulgu! Mis on siin, jäägu siia!»

Siis kraapis ta mulla kõrvale ja nähtavale tuli männipuust kastike. Ta võttis selle välja. See oli nägus väike varalaegas laudpõhja ja -külgedega. Kastis lebas rnar-morkuulike. Tomi imestus oli piiritu! Ta kratsis hämmeldunult pead ja ütles:

«Noh, see ületab juba kõik!»

Siis viskas ta kuulikese tusaselt ära ja seisis viivu mõtiskledes. Asi seisis selles, et siin oli äpardunud üks ebausukomme, mida Tom ja tema kaaslased olid alati vääramatuks pidanud. Kui üks kuulike teatud vajalike lausumissõnadega maha maeti, kaheks nädalaks mulda jäeti ja siis nende sõnadega, mis Tom oli asja öelnud, uuesti välja võeti, siis leiti, et kõik kuulikesed, mis kunagi olid kaotatud, olid vahepeal sinna kogunenud, ükskõik kui kaugel nad üksteisest olid olnud. Kuid nüüd oli see asi tegelikult ja kahtlemata äpardunud. Tomi

kogu usuhoone oli alusmüürini kõigutatud. Ta oli korduvalt kuulnud selle katse õnnestumisest, mitte kunagi aga selle luhtumisest. Talle ei tulnud meeldegi, et ta ise oli mitu korda varem

katsetanud, kuid polnud hiljem kunagi peidukohta üles leidnud. Ta murdis veidi aega pead selle asja kallal ja jõudis lõpuks otsusele, et mõni nõid on end vahele seganud ja võlu murdnud. Soovides selles punktis selgusele jõuda, otsis ta ümberringi, kuni leidis liivase köha, kus oli väike lehtrikujuline süvend. Ta heitis maha, pani suu süvendi juurde ja hüüdis:

«Liivikas, liivikas, ütle, mis ma teada tahan! Liivikas, liivikas, ütle, mis ma teada tahan!»

Liiv hakkas liikuma, peagi ilmus nähtavale väike must põrnikas ja kadus siis jälle hirmunult.

«Ta ei tohi öelda! Niisiis oli see nõia töö. Ma teadsin seda.»

Täiesti teadlik, et nõidade vastu on asjatu võidelda, alistus ta lootusetult. Kuid siis turgatas talle pähe, et asja äravisatud kuulike võiks ju niisama hästi ka tema valduses olla, ja ta hakkas seda seepärast kannatlikult otsima, ent ei leidnud. Nüüd läks ta tagasi oma varalaeka juurde ja seadis end täpselt samasse asendisse, nagu oli seisnud, kui'ta kuuli ära viskas. Siis võttis ta teise marmorkuuli taskust ja viskas selle samuti ara, öeldes:

«Vend, mine otsi oma vend üles!»

Ta jälgis kuuli kukkumist, läks sinna ja vaatas. Kuid kuul oli kas lähemale või kaugemale kuRkunud, niisiis proovis ta veel kaks korda. Viimane vise oli tagajärjekas: kaks marmorkuuli lebasid ühe jala kaugusel teineteisest.

Just sel hetkel kõlas rohelise metsavõlvi all nõrk mängupasuna hüüd. Tom viskas kuue ja püksid maha, muutis traksid vööks, lükkas pehkinud puutüve taga oksad kõrvale, paljastades algelise vibu ja noole, puust mõõga ja plekkpasuna, haaras need esemed ja sööstis minema palja jalu ning lehviva särgiga. Ta peatus varsti suure jalaka all, puhus vastusignaali ja hakkas siis kikivarbail, siia ja sinna piiludes edasi minema, hüüdes tasakesi oma kujutletavaile kaaslastele:

«Pidage, mu vahvad poisid! Jääge peitu, seni kui puhun.»

Nüüd ilmus nähtavale Joe Harper, niisama õhuliselt riietatud ja hoolikalt relvastatud nagu Tom. Tom hüüdis:

«Pea! Kes tuleb siia Sherwoodi[1] metsa minu loata?»

«Guisborne'i Guy ei vaja kellegi luba! Kes oled sina, et sa ... et sa .. .»

« .. .julged niisuguseid sõnu öelda,» aitas Tom järele, sest nad kõnelesid «raamatu sõnadega», mälu järgi.

«Kes oled sina, et sa julged niisuguseid sõnu öelda?»

«Mina, tõepoolest! Olen Robin Hood, nagu sinu vilets korjus varsti teada saab.»

«Sa oled siis tõesti see kuulus lindprii? Lahendan hea meelega sinuga sellest lõbusast metsast läbikäimise küsimuse. Sea end valmis!»

Nad võtsid oma puumõõgad, viskasid muu koli maha, asusid vehklemisasendisse, jalg jala vastu, ja alustasid tõsist, hoolikat võitlust, «kaks üles ja kaks alla». Siis ütles Tom:

«Nüüd, kui sul on asi juba selge, pane hoogu juurde!»

Ja nad «panid hoogu juurde», lõõtsutades ja higistades raskest tööst. Mõne aja pärast ütles Tom:

«Kuku maha! Kuku nüüd! Miks sa ei kuku?»
«Ma ei taha! Miks sa ise ei kuku? Sina jääd alla.»
«See ei tähenda midagi. Mina ei tohi kukkuda. Raamatus pole nii. Raamatus seisab: «Siis lõi ta ühe tagantkäe-löogiga vaese Guisborne'i Guy maha!» Sa pead ümber keerama ja laskma endale selga lüüa.»
Sellele autoriteetsele põhjendusele ei saanud vastu vaielda, niisiis pöördus Joe ümber, sai hoobi ja langes.
«Nüüd pead sa laskma mul sind tappa,» ütles Joe. «See on õiglane.»
«Ma ei või ju seda. Raamatus ei ole nii.»
«Aga see on alatu. Muud midagi.»
«Kuule, Joe, sa võid olla munk Tuck või Muck

[1] Poisid mängivad Robin Hoodi. Hood on legendaarne kuju inglise rahvalauludest, kes röövis ainult rikkaid ja jagas saaki vaestega. Tema elukohaks oli Sherwoodi mets. Guy Guisborne oli rüütel, kes kohtus Hoodiga. Toim.

möldripoeg ja mu nuiaga maha lüüa. Või ma olen Nottinghami šerifi[1] ja sina ole veidi aega Robin Hood ja tapa mu ara.»
Sellega võis rahul olla, ja niisiis teostati need seiklused. Siis sai Tom jälle Robin Hoodiks ja pidi hooletusse jäetud haava tõttu reetliku nunna süü läbi verest tühjaks jooksma. Joe, kes kujutas endast tervet salka nutvaid röövleid, vedas ta lõpuks kurvalt metsa ja andis vibu tema nõrkadesse kätesse, mispeale Tom ütles: «Kuhu see nool langeb, sinna mata vaene Robin Hood rohelise metsa alla.» Siis laskis ta noole lendu, vajus tagasi ja oleks surnud, kuid et ta nõgesepõõsasse langes, siis hüppas ta laiba kohta liiga elavalt jalule.
Poisid riietusid, peitsid oma sõjavarustuse ja lahkusid metsast, kahetsedes, et polnud enam röövleid, ja arutades, mida küll kaasaegne tsivilisatsioon arvab teinud olevat nende kadumise hüvitamiseks. Nad arvasid, et nad oleksid pigem ühe aasta Sherwoodi metsas röövleiks kui kogu eluaeg Ühendriikide presidendiks.

9. PEATÜKK

Tom ja Sid saadeti sel õhtul nagu harilikult kell pool kümme magama. Nad lugesid oma palved ja Sid uinus varsti. Tom lebas ärkvel ja ootas rahutu kannatamatu-sega. Kui talle tundus, et päev peaks hakkama juba koitma, kuulis ta kella kümme löövat! See ajas meeleheitele. Ta oleks viselnud ja vähernud, nagu tema närvid nõudsid, kuid ta kartis, et võib äratada sellega Sidi.

Niisiis lebas ta vagusi ja vahtis pimedusse. Kõik oli kohutavalt vaikne. Vähehaaval hakkasid sellest vaikusest eralduma tasased, vaevu kuuldavad hääled. Kella tiksumine hakkas end teatavaks tegema. Vanad aampalgid hakkasid salapäraselt praksuma. Trepiastmed nagisesid tasakesi. Nähtavasti olid vaimud liikvel. Tädi Polly toast kuuldus korrapärane tasane norin. Ja nüüd

[1] Seriff — kohtunik. Legendi järgi olevat Hood poonud ülekohtuse Nottinghami šerifi. Toim.

algas kilgi tüütu sirtsumine, kelle asukohta ühegi inimese leidlikkus ei oska kindlaks määrata. Siis ajas toonesepa jube tiksutamine seinas voodi peatsi kohal Tomile judinad peale — see tähendas, et kellegi elupäevad olid loetud. Siis tõusis öisesse õhku kauge koera ulumine, millele vastas nõrgem ulumine veel kaugemalt. Tom oli ahastuses. Viimaks ei kahelnud ta enam, et aeg oli seisma jäänud ja alanud igavik; ta vajus kõigest hoolimata poolunne; kell lõi üksteist, kuid ta ei kuulnud seda. Ja siis kostis äkki kõige kurblikuni näugumine, segunedes Tomi ebamäärase unenäoga. Akna avamine naabruses häiris tema und. Hüüe «Kõtt, kurivaim!» ja tühja pudeli klirin vastu tädi kuuri seina tõid ta täiesti ärkvele. Hetk hiljem oli ta riides ja aknast väljas, ronimas neljakäpukil veranda katust mööda. Ta f näugus oma teekonnal paar korda ettevaatlikult. Siis hüppas ta kuuri katusele ja sealt maha. Huckleberry Finn ootas oma kärvanud kassiga. Poisid asusid teele ja kadusid pimedusse. Poole tunni möödudes kõndisid nad juba kalmistu pikas rohus.

See oli lääne tüüpi vanamoeline kalmistu. Ta asetses künkal, umbes poolteist miili linnast eemal, ja teda piiras logisev puuaed, mis oli kohati sissepoole, kohati väljapoole längus, kuid ei seisnud kusagil püsti. Rohi ja umbrohi lokkasid üle kogu käimistu. Kõik vanad hauad olid sisse vajunud. Polnud ühtegi hauakivi; ümmarguse otsaga, ussidest puretud mälestustahvlid olid kallakil haudade kõhal, otsides asjatult tuge. «Pühendatud — selle ja selle — mälestusele» oli nendele kord kirjutatud, kuid enamikul nendest ei oleks suudetud seda enam lugeda, isegi kui seal valge oleks olnud.

Tasane tuul oigas puude okstes ja Tom kartis, et need võivad olla surnute hinged, kes kaebavad rahurikkumise pärast. Poisid kõnelesid vähe ja ainult sosinal, sest aeg, koht ja valitsev pühalikkus ning vaikus mõjusid neisse rõhuvalt. Nad leidsid värske mullakünka, mida olid otsinud, ja seadsid end sisse kolme jalaka varjus, mis kasvasid kobaras paari sammu kaugusel hauast.

Nad ootasid vaikides oma arust kaua aega. Öökulli kauge huikamine oli ainus hääl, mis segas surmavai-

kust. Tomi mõtted muutusid rusuvaks. Ta pidi juttu algatama. Niisfis ütles ta sosinal:

«Hucky, kas sa usud, et surnutele meie siinolek meeldib?»

Huckleberry sosistas:

«Tahaksin seda ise ka teada. Siin on kuidagi kole pühalik, kas pole?»

«Vean kihla, et on.»

Järgnes kaunis pikk vaikus, mille kestel poisid endamisi seda küsimust arutasid. Siis sosistas Tom:

«Kuule, Hucky, mis sa arvad, kas Hoss Williams kuuleb meie juttu?»

«Muidugi kuuleb. Vähemalt tema vaim kuuleb.»

Viivu pärast ütles Tom:

«Oleksin pidanud mister Williams ütlema. Kuid ma ei mõelnud midagi halba. Kõik nimetavad teda Hossiks.»

«Surnud ei saa ju liiga nõudlikud olla selle suhtes, kuidas nendest räägitakse, Tom.»

See mõjus pidurdavalt ja kõnelus soikus jälle.

Korraga haaras Tom kaaslase käsivarre ja ütles:

«Sš!»

«Mis on, Tom?» Ja poisid surusid end põksuva südamega teineteise vastu.

«Šš! Jälle! Kas sa ei'kuulnud?»

«Ma ...»

«Noh! Nüüd sa kuuled!»

«Issand, Tom, nad tulevad! Nad tulevad tõesti. Mis me teeme?».

«Ei tea. Arvad, et nad meid näevad?»

«Oh, Tom, nad näevad pimedas niisama hästi nagu kassid. Poleks ma parem tulnud!»

«Oh, ära karda. Ma ei usu, et nad meid tülitavad. Me ei tee ju midagi halba. Kui oleme täiesti vaiksed, siis võib-olla nad ei märkagi meid.»

«Ma püüan, Tom, kuid, issand, ma värisen üleni.»

«Kuula!»

Poisid kummardusid ettepoole ja hingasid vaevalt. Tasane häältesumin kostis kalmistu kaugemast otsiast.

«Vaata! Näe, seal!» sosistas Tom. «Mis see on?»

«See on põrgutuli. Oh, Tom, see on kole.»

Ebamäärased kogud lähenesid läbi pimeduse, kõigu-

tades vanamoelist plekklaternat, mis heitis maapinnale loendamatu hulga väikesi valgustäppe. Siis sosistas Huckleberry võbisedes:

«Need on kuradid, see on kindel. Kolm tükki! Issake, Tom, oleme kadunud! Kas sa oskad palvetada?»

«Ma.katsun, aga ära karda. Nad ei tee meile midagi. «Nüüd lähen mina magama, teen . . .»» .

«Sšb

«Mis on, Huck?»

«Need on inimesed! Igatahes üks nendest. See on vana Muff Potteri hääl.»

«Ei või olla — kas tõesti?»

«Vean kihla, et on. ära end liiguta. Ta pole nii terane, et ta meid märkaks. Purjus vist, nagu harilikult, — neetud päevavaras!»

«Hea küll, ma olen vagusi. Nüüd nad seisavad, otsivad. Ei leia. Tulevad jälle. Nüüd nad arutavad ägedalt. Jälle rahulikud. Jälle ägedad. Hästi ägedad. Nad on seekord tublisti võtnud. Kuule, Huck, tunnen teise mehe häält; see on Indiaani Joe.»

«See ta on — neetud segavereline! Parema meelega sooviksin, et need kuradid oleksid. Mis nad kavatsevad siin teha?»

Sosin vaibus nüüd täiesti, sest kolm meest olid hauani jõudnud ja seisid mõne jala kaugusel poiste peidupaigast.

«Siin see on,» ütles kolmas hääl; ja selle omanik tõstis laterna, mis valgustas nüüd noore dr. Robinsoni nägu.

Potter ja Indiaani Joe tassisid kanderaarni, millel olid köis ja paar labidat. Nad viskasid oma koorma maha ja hakkasid hauda lahti kaevama. Arst pani laterna haua peatsisse ja tuli siis ning istus jalaka alla, toetudes seljaga vastu puud. Ta oli nii ligidal, et poisid oleksid või-nud teda puudutada.

«Rutake, mehed!» ütles ta tasa. «Kuu võib iga silmapilk välja tulla.»

Mehed urisesid midagi vastuseks ja jätkasid kaevamist. Mõni aeg polnud midagi muud kuulda kui labidate kriginat, mis pildusid mulda ja liiva hauast välja. See oli väga ühetooniline. Viimaks lõi labidas kõmatades vastu puusärki ja paari minuti pärast olid mehed

selle maapinnale vinnanud. Nad kangutasid labidaga kaane lahti, tõstsid laiba välja ja viskasid mütsatades maha. Kuu ujus välja pilvede tagant ja valgustas kah-vatut nägu. Kanderaam seati valmis, laip asetati sinna peale, kaeti vaibaga ja seoti köiega raami külge[1]. Potter võttis suure taskunoa, lõikas ripneva köieotsa ära ja ütles:

«Nüüd on see neetud töö tehtud, kondisaagija! Laduge veel viis välja või ta jääb siia.»

«Õige jutt!» tähendas Indiaani Joe.

«No kuulge, mis see siis tähendab?» küsis arst. «Te nõudsite oma tasu ette ja ma maksin leile.»

«Jah, ja te olete veel rohkemgi teinud,» ütles Indiaani Joe, lähenedes arstile, kes oli püsti tõusnud. «Viis aastat tagasi te kihutasite mu ühel õhtul oma isa köögist välja, kui tulin

süüa paluma, ja ütlesite, et ma ei ole ausa mõttega sinna tulnud. Ja kui ma siis vandusin, et maksan teile kas või saja aasta pärast selle eest kätte, laskis teie isa mu kui hulguse vangi panna. Kas te arvasite, et ma olen selle unustanud? Indiaanlase veri ei voola mu soontes asjata. Nüüd olete mul käes ja nüüd õiendame oma arved!»

Nende sõnade juures ähvardas ta arsti rusikaga näkku. Arst tõstis äkki käe ja lõi lurjuse pikali. Potter laskis noa langeda ja hüüdis:

«Kuulge, kuidas te tohite mu semu lüüa!» Järgmisel hetkel oli ta arstist kinni haaranud ja mõlemad rabelesid kõigest jõust, trampides rohtu ja kiskudes mulda üles oma kandadega. Indiaani Joe kargas jalule, silmad vihast leekimas, kähmas Potteri noa ja hiilis nagu kass küürutades võitlejate ümber, otsides soodsat juhust. Äkki rebis arst end lahti, haaras raske mälestustahvli Williamsi haua peatsist ja virutas sellega Potteri jalust maha. Seda hetke käsutas segavereline ja torkas noa käepidemeni noormehele rinda. Arst vaarus ja kukkus pooleldi Potteri peale, ujutades ta üle verega, ja samal

[1] Potter ja Joe kaevasid doktorile laiba hauast välja. Tol ajal oli religioossete eelarvamuste pärast keelatud uurida anatoomiat inimese laipade kaudu ja seepärast pidid arstid tegema seda salaja. Toim.

hetkel varjasid pilved jubeda vaatepildi ning kaks hirmunud poissi ruttasid pimedusse.

Kui kuu uuesti välja tuli, seisis Indiaani Joe kahe kogu juures ja vaatles neid. Arst.pomises midagi arusaamatut, hingas paar korda sügavalt ja jäi vait. Mes-tiits urises:

«Arve on õiendatud, pagan sind võtate.»

Siis röövis ta laiba paljaks, pani seejärel saatusliku noa Potteri paremasse kätte ja istus kaaneta puusärgile. Kolm, neli, viis minutit möödusid, siis hakkas Potter end liigutama ja oigama. Tema käsi sulgus noa ümber, ta tõstis selle, vaatas ja viskas jubedusväringaga maha. Siis ajas ta end istukile, lükates korjuse kõrvale, vahtis esiteks seda ja heitis siis segase pilgu ümberringi. Tema silmad kohtusid Joe omadega..

«Issand, mis siin juhtus, Joe?» küsis ta.

«Räbal lugu,» vastas Joe end liigutamata. «Miks sa seda tegid?»

«Mina? Mina pole midagi teinud!»

«Kuule, niisuguse jutuga ei jõua sa kaugele.»

Potter värises ja muutus kahvatuks.

«Arvasin, et olen kaineks saanud. Ma ei oleks tarvitsenud täna õhtul juua. Aga mul on pea ikka veel kirju — hullemini kui siiatulekul. Kõik on udune; ei mäleta peaaegu midagi. Ütle mulle, Joe — ausalt, vanapoiss, — kas mina tegin seda? Ma ei kavatsenud seda; vannun oma

hinge ja au juures, ei kavatsenud. Räägi mulle, kuidas see juhtus, Joe. Oh, see on kole! Ja ta oli nii noor ja andekas.»

«Noh, te olite käsitsi koos, tema andis sulle mälestustahvliga ja sina kukkusid maha. Ja siis ajasid sa end vaarudes ja tuigerdades üles, haarasid noa ja torkasid talle parajasti kerre, kui ta sulle teise hirmsa hoobi andis; ja siin sa siis lamasid oimetuna nagu puutomp seniajani.»

«Oh, ma ei teadnud, mis ma tegin. Tõesti, surgu ma siinsamas, kui teadsin. See on kõik viski ja erutuse.süü, ma arvan. Ma ei ole kunagi elus nuga tarvitanud, Joe. Olen kakelnud, kuid mitte kunagi noaga. Kõik võivad seda tunnistada. Joe, ära räägi kellelegi! Ütle, et sa ei räägi, Joe, ole hea mees. Olen sind alati hoidnud, Joe,

ja sinu eest ka välja astunud. Käs sa ei mäleta? Sa ei räägi, eks ole, Joe?» Ja vaene mees langes põlvili tuima mõrvari ette, pannes paluvalt käed kokku.

«Ei, sa oled alati minu vastu aus ja õiglane olnud, Muff Potter, ja ma ei jäta sind hädas maha. Nii, see on öeldud nii ausalt, nagu üks mees võib öelda.»

«Oh, Joe, sa oled ingel. Õnnistan sind selle eest niikaua kui elan.» Ja Potter hakkas nutma.

«Tule nüüd, aitab juba. Praegu pole aeg töinata. Sina mine seda teed ja mina lähen seda. Hakka nüüd liikuma, ja ära jäta jälgi maha.»

Potter hakkas sörkides minema, kuid tema samm muutus varsti jooksuks. Segavereline seisis ja vaatas talle järele, pomisedes:

«Kui ta on hoobist nii uimane ja rummist nii segane, nagu näis olevat, siis ei tule tal nuga enne meelde, kui ta on nii kaugel, et ei julge sellele üksi enam niisugusesse kohta järele tulla — argpüks!»

Kaks või kolm minutit hiljem olid mõrvatud mees, vaibaga käetud laip, kaaneta kirst ja avatud haud ainult kuu valve all. Ka vaikus oli jälle täielik.

10. PEATÜKK

Kaks poissi aina lendasid linna poole, hirmust keeletud. Nad vaatasid aeg-ajalt areldi üle õla tagasi, nagu kartes, et neid taga aetakse. Iga känd, mis pimedusest nende teele kerkis, paistis inimesena ning vaenlasena ja sundis neid hinge kiniii pidama; ja kui nad mõnest väljaspool linna asetsevast majast mööda ruttasid, näis unest äratatud õuekoerte haukumine nende jalgadele lausa tiivad andvat.

«Kui me ainult vana parkalitöökojani jõuaksime, enne kui kokku variseme!» sosistas Tom hingeldamise vahel. «Ma ei pea enam kaua vastu.»

Huckleberry vali ähkimine oli ainsaks vastuseks. Poisid kinnitasid pilgu oma lootuste eesmärgile ja pingutasid jõudu selle saavutamiseks. Nad jõudsid üha lähemale, kuni sööstsid lõpuks avatud uksest rinnu sisse ja langesid kaitsvas pimeduses tänutundes ning puru-

väsinult põrandale. Vähehaaval muutus nende pulss aeglasemaks ja Tom sosistas:

«Huckleberry, mis sa arvad, mis sellest välja tuleb?»

«Kui doktor Robinson sureb, siis tuleb vist poomine.»

«Kas tõesti arvad?»

«Noti, ma tean seda, Tom.»

Tom mõtles veidi ja küsis siis:

«Kes seda räägib? Meie?»

«Mis juttu sa ajad? Kui siis midagi juhtub ja Indiaani Joe võllast pääseb, siis tapab ta meid varem või hiljem, see on niisama kindel nagu see, et me praegu siin oleme.»

«Just sedasama mõtlesin ka mina, Huck.»

«Kui keegi räägib, las siis Muff Potter teeb seda, kui ta nii loll on. Ta on selleks harilikult küllalt purjus.»

Tom ei vastanud, vaid mõtles edasi. Siis sosistas ta:

«Huck, Muff Potter ei tea seda. .Kuidas saab ta rääkida?»

«Kuidas ei tea?»

«Ta sai ju just enne seda hoobi, kui Indiaani Joe seda tegi. Arvad, et ta midagi nägi? Arvad, et ta teadis midagi?»

«Pagana pihta, täiesti õige, Tom!»

«Ja pealegi, kuule — võib-olla see hoop tegi ta vagaseks!»

«Ei, vaevalt küll, Tom. Ta oli purjus, ma nägin seda; ja pealegi on ta alati purjus. Noh, ja kui minu taat täis on, siis võid talle kas või kirikuga pähe virutada, sa ei saaks tal ikkagi hinge välja. Ta ütleb seda ise. Samuti on muidugi ka Muff Potteriga. Aga kui inimene jumala-kaine on, siis võiks ehk selline hoop ta tappa; ei tea.»

Pärast järjekordset mõtlikku vaikust ütles Tom:

«Hucky, kas sa oled kindel, et suudad suud pidada?»

«Tom, me peame suud pidama. Sa tead seda. See indiaani kurat uputaks nii sinu kui ka rninu niisama rahulikult nagu kaks kassipoega, kui me sellest piiksataksime ja kui ta siis võlla ei tõmmataks. Kuule, Tom, võtame ja vannume teineteisele — seda me peame tegema —, vannume, et peame suu.»

«Olen nõus, Huck. Nii on kõige parem. Anname käe ja vannume, et me .. .»

71

«Oh, ei, seda on vähe. See kõlbab ainult väikeste tühiste asjade puhul, eriti tüdrukutega, sest nemad ei pea niikuinii sõna, vaid lobisevad kõik välja, kui vihastavad; kuid niisuguse tähtsa

asja puhul tuleb kirjutada. Ja verega.»

Tom kiitis selle mõtte kogu oma olemusega heaks. Selles oli midagi sügavat, tumedat ja aukartustäratavat; kellaaeg, asjaolud ja ümbrus olid sellega kooskõlas. Ta võttis puhta männilaastu, mis lebas maas kuupaistel, otsis taskust tükikese punast kriiti, nihutas end kuuvalgusse ja krftseldas vaevaliselt järgmised read, kusjuures ta iga tähte nii-öelda maalis, surudes keele tugevasti hammaste vahele:

«Huck Finn ja Tom Sawyer vanuvad et nad peavad suu selle üle ja nad soovivad et nad langeksid surnult maha oma jälgedesse kui nad iial lobisevad ja kõduneksid.»

Huckleberry oli täis imetlust Tomi kirjaosavuse ja suurepärase sõnastuse üle. Ta võttis otsekohe kuuehõlmast nööpnõela ja tahtis seda kätte torgata, kuid Tom ütles:

«Pea! Ära tee seda! Nööpnõel on vasest. Tal võib vaserooste peal olla.»

«Mis vaserooste?»

«See on mürk. Vaat mis see on,. Eks sa, neela seda kord natuke alla, küll siis näed.»

Tom harutas ühe oma nõela küljest niidi lahti, ja kumbki poiss torkas nõelaga oma pöidlasse ja pigistas tilga verd välja.

Mitme pigistuse järel sai Tom oma nimetähed valmis, kusjuures ta kasutas sulena oma väikest sõrme. Siis näitas ta Huckleberryle, kuidas H ja F kirjutatakse, ja vanne oli täielik. Nad matsid laastu jubeda tseremoonia ja nõiasõnadega seina aarde, mis pidi tähendama, et nende keeli siduvad köidikud olid luku taha pandud ja võti ära visatud.

Üks kogu ronis vargsi sisse ühest august lagunenud hoone teises otsas, kuid nad ei märganud seda.

«Tom,» sosistas Huckleberry, «kas see hoiab meid igavesti rääkimast — alati?»

«Muidugi hoiab. Ükskõik mis juhtub, me peame vait

olema. Muidu langeksime surnult maha — kas sa siis ei tea?»

«Jah, arvan, et see ikka nii on.»

Nad sosistasid veel veidi aega. Korraga hakkas üks koer väljas kaeblikult uluma — umbes kümne jala kau-gusel 'nendest. Poisid haarasid heitunult teineteisest kinni.

«Kumba meist ta mõtleb?» ähkis Huckleberry.

«Ei tea. Piilu läbi prao. Ruttu!»

«Ei, sina, Tom!»

«Ma ei saa — ma ei julge, Huck!»

«Palun, Tom. Kuule, juba jälle!»

«Oh, issand, tänan sind!» sosistas Tom. «Tunnen seda häält. See on Bull Harbison[1].»

«Oh, kui hea! Ütlen sulle, Tom, olin surmahirmus. Oleksin võinud ükskõik mille peale kihla vedada, et see on hulkuv koer.»

Koer ulus jälle. Poiste südamed vajusid uuesti saapa-säärde.

«Oh, heldus! See ei ole Bull Harbison!» sosistas Huckleberry. «Vaata, Tom!»
Tom alistus hirmust võbisedes ja pani silma prao juurde. Tema sosin oli vaevalt kuuldav, kui ta ütles:
«Oh, Huck, see on hulkuv koer!»
«Ruttu, Tom, ruttu! Kelle peale ta ulub?»
«Küllap vist meie mõlema peale, Huck, — oleme ju koos.»
«Oh, Tom, usun, oleme kadunud hinged. Arvan, et pole mingit kahtlust, kuhu mina lähen. Olen nii halb olnud.»
«Tont võtaks! See tuleb sellest, et tehakse poppi ja kõike muud, mida keelatakse teha. Oleksin võinud hea poiss olla, nagu Sid, kui oleksin katsunud — kuid ei, muidugi mitte. Aga kui ma seekord veel pääsen, siis ma ei puudu enam kunagi pühapäevakoolist!»
Ja Tom hakkas nina tõmbama.
«Sina halb!» Ja Huckleberry hakkas samuti nina tõmbama. «Pagana pihta, Tom Sawyer, sa oled lihtsalt kulla-

[1] Kui mr. Harbisonil oleks olnud ori, nimega Bull, siis oleks Tom rääkinud sellest kui «Harbisoni Bullist»; kuid sellenimeline poeg või koer oli «Bull Harbison».

tükk minu kõrval. Oh, issand, issand, issand, kui ma ainult poolgi seda oleksin, mis sina.»
Tom võpatas ja sosistas:
«Vaata, Hucky, vaata! Ta on seljaga meie poole!»
Hucky vaatas rõõmsa südamega.
«Tõepoolest, pagan võtaks! Kas varem ka?»
«Jah. Kuid mina, loll, ei mõelnud sellele. Oh, see on tore, tead. Aga keda ta nüüd võiks mõelda?»
Ulumine kätkes. Tom teritas kõrvu.
«Sš! Mis see on?» sosistas ta.
«Kõlab nagu . .. nagu sea röhkimine. Oh — keegi norskab, Tom.»
«Tõesti? Kus kõhas, Huck?»
«Arvan, et seal teises otsas. Igatahes kõlab nii. Taat magas seal vahel sigadega seltsis, aga taevas hoidku, kui tema norskab, siis liiguvad kõik asjad. Pealegi ei usu ma, et ta veel kunagi siia linna tuleks.»
Poistes ärkas. uuesti seiklusvaim.
«Huck, kas sa julged kaasa tulla, kui mina ees lähen?»

«Pole suuremat lusti, Tom. Kui see on äkki Indiaani Joe!»

Tom vabises. Kuid siis kasvas kiusatus jälle suureks ja poisid otsustasid riskida, tingimusel, et nad annavad jalgadele valu, kui norin lakkab. Niisiis hiilisid nad teineteise kannul kikivarvul ruumi teise otsa. Kui nad olid jõudnud umbes viie sammu kaugusele norskajast, astus Tom kuivanud oksale ja see murdus terava praksatusega. Mees ägas, liigutas end veidi, ja kuuvalgus langes tema näole. See oli Muff Potter. Poiste südamed olid seisatanud ja kehad samuti, kui mees end liigutas, kuid nüüd kadus nende hirm. Nad pugesid kikivarvul läbi lagunenud laudseina välja ja peatusid veidi kaugemal, et lahkumise eel paar sõna vahetada. Pikk kaeblik ulgumine tõusis jälle öisesse õhku. Poisid pöördusid ja nägid koera mõne jala kaugusel sellest kõhast, kus lamas Potter; koer oli näoga Potteri poole ja tema nina osutas taevasse.

«Oh, heldus, see on tema!» hüüdsid mõlemad poisid nagu ühest suust.

«Kuule, Tom, räägitakse, et üks hulkuv koer olevat tulnud ja ulunud kesköö paiku Johnny Milleri maja juu-

res, umbes kaks nädalat tagasi; ja samal õhtul olevat ka öösorr seal posti otsas istunud ja kisanud; ja seal pole veel keegi surnud.»

«Jah, ma tean seda. Ja usun, et keegi ei ole surnud. Aga kas ei kukkunud Gracie Miller just järgmisel laupäeval köögis tulle ega põletanud end hirmsasti ära?»

«Jah, kuid ta ei ole surnud. Ta on koguni paranemas.»

«Olgu; ootame, näeme. Ta on niisama kindlasti kadunud, nagu Muff Potter on surmale määratud. Seda räägivad neegrid, ja nemad teavad niisuguseid asju kõige paremini, Huck.»

Siis lahkusid nad mõtteid mõlgutades.

Öö oli juba peaaegu möödas, kui Tom oma magamistoa aknast sisse puges. Ta riietus suurima ettevaatusega lahti ja jäi magama, õnnitledes ennast, et keegi tema kõrvalhüppest ei teadnud. Tal ei olnud aimugi, et tasakesi nahisev Sid oli ärkvel, ja seda juba tund aega.

Kui Tom ärkas, oli Sid juba riietunud ja läinud. Valguses ja õhus tundus midagi hilist. Tom oli hämmastunud. Miks polnud teda nagu harilikult hüütud, kiusatud, kuni ta jalad alla sai? See mõte täitis teda halva aimusega. Viie minutiga oli ta riides ja all, tundes end haigena ja unisena. Perekond istus veel lauas, kuid oli hommikueine lõpetanud. Polnud ühtegi etteheidet, kuid kõik silmad vaatasid kõrvale; oli vaikne ja kuidagi pühalik, mis tekitas süüdlase südames külmatunde. Ta istus lauda ja püüdis näida lõbusana, a|a see oli vaevaline töö; ta ei saanud vastuseks ainustki naeratust. Tom jäi vait ja laskis oma südame saapasäärde vajuda.

Pärast sööki viis tädi ta kõrvale ja Tom muutus peaaegu rõõmsaks lootuses, et ta peksa saab. Kuid seda ei tulnud. Tädi nuttis ja küsis, kuidas ta võib niisugune olla ja tema vanale südamele valu teha. Lõpuks käskis ta Tomil samal viisil jätkata, ennast hävitada ning tema hallid juuksed murega hauda saata, sest polevat enam mõtet teda parandada püüda. See oli hullem kui tuhat nahatäit ja Tomi hing oli nüüd haigem kui tema ihu. Ta nuttis, palus andestust, lubas ikka ja

jälle end parandada ja -sai siis loa minna. Kuid ta tundis, et oli saavutanud ainult pooliku andeksandmise ja jalule seadnud vaid nõrga usalduse.

Ta lahkus tädi juurest liiga õnnetuna selleks, et soovida isegi Sidile kätte maksta, niisiis oli viimase kiire põgenemine õuevärava kaudu ülearune. Ta läks kooli süngena ning kurvana ja võttis oma nahatäie koos Joe Harperiga eelmisel päeval popitegemise eest vastu inimese ilmega, kel on suuremad mured ja kes on täiesti tuim selliste pisiasjade vastu. Siis istus ta oma kohale, pani küünarnukid lauale, toetas lõua kätele ja vahtis seina kivise pilguga täis kannatust, mis on jõudnud viimse piirini ega saa enam edasi minna. Tema küünarnukk surus mingi kõva eseme vastu. »Tüki aja pärast muutis ta aeglaselt ja kurvalt asendit ning võttis ohates selle eseme kätte. See oli paberis. Ta harutas paberi lahti. Pikk, veniv, sügav ohe, ja tema süda lõhkes. See oli tema vaskne kaminavõrenupp! Viimane koormale lisatud sulg murdis kaameli selgroo.

11. PEATÜKK

Keskpäeva paiku elektriseeris äkki kogu linna kohutav uudis. Kuigi siin veel telegraafist ei unistatudki, lendas sõnum inimeselt inimesele, salgast salgani, majast majja peaaegu telegraafilise kiirusega. Muidugi laskis kooliõpetaja sel pärastlõunal lapsed koju; linn oleks saanud temast imeliku arvamuse, kui ta ei oleks seda teinud. Mõrvatu juurest oli leitud verine nuga, ja keegi oli tunnistanud selle Muff Potteri omandiks -— nii käis jutt. Ja räägiti, et keegi hiline külaelanik oli näinud Potterit kella ühe või kahe paiku öösel end ojas pesemas ja et Potter oli teda märgates otsekohe minema hiilinud, — kahtlased asjaolud, eriti pesemine, mis polnud Potteri harjumuseks. Samuti räägiti, et kogu linn oli läbi tuhnitud seda «mõrvarit» otsides (rahvas ei ole laisk tunnistusi sõeluma ja otsust tegema), kuid et teda ei suudetud leida. Ratsanikud olid välja saadetud kõigile teedele igas suunas, ja šeriff oli kindel, et ta tabatakse enne õhtut.

Kogu linnarahvas ruttas surnuaia poole. Tomi südamevalu kadus ja ta ühines rongkäiguga, mitte et ta oleks tuhat korda meelsamini mujale läinud, vaid et mingi-

sugune jube seletamatu võluvägi tõmbas teda sinna poole. Jõudnud sinna hirmsasse kohta, puges ta oma väikese kehaga läbi rahvahulga ja nägi sünget pilti. Talle tundus, nagu oleks igavik möödunud sellest ajast, kui ta viimati seal oli olnud. Keegi näpistas teda käsivarrest. Ta pöördus ja tema pilk kohtas Huckleberry oma. Siis vaatasid mõlemad kähku mujale ja mõtlesid, kas keegi oli lugenud midagi nende vastastikusest pilgust. Kuid kõik kõnelesid omavahel ja olid süvenenud jubedasse vaatepilti endi ees.

«Vaene mees!» — «Vaene, noormees!» — «See peaks olema õpetuseks hauarüüstajatele!» — «Muff Potter kõigub selle eest võllas, kui ta tabatakse!,» Sellised märkused kõlasid ümberringi, ja pastor ütles: «See oli jumala kohus, tema käsi oli siin mängus.»

Äkki läbistas külm judin Tomi pealaest jalatallani, sest tema pilk oli langenud Indiaani Joe tuimale näole. Sel hetkel hakkas rahvahulk liikuma ja rüselema ning kostis hüüdeid: «See on tema! See on tema! Ta tuleb ise siia!»

«Kes? Kes?» küsis paarkümmend häält.

«Muff Potter!»

«Hallo, ta peatus! Vaadake ette, ta pöördub tagasi! Ärge laske teda ära lipata!»

Puude otsa roninud inimesed Tomi pea kõhal vastasid, et ta ei püüagi põgeneda, seisvat seal kõheldes ja kohmetunult.

«Põrgulik häbematus!» tähendas üks juuresolija. «Tahtis tulla ja rahulikult oma tööd vaadata — ei lootnud inimesi eest leida.»

Rahvahulk andis nüüd teed ja šeriff tuli tähtsa näoga, talutades Potterit käsivarrest. Vaese mehe nägu oli kurnatud, silmist paistis hirm. Mõrvatu ees seistes värises ta paralüütiliselt, pani käed näo ette ja puhkes nutma.

«Ma ei teinud seda, sõbrad,» nuuksus ta, «ausõna, ma ei teinud seda.»

«Kes on sind süüdistanud?» hüüdis üks hääl.

See lask näis märki tabavat. Potter tõstis näo ja vaatas liigutava lootusetusega ümberringi. Ta silmas Indiaani Joe'd ja hüüdis:

«Oh, Indiaani Joe, sa lubasid ju mulle, et sa iial . ..»

«Kas see on teie nuga?» ja šeriff torkas järsku noa Potteri silme ette.

Potter oleks kukkunud, kui teda .poleks toetatud ja maha istuma pandud. Siis ütles ta:

«Miski ütles mulle, et kui ma tagasi ei tule ja seda . . .» ta vabises, heitis siis lõdvalt, löödult käega ja lisas: «Räägi neile, Joe, räägi — pole enam mingit mõtet vaikida.»

Huckleberry ja Tom seisid nüüd tummadena ja kuulasid suuri silmi, kuidas kivise südamega valetaja rahulikult oma tunnistuse andis. Nad ootasid iga hetk jumala välku selgest taevast rnehe pea peale langevat ja imestasid, et see niikaua viibis. Ja kui ta oli lõpetanud ja oli ikka veel elus ning terve, siis kahanes ja kadus nende kõhklev tung oma vannet murda ja vaese petetud vangi elu päästa, sest see nurjatu valetunnistaja oli end ju ilmselt saatanale müünud, ja vahelesegamine sellisele võimule kuuluva isiku asjadesse oleks olnud saatuslik.

«Miks sa ära ei läinud? Miks sa veel siia tahtsid tulla?» küsis keegi.

«Ma ei võinud parata — ei saanud selle vastu,» oigas Potter. «Ma tahtsin ära joosta, kuid jalad justkui ei kandnud mujale kui siia.» Ja ta hakkas jälle nuuksuma.

Indiaani Joe kordas oma tunnistust niisama rahulikult veidi hiljem laiba kindlakstegemise juures vande all; ja poisid, nähes, ei talle ikka veel välku pähe ei langenud, leidsid sellest

kinnitust oma usule, et Joe oli end kuradile müünud. Ta oli nüüd nende silmis muutunud kõige huvitavamaks hukatusttoovaks isikuks, keda nad kunagi olid näinud, ja nad ei suutnud oma võlutud pilku tema näolt kõrvale pöörata. Nad otsustasid endamisi teda öösel soodsal võimalusel valvata, lootuses pilku heita ta hirmsale peremehele.

Indiaani Joe aitas mõrvatu keha tõsta ja äraviimiseks vankrile paigutada; ja võbisevas rahvahulgas sosistati, et haavast tuli veidi verd! Poisid arvasid, et see õnnelik asjaolu juhib kahtluse õigesse suunda, kuid pettusid, sest mitmed külaelanikud tähendasid:

«Laip oli kolme jala kaugusel Muff Potterist, kui verd tilkus.»

Tomi hirmus saladus ja näriv südametunnistus sega-

sid tema und terve nädal pärast seda sündmust, ning ühel päeval ütles Sid hommikusöögi ajal:

«Tom, sa vähkred ja räägid nii palju unes, et hoiad mind pool ööd ärkvel.»

Tom kahvatas ja langetas pilgu.

«See on halb tundemärk,» ütles tädi Polly tõsiselt. «Mis sul südamel on, Tom?»

«Ei midagi. Ma ei tea midagi olevat.» Kuid poisi käsi värises nii, et ta kohvi maha loksutas.

«Ja sa räägid igasugust lollust,» jätkas Sid. «Eile öösel sa ütlesid: «See on veri, see on veri, näe mis see on!» Sa ütlesid seda mitu korda. Ja siis sa ütlesid: «Ärge piinake mind nii — ma räägin kõik.» Mida sa räägid? Mis sa tahad rääkida?»

Kõik ujus Tomi silme ees. Pole teada, mis oleks võinud veel juhtuda, kuid õnneks kadus murepilv tädi Polly näolt ja ta tuli Tomile appi, ilma et oleks seda ise teadnud. Ta ütles:

«Ah! Seda teeb kõik see hirmus mõrv. Ma näen seda ka ise praegu igal öösel unes. Mõnikord näen unes, et see olen mina, kes seda tegi.»

Mary ütles, et temaga on sama lugu. Sid näis rahule jäävat. Tom kadus omaste hulgast nii kiiresti kui sai seda teha kahtfust aretamata, ja pärast seda kaebas ta nädal otsa hambavalu ning sidus ööseks lõualuud kinni. Tal polnud aimugi, et Sid öösiti valvas, sageli tema sideme kõrvale nihutas, siis küünarnukile toetudes mõnikord tükk aega kuulas ja pärast sideme jälle endisele kõhale tõmbas. Tomi südamemure hakkas aegamisi haihtuma, hambavalu muutus tülikaks ja heideti kõrvale. Kui Sidil tõesti korda läks Tomi katkendlikust sonimisest midagi järeldada, siis hoidis ta selle enese teada. Tomile tundus, nagu ei saaks tema koolikaaslastel, kunagi villand eeluurimiskohtu istungite pidamisest surnud kasside puhul, millega tal tema mure pidevalt meeles hoiti. Sid pani tähele, et Tom ei esinenud neil istungitel kunagi uurijana, kuigi tal oli muidu harjumuseks igas ettevõttes juhtivat osa etendada; samuti pani ta tähele, et Tom ei esinenud kunagi tunnistajana — ja see oli .kummaline. Ja Sidil ei jäänud kähe silma vahele ka see tõsiasi, et Tom nende kohtupidamiste suhtes märgatavat vastu-

meelsust ilmutas ja neist igal võimalikul juhul kõrvale hoidus. Sid imestas, kuid ei öelnud midagi. Kuid isegi uurimiskohtupidamised kadusid viimaks moest ja lakkasid piinamast Tomi südametunnistust.
Peaaegu iga päev või ülepäeviti varitses Tom sel mureajajärgul soodsat võimalust, et väikese võretatud vanglaakna taha minna ja «mõrvarile» lohutuseks mõnda pisiasja viia, mis ta sai muretseda. Vangla oli armetu väike telliskivist ubrik linna serval soos ja sinna polnud ühtegi valvurit määratud; tegelikult juhtus ka harva, et seal keegi istus. Need annetused kergendasid suurel määral Tomi südametunnistuspiina. Linnaelanikel oli tuline soov Indiaani Joe'd laibaröövimise eest omakohtu teel karistuseks tõrvaga kokku määrida ning sulgedega katta ja ta linnast välja ajada, kuid tema iseloom oli nii hirmuäratav, et kedagi ei leidunud, kes oleks julgenud seda asja algatada, ja nii jäigi see soiku. Ta oli eeluurimisel alustanud oma tunnistust ettevaatlikult võitluse kirjeldamisega, mainimata sellele eelnenud hauarüüstamist; seepärast peeti kõige targemaks seda asja kohtus praegu mitte üles tõsta.

12.PEATÜKK

Üks põhjusi, miks Tomi mõtted tema salamurelt olid kõrvale kaldunud, oli see, et ta oli leidnud midagi uut ja kaaluvat, mille vastu huvi tunda. Becky Thatcher ei käinud enam koolis. Tom oli võidelnud mõne päeva oma uhkusega ja katsunud tüdruku peale vilistada, kuid ei suutnud. Ta leidis end sageli õhtuti tema isa maja ümber luusimas ja tundis end väga õnnetuna. Becky oli haige. Kui ta äkki sureb! See mõte oli piinav. Tom ei tundnud enam huvi ei sõja ega isegi mereröövlite vastu. Elu oli kaotanud igasuguse võlu, järele oli jäänud vaid õudus. Ta pani oma veeretamisvõru ja palli kõrvale, need ei valmistanud talle enam mingit rõõmu. Tädi oli mures; ta hakkas proovima poisi juures igasugu arstimeid. Ta oli üks neid inimesi, kes usuvad sõgedalt kõiki patenteeritud arstimeid ja uusi paranemis- ning ravimeetodeid. Ta oli põline katsetaja neis asjus. Kui sel alal ilmus midagi

uut, siis oli ta otsekohe õhinal seda proovimas; mitte iseenda kallal, sest ta ei olnud kunagi haige, vaid mõne teise juures, ke.s juhtus käepärast olema. Ta oli kõigi «Tervise» nime all ilmuvate perioodiliste trükitoodete ja frenoloogiliste pettuste tellija, ja see pühalik võhiklus, millest, need ajakirjad kubisesid, oli vesi tema veskile. Kõik see loba, mida nad sisaldasid õhupuhastuse kohta ja kuidas magama minna ja kuidas tõusta, mida süüa ja mida juua, kui. palju liikuda, . millises meeleolus end hoida ja millist riietust kända, oli tema jaoks evangeelium, ja ta ei märganud kunagi, et tema käesoleva kuu terviseajakirjad tavaliselt kõ'ik eelnenud kuu nõuanded ümber lükkasid. Ta oli lihtsameelne ning aus ja seepärast oli teda kerge petta. Ta korjas kokku oma šarlataansed ajakirjad ja arstimid ja — metafooriliselt öeldes — ratsutas niiviisi

surmaga relvastatult oma valgel hobusel, põrgu tema kannul. Kuid ta ise ei kahelnud kunagi selles, et ta oli kannatavatele naabritele maskeeritud tervise-ingel ja Gileadi palsam.

Sel ajal oli. veega ravimine veel uudne ja Tomi halb tervislik seisund oli tädile ootamatu õnnejuhtum. Ta viis poisi igal hommikul päikesetõusu ajal puukuuri ja ujutas ta üle külma veega; seejärel hõõrus ta teda käterätikuga, mis oli kare nagu viil, ja tõi ta niiviisi jälle meelemärkusele; siis mässis ta tema märga linasse ja pani tekkide alla, kus ta pidi lamama niikaua, kuni ta oma hinge puhtaks higistas ja «selle kollaeed plekid läbi pooride välja tulid», nagu Tom ütles.

Kuid kõigest sellest hoolimata muutus poiss ikka kurvameelsemaks, kahvatumaks ja rusutumaks. Tädi võttis abiks kuumad vannid, dušid ja uhtumised. Poiss jäi endiselt süngeks nagu surnuvanker. Tädi lisas vesiravile kerge kaerajahudieedi ja rakuplaastrid. Ta arvestas poisi vastuvõtuvõimet nagu kruusi mahutavust ja täitis ta iga päev šarlataansete kõikeravivate arstimitega.

Tom oli muutunud selle aja peale tagakiusamise suhtes ükskõikseks. See nähtus täitis vana daami südame masendusega. See ükskõiksus tuli iga hinna eest hävitada. Ta kuulis sellal esmakordselt «valuvaigistajast». Otsekohe telüs ta seda hea hulga. Ta maitses seda ja tema süda täitus tänutundest. See oli lihtsalt tuli vedelal

kujul. Ta jättis vesiravi ja kõik muu ning rajas oma lootuse valuvaigistajale. Ta andis seda Tomile teelusikatäie ja jälgis suurima ärevusega tagajärge. Tema mure haihtus otsekohe ja hing oli jälle rahul, sest «ükskõiksus» oli hävitatud. Poiss ei oleks võinud ka siis tormilisemat, elavamat huvi osutada, kui talle oleks tuli alla tehtud.

Tom tundis, et oli aeg ärgata. Selline elu võis oma hävinud seisundis ju küllalt romantiline olla, kuid viimasel ajal oli selles liiga vähe tundeid ja liiga palju segavat mitmekesisust. Niisiis sepitses ta mitmesuguseid plaane enda päästmiseks ja otsustas lõpuks teeselda, nagu meeldiks talle valuvaigistaja. Ta nõudis seda nii sageli, et muutus sellega tüütavaks, ja tädi käskis tal lõpuks seda ise võtta ning teda rahule jätta. Kui tegemist oleks olnud Sidiga, siis poleks mingid kahtlused tädi rõõmu seganud, aga et see oli Tom, siis jälgis ta salaja rohupudelit. Ta leidis, et arstim tõesti vähenes, kuid tal ei tulnud mõttessegi, et poiss ravis sellega pragu elutoa põrandas.

Ühel päeval, kui Tom kavatses praole parajasti jälle annuse arstimit anda, tuli tädi kollane kass nurru lüües, silmitses ahnelt teelusikat ja ilmutas soovi sellest maitsta. Tom ütles:

«Ära küsi, kui sa seda ei taha, Peeter.» Kuid Peeter andis mõista, et ta tahab.

«Parem mõtle järele.»

Peeter jäi oma otsuse juurde.

«Sa tahtsid seda, ja ma annan sulle, sest mina ei ole kade; aga kui sa leiad; et see sulle ei maitse, siis ära süüdista selles kedagi peale iseenda.»

Peeter oli päri, niisiis avas Tom tema suu ja valas sinna valuvaigistajat. Peeter hüppas paari jala kõrgusele õhku, tõstis siis sõjakisa ja hakkas tuba mööda ringi tormama, põrgates vastu mööblit, ajades lillepotid ümber ja tekitades üldist segadust. Seejärel tõusis ta tagumistele jalgadele ja kargles ringi meeletus rõõmus, pea tahapoole käänatud ja valju häälega oma vaigistamatut õnne kuulutades. Siis kihutas ta jälle toas ringi, külvates oma teele segadust ja hävitust. Tädi Polly astus sisse just parajal ajal, et näha, kuidas ta veel paar kahekord-

set kukerpalli laskis ja siis vägeva lõpphurraaga läbi avatud akna purjetas, kaasa viies viimased lillepotid. Vana daam seisis imestusest kivistunult ja piilus üle prillide; Tom lebas põrandal ja ähvardas naerust lämbuda.

«Tona, pagana pihta, mis sel kassil ometi viga on?»

«Mina ei tea, tädi,» ähkis poiss.

«Ma pole niisugust asja enne näinud. Mis teda nii kargama pani?»

«Tõesti ma ei tea, tädi Polly. Kassid kargavad ikka nii, kui neil on hea tuju.»

«Või nii?» Tädi toonis oli midagi, mis pani Tomi kartma.

«Jah'm. See tähendab, ma arvan seda.»

«Sa arvad?»

«Jah'm.»

Vana daam kummardus ja Tom jälgis teda kartliku huviga. Liiga hilja taipas ta tädi mõttekäiku. Voodieesriide alt paistis reetliku teelusika vars. Tädi Polly võttis lusika ja näitas seda Tomile. Poiss võpatas ning langetas pilgu. Tädi Polly sakutas teda tavalisel viisil kõrvust ja andis talle sõrmkübaraga paar kõlavat vopsu vastu lagipead.

«Noh, sir, miks sa tahtsid seda vaest tumma looma niiviisi piinata?»

«Tegin seda kaastundest, sest tal ei ole ju tädi.»

«Ei ole tädi! Sina tobu! Mis see asjasse puutub?»

«Väga palju. Sest kui tal oleks tädi, siis oleks see ise teda seestpoolt kõrvetanud. Ta oleks tema sisikonna niisama tundetult ära kõrvetanud, nagu oleks ta inimene olnud!»

Tädi Polly tundis äkki pistet südames. See näitas asja uues valguses; mis oli julmus kassi vastu, võis olla julmus ka poisi vastu. Ta muutus pehmemaks, tal oli kahju. Tema siirdad läksid veidi niiskeks ja ta pani käe Tomi pea peale ning ütles leebelt:

«Mõtlesin kõige paremat, Tom. Ja, Tom, see tegi sulle head.»

Tom vaatas üles tädi näkku ja tema tõsidusest piilus vaevu märgatav kelmus, kui ta vastas:

«Tean, et sa mõtlesid kõige paremat, tädike, ja seda

mõtlesin ka mina Peetriga. See tegi temale head. Ma ei ole kunagi näinud teda nii kenasti ringi . . .»

«Oh, käi minema, Tom, enne kui mind jälle vihastad. Ja katsu, kas sa saad kordki hea poiss olla, ja rohtu ei tarvitse sa ka enam võtta.»

Tom jõudis varakult koolimajja. Pandi tähele, et see kummaline asi juhtus viimasel ajal iga päev. Ja nagu viimasel ajal tavaliselt, nii konutas ta ka täna õuevärava juures, selle asemel et kaasõpilastega mängida. Ta ütles, et ta on haige, ja ta näiski haigena. Ta püüdis teeselda, nagu vaataks ta igale poole, ainult mitte sinna, kuhu ta tegelikult vaatas, — tänavale. Nüüd ilmus Jeff Thatcher nähtavale ja Tomi nägu selgines; ta vaatas veel viivu ja pöördus siis kurvalt kõrvale. Kui Jeff Thatcher pärale jõudis, kõnetas Tom teda ja juhtis jutu ettevaatlikult nii, et see pakkus soodsaid võimalusi Beckyt mainida, kuid see mõtlematu poiss ei hakanud õnge. Tom valvas ja valvas, elavnedes lootusrikkalt iga kord, kui mõni lehviv kleidike silmapiirile kerkis, ja vihates selle omanikku, niipea kui selgus, et see ei ole oodatav. Viimaks ei ilmunud enam ühtegi kleidikest ja Tom vajus lootusetult norgu, läks tühja klassi, istus pingile ja oli valmis kan-natama. Siis sisenes väravast veel üks kleit ja Tomi süda tegi suure hüppe. Järgmisel hetkel oli ta väljas ja müras nagu indiaanlane: kisas, naeris, aias poisse, taga, hüppas elu ning käsi-jalgu kaalule pannes üle aia, laskis hundiratast, seisis pea peal — tegi kõiki vägitükke, mida oskas välja mõelda, ja jälgis seejuures kogu aeg vargsi, kas Becky Thatcher seda tähele paneb. Kuid tüdruk ei olnud nähtavasti sellest kõigest üldse teadlik; ta ei vaadanud sinnapoolegi. Kas oli see võimalik, et Becky ei märganud tema sealolekut? Ta viis oma tegevusvälja tüdruku vahetusse lähedusse, ligines sõjakisaga, haaras ühe poisi mütsi ja viskas koolimaja katusele, tormas läbi poiste salga,-paisates nad igale poole laiali, ja kukkus ise siruli otse Becky jalgade ette, peaaegu tedagi pikali viies. Seepeale pöördus tüdruk, nina püsti, ümber ja Tom kuulis teda ütlevat: «Mh! Mõned inimesed arvavad, et nad on hirmus toredad — alatasa uhkeldavad!»

Tomi paled hakkasid õhetama. Ta tõusis maast ja hiilis-rusutult ning löödult minema.

13. PEATÜKK

Tomi otsus oli nüüd tehtud. Ta oli morn ja meeleheitel. «Olen hüljatud, sõpradeta poiss,» ütles ta endale, «keegi ei armasta mind.. Kui nad teada saavad, milleni nad on mind viinud, võib-olja on neil siis kahju. Ma püüdsin õiglane olla ja edasi jõuda, kuid nad ei lasknud. Paistab, et nad tahavad minust igati lahti saada, olgu siis nii. Süüdistagu nad ennast siis tagajärgede pärast – miks ei peaks nad seda tegema? Mis õigus on hüljatul kaevata? Jah, nad on mind lõpuks niikaugele viinud; ma hakkan roimarielu elama. Pole teist teed.»

Vahepeal oli ta juba kaugele alla heinamaale jõudnud ja tunni algust kuulutav kell kõlas ainult nõrgalt tema kõrvu. Ta nuuksus nüüd, mõeldes, et ta ei kuule kunagi, kunagi enam seda vana tuttavat kõla. See oli väga karm saatus, kuid see oli talle peale sunnitud; et ta oli välja külma maailma aetud, siis pidi ta alistuma, kuid ta andestas neile. Nuuksed muutusid nüüd valjemaks ja sagedamaks.

Just sel hetkel kohtas ta oma hinge vandekaaslast Joe Harperit, kalgi pilguga silmis ja nähtavasti suure ning sünge otsusega südames. Ilmselt oli siin «kaks hinge üheainsa mõttega». Tom äigas varrukaga üle silmade ja hakkas nutuselt seletama midagi otsusest põgeneda kõdust, kus teda kõneldi karmilt ning osavõtmatult, välja suurde maailma ja mitte kunagi «enam tagasi tulla.

Lõpuks avaldas ta lootust, et Joe teda ei unusta.

Kuid selgus, et just samasugust soovi oli Joe kavatsenud avaldada Tomile ja et ta oli teda sel eesmärgil otsima tulnud. Erna oli peksnud teda sellepärast, et ta pidi olema mingisuguse kreemi ära joonud, mida ta polnud üldse maitsnud ja millest ta midagi ei teadnud; oli selge, et ema oli tüdinud temast ja soovis, et ta ära läheks; kui asi niiviisi oli, siis ei jäänud tal muud üle kui alistuda; loodetavasti on ema õnnelik ja ei kahetse kunagi, et ta oli ajanud oma vaese poisi välja kurja maailma kannatama ja surema.

Nukral meelel edasi minnes tegid kaks poissi uue lepingu: seista teineteise kõrval ning olla vennad ja mitte kunagi lahku minna, kuni surm päästab nad nende

muredest. Siis hakkasid nad plaane sepitsema. Joe soovis hakata erakuks, elatuta leivakoorukestest kauges koopas ja surra kunagi külma, puuduse ja mure kätte, kuid ära kuulanud Tomi, möönis, et roimarielul on mõningaid silmapaistvaid paremusi, ja oli nõus mereröövliks hakkama.

Kolme miili kaugusel St. Petersburgist, kus Mississipi jõgi oli veidi üle miili lai, oli jões pikk kitsas metsaga kaetud saar madala leetega ülemises otsas. See sobis hästi kohtumispaigaks. Saarel ei elanud inimesi; ta asetses jõe teise kalda lähedal tiheda metsa vastas, kuhu eksis harva inimese jalg. Niisiis valiti uueks eluasemeks Jacksoni saar. Kes mereröövlite ohvrid pidid olema, seda ei tulnud poistel mõttessegi. Siis otsisid nad Huckleberry Finni üles ja viimane ühines nendega otsekohe, sest talle olid kõik karjäärid võrdsed; ta oli selles suhtes ükskõikne. Seejärel läksid nad lahku, et kohtuda uuesti üksildases kohas jõe ääres, kaks miili linnast ülalpool, oma eelistatud kellaajal, see tähendab keskööl. Seal oli väike palkidest parv, mille nad kavatsesid saagiks võtta. Igaüks pidi kaasa tooma õngi, nööri ja niipalju toidukraami, kui sai varastada kõige tumedamal ning salapärasemal viisil — nagu see sobis röövlitele. Veel enne õhtut oli neil kõigil korda läinud rõõmu tunda jutu levitamisest, et väga varsti linn «kuuieb midagi». Kõiki, kes said kuulda seda ebamäärast ennustust, manitseti «vait olema ja ootama».

Kesköö paiku saabus Tom keedusingi ja mõne pisiasjaga ning peatus tihedas võsas ühel järsakul, kust avanes vaade kohtumispaigale. Öö oli tähevalge ja väga vaikne. Võimas jõgi laius

nagu uinuv ookean. Tom kuulatas viivu, kuid ükski hääl ei seganud vaikust. Siis vilistas ta tasa, selgesti. Sellele vastati kallaku alt. Tom vilistas veel kaks korda; signaalidele vastati samal viisil. Siis hüüdis ettevaatlik hääl:

«Kes seal kõnnib?»

«Tom Sawyer, Lõuna-Arneerika põhjaranniku ja Karaiibi mere Must Tasuja. Nimetage omad nimed.»

«Huck Finn, Punakäsi, ja Joe Harper, Merede Hirm.»

Tom oli võtnud need nimed oma lemmikkirjandusest.

«Hästi. Öelge parool.»

86

Kaks kähedat häält sosistasid üheaegselt öövaikusse ühe ja sama hirmsa sõna: «Veri!»

Nüüd viskas Tom oma singi järsakuveerult alla ja järgnes ka ise, kusjuures said teataval määral kannatada nii tema nahk kui ka riided. Järsakult viijs alla jõe aarde küll mugav teerada, kuid see ei pakkunud ju raskusi ja ohtu, mida mereröövlid nii väga hindavad.

Merede Hirm oli kaasa toonud terve seakülje ja ränka vaeva näinud selle kohaletoimetamisega. Finn Punakäsi oli näpanud keedupoti ja hülga poolkuivanud lehttubakat, ja peale selle kaasa toonud mõned mõned maisitõlvikud piipude tegemiseks, kuigi teised mereröövlid peale tema ei suitsetanud ega «närinud». Lõuna-Ameerika põhjaranniku ja Karaiibi mere Must Tasuja ütles, et ilma tuleta ei saa kuidagi teele asuda. See oli tark mõte, sest tikud olid linnakeses tollal peaaegu tundmatud. Ühel suurel parvel umbes sada sammu ülalpool nägid nad tuld hõõgumas, ja nad hiilisid sinna ning näppasid endile ühe tuki. Sellest teekonnast tegid nad suure seikluse, öeldes iga natukese aja pärast «tss» ja peatudes äkki, sõrm suu ees, haarates kujuteldavate pistodade järele ja andes õudsel sosinal käske, et kui «vaenlane» end liigutab, siis «virutada talle kuni käepidemeni», sest «surnud vaikivad». Nad teadsid väga hästi, et parvemehed olid kõik all linnas kas laoplatsidel või pummeldamas, kuid seepärast ei tarvitsenud nad veel oma ettevõtet mitteröövellikult teostada. »

Viimaks lükati parv kaldast eemale Tomi komando all, kuna Huck oli tagumise ja Joe esimese aeru juures. Tom seisis keset laeva kortsus kulmul, käed risti rinnal, ning jagas tasase, range sosinaga käske.

«Loovida, vastu tuult!»

«Jah, jah, sir!»

«Tasa, tasa-aa-a!»

«Just nii, tasa, sir!»

«Natuke järele anda!»

«Tehtud, sir!»

Et poisid parve rahulikult ja ühtlaselt jõe keskele juhtisid, siis oli kahtlemata selge, et need käsud olid antud

vaid «stiili» pärast ja et nendega midagi erilist ei mõeldud.

«Mis purjed tal praegu peal on?»

«Alumised, topselid ja jaagerpuri, sir!»

«Tõmmake ülemised praampurjed juurde! Kuus meest üles fokkmasti! Ruttu!»

«Jah, jah, sir!»

«Suurpuri valla! Soodid ja prassid! Noh, poisid!»

«Jah, jah, sir!»

«Pärituult — otse pakboordi! Valmis olla, kui laine tuleb! Pakboordi, pakboordi! Noh, mehed! Korraga! Tasa-a!»

«Just nii, tasa, sir!»

Parv jõudis jõe keskele; poisid keerasid ta pärivoolu ja panid aerud kõrvale. Vesi ei olnud kõrge, seepärast oli voolu kiirus ainult kaks või kolm miili tunnis. Järgneva kolmveerandtunni jooksul ei vahetatud peaaegu sõnagi. Nüüd möödus parv eemalasetsevast -kodulinnast. Paar-kolm vilkuvat tulukest näitasid, kus ta rahulikult uinus tumeda avara tähtedega ehitud veevälja taga, aimamata, milline suursündmus oli teoksil. Must Tasuja seisis ikka veel ristipandud käsi, heitis viimse pilgu oma endiste rõõmude ja hiljutiste kannatuste paigale ning soovis, et «tema» näeks teda nüüd väljas tormisel rnerel kartmatult hädaohule ja surmale silma vaatamas, kibeda naeratusega huulil oma hukatusele vastu minemas. Ta kujutlusvõimel oli kerge Jacksoni saart väljapoole linnakese nägemiskaugust viia ja seepärast heitis ta sellele oma «viimse pilgu» murtud ja rahuldatud süda-mega. Ka teised mereröövlid heitsid viimseid pilke; ja nad vaatasid nii kaua, et oleksid peaaegu lasknud end voolul saare piirkonnast mööda viia. Kuid nad märkasid siiski õigel ajal ohtu ja -tulid selle kõrvaldamisega toime. Kella kahe paiku öösel jäi parv paarisaja jardi kaugusel saarest madalikule kinni ja nad kahlasid edasi-tagasi, kuni kõik kraam oli maale viidud. Parve varustuse hulka kuulus muuseas üks vana puri ja selle laotasid nad telgina põõsaste vahele oma toidutagavara kaitseks; ise aga kavatsesid nad ilusa ilmaga lageda taeva all magada, nagu see lindpriidele sobib.

Nad tegid tule suure mahalangenud puu kõrvale, kahe-

või kolmekümne sammu kaugusel pimedas metsapõues, küpsetasid pannil sealiha õhtusöögiks ja tarvitasid selle juurde poole kaasavõetud leivatagavarast. Niiviisi vabalt ning algeliselt pidutseda uurimata ja asustamata saare põlismetsas, kaugel inimeste elukohtadest, tundus toreda meelelahutusena, ja nad ütlesid, et nad iial enam tsivilisatsiooni juurde tagasi ei pöördu. Leegitsev tuli valgustas nende nägusid ning heitis punakat helki metsatempli sammastüvedele,

läikivale lehestikule ja looklevaile vääntaimedele. Kui viimane krõbe lihatükk oli pannilt kadunud ja viimane leivaportsjon alla needitud, sirutasid poisid end rahulolevalt rohule. Nad oleksid võinud jahedama köha valida, kuid nad ei tahtnud loobuda sellisest romantilisest lõbust, nagu loitev laagrituli.

«Kas pole tore?» küsis Joe.

«Uhke,» vastas Tom.

«Mis ütleksid poisid, kui nad meid näeksid?»

«Mis nad ütleksid? Noh, nad oleksid valmis surema selle eest, et siin olla, — eh, Hucky?»

«Arvan samuti,» ütles Huckleberry, «igatahes mina olen rahul. Ma ei soovi midagi paremat. Harilikult ei saa ma kunagi kõhtu täis, ja peale selle ei saa siin keegi tulla inimest lööma ning narrima.»

«See elu on mulle justkui loodud,» sõnas Tom. «Pole tarvis hommikul tõusta, pole tarvis kooli minna ega pesta ega muid niisuguseid lollusi teha. Näed, Joe, mereröövel ei tarvitse midagi teha, kui ta kaldal on, kuid erak, tema peab palju palvetama, ja igatahes pole tal niiviisi alati üksi olles kuigi lõbus.»

«Jah, õigus küll,» vastas Joe, «aga tead, ma ei mõelnud palju selle üle. Nüüd, kus ma mereröövlielu olen proovinud, meeldib mulle palju rohkem mereröövel olla.»

«Muidugi,» ütles Tom, «tänapäeval ei hakka inimesed palju enam erakuks, nagu nad tegid seda vanal ajal, aga mereröövlist peetakse alati lugu. Ja erak peab magama kõige kõvemal köhal, mis ta leiab, peab kotiriided selga panema ja tuhka pea peale raputama, väljas vihma käes seisma ja . . .»

«Miks ta kotiriided selga paneb ja tuhka pea peale raputab?» päris Huck.

«Ma ei tea. Aga ta peab seda tegema. Erakud teevad

ikka nii. Sina peaksid ka seda tegema, kui sa erak oleksid.»

«Tühja ma teeksin!» ütles Huck.

«No mis sina siis teeksid?»

«Ei tea. Aga seda ma küll ei teeks.»

«Aga, Huck, sa peaksid. Kuidas sa sellest mööda pääseksid?»

«Ma lihtsalt ei kannataks seda. Ma jookseksin ara.»

«Jookseksid.ära! Noh, oleksid küll tore erakuvusserdis. Sa oleksid neile häbiks.»

Punakäsi ei vastanud, sest tal oli paremat .teha. Ta oli ühe maisitõlviku tühjaks uuristanud, kinnitas nüüd selle külge roogvarre, laadis ta tubakat täis, surus tulise söe peale ja puhus õhku lõhnava suitsupilve. Ta otse ujus mõnulevas rahulolus. Teised mereröövlid kadestasid teda selle suursuguse pahe pärast ja otsustasid salaja selle varsti selgeks õppida. Siis küsis Huck:

«Aga mida peavad mereröövlid tegema?»

Tom seletas:
«Oh, neil on tore elu: nad vallutavad laevu ja põletavad neid, röövivad raha ja matavad selle oma saarel kõledatesse kohtadesse, kus vaimud ja muud säärased olendid seda valvavad, ja tapavad kõik laeval — sunnivad üle parda merre hüppama.»
«Ja toovad naised saarele,» täiendas teda Joe, «naisi nad ei tapa.»
«Ei,» möönis Tom, «naisi nad ei tapa — nad on liiga suuremeelsed selleks. Ja naised on ka alati ilusad.»
«Ja kas nad ei kanna kõige toredamaid riideid! Oh, jah! Puha kuld ja hõbe ja teemandid,» ütles Joe vaimustatult.
«Kes?» küsis Huck.
«Mereröövlid muidugi.»
Huck silmitses meeleheitlikult oma riideid.
«Arvan, et mina küll ei ole mereröövli moodi riides,» ütles ta kahetseva paatosega hääles, «aga mul pole teisi.»
Kuid teised poisid lohutasid teda, et küllap toredad riided tulevad peagi, kui nad oma seiklusi alustavad. Nad tegid talle selgeks, et tema viletsad närud on esialgu head küllalt, ehkki rikkad mereröövlid alustavad tavaliselt korraliku riietusega.
91
Vähehaaval vaibus jutt ja väikeste kodutute laugudele hakkas hiilima uni. Piip pudenes maha Punakäe sõrmede vahelt ja ta vajus puhta südametunnistusega ning väsinud inimese unne. Merede Hirm ja Lõuna-Aafrika põhjaranniku ning Karaiibi mere Must Tasuja ei jäänud nii ruttu magama. Nad lugesid oma õhtupalve pikali olles ja omaette, sest polnud ju ühtegi mõjuvõimsat isikut, kes oleks sundinud neid põlvitama ja valjusti palvetama. Tegelikult ei kavatsenud nad üldse palvetada, kuid nad kartsid korraga niikaugele minna, sest sellega võisid nad äkilise ja erilise piksenoole taevast alla, kutsuda. Siis olid nad peaaegu juba magama jäämas, kui tuli segaja, mis ei tahtnud neile rahu anda. See oli südametunnistus. Neis tekkis ebamäärane kartus, et nad ei olnud õigesti tekiud kodunt ära joostes; seejärel meenus neile varastatud liha ja siis algas alles õige piin. Nad püüdsid sellest lahti saada, meenutades südametunnistusele, et nad olid korduvalt maiustisi ja õunu näpanud; kuid südametunnistust ei saanud rahustada selliste nõrkade väidetega. Lõpuks näis neile, et sellest tõrksast tõsiasjast ei . saa mööda minna: maiustiste võtmine oli vaid «näppamine», kuna liha, singi ja muu väärtusliku võtmine oli selge vargus — ja selle vastu oli isegi käsk piiblis. Seepärast otsustasid nad endamisi, et niikaua kui nad mere-röövliametit peavad, ei tohi seda enam vargusega rüvetada. Seepeale tegi südametunnistus vaherahu ja kummaliselt järjekindlusetud mereröövlid jäid rahulikult magama.

14.P-EATÜKK

Hommikul ärgates imestas Tom, kus ta oli. Ta tõusis istuli, hõõrus silmi ja vaatas ümberringi; siis alles taipas. Oli jahe hall köidik ja metsa sügav kõikevaldav vaikus hingas mugavat rahu. Ükski leht ei liikunud, ükski hääl ei seganud suure looduse mõtiskelu. Lehtedel ja rohul pärlendasid kastetilgad. Tuleaset kattis valge tuha-kiht ja peen sinine suitsuriba tõusis otse õhku. Joe ja Huck magasfd veel. Nüüd hüüdis eemal metsas üks lind; teine vastas; siis hakkas rähn toksima. Vähehaaval helenes jahe hommikuhallus ja niisama vähehaaval rohkene-

sid hääled ning ärkas elu. Loodus raputas une maha, pustas tööd ja avas mõtisklevale poisile oma imed. Roheline ussike ronis üle kastese lehe, tõstis aeg-ajalt kaks kolmandikku oma kehast õhku ning «nuusutas ümberringi» ja jätkas siis teekonda, sest ta «mõõtis», nagu Tom ütles. Kui ussike omal tahtel tema poole ronis, istus ta liikumatult nagu kivi, ja tema lootused tõusid ja vajusid selle järgi, kas ussike temale lähenes või mujale näis tahtvat pöörduda. Ja kui viimane lõpuks, kõverdunud keha õhus, ühe piinarikka hetke aru pidas ja siis otsustavalt Tomi jalale ronis ning üle selle teed jätkas, oli Tom kõigest südamest rõõmus, sest see tähendas, et ta saab uue ülikonna — vähemagi- kahtluseta, mereröövli toreda ülikonna. Nüüd ilmus rodu sipelgaid, teadmata õieti, kust kohast, ja asus tööle; üks neist maadles südikalt surnud ärnblikuga, kes oli viis korda temast suurem, ja sikutas teda üles kännu otsa. Pruunitäpiline lepatriinu ronis peadpööritavas kõrguses rohulible otsas ja Tom kummardus tema juurde ning ütles:

«Lepatriinu, lepatriinu, lenda ära koju, kodus on sul tulekahju, lapsed üksipäini.»

Lepatriinu laotas tiivad laiali ja lendas asja järele vaatama, mis poissi sugugi ei üllatanud, sest ta teadis juba ammu, et see putukas oli väga kergeusklik tulekahjude suhtes, ta oli korduvalt tema lihtsameelsust proovinud. Siis tuli üks ümmargune mardikas ja Tom puudutas teda, et näha, kuidas ta jalad keha ligi tõmbab ja teeskleb, nagu oleks ta surnud. Linnud sädistasid selle aja peale juba kõigest jõust. Irvräästas, põhjapoolsete osariikide pilkaja, lendas puu otsa Tomi pea kõhal ja hakkas ülilõbusas tujus oma naabreid järele ahvima. Siis laskus kilava häälega ähk sinise leegina välgatades alla, istus peaaegu poisi käe ulatuses oksale, kallutas pea ühele küljele ja silmitses võõraid elava uudishimuga. Hall orav ja üks suurem rebasetaoline loomake ruttasid mööda, tõustes aeg-ajalt istukile, et poisse silmitseda ja nende peale turtsuda, sest metsikud olendid polnud arvatavasti kunagi varem inimesi näinud ja teadsid vaevalt, kas neid karta või m'tte. Kogu loodus oli nüüd täiesti ärkvel ja liikvel, pikad päikesekiired tungisid lähedal ja kaugel

läbi tiheda lehestiku ja mõned liblikad ilmusid hõljudes tegevuspaika.

Tom äratas teised mereröövlid; varsti tormasid kõik kisaga minema ja paari minuti pärast, heitnud riided seljast, ajasid üksteist taga ning kõmistasid üksteise otsa madalas selges vees valgel liivajoomel. Nad ei tundnud mingit igatsust väikese linna järele, mis uinus eemal majesteetliku vetevälja taga. Juhuslik voolus fõi kerge veetõus oli ära viinud nende parve, kuid see ainult rõõmustas neid, sest parve kaotus oli nagu silla põletamine nende ja tsivilisatsiooni vahel.

Nad tulid laagrisse tagasi imevärsfetena, rõõmsatena ja näljastena. Varsti leegitses jälle laagrituli. Huck avastas ligidal selge külma veega allika; poisid tegid laiadest tamme- ja hikkoripuulehtedest torbikud ning leidsid, et säärase metsiku laane võluga magustatud vesi võib väga hästi kohvi asendada. Kui Joe hakkas hommikusöögiks liha lõikama, palusid Tom ja Huck teda veidi oodata.. Nad sammusid paljutõotavasse kääru jõe kaldal ja heitsid õnged vette. Peaaegu otsekohe oli neil vaevatasu käes. Joe ei jõudnud veel kärsituks muutuda, kui nad olid juba tagasi paari ilusa ahvena ja ühe väikese merehundiga — toiduvaru, millest piisas tervele perekonnale. Nad praadisid kala sealihaga ja olid üllatatud: ükski kala polnud neile kunagi varem nii hästi maitsenud. Nad ei teadnud, et mida kiiremini mageda vee kala pärast püüki tulele pannakse, seda maitsvam ta on; samuti ei tulnud neil mõttessegi, millise kastme moodustavad selle juurde värskes õhus magamine, liikumine, suplemine ja tubli annus nälga.

Pärast hommikusööki lesisid nad varjus, kuna Huck suitsetas, ja läksid siis metsa uurimismatkale. Nad sammusid lõbusas tujus üle pehkivate puurontide, läbi tiheda võsa, mööda pühaliktösistest metsakuningatest, mis kandsid ladvast maani rippuvaid regaale viinamarjaväätide näol. Aeg-ajalt sattusid nad mugavaisse nurgakestesse, mis olid kaetud rohuvaibaga ja ehitud lilledega.

Nad leidsid väga palju, mille üle rõõmu tunda, kuid ei midagi, mille üle imestada. Nad avastasid, et saar oli umbes kolm miili pikk ja veerand miili lai ja et ta oli lähimast kaldast lahutatud ainult vaevalt kahesaja jardi

laiuse veeribaga. Nad käisid iga tunni järel suplemas ja jõudsid alles pärast lõunat laagrisse tagasi. Kalaleminekust ei tulnud midagi välja, sest nad olid liiga näljased, kuid nad sõid tublisti külma sinki ja heitsid siis vilusse juttu ajama. Kuid vestlus rauges varsti ja soikus siis hoopis. Metsas valitsev pühalik vaikus ja üksindustunne hakkasid poistele mõju avaldama. Nad vajusid mõtteisse. Mingisugune ebamäärane igatsus puges nende hinge. Varsti hakkas see kuju võtma — see oli tärkav kojuigatsus. Isegi Finn Punakäsi unistas oma majatreppidest ja tühjadest vaatidest. Kuid nad kõik häbenesid oma nõrkust ja kellelgi polnud julgust .oma mõtteid

väljendada.
Juba tükike aega olid poisid ebateadlikult kuulnud mingit iseäralikku müra kauguses, nagu kuuldakse mõnikord kellatiksumist, ilma et seda tähele pannakse. Kuid nüüd muutus salapärane müra selgemaks ja sundis end tähele panema. Poisid võpatasid, vaatasid üksteisele otsa ja jäid kuulama. Järgnes pikk vaikus, sügav ja segamatu. Siis kostis kaugusest sügav tume kõmin.
«Mis see on?» hüüdis Joe sosinal.
«Ei tea,» vastas Tom samuti sosinal.
«See on äike,» ütles Huck aukartlikul toonil, «sest äike...»
«Vait!» ütles Tom, «kuula — ära räägi.»
Nad ootasid, nagu neile tundus, igaviku, siis segas pühalikku vaikust sama tume kõmin.
«Lähme vaatama.»
Poisid kargasid jalule ja ruttasid linnapoolsele kaldale. Põõsaste oksi kõrvale painutades piilusid nad välja jõele. Umbes ühe miili kaugusel linnakesest triivis väike auru-praam pärivett. Tema lai tekk näis otse kubisevat inimestest. Praami ümbruses sõudis või triivis voolus palju aerupaate, kuid poisid ei saanud aru, mis nendes olevad inimesed tegid. Korraga purskas praami küljest välja suur valge suitsujuga, ja kui see laiali valgudes pilvena õhku tõusis, kandus kuulajateni sama tume kõmin.
«Nüüd ma tean!» hüüdis Tom. «Keegi on uppunud!»
«Jah,» ütles Huck, «seda tehti ka mullu suvel, kui Bill Turner uppus. Nad põmmutavad suurtükki vee peal, see tõstab laiba üles. Jah, ja nad panevad leivaviilukatesse elavhõbedat ja lasevad need vette, ja kui kusagil peaks

mõni uppunu olema, siis ujub see just sinna kohta ja jääb seal seisma.»
«Jah, olen sellest kuulnud,» sõnas Joe. «Huvitav, kuidas leib niiviisi mõjub.»
«Oh, see pole üksnes leib,» ütles Tom, «arvan, siin on peaasi see, mis leiva peale enne vettepanekut lausutakse.»
«Aga selle peale ei lausuta midagi,» tähendas Huck. «Olen ise näinud; midagi ei lausuta.»
«Noh, see on igatahes imelik,» ütles Tom. «Aga võib olla tehakse seda salaja. Muidugi salaja. Igaüks võib seda arvata.»
Teised poisid arvasid, et Tomil pidi õigus olema, sest ühelt asjatundmatult leivatükilt, mis polnud varustatud nõiasõnadega, ei võinud ju oodata eriti arukat tegutsemist, kui ta oli välja saadetud sellise tähtsa ülesandega.
«Pagana pihta, küll ma tahaksin praegu seal olla!» ütles Joe.
«Mina ka,» tähendas Huck. «Annaksin palju selle eest, et teada saada, kes see on.»
Poisid kuulasid ja vaatasid edasi. Korraga turgatas Tomi pähe valgustav mõte ja ta hüüdis:
«Poisid, ma tean, kes on uppunud! Meie!»

Nad tundsid end otsekohe kangelastena. See oli hiilgav triumf! Neid leiti puuduvat; neid leinati; nende pärast tunti südamevalu; valati pisaraid, tärkasid süüdistavad mälestused neile vaestele kadunud poistele tehtud ülekohtust, tunti asjatut kahetsust ja südametunnistuspiina; ja mis kõige toredam: kadunud olid kogu linna kõneaineks ja kõik poisid kadeestasid neid, niipalju kui asi puutus sellesse pimestavasse kuulsusse. See oli uhke. Maksis siiski mereröövel olla.

Videviku saabumisel läks aurupraam tagasi oma tavalisele tööle ja paadid kadusid. Mereröövlid pöördusid tagasi laagrisse. Nad juubeldasid uhkusest oma uue tähtsuse ja selle hiilgusliku tülina üle, mis nad tekitasid. Nad õngitsesid kalu, valmistasid õhtusööki ja sõid, ja siis hakkasid nad arutama, mis nende kodulinna rahvas mõtleb ja neist räägib. Pildid, mis nad endile maalisid linnakese üldisest kurvastusest nende pärast, väärisid nende seisukohast vaatamist. Aga kui öövarjud nad oma hõlma võtsid, vaibus pikapeale jutt ja nad istusid tulle

vahtides, kuna mõtted rändasid nähtavasti mujal. Ärevus oli nüüd kadunud ja Tom ja Joe pidid paratamatult mõtlema teatud isikutele kodus, kes selle toreda vembu üle niisama palju rõõmu ei tundnud kui nemad. Tärkasid halvad aimused; poisid muutusid murelikuks ja õnnetuks; paar korda ohkasid nad ebateadlikult. Pikapeale söandas Joe areldi «katsesarve» välja sirutada kaudse küsimusega, kuidas teised vaatavad tsivilisatsiooni juurde tagasiminekule — «mitte kohe praegu, vaid . . . »

Tom sulges ta suu hävitava pilkega. Huck, kes seni oli erapooletu, ühines Tomiga, ja kõhkleja ruttas kähku «seletust andma» ja oli rõõmus, et pääses kimbatusest ainult väikese argpüksliku kojuigatsuse plekiga. Mäss summutati sedapuhku edukalt.

Öö süvenedes hakkas Huck noogutama ja varsti seejärel norskama. Joe järgis tema eeskuju. Tom lebas veidi aega liikumatult käsipõsakil, silmitsedes tähelepanelikult mõlemat. Viimaks tõusis ta ettevaatlikult põlvili ja hakkas hubiseval laagritulepaistel midagi otsima. Ta uuris mitut valget õhukest poolsilindrikujulist sükomoorikoore tükki ja valis neist lõpuks kaks, mis näisid talle sobivatena. Siis põlvitas ta tule kõrvale ja kritseldas vaevaliselt mõlemale midagi oma punase kriidiga; ühe keeras ta kokku ja pani oma kuuetasku, teise aga Joe kübarasse, mille nihutas veidi kaugemale selle omanikust. Peale selle pani ta kübarasse mõned peaaegu hindamatu väärtusega kooiipoisiaarded, muuhulgas tüki kriiti, kummipalli, kolm õngekonksu ja ühe seda sorti kuulikese, mida tunti «eht kristallina». Siis hiilis ta kikivarvul ettevaatlikult läbi metsa, kuni oli kindel, et ta viibis väljaspool kuuldekaugust, ja pistis siis otseteed jooksu liivamadaliku poole.

15. PEATÜKK

Mõni minut hiljem oli Tom madalas vees ja kahlas Illinoisi kalda poole. Enne kui vesi

vööni ulatus, oli tal pool teed juba seljataga. Nüüd ei võimaldanud vool enam kõndida, niisiis sukeldus ta julgesti, et katta ülejäänud sada jardi ujudes. Ta ujus põiki vastu voolu, ometi kandis see teda kiiremini allapoole, kui ta oli arvanud. Viimaks

jõudis ta siiski kalda lähedale ja laskis end voolust edasi viia, kuni leidis madala köha, kus ta välja ronis. Ta pistis käe tasku, leidis kooretüki alles olevat ja suundus siis nirisevate riietega piki kallast metsa mööda linnakese poole. Veidi enne kella kümmet jõudis ta lagendikule linna serval ja silmas auruparve kõrge käida ja puude varjus. Kõik oli vaikne vilkuvate tähtede all. Tom laskus tähelepanelikult ümberringi vaadates kaldasfalla, libises vette, tegi kolm-neli tõmmet ja ronis lootsikusse, mis täitis päästepaadi ülesandeid parve päras. Tom peitis end pingi alla ja hakkas hingeldades ootama. Nüüd tilises mõrane kell ja kellegi hääl andis käsu «ära sõita». Paar minutit hiljem kerkis paadi nina kõrgele parve joomes, reis oli alanud. Tom rõõmustas oma õnne üle, sest ta teadis, et see oli sel õhtul parve viimane reis. Pika kaheteistkümne või viieteistkümne minuti järel jäid rattad seisma, Tom libises üle paadi serva ja ujus pimeduses kaldale, väljudes veest viiskümmend jardi linnast eemal, kus polnud juhuslike ümberuitajate ohtu. Ta jooksis läbi tühjade kõrvaltänavate ja leidis end varsti tädi õuetara taga. Ta ronis sellest üle, lähenes majakesele ja vaatas sisse elutoa aknast, sest seal põles tuli. Toas istusid tädi Polly, Sid, Mary ja Joe Harperi ema ja kõnelesid omavahel. Nad istusid voodi juures, mis asetses nende ja ukse vahel. Tom läks ukse juurde ja hakkas tasakesi linki tõstma; siis surus ta kergesti uksele ja see andis järele; ta lükkas ettevaatlikult edasi, värisedes iga kord, kui uks kääksatas, kuni arvas, et ta saab põlvili läbi ronida; siis. pistis ta pea sisse ja hakkas ettevaatlikult ronima.

«Miks see küünal nii vilgub?» küsis tädi Polly. Tom kiirendas edasiliikumist. «Uks on vist lahti, ma arvan. Nojah, muidugi lahti. Nüüd pole imelikel asjadel üldse lõppu. Mine, pane uks kinni, Sid.»

Tom jõudis just õigeks ajaks voodi alla kaduda. Ta lamas ja «puhkas» veidi aega, siis ronis edasi, kuni võis peaaegu tädi jalga puudutada.

«Aga nagu ma ütlesin,» sõnas tädi Polly, «ta polnud halb poiss, ainult nii-öelda üleannetu. Lihtsalt kergemeelne ja tuisupäine, teate. Ta ei olnud rohkem vastutusvõimeline kui varss. Ta ei soovinud iial kellelegi kurja ja

ta oli kõige parema südamega poiss, kes kunagi on elanud . . . » ja ta hakkas nutma.

«Just samasugune oli minu Joe — alati üleannetust täis ja valmis igasugusteks koerustükkideks, aga ta oli nii omakasupüüdmatu ja lahke poiss, nagu võib üldse olla. Ja issanda heldus, kui ainult mõelda, et ma peksin teda selle kreemi pärast, sest ma olin täiesti unustanud, et viskasin selle ise välja, sest see oli hapuks läinud, ja nüüd ma ei näe teda enam

kunagi siin maailmas, ei kunagi, kunagi, kunagi, vaene, ülekohtuselt kannatanud poiss!» Ja missis Harper nuuksus nii, nagu oleks tema süda lõhkemas.

«Loodan, et Tomil on seal parem, kus ta nüüd on,» ütles Sid, «aga kui ta oleks mõnes asjas mõistlikum olnud . . . »

«Sid!» Tom tundis vana daami vihast pilku, kuid ta ei näinud seda. «Mitte üht sõna minu Tomi vastu, nüüd, kus teda enam pole! Jumal hoolitseb tema eest, ära sina tema pärast muretse, sir. Oh, missis Harper, ma ei tea, kuidas ma temata läbi saan, ma ei tea, kuidas ma temata läbi saan! Ta oli mulle nii suureks lohutuseks, kuigi ta mu vana südant piinas.»

«Issand on andnud, issand on võtnud, issanda nimi olgu kiidetud! Aga see on nii raske — oh, see on nii raske! Alles möödunud laupäeval paugutas minu Joe just minu nina all pistongiga ja ma andsin talle niisuguse lopsu, et ta käpuli kukkus. Ma ei teadnud siis aimatagi, kui varsti — oh, kui ta seda veel kord teeks, ma kaisutaksin ja õnnistaksin teda selle eest.»

«Jah, jah, jah, tean väga hästi, mida te tunnete, missis Harper, tean täpselt, mida te tunnete. Alles eile lõunaajal valas mu Tom kassile valuvaigistajat suhu ja ma arvasin tõesti, et loom viib terve maja laiali. Ja jumal andku mulle andeks, ma klobisin Tomi pead sõrmkübaraga, vaene poiss, vaene surnud poisike! Aga tema on nüüd kõigist kannatustest pääsenud. Ja viimased sõnad, mis ma temalt kuulsin, olid etteheitvad . . . »

Kuid see mälestus oli liiga palju vanale daamile, ta varises täiesti kokku. Tom tõmbas ka ise nüüd nina, ja rohkem haledusest iseenda kui kellegi teise vastu. Ta kuulis, kuidas Mary nuttis ja aeg-ajalt tema kohta mõne

hea sõna ütles. Ta hakkas enesest paremini mõtlema kui kunagi varem. Tädi kurbus liigutas teda siiski niivõrd, et tal tekkis soov voodi alt välja hüpata ja teda rõõmuga üle ujutada, samuti meeldis tema olemusele väga kogu asja lavaline toredus, kuid ta sai endast võitu ja oli vait. Ta kuulas edasi, ja pikapeale selgus talle kõnelusest, et algul oli arvatud neid suplemisel uppunud olevat; siis oli väike parv puudu leitud; seejärel olid mõned poisid rääkinud kadunute tõotusest, et küla varsti «midagi kuuleb»; targad pead olid sellest ja teisest järeldusi tehes otsusele jõudnud, et poisid on parvega plehku pannud ja kerkivad varsti silmapiirile lähemas linnakeses pärivoolu; kuid lõuna paiku oli parv leitud Missouri kaldalt, viis või kuus miili linnast allpool, ja siis oli lootus kadunud; poisid pidid uppunud olema, muidu oleks nälg nad õhtuks koju ajanud, kui mitte varem. Arvati, et laipade otsimine polnud ainult sellepärast tagajärgi andnud, et poisid olid uppunud keset jõge, sest vastasel juhul oleksid nad kui head ujujad kaldale pääsenud. Oli kesknädala õhtu. Kui uppunuid kuni pühapäevani ei leitud, siis tuli jätta kõik lootused ja hingepalve kavatseti pidada pühapäeva hommikul. Tomil jooksid judinad iile ihu.

Missis Harper soovis nuuksudes head ööd ja valmistus minema. Ühise meeleliigutuse mõjul langesid kaks leinavat naist teineteisele kaela ja kgrgendasid oma südant pisaratega. Siis lahkuti. Tädi Polly oli Sidile ja Maryle head ööd soovides palju õrnem kui tavaliselt. Sid nohi-

ses veidi, Mary aga väljus kibedasti nuttes.

Tädi Polly langes põlvili ja palvetas Tomi eest nii liigutavalt, nii härdast! ja niisuguse piiritu armastusega sõnades ja vanas varisevas hääles, et Tom ujus pisarais ammu enne seda, kui ta oli lõpetanud.

Ta pidi veel tükk aega paigal olema seejärel, kui tädi oli sängi läinud, sest vana daami rinnast tõusid aegajalt valusad hüüatused ja ta keeras rahutult ühelt küljelt teisele. Kuid lõpuks jäi ta vagusi, ainult oigas veel veidi unes. Nüüd puges poiss tasakesi voodi alt välja, tõusis pikkamisi püsti ja vaatles magajat, varjates käega küünlavalgust. Tema süda oli tulvil kaastunnet vanakese vastu. Ta võttis taskust sükomoorikoore ja pani küünla kõrvale. Kuid siis tuli tal midagi meelde ja ta viivitas

mõtlikult. Nüüd selgines tema nägu, nagu oleks ta õnneliku lahenduse leidnud; ta pani koore kähku tagasi tasku, kummardus ning suudles närtsinud huuli ja hiilis siis kõhe vargsi välja, sulgedes ukse enda järel.

Ta läks kõrvalist teed mööda tagasi parve peatuskohale, ei leidnud seal kedagi liikvel ja astus julgesti parvele, teades, et seal pole kedagi peale valvuri, kes puges alati kohe põhku ja magas nagu ebajumalakuju. Siis päästis ta paadi lahti, lipsas sinna sisse ja, hakkas ettevaatlikult vastu voolu sõudma. Umbes miili kaugusel külast juhtis ta paadi põiki üle jõe, töötades tublisti aerudega. Ta jõudis täpselt mäabumiskohale teisel kaldal, sest see töö oli talle tuttav. Tal oli tungiv tahtmine paati kaaperdada, sest seda võis laevaks ja seega mereröövli seaduspäraseks saagiks pidada, kuid ta teadis, et seda hakatakse hoolikalt otsima ja et see võib lõppeda nende avastamisega. Seepärast astus ta kaldale ja sammus metsa. Siin istus ta maha ja puhkas tükk aega, võideldes aeg-ajalt pealetikkuva unega, ja jätkas siis väsinult teekonda laagri poole. Öö lähenes lõpule. Kui ta saare kõhale jõudis, oli päev juba köitnud. Ta puhkas jälle, kuni päike oli üsna kõrgel ja kuldas oma hiilgusega suurt jõge, siis sukeldus ta vette. Veidi hiljem peatus ta veest nõretades laagri sissekäigul ja kuulis Joe'd ütlevat:

«Ei, Tom on ustav poiss, Huck, ja tuleb tagasi. Ta ei jookse ara. Ta teab, et see oleks autu tegu mereröövli seisukohalt, ja Tom on liiga uhke niisuguseks asjaks. Tal on midagi teoksil. Huvitav, mis nimelt.»

«Igatahes need asjad on meie, eks ole?»

«Peaaegu, kuid mitte vee! praegu, Huck. Kirjas on. öeldud, et nad on meie, kui ta hommikusöögiks tagasi ei ole.»

«Aga ta on!» hüüdis Tom toreda dramaatilise efektiga, astudes tähtsalt laagriplatsile.

Rikkalik hommikueine sealihast ja käiast oli varsti valmis, ja kui poisid selle kallale asusid, jutustas (ja ilustas) Tom neile oma seiklusi. See oli edevalt uhke ja hooplev kangelaste seltskond, kui jutustus lõpule jõudis. Siis puges Tom varjulisse kohta, et lõunani magada, kuna

teised mereröövlid kalastamiseks ja ümbruse uurimiseks valmistusid.
101

16. PEATÜKK

Pärast lõunat läks kogu salk leetele kilpkonnamune otsima. Nad torkisid ringi kõndides kepiga liiva, ja kui leidsid pehme koha, põlvitasid maha ja hakkasid kätega kaevama. Mõnest august leidsid nad viiskümmend kuni kuuskümmend muna. Need olid täiesti ümmargused ja valged, veidi väiksemad kui kreeka pähklid. Sel õhtul oli neil tore munaroog, samuti reede hommikul. Pärast hommikusööki läksid nad kisades ja hullates randa, ajasid üksteist taga, pildudes järk-järgult riideid seljast, kuni olid alasti, ja jätkasid siis pillerkaaritamast madalas vees liivajoomel, kus tugev voolus neil sageli jalad alt ära viis ja lõbu veelgi suurendas. Aeg-ajalt kogunesid nad jälle ja hakkasid üksteisele vett näkku pritsima, lähenedes veidihaaval piisavalingu eest korvalepööratud näoga. Järgnes suur rabelus, kuni tugevam oma naabri vee alla surus, ja siis kadusid kõik vette valgete säärte ja jalgade segadikus ja tõusid uuesti, puhudes, puristades, naerdes ning õhku ahmides ühel ja samal ajal.

Kui kõik olid täiesti väsinud; joosti veest välja, piku-tati kuival kuumal liival ja kaeti end sellega; siis mindi jälle vette ja endine etendus algas otsast peale. Viimaks tuli neile pähe, et nende nahk on väga sarnane ihuvärvi trikooga; niisiis tõmbasid nad liivale sõõri ja etendasid tsirkust — kolme klouniga, sest keegi ei olnud nõus seda uhket ametit oma kaaslasele loovutama.

Seejärel tõid nad oma kuulikesed lagedale ja mängisid mitmesuguseid mänge, kuni see meelelahutus igavaks .muutus. Siis läksid Joe ja Huck veel kord suplema, kuid Tom ei julgenud, sest ta avastas, et ta oli pükse maha visates oma pahkluu ümbert maha raputanud ka latsutaja mao hammastest kee, ja imestas, et tal polnud vees seni krampe tulnud selle saladusliku nõidusvahendi kaitseta. Ta ei julgenud enne vette minna, kui oli leidnud oma talismani, ja selleks ajaks olid teised poisid väsinud ja tahtsid puhata. Nad läksid ükshaaval laiali, vajusid norgu ja vaatasid igatsevalt üle laia jõe päikesepaistes tukkuva linnakese poole. Tom leidis, et ta oli kirjutanud suure varbaga liivale «Becky»; ta kustutas selle ja vihastas enda peale oma nõrkuse pärast. Kuid ta kirjutas selle
102
siiski uuesti, ei saanud midagi parata. Kustutas jälle ja päästis end kiusatusest sellega, et ajas teised poisid kokku ja ühines nendega.

Kuid Joe meeleolu oli peaaegu päästmatult langenud. Tal oli selline kojuigatsus, et suutis seda vaevalt taluda. Pisarad tungisid vägisi silmi. Ka Huck oli kurvameelne. Tom oli rusutud, kuid püüdis seda hoolega varjata. Tal oli saladus, mida ta pidas enneaegseks avaldada, aga kui see mässuline norumeeleolu varsti ei kadunud, siis pidi ta sellega välja tulema. Ta ütles suurt lõbusust teeseldes:

«Poisid, vean kihla, et siin saarel on varemgi mereröövleid olnud. Me uurime saare uuesti läbi. Nad on siia kuhugi varandusi peitnud. Mis te ütlete, kui toome päevavalgele mõne pehkinud kästi,

täis kulda ja hõbedat, eh?»

Kuid need sõnad tekitasid ainult nõrka vaimustust, mis kustus ühegi vastuseta. Tom katsus paari teise ahvatlusega, kuid ka neil polnud edu. Asi näis lootusetuna. Joe istus sünge näoga ja urgitses kepiga liiva. Viimaks ütles ta:

«Ah, poisid, teeme sellele lõpu. Ma tahan koju minna. See on nii igav.»

«Oh ei, Joe, pikapeale hakkab sulle siin meeldima,» vastas Tom. «Mõtle ainult, kui tore on siin kala püüda.»

«Ma ei hooli kalapüügist. Tahan koju minna.»

«Aga Joe, kuskil mujal pole nii head supluskohta.»

«Suplemine pole midagi väärt; ma» ei hooli sellest miskipärast, kui pole kedagi keelamas. Ma mõtlen koju minna.»

«Oh, lollus! Sa oled ka titake! Tahad vist ema näha.»

«Jah, ma tahan ema näha, ja sina tahaksid ka, kui sul oleks ema. Ma ei ole sugugi rohkem tita kui sa ise.» Ja Joe tõmbas nina.

«Hea küll, laseme selle viripilli koju ema juurde, eks ole, Huck? Vaene väikseke, või tema tahab ema näha! Las ta siis läheb. Sinule meeldib siin, eks ole, Huck? Meie jääme siia, kas pole tõsi?»

«Ja-h,» venitas Huck igasuguse elavuseta.

«Ma ei kõnele sinuga enam kunagi, niikaua kui elan,» ütles Joe tõustes. «Tead siis nüüd!» Ja ta läks tusaselt kõrvale ning hakkas riietuma.

«Kes sellest hoolib?» ütles Tom. «Keegi ei tahagi seda. Mine koju ja lase end välja naerda. Oled küll tore mereröövel. Meie Huckiga ei ole viripillid. Meie jääme siia, eks ole, Huck? Las ta läheb, kui tahab. Arvan, et saame vahest tematagi hakkama.»

Kuid Tomi süda polnud siiski rahul ja ta vaatas erutatult, kuidas Joe mornilt riietus. Ebamugav oli ka see, et Huck nii igatsev-nukralt Joe ettevalmistusi jälgis ja nii pahaendeliselt vaikis. Nüüd hakkas Joe ühegi lahkumissõnata Illinoisi käida poole kahlama. Tomi südidus langes. Ta vaatas Huckile. Huck gi kannatanud seda pilku välja ja lõi silmad maha. Siis ütles ta:

«Mina tahan ka ära minna, Tom; siin hakkas niikuinii igavaks minema ja nüüd on asi veel hullem. Lähme ka, Tom.»

«Mina ei lähe; teie võite kõik minna, kui tahate. Mina jään.»

«Tom, mina lähen siiski.»

«Hästi, lase jalga — kes sind keelab?»

Huck hakkas oma laialipillatud riideid kokku korjama. Ta ütles:

«Tom, sooviksin, et sina ka tuleksid. Mõtle järele. Me ootame sind kaldal.»

«Noh, siis võite pagana kaua oodata.»

Huck hakkas kurvalt minema ja Tom vaatas talle järele, südames tungiv soov oma uhkus alla suruda ja kaasa minna. Ta lootis, et poisid peatuvad, kuid nad kahlasid aeglaselt edasi. Tomile tundus äkki, et kõik oli nii tühjaks ja vaikseks muutunud. Ta pidas viimse võitluse oma uhkusega, sööstis siis kaaslastele järele ja karjus:

«Oodake! Oodake! Tahan teile midagi öelda!»

Poisid peatusid nüüd ja pöördusid ümber. Kui Tom nende juurde jõudis, hakkas ta oma saladust avaldama. Nad kuulasid algul tusaselt, kuni viimaks aru said, kuhupoole Tom tüüris. Siis tõstsid nad heakskiitvat sõjakisa ja ütlesid, et see on «tore» ja et kui ta seda neile varem oleks öelnud, siis poleks nad minema hakanudki. Tom andis oma vaikimise kohta usutava seletuse, kuid selle tegelikuks põhjuseks oli olnud kartus, et isegi see saladus ei suuda neid enam kaua tema juures hoida, ja see-

pärast oli ta kavatsenud seda viimase meelitusvahendina varuks jätta.

Poisid tulid rõõmsalt tagasi ja jätkasid hoogsalt oma meelelahutusi, lobisedes seejuures kogu aeg Tomi hämmastavast plaanist ning imetledes selle geniaalsust. Pärast maitsvat lõunasööki, mis koosnes munast ja käiast, kuulutas Tom, et ta tahab nüüd suitsetama õppida. Joe haaras sellest ideest kinni ja ütles, et ka tema tahab proovida. Niisiis valmistas Huck piibud ja täitis need. Algajad polnud varem muud suitsetanud kui viina-marjaväätidest tehtud sigareid, mis keele kibedaks tegid ja mida igatahes mehiseks ei peetud.

Nüüd sirutasid nad end pikali, toetusid küünarnukkidele ja hakkasid ettevaatlikult, nõrga usaldusega popsutama. Suitsul oli vastik maitse ja nad läkastasid veidi, kuid Tom ütles:

«Oh, see on ju nii lihtne! Oleksin ma seda teadnud, siis oleksin selle ammu ära õppinud.»

«Mina samuti,» tähendas Joe. «See pole ju midagi.»

«Jah,» ütles Tom, «olen sageli vaadanud inimesi suitsetamas ja mõelnud: «Kui mina ka oskaksin!» Kuid ma ei arvanud kunagi, et selle ära õpin. Just nii see oli, eks ole, Huck? Sa oled ju kuulnud mind nõnda rääkimas, kas pole, Huck? Las Huck ütleb, kas olen.»

«Jah, mitukümmend korda,» vastas Huck.

«Muidugi,» ütles Tom, «oh, sada korda. Ükskord seal all tapamaja juures. Kas sa ei maiata, Huck? Bob Tanner oli seal ja Johnny Miller ja Jeff Thatcher, kui ma seda ütlesin. Kas sa ei mäleta seda, Huck?»

«Jah, mäletan küll,» vastas Huck. «See oli päev pärast seda, kui kaotasin ühe valge kuulikese, — ei, see oli päev enne seda!»

«Nojah, ma ütlesin ju,» sõnas Tom. «Huck mäletab seda.»

«Usun, et võiksin päev otsa piipu suitsetada,» ütles Joe. «Minul ei pane see südant pööritama.»

«Minul ka mitte,» ütles Tom, «mina võiksin terve päev suitsetada, aga ma vean kihla, et Jeff Thatcher ei võiks.»

«Jeff Thatcher! Oh, tema oleks paari mahvi järel pikali. Las katsub korra, küll siis näeb!»

105

«Kindlasti oleks pikali, ja Johnny Miller — tahaksin näha Johnny Millerit kordki proovimas.»

«Oh, mina kah,» ütles Joe. «Vean kihla, et Johnny Miller ei saaks sellega hakkama. Üksainus väike mahv, ja ta oleks valmis.»

«Päris kindel, Joe. Kuule, tahaksin, et poisid meid praegu näeksid.»

«Mina kah!»

«Kuulge, poisid, ärge rääkige sellest midagi, ja kord, kui nad kõik koos on, astun ma sinu juurde ja ütlen: «Joe, kas sul piip on kaasas? Tahaksin suitsetada!» Ja sina vastad kuidagi hooletult, nagu ei oleks see midagi: «Jah. Mul on mu vana piip kaasas ja üks teine ka, aga mu tubak pole kõige parem.» Ja mina ütlen: «Oh, pole viga, kui ta on ainult küllalt kange.» Ja siis sa võtad piibud välja ja me paneme nad üsna rahulikult põlema, las nad siis vaatavad.»

«Oi, see on tore, Tom; kahju, et seda ei saa praegu teha!»

«Jah, kahju! Ja kui me ütleme, et õppisime seda siis, kui mereröövlid olime, kuidas nad siis soovivad, et oleksid meiega kaasas olnud!»

«Oh, võin kihla vedada, et soovivad!»

Nii arenes jutt edasi. Kuid siis hakkas see lonkama ja muutus katkendlikuks, Pausid, rohkenesid: sülitamine sagenes imestusväärselt. Iga poorike poiste suukoopas muutus purskkaevuks; nad jõudsid vaevalt küllalt kiiresti keelealust keldrit tühjendada, et üleujutust vältida, osa vedelikku voolas kõigist pingutustest hoolimata kõrist alla ja iga kord'järgnesid sellele öögatused. Mõlemad poisid olid nüüd kahvatud ja viletsa välimusega. Joe piip pudenes maha jõuetute sõrmede vahelt. Tomi oma järgnes^ Mõlemad purskkaevud töötasid metsiku hooga ja mõlemad pumbad tühjendasid kõigest jõust suukoobast. Joe ütles nõrga häälega:

«Olen kaotanud oma noa. Arvan, et pean seda otsima minema.»

Tom ütles värisevail huulil ja vaevaliselt sõnu väljendades: «Tulen appi otsima. Sina mine seda teed ja mina vaatan seal allika ümbruses. Ei, sul ei maksa tulla, Huck, küllap leiame isegi.»

106

Niisiis istus Huck uuesti maha ja ootas terve tunni. Siis hakkas tal igav ja ta läks oma kaaslasi otsima. Nad oli teineteisest eemal metsas, mõlemad väga kahvatud, mõlemad peaaegu unehõlmas. Kuid mõningad asitõendid teatasid talle, et kui neil oli midagi viga olnud, siis olid nad nüüd sellest vabanenud.

Sel õhtul ei olnud nad söögiajal eriti jutukad; nad olid kuidagi tagasihoidlikud; ja kui Huck pärast sööki piipu tegi ja ka neile pakkus, ütlesid .nad ei, nad ei tundvat end kõige paremini — vististi olevat nad lõunaajal midagi söönud, mida nad ei suutnud seedida.

17. PEATÜKK

Joe ärkas kesköö paiku ja hõikas -poisse, õhus oli midagi rusuvat, mis näis halba ennustavat. Poisid istusid üksteise ligidale ja otsisid tulelt sõbralikku seltsi,
kuigi liikumatu õhu tuim elutu palavus oli lämmatav. Nad istusid vaikselt, kuulatasid ning ootasid. Väljaspool tulekuma oli kõik sügava pimeduse hõlmas. Korraga sähvatas värisev helk, mis valgustas hetkeks ebamääraselt lehestikku ja kustus siis. Järgnesid teised, veidi heledamad sähvatused. Siis jälle üks. Siis läbis puuoksi nõrk oie, poisid tundsid oma palgeil kerget tuuleõhku ja võpatasid, kujutelles, et öövaim oli mööda läinud. Jälle vaikus. Äkki muutis ebamaine välgatus öö päevaks, näidates üksikult ning selgesti iga väikest.rohuliblet, mis kasvas nende jalgade ees. Ta valgustas ka kolme valget ehmunud nägu. Tugev kõuekärgatus veeres raksatades üle taevalaotuse ja kadus sünge mürinaga kauguses. Vilu tuulepuhang pani sahisema kõik lehed ja puistas tuha helvestena tuleaseme ümber laiali. Uus ere välgatus valgustas metsa ja sellele järgnes otsekohe kärgatus, mis näis purustavat puude ladvad otse poiste peade kohal. Nad surusid end sellele järgnenud pilkases pimeduses hirmunult üksteise vastu. Mõned suured vihmapiisad langesid krabinal lehtedele.

«Ruttu, poisid, lähme telki!» hüüdis Tom.

Nad kargasid üles ja komberdasid pimeduses üle juurte ning läbi vääntaimede igaüks ise suunas. Raevu-

kas tormi-iil mühises läbi puude, pannes oma teel kõik vinguma. Oks pimestav välgusähvatus järgnes teisele, üks kõrvulukustav kõuekärgatus teisele. Ja nüüd hakkas vihma voolama nagu oavarrest ja tõusev torm kihutas seda laiade ojadena mööda maapinda. Poisid hüüdsid üksteist, kuid tuulekohin ja kõuekärgatused matsid nende hääled täielikult enda alla. Lõpuks jõudsid nad siiski üksteise järel telgi varju, lõdisedes külmast ja hirmust ning nõrisedes veest, kuid hädas seltsilisi omada oli juba midagi, mille eest võis tänulik olla. Nad ei saanud omavahel kõnelda, sest vana puri plaksus nii metsikult, isegi kui muu müra oleks kõnelemist võimaldanud. Torm aina tugevnes, ja viimaks rebis puri end kinnitiste küljest lahti ja läks iilingus lennates minema. Poisid haarasid üksteisel kätest ja jooksid komistades ning muhke saades suure tamme varju jõe kaldal. Nüüd oli võitlus täies hoos. Taevas leegitsevale lakkamatute välgusähvatuste all paistis kõik teravajooneliselt ja varjudeta selguses; painduvad puud, voogav jõgi, lainetel õõtsuvad valged vahutordid ja kõrged järsakud teisel

pool jõge vilksatasid läbi ruttavate pilverüngaste ja viltu langeva vihma-loori. Iga natukese aja pärast alistus mõni hiigelpuu võitluses ja langes raginal nooremate puude vahele. Raugematu kõuemürin prahvatas nüüd kõrvulukustavate kärgatustega, mis olid järsud, teravad ja kirjeldamatult kohutavad. Torm saavutas haripunkti ühes võrratus jõupingutuses, mis näis tahtvat saarekest tükkideks rebida, teda ära põletada, puulatvadeni vette uputada, minema puhuda ja iga elavat olendit kurdiks teha — seda kõike ühel ja samal hetkel. See oli koduta noortele metsik öö väljas viibimiseks.

Kuid lõpuks oli lahing läbi, väed taandusid järjest nõrgenevate ähvarduste ja urinatega ja rahu hakkas jälle valitsema. Poisid läksid kaunis kartlikult tagasi laagrisse, kuid seal leidsid nad siiski midagi, mille eest võis tänulik olla: vana sükomooripuu, nende magamisasemete vari, oli nüüd purustatud, piksest hävitatud, ja nemad polnud katastroofi ajal selle all olnud.

Kõik oli laagris läbimärg, ka laagrituli oli kustunud, sest noorpõlvele omase hoolimatusega polnud poisid vihma vastu mingisuguseid ettevaatusabinõusid tarvitu-

sele võtnud. See pani neid jahmatama, sest nad olid läbi ligunenud ja külmetasid. Nad hädaldasid tublisti, kuid siis avastasid, et tuli oli sööbinud nii sügavale suure palgi alla, mille varju ta oli tehtud (sinna, kus palk oli kõrgemal maapinnast, jättes enda alla tühja köha), et ta oli umbes kämbla laiuselt vihmast puutumata jäänud. Nad töötasid kannatlikult, ja lõpuks läks-neil teiste palkide alt korjatud pilbaste ja koore abil korda tuli jälle lõkkele puhuda. Siis kuhjasid nad sellele kuivanud oksi peale, kuni tekkis loitev tuleriit, ja olid jäjle rõõmsad. Nad kuivatasid oma keedetud sealiha ja -korraldasid pidusöömingu, misjärel istusid tule juures ja arutasid ning ülistasid oma kesköist seiklust hommikuni, sest ümberringi polnud ühtki kuiva kohta magamiseks.

Kui päike hakkas oma kuri alla poiste peale saatma, muutusid nad uniseks, läksid jõe aarde liivaseljandikule ja heitsid magama. Põletav päike ajas nad pikapeale jalule ja nad asusid mornilt hommikueinet valmistama. Pärast sööki tundsid nad end roidunutena ning kangetena ja neis tärkas jälle väike kojuigatsus. Tom märkas selle tunnuseid ja püüdis mereröövleid lõbustada niipalju kui suutis. Kuid need ei hoolinud ei kuulikestest, ei tsirkusest, ei suplemisest ega millestki muust. Ta meenutas neile veetlevat saladust ja manas sellega esile ühe rõõmukiire. Selle kestusel jõudis ta neis uue plaani vastu huvi äratada. See uus plaan oli mereröövli elukutse ajutiseks kõrvale heita ja vahelduseks indiaanlasteks hakata. See idee meeldis kõigile. Ei kestnud kaua, kui nad olid juba alasti ning pealaest jalatallani musta mudaga vöödiliseks võõbatud nagu sebrad, kõik mõistagi pealikud, ja tormasid läbi metsa inglise asundust ründama.

Pikapeale eraldusid nad kolme vaenulikku suguharru, sööstsid oma peidukohtadest hirmsa sõjakisaga üksteise kallale ja tapsid ning skalpeerisid üksteist tuhandete kaupa. See oli verine päev ja järelikult ka rahuldav.

Õhtusöögi ajaks kogunesid nad laagriplatsile, näljased ja õnnelikud. Kuid nüüd kerkis üles raskus: vaenulikud indiaanlased ei võinud sõbralikult koos leiba murda, kui enne polnud rahu tehtud, ja see oli lihtsalt võimatu rahupiipu suitsetamata. Ühestki muust protse-

duurist polnud nad kunagi kuulnud. Kaks metslast soovisid peaaegu, et nad oleksid mereröövliks jäänud. Kuid teist teed ei olnud, niisiis nõudsid nad nii rõõmsa näoga, kui suutsid teha, piipu ja tõmbasid sellest järgemööda nagu kord ja kohus oma mahvi.

Ja ennäe! Nad rõõmustasid, et olid hakanud metslasteks, sest nad olid sellega midagi võitnud: nad leidsid, et võisid nüüd veidi suitsetada, ilma et oleksid tarvitsenud kadunud nuga otsima minna; nad ei jäänud enam nii haigeks, et oleksid tõsist vaeva tundnud. Muidugi ei jätnud nad seda paljutõotavat algult püüdlikkuse puuduse tõttu edasi arendamata. Ei, nad harjutasid pärast õhtusööki ettevaatlikult ning päris heade tagajärgedega ja veetsid niiviisi võidurõõmsa õhtu. Nad olid oma uue saavutuse üle uhkemad ja õnnelikumad, kui nad oleksid olnud kuue indiaani suguharu skalpeerimise ja nülgimise üle. Jätame nad suitsetama, lobisema ja hooplema, sest meil ei ole neid praegu enam vaja.

18. PEATÜKK

Väikeses linnas aga ei olnud sel rahulikul laupäeva pärastlõunal mingit lõbu. Harperid ja tädi Polly perekond riietusid suure kurvastusega ja pisaraterohkelt leinariideisse. Ebatavaline vaikus valitses linnakeses, kuigi see oli tõepoolest niigi küllalt vaikne. Elanikud õiendasid oma asju hajameelselt ja kõnelesid vähe, kuid ohkasid sageli. Lastele tundus see puhkepäev koormana. Nende meelelahutustes ei olnud hoogu ja nad loobusid neist vähehaaval.

Becky Thatcher luusis pärast lõunat nukralt tühjas kooliõues, kuid ta ei leidnud sealt midagi lohutavat. Ta kõneles endaga:

«Oh, kui mul ainult tema vasest kaminavõrenupp alles oleks! Nüüd aga ei ole mul temast mingit mälestust.» Ja ta surus tagasi väikese nuuksu.

Siis ta seisatas ja ütles endale:

«See oli just siin. Oh, kui see veel kord juhtuks, ma ei ütleks enam nii, ei ütleks seda mingi hinna eest! Kuid nüüd on ta läinud; ma ei näe teda iial, iial, iial enam.»

See mõte viis ta meeleheitele ja ta läks ara, pisarad veeresid tema palgeid mööda alla. Siis läks mööda salk poisse ja tüdrukuid, Tomi ja Joe mängukaaslasi. Nad seisatasid, vaatasid üle püstaia

ja kõnelesid aukartlikul toonil, kuidas Tom oli teinud seda ja seda viimane kord, millal oad teda olid näinud, ja kuidas Joe oli öelnud seda ja teist tühiasja (mis oli täis hirmsat eelaimust, nagu nad nüüd selgesti taipasid!), ja iga kõneleja näitas täpselt köha, kus kadunud poisid olid seisnud tol korral, ja lisas siis midagi taolist: «Ja mina seisin just nii — täpselt niisama nagu praegu, ja nagu oleksid sina tema, nii lähedal olin talle, ja tema naeratas, just niiviisi, ja siis nagu läks minust midagi üle, midagi — noh, õudset, tead; muidugi ei osanud ma siis aimatagi, mis see tähendas, aga nüüd ma saan aru!»

Siis vaieldi selle üle, kes oli surnud poisse kõige viimati elus näinud, ja nii mitmed pretendeerisid sellele kurvale aule, esitades tõendusi, mida tunnistajad enamvähem kinnitasid. Ja kui jõuti lõplikult otsusele, kes olid lahkunuid viimastena näinud ja nendega viimseid sõnu vahetanud, siis omandasid need õnnelikud mingisuguse pühaliku tähtsuse ja kõik teised vahtisid ning kadestasid neid. Üks vaene poiss, kel polnud mingit muud hiilgust ette tuua, meenutas kaunis ilmse uhkusega:

«Aga mina sain kord Tom Sawyeri käest peksa.»

Kuid see aupaiste taotlus ebaõnnestus. Seda võis öelda suurem osa poisse, mis tegi selle au liiga odavaks. Salk liikus edasi, kadunud kangelasi ikka veel aukartlikult meelde tuletades.

Kui järgmisel hommikul pühapäevakoolis tunnid lõppesid, hakkas tavalise kellahelina asemel kostma hingekella lööke. Oli väga vaikne pühapäev ja leinahelid olid kuidagi kooskõlas looduse mõtliku vaikusega. Linnakese elanikud hakkasid kirikusse kogunema, viivitades hetke esikus, et sosinal mõtteid vahetada kurva sündmuse üle. Kuid kirikus polnud mingit sosistamist; ainult riiete leinav kahin segas vaikust, kui naised oma kohtadele läksid. Keegi ei mäletanud, millal väike kirik varem nii täis oli olnud. Viimaks tekkis väike vaheaeg, ootlik vaikus, ja siis astus tädi Polly sisse Sidi ja Mary saatel ja siis Harperi perekond, kõik sügavas leinas. Terve kogudus,

ka vana õpetaja, tõusis aupaklikult ja seisis, kuni leinajad olid esimesel pingil istet võinud. Järgnes uus üldine vaikus, mille sekka aeg-ajalt kostsid tagasihoitud nuuksud, siis laotas õpetaja oma käed laiali ja palvetas. Seejärel lauldi liigutav laul, millele järgnes jutlus teemal «Mina olen ülestõusmine ja elu».

Jutluse kestel maalis vaimulik nii kauneid pilte kadunud poiste meeldivusest, veetlevast iseloomus ja haruldasest andekusest, et iga kohalviibija temaga mõttes nõustus ja südametunnistuspiina tundis meelde tuletades, et oli nende vooruste suhtes varem alati kangekaelselt pime olnud ja vaestes poistes niisama kangekaelselt ainult vigu ning puudusi näinud. Pastor jutustas lahkunute elust ka nii mõnegi liigutava lookese, mis valgustasid nende meeldivat, suuremeelset iseloomu, ja inimesed taipasid nüüd selgesti, kui õilsad ja ilusad olid need vahejuhtumid, ning meenutasid kurvastusega, et tollal, kui need aset leidsid, olid need tundunud lihtsalt ulakusena, mis täiesti piitsa väärisid. Kogudust valdas pateetilise kõne jätkudes üha rohkem liigutus, kuni lõpuks kogu rahvahulk kokku varises ja nutvate leinajatega

ühise meeleheitlikult nuuksuva koori moodustas, kuna jutlustaja ka ise oma tunnetele voli andis ning kantslis nutma hakkas.

Nüüd tekkis rõdul kahin, mida, aga keegi ei märganud. .Hetk hiljem kääksus kiriku uks; pastor tõstis pisarais silmad taskurätikust ja seisis nagu kinninaelutatult! Algul järgnes üks, siis teine silmapaar pastori pilgule, ja siis tõusis terve kogudus justkui ühe aje mõjul ja vahtis, kuidas kolm surnud poissi lähenesid marssides vahekäiku mööda, Tom kõige ees, tema järel Joe ja siis Huck, kes lotendavais kaltsudes areldi teistele järele hiilis. Nad olid kasutamata rõduosas peidus olnud ja omaenda matuse-kõnet kuulanud!

Tädi Polly, Alary ja Harperid langesid taasleitutele kaela, lämmatasid neid suudlustega ja pomisesid tänusõnu, kuna vaene Huck seisis kohmetult ja piinlikkust tundes, teadmata täpselt, mida teha või kuhu peita end nii paljude vaenulikkude silmade eest. Ta kõhkles ja tahtis siis minema hiilida, kuid Tom haaras temast kinni ja ütles:

«Tädi Polly, see ei ole õiglane. Keegi peab ka Hucki nähes rõõmu tundma.»

«Ja tunneb kah! Olen rõõmus, et näen teda, vaene emata poiss!» Ja see hellus ning tähelepanu, millega tädi Polly Hucki üle puistas, tegid viimase veel kohmetumaks, kui ta oli enne.

Äkki hüüdis pastor nii valju häälega kui suutis:

««Võta nüüd issandat, vägevat kuningat, küta» — laulgem! Ja laulgem kogu südamega!»

Ja nad laulsid. Vana kiituslaul paisus ning tõusis võidutseva hooga, ja sellal, kui see pani kõikuma sarikad, vaatas mereröövel Tom Sawyer kadetsevat noorust enda ümber ja tunnistas oma südames,-et see oli kõige uhkem hetk tema elus.

Kui «ninapidi veetud» kogudus kirikust välja vooris, ütlesid inimesed, et nad on peaaegu valmis laskma end jälle narriks teha, et kuulda veel kord rahvast niiviisi seda vana kiituslaulu laulmas.

Tom sai sel päeval rohkem mükse ja suudlusi (vastavalt tädi Polly vahelduvale tujule) kui varem terve aasta jooksul; ja ta teadis vaevalt, kummad neist väljendasid rohkem tänutunnet jumala ja armastust tema enda vastu.

19. PEATÜKK

See oligi Tomi suur saladus — kavatsus tagasi koju minna kaasmereröövlitega ja omaeneste leinajumalateenistusest osa võtta. Nad olid laupäeva õhtul videvikus palgil Missouri kaldale sõudnud ja viis-kuus miili külast allpool maabunud, peaaegu koiduni linna ääres metsas maganud, siis kõrvalisi tänavaid, mööda kirikusse hiilinud ja rõdul lagunenud pinkide vahel oma une lõpetanud.

Esmaspäeval hommikusöögilauas olid tädi Polly ja Mary väga armsad Tomi vastu ja väga tähelepanelikud tema soovide suhtes. Kõnelus oli ebatavaliselt elav. Selle kestel ütles tädi

Polly:
«Noh, ma ei ütle, et see ei olnud tore nali, Tom, kõiki peaaegu terve nädal kannatada lasta, et ainult teil, poistel, hästi lõbus oleks, kahju ainult, et sa võisid nii
115
kõva südamega olla ja mind nii väga kannatada lasta. Kui sa said palgiga üle jõe oma leinajumalateenistusele tulla, siis oleksid sa võinud ka tulla ja mulle kuidagi märku anda, et sa ei ole surnud, vaid ainult ära jooksnud.»

«Jah, seda sa oleksid küll teha võinud, Tom,» sõnas Mary, «ja ma usun, et sa oleksid seda ka teinud, kui see oleks sulle meelde tulnud.»

«Kas oleksid, Tom?» küsis Tädi Polly, kusjuures tema nägu lõi lootusrikkalt särama. «Ütle, kas sa oleksid seda teinud, kui see oleks sulle meelde tuinud?»

«Ma . .. tõesti, ma ei tea. See oleks kõik ära rikkunud.»

«Tom, ma arvasin, et sa mind niipalju armastad,» ütles tädi Polly kurval toonil, mis tekitas poisis ebamugava tunde. «Ka see oleks midagi olnud, kui sa oleksid minust niipalju hoolinud, et oleksid sellele mõtelnud, isegi kui sa seda ei teinud.»

«Ei, tädike, see ei tähenda midagi,» ütles Mary Tomi kaitseks. «Tom on juba kord niisugune tuisupea: tal on alati nii kiire, et ta ei mõtle üldse millelegi.»

«Seda halvem. Sid oleks mõelnud. Ja Sid oleks ka tulnud ja seda teinud. Tom, sa mõtled veel järele ühel päeval, kui juba hilja on, ja soovid, et oleksid minust veidi rohkem hoolinud, kui see sul nii kerge oli.»

«Aga, tädike, sa tead, et ma tõesti hoolin sinust,»'ütles Tom.

«Teaksin seda paremini, kui sa rohkem sellele vastavalt ka tegutseksid.»

«Soovin nüüd, et ma oleksin sellele mõtelnud,» ütles Tom kahetsevalt, «aga igatahes nägin ma sind unes. See on ka midagi, eks ole?»

«Seda pole küll palju — kass võib ka niipalju, kuid parem siiski kui mitte midagi. Mis sa unes nägid?»

«Kesknädala öösel ma nägin unes, et sina istusid seal voodi juures, Sid istus puudekasti juures ja Mary tema kõrval.»

«Noh, nii see oligi. Nii me istusime alati. Olen rõõmus, et su unenäod vähemalt niigi palju meie eest hoolitsesid.»

«Ja ma nägin unes, et Joe Harperi ema oli siin.»
114

«Ta oligi siin! Kas sa veel midagi nägid?»

«Oh, palju. Kuid nüüd on see nii udune.»

«Katsu meelde tuletada; kas sa ei saa?»

«Mul tuleb ette, nagu oleks tuul . . . tuul puhunud ja . . . ja . . . »

«Kalsu veel meelde tuletada, Tom! Tuul puhus tõesti ja ... noh!»

Tom surus üheks ärevaks hetkeks sõrmed vastu laupa ja ütles siis:

«Nüüd tuli meelde! Nüüd tuli meelde! Tuul kustutas küünla!»

«Taevas halasta! Edasi, Tom, edasi!»

«Ja mulle tundub, nagu oleksid sina öelnud: «Uks on vist . . . »»

«Edasi, Tom!»

«Las ma mõtlen natuke — ainult natuke. Oh, jah, sa ütlesid, et uks on vististi lahti.»

«Nii tõesti nagu ma siin istun, seda ma ütlesin. Kas ei öelnud, Mary? Räägi edasi!»

«Ja siis ... ja siis .. . noh, ma ei ole kindel, aga ma justkui mäletan, et sa käskisid Sidil minna ja ... ja . . . »

«Noh? Noh? Mis ma käskisin tal teha, Tom? Mis ma tal käskisin teha?»

«Sa käskisid ... sa ... Oh, sa käskisid tal selle kinni panna!»

«Issanda heldus! Ma ei ole oma elupäevil niisugust asja kuulnud! Öeldagu veel, et unenäod ei tähenda midagi. Sereny Harper peab kuulma seda veel enne, kui ma ühe tunni vanemaks saan. Tulgu ta siis veel lagedale oma lobaga ebausust. Räägi edasi, Tom!»

«Oh, nüüd mäletan ma kõike selgesti. Siis sa ütlesid, et ma ei olnud halb poiss, ainult kergemeelne ja tuisupäine ja mitte rohkem vastutusvõimeline kui .. . kui arvan, see oli vist varss või midagi niisugust.»

«Nii see oli! Helde jumal! Edasi, Tom!»

«Ja siis sa hakkasid nutma.»

«Seda ma tegin. Seda ma tegin. Ja mitte esimest korda. Ja siis?»

«Siis hakkas missis Harper nutma ja ütles, et Joe olevat täpselt samasugune olnud, ja ta kahetses, et oli

peksnud teda kreemi pärast, mille ta oli ise välja visanud...»

«Tom! Sul oli vaim peal! See oli prohvetlik ennustus . . . vaat mis see oli! Helde taevas! Räägi edasi, Tom!»

«Siis ütles Sid ... ta ütles . . . »

«Ei usu, et ma midagi ütlesin,» tähendas Sid.

«Jah, sa ütlesid, Sid,» tähendas Mary.

«Pidage suu ja laske Tomil rääkida! Mis ta ütles, Tom?»

«Ta ütles . . . arvan, ta ütles, et loodetavasti on mul seal parem, kuhu ma olen läinud, aga kui ma oleksin mõnikord mõistlikum olnud . . . »

«No vaata, kas kuuled nüüd? Need olid just tema sõnad!»

«Ja sina käskisid tal õige karmilt vait olla.»

«Tegin seda tõesti! Siin pidi üks ingel olema. Siin kusagil oli üks ingel!»

«Ja missis Harper rääkis sulle, kuidas Joe oli teda pistongiga ehmatanud, ja sina rääkisid

Peetrist ja valuvai-gista[ast . . »

«Tõsi, nii tõesti kui ma elan!»

«Ja siis oli palju juttu jõe traalimisest meie otsimisel ja leinajumalateenistusest pühapäeval, ja siis te missis Harperiga kaelustasite teineteist ning nutsite ja ta läks ära.»

«See oli.just nii! See oli just nii, nii tõesti kui ma siin istun. Tom, sa ei oleks võinud seda ka siis täpsemalt jutustada, kui sa oleksid seda pealt näinud! Ja mis siis? Edasi, Tom.»

«Siis sa palvetasid minu eest — nägin sind ja kuulsin iga sinu sõna. Ja siis sa heitsid magama ja mul oli sinust nii kahju, et võtsin ja kirjutasin sükomoorikoorele: «Me ei ole surnud — oleme ainult mereröövliteks hakanud,» ja panin selle lauale küünla kõrvale. Ja sul oli nii hea nägu, kui sa seal magasid, et ma kummardusin ja sind huultele suudlesin.»

«Kas tõesti, Tom? Tegid sa seda tõesti? Annan sulle kõik andeks selle eest!» Ja tädi Polly kaisutas Tomi nii tormiliselt, et see tundis end kõige süüdlasema kelmina.

«See oli ju väga kena, kuigi see oli ainult — unenägu,» ütles Sid endale kuuldavalt.

«Ole vait, Sid! Inimene teeb unes just sedasama, mida ta teeks ärkvel olles. Siin on üks suur milumi õun, mille ma sinu jaoks hoidsin, Tom, kui sind veel peaks leitama. Ja nüüd minge kooli. Olen tänulik heldele jumalale, meie kõikide isale, et sain su tagasi. Tema on kannatlik ja arrmuline nende vastu, kes temasse usuvad ja tema sõna kuulevad, kuigi taevas teab, et mina seda ei vääri. Aga kui ainult need, kes seda väärt on, tema õnnistuse osaliseks saaksid ja kui tema käsi ainult neid raskustest üle aitaks, siis' oleks vähe neid, kes siin maailmas naerataksid või tema rahuriiki pääseksid, kui algab pikk öö. Minge nüüd, Sid, Mary, Tom, tehke, et te kaote, olete mind küllalt kaua tülitanud.»

Lapsed läksid kooli ja vana daam tõttas missis Harperi juurde, et võita tema realismi Tomi imelise unenäoga. Sid pidas paremaks mitte väljendada mõtet, mis mõlkus tal peas kodunt lahkumisel. See mõte oli:

«Kaunis kahtlane… nii pikk unenägu ja mitte ainustki eksitust!»

Milliseks kangelaseks oli Tom nüüd saanud! Ta ei käinud enam hüpeldes ega kepseldes, vaid liikus väärikal, uhkel sammul, nagu see sobis mereröövlile, kes teab, et kõigi pilgud on temale pööratud. Ja nii see ka oli: Tom püüdis küll teeselda, nagu ei näeks ta neid pilke ega kuuleks neid märkusi, mis teda saatsid, kuid need olid talle nagu söök ja jook. Väiksemad poisid käisid tema kannul, olles uhked, et neid tema seltsis nähti ja et ta neil seda lubas, justkui oleks ta trummilööja rongkäigu eesotsas või elevant linna saabuvas loomaaias. Tema enda suurused poisid teesklesid, nagu ei teakski nad, et ta oli ära olnud, kuid neid näris siiski kadedus. Nad oleksid andnud kõik tema tõmmu, päikesest pruunistunud naha ja särava kuulsuse eest; ja Tom ei oleks kumbagi loovutanud isegi tsirkuse eest.

Koolis pöörasid lapsed temale ja Joele nii palju tähelepanu ja nende silmist paistis nii paljuütlev imetlus, et kaks kangelast peagi talumatult upsakaks muutusid. Nad hakkasid näljastele

kuulajatele oma seiklusi jutustama, kuid ainult hakkasid, sest sellistel asjadel ei saanudki lõppu olla nende kujutlusvõime juures, mis varustas neid nii rikkalikult materjaliga. Ja kui nad lõpuks
117
veel oma piibud lagedale tõid ja muretult popsutades ringi kõndisid, olid nad oma hiilguse tipul.

Tom otsustas, et ta saab nüüd ilma Becky Thatcherita hakkama. Kuulsusest piisas. Ta kavatses elada kuulsusele. Nüüd, kus ta väljapaistev oli, soovis ehk Becky temaga ära leppida. Hästi, las soovib — küllap näeb siis, et tema, Tom, võib niisama ükskõikne olla nagu mõned teised inimesed. Nüüd saabuski Becky. Tom tegi, nagu ei näeks ta teda. Ta läks kõrvale, liitus ühe poiste ja tüdrukute salgaga ja hakkas juttu ajama. Varsti-märkas ta, et Becky õhetava näoga ja sädelevate silmadega edasi-tagasi jooksis, teeseldes, nagu ajaks ta kaasõpilasi taga, ja kilkavalt naeris, kui ta mõne neist kinni püüdis. Kuid ta märkas ka, et tüdruk tabas nad alati just tema läheduses ja et ta heitis seejuures teadliku pilgu tema suunas. See rahuldas täielikult Tomi pahelist edevust ja selle asemel et teda võita, õhutas teda veel rohkem nina püsti tõstma ning veel hoolikamalt varjama, et ta tüdruku sealviibimisest teadlik oli. Viimaks loobus Becky tembutamisest ja kõndis kõheldes ringi, ohates paar korda ja vaadates vargsi, igatsevalt Tomi poole. Siis pani ta tähele, et Tom kõneles Amy Lawrence'iga rohkem kui kellegi teisega. Ta tundis teravat pistet südames ja muutus otsekohe rahutuks ning murelikuks. Ta tahtis ära minna, kuid tema jalad olid reetlikud ja kandsid ta selle asemel Tomi salga juurde. Ta kõnetas teeseldud elavusega üht tüdrukut, kes seisis peaaegu Tomi kõrval:

«Ah, Mary Austin, sa paha tüdruk, miks sa pühapäevakooli ei tulnud?»

«Ma olin seal — kas sa ei näinud mind?»

«Ei! Kas sa tõesti olid? Kus sa istusid?»

«Olin miss Petersi klassis, nagu alati. Ma nägin sind.»

«Nägid? Naljakas, et ma sind ei näinud. Tahtsin rääkida sinuga väljasõidust.»

«Oh kui tore! Kes selle korraldab?»

«Mamma lubas minu jaoks korraldada.»

«Kui kena! Loodan, et ta lubab ka mind kaasa tulla.»

«Lubab küll. Lõbusõit korraldatakse minule. Ta kutsub kõiki, keda ma tahan, ja ma tahan sind.»
118

«See on nii kena.- Millal see on?»

«Varsti. Võib-olla koolivaheajal.»

«Oh, kui tore! Kas sa kutsud kõik poisid ja tüdrukud?»

«Jah, igaühe, kes on mu sõber — või tahab olla,» ja Becky .heitis põgusa pilgu Tomile, kuid viimane jutustas parajasti Amy Lawrence'ile hirmsast tormist saarel ja kuidas pikne oli suure sükomooripuu «puha pilpaiks» purustanud, kuna tema «seisis kolme sammu, kaugusel».

«Oh, kas mina ka tohin tulla?» küsis Gracie Miller.

«Jah.»
«Ja mina?» küsis Sally Rogers.
«Jah.»
«Ja mina ka?» päris Susy Harper. «Ja Joe?»
«Jah.»

Ja nii edasi rõõmsa käteplaksutuse saatel, kuni terve salk oli palunud kutset peale Tomi ja Amy. Siis pöördus Tom külmalt kõrvale, ikka veel jutustades, ja viis Amy kaasa. Becky huuled värisesid ja ta silmadesse tungisid pisarad; ta varjas neid tunnuseid sunnitud lõbususega ja lobises edasi, kuid väljasõit ja samuti kõik muu oli kaotanud nüüd veetluse. Ta lahkus salga juurest esimesel võimalusel, puges peitu ja — nagu õrnem sugu ütleb — «nuttis end välja». Siis istus ta mornilt, solvatud uhkusega, kuni kell helises. Seepeale tõusis ta püsti, silmis kättemaksuiha, raputas juukse-palmikud selja taha ja ütles endale, et ta nüüd teab, mis teeb.

Vahepeal jätkas Tom oma flirti Amyga rõõmutsevas rahulolus iseendaga. Ta kõndis ringi Beckyt otsides, et teda selle etendusega piinata. Viimaks silmas ta tüdrukut, kuid nüüd äkki langes Tomi meeleolu-baromeeter. Becky istus mugavalt väikesel pingil koolimaja taga ja vaatas Alfred Temple'iga pildiraamatut; ja nii süvenenud olid nad sellesse ja nende pead nii ligistikku raamatu kohal, et nad ei paistnud märkavat midagi muud maailmas. Armukadedus pani Tomi soontes vere keema. Ta hakkas iseennast vihkama, et polnud käsutanud juhust, mida Becky oli pakkunud leppimiseks. Ta nimetas end lolliks ja kõigeks muuks, mis talle parajasti meelde tuli. Ta oleks nutta võinud tusa pärast, Amy jätkas õnne-

likult lobisemist, kui nad edasi jalutasid, sest tema süda laulis, kuid Tomi keel oli kaotanud liikumisvõime. Ta ei kuulnud üldse, mis Amy rääkis, ja kui tüdruk aegajalt ootavalt peatus, suutis ta vaid kohmakalt nõusoleva vastuse kogelda, mis oli sageli täiesti ebakohane. Ta tüüris ikka ja ikka jälle koolimaja taha, et kõrvetada oma silmamune vihatava vaatepildiga. Ta ei võinud sinna midagi parata. Ja see tegi ta otse hulluks, kui ta nägi või arvas nägevat, et Becky ei märganud üldse tema olemasolu elavate riigis. Kuid Becky nägi teda siiski; ja ta teadis ka, et võidab lahingu, ning oli rõõmus, nähes Tomi kannatamas, nagu tema oli kannata-nud. Amy õnnelik vadistamine muutus talumatuks. Tom andis mõista, et tal on midagi teha, et seda peab tegema ja aeg kaob. Asjata! Tüdruk siristas edasi. Tom mõtles: «Oh, pagan võtaks, kas ma ei saa temast kunagi lahti?» Viimaks kuulutas ta, et ta peab oma asjad ära õiendama. Amy ütles lihtsameelselt, et ta «ootab» pärast tunde, ja Tom ruttas minema, vihates teda selle lubaduse pärast.

«Iga teine poiss!» mõtles Tom hambaid kiristades. «Iga teine poiss linnas, ainult mitte see Saint Louisi ninatark, kes arvab, et ta käib nii peenelt riides ja on aristokraatia. Oh, pole viga. Ma nüpeldasin sind esimesel päeval, mil sa siia linna tulid, mu härra, ja ma nüpeldan sind veelgi! Oota ainult, kuni ma su kätte saan! Siis võtan ja ...»

Ja ta hakkas kujutletavat poissi kolkima — tagus rusikatega õhku, muljus ja peksis jalgadega.

«Oh, said nüüd, kas said? Sa ütled «küllalt», jah? Noh, hea küll, olgu see sulle õpetuseks!»

Nii lõppes kujutletav kolkimine Tomi rahuldusega.

Keskpäeval põgenes ta koju. Tema südametunnistus ei suutnud enam välja kannatada Amy tänulikku õnne ja tema armukadedus ei suutnud taluda teist hingepiina. Becky jätkas Alfrediga piltide vaatamist, aga kui minutid möödusid ja ühtki kannatavat Tomi nähtavale ei ilmunud, hakkas tema võidurõõm tuhmuma ja huvi piltide vastu kadus. Järgnesid tõsidus ja hajameelsus ja siis melanhoolia. Paar korda teritas ta kõrvu, kuuldes samme, kuid see oli vale lootus: Tom ei tulnud.

Lõpuks oli ta täiesti õnnetu ja kahetses, et oli niikaugele läinud. Kui vaene Alfred märkas, et ta teda teadmatul põhjusel kaotama hakkas, ja alatasa hüüdis: «Oh, siin on tore pilt! Vaata seda!», kaotas ta viimaks kan-natuse ja ütles: «Oh, ära tüüta mind! Ma ei hooli neist!», puhkes nutma, tõusis ja sammus minema.

Alfred järgnes talle ja püüdis teda lohutada, kuid ta ütles:

«Mine ära ja, jäta mind rahule. Ma vihkan sind!»

Poiss peatus, imestades, mis ta võis teinud olla, sest tüdruk oli öelnud, et ta tahab kogu lõunavaheaja pilte vaadata. Becky sammus nuttes edasi. Siis läks Alfred mõtlikult tühja koolimajja. Ta tundis end alandatuna ja oli vihane. Tõtt polnud raske aimata: tüdruk oli käsutanud teda lihtsalt oma huvides, et lahutada oma vimma Tom Sawyeri vastu. Alfred ei vihanud Tomi see-pärast sugugi vähem, kui ta sellele mõttele tuli. Ta soovis, et saaks selle poisi kuidagi kimbatusse saata, ise seejuures palju riskimata. Tema pilk langes Tomi õigekirja-õpikule. Siin oli soodne juhus. Ta avas rõõmuga raamatu pärastlõunase õppeülesande kõhalt ja valas leheküljele tinti.

Becky, kes vaatas parajasti tema selja taga aknast sisse, nägi seda ja läks end teatavaks tegemata edasi. Ta seadis nüüd sammud kodu poole kavatsusega Tom üles otsida ja talle asjast teatada. Tom oleks tänulik ja nende muredel oleks lõpp. Kuid enne kui ta poolele teele jõudis, muutis ta meelt. Mõte Tomi käitumisest, kui ta oma väljasõidust kõneles, tuli tagasi ja täitis teda põletava häbiga. Ta otsustas Tomi peksa lasta rikutud õigekirja-õpiku pärast ja teda pealekauba veel igavesti vihata.

20. PEATÜKK

Tom jõudis koju sünges meeleolus, ja juba tädi esimesed sõnad tõendasid, et tal ei ole väljavaateid muredest lahti saada.

«Tom, ma tahaksin sul elusalt naha maha võtta.»

«Mis ma olen siis teinud, tädike?»

«Noh, oled küllalt teinud. Siin ma lähen nüüd Sereny

Harperi juurde nagu vana narr, lootes, et saan teda uskuma panna kõike seda loba sinu unenäost, aga ennäe imet! — Joe on talle rääkinud, et sa tol õhtul olid siin ja kuulasid kogu meie juttu pealt. Tom, ma ei tea, mis peab saama poisist, kes teeb niiviisi. Mul on nii halb mõelda, et sa võisid lasta mind Sereny Harperi juurde minna ja end narriks teha, ilma et oleksid sõnagi
öelnud.»

See valgustas asja uuest küljest. Hommikune kavalus oli seni Tomi meelest tore ja väga leidlik nali. Nüüd aga tundus see talle alatuna ja närusena. Poiss laskis pea norgu ega osanud esialgu midagi vastata. Siis ütles ta:

«Tädike, kahetsen, et tegin seda; aga ma ei mõelnud järele.»

«Oh, laps, sa ei mõtle kunagi. Sa ei mõtle kunagi muule kui oma vallatustele. Sellele sa võisid mõelda, kuidas Jacksoni saarelt öösel siia tulla ja meie kurvastuse üle naerda, ja sa võisid mõelda, kuidas mind narriks teha oma valega unenäost, aga sellele sa ei mõelnud, et meile kaasa tunda ja meid kurvastusest päästa.»

«Tädike, tean nüüd, et see on alatu, aga ma ei tahtnud alatu olla, tõesti ei tahtnud. Ja pealegi ei tulnud ma sellel ööl siia teie üle naerma.»

«Milleks sa siis tulid?»

«Tahtsin sulle öelda, et me ei ole uppunud ja et sa ei muretseks meie pärast.»

«Tom, Tom, oleksin kõige tänulikum hing siin maailmas, kui ma võiksin uskuda, et sul tõesti see hea kavatsus oli, aga sa tead ise, et sul seda polnud, ja mina tean seda samuti, Tom.»

«Tõesti, tõesti oli, tädike. Jäägu ma siiasamasse paika, kui ei olnud.»

«Oh, Tom, ära valeta, ära tee seda. See teeb asja ainult sada korda halvemaks.»

«See ei ole vale, tädike; see on tõsi. Tahtsin, et sa ei kurvastaks — ainult sellepärast tulingi.»

«Annaksin terve maailma, et võiksin seda uskuda; see teeks sul palju patte jälle heaks, Tom. Oleksin peaaegu rõõmus, et sa ära jooksid ja nii paha poiss olid. Kuid

see ei ole võimalikesest miks sa mulle siis ei öelnud, laps?»

«Saad aru, tädike, kui te hakkasite leinajumalateenistusest kõnelema, tekkis mul äkki mõte, et tuleme linna ja peidame end kirikusse, ja ma ei raatsinud kuidagi seda lõbu rikkuda. Niisiis panin koore tagasi tasku ja olin vait.»

«Mis koore?»

«Koore, mille peale kirjutasin sulle, et oleme mereröövliks läinud. Soovin nüüd, et sa oleksid ärganud, kui sind suudlesin, tõesti soovin.»

Karmid jooned tädi näos pehmenesid ja tema silmist paistis äkiline õrnus.

«Kas sa tõesti suudlesid mind, Tom?»

«Aga muidugi.»
«Kas sa oled selles kindel, Tom?» .
«Jah, olen, tädike, täiesti kindel.»
«Miks sa mind suudlesid, Tom?» -
«Sellepärast, et armastasin sind nii väga, ja sa oigasid magades ja mul oli nii kahju.»
Need sõnad kõlasid tõena. Vana daam ei suutnud tagasi hoida hääle värinat, kui ta ütles:
«Suudle mind veel, Tom! Ja nüüd mine kooli ja ära tülita mind enam.»
Niipea kui Tom oli läinud, jooksis ta kapi juurde ja võttis välja kuueräbala, mida Tom oli kandnud mereröövlina. Kuid siis ta peatus, kuub käes, ja ütles endale:
«Ei, ma ei julge. Vaene poiss, arvan, ta valetas, kuid see on õnnistatud, õnnistatud vale, selles.on niipalju lohutust. Ma loodan, et jumal — ma tean, et jumal andestab talle, sest see oli poisist nii heasüdamlik, et ta seda ütles. Aga ma ei taha teada saada, et see on vale. Ma ei vaata.»
Ta pani kuue ära ja seisis viivu mõtiskledes. Kaks korda sirutas ta käe uuesti rõiva järele ja kaks korda pidurdas end. Siis söandas ta seda veel kord ja seekord julgustas ta end mõttega: «See on hea vale, see on hea vale, ma ei lase end sellest kurvastada.» Siis otsis ta kuue taskus. Hetk hiljem luges ta läbi voolavate pisarate Tomi kooretükki ja ütles:
«Nüüd võiksin poisile andeks anda ka miljon pattu!»
121

21. PEATÜKK

Tädi Polly käitumises, kui ta suudles Tomi, oli midagi, mis poisi halva tuju minema pühkis ning ta jälle muretuks ning õnnelikuks tegi. Teel kooli oli tal õnn kohata Becky Thatcherit Aasa tänava alguses. Meeleolu määras alati Tomi teguviisi. Hetkegi kõhklemata jooksis ta tüdruku juurde ja ütles:

«Olin täna väga alatu, Becky, ja mul on nii kahju. Ma ei tee enam kunagi, kunagi niiviisi, niikaua kui ma elan. Palun, lepime ära, jah?»
Tüdruk seisatas ja vaatas talle põlglikult näkku:
«Oleksin teile tänulik, kui te iseenesega tegemist teeksite, mister Thomas Sawyer. Ma ei kõnele kunagi enam teiega.»
Ta viskas pea selga ja läks edasi. Tom oli nii üllatatud, et ta ei taibanud isegi öelda «kel sest kahju on, preili Ninatark?», kuni paras aeg selle ütlemiseks oli möödas. Niisiis ei öelnud ta midagi. Kuid maruvihane oli ta siiski. Ta astus tusaselt kooliõue, soovides, et Becky oleks poiss, ja kujutledes, kuidas ta teda siis nüpeldaks. Samal hetkel sattus ta Beckyga kokku ja heitis talle möödudes terava märkuse. Tüdruk paiskas talle samasuguse tagasi ja vihane lahkuminek oli täielik.. Becky jõudis oma ägedas meelepahas suuri vaevu tundide alguse ära oodata, nii läbematult soovis ta näha Tömi peksasaamist rikutud õigekirja-õpiku eest. Kui tal oligi veel

kavatsus olnud Alfred Temple'it välja anda, siis oli Tomi solvav märkus selle täielikult tema peast peletanud.
Vaene tüdruk, ta ei teadnud, kui ligidal ta ise oli hädale. Kooliõpetaja, mister Dobbins, oli rahuldamata auahnusega keskikka jõudnud. Tema suurimaks sooviks oli doktoriks saada, kuid vaesus oli otsustanud, et temast ei pea saama midagi kõrgemat kui külakooliõpetaja. Iga päev võttis ta oma laua sahtlist salapärase raamatu ja süvenes sellesse vahetevahel, kui klassil polnud õppetükke üles ütelda. Ta hoidis seda raamatut luku taga. Koolis ei olnud ühtegi poisijõmpsikat, kes poleks igatsenud sellesse pilku heita, kuid seda juhust ei tulnud kunagi. Igal poisil ja tüdrukul oli selle raamatu

sisu kohta oma teooria, kuid ükski teooria ei sarnanenud teisega, ja polnud mingit võimalust selles asjas faktideni tungida. Möödudes nüüd õpetaja lauast, mis asetses ukse ligidal, märkas Becky, et võti oli sahtlil ees. See oli väärtuslik hetk. Becky vaatas ümberringi, leidis end üksi olevat, ja järgmisel hetkel oli raamat tal käes. Pealkiri, mingisuguse professori «Anatoomia», ei öelnud talle midagi, niisiis hakkas ta raamatut lehitsema. Ta sattus kohe nägusalt graveeritud ja värvitud esilehele — inimese keha kujule. Sel hetkel langes vari leheküljele: Tom Sawyer astus uksest sisse ja silmas pilti. Becky kahmas raamatu, et seda kinni lüüa, ja käristas seejuures õnnetuseks pildiga lehekülje keskkohani pooleks. Ta viskas köite sahtlisse, keeras selle lukku ja purskas häbi ning viha pärast nutma.

«Tom Sawyer, sa oled nii alatu, kui ainult olla võib: sa hiilid teisele järele ja vaatad, mis ta vaatab.»

«Kuidas võisin mina teada, et sa midagi vaatad?»

«Sul peaks häbi olema, Tom Sawyer; sa tead, et sa minu peale kaebad; ja, oh, mis pean ma tegema, mis pean ma tegema! Ma saan peksa, ja ma pole veel kunagi koolis peksa saanud.»

Siis põrutas ta oma väikese jalaga vastu maad ja ütles:

«Ole pealegi nii alatu, kui tahad. Mina tean ka midagi, mis juhtub. Oota aga, küll sa näed! Alatu, alatu, alatu!» Ja ta sööstis uue nutuhooga klassist välja.

Tom seisis paigal, täiesti hämmeldatud sellest kal-laletungist.
Siis ütles ta endale:
«Küll võib üks tüdruk loll olla. Ei ole kunagi koolis peksa saanud! Päh, mis tähendab peks! Niisugused need tüdrukud on — õrna naha ja ara südamega. Noh, mina muidugi ei lähe vanale Dobbinsile selle lollikese peale kaebama, sest temaga saab arveid õiendada ka teisel teel, mis ei ole nii alatu, aga mis sellest kasu on? Vana Dobbins küsib, kes tema raamatu kätki rebis. Keegi ei vasta. Siis teeb ta nii, nagu alati: küsib esiteks ühelt, seejärel teiselt, ja kui ta õige tüdrukuni j6uab, siis teab ta seda ilma ütlemata. Tüdrukute näod reedavad neid alati. Neil pole mingit selgroogu. Ta saab peksa. Jah, Becky Thatcher on pigis, sellest pole min-

git pääsu.» Tom mõtiskles selle üle viivu ja lisas siis: «Siiski, hea küll! Ta soovis mind näha samasuguses kimbatuses — las higistab nüüd ise!»

Tom liitus väljas hullavate õpilaste karjaga. Veidi aja pärast saabus kooliõpetaja ja tunnid algasid. Tom ei tundnud erilist huvi õpingute vastu. Iga kord, kui ta heitis luurava pilgu tüdrukute poolele, tegi Becky nägu talle muret. Arvestades kõiki asjaolusid, ei tahtnud ta tüdrukule kaasa tunda, ja ometi ei saanud ta midagi selle vastu. Ta ei suutnud esile manada mingit rõõmu, mis oleks tõesti seda nime väärinud.»Siis avastati õige-keele-õpiku määrimine, ja Tomi meeled-mõtted olid seejärel tükk aega tegevuses omaenda asjadega. Becky ärkas oma mureletargiast ja osutas suurt huvi asja arenemise vastu. Becky ei arvanud, et Tom pääseb kimbatusest väitega, nagu poleks ta tinti raamatule pillanud, ja tüdrukul oli õigus. Eitamine tegi asja Tomile veel halvemaks. Becky oli oletanud, et ta on rõõmus selle üle, ja püüdis uskuda, et ta ongi rõõmus, kuid leidis, et ta ei ole selles kindel. Kui asi läks hoopis halvaks, oli tal tung üles tõusta ja Alfred Temple'it välja anda, kuid ta võttis end kokku ja oli vait, mõeldes endamisi: «Tema ütleb kindlasti, et mina pildi kätki rebisin. Ma ei ütle sõnagi, olgu kas või tema elu kaalul!»

Tom võttis nahatäie vastu ja liks oma kohale tagasi, kuid sugugi mitte masendatult, sesl ta pidas võimalikuks, et ta oli vallatust tehes ise kogemata õpikule tinti pillanud. Ta oli eitanud seda vaid vormi pärast ja et see oli kombeks, ja oli põhimõtte pärast eituse juurde jäänud.

Möödus terve tund. Õpetaja istus tukkudes oma troonil ja õhk oli täis uinutavat õppimissuminat. Pikapeale ajas mister Dobbins end sirgu, haigutas, keeras siis sahtli lukust lahti ja sirutas käe raamatu järele, kuid näis kõhklevat, kas võtta see välja või mitte. Enamik õpilasi vaatas ükskõikselt üles, kuid kaks nende hulgast jälgisid tema liigutusi suurima tähelepanuga. Mister Dobbins lehitses raamatut veidi aega hajameelselt, võttis selle siis välja ja seadis end toolil seda lugema.

Tom heitis pilgu Beckyle. Sellist vaadet, nagu oli sel hetkel Beckyl, oli ta näinud ühel tagaaetud ja abitul

jänesel, kelle pähe šihiti püssiga. Otsekohe unustas ta oma riiu tüdrukuga. Ruttu, midagi pidi tegema, ja pealegi jalamaid! Kuid just hädaohu lähedus halvas tema leidlikkust. Hea! Tal tuli üks idee! Ta jookseb ja haarab raamatu, hüppab uksest välja ja põgeneb! Kuid ta kõhkles hetke enne selle otsuse teostamist ja kaotas selleks võimaluse: õpetaja avas köite. Kui möödalastud võimaluse veel tagasi saaks! Liiga hilja, nüüd ei saa Beckyt enam päästa, ütles Tom endale. Järgmisel hetkel vaatas õpetaja kordamisi laste otsa. Kõik langetasid silmad tema pilgu ees; selles oli midagi, mis täitis isegi süütud kartusega. Tekkinud vaikuses võis lugeda kümneni; õpetaja kogus oma viha. Siis küsis ta:

«Kes rebis selle raamatu katki?»

Mingit häält. Oleks võinud kuulda nõela kukkumist. Vaikus kestis; õpetaja otsis nägu näo järel süütunnuseid.

«Benjamin Rogers, kas sina tegid seda?»

Eitus. Uus paus.

«Joseph Harper, kas sina?»

Jälle eitav vastus. Tomi rahutus kasvas üha suuremaks juurdluse pikaldase piina all. Õpetaja silmitses uurivalt poiste ridu, mõtles veidi ja pöördus siis tüdrukute poole.

«Amy Lawrence?»

Pearaputus.

«Gracie Miller?»

Sama märguanne.

«Susan Harper, kas sina tegid seda?»

Jälle eitus. Järgmine tüdruk oli Becky Thatcher. Tom värises ärevuse ja seisukorra lootusetuse pärast pealaest jalatallani.

«Rebecca Thatcher . . .» (Tom vaatas tüdruku näkku; see oli hirmust valge) — «kas sina rebisid ... ei, vaata mulle otsa (Becky käed tõusid paluvalt) kas sina rebisid katki selle raamatu?»

Üks mõte lendas välkkiirelt läbi Tomi aju. Ta kargas püsti ja hüüdis:

«Mina tegin seda!»

Klass vahtis pärani silmi, hämmeldatud sellest uskumatust sõgedusest. Tom seisis viivu, et oma laialival-

127

gunud võitneid koguda. Ja kui ta läks oma karistust vastu võtma, tundusid talle see üllatus, tänulikkus, jumaldus, mis paistsid vaese Becky silmist, küllaldase tasuna saja nahatäie eest. Vaimustatud omaenda vägiteo hiilgusest, kannatas ta häält tegemata välja kõige armutuma peksu, mida isegi mister Dobbins oli iial jaganud, ja võttis ükskõikselt vastu ka lisakaristuse, käsu kaheks tunniks pärast, teiste vabanemist istuma jääda, sest ta teadis, kes teda väljas ootab, kuni tema vangistus lõpeb, ega pea seda igavat aega raisatuks.

Sel õhtul magama minnes haudus Tom kättemaksu Alfred Temple'ile, sest Becky oli häbenedes ja kahetsusega jutustanud talle kõik, ta ei unustanud seejuures ka omaenese reetlikkust. Kuid isegi kättemaksuiha pidi varsti maad andma meeldivamaile mõtetele, ja kui Tom viimaks uinus, helisesid tema kõrvus nagu läbi une Becky viimased sõnad:

«Tom, kuidas sa võisid nii suuremeelne olla!»

22. PEATÜKK

Koolivaheaeg lähenes. Alati range õpetaja muutus veel rangemaks ja nõudlikumaks, sest ta soovis, et kool eksamipäeval hiilgaks. Tema kepp ja joonlaud olid nüüd harva tegevuseta, eriti väiksemate

õpilaste hulgas. Ainult kõige suuremad poisid ja noored kaheksateistkümne-kahekümneaastased daamid pääsesid peksust. Mister Dobbinsil oli ka väga valus käsi, sest kuigi tema pea oli paruka all täiesti paljas ja läikiv, oli ta ainult keskikka jõudnud ja tema lihastes polnud märgata mingit nõrkust. Suurpäeva lähenedes ilmus kogu temas peituv türannia päevavalgele. Ta näis tundvat . kättemaksurõõmu isegi kõige väiksemate üleastumiste karistamisest. Selle tagajärg oli, et kõige väiksemad poisid veetsid oma päevi hirmus ning kannatuses ja öid kättemaksu haududes. Nad ei jätnud kasutamata ühtegi juhust õpetajale halba teha. Kuid jäme ots oli kogu aeg viimase käes. Karistus, mis järgnes igale edukale kättemaksuaktile, oli nii mõjuv ja vägev, et poisid taandusid alati lahinguväljalt täiesti lööduina. Viimaks asutasid

poisid vandeseltsi ja sepitsesid plaani, mis tõotas hiilgavat võitu Nad pühendasid asjasse sildimaalri poja, rääkisid sellele oma plaamst Ja palusid temalt abi. Poisil olid omad põhjused rõõmustamiseks, sest õpetaja oli tema perekonnas kostil ja oli poisile küllalt põhjust andnud vihkarniseks. Õpetaja abikaasa pidi mõne päeva pärast maale külla sõitma ja nii polnud .plaani teostamisel karta mingit segamist. Õpetaja valmistus tähtsateks sündrnusteks ette alati sel viisil, et uimastas end tublisti alkoholiga, ja sildimaalri poeg ütles, et kui koolmeister on ekamineerimispäeva õhtul parajasse vormi jõudnud ja oma toolil tukub, siis «korraldab ta asja», äratab õpetaja õigeaegselt ja ruttab kooli.

Oodatud huvitav sündmus saabus määratud ajal. Kell kaheksa õhtul oli koolimaja heledasti valgustatud ja lehtedest ning lilledest pärgade ja vanikutega ehitud. õpetaja troonis poodiumil oma suurel toolil, selja taga klassitahvel. Ta näis kaunis pehme olevat. Kolmel pingireal mõlemal pool ja kuuel otse tema ees istusid linnakese tähtsaid isikud ja õpilaste vanemad. Temast vasakul, linnakodanike pinkide taga, oli ruumikas ajutine lava, kus istusid õpilased, kes pidid osa võtma õhtustest ettekannetest: talumatu ebamugavuseni puhtaks pestud ia riietatud- väikesed poisid, kohmakad suured poisid, lumehangedena valendavad tüdrukud ja noored daamid lõuendbatistis ja musliinis, silmatorkavalt teadlikud oma paljaist käsivartest, vanaemade põlistest ehetest; roosadest ja sinistest lintidest ja juustesse pistetud lilledest. Kogu ülejäänud kooliruumi täitsid ettekandeist rnitte osa võtvad õpilased.

Ettekanded algasid üks pisike poiss tõusis püsti ja deklareeris arglikult: «Ei lootnud te, et väike mees võiks seista laval rahva ees» jne., saates oma sõnu piinlikult täpsete ja kramplike liigutustega, nagu oleks võinud teha masin, — eeldades, et see masin ei ole päris korras. Kuid ta jõudis õnnelikult lõpuni, ehkki suure hirmuga, ja sai tugevate kiiduavalduste osaliseks, kui tegi oma mehaanilise kummarduse ja läks tagasi oma kohale.

Häbeliku näoga tüdrukuke pudistas «Maryl oli väike tall» jne., tegi kaastundmust äratava reveransi, sai oma

tasu käteplagina näol ja võttis õhetades ning õnnelikuna istet.

Tom Sawyer astus ette iseteadva julgusega ja alustas hoogsalt, suurepärase viha ning pöörase žestikulatsioo-niga kustutamatut ja hävitamatut kõnet «Andke mulle vabadus või andke mulle surm», kuid varises kokku keset ettekannet. Teda haaras järsku kole lambipalavik, tema põlved värisesid ja ta. tundis end lämbuvat. Tõsi, publiku sümpaatia tema vastu oli ilmne, kuid fakt oli ka, et publik vaikis, mis oli juba halvem kui see sümpaatia. Õpetaja kortsutas kulmu ja see tegi õnnetuse täielikuks. Tom võitles veel veidi ja taandus siis lõplikult lööduna. Kuuldus nõrka käteplaginat, kuid see vaikis peagi.

Järgnesid «Poiss seisis loitval laevalael», «Assüürlased tulid» ja teised deklamatsioonipärlid. Siis tulid lugemispalad ja õigekirjavõistlus. Väikesearvuline ladina keele klass retsiteeris auga oma ettekanded. Õhtu tähtsaim, iseloomustav osa oli õnnelikult läbi, nüüd algasid noorte daamide algupärased «kompositsioonid». Nad astusid kordamööda lava äärde, köhatasid, tõstsid oma käsikirja (nägusa paelaga seotud) ja hakkasid lugema, pöörates kramplikult tähelepanu «ilmekusele» ja interpunktsioonile. Teemad olid samad, mida taoliste sündmuste puhul olid valgustanud juba nende emad, vanaemad ja kahtlemata kõik nende naissoost esivanemad kuni ristisõdadeni. Nende hulka kuulusid «Sõprus», «Mälestused möödunud päevist», «Usk ajaloos», «Unistuste maa», «Kultuuri eelised», «Poliitilise valitsuse vormid; võrdlused ja vastandamised», «Melanhoolia», «Lapsearmastus», «Südame igatsused» jne. jne.

Üks domineerivaid jooni neis kirjandites oli rõhutatud melanhoolia; teine — peente keelendite pillav ohtrus; kolmas — tendents kõrvupidi sisse tirida eriti hinnatud sõnu ja lauseid, kuni need olid täiesti ära kulutatud. Ja üks iseärasus, mis neile oma pitseri vajutas ja neid moonutas, oli igavene ning väljakannatamatu moraalijutlus, mis liputas oma kõverat saba iga kirjandi lõpus. Ükskõik millist ainet ka käsitleti, seda püüti ajusid pingutades sellisesse valgusse väänata, et moraalne ja religioosne vaim võis vaadelda seda meeleülendusega.

Nende moraalijutluste ilmsest ebasiirusest ei piisanud selle kombe väljatõrjumiseks koolidest, sellest ei piisa ka tänapäev ja võib-olla mitte kunagi, niikaua kui maailm püsib. Kogu meie maal pole ühtegi kooli, kus noored neiud ei tunneks end kohustatud olevat lõpetama oma kirjandeid moraalijutlusega; ja te leiate, et kõige kergemeelsema ja kõige vähem uskliku koolitüdruku moraalijutlus on alati kõige pikem ja kõige rangemalt jumalakartlik. Kuid küllalt sellest. Inetu tõde on vastumeelne. Pöördume tagasi «eksamineerimise» juurde. Esimene etteloetud kirjand kandis pealkirja «Kas see on siis Elu?». Võib-olla suudab lugeja välja kannatada kat-kendi sellest.

«Millise rõõmsa meeleliigutusega vaatab noor hing igapäevase elu teedel vastu mõnele oodatud pidustusele! Kujutlus maalib roosilisi rõõmupilte. Vaimus näeb himukas moekummardaja end piduliste hulgas «kõigi tähelepanu keskpunktis». Tema graatsiline kogu lumivalges rüüs keerleb rõõmsa tantsu labürindis; tema silm on kõige säravam, tema samm kõige kergern lõbusas seltskonnas. Selliseis rneeldivais kujutelmades libiseb aeg kiiresti mööda ja saabub igatsetud tund, kus ta võib astuda paradiislikku maailma, millest ta on eietanud nii helgeid unistusi. Kui

muinasjutulisena paistab kõik tema vaimustatud silmale! Iga uus vaatepilt on veetlevam eelmisest. Kuid mõne aja pärast leiab ta, et selle kauni välimuse taga on kõik tühine; meelitused, mis kord tema hinge rõõmustasid, haavavad nüüd tema kprvu; ballisaal on kaotanud oma veetluse; ja rikutud tervisega ning kibestunud südamega tõmbub ta tagasi, veendunud, et maised lõbud ei suuda rahuldada tema hinge igatsusi!»

Ja nii edasi ja nii edasi. Lugemise ajal kuuldus aegajalt heakskiitvat suminat, mida saatsid sosistatud hüüatused: «Kui kena!», «Kui väljendusrikas!», «Nii õige!» jne., ja kui ettekanne oli lõppenud eriti vägeva moraalijutlusega, järgnes vaimustatud aplaus.

Siis tõusis sale, kurvameelne tüdruk «huvitavalt» kahvatu näoga, mis tuleb arstirohtudest ja halvast seedimisest, ja luges ette «poeemi». Kahest salmist piisab.

131

«Missouri neiu hüvastijätt Alabamaga.

Alabama, ela hästi! Kuis armas mull' sa!
Ent siiski nüüd pean ma sust lahkuma!
Kurb, jah, kurb on sust mõeldes mu süda, mu hing
ja mälestustulvas mul paisub rind!
Olen rännanud läbi su metsad ja maad,
olen lugend ja uidand Tallapoosa ra'al,
olen kuulanud Talassee'd kohamas eel
ja koidukiirt oodanud Coosa jõe veel.

Ei häbene igatsust südame sees,
ei punasta sellest, et silmad mul vees;
kust lahkun, ei ole ju võõras see pind,
ei võõraste järele õhka mu rind.
Ma leidsin siit kodu, mul oli siin hea,
su mägesid, orge ei näe ma niipea;
ja mulda on maetud mu süda, mu tete[1],
Alabama, kui leiad end maha must jäet!»

Neid peaitkuulajaid oli vähe, kes teadsid, mis «tete» tähendab, kuid poeem oli sellegipärast väga rahuldav.

Järgmisena ilmus tõmmu, mustasilmaline ja mustajuukseline neiu, vaikis ühe mõjuka viivu, tegi siis traagilise näo ja hakkas mõõdukal toonil lugema:

«Nägemus.»

Pime ja tormine oli öö. Taevase trooni ümber ei vilkunud ainsatki tähte. Ainult raske kõue sügavad intonatsioonid vibreerusid pidevalt kõrvus, kuna kõhutavad välgud sähvisid vihaselt läbi taeva pilviste tubade, justkui põlastades seda võimu, mille kuulus Franklin[2] oli saavutanud nende hirmuvalitsuse üle! Isegi tormikad tuuled tulid üksmeelselt oma salapäraseist kõdudest ja märatsesid ringi, nagu soovides veelgi suurendada vaatevälja metsikust. Sellisel tunnil, nii pimedal, nii õudsel, ihkas mu hing inimese poolehoidu; kuid selle asemel

1 pea (prants. k.).
2 Ameerika riigitegelane ja füüsik, keda ameeriklased peavad piksevarda leiutajaks. *Toim.*

Mu kallim sõber, 'nõuandja, trööstija ja juht,

mu mure-rõõm ja rõõmu-öndsus tuli nagu täht.

Ta liikus nagu need säravad olendid, keda romantikud ja noored näevad oma kujutluste Eedeni päikesepaistelistel teedel; nagu iluduskuninganna, keda ehib vaid tema ülim kaunidus. Nii pehme oli tema samm, et seda ei olnud üldse kuulda, ja kui tema õrn puudutus poleks tekitanud maagilist värinat, siis oleks ta; nagu teised tagasihoidlikud iludused märkamatult minema libisenud. Tema ilmes oli kummaline kurbus nagu jäised pisarad jõulukuu rüül, kui ta osutas võitlevaile elementidele väljas ja käskis mind vaadelda kaht minu ette ilmunud olendit.»

See luupainaja võttis enda alla umbes kümme lehekülge käsikirja ja lõppes sellise mittepresbüüterlaste kõiki lootusi hävitava jutlusega, et sai esimese auhinna. Seda kirjandit peeti õhtu parimaks saavutuseks. Linnapea pidas autorile auhinda üle andes sooja kõne, milles ta ütles, et see teos on «kõige väljendusrikkam asi, mida ta on kunagi kuulnud, ja et isegi Daniel Webster võiks sellele uhke olla».

Olgu möödaminnes tähendatud, et nende kirjandite arv, kus sõna «kaunis» kasutati eriti ohtralt ja inimese elamustest kõneldi kui «elu leheküljest», vastas tavalisele keskmisele.

Seejärel pani õpetaja, kes oli juba peaaegu leebuseni pehmeks jäänud, tooli kõrvale, keeras auditooriumile selja ja hakkas klassitahvlile Ameerika kaarti joonistama, et õpilasi maateaduses eksamineerida. Kuid oma ebakindla käega ei tulnud ta joonistamisega hästi toime, ja ruumi läbis tagasihoitud naerukihin. Õpetaja taipas, milles asi seisis, ja püüdis viga parandada. Ta pühkis jooned ära ja tõmbas uued, kuid nüüd moonutas ta neid veel rohkem ja naerukihin müütus valjemaks. Õpetaja pööras nüüd kogu tähelepanu oma tööle, nagu oleks ta otsustanud end sellest lõbususest mitte segada lasta. Ta tundis, et kõigi silmad olid temale suunatud, ja arvas, et tema

töö nüüd edeneb; kuid ometi jätkus naerukihin, isegi ilmselt kasvades. Ja selleks oli ka põhjust. Õpetaja pea kõhal oli luuk, mis avanes üles ärklituppa, ja sel-

lest luugist ilmus nähtavale kass, rippudes nööri otsas, mis oli tagumiste jalgade kohalt tema keha ümber seotud. Ka kassi pea oli räbalaga kinni seotud, et ta ei saaks karjuda. Aegamisi alla laskudes käänas ta end kord ülespoole ja lõi küüned nööri, pöördus siis jälle allapoole ja küünistas kompamatut õhku. Naerukihin muutus valjemaks ja valjemaks. Kass oli nüüd kuue tolli kaugusel töösse süvenenud õpetaja peast; veel veidi allapoole, ja ta haaras meeleheitlikult küüntega kinni õpetaja parukast, ning samal hetkel tõmmati ta ühes oma trofeega üles ärklituppa! Eredalt jõi särama õpetaja paljas pealagi, sest maalripoiss oli selle üle kullanud! See tõi koosviibimisele lõpu. Poisid olid kätte maksnud. Koolivaheaeg oli saabunud.

Märkus: Ülaltoodud «kirjandid» on muutmatult võetud raamatust, mis kannab pealkirja «Proosat ja luulet ühelt lääneosariigi daamilt», kuid nad on loodud täpselt koolitüdruku mustri järgi ja seepärast palju õnnestunumad, kui võiks olla ükski jäljendus.

23. PEATÜKK

Tom astus uude «Karskuskadettide» seltsi, olles kütkestatud selle «regaalide» välisest hiilgusest. Ta lubas maha jätta suitsetamise, tubakanärimise ja vandumise niikauaks, kui on seltsi liige. Kuid nüüd tegi ta uue avastuse, nimelt, et lubada midagi mitte teha on kindlam abinõu maailmas panna inimest soovima just seda teha. Tom tundis varsti piinavat soovi juua ja vanduda. See soov muutus nii tugevaks, et ainult lootus näidata end kord oma punase särbiga hoidis teda seltsist välja astumast. Neljas juuli1 ligines, kuid Tom loobus varsti sellest mõttest, loobus enne, kui oli kandnud oma iket nelikümmend kaheksa tundi, ja rajas oma lootused vanale Frazerile, rahukohtunikule, kes oli nähtavasti surmavoodis ja kellele oli oodata kindlasti suuri matu-

1 ühendriikide rahvuspüha. 4. juulil, 1776. a. kuulutasid kolm-teist Inglismaast sõltunud asumaad end Ameerika Ühendriikide nime all iseseisvaks. Toim.

seid, sest ta oli ju' nii kõrge ametnik. Kolm päeva oli Tom väga huvitatud kohtuniku tervisest ja osutas uudishimu selle suhtes. Mõnikord tõusid tema lootused kõrgele, nii kõrgele, et ta söandas oma «regaalid» välja võtta ja neid peegli ees proovida. Kuid kohtuniku tervislik seisund oli otse masendavalt rnuutlik. Viimaks teatati, et ta on paranemas, ja siis, et ta saab terveks. Tom oli pettunud ja ka veidi solvatud. Ta esitas kõhe lahkumisavalduse, ja samal ööl tabas kohtunikku uus haigushoog ning ta suri. Tom otsustas, et ta enam kunagi niiviisi inimesi ei usalda. Matused

olid toredad. Noored karsklased paradeerfsid nii nooblilt, et äsjane liige pidi peaaegu kadedusest lõhkema.

Kuid Tom oli siiski jälle vaba poiss; see oli ka midagi. Ta võis nüüd juua ja vanduda, kuid leidis oma üllatuseks, et ta seda ei soovi. See lihtne tõsiasi, et ta seda võis, hävitas soovi ja röövis asjalt võlu.

Varsti avastas Tom imestusega, et igatsetud koolivaheaeg hakkas juba pisut igavaks muutuma.

Ta proovis päevaraamatut kirjutama hakata, kuid kolme päeva jooksul ei juhtunud midagi, ja seepärast loobus ta sellest ettevõttest.

Esimene neegrite laulukoor tuli linna ja tekitas sensatsiooni. Tom ja Joe Harper korjasid kokku salga artiste ja olid mõni päev õnnelikud.

Isegi kuulsusrikas neljas juuli äpardus teataval määral, sest sadas tugevasti vihma; seapärast polnud rongkäiku, ja ka suurim mees maailmas (Tomi arvamuse järgi), mister Benton, Ühendriikide ametrs olev senaator, valmistas ränga pettumuse, sest ta ei olnud kahtkümmend viit jalga pikk ega küündinud isegi selle lähedale.

Tuli tsirkus. Kolm päeva pärast seda mängisid poisid tsirkust vanadest põrandavaipadest telkides — sissepääs poistele kolm nööpnõela, tüdrukutele kaks —, siis oli neil ka tsirkusemängimisest isu täis.

Tulid frenoloog ja hüpnotiseerija ning läksid jälle, ja linnakeses oli seejärel veel igavam ning rusuvam.

Korraldati mõned poiste ja tüdrukute koosviibimised, kuid neid oli nii vähe ja nad olid nii lõbusad, et tegid piinava tühjuse vahepeal veel piinavamaks.

Becky Thatcher oli läinud suvevaheajaks koju, Constantinople'isse, oma vanemate juurde, niisiis polnud elul mingit heledat külge.

Jube mõrvasaladus valmistas lakkamatult muret. See oli tõeline vähktõbi oma püsivuse ja piina poolest.

Siis tulid leetrid.

Kaks nädalat lebas Tom voodivangistuses, surnuna maailmale ja selle sündmustele. Ta oli väga haige, teda ei huvitanud miski. Kui ta viimaks jälle jalule sai ja jõuetuna linnas ringi liikus, oli seal iga asja ja olendiga kurb muutus aset leidnud. Oli toimunud «ärkamine», ja kõik olid «usklikuks» muutunud; mitte ainult täiskasvanud, vaid isegi poisid ja tüdrukud. Tom liikus ringi lootusetus lootuses ainustki õnnistatud patust nägu näha, kuid kõikjal sai talle osaks pettumus. Ta leidis Joe Harperi testamenti uurimas ja pöördus nukralt kõrvale sellest rusuvast vaatepildist. Ta otsis üles Ben Rogersi ja leidis selle vaimuliku sisuga raamatute korviga vaeseid külastamas. Ta püüdis kinni Jim Hollise, kes juhtis tema tähelepanu sellele, et tema hiljutised leetrid olid olnud väärtuslikuks õnnistuseks hoiatusena. Iga poiss, keda ta kohtas, lisas oma osa tema masendusele, ja kui ta lõpuks meeleheitele aetuna otsis pelgupaika Huckleberry Finni

rinnalt ja pühakirjatsitaadiga vastu võeti, siis murdus tema südft ja ta hiilis koju ning puges sängi, aru saades, et kogu linnas oli ainult tema üksi jäädavalt ja igavesti kadunud hing.

Sel ööl tõusis hirmus torm suure vihmavalingu, kohutavate kõuekärgatuste ja pimestavate välgusähvatustega. Tom peitis pea teki alla ja ootas hirmuga oma otsa, sest ta ei kahelnud põrmugi, et kogu see segadus oli tema pärast. Ta uskus, et ta oli taevaste võimude kannatuse viimse piirini viinud ja et see oli nüüd tagajärg. Talle oleks võib-olla ülearuse toredusena ja laskemoona raiskamisena tundunud tappa üht mardikat suurtükiväepatarei tulega, kuid selles ei leidnud ta midagi ebakohast, et temasuguse putuka hävitamiseks maapinnalt tekitati selline kulukas äikesetorm.

Vähehaaval hakkas maru raugema ja vaibus oma ülesannet sooritamata. Poisi esimene impulsiivne mõte oli

tänulik olla ja meelt parandada, kuid siis otsustas ta oodata, — sest võib-olla ei tulegi enam tormi.

Järgmisel päeval olid arstid jälle kohal: Tom oli uuesti haigestunud. Kolm nädalat, mis ta nüüd voodis veetis, tundusid terve igavikuna. Kui ta lõpuks jälle voodist tõusis, oli ta vaevalt tänulik oma pääsemise eest, mõeldes, kui üksildane, sõpradeta ja mahajäetud ta oli. Ta lonkis ükskõikselt läbi linnakese ja leidis Jim Hollise kohtunikku etendamas noortekohtus, kes arutas ühe kassi mõrvaasja tema ohvri, linnu, juuresolekul. Joe Harperi ja Huck Finni leidis ta ühes põiktänavas varastatud melonit söömas. Vaesed poisid, ka nemad olid nagu Tomgi uuesti «haigestunud».

24. PEATÜKK

Viimaks pandi unine õhkkond liikvele ja õige tugevasti. Mõrv tuli kohtus arutusele. See muutus otsekohe linnakese põnevaks jutuaineks. Tom ei pääsenud sellest kuskil. Iga viide mõrvale ajas talle judinad peale, sest tema rahutu südametunnistus ja kartused panid ta peaaegu uskuma, et need märkused tehti tema kuuldes «katseks». Ta ei taibanud küll, kuidas võidi aimata, et ta mõrvast midagi teab, kuid siiski ei suutnud ta end nende juttude keskel mugavalt tunda. Need ajasid talle kogu aeg külmavärinad ihule. Ta kutsus Hucki kõrvalisse kohta, et temaga kõnelda. Tundus kuidagi kergendusena oma keelepaelad veidikeseks lahti päästa ja murekoor-mat kaaskannatajaga jagada. Pealegi tahtis ta veenduda, kas Huck on sõna pidanud ja vaikinud.

«Huck, käs sa oled sellest kunagi kellelegi kõnelnud?»

«Millest?»

«Tead küll, millest.»

«Oh, muidugi ei ole.»

«Ühtegi sõna?»
«Jumala tõsi, mitte ühtainsatki sõna. Miks sa küsid?»
«Noh, ma kartsin.»
«Me ei elaks ju kahte päevagi, Tom Sawyer, kui sellest teada saadaks. Sa tead seda isegi.»
Tomi süda muutus kergemaks. Veidi aja pärast küsis ta:

«Huck, keegi ei saaks sind rääkima panna, mis sa arvad?»
«Mind rääkima panna? Kui ma tahaksin, et see segavereline kurat mu ära uputaks, siis saaks mind rääkima panna. Muidu mitte.»
«Noh, siis on kõik korras. Arvan, et meil pole midagi karta, niikaua kui suu peame. Aga vannume siiski veel kord, siis on kindlam!»
«Olen nõus.»
Niisiis andsid nad õudustäratava pühalikkusega uue vande.
«Mis linnas räägitakse, Huck? Olen hirmus palju kuulnud.»
«Räägitakse? Noh, ikka Muff Potter, Muff Potter, Muff Potter kogu aeg. See paneb mind järjest higistama, nii et tahaksin end kuhugi ära peita.»
«Minuga on just samasugune lugu. Arvan, et ta on kadunud mees. Kas sul pole temast mõnikord kahju?»
«Peaaegu alati — peaaegu alati. Ta ei ole ju midagi väärt, aga ta ei ole ka kunagi kellelegi midagi halba teinud. Ainult õngitseb natuke, et viinaraha saada, ja hulgub palju ringi. Aga, issand, seda teeme ju kõik, vähemalt suurem osa meist, palvevennad ja teised niisugused. Kuid ta on hea mees, andis mulle kord pool kala, kui kahele süüa ei jätkunud; ja ta on mind mitu korda aidanud, kui hädas olin.»
«Minule on ta paberlohesid parandanud ja õngi nööri otsa pannud, Huck. Tahaksin, et me ta sealt välja saaksime.»
«Me ei saa ju teda sealt välja, Tom. Ja pealegi poleks sellest mingit kasu; ta püütaks jälle kinni.»
«Jah, seda küll. Aga ma ei kannata, et nad teda niiviisi teotavad, kui ta ei ole üldse ... seda teinud.»
«Mina samuti mitte. Issand, nad ütlevad, et ta on kõige verejanulisem lurjus meie maal, ja imestavad, et ta ei ole juba varem üles poodud.»
«Jah, nii nad räägivad kogu aeg. Nad lubasid ta isegi lintsida, kui ta peaks vabaks saama.»
«Ja seda nad ka teeksid.»
Poisid kõnelesid pikalt ja laialt, kuid see rahustas neid vähe. Videviku saabudes luusisid nad väikese üksildase

vangimaja ümbruses, võib-olla ebamäärases lootuses, et juhtub midagi, mis päästab neid murest. Kuid midagi ei juhtunud. Õnnetust vangist polnud nähtavasti huvitatud ükski ingel ega haldjas.

Poisid tegid, mis nad olid sageli varemgi teinud: läksid võretatud akna alla ja andsid Potterile tubakat ja tikke. Potteri kong asetses alumisel korral ja vanglas polnud mingit valvet.

Vangi tänulikkus annetuste eest oli alati nende südametunnistust piinanud — seekord lõikas see sügavamale kui kunagi varem. Nad tundsid end kõige suuremate argpükside ja reeturitena, kui Potter ütles:

«Teie olete väga head minu vastu olnud, poisid, paremad kui keegi teine siin linnas. Ja ma ei unusta seda, ei. Ma ütlen endale tihti: «Olen kõigil poistel paberlohesid ja muid asju parandanud ja nendele näidanud, kus head õngitsemiskohad on, ja nende vastu nii sõbralik olnud kui sain, ja nüüd nad on kõik unustanud vana Muffi, kui ta hädas on; aga Tom ja Huck — nemad ei unusta teda,» ütlen ma endale, «ja mina ei unusta neid!» Jah, poisid, olen teinud hirmsa asja — purjus ja segase peaga, teisiti ei oska ma seda seletada, ja nüüd pean ma selle eest kõlkuma, ja see on ka õige. Õige ja parem ka, arvan; igatahes loodan seda. Hea küll, jätame selle jutu. Ma ei taha, et teie tunneksite end halvasti; olete ,minu vastu sõbralikud olnud. Aga mis ma tahan öelda — ärge teie end kunagi purju jooge, siis ei satu te ka siia. Pöörake end veidi õhtu poole; jah, nõnda; nii lohutav on näha sõbralikke nägusid, kui inimene on niisuguses hädas, ja keegi ei tule sind vaatama peale teie. Head, sõbralikud näod, head sõbralikud näod. Ronige teineteise kukile, las ma puudutan teid. Nii! Andke kätt — teie omad mahuvad trellide vahelt läbi, minu oma on liiga suur. Väikesed käed, ja nõrgad — aga nad on Muff Potterit väga palju aidanud ja aitaksid veelgi, kui saaksid.»

Tom läks õnnetuna koju ja nägi sel ööl hirmsaid unenägusid. Teisel ja kolmandal päeval lonkis ta kohtuhoone ümber. Poiss tundis peaaegu vastupandamatut tungi sisse minna, kuid sundis end välja jääma. Huckiga oli sama lugu. Nad hoidusid hoolega teineteisest eemale. Mõlemad läksid aeg-ajalt ära, kuid sama sünge võlu tõi

140

nad peagi jälle tagasi. Tom hoidis kõrvad lahti, kui kohtusaalist väljus pealtkuulajaid, kuid kuulis ainult kurvastavaid uudiseid; võrk tõmbus üha armutumalt koomale vaese Potteri ümber. Teise päeva õhtul räägiti külas, et Indiaani Joe on oma tunnistuses kindel ning kõikumatu ja et pole vähematki kahtlust selle suhtes, milline tuleb kohtuotsus.

Tom oli sel õhtul kaua väljas ja tuli läbi akna tuppa. Ta oli hirmsasti erutatud. Möödus mitu tundi, enne kui ta magama jäi. Järgmisel hommikul kogunes terve linn kohtuhoone juurde, sest sellest tõotas kujuneda tähtis päev. Täistuubitud kohtusaalis oli võrdselt mõlema soo esindajaid. Pika ootamise järel ilmusid vandemehed ja asusid oma kohtadele; veidi hiljem toodi sisse aheldatud Potter, kahvatu ja kurnatud, ara, lootusetu pilguga, ja pandi istuma kohta, kus kõik uudishimulikud silmad võisid teda vahtida; niisama silmapaistev oli Indiaani Joe, kes paistis tuimana, nagu alati. Tekkis uus vaheaeg, siis ilmus kohtunik ja šeriff kuulutas kõhtu avatuks. Järgnesid harilik sosistamine advokaatide vahel ja paberikrabin. Need üksikasjad ja

viivitused tekitasid ettevalmis-tusõhkkonna, mis oli samavõrd mõjuv kui põnev.

Nüüd kutsuti ette tunnistaja, kes tõendas, et ta oli näinud Muff Potterit end ojas pesemas mõrva avastamise päeva varasel hommikutunnil ja et Potter oli kohe ära jooksnud. Mõne küsimuse järel ütles süüdistaja:

«Esitage tunnistajale küsimusi.»

Vang tõstis hetkeks silmad, kuid langetas jälle pilgu, kui tema kaitsja ütles:

«Mul pole küsimusi esitada.»

Järgmine tunnistaja tõendas noa leidmist laiba kõrvalt. Süüdistaja ütles:

«Esitage tunnistajale küsimusi.»

«Mul pole küsimusi esitada,» vastas Potteri advokaat.

Kolmas tunnistaja vandus, et ta oli sageli näinud seda nuga Potteri käes.

«Esitage tunnistajale küsimusi.»

Potteri kaitsja keeldus teda küsitlemast.

Kuulajate näod hakkasid väljendama pahameelt. Kas see advokaat kavatses tõesti oma kaitsealust surma saata, ilma et oleks katsetki teinud teda päästa?

Mitu inimest tunnistas Potteri süüdlaslikku käitumist, kui ta mõrvakohale toodi. Nad lahkusid tunnistajate pingist, ilma et kaitsja oleks neid ristküsitlenud.

Usaldustäratavad tunnistajad tõid üksikasjaliselt esile kõik kaebealusele kahjulikud asjaolud tol hommikul surnuaial, mida kõik kohalviibijad nii hästi mäletasid, kuid Potteri advokaat ei esitanud ühelegi tunnistajale ristküsirnusi. Pealtkuulajate hämmeldus ja rahulolematus väljendusid nurisevas pominas, mis kutsus välja noomituse kohtunikulauast. Nüüd ütles süüdistaja:

«Kodanike vande all antud tunnistuste põhjal, kelle lihtsad sõnad on kõigiti usaldusväärsed, oleme igasuguse kahtluseta kindlaks teinud, et selle hirmsa mõrva on korda saatnud õnnetu vang süüpingis. Loeme asjaarutamise lõpetatuks.»

Vaese Potteri rinnast tõusis oie; ta kattis näo kätega ja õõtsutas end tasakesi edasi-tagasi, kuna kohtusaalis valitses piinlik vaikus. Paljud mehed olid liigutatud ja paljude naisse kaastundmust tunnistasid pisarad. Kaitsja tõusis ja ütles:

«Teie kõrgeausus! Oma märkustes asjaarutamise avamisel andsime mõista oma kavatsust tõestada, et meie kaitsealune sooritas selle jubeda teo vastutusvõimetus seisundis — pimeda joomahullustuse mõjul. Me oleme oma kavatsust muutnud; me ei käsuta seda vastuväidet. (Kohtusekretärile) Kutsuge Thomas Sawyer.»

Kõigi saalisolijate näod väljendasid arusaamatust ja hämmastust, kaasa arvatud isegi Potteri oma. Kõik silmad jälgisid imestuse ja huviga Tomi, kui see tõusis ja tunnistajate pinki asus. Poiss näis kaunis ärritatuna, sest ta tundis suurt hirmu. Ta vannutati.

«Thomas Sawyer, kus sa olid 17. juunil kesköö paiku?»

Tom heitis pilgu Indiaani Joe raudsele näole ja tema keel ei kuulanud sõna. Saalisolijad

kuulasid hinge kinni pidades, kuid sõnad ei tahtnud tulla. Mõne hetke pärast sai poiss siiski pisut jõudu tagasi ja suutis sellest niipalju oma häälde panna, et osa kohalviibijaist võis kuulda:
«Kalmistul!»
«Veidi valjemini, palun. ära karda. Sa olid ...»
«Kalmistul.»

142

Põlglik muie libises üle Indiaani Joe näo.
«Kas sa olid kuskil Horse Williamsi haua läheduses?»
«Jah, sir.»
«Räägi natuke valjemini. Kui lähedal sa sellele olid?»
«Niisama lähedal nagu praegu teile.»
«Kas.sa olid peidus või mitte?»
«Olin peidus.»
«Kus?»
«Jalakate all haua kõrval.»
Indiaani Joe võpatas vaevu märgatavalt.
«Kas sul oli keegi veel kaasas?»
«Jah, sir. Läksin sinna koos....»
«Oota — oota üks hetk. Sinu kaaslase nimi pole praegu tähtis. Me kutsume ta ette parajal ajal. Kas te viisite sinna midagi?»
Tom kõhkles ja näis kohmetuna.
«Räägi välja, poisu, ära karda. Tõtt austatakse alati. Mis te viisite sinna?»
«Ainult ühe ... ühe ... surnud kassi.»
Tekkis naerukihin, mille kõhus kõhe summutas.
«Me toome siia selle kassi luukere. Nüüd, mu poiss, jutusta meile kõik, mis juhtus; jutusta täiesti vabalt, oma sõnadega, ära midagi vahele jäta ja ära karda.»
Tom alustas, esiteks kogeldes, kuid sattus siis pikkamööda hoogu ja sõnad voolasid üha vabamalt. Veidi aja pärast ei olnud midagi kuulda peale tema hääle; kõik pilgud olid temasse kiindunud; kohalviibijad rippusid ammuli sui.ja vaevu hingates tema sõnade küljes, tähele panemata aega, kaasa kistud jutustuse õudsest võlust. Tagasihoitud ärevus saavutas haripunkti, kui poiss ütles: «Ja kui doktor virutas hauatahvliga ja Muff Potter kukkus, kargas Indiaani Joe noaga juurde ja...»
Prauh! Välkkiiresti sööstis mestiits akna juurde, paisates kõrvale kõik, kes teda takistada püüdsid, ja oli läinud!

25. PEATÜKK

Tom oli jälle hiilgav kangelane — vanade lemmik, noorte kadeduse objekt. Tema nimi sai isegi surematuks trükimusta läbi, sest linnakese ajaleht ülistas teda. Mõned

uskusid koguni, et ta saab veel presidendiks, kui ta võllasse ei satu.

Nagu tavaliselt ikka, võttis muutlik, järelemõtlematu maailm Muff Potteri oma rinnale ja hellitas teda niisama ohtralt, nagu enne oli teda teotanud. Kuid säärane käitumine on maailmale auks, ja seepärast pole hea selle üle nuriseda.

Need päevad olid Tomile hiilguse- ja rõõmupäevad, ööd aga olid täis koledusi. Indiaani Joe täitis kõiki tema unenägusid ja alati ähvardasid tema silmad hukatusega. Vaevalt suutis mingi kiusatus poissi pärast videviku saabumist majast välja meelitada. Vaene Huck oli niisama haletsemisväärses seisundis ja täis hirmu, sest Tom oli jutustanud kögu loo advokaadile suure kohtupäeva eelõhtul ja Huck kartis hirmsasti, et tema osa selles asjas kuidagi teatavaks saab, kuigi Indiaani Joe põgenemine oli päästnud ta ebameeldivast tunnistusest kohtu ees. Advokaat oli küll vaesele poisile lubanud asja salajas hoida, aga mis sellest? Sest ajast, kui vaevav südametunnistus oli ajanud Tomi öösel advokaadi juurde ja välja kiskunud kardetava loo tema huulte vahelt, mis olid pitseeritud kõige süngema ja kõledama vandega, oli Hucki usaldus inimsoo vastu peaaegu kadunud.

Päeval tegi Muff Potteri tänulikkus Tomi õnnelikuks, et ta oli rääkinud, kuid öösiti soovis ta, et ta oleks suu pidanud. Mõnikord ta kartis, et Indiaani Joe'd ei saada kätte, teinekord ta kartis jälle, et ta tabatakse. Tal oli kindel tunne, et ta ei saa kunagi rahulikult hingata, enne kui see mees on surnud ja ta tema laipa näinud.

Tabamise eest lubati tasu, kogu ümbrus otsiti läbi, kuid Indiaani Joe'd ei leitud. St. Louisist tuli kohale üks neid kõiketeadvaid ja aukartustäratavaid imesid, detektiiv, nuuskis ringi, raputas pead, tegi targa näo ja saavutas selle hämmastava tagajärje, milleni selle tsunfti liikmed tavaliselt jõuavad, see tähendab, «ta leidis jälje». Kuid «jälge» ei saa mõrva eest üles puua, ja seepärast tundis Tom end pärast seda, kui detektiiv oli oma töö lõpetanud ja ära sõitnud, niisama ebakindlalt nagu enne.

Päevad venisid, pikkamisi mööda, ja iga kaduv päev jättis maha veidi kergendatud kartusekoorma.

26. PEATÜKK

Iga loomulikult areneva poisi elus tuleb kord aeg, kus tal on pöörane soov kuhugi minna ja peidetud varandust otsida. Ühel päeval tekkis Tomil järsku see soov. Ta läks linna Joe Harperit otsima, kuid ei leidnud teda. Siis läks ta Ben Rogersi juurde, see oli läinud kätele. Viimaks kohtas ta juhuslikult Huck Finn Punakatt. Huck oli sobiv kaaslane. Tom viis ta kõrvalisse kohta ja pühendas asjasse. Huck oli nõus. Huck oli alati nõus osa võtma igast ettevõttest, mis pakkus meelelahutust ega nõudnud kapitali, sest tal oli koormavas ülikülluses seda sorti aega, mis ei ole raha.

«Kus me kaevama hakkame?» küsis Huck.

«Oh, ükskõik kus.»

«Kas seda on siis igale poole peidetud?»

«Ei, muidugi mitte. See on väga iseäralikesse kohtadesse peidetud, Huck, — mõnikord saartele, mõnikord pehkinud kastides kuhugi kuivanud puu alla, just sinna, kuhu keskööl langeb selle puu murtud ladva vari, kuid enamasti majades, kus kummitab, põranda alla.»

«Kes seda peidab?»

«Noh, röövlid muidugi — kes siis sinu arvates? Pühapäevakooli inspektorid või?»

«Ma ei tea. Mina küll varandust ei peidaks, kui mul seda oleks. Ma raiskaksin selle ära ja elaksin lõbusasti.»

«Mina ka; aga röövlid ei tee nii, nad peidavad selle alati ära ja jätavad sinnapaika.»

«Kas nad sellele hiljem järele ei tule?»

«Ei, nad kavatsevad küll tulla, kuid unustavad harilikult märgid või surevad. Igatahes on varandus kaua aega peidus ja roostetab. Ja siis leiab keegi vana kolletanud paberi, mis talle peidukoha kätte juhatab, — paberi, mida tuleb nädal otsa uurida, sest seal on peaasjalikult ainult märgid ja hieroglüüfid.»

«Hiero — mis asjad?»

«Hieroglüüfid — pildid ja nõnda edasi, tead, mis pealtnäha midagi ei tähenda.»

«Kas sul on siis mõni niisugune paber, Tom?»

«Ei ole.»

«No kuidas sa siis märgid üles leiad?»

«Mul pole vajagi märke. Nad matavad varanduse alati majja, kus kummitab, või saarele või kuivanud puu alla, mille üks raagus oks välja ulatub. Noh, oleme Jacksoni saart juba veidi uurinud ja me võime kunagi veel sinna minna; ja siis on ju Vaikse Maja jõe ääres see vana maja, kus kummitab, ja raagus puid on küllalt — igavene hulk.»

«Kas nende kõigi alla on varandust peidetud?»

«Mis sa nüüd räägid! Ei!»

«Kuidas sa siis tead, missuguse alt tuleb otsida?»

«Kõigi alt.»
«Aga, Tom, see kestaks ju terve suve.»
«Mis sellest? Kujuta ette, et leiad vaskkatla, kus on sada dollarit, kõik roostetanud ja läikivad, või kõdunenud kasti, täis teemante. Mis sa selle kohta ütled?»
Hucki silmad hakkasid hiilgama.
«Tore, sellest oleks mulle ülearu küllalt. Sa anna mulle ainult sada dollarit, teemante ma ei tahagi.»
«Hea küll. Aga mina küll teemante ära ei põlga. Mõned nendest maksavad kakskümmend dollarit tükk. Niisuguseid leidub vaevalt, mille väärtus on kuus penni või üks dollar.»
«Nonoh! Kas tõesti?»
«Muidugi — kõik võivad sulle seda öelda. Kas sa pole ühtegi teemanti näinud?»
«Ei mäleta olevat.»
«Oh, kuningatel on neid hunnikute viisi.»
«Ma ei tunne ühtegi kuningat, Tom.»
«Seda ma arvan. Aga kui sa Euroopasse läheksid, seal näeksid neid terve karja ringi hüppamas.»
«Kas nad hüppavad?»
«Hüppavad? Tobu! Ei!»
«Aga miks sa siis ütlesid, et hüppavad?»
«Lollus! Ma tahtsin öelda, et sa näeksid neid, muidugi mitte hüppamas — milleks peaksid nad seal hüppama? Mõtlesin, et sa näeksid neid — igale poole laiali pillatult, tead. Nagu see vana küürakas Richard.»
«Richard? Mis ta teine nimi oli?»
«Tal polnudki teist nime. Kuningatel on ainult eesnimi.»
«Tõesti?»

«Tõepoolest, ainult eesnimi.»
«Noh, olgu, kui see neile meeldib; aga mina küll ei tahaks kuningas olla, nii et mul ainult eesnimi oleks nagu neegril. Aga kuule, kus sa kõigepealt mõtled kae-vata?»
«Ma ei tea. Mis sa arvad, kui võtaksime käsile selle vana kuivanud oksaga puu teisel pool Vai.kse Maja jõge, künkal?»
«Olen nõus.»
Niisiis muretsesid nad ühe vana kirka ja labida ja alustasid oma kolmemiililist teekonda. Nad jõudsid pärale higistena ning hingeldades ja heitsid maha lahedal kasvava jalaka varju, et puhata ja suitsetada.
«See meeldib mulle,» ütles Tom.
«Mulle ka.»

«Kuule, Huck, kui me siit varandust leiame, mis sa kavatsed oma osaga teha?»
«Noh, söön iga päev pirukat ja joon klaasi soodavett ja lähen igasse tsirkusse, mis linna tuleb. Vean kihla, et mul on väga lõbus.»
«Aga kas sa ei kavatse osa ka tagavaraks jätta?»
«Tagavaraks? Misjaoks?»
«Noh, et hiljem oleks, millest elada.»
«Oh, sel pole mõtet. Taat tuleb ühel päeval siia linna tagasi ja lööb oma küüned sinna sisse, kui ma ei jõua seda enne ära tarvitada; ja võid kindel olla, et tema teeb kiiresti puhta töö. Mis sa mõtled oma osaga teha, Tom?»
«Mina ostan uue trummi ja ehtsa mõõga, ja punase kaelarätiku, ja buldogi kutsika, ja abiellun.»
«Abiellud!»
«Just nii.»
«Tom, sa ... sa oled ju hulluks läinud.»
«Oota, küll sa näed.»
«Noh, see oleks kõige sõgedam temp, mis sa võiksid teha, Tom. Minu taati-memme tead ju. Aina tüli! Nad tülitsesid kogu aeg. Mäletan väga hästi.»
«See ei tähenda midagi. Tüdruk, kellega kavatsen abielluda, ei tülitseks.»
«Tom, arvan, nad on kõik ühesugused. Nad kõik soe-

vad mehi. Mõtle selle üle veel järele. Ütlen sulle, see on tõesti parem. Kes see plika on?»
«See ei ole üldse plika, see on neiu.»
«Minu arvates on see ükskõik. Mõni ütleb «neiu», mõni «plika» — mõlemal on õigus. Olgu kuidas on, aga mis ta nimi on, Tom?»
«Küll ma sulle ükskord ütlen, praegu mitte.»
«Hea küll, olgu nii. Ainult kui sa abiellud, siis jään veel üksildasemaks.»
«Ei, sa ei jää. Sa tuled minu juurde elama. Nüüd maast lahti ja hakkame kaevama.»
Nad töötasid ja higistasid pool tundi. Mingit tagajärge! Nad töötasid veel pool tundi. Jälle tagajärjeta. Huck küsis:
«Kas nad selle alati nii sügavale matavad?»
«Mõnikord, mitte alati. Harilikult mitte. Arvan, et me ei ole õigele kohale sattunud.»
Niisiis valisid nad uue köha ja hakkasid otsast peale. Töö edenes aegamisi, kuid nad jõudsid siiski edasi. Mõni aeg kaevati vaikides. Viimaks toetus Huck labidale, pühkis varrukaga higipiisk laubalt ja küsis:
«Kus sa mõtled siis kaevama hakata, kui sellega valmis oleme?»
«Arvan, et võtame käsile selle vana puu Cardiffi künkal, lese maja taga.»
«See oleks päris sobiv koht. Aga kas lesk meil varandust käest ära ei võta, Tom? See on tema

maa peal.»

«Tema võtab ara! Katsugu seda teha. Kes niisuguse peidetud varanduse leiab, sellele see ka kuulub. Pole tähtis, kelle maal see on.»

See oli rahuldav seletus. Töö läks edasi. Mõne aja pärast ütles Huck:

«Tont võtaks, oleme vist jälle valele kõhale sattunud. Mis sa arvad?»

«Vaga imelik, Huck. Ma ei saa sellest aru. Mõnikord segavad end nõiad vahele. Arvan, et võib-olla praegugi seisab asi selles.»

«Lollus! Nõidadel ei ole päevaajal mingit võimu.»

«Õige küll. Mul ei tulnud seda meelde. Oh, ma tean nüüd, milles viga seisab! Kui lollid me oleme! Enne

tuleb kindlaks teha, kuhu langeb oksa vari keskööl, ja sealt tuleb kaevata!»

«Pagana pihta, siis oleme kogu selle töö asjata teinud. Nüüd, tont võtku, peame öösel tagasi tulema. See on kole pikk tee. Kas sa pääsed välja?»

«Vean kihla, et pääsen. Me peame seda juba täna öösel tegema, sest kui keegi juhtub neid auke nägema, siis teab ta otsekohe, milles asi seisab, ja hakkab ise otsima.»

«Hea küll, ma tulen õhtul sinna ja näun.»

«Hästi. Peidame riistad põõsastesse.»

Öösel olid poisid määratud ajal kohal. .Nad istusid oodates puu varjus. See oli üksildane koht ja ka kellaaeg oli vanade traditsioonide järgi pühalik. Vaimud sosistasid kähisevates lehtedes, kodukäijad varitsesid pimedais nurkades, kaugelt kostis koera madal haukumine, millele öökull vastas hauataguse häälega. Poisid olid kogu selle salapärasuse mõju all ja kõnelesid vähe. Viimaks arvasid nad, et kell peab olema kaksteist, märkisig ära koha, kuhu langes puu vari, ja alustasid kaevamist: Nende lootus hakkas tõusma, huvi kasvas ja usinus pidas sellega sammu. Auk muutus järjest sügavamaks. Kuid iga kord, kui kirka lõi millegi kõva vastu ja nende südamed rõõmust hüppasid, sai neile osaks ainult uus pettumus. See oli paljalt kivi või puutükk.

Viimaks ütles Tom:

«Sellest pole mingit käsu, Huck, oleme jälle valel kohal.»

«Aga see ei või vale koht olla. Panime varju täpselt tähele.»

«Tean, kuid siin on veel teine asi.»

«Mis nimel!?»

«Me ainult arvasime õige aja olevat. See võis väga hästi hiljem või varem olla.»

Huck laskis labida langeda.

«Jah,» ütles ta. «See on see häda. Me peame selle asja jätma. Me ei tea kunagi, millal on õige aeg, ja pealegi on see kõik liiga jube siin sel kellaajal, kus nõiad ja vaimud ringi luusivad. Mul on tunne, nagu oleks keegi kogu aeg mu selja taga, ja ma kardan ümber pöörduda, sest võib-olla on teised ees parajat aega ootamas. Ma lõdisen üleni sellest ajast peale, kui siia jõudsime.»

«Minuga on umbes sama lugu, Huck. Nad panevad peaaegu alati, kui nad varandust puu alla matavad, mõne surnu kaasa seda valvama.»

«Issand!»

«Jah, panevad küll. Olen seda alati kuulnud.»

«Tom, mulle ei meeldi hästi niisuguses köhas ringi kolada, kus surnud on. Nendega tuleb kindlasti pahandust.»

«Ka minul ei meeldi neid tülitada, Huck. Kujuta ette, kui see siin oma kolba välja pistaks ja midagi ütleks!»

«Jäta, Tom! See on jube.»

«Muidugi jube, Huck. Ma ei tunne end sugugi mugavalt.»

«Kuule, Tom, lähme siit ära ja katsume kuskil mujal.»

«Hea küll, arvan ka, et see on mõistlikum.»

«Kuhu me läheme?»

Tom mõtles viivu ja ütles siis:

«Majja, kus kummitab. See on õige koht.»

«Pagan võtaks! Mulle ei meeldi niisugused majad, Tom. Need on ju veel palju hullemad kui surnud. Surnud inimesed räägivad võib-olla, aga nad ei hiili sulle surilinas lähedale, kui sa tähele ei pane, ega vaata sul järsku üle õla ega kirista hambaid, nagu vaimud teevad. Ma ei suudaks niisugust asja väjja kannatada, Tom, keegi ei suudaks.»

«Jah; aga, Huck, vaimud rändavad ainult öösel ringi, nad ei takista meid kaevamast seal päeva-ajal.»

«Seda küll. Aga sa tead väga hästi, et inimesed ei lähe ei päeval ega öösel'selle vaimude maja ligidale.»

«Noh, see on rohkem küll sellepärast, et nad ei taha minna niisugusesse kohta, kus on inimene tapetud. Kuid selle maja juures ei ole ju öösiti kunagi midagi nähtud — ainult sinakat valgust akna taga vilkumas, ei mingit tõelist vaimu.»

«Kui sa juba niisugust sinakat valgust näed vilkumas, Tom, siis võid kihla vedada, et seal on ka vaimud üsna ligidal. See on selge. Sest sa tead ju, et keegi peale vaimude niisugust valgust ei käsuta.»

«Jah, seda küll. Aga igatahes päeva-ajal nad välja ei tule, mis on meil siis karta?»

«Noh, olgu siis. Võtame käsile selle vaimude maja, kui sa soovid, aga ma arvan, et see on ohtlik.»

Nad olid hakanud vahepeal künkast alla minema. Keset orgu nende ees seisis kuupaistes maja, kus «kummitas», täiesti eraldi. Tara oli ammu kadunud maja ümbert, vääntaimed looklesid isegi

trepil, korsten ähvardas kokku variseda, aknaklaasid puudusid ja üks katusenurk oli sisse vajunud. Poisid vaatasid maja veidi aega, endamisi lootes näha sinist valgust aknast mööda vilksatamas, pöördusid siis tasakesi kõneldes, nagu see sobis sel kella-ajal ja selle's ümbruses, kaugele hüvakule, et tontlikust majast võimalikult eemale hoiduda, ja sammusid kodu poole läbi metsa, mis kaunistas Cardiffi künka tagakülge.

27. PEATÜKK

Järgmisel päeval lõuna paiku ilmusid poisid kuivanud puu juurde oma tööriistade järele. Tom kibeles salapärasesse majja minna; Huck soovis ilmselt sedasama, kuid ütles äkki:

«Kuule, Tom, kas sa tead, mis päev täna on?»

Tom loetles mõttes möödunud nädalapäevi ja tõstis siis jahmatunult pilgu:

«Heldus! Seda ei tulnud mulle meeldegi, Huck!»

«Mulle ka mitte, aga nüüd äkki turgatas mulle pähe, et täna on reede.»

«Pagan võtaks, inimene peab alati ettevaatlik olema, Huck. Oleksime võinud räbalasse seisukorda sattuda, kui oleksime niisuguse asja reedel ette võtnud.»

«Võinud sattuda! Ütle parem, et oleksime kindlasti sattunud! Võib-olla on ka õnnelikke päevi, aga reede seda küll ei ole.»

«Iga loll teab seda. Ei usu, et sina oled esimene, kes selle avastas, Huck.»

«Noh, ma ei öelnudki, et olen, eks ole? Ja reedene päev üksi pole veel kõik. Nägin öösel hirmus halba und — nägin unes rotte.»

«Tõesti? See tähendab kindlasti häda. Kas nad kaklesid?»

«Ei.»

«Noh, see on hea, Huck. Kui nad ei kakle, siis tähendab see ainult, et häda on ligidal, tead. Nüüd peame ainult hästi ettevaatlikud olema ja sellest kõrvale hoiduma. Me jätame täna selle asja ja hakkame mängima. Kas sa tead Robin Hoodi, Huck?»

«Ei. Kes see Robin Hood on?»

«Ta oli üks tähtsam ja üks parem rnees, kes kunagi on Inglismaal elanud. Ta oli röövel.»

«Tore! Kahju, et see mina ei olnud. Keda ta röövis?»

«Ainult šeriffe, ja piiskoppe, ja rikkaid inimesi, ja kuningaid ja teisi niisuguseid. Vaestel ei teinud ta aga kunagi liiga. Neid ta armastas. Ta jagas nendega alati täiesti ausalt oma saaki.»

«Ta pidi siis tore mees olema.»

«Vean kihla, et oli, Huck. Oh, ta oli kõige õilsam inimene, kes kunagi on elanud, praegu pole enam niisuguseid inimesi, võin sulle öelda. Ta võis iga mehe Inglismaal läbi peksta, üks käsi selja taha seotud; ja ta tabas oma jugapuuvibuga alati kümnetsendilist poolteise miili kauguselt.»

«Mis see jugapuuvibu on?»

«Ma ei tea. See on muidugi mingisugune vibu. Ja kui ta münti ainult äärest tabas, siis istus ta

maha ja nuttis, ja kirus. Mängime Robin Hoodi, see on tore mäng. Ma õpetan sind.»

«Nõus.»

Niisiis mängisid nad Robin Hoodi kogu pärastlõuna, heites aeg-ajalt igatseva pilgu alla salapärasele majale ja vahetades mõne märkuse homsete väljavaadete ja võimaluste kohta. Kui päike hakkas läände vajuma, asusid nad koduteele põiki üle pikkade puuvarjude ja kadusid peagi Cardiffi künka metsadesse.

Laupäeval varsti pärast keskpäeva olid poisid jälle kuivanud puu juures. Nad suitsetasid ja lobisesid vilus ja kaevasid siis veel pisut viimases augus, mitte just suures lootuses, vaid lihtsalt sellepärast, et Tom ütles, et olevat palju juhtumeid, kus inimesed olid jätnud kaeva-mise kuue tolli kaugusel varandusest, ja siis oli keegi teine tulnud ja üheainsa labidatorkega selle üles keeranud. Seekord asi äpardus siiski, ja poisid viskasid oma

tööriistad õlale ning lahkusid selle teadmisega, et nad ei olnud õnnega nalja teinud, vaid olid täitnud kõik nõuded, mis kuuluvad varandusejahi juurde.

Kui nad maja juurde jõudsid, milles «kummitas», oli seal kõrvetava päikese all valitsevas surmavaikuses midagi, nii õudset ning üleloomulikku ja.köha üksilduses ning mahajäetuses midagi nii rusuvat, jet nad kartsid hetke majja minna. Siis hiilisid nad ukse juurde ja piilusid areldi sisse. Nad nägid krohvimata seintega, põrandata, rohuga üle kasvanud tuba, vana kaminat, klaasita aknaid, lagunenud treppi. Igal pool rippus narmendavaid ja mahajäetud ämblikuvõrke. Nad astusid nüüd tasakesi, põksuva südamega sisse, kõneldes ainult sosinal, kõrvad kikkis, et vähematki kähinat tabada, lihased pingul, valmis koheseks taganemiseks.

Veidi aja pärast vähendas kohaga tutvumine nende kartust ja nad uurisid ümbrust arvustavalt ning huviga, imetledes omaenese julgust ja samuti imestades selle üle. Siis tahtsid nad ülemist korda vaadata. See oli küll nagu taganemistee äralõikamine, kuid üks julgustas teist, ja muidugi võis sel ainult üks tagajärg olla: nad viskasid oma tööriistad nurka ja läksid trepist üles. Ülal olid kõikjal samad kõdunemistunnused. Ühes nurgas avastasid nad salapärasust tõotava kapi, kuid see tõotus oli petlik: kapis polnud midagi. Nüüd olid nad jälle julged ja enesekindlad. Nad kavatsesid parajasti alla minna ja tööle hakata, kui…

«Tss!» ütles Tom.

«Mis on?» sosistas Huck hirmust kähvatades.

«Tss! Seal! Kas kuuled!»

«Jah! Oh, heldus! Laseme jalga!»

«Ole vait! ära liiguta end! Nad tulevad otse ukse poole.»

Poisid heitsid pikali põrandale, surudes silma vastu oksaauku põrandalauas, ja jäid hirmus ning ärevuses ootama.

«Nad peatusid ... ei, tulevad. Seal nad on. Ära sosista enam ühtegi sõna, Huck. Issand, kui ma ometi väljas oleksin!»
Kaks meest astusid majja. Kumbki poiss ütles enesele;

«Vana kurttumm hispaanlane, kes hiljuti paar korda linnas käis. Teist pole kunagi varem näinud.»
«Teine» oli kaltsudes räpane mees kaunis ebameeldiva näoga. Hispaanlasel oli seljas serape[1]; tal olid valged kohevad vurrud, sombrero alt ulatus välja pikk valge põskhabe ja ta kandis rohelisi prille. Kui nad sisse tulid, kõneles «teine» tasase häälega; nad istusid maha, näoga ukse poole, toetudes vastu seina, ja kõneleja jätka% juttu. Tema käitumine muutus vabamaks ja_sõnad selgemaks, kui ta edasi kõneles.
«Ei,» ütles ta, «olen selle üle järele mõelnud ja see ei meeldi mulle. See on ohtlik.»
«Ohtlik!» urises «kurttumm» hispaanlane poiste suureks üllatuseks. «Piimahabe!»
Seda häält kuuldes võpatasid poisid ja neil jäi hing kinni. See oli Indiaani Joe hääl! Veidi aega valitses ruumis vaikus. Siis ütles Joe:
«Mis võib veel ohtlikumat olla kui oli see töö seal ülal ... ja pealegi ilmaaegu!»
«See oli teine asi. Eemal jõe ääres, ja mitte ühtegi maja ligidal. Seda ei saada igatahes kunagi teada, et me mitu korda katset oleme teinud, enne kui see meil õnnestub.»
«Ja mis on veel ohtlikumat kui päeva-ajal siia tulla? Igaüks kahtlustaks meid, kes meid näeks.»
«Tean seda. Kuid pärast seda lolli tegu polnud ju ühtegi teist kohta käepärast. Tahan siit urkast ära minna. Tahtsin juba eile, aga polnud mõtet katsudagi siit välja pääseda, niikaua kui need neetud poisijõmpsikad seal ülal künkal, kust kõik näha oli, mängisid.»
«Need neetud poisijõmpsikad» võpatasid jälle selle märkuse mõjul ja mõtlesid, milline õnn see oli, et neile oli reedene päev meelde tulnud ja et nad olid otsustanud ühe päeva oodata. Nad soovisid südames, et nad oleksid oodanud terve aasta. Mehed kraamisid nüüd veidi toidupoolist välja ja einetasid. Pika ja mõtliku vaikuse järel ütles Indiaani Joe:
«Kuule, sõber, sa mine jõge mööda tagasi üles sinna, kust tulid. Oota seal, kuni ma endast teatan. Ma kasu-
[1] Avar mantel. Toim.

tan juhust ja vaatan veel kord siin linnas ringi. Me teeme selle «ohtliku» töö siis, kui olen veidi ringi luuranud ja kui mulle näib, et olukord on meile soodus. Ja siis Texasesse! Me läheme sinna koos!»
See oli rahuldav. Seepeale hakkasid mõlemad mehed haigutama ja Indiaani Joe ütles:
«Olen surmani väsinud! Sinu kord on valvata.»
Ta tõmbus õlgedel kerra ja hakkas varsti norskama. Kaaslane raputas teda paar korda, mispeale

ta vagusi jäi. Siis hakkas ka valvur tukkuma; tema pea vajus üha madalamale; varsti norskasid mõlemad mehed.

Poisid tõmbasid sügavasti riing tänulikult hinge. Tom sosistas:

«Nüüd on paras aeg — tule!»

Huck vastas: «Ma ei julge … ma suren, kui nad ärkavad.»

Tom käis peale, Huck punnis vastu. Lõpuks tõusis Tom aegamööda ning ettevaatlikult ja hakkas üksi minema. Kuid juba tema esimesel sammul kääksus logisev põrand nii kõhutavalt, et ta hirmust peaaegu surnuna uuesti pikali vajus. Teist katset ta enam ei teinud. Poisid lebasid ja lugesid venivaid minuteid, kuni neile näis, et ajal on lõpp ja isegi igavik muutub juba halliks. Viimaks märkasid nad rõõmuga, et päike on loojumas.

Nüüd lakkas üks norin. Indiaani Joe tõusis istuli, vaatas ümberringi, muigas mõrudalt oma kaaslase üle, kelle pea oli põlvedele vajunud, äratas ta jalatõukega ja ütles:

«Kuule! Sa oled valvur, eks ole? Aga pole viga ... midagi pole juhtunud.»

«Heldus! Kas ma magasin?»

«Oh, kõvasti. Meil on juba varsti aeg liikuma hakata, vennas. Mis me teeme selle väikese saagiga, mis meil järele on jäänud?»

«Ei tea, arvan, et jätame siia, nagu alati. Pole mõtet seda kaasa tassida, enne kui lõunasse läheme. Kuussada viiskümmend hõbedas annab ikka kanda.»

«Noh, hea küll. Võib ju veel kord siia tulla.»

«Muidugi, aga siis juba öösel, nagu varemgi. See on parem.»

«Jah, aga kuule, võib-olla läheb tükk aega, enne kui leian paraja juhuse selleks tööks; midagi võib juhtuda,

see siin pole just kõige parem koht; matame ta korralikult maha — ja hästi sügavale.»

«Hea mõte,» ütles Joe kaaslane, sammus üle toa, põlvitas maha, eemaldas ^kärnina tagumisest seinast ühe kivi ja tõstis välja koti, mis meeldivalt kõlises. Ta võttis kotist mõnikümmend dollarit endale ja niisama palju Indiaani Joe jaoks ja ulatas siis koti viimasele, kes oli nüüd põlvili nurgas ja kaevas oma jahinoaga auku.

Poisid unustasid silmapilk kõik oma kartused, kõik oma hädad. Ahnel pilgul jälgisid nad iga liigutust. Õnn! Selle hiilgus oli väljaspool igasugust kujutlust! Kuuesajast dollarist piisas, et pool tosinat poissi rikkaks teha! Siin oli varandusejaht kõige paremate väljavaadetega — polnud mingit tülikat teadmatust, kus kaevata. Poisid müksasid teineteist kogu aeg — paljuütlevad müksud on kergesti arusaadavad, sest need tähendasid lihtsalt: «Oh, kas sa ei rõõmusta nüüd, et me siin oleme!»

Joe nuga põrkas millegi vastu.

«Nonoh!» ütles ta.

«Mis seal on?» küsis tema kaaslane.

«Poolmädanenud laud — ei, kast vististi. Kuule, tule, aita mind, vaatame, mis siin on. Ma lõin augu juba sisse.»

Ta pistis käe kasti -ja tõmbas jälle välja.

«Inimene, see on raha!»

Mõlemad mehed silmitsesid peotäit raha. See oli kuld. Poisid olid niisama erutatud kui mehed ise ja nijsama rõõmsad.

Joe kaaslane ütles:

«Teeme kiiresti! Teisel pool kaminat on nurgas rohus üks vana roostetanud kirka, silmasin seda minut tagasi.»

Ta jooksis nurka ja tõi poiste kirka ja labida. Indiaani Joe võttis kirka, vaatas seda arvustavalt, raputas pead, pomises midagi endamisi ja hakkas sellega siis töötama.

Kast oli varsti välja kaevatud. See ei olnud väga suur, kuid oli rauaga üle löödud ja nähtavasti väga tugev olnud, enne kui ajahammas oli jõudnud teda pureda. Mehed silmitsesid varandust veidi aega-õndsas vaikuses.

«Siin on tuhandeid dollareid, vennas,» ütles Indiaani Joe.

«Räägiti ju, et Murreli jõuk ühel suvel siin ümbruses töötas,» vastas võõras.

«Tean seda,» ütles Indiaani Joe, «ja see siin näib seda kinnitavat.»

«Nüüd ei tarvitse sa enam seda asja ette võtta.»

Segavereline kortsutas kulme ja ütles:

«Sa ei tunne mind. Vähemalt ei tea sa kogu seda lugu. See ei ole paljas röövimine — see on kättemaks!» ja mehe silmis süttis õel tuluke. «Vajan selle juures sinu abi. Kui see on tehtud, siis — Texasesse. Mine koju oma Nance'i ja laste juurde ja oota seal, kuni ma teatan.»

«Hea küll, kui sa nii tahad. Mis me teeme sellega siin, ka» matame uuesti maha?»

«Jah.» (Metsik rõõm ülal.) «Ei, suure Sachemi[1] nimel, ei!» (Suur pettumus ülal.) «Oleksin peaaegu unustanud. Selle kirka küljes on värsket mulda!» (Poisid kangestusid hirmust.) «Misjaoks on siin üldse kirka ja labidas? Kust tuleb see värske muld nende küljes? Kes tõi nad siia — ja kuhu nad on läinud? Kas sa kuulsid kedagi, nägid kedagi? Mis! See uuesti maha matta, et nad tuleksid ja värskelt kaevatud mulda näeksid? Seda ei ole — seda ei ole. Me viime selle minu koopasse.»

«No muidugi! Et me kohe sellele ei tulnud. Sa mõtled number üht?»

«Ei, number kaht, risti all. Esimene koht on halb, liiga käidav.»

«Hästi. On juba küllalt pime, võime minema hakata.»
Indiaani Joe tõusis püsti ja piilus ettevaatlikult kõigist akendest välja. Siis ütles ta:
«Kes võis need riistad siia tuua? Mis sa arvad, kas nad võiksid ülal olla?»
Poistel jäi hing rindu kinni. Indiaani Joe pani käe oma jahinoale, seisis viivu kõheldes ja pöördus siis trepi poole. Poisid mõtlesid kapile, kuid jalgades polnud jõudu. Sammud lähenesid nagisedes treppi mööda. Talumatult meeleheitlik seisukord äratas poiste halvatud otsustusvõime — nad kavatsesid juba kappi söösta, kui

Sachem — indiaanlaspealik, tähtis isik. Toim.

kostis pehkinud laudade ragin ja Indiaani Joe prantsatas põrandale trepirusude keskele. Ta ajas end kirudes püsti, kuna tema kaaslane tähendas:
«Mis on nüüd sellest kõigest käsu? Kui keegi oli siin ja kui ta on seal ülal, las jääb sinna, kellele see korda läheb? Kui ta tahab alla hüpata ja pigisse sattuda — kes on selle vastu? Veerandtunni pärast on pime, jälgigu meid siis, kes tahab; olen sellega päri. Arvan, et ükskõik kes need riistad ka siia tõi, ta märkas meid ja pidas vaimudeks, kuraditeks või millekski muuks niisuguseks. Vean kihla, et ta veel praegu lidub.»
Joe urises midagi, kuid nõustus siis sõbraga, et ülejäänud päevavalgust tuleb käsutada äramineku ettevalmistuseks. Varsti seejärel pugesid nad süvenenud videvikus majast välja ja suundusid oma väärtusliku kastiga jõe poole.
Tom ja Huck tõusid nõrkadena, kuid suure kergendusega, ja vahtisid neile järele läbi pragude seinapalkide vahel. Järgneda? Nemad küll mitte! Nad olid rahul, et pääsesid kaela murdmata jälle maapinnale ja võisid üle künka linna poole kõmpida. Nad ei kõnelnud palju, nad olid selleks liiga vihased iseendile — vihased õnnetule juhule, et nad olid labida ja kirka sinna toonud. Vastasel korral poleks Indiaani Joe'l mingit kahtlust tekkinud. Ta oleks hõbeda ühes kullaga sinna maha matnud ja ootama jätnud, kuni tema kättemaksuhimu oli rahuldatud, ja siis oma kurvastuseks avastanud, et raha on kadunud. õnnetu, õnnetu asi, et nad need riistad sinna tõid! Nad otsustasid silmad lahti hoida, kui see hispaanlane peaks linna tulema kättemaksuvõimalusi uurima, ja jälgida teda «number kaheni», olgu see kus tahes. Siis aga tuli Tomi pähe äkki kohutav mõte:
«Kättemaks? Mis siis, kui ta mõtleb meid, Huck?»
«Oh, ära räägi,» ütles Huck peaaegu minestades.
Nad arutasid seda asja põhjalikult ja kaldusid linna jõudes uskuma, et ta võis mõelda kedagi teist, vähemalt, et ta võis mõelda üksnes Tomi, sest ainult Tom oli tema vastu tunnistanud.
Väga, väga väike lohutus oli see Tomile, et ta viibis üksi hädaohus! Kaaslane oleks selles suureks kergenduseks olnud, mõtles ta.

28. PEATÜKK

Päevane seiklus piinas sel ööl tugevasti Tomi unenägudes. Neli korda oli see suur varandus tal käes ja neli korda muutus see tema sõrmede vahel mitte millekski, kuni uni taganes ja ärkvelolek tõi tagasi tema õnnetuse karmi tõe. Kui ta hommikul voodis lesides oma suure seikluse üksikasju meelde tuletas, tundusid need kummaliselt ähmastena ja kaugetena, nagu oleksid nad kuskil teises maailmas või väga ammu juhtunud. Siis tekkis tal mõte, et suur seiklus ise pidi samuti unenägu olema! Selle poolt oli väga tugev argument, nimelt — rahahulk, mida ta oli näinud, oli liiga suur selleks, et tõeline olla. Ta polnud kunagi viitkümmend dollaritki ühes hunnikus näinud, ja nagu kõik temavanused ja tema seisusest poisid, nii arvas ka tema, et kõik viited «sadadele» ja «tuhandetele» olid vaid luulelennulised kõnekäänud ja et niisuguseid summasid polnud maailmas olemaski. Ta polnud veel hetkekski oletanud, et kellelgi võis olla puhtas rahas säärane suur summa nagu sada dollarit. Kui tema kujutlusi peidetud varandusest oleks analüüsitud, siis oleks avastatud, et need koosnevad peotäiest hõbedastest kümnepennistest ja vakatäiest ebamääraseist hiilgavaist ja käegakatsumatuist müntidest.

Kuid need seikluse üksikasjad muutusid tunduvalt selgemaks ja teravamaks, kui ta nende üle.kauem järele mõtles; viimaks käidus ta arvamisele, et see ehk lõpuks siiski unenägu ei olnud. Selles tuli selgusele jõuda. Ta otsustas kiiresti oma hommikusöögi alla neelata ja Hucki otsima minna.

Huck istus ühe lameda paadi serval, sulistas hajameelselt jalgadega vees ja näis väga kurvameelsena. Tom .otsustas lasta Huckil seiklusest juttu teha. Kui ta seda ei teinud, siis tähendas see, et kogu seiklus oli ainult unenägu.

«Hallo, Huck!»

«Hallo, Tom!»

Minut vaikust.

«Tom, kui me oleksime need neetud riistad kuivanud puu juurde jätnud, siis oleksime raha kätte saanud. Oh, kas see pole hirmus!»

«See ei olnud siis unenägu, see ei olnud unenägu. Ma peaaegu soovisin, et see unenägu oleks olnud. Tõepoolest soovisin.»

«Mis ei olnud unenägu?»

«Noh, see eilne asi. Ma peaaegu arvasin, et oli.»

«Unenägu! Kui see trepp poleks kokku langenud, küll sa siis oleksid näinud, kuivõrd see unenägu oli! Nägin terve öö unes, et see seotud silmaga hispaania kurat mulle kallale kippus. Et ta mädaneks!»

«Ei, mitte, et ta mädaneks. Et me ta üles leiaksime! Rahale jälile saaksime!»

«Tom, me ei leia teda kunagi. Inimesel avaneb ainult üks kord võimalus niisugust rahahunnikut omandada, ja see võimalus on meil möödas. Tunneksin end igatahes õige räbalast!, kui teda näeksin.»

«Noh, mina ka; aga ma tahaksin teda siiski näha ja teda jälgida — tema number kaheni.»

«Number kaks! Jah, see'p see on. Mõtlesin selle üle järele, aga ma ei oska sellest midagi arvata. Mis sina arvad selle olevat?»

«Ei tea. See on liiga salapärane. Kuule, Huck, võib-olla on see maja number!»

«Heldus! — Ei, Tom, see ta küll ei ole. Ja kui on, siis mitte meie viletsas linnakeses. Siin polegi numbreid.»

«Jah, seda küll. Las ma mõtlen natuke. Kuule, see on toa number — kuskil võõrastemajas, tead!»

«Oh, see ta on! Siin on ainult kaks võõrastemaja. Me saame selle varsti teada.»

«Jää siia, Huck, kuni ma tagasi tulen.»

Tom kadus'kiiresti, sest ta ei soovinud end eriti näidata Hucki seltsis avalikes kohtades. Ta oli ära pool tundi. Ta avastas, et paremas võõrastemajas oli toas number kaks juba kauemat aega elanud üks noor advokaat ja elas seal veel praegugi. Lihtsamas võõrastemajas oli number kaks ümbritsetud saladusega. Võõrastemajapidaja väike poeg ütles, et see olevat alati lukus ja et ta polevat kunagi näinud sinna kedagi sisse minevat Või sealt välja tulevat muul ajal kui öösel; ta ei teadnud sellele asjaolule mingit erilist põhjust; oli küll selle vastu veidi huvi tundnud, kuid see huvi oli nõrk; oli tegelnud

selle saladusega peamiselt kujutluses, arvates, et selles toas kummitab; oli märganud seal valgust eelmisel ööl.

«Niipalju ma sain teada, Huck. Arvan, et see ongi see number kaks, mida otsime.»

«Mina arvan sedasama, Tom. Mis sa kavatsed nüüd teha?»

«Las ma mõtlen.»

Tom mõtles tükk aega. Siis ütles ta:

«Ma räägin sulle. Selle number kähe tagauks on sama, mis avaneb väikesele umbtänavale võõrastemaja ja vana. lagunenud telliskivilao vahel. Nüüd korja kokku niipalju uksevõtmeid kui leiad ja mina näppan, kõik tädi omad, ja esimesel pimedal ööl läheme ning proovime neid. Ja pea meeles, et sa Indiaani Joe'd tähele paneksid, sest ta ütles ju, et kavatseb veel kord tulla linna luurama, kas ei avane võimalust kättemaksuks. Kui sa teda näed, siis jälgi teda, ja kui ta ei lähe sinna number kahte, siis ei ole see õige koht.»

«Issake, ma ei tahaks teda üksi jälgida.»

«See on kindlasti öösel. Võib-olla ta ei märka sind üldse, ja kui märkabki, võib-olla ta ei mõtle sellest midagi.»

«Hea küll, kui hästi pime on, siis ma ehk jälgin teda. Aga ei tea ... ei tea. Ma püüan igatahes.»

«Mina igatahes jälgin teda, kiu' pime on, Huck! Ta võib ju avastada, et ta ei saa kätte maksta, ja läheb siis otsekohe raha järele.»

«See on tõsi, Tom, see on tõsi. Ma jälgin teda, kindlasti jälgin!»

«See on juba mõistlik jutt! ära sina araks muutu, Huck, siis ei muutu ka mina.»

29. PEATÜKK

Samal õhtul olid Tom ja Huck valmis oma julgeks ettevõtteks. Nad luusisid võõrastemaja ümbruses, kuni kell oli üheksa läbi; üks valvas veidi eemalt umbtänavat, teine võõrastemaja ust. Keegi ei tulnud umbtänavasse ega lahkunud sealt; ükski hispaanlase sarnane mees ei astunud sisse võõrastemaja uksest ega väljunud

sellest. Öö tõotas selge ja valge olla, seepärast läks Tom koju, leppinud Huckiga kokku, et kui hiljem siiski küllalt pimedaks läheb; siis tuleb Huck ja «näub», mispeale ta välja hiilib, et võtmeid proovida. Kuid öö jäi selgeks, ja Huck lõpetas kella kaheteistkümne paiku valvamise ning läks magama ühte tühja suhkrutünni.

Teisipäeval polnud poistel samuti õnne. Ka kesknädalal mitte. Kuid neljapäeva öö tõotas paremaks kujuneda. Tom lipsas varakult välja tädi vana plekklaternaga ja suure käterätikuga selle valguse varjamiseks. Ta peitis laterna Hucki suhkrutünni, ja valve algas. Üks tund enne keskööd suleti võõrastemaja ja selle tuled (ainsad lähemas ümbruses) kustutati. Hispaanlast polnud näha olnud. Keegi polnud põiktänavasse tulnud ega sealt lahkunud. Kõik tõotas head. Valitses sügav pimedus, vaikust segas aeg-ajalt ainult kauge kõuekõmin.

Tom süütas tünnis oma laterna ning mähkis ta hoolikalt käterätikusse, ja kaks seiklejat hiilisid pimedas võõrastemaja poole. Huck jäi valvama ja Tom suundus teed kobades põiktänavasse. Järgnes ärev ootusaeg, mis lasus tinaraskena Hucki meeleolul. Ta hakkas soovima, et näeks laternavalgust, — see hirmutaks küll teda, kuid ütleks talle vähemalt, et Tom oli veel elus.

Tundus, nagu oleks Tom lahkunud mitme tunni eest. Kindlasti oli ta minestanud; võib-olla oli ta surnud; võibolla oli tema süda lõhkenud hirmust ja ärevusest. Oma rahutuses liikus Huck põiktänavale tkka lähemale, kar-tes igasuguseid hirmsaid asju ja oodates iga hetk mingisugust katastroofi, mis võtab tal hinge välja. Polnud küll palju enam võtta, sest ta suutis hingata ainult sõrmkübaratäite kaupa ja tema meeletult pekslev süda ähvardas varsti seisma jääda. Äkki välgatas valgus ja Tom sööstis suure hooga temast mööda.

«Jookse!» hüüdis ta. «Jookse oma elu hinna eest!»

Ta ei tarvitsenud seda teist korda öelda, ühest piisas. Huck lendas juba kolmekümne- või neljakümnemiililise tunnikiirusega, enne kui hoiatust oleks jõutud korrata. Poisid peatusid alles vana mahajäetud tapamaja juures linnakese teises otsas. Vaevalt olid nad jõudnud sinna

varju pugeda, kui puhkes torm ja vihma hakkas valama ojana. Niipea kui Tom sai jälle hingata, ütles ta:

163

«Huck, see oli kole! Proovisin kaht võtit nii tasa kui sain, aga nad tegid niipalju kära, et mul jäi peaaegu hing kinni, nii hirmunud olin. Nad poleks igatahes selle luku jaoks kõlvanud. Noh, ilma et oleksin teadnud, mis teen, surusin käepidemele, ja uks läks lahti! See polnudki lukus! Pugesin sisse ja tõmbasin käterätiku ära, ja ... sa suure Caesari vaim!»

«Mis oli? Mis sa nägid, Tom?»

«Huck, peaaegu oleksin Indiaani Joe käe peale astunud!»

«Tõsi?»

«Jah. Ta oli pikali põrandal ja põõnas, sama vana side silma peal ja käed laiali.»

«Issake, mis sa siis tegid? Kas ta ärkas?»

«Ei, ei liigatanudki. Vist oli purjus. Haarasin ainult käterätiku ja tulin!»

«Mul poleks käterätikut meeldegi tulnud!»

«Minul küll. Tädi oleks mulle tubli nahatäie andnud, kui oleksin selle ära kaotanud.»

«Kuule, Tom, kas nägid seda kasti?»

«Huck, ma ei hakanud üldse ringi vaatama. Ma ei näinud kasti, ma ei näinud risti. Nägin ainult pudelit ja plekktopsi Indiaani Joe kõrval põrandal! Jah, ja ma nägin toas kaht vaati ja veel palju teisi pudeleid. Saad sa nüüd aru, kuidas on lood selle salapärase toaga?»

«Kuidas?»

«Noh, seal kummitab viski! Võib-olla on kõigis alkoholita võõrastemajades säärane tuba, eh, Huck?»

«Arvan, et võib olla küll nii. Kes oleks niisugust asja mõelnud? Aga kuule, Tom, praegu oleks just paras aeg see kast ära tuua, kui Indiaani Joe on purjus.»

«Arvad sa? Eks sa katsu!»

Huck võbises.

«Ei, arvan, et parem mitte.»

«Mina arvan ka, Huck. Üksainus pudel Indiaani Joe kõrval — seda on vähe. Kui seal oleks kolm olnud, siis oleks ta küllalt purjus ja ma teeksin seda.»

Järgnes pikk mõtlik vaikus, siis ütles Tom:

«Kuule, Huck, jätame selle asja niikauaks, kuni teame, et Indiaani Joe'd seal ei ole. Nii on see liiga kardetav. Kui me igal öösel valvame, siis näeme surmkindlasti,

165

kui ta kord välja tuleb, ja siis toome selle kasti välkkiiresti ära.»

«Hästi, olen nõus. Valvan terve öö ja ma teen seda iga öö, kui sina teed kõik muu.»

«Hea küll, ma teen. Sa tarvitsed ainult Hooperi tänavale tulla ja näuguda, ja kui ma magan,

viska veidi kruusa vastu akent, küll ma siis ärkan.»

«Tehtud, jääb sellega!»

«Torm on möödas, Huck, ja ma lähen koju. Paari tunni pärast hakkab valgeks minema. Sa lähed tagasi ja valvad niikaua, eks ole?»

«Ütlesin, et teen seda, Tom, ja teen ka. Valvan seda võõrastemaja iga öö, kas või terve aasta läbi. Magan kogu päeva ja valvan kogu öö.»

«Tubli. Kus sa kavatsed magada?»

«Ben Rogersi heinaküünis. Ta lubab seda, ja tema isa neeger — onu Jake — lubab samuti. Tassin alati onu Jake'ile vett, kui ta soovib, ja iga kord, kui küsin, annab ta mulle midagi süüa, kui tal on võimalik. See on väga hea neeger, Tom. Ta hoiab mind, sest ma ei käitu kunagi nii, nagu oleksin temast kõrgemal. Mõnikord istun maha ja söön koos temaga. Aga sa ei tarvitse sellest rääkida. Kui inimene hirmus näljane on, siis peab ta vahel midagi niisugust tegema, mida ta harilikult ei teeks.»

«Noh, kui mul sind päeval vaja pole, Huck, siis lasen sind magada. Ma ei tule sind segama. Niipea kui öösel midagi lahti on, jookse kohe minu juurde ja näu.»

30. PEATUKK

Esimene asi, mis Tom reede hommikul kuulis, oli rõõmustav uudis: kohtunik Thatcheri perekond oli möödunud õhtul tagasi linna jõudnud. Nii Indiaani Joe kui ka varandus nihkusid hetkeks teisele kohale ja Becky kerkis poisi huvimaailmas esiplaanile. Ta külastas Beckyt, ja nad veetsid väga lõbusasti aega oma koolikaaslastega «löö mind priiks» ja pimesikku mängides. Päev lõpetati ja krooniti eriti rahuldaval viisil: Becky käis emale peale, et ta määraks ammulubatud ja ikka edasilükatud väljasõidu järgmisele päevale, ja ema oli nõus. Lapse

rõõm oli piiritu ja Tomi oma mitte palju mõõdukam. Kutsed saadeti laiali enne päikese loojumist, ja otsekohe haaras linnakese noorperet ettevalmistuse ning rõõmsa ootuse palavik. Ärevus aitas Tomil kaunis hilise kella-ajani ärkvel püsida. Tal oli kindel lootus, et kuuleb Hucki näugumist ja saab varanduse kätte, et üllatada sellega järgmisel päeval Beckyt ja väljasõidust osavõtjaid, kuid ta pettus. Sel ööl ei tulnud mingit signaali.

Viimaks saabus hommik, ja kella kümneks-üheteist-kümneks kogunes kohtunik Thatcheri maja juurde elav ning lõbus seltskond. Kõik oli väljasõiduks valmis. Vanemail inimestel polnud viisiks noorte väljasõite oma juuresolekuga rikkuda. Lapsed arvati küllalt kaitstud olevat mõningate noorte kaheksateistkümne-aastaste daamide ja umbes kahekümne kolme aastaste noorhärrade tiiva all. Väljasõiduks oli tellitud vana aurupraam, ja varsti liikus lõbus, toidukorvidega koormatud salk peatänavat mööda jõe poole. Sid oli haige ja pidi sellest lõbust

ilma jääma! Mary jäi koju talle seltsiks. Missis Thatcheri viimased sõnad Beckyle olid:

«Te jõuate tagasi hilja. Võib-olla on parem, kui jääd ööseks mõne tüdruku juurde, kes elab parvesilla lähedal, laps!»

«Siis ma jään Susy Harperi juurde, mamma.»

«Väga hea. Ole siis viisakas laps ja ära tee teistele tüli.»

Teel ütles Tom Beckyle:

«Kuule, ma ütlen sulle, mis me teeme. Selle asemel, et Harperite juurde minna, ronime üles künkale ja jääme Douglase lese juurde. Tal on jäätist! Tal on seda peaaegu iga päev — ilmatu palju. Ja ta on kole rõõmus, kui me sinna läheme.»

«Oh, see on tore!»

Kuid siis mõtles Becky hetke ja lisas:

«Aga mis ütleb mamma?»

«Kuidas ta seda teada saab?»

Tüdruk arutas seda asja mõttes ja ütles kõheldes:

«Arvan, et see ei ole õige, aga . . . »

«Ah... lollus! Sinu ema ei saa sellest teada, ja mis on selles siis halba? Ta soovib ainult, et sa kindlas kõhas oleksid; ja ma vean kihla, et ta oleks soovitanud sulle

167

sinna minna, kui ta oleks selle peale tulnud. Kindlasti oleks!»

Douglase lese kuulus külalislahkus oli ahvatlev sööt. See ja Tomi keelitlused saavutasid viimaks võidu. Otsustati öisest kavast mitte kellelegi midagi öelda.

Siis meenus Tomile, et just sel ööl võis Huck tulla ja märku anda. See mõte kahandas tublisti tema ootusõhinat. Ometi ei suutnud ta loobuda lõbusast külaskäigust lesk Douglase juurde. Ja miks peakski ta sellest loobuma, mõtles ta, eelmisel ööl ei antud signaali, miks võis seda siis sel ööl rohkem oodata? Lõbus õhtu» milles polnud gkahtlust, kaalus üles varanduse, mille kättesaamine oli veel kahtlane; ja nagu poiss kunagi, otsustas ta alistuda tugevamale ajele ning sel päeval rahakastile mitte enam mõelda.

Kolm miili linnast allpool peatus aurupraam metsaga kaetud oru kohal ja seoti kinni. Noortehulk vooris kaldale, ja varsti kajasid metsad ja kaljused kõrgendikud eemal ja lähedal hüüdeist ja naerust. Kõik mitmekesised naha kuumaksajamise ja endaväsitamise viisid prooviti läbi, enne kui uitajad vastutusvõimelise isuga varustatult vähehaaval tagasi laagrisse kogunesid, ja siis algas heade roogade hävitamine. Pidusöögile järgnesid kosutav puhkus ja jutuajamine kaharate tammede varjus. Siis hüüdis keegi:

«Kes soovib koopasse minna?»

Kõik soovisid. Muretseti hulk küünlaid, ja kohe algas üldine lippamine mäest üles. Koopa suu, A tähe kujuline avaus, oli kõrgel mäeveerul. Raske tammepuust uks oli riivistamata. Selle taga oli väike kamber, külm nagu jääkelder, mille seinad loodus ise oli voolinud massiivsest lubjakivist, mis oli kasteniiske külmast higist. Romantiline ning salapärane oli seista siin

sügavas pimeduses ja vaadata välja päikesepaistes säravasse rohelisse orgu. Kuid see sügav mulje kadus peagi ja vallatamine algas uuesti. Niipea kui süüdati mõni küünal, tormati selle omaniku kallale; järgnes heitlus ja vapper vastupanu, kuid varsti oli küünal maha löödud või ära puhutud, ja siis kostis rõõmus naerulagin ning algas uus jaht. Kuid igal asjal on lõpp. Vähehaaval liikus rongkäik järsult allapoole laskuvat peakäiku mööda edasi, küünlatulukeste

rea valgustades ährriaselt kõrgeid kaljuseinu peaaegu kuni nende ühinemise punktini kuuekümne jala kõrgusel. See peakäik oli ainult kaheksa või kümme jalga lai. Iga paari sammu järel harunesid kummalegi poole kõrged ning veel kitsamad lõhed, sest McDougali koobas oli tegelikult vaid määratu suur kõverate käikude labürint, kus käigud jooksid risti-rästi üksteisest läbi ega viinud kuhugi välja. Räägiti, et siin lõhede ja kuristike rägastikus võis rännata päevi ja öid, ilma et koopa lõppu jõutaks, võis minna allapoole ja allapoole, üha sügavamale maa sisse, ja midagi ei muutunud: labürint labürindi all, ja kõik lõputud. Keegi ei «tundnud» koobast. See oli võimatu asi. Enamik noormehi tundis üht osa sellest, ja harilikult ei julетud sellest tuntud osast palju kaugemale minna. Tom Sawyer tundis koobast niisama palju nagu kõik teised.

Seltskond liikus peakäiku mööda umbes kolmveerand miili, siis hakkasid rühmad ja paarid kõrvalkäikudesse lipsama, jooksid süngeis käikudes edasi ja üllatasid üksteist kohtades, kus käigud jälle ühinesid. Rühmad võisid üksteisest ligikaudu pool tundi eemal hoiduda, ilma et oleksid lahkunud «tuntud» piirkonnast.

Vähehaaval hakkasid salgad üksteise järel koopa suu juurde tagasi pöörduma, hingeldades, rõõmsad, pealaest jalatallani rasvatilkadega ja saviga määritud ja üpris rahul õnnestunud väljasõiduga. Nad imestasid, et nad polnud aega tähelegi pannud ja et õhtu oli peaaegu käes. Praamikell oli neid juba pool tundi kutsunud. Kuid selline päeva lõpp oli siiski romantiline ja seepärast rahuldav. Kui aurupraam oma ülemeeliku koormaga jõevoolu suundus, ei kahetsenud keegi raisatud aega, välja arvatud sõiduki kapten.

Huck oli juba valvamas, kui praami tuled vilkudes sadamasillast mööda libisesid. Ta ei kuulnud pardalt mingit häält, sest noored olid nüüd vaiksed ja tuimad, nagu tavaliselt kõik surmani väsinud inimesed. Ta imestas, mis paat see võiks olla ja miks see sadamasilla juures ei peatunud, kuid siis ei mõelnud ta enam selle üle ja koondas tähelepanu oma ülesandele. Öö muutus pilviseks ning pimedaks. Kell lõi kümme, sõidukite müra lakkas, laialipuistatud tuled hakkasid kustuma, kõik üksikud

teekäijad kadusid, küla vajus unne, jättes väikese valvuri üksi vaikuse ja vaimudega. Kell sai üksteist ja võõrastemajas kustutati tuled. Nüüd oli igal pool pime. Huck ootas enda arvates ilmatu kaua aega, kuid midagi ei juhtunud. Tema usk hakkas nõrgenema. Kas oli sellest kasu! Kas poleks õigem käega lüüa ja magama minna?

Tema kõrvu tungis mingi müra. Silmapilk oli kogu tema tähelepanu valvel. Umbtänavale avanev uks ettevaatlikult. Huck kargas telliskivilao nurga Järgmisel hetkel ruttasid temast mööda kaks meest, ühel näis midagi kaenla all olevat. See pidi olema kast! Niisiis kavatsesid nad varanduse ära viia. Kas nüüd Tomi kutsuma? See oleks mõttetus — mehed kaoksid vahepeal ühes kastiga ja siis ei leiaks neid enam kunagi. Ei, ta jääb nende kännule ja järgneb neile; pimeduse kaitse all võib-olla ei märgata teda. Niiviisi endamisi arutades astus Huck nurga tagant välja ja hiilis meestele järele, kassitaoliselt, palja jalu, hoidudes nendest niikaugel, et teda ei nähtaks.

Mehed läksid jõeäärset tänavat mööda kolm tänava vahet ülespoole ja pöördusid siis vasakule põiktänavasse. Siis läksid nad otse edasi, kuni jõudsid Cardiffi künka poole viiva teeni, ja pöördusid sinna. Nad möödusid peatumata vana ueilslase[1] majast poola! mäeveerul ja roniisid ikka ülespoole. Tubli, — mõtles Huck — nad matavad ta vanasse kivimurdu. Kuid nad ei peatunud ka kivimurru kohal. Nad läksid edasi, mäetippu, pöördusid kitsale rajale kõrgete parkmullapuupõõsaste vahel ja kadusid korraga pimedusse. Huck otsustas nüüd vahemaad vähendada, sest nad ei võinud teda näha. Ta järgnes neile veidi aega joostes; tasandas siis sammu, kartes, et jõuab liiga kiiresti edasi; sammus veel tükikese teed ja peatus siis; kuulatas; ei mingit häält, mingit, ainult oma südame põksumist arvas Huck kuulvat. Teispool mäge huilgas öökull — halbaennustav hääl! Kuid ühtegi sammu polnud kuulda. Taevas, kas oli siis kõik kadunud? Ta pidi juba tuuletiivul edasi lendama, kui keegi vaevalt nelja jala kaugusel temast köhatas! Hucki süda kargas

[1] Wales (ueils) — hertsogkond Inglismaal. Toim.

kurku kuid ta neelas selle jälle alla. Siis seisis ta värisedes nagu oleks teda haaranud korraga terve tosin palavikku, ja nii nõrgana, et ta arvas end kindlasti ümber kukkuvat. Ta teadis, kus ta oli. Ta teadis, et ta seisab viie sarnmu kaugusel tarast, kust algas lesk Douglase krunt. «Väga hea,» mõtles ta, «las matavad ta siia, siit pole raske leida.»

Nüüd kostis tasane hääl, väga tasane, Indiaani Joe oma:

«Pagan võtaks, tal on võib-olla külalised; maja on valgustatud, kuigi aeg on hiline.»

«Ma ei näe mingit valgust.»

See oli võõra mehe hääl, sama mehe, kes oli vanas majas olnud. Külm värin läbistas Hucki südame — see oligi siis «kättemaks»! Ta mõtles jooksu pista, kuid siis meenus talle, et lesk Douglas oli tema vastu korduvalt lahke olnud. Ja võib-olla kavatsesid need mehed teda tappa. Temas tärkas soov leske hoiatada, kuid ta tundis, et tal ei jätku selleks julgust — mehed võisid tulla ja ta kinni püüda. Kõike seda ja veel rohkem mõtles Huck lühikesel hetkel võõra märkuse ja Indiaani Joe vastuse vahel, kes ütles:

«Sul on põõsas ees. Vaat siit — nüüd näed, eks ole?»

«Jah. Arvan, et seal on tõesti külalised. Parem jätame selle.»

«Jätanme, kui ma just kavatsen siit maalt igaveseks lahkuda! Võib-olla ei tule meil selleks üldse enam juhust. Ütlen sulle veel kord, nagu ma olen sulle juba öelnud — ma ei hooli tema rahast, võid selle endale saada. Kuid tema mees on toores minu vastu — mitu korda, ja mis peaasi tema mees oli see rahukohtunik, kes mu hulkumise pärast puuri pistis. Ja see pole veel kõik! See pole miljondikku osagi kõigest! Ta laskis mind kantsikuga peksta! Kantsikuga peksta vangla ees nagu mõnda neegrit, kogu linnarahva ees! Kantsikuga peksta! Kas saad aru? Tema pääses minu käest, sest ta suri, kuid ma maksan selle eest kätte tema naisele!»

«Oh , ära tapa teda! ära tee seda!»

«Tappa? Kes rääkis midagi tapmisest? Ma tapaksin tema mehe, kui ta elaks, kuid mitte teda. Kui naisele tahetaks kätte maksta, siis ei tapeta teda — päh! Nai-

sel rikutakse tema välimus . .. lõhestatakse . ninasõõrmed, täkestatakse kõrvad nagu emisel!»

«Jumala pärast, see . . . »

«Hoia oma arvamine endale! See on sulle kõige kasulikum. Ma seon ta voodi külge. Kui ta verest tühjaks jookseb, on's see minu süü? Mina igatahes ei nuta sellepärast. Sõber, sina aitad mind selles asjas —»minu pärast, selleks sa siin oledki, võib-olla ma ei tule üksi toime. Kui sa tõrgud, siis tapan su! Saad aru? Ja kui ma pean tapma sinu, siis tapan ka tema, ja siis, ma arvan, ei saa keegi iial teada, kelle töö »ee on.»

«Noh, kui see tuleb teha, hakkame siis peale. Mida rutem, seda parem — ma võbisen üle terve keha.»

«Praegu peale hakata, kui külalised seal on? Kuule, ma hakkan sind kahtlustama. Ei, me ootame, kuni valgus kustub. Aega on küllalt.»

Huck aimas, et nüüd järgneb vaikus, mis oli veel koledam kui igasugused tapmisjutud, ja astus seepärast ettevaatlikult tagasi. Balansseerinud hetke ebakindlalt ühel jalal, kusjuures ta pidi peaaegu ümber kukkuma, esiteks ühele, siis teisele poole, asetas ta teise jala tasakesi ja kindlalt tahapoole. Siis astus ta teise sammu niisama ettevaatlikult ja niisama suure riisikoga, siis veel ühe ja veel ühe, kuni tema jala all praksatas üks oksake! Tema hing jäi kinni ja ta kuulatas», Ei mingit häält — vaikus oli täielik. Hucki kergendus oli piiritu. Nüüd pöördus ta parkmullapuupõõsaste varjus ümber

— pöördus aeglaselt ja hoolikalt, nagu oleks ta laev olnud — ja astus siis kähku, kuid ettevaatlikult edasi. Kivimurru kohale jõudes tundis ta end väljaspool ohtu viibivat ja andis jalgadele valu. Allapoole, üha allapoole viis kure jooks, kuni ta ueilslase majani jõudis. Ta põrutas uksele, ja varsti ilmusid akendele vanamehe ja tema kahe tugeva poja pead.

«Mis müra see on? Kes seal lõhub? Mis sa tahad?»

«Laske mind sisse — ruttu! Küll ma räägin kõik.»

«Kes sa oled?»

«Huckleberry Finn. Ruttu, laske mind sisse!»

«Huckleberry Finn, tõepoolest! See ei ole küll nimi, mis avaks palju uksi! Aga laske ta sisse, poisid, vaatame, milles asi seisab.»

172

«Palun, ärge kellelegi öelge, et mina seda rääkisin,» olid Hucki esimesed sõnad, kui ta sisse lasti. «Palun, ärge öelge, nad tapaksid mu kindlasti, aga lesk on mõnikord minu vastu hea olnud ja ma tahaksin rääkida — ma räägin, kui te lubate, et te kellelegi ei ütle, et see mina olin.»

«Püha Jüri nimel, tal on tõesti midagi ö.elda, muidu ta ei käituks niiviisi!» hüüdis vanamees. «Lase kuulda, poiss, keegi ei räägi siin midagi välja.»

Kolm minutit hiljem olid vanamees ja tema kaks poega hästi relvastatult teel mäe otsa. Kui nad kikiyarvul, relvad käes, parkmullapõõsaste vahele pöördusid, ei läinud Huck nendega kaugemale kaasa. Ta peitis end kaljurahnu taha ja jäi kuulatama. Järgnes pikk, pinev vaikus, siis kärgatasid äkki paugud ja kostis karjatus. Huck ei jäänud lähemaid üksikasju ootama. Ta kargas püsti ja jooksis künkast alla nii kiiresti kui tema jalad kandsid.

31. PEATÜKK

Koit oli pühapäeva hommikul vaevalt kumama hakanud, kui Huck ronis mäeveeru mööda üles ja koputas tasakesi vana ueilslase uksele. Majaelanikud magasid, kuid öise äreva sündmuse tõttu oli nende uni ülierk. Läbi akna kostis hüüd:

«Kes seal on?»

Hucki hirmunud hääl vastas tasa:

«Palun, laske mind sisse! See on ainult Huck Finn!»

«See nimi avab siin ukse päeva-ajal ja öösel. Tule sisse, poiss, ja tere tulemast!»

Need olid võõrad sõnad hulkuja poisi kõrvadele, ja kõige meeldivamad, mis ta iial oli kuulnud. Ta ei mäletanud, et talle oleks kunagi öeldud kahte viimast sõna.

Uks avati kiiresti ja ta astus sisse. Talle pakuti istet, kuna vanamees ja tema kaks pikka poega kähku riietusid.

«Nüüd, mu poiss, ma loodan, et oled tublisti näljane, sest hommikusöök on valmis, niipea kui päike tõuseb, ja veel särtsuvalt tuline — võid selles kindel olla. Me poistega lootsime, et sa öösel tagasi tuled ja siia jääd.»

«Mu! oli kole hirm ja ma jookski ara,» vastas Huck. «Ma pistsin plagama, kui püstolid paukusid, ja jooksin kolm miili ühtejärge. Tulin nüüd siia, et kõigest lähemalt kuulda, ja ma tulin sellepärast enne päevavalgust, et ma ei taha nende saatanatega kokku sattuda, isegi kui nad surnud oleksid.»

«Vaene poiss, sa näed tõesti välja, nagu olejas sul raske öö seljataga, kuid siin on säng sinu jaoks pärast seda, kui sa söönud oled. Ei, nad ei ole surnud, poisu, meil on päris kahju sellest. Me teadsime sinu kirjelduse põhjal täpselt, kus me nad kätte saame» niisiis hiilisime kikivarvul edasi, kuni olime nendest umbes viieteistkümne jala kaugusel — pime nagu keldris oli seal põõsaste vahel — ja siis äkki tundsin, et mul tuleb aevastus. Häbematu halb õnn! Püüdsin seda küll tagasi hoida, kuid asjata — see pidi tulema ja tüli! Olin kõige ees, püstol laskevalmis, ja kui need lurjused mu aevastuse peale kähinal teerajalt jooksu pistsid, hüüdsin: «Tuld, poisid!» ja tulistasin kähina suunas. Sama tegid poisid. Kuid nad lidusid juba, need kaabakad, ja meie neile järele läbi metsa. Arvan, me ei tabanud neid üldse. Nad lasksid kumbki ühe paugu, enne kui plehku pistsid, kuid nende kuulid vihisesid mööda ja ei teinud meile mingit häda. Kui me nende jooksmist enam ei kuulnud, jätsime tagaajamise järele, läksime alla linna ja ajasime kons-taabjid üles. Need kogusid salga mehi ja läksid jõekallast valvama. Niipea kui valgeks läheb, otsib šeriff meestega metsad läbi. Minu poisid lähevad ka kaasa. Oleks hea, kui meil oleks neist lurjustest umbkaudne kirjeldus; sellest oleks palju abi. Aga ma arvan, poisu, sa ei näinud vist pimedas, mis nägu nad olid?»

«Oh, jah, nägin neid all linnas ja järgnesin neile.»

«Tore! Kirjelda neid, kirjelda neid, mu poiss!»

«Üks neist on see vana kurttumm hispaanlane, kes siin paar korda ringi liikus, ja teine on toore näoga, kaltsudes . . . »

«Sellest aitab, poiss, me tunneme neid mehi! Kohtasin neid kord lese maja taga metsas, ja nad hiilisid kohe minema. Minge nüüd, poisid, ja teatage šerifile; süüa saate homme hommikul!»

174

Ueilslase pojad lahkusid kohe. Kui nad toast väljusid, hüppas Huck püsti ja hüüdis:

«Oh, palun, ärge rääkige kellelegi, et see olin mina, kes nende peale kaebas. Oh, palun!»

«Hea küll, kui sa seda soovid, Huck, aga su tegu väärib tunpustust.»

«Oh, ei, ei! Palun, ärge rääkige!»

Kui noormehed olid läinud, küsis vana ueilslane:

«Nad ei räägi ja mina ei räägi, kuid miks sa ei taha, et sellest teada saadakse?»

Huck ei tahtnud pikemalt seletada, ütles ainult, et ta teab juba liiga palju ühest neist meestest ja ei taha miski hinna eest maailmas, et see mees teada saaks, et tema, Huck, temast midagi teab, sest siis tapetaks ta kindlasti.

Vanamees tõotas veel kord saladust hoida ja küsis:

«Kuidas sa selle peale tulid, poisu, et neid mehi jälgida? Kas nad paistsid sulle kahtlastena?»

Huck vaikis, sepitsedes ettevaatlikult vastust. Siis ütles ta:

«Vaadake, olen üks raiskuläinud poiss, vähemalt kõik ütlevad nõnda, ja ma ei saa midagi selle vastu — mõnikord ei saa ma magadagi, kui sellele mõtlen ja arutan, kuidas teistviisi elama hakata. Nii oli ka eile öösel. Ma ei saanud magada, ja niisiis lonkisin kesköö paiku tänavaid mööda ja mõtlesin selle kõige üle järele, ja kui ma selle vana lagunenud telliskivilao juurde jõudsin seal alkoholita võõrastemaja kõrval, siis toetasin seljaga vastu müüri ja hakkasin uuesti mõtlema. Noh, ja just siis läksid need kaks selli minust mööda mingisuguse pakiga kaenla all, ja ma arvasin, et nad on selle varastanud. Üks neist suitsetas ja teine tahtis tuld; nad peatusid otse minu ees, sigarid valgustasid nende nägusid, ja ma nägin, et suurem oli kurttumm hispaanlane, tundsin ta kõhe ära valgetest vurrudest ja seotud silmast, ja teine oli üks punase näoga kaltsudes mees.»

«Kas sa nägid siis sigarivalgusel ka tema kaltsusid?»

See küsimus pani Hucki hetkeks kohmetuma. Siis vastas ta:

«Noh, ma ei tea, aga kuidagi ma justkui nägin.»

«Siis nad läksid edasi ja sina . . . »

«Järgnesin neile, jah. Nii see oli. Tahtsin näha, mis

175

lahti on, nad hiilisid nii salapäraselt. Püsisin nende kännul kuni lese aiamulguni, seisin seal pimedas ja kuulsin, kuidas kaltsudes mees lese eest palus, kuid hispaanlane vandus, et rikub tema näo, nagu ma juba rääkisin teile ja teie kahele. . . »

«Mis! Kurttumm ütles seda kõike?»

Huck oli teise hirmsa vea teinud! Ta püüdis küll igati ettevaatlik olla, et vanamees ei saaks mingit märku sellest, kes see hispaanlane tegelikult oli, ometi näis tema keel otsustanud olevat teda kõigist püüdeist hoolimata hätta saata. Ta tegi mitu katset kimbatusest välja rabelda, kuid vanamehe silm valvas teda pidevalt, ja ta tegi vea vea järel. Viimaks ütles ueilslane:

«Poisu, ära karda mind, ma ei puudutaks miski hinna eest maailmas juuksekarvagi su peas. Ei; ma kaitseksin sind — ma kaitseksin sind. See hispaanlane ei ole kurttumm, sa rääkisid selle kogemata välja, ja nüüd ei saa sa seda enam tagasi ajada. Sa tead sellest hispaanlasest midagi, mida sa tahad saladuses hoida. Usalda mind, ütle mulle, mis see on, ja usalda mind — ma ei anna sind ära.»

Huck vaatas hetke vanamehe ausatesse silmadesse, kummardus siis ettepoole ja sosistas talle kõrva:

«See ei ole hispaanlane, see on Indiaani Joe!»

Ueilslane pidi peaaegu toolilt püsti kargama. Viivu pärast ütles ta:

«Nüüd on kõik selge. Kui sa rääkisid kõrvade täkestamisest ja sõõrmete lõhestamisest, siis

arvasin, et oled selle ise jutu kaunistamiseks välja mõelnud, sest valged inimesed ei maksa niiviisi kätte. Kuid indiaanlane! See on hoopis iseasi.»

Hommikusöögi ajal jätkus jutuajamine ja vanamees ütles selle kestel, et kõige lõpuks, enne magamaminekut, oli ta koos poegadega laterna valgusel taravärava ümbruses järele vaadanud, kas ei leidu seal verejälgi. Neid nad polnud näinud, kuid olid leidnud koguka kompsu …

«Mida!»

Kui see sõna oleks välk olnud, ka siis ei oleks see võinud rabavama äkilisusega Hucki kahvatunud huulte vahelt välja lennata. Pärani silmi, hinge kinni pidades

ootas ta vastust. Ueilslane võpatas ja vahtis teda omakorda — kolm sekundit — viis sekundit — kümme — ja vastas siis:

«Murdvarga tööriistu. Aga mis sul on?»

Huck vajus tasa, kuid sügavalt hinge tõmmates tagasi toolile, südames kirjeldamatu kergendustunne. Ueilslane silmitses teda tõsiselt, uudishimulikult, ja ütles viimaks:

«Jah, murdvarga tööriistu. See näib sulle suureks kergenduseks olevat. Aga mis sind nii ehmatas? Mis . sina arvasid meid leidnud olevat?»

Huck oli kimbatuses. Ta tundis endal uurivat pilku ja oleks andnud kõik usutava vastuse eest. Kuid tal ei tulnud midagi meelde. Uuriv pilk puuris end sügavamale ja sügavamale — mõttetu vastus turgatas Hucki pähe, polnud aega seda kaaluda, ja niisiis väljendas ta selle ebakindlalt, hea õnne peale:

«Pühapäevakooli raamatud võib-olla.»

Vaene Huck oli liiga õnnetu, et naeratada, kuid vanamees naeris valjusti ja rõõmsalt, nii et kogu tema keha vabises peast jalgadeni, ja ütles lõpuks, et selline naer olevat säästetud raha, sest see mõjuvat paremini kui kõik arstide pillid. Siis lisas ta:

«Vaene poiss, sa oled kahvatu ja kurnatud; oled päris haige. Pole ime, et sa veidi segane ja tasakaalust väljas oled. Aga see läheb mööda. Puhkus ja uni teevad su loodetavasti jälle terveks.»

Huck oli pahane iseendale, et ta oli säärane hani olnud ja nii kahtlast ärevust ilmutanud, sest ta oli juba lese taraväravas roimarite juttu kuuldes kõrväle_ heitnud mõtte, et võõrastemajast kaasatoodud pakk võis rahakast olla. Kuid ta oli ainult mõelnud, et see pole rahakast, kindlasti ta seda ei teadnud, ja seepärast oli vihje leitud pakile liiga palju tema enesevalitsusele. Üldiselt aga oli ta rõõmus selle väikese vahejuhtumi üle, sest nüüd teadis ta kindlasti, et see pakk ei olnud see pakk, ja nõnda oli tema süda rahul ning enesetunne kõige mõnusam. Nüüd näis kõik tõepoolest õiges suunas minevat: varandus pidi veel number kahes olema, mehed tabatakse juba samal päeval ja pannakse pokri ja tema võib Tomiga öösel kulla ära tuua igasuguse vaeva või kartuseta, et keegi tuleb segama.

Nad olid söömise just lõpetanud, kui uksele koputati. Huck jooksis peitu, sest ta ei tahtnud

isegi kaudselt viimase öö sündmustega seotud olla. Ueilslane laskis sisse mõned daamid ja härrad, nende hulgas ka Douglase lese, ja nägi seejuures, et linnaelanikke vooris salkade kaupa mäest üles taraväravat vaatama. Uudis oli niisiis juba levinud.

Ueilslane pidi jutustama külalistele öisest sündmusest. Lesk avaldas siiralt tänu oma päästmise eest.

«Ärge rääkige sellest sõnagi, proua, on keegi, kellele te võlgnete võib-olla rohkem tänu kui minule ja mu poistele, kuid ta ei luba oma nime avaldada. Kui teda poleks olnud, siis ei oleks ka meid seal olnud.»

.Muidugi tekitas see nii suurt uudishimu, et peaasi selle kõrval peaaegu varju jäi. Kuid ueilslane laskis oma külalisi uudishimus vaevelda ja nende kaudu kandus see laiali kogu linnas, sest ta keeldus oma saladust avaldamast. Kui kõik muu oli teada saadud, ütles lesk:

«Jäin voodis lugedes magama ega kuulnud kogu sellest kärast midagi. Miks te ei tulnud ja mind üles ei ära-tanud?»

«Arvasime, et asi pole seda väärt. Polnud tõenäoline, et need mehed tagasi tuleksid, sest neil ei olnud ju enam tööriistu, ja mis mõtet oleks olnud siis teid äratada ning surmani hirmutada? Minu kolm neegrit valvasid kogu öö teie maja. Nad tulid just praegu tagasi.»

Ilmus uusi külalisi, ja kogu lugu tuli veel paar tundi ikka uuesti jutustada.

Suvisel koolivaheajal ei olnud pühapäevakooli, kuid kõik olid juba varakult kirikus. Erutavat sündmust sõeluti põhjalikult. Pärast jutlust astus kohtunik Thatcheri abikaasa missis Harperi kõrvale, kes rahvahulgas ukse poole liikus, ja küsis:

«Kas minu Becky kavatseb terve päeva magada? Ma arvasin juba, et ta on surmani väsinud.»

«Teie. Becky?»

«Jah,» vastati üllatatud pilguga. «Kas ta siis teie juures ei ööbinud?»

«Ei!»

Missis Thatcher kähvatas ja vajus pingile parajasti,

kui tädi Polly sõbrannaga elavalt vesteldes mööda läks. Tädi Polly ütles:

«Tere hommikust, missis Thatcher. Tere hommikust, missis Harper. Minu poiss on kaduma läinud. Arvan, et Tom jäi ööseks teie juurde — ühe juurde teist. Ja nüüd kardab ta kirikusse tulla. Ma pean temaga veidi arveid õiendama.»

Missis Thatcher raputas nõrgalt pead ja kahvatas veel rohkem.

«Ta ei olnud meie juures,» ütles missis Harper, kes hakkas juba rahutuks muutuma. Tädi Polly näkku ilmus märgatav kartus.

«Joe Harper, kas sa nägid täna hommikul minu Tomi?»

«Ei.»

«Millal sa teda viimati nägid?»

Joe püüdis meelde tuletada, kuid ei teadnud kindlasti öelda. Kirikust väljujad olid peatunud. Kuuldus sosistamist, kõik näod väljendasid käärivat rahutust. Küsitleti ärevusega lapsi ja noori õpetajaid. Kõik vastasid, et nad polnud märganud, kas Tom ja Becky olid tagasisõidul praamil, sest oli juba pime, ja kellelgi ei tulnud mõttessegi järele uurida, kas keegi puudub. Uks noormees pahvatas lõpuks välja oma kartuse, et nad on ikka veel koopas! Missis Thatcher minestas; tädi Polly hakkas nutma ja käsi ringutama.

Sõnum rändas suust suhu, salgast salka, tänavast tänavasse; ja viie minuti pärast heliseksid kellacl metsikult ning kogu linn oli jalul! Cardiffi künka vahejuhtum muutus otsekohe tähtsusetuks, murdvargad unustati, hobused saduldati, paadid varustati meeskondadega, aurupraam telliti välja, ja enne kui kohutav uudis oli pool tundi vanaks saanud, kihutasid kakssada inimest maanteed ja jõge mööda koopa poole.

Kogu pärastlõuna näis linnake tühjana ja väljasurnuna. Paljud naised külastasid tädi Pollyt ja missis Thatcherit ning püüdsid neid lohutada. Nad nutsidki koos nendega ja see oli veel parem kui sõnad.

Terve igava öö ootas linnake uudiseid, aga kui viimaks hommik köitis, saabus ainult sõnum: «Saatke veel küünlaid ja saatke toitu.» Missis Thatcher oli peaaegu hullumas ja tädi Polly samuti. Kohtunik Thatcher saatis

koopast lootustäratavaid ja julgustavaid teateid, kuid need ei tähendanud tõelist rõõmu.

Vana ueilslane tuli koju koiduajal, küünlarasvaga üleni koos, saviga määritud ja peaaegu välja kurnatud. Ta leidis Hucki voodis, kuhu ta oli magama pandud, palavikus sonimas. Arstid olid kõik koopas, seepärast tuli Douglase lesk ja võttis haige oma hoole alla. Ta lubas poisi heaks teha kõik, mis võimalik, sest oli ta hea, halb või keskpärane, ta oli siiski jumala loodud ja ühtegi jumala loodud olendit ei tohtinud hooletusse jätta, nagu lesk ütles. Ueilslane tähendas, et Huckil on häid omadusi, ja lesk vastas:

«Selles võite kindel olla. See on jumala märk. Ta ei jäta seda panemata. Ta ei tee seda iialgi. Ta paneb oma märgi igale olendile, kes tuleb tema käte alt.»

Varakult enne keskpäeva hakkas kurnatud meeste salku linna tagasi tulema, kuid tugevamad linnakodanikud jätkasid otsimist. Ainus uudis, mida kuuldi, oli see, et koopas otsiti läbi ka kaugemad osad, kus kunagi varem polnud käidud; et iga nurk ja lõhe kavatseti põhjalikult läbi tuhnida; et kus ka käikude rägastikus rännati, kõikjal nähti siin ja seal tulesid vilkumas ja hüüded ning püstolipaugud kajasid õõnsalt vastu süngeis käikudes. Ühes kohas, kaugel koopa sellest osast, kus turistid harilikult käisid, oli leitud kaljuseinal Ijüünlasuitsuga kirjutatud nimed «Becky» ja «Tom» ja sealsamas lähedal rasvaga määrdunud lindike. Missis Thatcher tundis lindi ära ja nuttis selle juures. Ta ütles, et see on viimne mälestusese tema lapsest ja et ükski teine mälestus temast ei saa kunagi nii kallis olla, sest seda ta oli kandnud viimati enne hirmsat surma. Mõned rääkisid, et koopas oli vahetevahel eemal nõrka tulehelki märgatud, mispeale oli puhkenud rõõmuhüüd ja

kümned mehed olid tormanud kajavat käiku mööda tulukese poole; kuid iga kord oli järgnenud kurb pettumus: seal polnud lapsi, see oli vaid otsijate tuli.
Kolm hirmsat päeva ja ööd venisid mööda igavate tundide kaupa ja linnake vajus lootusetusse tuimusse. Keegi ei tundnud millegi vastu huvi. Isegi juhuslik avastus, et «Alkoholita Võõrastemaja» peremehel oli majas alkoholi-ladu, ei tekitanud peaaegu mingit elevust, nii ülitähtis

kui asi iseenesest ka oli. Ühel selgel hetkel üritas Huck ebakindlalt juttu võõrastemajadest ja küsis lõpuks, kartes kõige halvemat, kas midagi oli leitud «Alkoholita Võõrastemajast» sestsaadik kui ta haige oli.

«Jah,» vastas lesk.

Huck, tõusis kohkunud pilguga voodis istuli.

«Mis? Mis see oli?»

«Alkohol! Ja võõrastemaja suleti. Heida pikali, laps. Kuidas sa mind ehmatasid!»

«Öelge mulle ainult üht — ainult üht, palun! Kas Tom Sawyer leidis selle?»

Lesk purskas nutma.

«Kuss, kuss, laps, ole vait. Ütlesin sulle juba, et sa ei tohi rääkida. Sa oled väga, väga haige!»

Niisiis ei leitud midagi peale alkoholi; kulla leidmisel oleks tehtud suurt kära. Varandus oli seega läinud — igaveseks kadunud. Aga miks võis lesk küll nutta? Imelik, et ta nuttis.

Need mõtted läbisid ähmaselt Hucki pead ja väsitasid teda nii, et ta unne vajus. Lesk ütles endale:

«Ta jäi magama, vaeseke. Kas Tom Sawyer leidis selle! Kui keegi vaid leiaks Tom Sawyeri! Ah, neid ei ole nüüd enam palju, kel on veel lootust või ka jõudu otsimist jätkata.»

32. PEATÜKK

Pöördume nüüd tagasi Tomi ja Becky Juurde väljasõidul. Nad hulkusid koos teistega pimedais käikudes, vaadeldes koopa tuntud imesid, mis olid ristitud kaunis liialdatud nimedega, nagu «Võõrastetuba», «Katedraal», «Aladini palee» jne. Siis algas peitemäng, ja Tom ja Becky võtsid sellest innukalt osa, kuni see pingutus veidi väsitavaks muutus. Siis rändasid nad üht looklevat käiku mööda edasi, hoides küünlaid kõrgel ja lugedes nimede, kuupäevade, aadresside ja motode vassitud võrku, mis oli kaljuseintele maalitud (küünlatahmaga). Ikka edasi liikudes ja juttu ajades ei pannud nad tähelegi, et nad viibisid nüüd koopa osas, kus seintel ei olnud sääraseid freskomaalinguid. Nad suitsutasid

omad nimed ühe rippuva kaljuserva alla ja läksid edasi. Nüüd jõudsid nad kohta, kus etteulatuvalt kaljurahnult allanirisev ojake, tuues kaasa lubjakivisetteid, oli pikkade sajandite

kestel moodustanud sätendavast hävimatust kivist pitsilise ja kurrulise Niagara. Tom puges oma väikese kehaga selle taha, et valgustada seda tagantpoolt Becky heameeleks. Ta leidis, et kivine eesriie varjas looduse poolt kujundatud järsku treppi kitsaste seinte vahel, ja otsekohe haaras teda auahnus avastajaks saada. Becky järgnes tema kutsele, nad tegid kaljule tahmaga märgi, millest tagasitulekul juhinduda, ja läksid oma uurimisteekonnale. Nad suundusid üht ja teist teed mööda kaugele alla koopa salapärasesse sügavusse, tegid jälle märgi ja pöördusid kõrvalkäiku uudiseid otsima, millest ülal jutustada. Ühes kohas leidsid nad ruumika koopataolise õõnsuse, mille laest rippus alla hulk hiilgavaid inimese jala pikkusi ja jämedusi stalaktiite. Nad kõndisid koopa läbi, vaadeldes ning imetledes, ja lahkusid sealt siis, valides ühe käigu paljude hulgast, mis sinna suundusid. See viis nad varsti nõidusliku allika juurde, mille bassein oli inkrusteeritud sädelevate kristallidega. Allikas oli keset koobast, mille võlvi toetas hulk fantastilisi, suurte stalaktiitide ja stalagmiitide ühinemise teel tekkinud sambaid — sajandeid kestnud lakkamatu veetilkumise tagajärg. Laes rippusid tohutud kobarad nahkhiiri, tuhanded ühes hunnikus; valgus häiris neid, ja nad lendasid sadade kaupa alla, piiksusid ja tungisid ägedasti küünalde peale. Tom tundis nende teguviisi ja teadis, milline oht oli sellega seotud. Ta haaras Becky käe ja tõmbas ta kiiresti esimesse ettejuhtuvasse käiku, kuid siiski mitte küllalt kiiresti, sest koopast väljumisel kustutas üks nahkhiir oma tiivaga Becky küünla. Nahkhiired ajasid lapsi tüki maad taga, kuid põgenejad põikasid igasse uude käiku, mis ette juhtus, ja vabanesid lõpuks ohtlikest loomadest. Varsti leidis Tom maa-aluse järve, mille tume pind kadus eemal pimedusse. Poiss kavatses hakata selle piire uurima, kuid otsustas siis, et parem on enne veidi istuda ja puhata. Nüüd alles vajutas ümbruse sügav vaikus esmakordselt oma külmniiske käe laste hingele. Becky ütles:

«Ma ei pannud tähelegi, aga mulle näib, et ma ei ole teisi juba tükk aega enam kuulnud.»

«Aga mõtle, Becky, oleme nendest palju allpool ja ma ei tea, kui palju põhja, lõuna, ida või kus pool see ka on. Me ei võigi neid siia kuulda.»

Becky muutus murelikuks.

«Ei tea, kui kaua me siin juba oleme, olnud, Tom. Hakkame parem tagasi minema.»

«Jah, ma arvan ka. Oleks vist,parem.»

«Kas sa oskad teed leida, Tom? Minule on küll see kõik üks segipaisatud keerustik.»

«Arvan, et oskaksin leida, kui poleks ainult neid nahkhiiri. Kui nad meie mõlema küünlad kustutavad, siis oleme hirmsas pigis. Otsime mõnda teist teed, et poleks vaja sealt läbi minna.»

«Hea küll, aga loodetavasti me ei eksi ara. See oleks hirmus!» Ja laps värises, kui ta sellele kohutavale võimalusele mõtles.

Nad astusid ühte käiku ja sammusid vaikides hulk aega, vaadates igasse uude avausse, kas seal pole midagi tuttavat; kuid nad olid kõik tundmatud. Iga kord, kui Tom mõnda uut käiku uuris, otsis Becky tema näost julgustavat märki, ja Tom tähendas ka lõbusalt:

«Oh, kõik on korras. See ei ole küll tuttav kõht, aga varsti jõuame õigele teele!» Kuid tema lootus kahanes iga uue pettumusega, ja viimaks hakkas ta lihtsalt huupi eri suundades kulgevaisse käikudesse pöörduma, meeleheitlikus lootuses tuttavale teele jõuda. Ta ütles ikka veel: «Kõik on korras», kuid tema südamel lasus selline tinane hirmukoorem, et need sõnad olid kaota-nud oma õige kõla ja kostsid, nagu oleks ta öelnud:, «Kõik on kadunud!» Becky püsis piinavas kartuses tema kõrval ja püüdis hoolega pisaraid tagasi hoida, kuid need kippusid vägisi silma. Viimaks ütles ta:

«Oh, Tom, olgu pealegi nahkhiired; lähme seda teed tagasi! Mulle näib, et me satume järjest rohkem ummikusse!»

Tom peatus.

«Kuulame,» ütles ta.

Sügav vaikus; nii sügav, et isegi nende hingamine oli selgesti kuuldav. Tom hüüdis. Hüüd kajas vastu

tühjades käikudes ja kustus kauguses otsekui tasase pilkava naeruna.

«Oh, ära hüüa enam, Tom, see on nii kole,» ütles Becky.

«Kole küll, aga ma hüüan siiski, Becky; võib-olla kuuldakse seda,» vastas Tom ja hüüdis uuesti.

See «võib-olla» oli isegi veel jubedam kui tontlik naer; see tunnistas nii selgesti lootuse kadumist. Lapsed seisid ja kuulatasid, kuid vastust ei olnud. Tom pöördus kohe tuldud teed tagasi ja kiirustas samme. Juba veidi aja pärast reetis teatav kindlusetus tema käitumises Beckyle uue kohutava tõsiasja: Tom ei osanud tagasi minna!

«Oh, Tom, sa ei teinud mingit märki!»

«Becky, olin nii loll, nii loll! Mul ei tulnud mõttessegi, et peame võib-olla seda teed tagasi minema. Ei, ma ei oska tagasi minna. Kõik on segamini,»

«Tom, Tom, oleme kadunud, oleme kadunud! Me ei pääse üldse välja siit koledast kohast! Oh, miks me lahkusime teiste juurest!»

Becky istus maha ja hakkas nii meeletult nutma, et Tomil tekkis kõhutav mõte, et ta sureb või kaotab mõistuse. Ta istus tüdruku kõrvale ja pani käed tema ümber; tüdruk peitis näo tema rinnale, surus end tema vastu, valas välja oma hirmu, oma, asjatud kahetsused, ja kauge kaja muutis selle kõik pilkavaks naeruks. Tom palus teda julgust koguda, kuid tüdruk vastas, et ta ei suuda. Tom hakkas end süüdistama ja needma, et ta oli ta säärasesse õnnetusse seisukorda viinud; see mõjus paremini. Becky ütles, et ta püüab uuesti loota, et ta tõuseb üles ja järgneb Tomile igale poole, kuhu ta läheb, kui ta ainult enam niiviisi ei kõnele. Sest Tom polevat rohkem süüdi kui tema ise.

Niisiis liikusid nad jälle edasi — sihitult, lihtsalt hea õnne peale, sest kõik, mis nad teha võisid, oli liikuda, kogu aeg liikuda. Veidi aja pärast näis lootus jälle elustuvat — mitte, et

selleks oleks mingit erilist põhjust olnud, vaid ainult sellepärast, et juba lootuse iseloomus on alati ellu ärgata, kui just vanadus ja tutvus äpardustega pole temast jõudu välja võtnud.

Mõne aja pärast võttis Tom Becky küünla ja kustu-

tas selle. See kokkuhoidlikkus tähendas palju! Sõnu polnud vaja. Becky sai aru, ja tema lootus suri jälle. Ta teadis, et Tomil oli taskus terve küünal ja veel kolm või neli juppi; kuid ta pidi kokku hoidma.

Vähehaaval hakkas väsimus end tunda andma. Lapsed püüdsid seda mitte tähele panna, sest hirmus oli mõelda istumisele, kui aeg oli nii kalliks muutunud. Liikumine mingisuguses suunas, ükskõik millises, tähendas vähemalt edasijõudmist ja võis vilja kanda, kuna istumine tähendas surma kutsumist ja selle tuleku kiirustamist.

Viimaks keeldusid Becky nõrgad jalad teda edasi kandmast. Ta istus maha. Tom jäi tema juurde ja nad kõnelesid kodust, sõpradest, mugavaist voodeist ja kõige rohkem — valgusest! Becky nuttis ja Tom murdis pead, kuidas teda lohutada, kuid kõik tema julgustused olid juba tuntud ning kulunud ja kõlasid pigem pilkena. Väsimus rõhus Beckyt nii raskesti, et ta unne suikus. Tom rõõmustas selle üle. Ta istus ning vaatas tema murelikku nägu ja nägi, kuidas see meeldivate unenägude mõjul leebeks ning loomulikuks muutus; vähehaaval tekkis naeratus ja jäi püsima. See rahulik nägu tõi veidi rahu ja kergendust ka Tomi hinge ja tema mõtted rändasid kaugele möödunud aegade ja uduste mälestuste juurde. Kuna ta istus seal mõtteisse süvenenult, ärkas Becky kerge rõõmsa naeruga; kuid see suri kõhe tema huultel, asendudes oigega.

«Oh, kuidas ma võisin magada! Soovin, et ma ei oleks kunagi, kunagi ärganud! Ei, ei ma ei tahtnud seda öelda, Tom! ära vaata nii! Ma ei ütle seda enam.»

«Mul on hea meel, et sa magasid, Becky. Sa oled nüüd välja puhanud ja me leiame õige tee.»

«Me võime katsuda, Tom. Kuid ma nägin unes nii ilusat maad. Arvan, me läheme sinna.»

«Võib-olla, võib-olla ka mitte. Ära nukrutse, Becky, ja lähme katsume jälle õnne.»

Nad tõusid ja rändasid edasi käsikäes ning lootusetult. Nad püüdsid arvata, kui kaua nad olid koopas viibinud. See tundus päevade ja nädalatena, ometi oli selge, et see ei võinud nii olla, sest nende küünlad polnud veel lõppenud.

Tükk aega Hiljem — nad ei teadnud, kui palju — ütles Tom, et nad peavad tasa kõndima ja vee tilkumist tähele panema, et mõnda allikat leida. Viimaks nad leidsidki allika, ja Tom leidis, et on aeg jälle puhata. Mõlemad olid hirmsasti väsinud, kuid Becky arvas, et ta jõuab veel veidi edasi minna. Ta oli üllatatud, kuuldes, et Tom sellega nõus ei olnud. Ta ei suutnud sellest ru saada. Nad istusid maha ja Tom kinnitas oma küünla saviga seina külge. Mõtted hakkasid varsti töötama. Veidi aega ei lausutud sõnagi. Siis katkestas Becky vaikuse:

«Tom, ma olen nii näljane.»
Tom võttis midagi taskust.
«Kas sa mäletad seda?» küsis ta.
Becky peaaegu naeratas.
«See on meie pulmakook, Tom.»
«Jah, kahju, et ta ei ole vaadi suurune, sest see on kõik, mis meil on.»
«Ma jätsin selle koogi väljasõidust üle meie jaoks, Tom, et seda öösel padja alla panna ja und näha, nagu suured inimesed teevad pulmakoogiga, aga nüüd saab see meie . . .»
Ta jättis lause pooleli. Tom jagas koogi kaheks ja Becky sõi hea isuga, kuna Tom oma osa ainult näkitses. Külma vett oli külluses pidusöögi lõpetamiseks. Viimaks tegi Becky ettepaneku edasi liikuda. Tom vaikis hetke ja küsis siis:
«Becky, kas sa suudad taluda, kui ma sulle midagi ütlen?»
Becky kähvatas, kuid vastas, et ta arvab suutvat.
«Hea küll siis, Becky, me peame siia jääma, kus on joogivett. See siin on meie viimne küünlajupp!»
Becky andis voli pisaratele ja hädaldustele. Tom püüdis teda igati lohutada, kuid väheste tagajärgedega. Viimaks ütles Becky:
«Tom!»
«Jah, Becky?»
«Meid leitakse puuduvat ja hakatakse otsima!»
«Jah, muidugi! Kindlasti hakatakse!»
«Võib-olla otsitakse meid juba praegu, Tom.»
«Ma arvan ka, et võib-olla otsitakse. Loodan seda.»

«Millal võidakse'märgata meie puudumist, Tom?»
«Arvan, et tagasi praami juurde minnes.»
«Tom, siis võib olla juba pime — kas nad märkavad, et me puudume?»
«Ei tea. Aga igatahes leiab sinu ema sind puuduvat, niipea kui nad koju jõuavad.»
Hirmunud pille Becky silmis tõi Tomi arusaamisele, et ta oli vea teinud. Becky ei pidanud ju sel õhtul koju minema! Lapsed jäid vait ja vajusid mõtteisse. Varsti tõendas Becky uus ahastushoog Tomile, et neil oli ühesugune mõte: pool pühapäeva ennelõunat võis möödas olla, enne kui missis Thatcher avastas, et Beckyt missis Harperi juures ei olnud. Lapsed kiindusid pilguga küünlajuppi, jälgides, kuidas see aegamisi ja armutult sulas; nägid viimaks ainult poole tolli pikkust tahiotsakest; nägid, kuidas nõrk leek tõusis j'a vajus, tõusis ja vajus, peenikese suitsusamba otsa ronis, hetke selle tipus viibis ja siis — valitses kohutav pilkane pimedus.
Kui kaua aja pärast Becky pikkamisi arusaamisele jõudis, et ta Tomi käte vahel nuttis, seda ei teadnud kumbki öelda. Nad teadsid ainult, et pärast — nagu neile näis — ilmatu pikka

ajavahemikku ärkasid nad mõlemad sügavast uimastusetaolisest unest ja said jälle teadlikuks oma viletsusest. Tom ütles, et nüüd võis olla juba pühapäev või koguni esmaspäev. Ta püüdis Beckyt kõnelema panna, kuid tüdruku kurbus oli liiga suur, kõik tema lootused olid kadunud. Tont arvas, et nüüd oli nende puudumist juba ammu märgatud ja kahtlemata oli otsimine juba alanud. Kui ta nüüd hüüab, võib-olla keegi kuuleb seda. Ta hüüdiski, kuid pimeduses kõlas kauge kaja nii jubedana, et ta seda ei korranud.

Tunnid möödusid, ja nälg tuli jälle vangistatuid piinama. Tomi koogiosast oli pool järel; nad jaotasid selle kaheks ja sõid ara, kuid tundsid end veel näljasematena kui enne. Väike toidutükike ainult suurendas isu.

Korraga ütles Tom:

«St! Kas sa kuulsid?»

Mõlemad pidasid hinge kinni ja kuulatasid. Kaugu-sest kostis hääl, mis kõlas nagu nõrk, vaevu kuuldav hüüe. Tom hüüdis otsekohe vastu, haaras Becky käe ja hakkas käiku mööda hääle suunas kobama. Siis kuula-

187

tas ta uuesti. Jälle kostis hääl, ja nähtavasti veidi ligemal.

«Nad on seal!» ütles Tom. «Nad tulevad! Tule, Becky, nüüd on kõik korras!»

Vangide rõõm oli piiritu. Nad jõudsid siiski aeglaselt edasi, sest käikudes oli palju auke ja kuristikke ja nende suhtes tuli ettevaatlik olla. Varsti jõudsidki nad ühe augu äärde ja pidid peatuma. See võis kolm jalga, kuid ka sada jalga sügav olla — kõrvalt igatahes mööda ei pääsenud. Tom heitis maha ja sirutas käe nii sügavale kui sai. Mingit põhja. Nad pidid sinna jääma g ja ootama, kuni otsijad pärale jõuavad. Nad kuulatasid. Kauged hüüded kaugenesid nähtavasti veelgi! Veel mõni hetk, ja neid ei olnud üldse enam kuulda. Seda ahastamapanevat õnnetust! Tom karjus oma hääle kähedaks, kuid sellest polnud mingit käsu. Ta kõneles lootusrikkalt Beckyga, kuid möödus igavikupikkune ootus-aeg ja ühtegi häält polnud enam kuulda.

Lapsed läksid kobamisi tagasi allika juurde. Aeg venis pikkamisi edasi. Nad magasid jälle ja ärkasid näljastena ning õnnetutena. Tom arvas, et pidi juba teisipäev olema.

Siis tekkis tal üks mõte. Lähedal oli mitu kõrvalkäiku. Selle asemel et siin tegevusetult rusuva igavuse all kannatada, võisid nad ju mõnda käiku uurida.. Ta võttis taskust paberlohe nööri, sidus selle kaljunurga külge ja hakkas koos Beckyga minema, nööri järk-järgult järele lastes. Paarikümne sammu kaugusel lõppes käik kuristikuga. Tom laskus põlvili, kobas käega sügavust ja siis nii kaugele ümber nurga, kui küündis. Parajasti, kui ta tegi katset veel veidi kaugemale paremale küünitada, ilmus vaevalt kakskümmend jardi eemal kalju tagant nähtavale inimese käsi küünlaga! Tom hüüatas rõõmsalt, ja sarnal hetkel järgnes käele selle omanik — Indiaani Joe! Tom oli nagu halvatud; ta ei suutnud end liigutada. Järgmisel hetkel tundis ta suurt kergendust, sest «hispaanlane» andis jalgadele valu ja kadus vaatepiirilt. Tom imestas, et Joe polnud teda häälest ära tundnud, tema juurde tulnud ja teda tapnud kohtus tunnistamise pärast. Kuid arvatavasti oli kaja häält moonutanud. Kahtlemata oli see nii, arutas Tom. Hirm oli kõik

tema lihased nõrgaks teinud. Ta ütles endale, et kui tal jätkub veel jõudu tagasi allika juurde minna, siis jääb ta sinna ja miski ei suuda teda enam uurimisretkele meelitada, kus ta Indiaani Joe'd võis kohata. Ettevaatuse mõttes ei kõnelnud ta Beckyle sõnagi sellest, mis ta oli näinud, ja ütles, et ta oli hüüdnud vaid «hea õnne peale».

Kuid nälg ja viletsus võidavad pikapeale hirmu. Uus igav ootus allikal ja uus pikk uni tõid kaasa muutuse.

Lapsed ärkasid piinava näljatundega. Tom arvas, et nüüd pidi olema juba kesknädal või neljapäev, või isegi reede või laupäev, ja et otsimine oli lõpetatud. Ta pani ette mõnda teist käiku uurida. Ta oli valmis Indiaani Joe'd ja kõiki teisi koledusi kohtama. Kuid Becky oli väga nõrk. Ta oli langenud mingisugusesse kurba ükskõiksusse ega tahtnud end sellest välja kiskuda lasta.

Ta ütles, et ta ootab nüüd seal, kus ta on, ja sureb — see ei kestvat enam kaua. Tom võivat minna paberlohe nööriga ja ümbrust uurida, kui soovib, kuid ta palus, et poiss käiks iga natukese aja pärast teda vaatamas ja temaga kõnelemas. Ja ta võttis Tomilt lubaduse, et ta viimsel hirmsal tunnil tema juurde jääb ja tema kätt hoiab, kuni kõik on möödas. Tom suudles teda, ängistav tunne kurgus, ja teeskles, nagu oleks ta kindel, et leiab otsijad või väljapääsu koopast. Siis võttis ta nööri pihku ja läks käpukil kobades ühte käiku, piinatud näljast ja peatse lõpu aimusest.

33. PEATÜKK

Teisipäeva pärastlõuna saabus ja muutus videvikuks. St. Petersburgi linnake leinas ikka veel. Kadunud lapsi polnud leitud. Nende eest oli peetud avalikke palveid ja palju, palju eraviisilisi palveid, millesse palvetajad olid pannud kogu oma südame; kuid ikka veel ei tulnud koopast rõõmustavat sõnumit. Enamik otsijaid oli otsimisest loobunud ja pöördunud tagasi oma igapäevaste toimetuste juurde, öeldes, et ilmselt ei suudeta lapsi iial leida. Missis Thatcher oli väga haige ja sonis suurema osa ajast. Räägiti, et oli südantlõhestav näha ja kuulda, kuidas ta oma last hüüdis, pea tõstis ja terve minuti

kuulatas ja siis ofates, väsinult pea jälle padjale pani. Tädi Polly oli vajunud püsivasse kurvameelsusse ja tema hallid juuksed olid peaaegu valgeks muutunud. Linnake heitis teisipäeva õhtul kurvalt ja lootusetult puhkama.

Keset ööd hakkasid linnakese kellad äkki metsikult helisema, ja järgmisel hetkel kihasid tänavad meeletuist, pooleldi riietatud inimestest, kes karjusid: «Tulge välja! Tulge välja! Nad on leitud! Nad on leitud!» Plekkpannid ja sarved toodi appi kellahelinale, rahvahulk koondus

ja liikus jõe poole, vastu lastele, keda hõiskavad linnaelanikud vedasid lahtises vankris, piiras nad sisse ja saatis neid koduteekonnal, marssides kestvate hõissa-hüüetega suurejooneliselt läbi peatänava!

Linn oli valgustatud; keegi ei läinud enam magama; see oli tähtsaim öö, mille linnake oli kunagi läbi elanud. Esimese poole tunni jooksul vooris läbi kohtunik Thatcheri maja terve rodu linnaelanikke, kes sülelesid ja suudlesid päästetuid, surusid missis Thatcheri kätt, püüdsid kõnelda, kuid ei suutnud, ja lahkusid, puistates igale poole pisaraid.

Tädi Polly õnn oli täielik ja missis Thatcheri oma peaaegu täielik. Kuid temagi õnn pidi täielikuks saama, niipea kui koopasse saadetud käskjalg oli teatanud suurest uudisest tema abikaasale.

Tom lebas sohval, ümbritsetud innukast kuulajaskonnast, ja jutustas läbielatud kummalisest seiklusest, ilustades seda paljude rabavate lisandustega ja lõpetades kirjeldusega, kuidas ta Becky allikale jättis ja uurimis-teekonnale läks; kuidas ta kahte käiku uuris, minnes niikaugele kui paberlohe nöör küündis; kuidas ta kolmandat käiku uuris nööri pikkuselt ja parajasti tagasi pöörduda kavatses, kui silmas eemal valguslaiku, mis tundus päevavalgusena; kuidas ta nöörist lahti laskis, valguse poole kobas, pea ja õlad väikesest avausest välja pistis ja laia Mississipit nägi mööda voolamas! Kui see oleks juhtunud öösel, siis poleks ta valguslaiku näinud ja poleks ka seda käiku rohkem uurinud! Ta jutustas, kuidas ta tagasi Becky järele läks ja talle head uudist teatas, ja kuidas Becky palus end sääraste asjadega mitte narrida, sest ta olevat väsinud, teadvat, et sureb, ja taht-

vat ka surra. Ta kirjeldas, kuidas ta vaeva nägi, et Beckyt uskuma panna, ja kuidas Becky pidi peaaegu rõõmust surema, kui ta oli sinna kohta jõudnud, kus ta tõesti nägi sinakat päevavalguse laiku; kuidas ta august välja ronis ja siis Becky välja aitas; kuidas nad seal istusid ja rõõmu pärast nutsid; kuidas mõned mehed paadiga mööda sõitsid ja kuidas ta neid hüüdis ja neile oma seisukorrast ning näljast jutustas; kuidas mehed algul seda püörast lugu ei uskunud, «sest,» ütlesid nad, «olete viis miili pärivett allpool sellest orust, kus koobas on», siis nad aga paati võtsid, ühte majja viisid, neile süüa andsid, kella kahe-kolmeni neid puhata lasksid ja siis nad koju tõid.

Juba enne koitu leiti kohtunik Thatcher ja salkkond temaga kaasas olevaid otsijaid koopast üles nööri abil, mille nad olid endi järel lahti kerinud, ja teatati neile suurest uudisest.

Kolm ööd-päeva kannatust ja nälga koopas polnud möödunud jälgi jätmata, nagu Tomile ja Beckyle peagi selgus. Nad olid kogu kesknädala ja neljapäeva voodis ja nende väsimus ning kurnatus näisid aina kasvavat. Tom ajas end siiski neljapäeval juba jalule, käis reedel linnas ja oli laupäeval peaaegu niisama terve nagu enne, kuid Becky ei lahkunud oma toast enne pühapäeva ja nägi ka siis välja, nagu oleks ta raske haiguse läbi teinud.

Tom kuulis Hucki haigusest ja läks teda reedel vaatama, kuid teda ei lastud haigetuppa, samuti mitte laupäeval ja pühapäeval. Esmaspäevast peale võis ta iga päev haige juures käia, kuid teda hoiatati, et ta ei kõneleks oma juhtumusest ega üldse millestki erutavast. Lesk Douglas oli juures, et näha, kas ta sõna kuulab. Kodus kuulis Tom Cardiffi künka sündmusest, samuti, et kaltsudes mehe laip oli lõpuks leitud jõest parve peatuskoha läheduses; arvatavasti oli ta põgenemiskatse juures uppunud.

Umbes paar nädalat pärast koopast pääsemist läks Tom jälle Hucki vaatama, kes nüüd oli juba küllalt tugev, et erutavat juttu kuulda, ja Tomil oli talle pajatada midagi, mis pidi teda huvitama. Tomi tee viis kohtunik Thatcheri majast mööda, ja ta astus sisse Beckyt vaatama.

Kohtunik ja mõned tema sõbrad hakkasid Tomiga juttu ajama ja üks neist küsis pilkavalt, kas ta ei sooviks veel kord koopasse minna. Tom vastas jaatavalt, tal ei olevat midagi selle vastu.

Kohtunik ütles:

«Jah, on veel teisigi sinutaolisi, Tom, ma ei kahtle selles põrmugi. Kuid me oleme ettevaatusabinõud tarvitusele võtnud. Keegi ei saa selles koopas enam ära eksida.»

«Kuidas nii?»

«Ma lasksin koopa suure ukse kahe nädala eest katlarauaga üle lüüa ja kolmekordselt lukustada; ja võtmed on minu käes.»

Tom muutus valgeks nagu lina.

«Mis sul on, poiss? Ruttu, jookske keegi ja tooge klaas vett!»

Toodi vett ja pritsiti Tomile näkku.

«Nii, nüüd on asi jälle korras. Mis sul oli, Tom?»

«Oh, kohtunik, Indiaani Joe on koopas!»

34. PEATÜKK

Mõne minuti jooksul oli uudis levinud ja tosin paate meestega teel McDougäli koopa poole. Varsti järgnes neile inimestest tulvil aurupraam. Tom Sawyer oli selles paadis, millega sõitis kohtunik Thatcher. Kui koopa uks lahti tehti, avanes esiku hämaruses kurb pilt: Indiaani Joe lebas surnult maas, nägu ukse prao vastu surutud, nagu oleks tema igatsev pilk viimse hetkeni vaba välismaailma valguse ja rõõmu küljes rippunud. Tom oli liigutatud, sest ta teadis oma kogemusest, kuidas see vilets olend oli kannatanud. Tal oli kahju, kuid ometi valdas teda ka suur kergendus- ja julgeolekutunne. Alles nüüd sai talle täiel määral selgeks, milline tohutu hirmu-koorem oli lasunud temal sellest päevast peale, kui ta oli tõstnud häält selle verejanulise heidiku vastu.

Indiaani Joe kõrval oli pooleks murtud teraga jahinuga. Ukse jäme aluspalk oli tüütu vaevaga läbi lõigatud ja hakitud, pealegi asjatu vaevaga, sest palgi taga moodustas kalju ukse läve, ja säärase

kõva materjali peale

nuga ei hakanud; ainus kahjusaaja oli nuga ise. Kuid isegi kui seal kivist takistust poleks olnud, oleks vaev ikkagi asjatu olnud, sest kui palk oleks ka terveni ära lõigatud ning eemaldatud, Indiaani Joe poleks siiski ukse alt läbi mahtunud, ja ta teadis seda. Niisiis oli ta palki hakkinud ainult sellepärast, et midagi teha, et igavust eemale peletada, oma piinavaid mõtteid lahutada. Tavaliselt võis esiku pragudes leida pooltosinat küüntejuppi, mis koopaskäijad sinna olid jätnud, kuid nüüd ei leidunud seal ühtegi. Vang oli need üles otsinud ja ära söönud. Tal oli korda läinud ka paar nahkhiirt kinni püüda ja oli need samuti ära söönud, ainult küüned olid järele jäetud. Vaene õnnetu mees oli nälga surnud. Ukse lähedal oli sajandite kestel laest stalaktiidi küljest langenud veejilkade toimel kasvanud pikkamööda stalagmiit. Vang oli stalagmiidil otsa ära murdnud ja selle aseme'e pannud kivi, kuhu oli uuristanud väikese augu kalli tilga püüdmiseks, mis langes iga kahekümne minuti järel kellavärgi sünge korrapärasusega — magussöögilusika-täis kahekümnenelja tunni jooksul. See tilgake langes juba siis, kui püramiidid olid veel uued; kui hävis Trooja; kui rajati Rooma; kui Kristus risti löödi; kui William Vallutaja asutas Briti impeeriumi; kui Kolumbus merd mööda purjetas; kui veresaun Lexingtonis oli veel «uudis». Ta langeb praegu; ta langeb ka siis, kui kõik need sündmused on ajaloo hõlma ja pärimuste hämarusse vajunud, pimedasse unustusöösse maetud. Kas igal asjal on oma otstarve ja ülesanne? Kas see tilk langes kannatlikult viis tuhat aastat selleks, et olla valmis selle kaduva inimputuka vajaduseks, ja kas tal on kümne tuhande aasta pärast mõni teine suur ülesanne sooritada? Pole tähtis. Palju, palju aastaid on möödunud sellest, kui õnnetu segavereline õõnestas kivi, et hindamatult kalleid tilku koguda, kuid veel tänapäev silmitseb turist kõige kauem seda kaastundmust äratavat kivi ja aegamisi langevaid tilku, kui ta tuleb McDougali koopa imesid vaatama. Indiaani Joe peeker seisab koopa imede nimestikus esimesel kohal; isegi «Aladini palee» ei suuda temaga võistelda.

Indiaani Joe maeti koopa suu lähedale, ja inimesi kogunes matusele küll paatidega, küll vankritega linnast ja

kõigist farmidest ning küladest seitsme miili ulatuses ümberringi. Nad võtsid kaasa lapsed ja igasugust toidupoolist ja tunnistasid, et neil oli matusel peaaegu niisama lõbus, nagu neil oleks olnud poomisel.

See matus pani seisma ühe asja — Indiaani Joe armuandmispalve saatmise kubernerile. Palvekirjale oli juba hulk allkirju kogutud; oli peetud palju -pisaraterohkeid ning ilukõnelisi miitinguid ja mingisugune lollide naiste komitee oli otsustanud minna .sügavas leinas, nutu ja halinaga kuberneri juurde ja paluda teda halastaja eesel olla ning oma kohuse jalge alla tallata. Arvati, et Indiaani Joe on tapnud viis linnakodanikku, aga mis sellest? Kui ta oleks ka saatan ise olnud, ikkagi oleks leidunud küllalt nõrgakesi, kes oleksid valmis olnud armuandmispalvele oma

nime alla kritseldama ja sellele ühe pisara tilgutama oma pidevalt rikkis' ja lekkivast veevärgist.

Hommikul pärast matust viis Tom Hucki kõrvalisse kohta tähtsaks jutuajamiseks. Huck oli vahepeal ueilslaselt ja lesk Douglaselt juba kõik Tomi seikluse üle teada saanud, kuid Tom arvas, et üht asja nad polnud talle rääkinud, ja sellest ta tahtvatki nüüd kõnelda. Hucki nägu muutus kurvaks. Ta ütles:

«Ma tean, mis see on. Sa käisid number kahes ega leidnud sealt midagi peale viski. Keegi ei öelnud mulle, et see olid sina, aga ma teadsin, et see pidid sina olema, niipea kui kuulsin sellest viski asjast: Ja ma teadsin ka, et sa raha ei leidnud, sest muidu oleksid sa ikkagi kuidagi minu juurde pääsenud ja mulle teatanud, isegi kui sa teiste ees oleksid suu pidanud. Tom, miski ütles mulle kogu aeg, et me seda noosi kunagi kätte ei saa.»

«Aga, Huck, ega mina seda võõrastemajapidajat üles ei andnud! Sa tead ju, et tema võõrastemajas oli kõik korras laupäeval, kui ma väljasõidule läksin, Kas sa ei mäleta, et pidid seal sel ööl valvama?»

«Oh, jah! Aga see on justkui aasta tagasi. Muidugi, see oli samal ööl, kui jälgisin Indiaani Joe'd lese krundini.»

«Sa jälgisid teda?»

«Jah, aga pea suu. Arvan, et Indiaani Joe'l on sõpru järele jäänud. Ma ei taha, et nad mu elu hapuks teeksid

ja mulle alatuid vempe mängiksid. Kui mind poleks olnud, siis oleks ta nüüd ilusasti Texases.»

Ja Huck jutustas Tomile saladuse kätte all kogu oma seikluse, sest Tom oli kuulnud ainult ueilslase osa sellest loost.

«Noh,» ütles Huck viimaks, tulles tagasi peaasja juurde, «ükskõik kes ka viski number kahest üles nuuskis, see näppas ka raha, ma arvan — igatahes meile on see kadunud, Tom.»

«Huck, see raha ei olnud üldse number kahes!»

«Mis?» Huck uuris teraselt oma kaa,slase nägu. «Tom, kas sa oled sellele rahale uuesti jälile saanud?»

«Huck, see on koopas!»

Hucki silmad hakkasid leegitsema. «Ütle seda veel kord, Tom!»

«Raha on koopas!»

«Tom — ausõna, on see nali või tõsi?»

«Tõsi, Huck, nii tõsi nagu üldse võib olla. Kas sa tahad minuga kaasa tulla ja aidata seda ära tuua?»

«Muidugi tahan! Tulen kaasa, kui see on niisuguses kohas, et me sinna tee leiame ja ära ei eksi.»

«Huck, me võime teha seda ilma igasuguse raskuseta.»

«Tore! Aga miks sa arvad, et raha . . . »

«Huck, oota ainult, kuni me sinna jõuame. Kui me raha ei leia, olen nõus andma stiile oma trummi ja kõik, mis mul maailmas on. Tõesti annan, ausõna.»

«Hea küll, tehtud! Millal sa tahad minna?»

«Otsekohe, kui sa nõus oled. Kas sa oled küllalt tugev?»

«Kas see on kaugel koopas? Olen küll juba kolm või neli päeva jalul, aga üle miili ma ei jõua käia, Tom, vähemalt ma ei usu, et jõuan.»

«Sinna on umbes viis miili seda teed, mida igaüks peale minu läheks, Huck, kuid on veel teine, hoopis lühem tee, mida keegi peale minu ei tea. Huck, ma viin su paadiga otse selle tee juurde. Juhin paadi pärivett sinna ja sõuan ise ka tagasi. Sa ei tarvitse kättki liigutada.»

«Hakkame kohe minema, Tom.»

«Hea küll. Peame kaasa võtma veidi leiba ja liha, oma piibud, paar väikest kotti, paar-kolm lohenööri ja mõned

tuletikud, nagu neid moodsaid asju nimetatakse. Ma ütlen sulle, koopas olles kahetsesin mitu korda, et mul neid kaasas polnud.»

Varsti pärast keskpäeva laenasid poisid ühelt kodunt äraolevalt linnakodanikult paadi ja asusid kohe teele. Kui nad olid mõned miilid Koopaorust allapoole jõudnud, ütles Tom:

«Sa näed, see kallas paistab Koopaorust peale igal pool ühesugusena .— ei ühtegi maja, ühtegi puuhoovi, aina põõsad. Aga kas sa näed seda valget laiku seal ülal, kus kallas on alla varisenud. Noh, see on üks minu tähiseid. Me läheme nüüd kaldale.»

Nad maabusid.

«Siit, kus me praegu seisame, Huck, võiksid sa õngeridvaga puudutada seda auku,.kust rna välja ronisin. Katsu, kas leiad.»

Huck otsis kogu ümbruse läbi, kuid ei leidnud midagi. Tom marssis uhkesti ühte tihedasse parkmullapuupõõsasse ja ütles:

«Siin ta on! Vaata, Huck, see on kõige varjatum auk siin ümbruses. Aga ära sellest kellelegi kõssa. Olen kogu aeg tahtnud röövliks saada, aga ma teadsin, et mul peab olema üks niisugune koht, kuhu võiksin hädakorral varju pugeda. Nüüd on meil niisugune koht, ja me hoiame selle saladuses, ainult Joe Harperile ja Ben Rogersile näitame — peab ju olema röövlijõuk, muidu ei ole see asi midagi väärt. Tom Sawyeri jõuk -- see kõlab toredasti, eks ole, Huck?»

«Hästi toredasti, Tom. Ja keda me röövime?»

«Oh, kõiki. Varitseme teekäijaid — nii see on harilikult kombeks.»

«Ja tapame neid?»

«Ei .. . mitte alati. Peame neid koopas, kuni nad lunaraha muretsevad.»

«Mis on lunaraha?»

«Noh, raha. Neid sunnitakse sõpradelt niipalju raha kokku korjama, kui nad saavad, ja kui nad ei ole ühe aasta kestel seda muretsenud, siis tapetakse nad. Nii tehakse seda harilikult. Ainult naisi ei tapeta. Neid peetakse küll vangis, kuid neid ei tapeta. Nad on alati ilusad ja rikkad ja koledasti hirmunud. Neilt võetakse ära kel-

197

lad ja väärisasjad, aga nende ees võetakse alati kübar rnaha ja kõneldakse viisakalt. Keegi pole nii viisakas kui röövel — võid seda igast raamatust lugeda. Nojah, naised hakkavad röövlit armastama, ja kui nad on nädal aega koopas olnud, siis jätavad nad nutu, ja seejärel ei saa neist enam lahti. Kui sa nad välja kihutad, pöörduvad nad kohe ümber ja tulevad tagasi. Nii on see kõigis raamatutes.»

«See on ju hästi tore, Tom. Arvan, et see on parem kui mereröövel olla.»

«Jah, mõnes mõttes on see parem, sest nii oled kodule, tsirkusele ja kõigele muule ligemal.»

Selle aja peale olid kõik ettevalmistused tehtud ja poisid ronisid auku, Tom ees. Nad läksid vaevaliselt tunneli lõpuni, kinnitasid sinna oma kokkujätkatud nöörid ja liikusid edasi. Mõne sammuga jõudsid nad allika juurde, ja Tom tundis judinaid üle ihu jooksvat. Ta näitas Huckile tahijuppi kalju külge kinnitatud savitükil ja kirjeldas, kuidas nad Beckyga olid jälginud küünlaleegi viimset heitlust ja kustumist.

Poisid hakkasid nüüd sosinal kõnelema, sest ümbritsev vaikus ja süngus mõjusid neisse rusuvalt. Nad läksid edasi, astusid peagi Tomi teise käiku ja sammusid seda mööda kuni «kuristikuni». Küünlavalgus näitas neile, et see ei olnudki tegelikult kuristik, vaid järsk, kakskümmend-kolmkümmend jalga kõrge savinõlvak. Tom sosistas:

«Nüüd ma näitan sulle midagi, Huck.»

Ta tõstis küünla kõrgele ja jätkas:

«Vaata niikaugele nurga taha kui saad. Kas näed? Seal teispool suurel kaljul, küünlatahmaga tehtud.»

«Tom, see on rist!»

«Ja kus on nüüd number kaks? Risti all, eh? Just sealt nägin Indiaani Joe'd küünlaga välja tulemas, Huck!»

Huck vahtis veidi aega saladuslikku märki ja ütles siis väriseva häälega:

«Tom, lähme siit ara!»

«Mis? Ja jätame varanduse siia?»

« «Jah, jätame. Indiaani Joe vaim luusib seal kindlasti ringi.»

«Ei luusi, Huck, ei luusi. Tema vaim luusib seal ringi, kus ta suri — koopa suu juures, viis miili siit eemal.»

«Ei, Tom, mitte seal. Ta luusib raha ümber. Ma tunnen vaimude harjumusi, ja sina tunned samuti.»

Tom hakkas kartma, et Huckil on õigus. Tema südames tärkasid halvad aimused. Kuid siis sähvatas tema pähe üks mõte.

«Kuule, Huck, oleme täiesti lollid! Indiaani Joe vaim ei tule niisugusesse kotita, kus on rist!»

Märkus oli tabav. See mõjus.

«Tom, mul ei tulnud seda meeldegi. Sul oh õigus. See on meie õnn, et seal on rist. Arvan, et ronime sinna alla ja hakkame kästi otsima.»

Tom läks esimesena, sõtkudes alla laskudes savisse astmeid. Huck järgnes. Väikesest kqopast, kus asetses suur kalju, avanes neli käiku. Poisid uurisid kolme neist tagajärjetult. Kaljule kõige lähemaa käigus leidsid nad väikese süvendi, kuhu olid laotatud mõned tekid. Samas vedelesid vanad traksid, singikamarad ja paari-kolme linnu hoolikalt puhtaksnäritud köndid. Kuid rahakasti polnud. Poisid otsisid süvendi mitu korda läbi, kuid asjata. Tom sõnas:

«Ta ütles risti all. Noh, see kõht on kõige rohkem risti all. Kalju enda all see ei või olla, sest see on sügaval maa sees.»

Nad otsisid veel kord igalt poolt ja istusid siis lootusetult maha. Huck ei osanud midagi soovitada. Viimaks ütles Tom:

«Kuule, Huck, selle kalju ühel küljel on savis jalajälgi ja küünlarasva, mujal ei ole. Miks see nii on? Vean kihla, et raha on siiski kalju all. Hakkan seal kaevama.»

«See ei ole halb mõte, Tom!» ütles Huck elavalt.

Tomi «eht Barlow» oli kohe väljas, ja ta ei olnud kaevanud nelja tolligi, kui nuga põrkas puu vastu.

«Hei, Huck! Kas kuuled?»

Nüüd hakkas ka Huck kaevama ja kraapima. Varsti paljastati ja eemaldati mõned lauad, mis varjasid .kalju alla viivat looduslikku lõhet. Tom ronis auku ja valgustas küünlaga kaljualust niikaugele kui küündis, kuid ütles, et lõhe lõppu pole näha, ja tegi ettepaneku seda järele uurida. Ta ronis kummargil kalju alla, Kitsas tee

199

viis järk-järgult allapoole. Tom läks looklevat käiku mööda edasi, algul hüvakule, siis vasakule, Huck tema kännul. Varsti tegi Tom järsu käänaku ja hüüdis:

«Armas taevas, Huck, vaata siia!»

See oli tõesti varandusekast, mis asetses seal kenas koopakeses. Samas oli tühi püssirohuvaat, paar püssi nahkkottides, kaks või kolm paari vanu mokassiine, üks nahkvöö ja muud kolu, tilkuvast veest tublisti läbi ligunenud.

«Ometi viimaks käes!» ütles Huck, segades käega tuhmunud münte. «Heldus, me oleme rikkad, Tom!»

«Huck, mul oli kogu aeg tunne, et me ta leiame. See on küll liiga ilus, et seda uskuda, aga ta o n meil käes! Kuule, ei maksa siin aega raisata, viime ta välja. Las ma katsun, kas jõuan teda tõsta.»

Kast kaalus umbes viiskümmend naela. Tom jaksas teda küll jõudu pingutades tõsta, kuid ei jaksanud kanda.

«Seda ma arvasin,» ütles ta. «Panin juba seal vanas majas tähele, et nad kandsid teda, nagu oleks ta raske olnud. Mul oli õigus, kui mõtlesin, et tarvis oleks väikesed kotid kaasa võtta.»

Raha oli varsti kottides ja poisid tassisid need üles ristiga kalju juurde.

«Nüüd toome ka püssid ja teised asjad,» ütles Huck.

«Ei, Huck, jätame nad sinna. Neid on meil just vaja, kui röövleiks nakkame. Me hoiame neid kogu aeg seal ja ka oma orgiad peame seal.»

«Mis on orgiad?»

«Ma ei tea. Aga röövlid peavad alati orgiaid ja muidugi peame ka meie neid korraldama. Tule, Huck, oleme siin küllalt kaua olnud. Aeg on juba hiline, arvan. Pealegi olen näljane. Me sööme ja suitsetame, kui paadis oleme.»

Nad jõudsid peagi parkmullapuupõõsasse, vaatasid ettevaatlikult välja, leidsid käida tühja olevat ja istusid veidi aja pärast juba süües ja suitsetades paadis. Kui päike hakkas horisondile liginema, tõukasid nad paadi kaldalt lahti ja asusid teele. Tom sõudis läbi õhtuvideviku piki kallast üles, lobisedes lõbusalt Huckiga, ja nad maabusid varsti pärast pimeduse tulekut.

«Nüüd, Huck,» ütles Tom, «peidame raha lese puukuuri lakka. Hommikul tulen sinna, loeme ja jagame ta ära, ja siis otsime talle metsas koha, kus teda keegi ei leia. Jää sa rahulikult siia valvama, ma jooksen ja toon Benny Taylori väikese vankri. Mul ei lähe minutitki aega.»

Ta kadus ja tuli varsti tagasi vankriga, pani kaks väikest kotti sinna sisse, viskas mõned räbalad peale ja hakkas minema, koormat järel vedades. Ueilslase maja juurde jõudes peatusid poisid, et puhata. Parajasti kui nad kavatsesid uuesti liikurrta. hakata, astus ueilslane välja ja ütles:

«Hallo, kes seal on?»

«Huck ja Tom Sawyer.»

«Hästi! Tulge kaasa, poisid, te lasete kõiki oodata. Noh, kähku, jookske ees, mina vean teie vankrit. Tohoh, see ei olegi nii kerge, nagu võiks arvata. Mis teil siin on, telliskivid või vanaraud?»

«Vanaraud,» vastas Tom.

«Seda ma arvasin. Poisid siin linnas näevad rohkem vaeva ja raiskavad rohkem aega selleks, et valukoja jaoks kuue penni eest vanarauda koguda, kui neil kuluks selleks, et hariliku tööga kaks korda niisama palju teenida. Aga niisugune on juba inimese loomus. Liikuge kiiremini, liikuge kiiremini.»

Poisid tahtsid teada, milleks selline rutt.

«Pole tähtis; küll te näete, kui me Douglase lese juurde jõuame.»

«Mister Jones, me ei ole ju midagi teinud,» ütles Huck veidi kartlikult, sest ta oli harjunud, et teda ülekohtuselt süüdistati.

Ueilslane naeris.

«Noh, ma ei tea, Huck, mu poiss. Ma ei tea seda. Kas te ei ole siis lesega head sõbrad?»

«Oleme küll. Ta on igatahes minu vastu väga hea olnud.»

«Siis on ju asi korras. Mis sa kardad?»

Huck ei jõudnud oma aeglase mõtlemise juures sellele . küsimusele veel õiget vastust leida, kui ta juba koos Tomiga missis Douglase võõrastetuppa lükati. Mister Jones jättis vankri ukse kõrvale ja järgnes neile.

201

Tuba oli heledasti valgustatud, ja kõik linnakese vähegi tähtsad isikud olid kohal. Thatcherid olid seal, Harperid, Rogersid, tädi Polly, Sid, Mary, õpetaja, ajalehe toimetaja ja palju teisi, ja kõik pidulikult riietatud. Lesk võttis poisid nii südamlikult vastu, nagu kaht säärase välimusega poissi võis vastu võtta. Nad olid kaetud saviga ja küünlarasvaga. Tädi Polly muutus häbi pärast tulipunaseks, kortsutas Tomile kulme ja raputas pead. Kuid keegi ei kannatanud selle pärast siiski pooltki niipalju kui poisid ise. Mister Jones ütles: «Tomi ei olnud veel kodus, ja ma arvasin juba, et teda kätte ei saa, kuid siis sattusin tema ja Huckiga just oma ukse ees kokku ja tõin nad kohe kiiruga kaasa.»

«Tegite päris õigesti,» vastas lesk. «Tulge kaasa, poisid.»

Ta viis nad magamistuppa ja ütles:

«Nüüd peske-endid ja riietuge. Siin on kaks uut ülikonda — särgid, sokid, kõik. Need on Hucki omad — ei, mingit tänu, Huck; mister Jones ostis ühe ülikonna ja mina teise. Aga nad sobivad teile mõlemale. Pange nad selga. Me ootame. Tulge alla, kui olete end korda seadnud.»

Siis läks ta ära.

35. PEATÜKK

Huck ütles:

«Tom, me võime plehku.panna, kui nööri leiame. Aken ei ole maast kõrgel.»

«Lollus! Miks sa tahad plehku panna?»

«Tead, ma ei ole harjunud niisuguse rahvahulgaga. Ma ei kannata seda välja. Ma ei lähe alla

nende juurde, Tom.»

«Oh, tühja kah! See pole midagi. Minul pole kõige vähematki selle vastu. Ma võtan su oma hoole alla.»

Sid ilmus.

«Tom,» ütles ta, «tädi ootas sind kogu pärastlõuna. Mary pani sinu pühapäevariided valmis, ja kõik olid ärevil sinu pärast. Kuule, kas see ei ole rasv ja savi sinu riiete küljes?»

«Tead, mr. Siddy, sa ära sega end parem teiste asjadesse. Muide, mis trall siin lahti on?»

«See on jälle üks lese võõruspidu, nagu ta neid ikka korraldab. Seekord on see ueilslase ja tema poegade auks, et nad ta tol ööl hädast päästsid. Ja kuule — ma võin teile midagi öelda, kui te tahate.»

«Noh, mis see on?»

«Vana mister Jones tahab täna õhtul inimesi millegagi üllatada, kuulsin, kui ta sellest päeval tädile saladuse kätte all rääkis, kuid ma usun, et see ei ole enam kuigi suur saladus. Kõik teavad seda, ka lesk, kuigi ta püüab näidata, nagu ei teaks. Oh, mister Jones nõudis, et Huck peab tingimata siin olema, — muidu ta ei saa oma suurt saladust avaldada.»

«Mis saladust, Sid?»

«Et Huck jälgis röövleid lese piirini. Arvan, et mister Jones lootis oma üllatusest suure numbri teha, aga ma olen kindel, et see kaunis haledasti välja kukub.»

Sid itsitas väga rahulolevalt.

«Sid, kas sina selle välja rääkisid?»

«Oh, pole tähtis, kes see oli. Keegi rääkis, sellest on küllalt!»

«Sid, siin linnas on ainult üks nii alatu inimene, et võis seda teha, ja see oled sina. Kui sina oleksid Hucki asemel olnud, siis oleksid sa künkalt alla hiilinud ja poleks kellelegi röövlitest kõssanud. Sa võid ainult alatuid tempe teha ja sa ei või näha, et kedagi hea asja pärast kiidetakse. Nii, — mingit tänu, nagu, lesk ütleb.» Ja Tom andis Sidile mööda kõrvu ning saatis ta mõne põlvehoobiga uksest välja. «Mine nüüd tädile kaebama, kui julged, küll sa siis homme selle eest saad!»

Mõni minut hiljem istusid lese külalised õhtusöögilauas ja tosin lapsi oli mahutatud samas toas väikeste kõrvallaudade taha selle maa ja selle aja kombe järgi. Parajal hetkel pidas mister Jones väikese kõne, milles ta tänas leske temale ja tema poegadele osutatud au eest, kuid ütles, et on veel keegi, kelle tagasihoidlikkus …

Ja nõnda edasi, ja nõnda edasi. Ta avaldas oma saladuse Hucki osast sündmuses nii dramaatiliselt, kui ta vähegi oskas, kuid üllatus, mida see tekitas, oli suuremalt osalt teeseldud ja mitte nii kärarikas ning tundeküllane,

nagu see oleks võinud olla õnnelikumas olukorras. Kuid lesk väljendas siiski väga kenasti imestust ja külvas Hucki üle nii rohkete kudu- ja tänuavaldustega, et poiss pooleldi unustas selle peaaegu talumatu ebamugavuse, mida tekitasid temas uued riided, selles täiesti talumatult ebamugavas seisundis, et ta pidi olema kõigi kiituse ja pilkude märklauaks.

Lesk ütles, et ta kavatseb Huckile oma katuse all kodu anda ning teda koolitada, ja kui tal raha jätkub, siis aidata tal mõne lihtsa äri avada. Tomi paras hetk oli saabunud. Ta ütles:

«Huck ei vaja seda. Huck on rikas!»

Ainult koosviibijate kõvasti ohjeldatud viisakus hoidis tagasi kohase ja Heakskiitva naeru selle lõbusa nalja üle. Kuicl vaikus oli veidi piinlik. Tom katkestas selle.

«Huckil on raha. Võib-olla te ei usu seda, kuid tal on palju raha. Oh, ärge muiake, ma võin teile näidata. Oodake üks hetk.»

Tom jooksis uksest välja. Koosviibijad vaatasid arusaamatult ning huvitatult üksteisele ja siis küsivalt Huckile, kuid selle keelepaelad olid seotud.

«Sid, mis Tomiga lahti on?» küsis tädi Polly. «Ta . . . noh, sellest poisist ei saa kunagi aru. Ma ei . . .»

Tom astus sisse, vaarudes oma kottide raskuse all, ja tädi Pollyl jäigi lause lõpetamata. Tom puistes kollaste müntide hulga lauale ja ütles:

«Noh, mis ma ütlesin teile? Pool sellest on Hucki ja pool minu!»

See vaatepilt tegi kogu seltskonna hingetuks. Kõik vahtisid, keegi ei saanud esimesel hetkel sõna suust. Siis nõuti ühel häälel seletust. Tom ütles, et ta võib seda anda, ja tegigi seda. Lugu oli pikk, kuid äärmiselt põnev. Keegi ei katkestanud jutustuse võlu. Kui Tom oli lõpetanud, ütles mister Jones:

«Arvasin, et valmistan õhtul väikese üllatuse, kuid nüüd ei ole see enam mingi üllatus. Praegu kuuldud loo kõrval on see täiesti tühine asi, pean ise tunnistama.»

Raha loeti üle. Summa ulatus veidi üle kaheteistkümne tuhande dollari. See oli rohkem kui ükski kohalolijaist oli kunagi varem korraga näinud, kuigi seal oli mitu isikut, kelle varandus ületas selle summa tunduvalt.

36. PEATÜKK

Lugeja võib kindel olla, et Tomi ja Hucki ootamatu õnn tekitas vaeses väikeses St. Petersburgi linnas suurt ärevust. Nii tohutu summa sularahas näis peaaegu uskumatuna.. Sellest kõneldi, seda õgiti silmadega, seda ülistati, kuni paljude linnakodanike mõistus lõi vankuma tervisele kahjuliku ärevuse pinge all. Kõik «salapärased» majad St. Petersburgis ja ümberkaudseis külades kisti laudhaaval maha ja nende alusmüürid kaevati üles peidetud varandusi otsides, ja seda ei teinud mitte poisid, vaid mehed, kelle hulgas oli isegi päris tõsiseid, praktilisi mehi. Kuhu Tom ja Huck

iganes ilmusid, seal meelitati, imetleti ja vahiti neid. Poisid ei mäletanud, et nende märkustel oleks varem kaalu olnud; kuid nüüd hinnati ja korrati nende ütlusi; kõike, mis nad tegid, peeti kuidagi tähelepanuväärseks; nad olid kaotanud nähtavasti võime midagi harilikku teha või öelda; veel enam, isegi nende minevik rehitseti läbi ja leiti, et see kannab silmapaistva algupärasuse märke. Linnakese ajaleht avaldas üldjoontes poiste eluloo.

Lesk Douglas pani Hucki raha kuue protsendiga intresse kandma ja kohtunik Thatcher tegi tädi Polly palvel sedasama Tomi rahaga. Mõlemal poisil oli nüüd lihtsalt määratu sissetulek — üks dollar igal äripäeval ja pool dollarit pühapäeval. See oli just niisama palju, nagu sai kirikuõpetäja — ei, nagu talle lubaji, sest tavaliselt ei läinud tal korda seda kokku korjata. Ühe ja veerand dollari eest nädalas võis üht poissi tol vanai lihtsal ajal toita, korteris pidada ja koolitada — ja sama raha eest võidi teda ka riietada ja pesta.

Kohtunik Thatcher oli omandanud suure arvamuse Tomist. Ta ütles, et ükski harilik poiss poleks iial osanud tema tütart koopast välja tuua. Kui Becky isale suure saladuse kätte all jutustas, kuidas Tom oli temale, Beckyle määratud nahatäie endale võtnud, oli kohtunik ilmselt liigutatud; ja kui Becky palus andestada seda hirmsat valet, mis Tom oli rääkinud, et seda peksu Becky .õlgadelt oma õlgadele veeretada, ütles kohtunik ägedalt, et see olevat õilis, hinnatav ja suuremeelne vale, vale, mis olevat väärt pead tõstma ja ajaloost läbi sammuma rind-

reas George Washingtoni kiidetud tõega kirve üle![1] Becky meelest polnud tema isa kunagi nii kõrgena ja toredana paistnud kui sel hetkel, kus ta toas edasi-tagasi sammudes ja jalga vastu maad lüües seda ütles. Ta läks otsekohe välja ja rääkis sellest Tomile.

Kohtunik Thatcher lootis näha Tomi kord suure juristina või suure sõjamehena. Ta lubas hoolitseda selle eest, et Tom pääseks rahvuslikku sõjaväeakadeemiasse ja hiljem õpiks edasi riigi parimas õigusteaduskoolis, et mõlema karjääri jaoks valmis olla.

Huck Finni rikkus ja see tõsiasi, et ta Douglase lese kaitse all oli, viisid ta seltskonda — ei, vedasid, tõukasid ta sinna, ja tema kannatused olid peaaegu suuremad, kui ta suutis taluda. Lese teenijad hoidsid ta puhta ja korralikult riides, kammisid ja harjasid teda ja panid ta iga õhtu ebameeldivate linade vahele, millel polnud ühtegi täppi ega plekki, mida ta oleks võinud südame vastu suruda ja sõbraks pidada. Ta pidi sööma noa ja kahvliga; pidi käsutama suurätti, tassi ja, taldrikut; pidi õppima; pidi kirikus käima; pidi nii viisakalt kõnelema, et tal sõnad suus läägeks muutusid; kuhu ta ka pöördus, kõikjal ümbritsesid teda tsivilisatsioonitõkked ja -ahelad, sidudes teda käsist-jalust.

Kolm nädalat kannatas ta vapralt oma viletsust, ja siis leiti ta ühel päeval kadunud olevat. Kaks ööd-päeva otsis lesk teda suures mures igalt poolt, inimesed olid väga osavõtlikud; nad otsisid kõikjalt, traalisid isegi jõe läbi laipa otsides. Kolmanda päeva varahommikul läks Tom Sawyer targalt nuuskima mahajäetud tapamaja taha vanade tühjade vaatide vahele ja leidis ühes neist põgeniku. Huck oli seal maganud; ta oli parajasti lõpetanud hommikueine varastatud

toidunippeist-näppeist ja lesis nüüd mugavalt piipu popsutades. Ta oli kasimata, kammimata ja samades vanades kaltsudes, mis olid tei-

[1] George Washington (1732—1799) oli Ameerika Ühendriikide esimene president. «Tõde kirve üle» on Ameerika lasteraamatuis sageli esinev moraalitsev jutt Washingtoni poolt lapsena ülesnäidatud tõemeelest. Isa oli talle kinkinud kirve. Noor poiss raius sellega maha isa armsaima õunapuu. Isa pärimise peale tunnistas ta teo kartmatult üles, sest vale tundunud talle häbiväärsena. Toim.

nud ta maaliliseks noil päevil, kui ta oli vaba. ning õnnelik. Tom tiris ta vaadist välja, jutustas, millist segadust ta oli tekitanud, ja manitses teda koju minema. Hucki näost kadus vaikne rahulolu, asendudes nukrusega. Ta ütles:

«Ära räägi sellest, Tom. Olen seda katsunud ja see ei lähe, see ei lähe, Tom. See ei ole minu jaoks, ma ei ole sellega harjunud. Lesk on hea ja sõbralik minu vastu, aga ma ei suuda seda eluviisi välja kannatada. Ta sunnib mind igal hommikul ühel ja samal ajal üles tõusma; ta sunnib mind pesema; mind kammitakse, nii et rägiseb; ta ei lase mind puukuuris magada; pean neid neetud riideid kandma, mis mind lihtsalt lämmatavad; nad

justkui ei lase isegi õhku läbi; ja nad on nii kõle korralikud, et ma ei julge neis istuda, pikali heita ega kuskil püherdada; ma ei ole keldriuksel liugu lasknud enam — noh, aastaid näib olevat sellest möödunud; ma pean kirikus käima ja seal higistama, higistama — ma vihkan neid igavaid jutlusi! Ma ei tohi seal kärbseid püüda, ei tohi tubakat närida, pean kogu pühapäeva kingi kandma. Lesk sööb kella järgi, läheb magama kella järgi, tõuseb kella järgi — kõik sünnib nii korrapäraselt, et inimene ei või seda välja kannatada.»

«Aga kõik teevad niiviisi, Huck.»

«Tom, see ei muuda asja. Mina ei ote kõik ja mina ei suuda seda kannatada. See on hirmus nii seotud olla. Ja süüa saab liiga kergesti — mul ei ole niiviisi enam mingit, huvi söögi vastu. Ma pean luba paluma kalaleminekuks; ma pean luba paluma suplemaminekuks — pean lihtsalt igaks asjaks luba paluma. Jah, pidin nii viisakalt rääkima, et ma sellest mingit mõnu ei tundnud. Pidin iga päev pööningule ronima ja tükk aega sõimama, et maitset suhu saada, muidu oleksin ara surnud, Tom. Lesk ei luba mind suitsetada, ei luba karjuda, ei luba haigutada, ei ringutada ega sügada teiste ees.» Siis jätkas ta eriti pahaselt ja solvunult: «Ja pagan võtku, ta palvetab kogu aeg! Ma ei ole kunagi niisugust naist näinud! Ma pidin jalga laskma, Tom, lihtsalt pidin. Ja pealegi algab varsti kool ja ma oleksin pidanud kooli minema; noh, ma ei oleks seda välja kannatanud, Tom. Kuule Tom, rikas olla ei olegi nii tore, nagu seda kiidetakse Muudkui vaevle ja vaevle, higista ja higista ja soovi, e sa surnud oleksid. Need riided meeldivad mulle, see vaa

meeldib mulle ja ma ei lahku neist enam kunagi. Tom, ma ei oleks kunagi kogu selle supi sisse sattunud, kui polek seda raha olnud. Sa võta nüüd ka minu osa endale ja anna mulle vahel kümme tsenti — mitte väga tihti, sest ma ei hooli kõige vähematki asjadest, mis ei ole rasked kätte saada, ja mine ning palu mind lese käest vabaks.»

«Oh, Huck, sa tead, et ma ei või seda teha. See ei ole õige; ja pealegi hakkab sulle see elu meeldima, kui sa sellega natuke rohkem harjud.»

«Meeldima! Jah, niisama nagu mulle meeldiks kuum ahi, kui ma peaksin sellel küllalt kaua istuma. Ei, Tom,

ma ei taha rikas olla ja ma ei taha elada neis neetud lämmatavates majades. Ma armastan metsa, jõge ja vaati ja ma jään nende juurde. Pagan võtku seda kõike! Just siis, kui me saime püssid ja koopa ja kõik oli röövimiseks valmis, pidi see loll kupatus vahele tulema ja kõik ära rikkuma!»

Tom kasutas soodsat juhust:

«Kuule, Huck, rikkus ei takista meid veel röövliteks hakkamast.»

«Ei? Oh, heldus, kas sa mõtled seda tõesti tõsiselt, Tom?»

«Nii tõsiselt, nagu ma siin istun. Aga, Huck, me ei saa sind röövlijõuku vastu võtta, kui sa korralik ei ole.»

Hucki rõõm oli rikutud.

«Ei saa mind vastu võtta, Tom? Aga mereröövliks said mind vastu võtta?»

«Jah, kuid see on teine asi. Röövel on peenem kui mereröövel — nii üldiselt. Enamikus 'maades on röövlid väga suursugused — hertsogid ja teised niisugused.»

«Kuule, Tom, kas sa ei ole alati minu vastu sõbralik olnud? Sa ei jäta mind maha, eks ole, Tom? Sa ei tee seda, ei tee ju, Tom?»

«Huck, ma ei tahaks seda teha ja ma ei teeks ka, aga mis ütleksid inimesed? Nad ütleksid: «Ah, Tom Sawyeri jõuk! Kaunis labaseid tüüpe on seal!» Nad mõtleksid sind, Huck. Sulle ei meeldiks see, ja mulle ka mitte.»

Huck oli veidi aega vait, pidades rseendaga võitlust. Viimaks ütles ta:

«Hea küll, ma lähen üheks kuuks lese juurde tagasi, katsun veel kord ja vaatan, kas ma suudan seda välja kannatada, — kui sa mind röövlijõuku vastu võtad, Tom.»

«Hästi, Huck, tehtud! Tule, vanapoiss, ma palun leske, et ta sinu suhtes veidi järele annaks, Huck.»

«Teed sa seda, Tom, teed tõesti? See on hea. Kui ta mõned kõige hullemad asjad ara jätab, siis suitsetan salaja, vannun salaja ja ajan kuidagi läbi. Millal sa mõtled röövlijõugu asutada ja röövliks hakata?»

«Oh, otsekohe. Ajame poisid kokku ja korraldame võibolla juba täna õhtul sissepühitsemise.»

«Mis asja?»
209

«Sissepühitsemise.»
«Mis see on?»
«See tähendab, et tõotatakse üksteise eest seista, mitte kunagi röövlijõugu saladusi avaldada, raiutagu sind kas-või tükkideks, ja tappa igaüks kogu perekonnaga, kes mõnele jõugu liikmele halba teeb.»
«See on tore, see on hästi tore, ütlen sulle, Tom.»
«Muidugi on. Ja kõik see vandeandmine peab toimuma keskööl kõige üksildasemas, õudsemas kohas, mida võib leida, — vana maja oleks kõige parem, aga need on nüüd kõik maha kistud.»
«Noh, vähemalt keskööl peab see olema, Tom.»
«Jah, seda küll. Ja vanne tuleb anda surnukirstu peal ja sellele tuleb verega alla kirjutada.»
«See on juba midagi väärt! Oh, see on ju miljon korda toredam kui mereröövel olla. Ma jään lese juurde, kuni mädanen, Tom. Ja kui ma siis ükskord tõesti vahva röövel olen ja kõik minust kõnelevad, siis, arvan, on ka lesk uhke selle üle, et tema mu vihma käest ulualla viis,»

HUCKLEBERRY FINNI SEIKLUSED

1. PEATÜKK

Kui te pole lugenud raamatut nimega «Tom Sawyeri seiklused», siis te ei tunne mind, aga see pole tähtis. Tolle raamatu tegi mister Mark Twain ja ta jutustas enamasti tõtt. Mõnikord ta liialdas mõnes asjas, kuid enamasti ta rääkis tõtt. Sellest pole midagi. Ma pole kunagi näinud kedagi, kes mõnikord ei valetaks, välja arvatud tädi Polly või lesk või ehk Mary. Tädi Pollyst — Tomi tädist Pollyst — ja Maryst ja lesest Douglasest — kõigist on tolles raamatus juttu ja enamasti üsna õieti; ainult mõnes kohas on liialdatud, nagu ma juba ütlesin.
Lugu lõpeb tolles raamatus nii, et .Tom ja mina leiame raha, mille röövlid koopasse peitsid, ning me saame rikkaks. Me saime kumbki kuus tuhat dollarit — kõik puhtas kullas. See oli kole hunnik raha, kui see kõik koos oli. Noh, kohtunik Thatcher võttis raha oma hoolde, pani intresse kandma, ja see tõi meile kummalegi terve dollari päevas ümber aasta, — keegi ei oska öelda, mis nii paljuga peale hakata. Lesk Douglas pidas mind oma poja eest ja lubas mind tsiviliseerida; aga elu oli ta majas kogu aeg ränk, kui mõelda, mis neetud korralik ja viisakas ta oli igas asjas. Ja siis, kui ma ei suutnud seda enam kannatada, pistsin plehku. Panin jälle oma vanad närud selga, pugesin oma suhkruvaati ning olin vaba ja rahul. Aga Tom Sawyer nuuskis mu üles ja ütles, et ta asutab

röövlisalga ning ma võiksin selles

kaasa lüüa, kui lähen tagasi lese juurde ja olen korralik. Ma siis läksin tagasi.

Lesk nuttis mu pärast, nimetas mind vaeseks kadunud talleks ja andis mulle hulga muid nimesid, aga ega ta seda pahas mõttes teinud. Ta pani mulle jälle uued riided selga ning ma ei saanud muud kui aina higistada ja jäin üsna kangeks. Noh, siis hakkas kõik jälle otsast peale. Lesk helistas enne söömist kella ja sa pidid õigel ajal kõhal olema. Kui lauda istusid, siis ei võinud kohe
sööma hakata, vaid pidid ootama, kuni lesk pea longus laskis ja toidu kohal pomises, kuigi sel toidul polnud midagi viga. See tähendab, kõik oli korras, ainult iga asi oli omaette keedetud. Jätistekausiga on hoopis teine lugu, seal on kõik segamini ning ujub ilusti sousti sees ja maitseb paremini.

Pärast söömist võttis ta oma raamatu ja õpetas mulle Moosese leidmise lugu, ja mul tilkus higi seda kõike õppides. Alles pikapeale sain aru, et Mooses oli juba ilmatu hulk aega surnud; siis ma temast enam ei hoolinud, sest surnud inimestest ma suuremat ei pea.

Üsna varsti tuli mul himu suitsetada ja ma küsisin leselt, kas tohin. Aga ta ei lubanud. Ta ütles, et see on paha harjumus ja et see on ebapuhas ja et ma pean katsuma seda üldse mitte enam teha. Nii teevad mõned inimesed ikka. Teevad maha mõne asja, millest nad ise midagi ei tea. Mind ta tüütas Moosesega, kes polnud ta sugulanegi ja kellest ühelgi inimesel mingit kasu polnud, sest ta ju oli surnud, aga kui ma tahtsin teha midagi, mis omast kõhast on hea, siis ta leidis, et see on hiiglasant. Ja ise ta nuuskas tubakat, sellega oli muidugi kõik korras, sest seda tegi ta ise!

Ta õde, miss Watson, üsna kõhn vanatüdruk prillidega, oli parajasti tulnud tema juurde elama ja hakkas mind nüüd aabitsaga pinnima. Ta piinas mind umbes tund aega tublisti, siis tuli lesk ja käskis mu vabaks anda. Ma ei oleks suutnud seda kauem kannatada. Siis oli tund aega surmigav ja ma ei jõudnud paigal püsida. Miss Watson aina ütles: «Ara topi oma jalgu sinna, Huckleberry,» Ja «Ära ole nii küürus, Huckleberry, istu sirgesti,» ja siis varsti jälle: «Ära haiguta ega ringuta nii, Huckleberry; kas sa korralikult olla ei saa?» Siis ta

jutustas mulle kõiksugu asju põrgust ja ma ütlesin, et tahaksin olla seal. Sellepeale läks ta pööraseks, aga ma ju ei tahtnud midagi paha öelda. Ma tahtsin ainult minna kuhugi, ma tahtsin ainult mingit muutust, ükskõik missugust. Ta ütles, et on patt öelda, mis ma ütlesin; ütles, et tema seda ei ütleks mingi hinna eest; ütles, et tema tahab elada nii, et saab taevasse. Noh, ma ei näinud mingit kasu selles, kui saaksin sinna, kuhu tema saab; ma siis otsustasin, et ma ei katsugi sinna saada. Aga seda ma ei öelnud, sest sellest oleks tulnud ainult pahandust, head mitte midagi.

Aga ta oli juba kord algust, teinud ja jahvatas edasi ning jutustas mulle taevast kõiksugu asju. Ta ütles, et seal pole muud teha kui päev otsa kandlega ringi käia ja igavesti laulda. Sellest ma

suurt ei hooli. Aga seda ma ei öelnud. Ma küsisin, kas ta' arvab, et Tom Sawyer saab sinna, ja ta ütles sügavasti ohates, et kindlasti küll mitte. Mul oli selle üle hea meel, sest ma tahtsin, et me temaga kokku jääme.

Miss Walson järjest näris mu kallal, küll see oli igav ja tüütav! Õhtu eel kutsusid nad oma neegrid tuppa ja pidasid palvetundi, ning siis pidid kõik magama minema. Ma läksin küünlajupiga üles oma tuppa ja panin selle lauale. Siis ma istusin toolile akna juurde ja kat-susin mõelda millelegi lõbusale, aga asja sest ei saanud. Tundsin end nii üksi., et oleksin kõige parema meelega tahtnud surnud olla. Tähed paistsid, ja lehed sahisesid puudelatvades nii haledasti, ning eemalt kuulsin öökulli — ta kaebas mõne surnu pärast; öösorr Itarjus ja koer .ulgus kellegi pärast, kes pidi surema; ning tuul katsus mulle midagi sosistada, aga ma ei saanud aru, mis see oli, seepärast jooksid mul külmavärinad üle selja. Siis kuulsin kaugelt metsast niisugust häält, mida teeb tont, kui ta tahab rääkida sellest, mis teda painab, kuid ei suuda rääkida nii, et temast aru saadaks, ega saa seepärast hauas rahu ning peab öösiti rändama ja kaebama. Ma läksin nii kurvaks ja olin nii hirmunud, et oleksin kangesti taht.nud kedagi endale seltsiliseks. Siis tuli äkki ämblik ronides mu õlale ja ma nipsasin ta minema, nii et ta lendas küünlatulle. Enne kui ma jõudsin paigalt liikuda, oli ta kägaraks põlenud. Teadsin,

ilma et keegi oleks mulle seda öelnud, et sel on kole paha tähendus ja et see toob mulle õnnetust; olin seepärast suures hirmus ja mu püksid sõelusid püüli. Tõusin püsti, tiirlesin kolm korda iseenda ümber ja tegin iga kord rinnale ristimärgi; siis sidusin endale niidi väikese juuksetuti ümber, et pahu vaime eemale peletada. Aga usku mul sellesse ei olnud. Seda tehakse siis, kui leitud hobuseraud jälle kaotatakse, selle asemel et naelutada see ukse kohale; kuid ma polnud iial kuulnud kedagi ütlevat, et see õnnetuse eest hoiab, kui oled tapnud ämbliku.

Kõigest kehast värisedes istusin jälle ja tõin oma piibu välja, et suitsu teha, sest kogu majas oli nüüd surmavaikus ja seepärast ei võinud lesk sellest teada saada. Noh, tüki aja pärast kuulsin ma kella eemal linnas löövat: pim-pam, pim-pam, kaksteist. Siis oli kõik jälle vaikne, veel vaiksem kui enne. Äkki kuulsin oksa naksatust all pimedas puude vahel; keegi liikus seal. Ma istusin tasa ja kuulatasin. Ja otsekohe kuulsin alt tasast kassi näugumist. Oli see aga õnn! Ma näugusin vastu nii tasa kui sain, siis kustutasin tule ja ronisin aknast välja kuurikatusele. Siis libisesin maha ning roomasin puude all edasi, ja muidugi ootas mind seal Tom Sawyer.

2. PEATÜKK

Läksime kikivarbail mööda puudevahelist rada lese aia tagumise osa poole, kummardudes, et oksad ei kratsiks me nägusid. Kui me köögist mööda läksime, kõmistasin vastu puujuurt,

kukkusin ja tegin veidi kära. Kükitasime maha ja olime tasa. Miss Watsoni suur neeger Jim istus köögiuksel; nägime teda üsna selgesti, sest ta selja tagant paistis valgust. Ta tõusis püsti ja kuulatas, käel õieli, umbes minut aega. Siis ta ütles:

«Kes seal on?»

Ta kuulatas veel, tuli siis kikivarbail alla ja jäi just meie vahele seisma; oleksime võinud peaaegu teda puudutada. Noh, mitmel ja mitmel minutil ei kuuldunud ainustki häält, ja ometi olime kolmekesi nii ligistikku. Üks koht mu kederluu kohal hakkas kihelema, aga ma

ei julgenud kratsida; siis hakkas mu kõrv kihelema ja selle järel mu selg, just õlgade vahelt. Oli, nagu peaksin surema, kui ma ei saa kratsida. Noh, ma olen sihukest asja pärastpoole mitu ja mitu korda tundnud. Kui oled peente inimeste seas või matustel või kui katsud uinuda, kui und ei ole; kui oled kuskil, kus kratsida kuidagi ei tohi, siis kiheleb sul igal pool tuhat kohta. Varsti Jim ütles:

«Ütle, kes sa oled? Kus sa oled? Pagan võtaks, kui ma ei kuulnud siin kära! Noh, ma tean, mis teen. Istun siia maha ja ootan, kuni kuulen jälle.»

Ta istuski maha minu ja Tomi vahele. Toetas selja vastu puud ja sirutas jalad välja, kuni ta teine jalg peaaegu puudutas minu oma. Mu nina hakkas kihelema; sügeles, kuni mul pisarad silma tulid. Aga ma ei julgenud kratsida. Siis hakkas nina seest kihelema. Selle järel hakkas mul altpoolt kihelema. Ma ei teadnud enam, kuidas vaikselt paigal istuda. See häda kestis kuus või seitse minutit, aga minu meelest oli see palju kauem. Viimaks kiheles mul üheteistkümnest mitmesugusest kohast. Arvasin, et ma ei suuda seda enam silmapilkugi kannatada, aga ma litsusin hambad kokku ja katsusin veel vastu panna. Just siis hakkas Jim sügavasti hingama; selle järel hakkas ta norskama, ja siis oli mul kohe jälle parem.

Tom andis mulle märku — tegi suuga pisut häält — ja me roomasime neljakäpakil minema. Kui olime kümne jala kaugusel, sosistas Tom mulle kõrva, et me seoksime Jimi naljaviluks puu külge; aga ma ütlesin ei. Ta oleks võinud ärgata ja kära teha, ning siis oleks leitud, et mind pole kodus. Siis Tom ütles, et tal pole küllalt küünlaid kaasas, ja tahtis lipsata kööki neid tooma. Ma ei tahtnud; ütlesin, et Jim ehk ärkab ja tuleb vaatama. Aga Tom tahtis riskida. Me hiilisime siis .kööki ja võtsime kolm küünalt. Tom pani tasuks viis tsenti lauale. Siis läksime välja ja mul oli kange kure minema saada; aga midagi polnud parata, Tom pidi vägisi neljakäpakil sinna roomama, kus oli Jim, ja temaga mõne tembu tegema. Ma ootasin; aeg tundus õige pikk, kõik oli nii vaikne ja üksildane.

Niipea kui Tom tuli tagasi, pistsime jooksu mööda rada

ümber aiatara ja ronisime varsti järsule künkatipule maja taga. Tom ütles, et oli võtnud Jimi kübara peast ja riputanud selle puuoksale tema kõhal; Jim oli natuke liigutanud, aga polnud ärganud. Hiljem Jim rääkis, et nõiad olid ta ära nõidunud ja olid ta kunstunesse pannud ja olid ta seljas läbi kogu osariigi ratsutanud ning ta siis jälle puude alla pannud ja ta kübara oksade riputanud, et näidata, kes seda oli teinud. Teine kord rääkis Jim, et nad olid ta seljas ratsutanud kuni New Orleans'ini; ja siis tegi ta iga kord, kui sellest rääkis, loo järjest keerulisemaks; viimaks ta rääkis, et nad ratsutasid ta seljas läbi kogu maailma ja väsitasid ta peaaegu surnuks ja et ta selg oli sadulast juba puha puru. Jim oli kole uhke selle peale ja teisi neegreid pani ta vaevalt veel tähele. Neegreid tuli mitme miili tagant kuulama, kuidas Jim sellest jutustas, ja temast peeti rohkem lugu kui ühestki teisest neegrist ümbruskonnas. Võõrad neegrid seisid, suud ammuli, ja vahtisid teda, nagu oleks ta olnud mõni ime. Neegrid jutustavad alati nõidadest pimedas, köögiko'de-paistel; aga niipea, kui mõni hakkas rääkima ja laskis paista, nagu teaks ta kõiki neid asju, tuli Jim vahele ja ütles: «Mh! mis sina ka tead nõidadest?» Ja teisel neegril oli suu kinni pandud ning ta pidi alla vanduma. Jim kandis alati seda viietsendist nööriga kaelas ja ütles, et see oli talisman,.mille kurat oli talle andnud oma käega ja öelnud, et sellega võib iga häda arstida ja vaime välja kutsuda igal ajal, kui neid vaja on, — tarvis ainult teatud sõnu lausuda. Aga Jim ei öelnud iialgi, mis sõnu tuli lugeda. Neegreid tuli kogu ümbrusest; nad andsid Jimile kõik, mis neil oli, et aga viietsendist näha. Aga nad ei puudutanud seda, sest et kurat oli seda oma käega katsunud. Jim muutus teenrina päris kõlbmatuks: nii uhke oli ta selle peale, et oli kuradit näinud ja et nõiad olid ta seljas ratsutanud. Noh, kui Tom ja mina jõudsime künka servale, vaatasime alla külasse ja nägime kolme või nelja vilkuvat tuld; võib-olla olid seal mõned inimesed haiged. Ja tähed me kohal särasid väga ilusasti ning all küla juures oli jõgi, terve miili laiune ja kole vaikne ja tore. Me läksime künkast alla ja leidsime Joe Harperi ja Ben Rogersi ja veel kaks või kolm poissi, .kes olid vanas

nahaparkimistöökojäs peidus. Me päästsime paadi valla ja sõudsime jõge mööda kaks ja pool miili alla suure kaljuni kõrgel kaldal, kus tulime maale.

Läksime põõsastikku ja Tom käskis igaüht vanduda, et ta saladust hoiab; siis näitas ta meile koobast mäes, just kõige paksemas tihnikus. Selle peale läitsime küünlad ja roomasime neljakäpakil koopasse. Me läksime paarsada sammu edasi, siis koobas avardus. Tom nuuskis käikudes ja lipsas varsti ühe seina alla; keegi poleks teadnud aimata, et seal oli koobas. Läksime kitsast käiku mööda edasi ning jõudsime niiskesse, ligedasse ja külma ruumi; sinna jäime seisma. Tom ütles:

«Nüüd asutame röövlisalga ja nimetame selle Tom Sawyeri jõuguks. Igaüks, kes tahab liikmeks astuda, peab vande andma ja verega oma nime alla kirjutama.»

Kõik olid nõus. Tom võttis siis paberi, kuhu ta oli vande kirja pannud, ja luges selle ette. Seal

seisis, et iga poiss peab salga eest seisma ega tohi iial salga saladusi teistele rääkida; ja kui keegi midagi teeb mõnele salga poisile, siis peab iga poiss, keda kästakse, selle inimese ja ta perekonna tapma ega tohi süüa ega magada, enne kui ta nad on tapnud ja nende rinnale risti lõiganud; rist oli salga märk. Ja keegi, kes salka ei kuulunud, ei tohtinud tarvitada seda märki; ja kui keegi seda tegi, siis tuli teda karistada, ja kui ta veel kord tegi, siis pidi ta tapetama. Ja kui keegi, kes salka kuulus, andis välja salga saladusi, siis pidi ta kõri läbi lõigatama ja siis ta laip ära põletatama ja tuhk laiali pillutama ja ta nimi nimestikust verega maha kustutatama; ja salgas ei tohitud teda enam iial mainida, vaid ta pidi neetud olema ja igavesti unustatud.

Igaüks ütles, et see oli tõeline ja ilus vanne, ja kõik küsisid, kas Tom oli selle omast peast välja mõelnud. Ta ütles, et muist omast peast, aga muist mereröövli-juttudest; ja et igal õigel salgal on sihuke vanne.

Mõned arvasid, et oleks hea tappa ka nende poiste omaksed, kes saladusi on edasi rääkinud. Tom ütles, et see on hea mõte, võttis pliiatsi ja kirjutas ka selle paberile. Siis Ben Rogers ütles:

«Siin on Huck Finn, tal pole perekonda; mis temaga saab?»

«Noh, kas tal pole isa?» ütles Tom Sawyer.

«Jah, tal on isa, aga viimasel ajal pole teda kunagi näha. Ta oli alati purjus ja magas parkali õues sigade juures: aga aasta otsa või veel kauem pole teda seal nähtud.»

Nad arutasid asja ja pidid mu välja heitma, sest nad ütlesid, et igal poisil peab olema perekond või keegi, keda tappa, muidu poleks asi teiste suhtes õiglane. Noh, nad ei osanud midagi välja mõelda; kõik olid nõutud ja istusid vait. Ma pidin peaaegu nutma hakkama; aga äkki tuli mulle hea mõte ja ma pakkusya neile miss Watsonit, — nad võisid tappa tema. Kõik ütlesid:

«Oo, temast jätkub! Asi on korras. Huck võib liikmeks astuda!»

Siis torkas igaüks endale nõelaga sõrme, et saada allkirjaks verd, ja mina tegin paberile oma märgi.

«Noh,» ütles Ben Rogers, «mis laadi asju salk ajama hakkab?»

«Muudkui röövib ja tapab,» vastas Tom.

«Aga kuhu me läheme röövima? Majadesse — või lautadesse — või. . . »

«Lollus! Kariloomi ja sihukesi asju varastada — see pole röövimine, see on murdvargus,» ütles Tom Sawyer. «Me pole murdvargad. See pole kellegi õige asi. Me oleme teeröövlid. Peatame postitõllad ja vankrid maanteel, näokatted ees, ja tapame inimesed ning võtame neilt uurid ja raha.»

«Kas peame inimesed alati ära tapma?»

«Oo, muidugi. See on kõige parem. Mõned asjatundjad mõtlevad teisiti, kuid enamasti peetakse parimaks nad tappa. Välja arvatud mõned, keda siia koopasse tuuakse ja kinni hoitakse, kuni nad välja lunastatakse.»

«Välja lunastatakse? Mis see on?»
«Ma ei tea. Aga seda tehakse. Ma olen raamatutest lugenud, ja me hakkame seda muidugi ka tegema.»
«Aga kuidas me saame seda teha, kui me ei tea, mis see on?»
«Pagana pihta, me peame seda tegema. Kas ma ei öelnud teile, et nii seisab raamatutes? Kas tahate teha teisiti kui raamatutes ja sellega kogu loo ära solkida?»
«Oo, seda on kõik väga kena öelda, Tom Sawyer, aga

kuidas kirevase pärast neid lunastada, kui me ei tea, mismoodi seda teha? Seda tahaksin mina teada. Noh, mis see lunastamine siis teie arvates on?»
«Noh, ma ei tea. Võib-olla, kui me peame neid kinni, kuni nad on välja lunastatud, siis see tähendab seda, et me peame neid kinni, kuni nad on surnud.»
«Noh, see võib-olla on juba sinnapoole. Nii see ehk on. Miks sa ei võinud seda enne öelda? Hoiame neid, kuni surm nad lunastab. Küll neid koguneb aga sus hirmus hulk! Söövad meil kõik ära ja katsuvad aina putku panna.»
«Ara räägi tühja, Ben Rogers. Kuidas nad saavad putku panna, kui vaht on juures, kes on valmis neid maha laskma, kui nad oimugi liigutavad?»
«Vaht? Noh, see on küll tore. Siis peab keegi öö otsa üleval istuma ega saa üldse magada; et aga neid valvata. Ma arvan, et see on lollus. Miks ei või mõni kaigast võtta ja neid lunastada kohe, kui nad tulevad?»
«Sest et raamatutes pole nii, — sellepärast. Ben Rogers, kas tahad asja korralikult ajada või mitte, — seda ma küsin. Arvad sa, et need, kes raamatuid kirjutavad, ei tea, kuidas asju aetakse? Arvad sa, et sina võid neid õpetada? Mitte põrmugi! Ei, sir, teeme nagu kord ja kohus ja lunastame nad nii nagu peab.»
«Hüva. Mul ükskõik; aga ma ütlen ikkagi, see on lollus. Kuule — kas me naised ka tapame?»
«Noh, Ben Rogers, kui ma oleksin nii rumal nagu sina, siis ma ei teeks üldse seda asja kaasa. Naisi tappa? Ei, keegi pole iial raamatutes midagi säärast näinud. Naised veetakse koopasse ja nendega ollakse alati imeviisakas; ja varsti nad armuvad meisse ega taha üldse enam iial koju minna.»
«Noh, kui asi on nii, siis olgu, aga mina sellest küll suuremat midagi ei arva. Hiiglavarsti on koobas nii pungil täis naisi ja lunastamist ootavaid mehi, et röövlitele ei jätku ruumi. Kuid laske aga käia, mul pole midagi ütlemist.»
Väike Tommy Barnes oli magama jäänud, ja kui teised ta äratasid, siis ta ehmus ning hakkas nutma ja ütles, et tahab koju oma mamma juurde, ega tahtnudki enam röövel olla.

Siis nad kõik heitsid tema kulul nalja ja hüüdsid teda viripilliks. See tegi ta vihaseks ja ta ütles, et läheb otsekohe ja jutustab kõik saladused ära. Aga Tom andis talle viis tsenti, et ta oleks vait, ja ütles, et me läheme kõik koju ja kohtume nädala pärast ja röövime kedagi ja tapame mõne inimese.

Ben Rogers ütles, et ta saab ainult pühapäevüi välja tulla, ja tahtis järgmisel pühapäeval pihta hakaia; aga kõik poisid ütlesid, et oleks patt seda pühapäeval teha, ja nii otsustatigi. Jäi sellega, et niipea kui saadakse, tullakse kokku ja määratakse päev kindlaks; ja siis valisime Tom Sawyeri salga esimeseks pealikuks ja Joe Harperi teiseks pealikuks ja hakkasime koju minema.

Ma ronisin jälle kuurikatusele ja roomasin oma aknast sisse just enne päikesetõusu. Mu uued riided olid üleni mudased ja savised ja ma olin väsinud nagu koer.

3. PEATÜKK

Noh, ma sain hommikul alles hea peapesu vanalt miss Watsonilt oma rõivaste pärast. Aga lesk ei tõrelnud, vaid ainult puhastas pori ja savi ära ning oli nii kurb, et ma mõtlesin: olen tükk aega korralik, kui saan. Siis viis miss Watson mu kambrisse ja palvetas, aga sellest ei tulnud midagi välja. Ta käskis mind palvetada iga päev, siis pidin saama kõik, mis ma iganes tahtsin. Aga nii see ei olnud. Ma katsusin. Sain kord õngeridva, aga see oli ilma õngeta. Mul polnud temast midagi käsu ilma õngeta. Palvetasin õngede pärast kolm või neli korda, aga sellest ei tulnud mitte kui midagi. Viimaks ühel päeval palusin, et miss Watson katsuks mu eest palvetada; aga ta ütles, et ma olevat loll. Ta ei öelnud mulle sugugi, miks, ja ma ei saanudki seda teada.

Läksin kord metsa, istusin maha ja mõtlesin hulk aega selle üle. Ütlesin endamisi, kui inimene saab kõik, mille pärast ta palvetab, miks ei saa siis köster Winn tagasi oma raha, mille ta sigu müües kaotas? Miks ei saa lesk tagasi hõbetubakatoosi, mis talt varastati? Miks ei lähe miss Watson paksemaks? Ei, ütlesin iseenesele, sel asjal pole põhja all. Tulin ja rääkisin sellest lesele, ning

ta ütles, et inimene saab palvetades ainult «vaimseid kingitusi». See käis üle minu mõistuse; aga ta ütles mulle, mis ta sellega arvas: ma pidavat teisi inimesi aitama ja tegema teiste heaks kõik, mis saan, ning alati nende eest muretsema ja mitte ilmaski enda peale mõtlema. Kui ma õieti aru sain, siis puutus see ka miss Watsonisse. Läksin metsa ja arutasin seda mõttes kaua. aega; aga ma ei näinud sellest mingit käsu, — kasu oli sellest ainult teistel. Siis arvasin viimaks, et ei maksa selle

kallal üldse pead murda, ja jätsin selle niisama. Mõnikord võttis lesk mu enda kõrvale ja rääkis jumalast, nii et kuulates hakkas suu vett jooksnia. Aga päev hiljem hakkas miss Watson pihta ja viskas kõik uperpalli. Ma hakkasin taipama, et oli kaks jumalat. Iga mehikese käsi oleks hästi käinud lese jumalaga, aga miss Watsoni omalt polnud tal midagi head oodata. Ma otsustasin siis oma mõttes, et jään lese jumala juurde, kui ta mind tahab, olgugi et ma ei mõistnud, mis tal sellest võis kasu olla, sest ma olin nii rumal ja paha ja lihtlabane poiss.

Taati polnud juba enam kui aasta otsa näha olnud ja see oli mulle mõnus; ma poleks tahtnud teda üldse enam näha. Ta aina tagus mind, kui kaineoli ja mu kätte sai; ma putkasin enamasti metsa, kui ta oli läheduses. Noh, kord leiti ta jõest uppunult, umbes kaksteist miili linnast üleval pool, nagu rahvas rääkis. Igatahes arvati, et see oli tema; räägiti, et uppunud «mees oli räbalates ja väga pikkade juustega. See kõik oli küll just taadi moodi, aga laiba näost ei saadud mingit seigust: see oli nii kaua vees olnud, et polnud enam näo moodigi. Räägiti, et laip oli ujunud vees selili. Ta toodi välja ja maeti kaldale. Aga mu meel polnud kuigi kaua rahulik, sest mulle tuli üks mõte. Teadsin enam kui hästi, et uppunud mees ei uju selili, vaid rinnuli. Niisiis teadsin, et see polnud taat, vaid mõni mehe riietes naine. Ja mu meel oli jälle rahutu. Arvasin, et mu vanamees ilmub varsti lagedale, kuigi ma seda ei soovinud.

Mängisime nüüd aeg-ajalt röövleid umbes kuu aega, siis ma loobusin. Teised poisid ka. Me polnud kedagi röövinud, me polnud kedagi tapnud, vaid tegime kõike mängult. Tormasime metsast välja ja kihutasime sea-

karjaste ja naiste kallale, kes kärudega aiakraami turule viisid, kuid me ei vangistanud iial kedagi neist. Tom Sawyer nimetas sigu «kullakangideks», naereid ja muud säärast kraami «kalliskivideks»; me läksime siis alati koopasse ja lobisesime sellest, mis me olime teinud: kui palju inimesi tapnud ja haavanud. Aga ma ei näinud sellest mingit kasu. Kord Tom saatis ühe poisi põleva peeruga mööda linna ringi jooksma, ta nimetas seda «sõtta-kutseks» (see oli märgiks, et salk pidi kokku tulema). Ja siis ta ütles, et oli saanud oma nuuskureilt salateateid, et järgmisel päeval jääb terve hulk hispaania kaupmehi ja rikkaid araablasi «suurel õõnesteel» laagrisse kahesaja elevandi ja kuuesaja kaameliga ning enam kui tuhande hobueesliga, kõigil teemandikoormad seljas. Kaitseks olevat neil kõigest nelisada sõdurit, ja me pidavat neid varitsema, nagu ta ütles, ning kõik mehed tapma ja asjad ära vedama. Ta ütles, et me oma mõõgad ja püssid puhtaks teeksime ning valmis oleksime. Isegi naerikäru kallale ei tohtinud me minna enne, kui mõõgad ja püssid olid puhtaks tehtud, kuigi need olid ainult latid ja luuavarred ja neid võis nühkida kas või hulluksminekuni, ilma et nad kriipsuvõrragi paremaks oleksid läinud. Ma ei uskunud, et me sihukese hulga hispaanlasi ja araablasi maha lööme, kuid tahtsin näha

kaameleid ja elevante. Seepärast olin järgmisel päeval varitsemas; oli laupäev. Käsu peale tormasime metsast välja ja künkast alla. Aga seal polnud hispaanlasi ega araablasi, polnud kaameleid ega elevante. .Polnud muud kui üks pühapäevakool jalutuskäigul, ja veel väikeste klass pealegi. Hirmutasime nad üles ja kihutasime neid läbi kifsastee: aga muud me ei saanud, kui mõned pannkoogid ja moosi, ainult Ben Rogers sai räbalatest nuku ja Joe. , Harper sai lauluraamatu ja kõlblusõpiku. Siis lõi õpetaja sekka ja me pidime kõik sinnapaika jätma ja putku panema. Ma ei näinud ühtki teemanti ja ütlesin seda Tom Sawyerile.

Tema aga seletas, et neid olnud seal ilmamaa-hulgad, ja araablasi

225

olnud seal ka ja elevante ja muid niisuguseid asju. Ma küsisin, miks ma neid siis ei näinud. Tema ütles, et kui ma poleks nii rumal, vaid oleksin lugenud raamatut nimega «Don Quijote», siis oleksin teadnud küsimatagi. Ta seletas, et kõik olevat olnud võlutud. Ütles, seal olnud sadasid sõdureid ja elevante ja «aardeid» ja nii edasi, aga meil olevat vaenlasi, keda ta nimetas «maagikuteks», need olevat muutnud kogu krempli väikelaste pühapäevakooliks just meie kiuste. Ma arvasin, et hea küll, siis pole muud kui läki «maagikute» kallale. Tom Sawyer ütles sellepeale, et ma olevat puupea.

«Sihuke maagik,» seletas ta, «võib terve karja vaime välja kutsuda ja need teevad su lömaks nii kui midagi, enne kui sa jõuad kolmenigi lugeda. Nad on puude-pikkused ja kirikusuurused.»

«Hüva,» ütlesin ma, «oletame, et me saame ka endale vaimusid, kes meid aitavad, — kas siis saame teiste vaimude vastu?»

«Kust sa neid vaimusid saad?»

«Ma ei tea. Aga kuidas nemad saavad?»

«Noh, nad hõõruvad vana tinalampi või raudsõrmust, siis ilmuvad vaimud pikse ja müristamisega, nii et suits taga; ja nad teevad kõike, mis neil kästakse. Neile on tühi asi mõni kivitorn katustpidi õhku tõsta ja sellega mõnele pühapäevakooli juhatajale või mõnele teisele mehele lagipähe kopsata.»

«Kes neid siis käsib sihukesi asju teha?»

«Eks see, kes hõõrub lampi või sõrmust. Nad peavad kuulama igaüht, kes hõõrub lampi või sõrmust, ja peavad tegema kõike, mis ta ütleb. Kui ta käsib ehitada neljakümne miili pikkuse teemantidest lossi ja täita see närimiskummiga või ükskõik millega ja tuua sulle hiina keisri tütar naiseks, siis nad peavad seda tegema — ja koguni veel enne järgmist päevatõusu. Ja veel enamgi: nad peavad laskma lossi läbi kogu maa lennata, kuhu sa tahad. On selge?»

«Noh,» ütlesin mina, «ma arvan, nad on lollpead, kui nad ei jäta lossi endile, selle asemel et endid niiviisi narrida lasta. Ja kui mina oleksin üks nendest, siis võiks mõni mees kas või

viimsepäevani vana tinalampi hõõ-
226

ruda, — ma ei mõtlekski ennast segada lasta ega tema juurde minna.»

«Kuidas sa räägid, Huck Finn! Sa pead minema, kui ta lampi hõõrub, — ükskõik, kas tahad või ei.»

«Mis? Kui ma oleksin puukõrgune ja kirikusuurune? Hea küll siis, ma läheksin, aga usu mu sõna: ma paneksin selle hõõruja ronima kõige kõrgema .puu otsa kogu maal.»

«Lollus, sulle ei maksa midagi rääkidagi, Huck Finn. Sul ei näi millestki aimu olevat. Läbi ja läbi tainapea!»

Ma mõtlesin selle kõige üle kaks või kolm päeva ja arvasin siis, et vaatan õige, kas asjal on ikka põhja all. Võtsin vana tinalambi ja räudsõrmuse ning läksin metsa ja hõõrusin, muudkui hõõrusin, kuni olin üleni higine nagu märg kass; ise aga lootsin, et ehitan lossi ja müün selle maha. Aga kõik oli tühi töö, ühtki vaimu ei tulnud. Siis oli mulle selge, et kogu see krempel oli jälle üks Tom Sawyeri valesid. Mõtlesin, et tema võis ju uskuda araablastesse ja elevantidesse, aga minuga oli teine lugu. Kõik oli ikkagi liiga palju pühapäevakooli moodi.

4. PEATÜKK

Noh, kolm või neli kuud läks mööda ja südatalv oli nüüd käes. Käisin peaaegu kogu aeg koolis ja oskasin veerida ja lugeda ja natuke kirjutadaja teadsin ükskordühte kuni selleni, et 6 X 7 = 35. Arvasin, et ma kaugemale ei saa. kas või elagu ma igavesti. Matemaatikast ei pea ma niikuinii mitte kui midagi.

Esiti ma vihkasin kooli, aga viimaks harjusin ära ja asi polnudki enam nii hull. Kui ma vahel hoopis tüdinud olin, siis tegin poppi, ja keretäis järgmisel päeval oli päris hea ning värskendav. Nii et mida kauem ma koolis käisin, seda kergem see oli. Ma harjusin ka kuidagi lese kommetega ja need polnud mulle enam nii vastumeelt. Majas elada ja voodis magada oli mulle ju ikkagi ränk küllalt, kuid enne külmade tulekut ma mõnikord lipsasin välja ja magasin metsas: see oli vahelduseks. Endine elu meeldis mulle kõige enam, aga uus hakkas mulle ka juba natuke meeldima. Lesk rääkis, et saan pikkamisi, aga
227

kindlasti edasi, ja et ta oli minuga väga rahul. Ta ütles, et ta ei tarvitsevat enam minu pärast häbeneda.

Kord hommikul lükkasin eine ajal kogemata soolatoosi ümber. Tahtsin veel ruttu natuke soola võtta ja üle vasema õla visata, et õnnetust ära hoida, aga miss Wat-son oli kärmem ja takistas mind. Ta ütles: «Käed eemale, Huckleberry! Kui korratu sa alati oled!» Lesk kostis mu eest hea sõna, aga see ei võinud õnnetust ära hoida, teadsin seda väga hästi. Pärast einet läksin kurvalt ja

kartlikult välja ja ootasin, kust mulle õnnetus tuleb ja missugune see on. On ju võimalusi mõnd laadi õnnetust ära hoida, aga siin polnud midagi parata; ma siis ei katsunudki midagi teha ning luusisin nukralt ringi ja olin valvel.

Läksin alla aeda ja ronisin üle kõrge plangu. Maas oli tollipaksuselt värsket lund ja ma nägin kellegi jälgi. Need tulid kivimurrust ja peatusid pisut trepi juures ja läksid siis edasi ümber aia. Oli veider, et nad ei läinud sisse, kuigi neid oli mulgu juures. Ma ei saanud sellest tolku. See oli kuidagi väga kummaline. Pidin jälgi mööda edasi minema, aga enne kummardasin, et neid uurida. Esiti ei märganud ma midagi, aga siis märkasin. Vasema kontsa all oli jämedatest naeltest rist, et kuradit eemal hoida.

Silmapilk olin püsti ja leekisin künkast alla. Vaatasin ühtepuhku üle õla, aga ei näinud kedagi. Olin kohtunik Thatcheri juures 'nii ruttu kui sain. Ta küsis:

«Noh, mu poiss, miks sa nii hingeldad? Kas tulid oma intresside järele?»

«Ei, sir,» ütlesin, «on siis neid mulle tulnud?»

«Oo ja, poole aasta intressid tulid eile õhtul? Üle saja viiekümne dollari. Terve varandus sulle. Oleks kõige parem, kui laseksid mind panna selle su kuue tuhande juurde; sest kui see sul käes oleks, siis raiskakid sa selle ara.»

«Ei, sir,» ütlesin, «ma ei taha seda raha raisata. Ma ei taha seda üldse, — kuut tuhandet ka mitte. Olgu see teie oma. Tahan selle teile kinkida, kuus tuhat ja kõik.»

Kohtunik oli üllatatud ega saanud sellest aru. Ta küsis:

«Mis sa tahad öelda, mu poiss?»

Ma ütlesin:

«Palun, ärge küsige mult midagi selle kohta. Võtke raha. Kas jah?»

Ta kostis selle peale:

«Noh. ma olen hämmastatud. On's midagi juhtunud?»

«Palun, võtke see,» ütlesin ma, «ja ärge küsige mult midagi, — siis pole mul tarvis valetada..»

Ta mõtles natuke ja ütles siis:

«Ahaa. Arvan, et mõistan. Tahad müüa mulle kogu oma omanduse, mitte kinkida. Siis on see korrektne asi.»

Siis kirjutas midagi paberile, luges üle ja ütles:

«Nii, näed, siin seisab: «Tasu eest.» See tähendab, et ma selle sult ostsin ja sulle selle eest maksin. Siin on sulle dollar. Nüüd kirjuta alla.»

Ma kirjutasin ja tulin tulema.

Miss Watsoni neegril Jimil oli rusikasuurune karvakera; see oli kord härja kõhust välja võetud ja Jim nõidus sellega. Ta ütles, et seal sees elab vaim ja see vaim teab kõik. Läksin siis õhtul Jimi juurde ja ütlesin, et taat on jälle tagasi, sest leidsin lumes ta jäljed. Tahtsin teada, mis ta teeb ja kas ta mõtleb linna jääda. Jim tõi välja oma karvakera ja pomises midagi selle kohal, siis tõstis ta

selle kõrgele ja laskis põrandale kukkuda. Kera kukkus potsti maha ja veeres vaevalt tolli kaugusele. Jim katsus uuesti ja siis veel kord, kera ei liikunud ikka paigast. Jim põlvitas põrandale, pawi kõrva kera juurde ja kuulas.- Aga sellest polnud käsu midagi; ta ütles, et kera ei taha rääkida. Ütles, et kera mõnrkord ei räägi ilma rahata. Mina ütlesin, et mul on vana libe võlts veeranddolfariline, mis midagi ei maksa, sest vask paistab hõbedast natuke läbi; seda poleks kuskil vastu võetud, isegi kui vask poleks paistnud, sest see oli nii libe, et tundus rasvasena, ja igaüks oleks seda kõhe märganud. (Arvasin, et ma parem ei räägi midagi kohtunikult saadud dollarist.) Ütlesin, et see oli hoopis vilets raha, aga võib-olla karvakera võtaks selle, sest ta ei märkaks ehk vahet. Jim nuusutas seda raha, katsus hammastega, nühkis ja ütles, et teeb nii, et karvakera arvab selle hea raha olevat. Ta ütles, et lõikab toore kartuli pooleks ning paneb veeranddollarilise üheks ööks kahe kartulipoole

225

vahele, ja hommikul ei paista vask enam läbi ega tundu raha enam rasvasena, nii et igaüks linnas võtab selle jalamaid vastu, mitte üksnes karvakera. Noh, ma teadsin ennegi, et kartuliga saab seda teha, aga mul oli see meelest läinud.

Jim pani raha karvakera alla ja kükitas põrandale ning kuulas jälle. Ta ütles, et kera oli nüüd rahul. Ütles et kera jutustab mulle kogu mu saatuse, kui ma tahan. Ma ütlesin, et lasku ao-a käia. Niisiis rääkis kera Jimile ja Jim rääkis mulle. Ta rääkis:

230

«Su vana papa ei tea nüüd, mis teha. Mõnikord ta mõtleb, et läheb ja siis jälle mõtleb, et jääb. Kõige parem on vakka olla ja lasta vanameest teha, mis ta tahab. Kaks inglit lendab ta ümber. Üks on valge ja hele, teine on must. Valge käsib teda teha, mis hea; siis tuleb must ja ajab kõik uppi. Keegi ei tea praegu, kumb viimaks võidu saab. Aga sinuga on kõik korras. Sul tuleb elus suuri muresid ja suuri rõõmusid. Mõnikord saad viga ja mõnikord jääd haigeks, aga iga kord lõpeb kõik hästi. Knks tüdrukut ilmub su elusse. Üks on valgetverd ja teine on mustaverd. Üks on rikas ja teine on vaene. Enne saad vaese endale naiseks ja siis rikka. Sa pead ennast veest eemale hoidma nii palju .kui saad ega tohi hädaohtudesse tikkuda, sest on kirjutatud, et sa sured poomissurma.»

Kui ma õhtul küünla süütasin ja üles oma tuppa läksin, siis istus seal taat — jah, tema ise!

5. PEATÜKK

Panin ukse kinni. Siis pöördusin ümber ja seal ta oligi. Mul oli alati suur hirm taadi ees, ta ju kolkis mind nii palju. Mn tundsin nüüd ka hirmu, aga varsti sain aru, et olin eksituses.

Esimese ropsuga jäi mul süda seisma, nagu öeldakse, aga siis nägin kohe, et polnud asja teda karta.
Taat oli viiekümne ligi ja ka seda naga. Ta juuksed olid pikad ja vanunud ja võidunud ja rippusid üle näo, silmad paistsid juuste vahelt nagu padrikust. Juuksed olid üleni mustad, mitte hallid, niisama ka ta pikad pulstunud vurrud. Nägu oli — nii palju kui seda paistis — sootuks värvitu, valge. Mitte sedamoodi valge nagu teistel inimestel; see oli nii valge, et ajas kananaha ihule: kärnkonna või käia kõhu moodi valge. Mis puutub ta riietesse, siis need olid ainult räbalad. Ta oli jala põlvele pannud. Saabas ses jalas oli irvakil ja kaks varvast paistsid sealt välja; ta liigutas neid aeg-ajalt. Kübar oli maas; see oli vana must kaabulätu, pealt lömmi löödud nagu pajakaas.

Seisin ja vahtisin teda; ta istus ja vahtis mind ning kallutas tooli pisut tahapoole. Ma panin küünla käest. Nägin, et aken oli lahti; ta oli siis kuurikatuselt sisse roninud. Taat aina vahtis mind peast jalgadeni ja ütles viimaks:

«Uhked riided — tõesti. Arvad vist, et kuulud nüüd suurte härraste sekka, rnis?»

«Võib-olla kuulun, võib-olla ei kuulu ka,» vastasin ma.

«Ära sa mulle vastu haugu,» käratas ta, «oled kenad kombed omandanud, sestsaadik kui ma ära olen. Aga küllap ma need sust välja pargin. Räägitakse, et oled õpetatud ka, oskad lugeda ja kirjutada. Arvad, et oled nüüd parem kui su isa, mis, sest tema ei oska? Küll mina sust selle kõik välja ajan. Kes pani sind sihukesi purulollusi tegema, eeh? Kes lubas?»

«Lesk. Tema käskis.»

«Lesk, eeh? Ja kes ütles lesele, et ta tohib oma nina toppida asjadesse, mis ei puutu temasse?»

«Keegi pole talle midagi öelnud.»

«Noh, ma õpetan teda teiste asjadesse segama. Vaata siia, — kooli jätad kooliks, kas kuuled? Küll ma neid õpetan poisile kärbseid pähe ajama, nii et see hakkab ennast oma isast paremaks pidama. Hoia, et sa enam oma jalga ei tõsta kooli juurde; kas kuuled? Su ema ei osanud lugeda ega kirjutada surmatunnini.. Keegi perekonnas pole seda osanud eluilmaski. Mina ei oska; ja sina tahad nüüd sellega uhkustada, et oskad. Ma pole mees, kes sellega lepiks; kas kuuled? No eks lase siis kuulda, kuidas sa loed!»

Võtsin raamatu ja lugesin midagi kindral Washingtonist ja sõdadest. Kui ma olin umbes pool minutit lugenud, andis ta raamatule niisuguse hoobi, et see lendas teise toanurka.

«Tõepoolest,» ütles ta, «sa oskad lugeda. Ma kahtlesin, kui sa mulle ütlesid. Nüüd kuula: sa lõpetad kõhe need tembud. Ma ei salli neid. Küll ma su kinni püüan, sa kekats, ja kui ma su kooli lähedalt kätte saan, siis pargin s;nd mehemoodi. Usklikuks tahad sa' ehk ka veel hakata? Tõsijutt — ma pole iial näinud sihukest poega.»

Ta võttis väikese sinise ja kollase värviga pildi, kus olid peal lehmad ja poisid, ning küsis:

«Mis see on?»
«See anti mulle selle eest, et ma hästi õppisin.»
Ta käristas pildi puruks ja ütles:
«Minult saad midagi paremat, saad piitsa.»
Ta istus natuke aega urisedes ja torisedes ning lisas siis:
«Oled sina aga vänge keigar! Voodi, ja voodiriided, ja peegel, ja vaibatükk põrandal, — aga su lihane isa peab parkalihoovis sigadega magama. Ma pole iial näinud . sihukest poega. Tõesõna, ma nahutan sust hea hulga narrusi välja, enne kui sa asjast arugi saad, .Su tempudel pole ju otsa ega äärt. Räägitakse, sa oled rikas. Eeh? On's nii?»
«Valejutt, muud midagi.»
«Kuule, vali oma sõnu. Mu kannatus on otsakorral, nii et ära lora. Olen juba kaks päeva linnas ja muud ei kuulegi, kui aina seda, et sina oled .rikas. Kuulsin seda juba kaugel mööda jõge allpool. Seepärast ma tulingi. Homme annad raha mulle. Mul on seda vaja.»
«Mul pole mingit raha.»
«Vale. Raha on kohtunik Thatcheri käes. Annad selle mulle. Mul on vaja.»
«Ütlen sulle, mul ei ole raha. Küsi kohtunik Thatcherilt, ta ütleb sulle sedasama.»
«Hea küll. Küsin talt; küllap ta raha lagedale toob, — ja kui mitte, siis saan teada, miks. Ütle, kui palju sul taskus .on? Mul on vaja.»
«Mul pole rohkem kui üks dollar, ja seda läheb mul vaja, et. . . »
«Mul ükskõik, milleks sul seda vaja läheb, anna aga raha siia.»
Taat võttis dollari ja proovis hamba all, kas raha on õige. Siis ta ütles, et läheb linna ja ostab viina, sest et ta polevat päev otsa joonud. Kui ta väljas kuurikatusel seisis, pistis ta pea uuesti sisse ja vandus mu tembutusi ja seda, et ma tahtsin olla temast parem. Kui arvasin, et ta on juba läinud, tuli ta jälle tagasi ning pistis uuesti pea sisse ja hoiatas, et ma kooli enam ei läheks; küll ta juba mu kätte saavat ja läbi kolkivat, kui ma seda nalja ei jäta.

Järgmisel päeval oli taat purjus ja läks kohtunik Thatcheri juurde ning käratses seal ja katsus teda sundida raha välja andma, aga see ei läinud tal korda. Siis ta vandus, et sunnib kohtuga.
Kohtunik ja lesk läksid kohtusse, et saada õigust mind taadi käest ära võtta ja ühte nendest mu hooldajaks määrata. Aga parajasti oli saabunud uus kohtunik ja see ei tundnud vanameest; seepärast ütles ta, et kohus ei tohi perekonnaasjadesse segada ega perekonnaliikmeid lahutada, kui see pole paratamatu; ta ei tahtvat last isa juurest ära võtta. Nii pidid kohtunik Thatcher ja lesk asja

niisama jätma.

See meeldis vanamehele; ta ei andnud mulle hingerahu. Ta ütles, et vemmeldab mu siniseks nagu pajapõhja, kui ma ei muretse talle raha. Laenasin kolm dollarit kohtunik Thatcherilt; taat võttis need ja jõi ennast täis ning kõlas kiideldes, vandudes ja möirates mööda linna; ta kõlistas tlnapanniga ligi kesköönі, siis pandi ta pokri ja järgmisel päeval oli ta kohtus ja pandi siis veel nädalaks kinni. Aga ta ütles, et on üsna rahul; ütles, et on oma poja peremees, ja lubas mul põrgu palavaks kütta.

Kui taat lahti lasti, ütles uus kohtunik, et teeb tast inimese. Siis ta võttis taadi oma majja, andis talle puhtad kenad riided ja laskis teda oma perekonna seltsis hommikueinet, lõunat ja õhtust süüa; ühe sõnaga: hoidis teda kohe nagu silmatera. Ja pärast õhtusööki rääkis talle karskusest ja sihukestest asjadest, kuni vanamees hakkas nutma ja ütles, et oli narr olnud ja oma elu untsu ajanud, kuid et tahabuut elu alustada ja saada inimeseks, kellest kellelgi ei oleks tarvis häbi tunda. Ta lootvat, et kohtunik teda aitab ega põlga teda. Kohtunik ütles sellepeale, et ta teda nende sõnade eest hea meelega kaelustaks, ja hakkas ise nutma, ning ta naine nuttis ka. Taat ütles, et ta oli inimene, keda enne pole iial mõistetud, ja kohtunik ütles, et la usub seda. Vanamees seletas, et nii allakäinud inimene vajab kaastunnet, ja kohtunik ütles, et see on õige; siis nad nutsid jälle. Ja kui aeg oli magama minna, siis tõusis vanamees püsti, sirutas käe välja ja ütles: «Vaadake seda kätt, džentlmen, ja teie, leedid. Võtke see käsi, raputage seda. See käsi oli sea käsi, aga nüüd

pole ta seda enam. Nüüd on see inimese käsi, kes alustab uut elu, ja ennem sureb, kui taganeb. Pidage need sõnad meeles; ärge unustage, et ma need ütlesin. See on nüüd puhas käsi; raputage seda, ärge kartke.»

Nii nad siis raputasid seda kõik üksteise järel ja nutsid. Kohtuniku naine isegi suudles ta kätt. Siis andis vanamees karskustöotusele allkirja — tegi oma kolm risti. Kohtunik ütles, et see on kõige pühalikum päev ta elus, või midagi sellesarnast. Siis nad panid vanamehe ilusasse tuppa; see oli nende külalistetuba. Öösel hakkas tal kange janu ja ta ronis väravapealsele, libistas ennast mööda väravaposti alla, pantis oma uue kuue, ostis pudeli haljast, ronis tuppa tagasi ja tegi endale mõnusa olemise. Koidu ajal ronis ta uuesti välja, täis kui tint, veeres väravapealselt maha, murdis oma vasema käeluu kahest kohast ja oli peaaegu surnuks külmunud, kui ta pärast päikesetõusu leiti. Ja kui kohtuniku omad läksid külalistetuppa, pidid nad enne mustust rookima, kui said seal liikuda.

Kohtunik oli väga pahane ja ütles, tema arvates võivat vanameest ehk haavlipüssiga parandada, — muud vahendit ta ei teadvat.

6. P E A T Ü K K

Noh, varsti oli vanamees jälle vaba ja kaebas kohtunik Thatcheri kohtusse, et raha kätte saada. Minu kallale asus ta ka-, et ma kooliskäimist ei lõpetanud. Ta sai mu paar korda kinni ja kolkis mind, aga ma käisin ikkagi koolis ja enamasti vedasin teda ninapidi või jooksin tal käest ara. Varemini ma suurt ei tahtnud koolis käia, aga nüüd mõtlesin, et käin taadi kiuste. Kohtuprotsess oli aeglane edenema; näis nagu ei saaks nad sellega üldse edasi. Aeg-ajalt laenasin kohtunikult kaks või kolm dollarit, et vanamehelt mitte kere peale saada. Iga kord, kui ta sai raha, jõi ta ennast purju, ja iga kord, kui ta oli purjus, märatses ta linnas, ja iga kord, kui ta märatses, pandi ta pokri. See talle meeldiski; niisugune elu oli just tema maitse järgi.

Ta hulkus liiga palju lese maja ümber. Siis ütles lesk talle viimaks, et kui ta ei lõpeta seal luusimast, siis tuleb

tal vastust anda. Kas ta hull olevat? Aga tema ütles, et tahab näidata, kes on Huck Finni peremees. Ükskord kevadel varitses ta mind ja püüdis mu kinni ja viis mu paadis kolm miili vastuvoolu üles, sõitis seal Illinoisi-poolsele kaldale, kus on suured metsad. Maju seal ei ole, ainult üks vana palkonn nii paksus tihnikus, et keegi seda onni ei leia, kui ta ei tea, kus see on.

Ta hoidis mind kogu aja kinni ja mul polnud kordagi võimalust plehku panna.. Elasime ses vanas onnis, ja ta pani ukse alati lukku ja võtme ööseks pea alla. Tal oli püss — ma mõtlen, ta oli selle kusagilt varastanud — ja me käisime kalal ja jahil ning elasime sellest. Alatasa pani ta mu luku taha ja läks kolme miili taha parve juurde, kus oli pood, ning müüs kalu ja jahisaaki viina vastu. Ta tõi viina koju, jõi ennast purju, tegi endale mõnusa olemise ja peksis mind. Lesk sai pikapeale teada, kus ma olin, ja saatis ühe mehe, kes pidi katsuma mind ära viia, aga taat ajas selle püssiga minema. Mõne aja pärast harjusin selle eluga nii ära, et see koguni meeldis mulle; ainult need keretäied tegid muret.

Oli laisklemise ja lõbutsemise elu, päevad otsa võis vedelda, suitsetada ja kalu püüda; polnud ei raamatuid ega õppimist. Kaks kuud või rohkem läks mööda, ja mu riided olid puha närud ja mustad. Ma ei mõistnud enam, kuidas mulle võis nii meeldida lesejuures, kus pidi ennast pesema, taldrikult sööma ja pead kammima, õigel ajal magama minema ja jälle tõusma, aina raamatutes puurima ja laskma vana miss Watsoni ennast alatasa pinnida. Ma ei tahtnud enam tagasi minna. Olin vahepeal vandumise maha jätnud, sest et see lesele ei meeldinud, aga nüüd vandusin jälle, sest taadil polnud midagi selle vastu. Nii üldiselt võttes oli seal metsas väga kena olemine.

Aga pikapeale muutus taat oma piitsaga liiga osavaks ja ma ei suutnud seda enam kannatada. Olin üleni vermeid täis. Ta käis ka liiga palju ära, pidas mind luku taga. Kord pani ta mu luku taha ja jäi kolmeks päevaks ara. Oli kole igav. Arvasin, et ta on uppunud ja et ma onnist iial enam välja ei pääse. Tundsin suurt hirmu. Otsustasin oma

meeles, et lõpetan kuidagi seal elamise. Olin mitu korda katsunud sellest onnist välja pääseda,

236

ei leidmid ühtki võimalust, polnud niigi suurt akent, et koer oleks läbi pugeda saanud. Ma ei saanud ka minna läbi korstna, see oli liiga kitsas. Uks oli paksudest tugevatest tammeplankudest. Taat oli väga ettevaatlik ega jätnud onni nuga või midagi muud, kui ta ära läks . Usun , ma olin ruumi juba sada korda läbi tuhninud . Tegin seda ikka jälle, sest see oli ainus võimalus aega viita Aga seekord leidsin viimaks midagi leidsin Vana roostetanu.d puusae ilma käepidemeta; see oli sarika ja katusekivi vahel. Määrisin sae rasvaga ja asusin tööle. Onni teises otsas, laua taga oli vana hobusetekk plankude külge naelutatud, et .tuul ei puhuks läbi pragude ega kustutaks küünalt. Läksin laua alla, kiskusin hobuseteki lahti ja saagisin jämedast alumisest palgist pikkamisi nii suure tüki välja, et august läbi pääsesin. Noh see oli hea tükk tööd, aga ma hakkasin sellega lõpule jõudma, kui kuulsin taadi püssi metsas. Koristasin oma töö jäljed, lasksin hobuseteki augu ette ja peitsin sae; varsti taat tuligi.

Taat polnud heas tujus; ta oli kaine. ütles, et oli käinud all linnas ja kõik oli läinud viltu. Ta advokaat oli öelnud et ta protsessi võidab ja raha kätte saab, kui asi kunagi kohtus arutusele tuleb; kuid olevat võimalusi seda veel kaua venitada ja kohtunik Thatcher teadvat, kuidas seda teha. Ta ütles, rahvas olevat rääkinud, et tuleb veel teine protsess, et mind tema käest ära saada ja lese hoole alla anda; Ja selles protsessis ei olevat tal võitu oodata. See andis mulle tugeva hoobi, sest ma ei tahtnud enam minna tagasi lese juurde eg« tahtnud ennast lasta pitsitada ja tsiviliseerida, nagu nad seda nimetasid.

Vanamees hakkas sus vanduma ja vandus kõike ja kõiki mis tal meelde tuli, siis vandus ta veel kord kõiki, et kindel olla, et ta polnud kedagi vahele jätnud; lõpuks vandus ta veel üldse kõiki kokku, muu seas neid paljusid kelle nimesid ta ei teadnud. Ta nimetas neid «kes ta nüüd oligi» kui nii kaugele jõudis, ja vandus aina edasi.

Ta ütles, et tahaks näha, kuidas lesk tuleb mind võtma. Ütles, et passib peale, ning kui tullakse ja katsutakse teha temaga sihukest nalja, siis ta teab kuue või

237

seitsme miili taga kohta, kuhu ta mu topib; sealt võivat nad mind otsida, kuni väsimusest ümber kukuvad, ega leidvat siiski. Seda kuuldes oli mul jälle jube, kuid ainult üheks minutiks; mõtlesin, et mind poleks enam seal, kui ta tahaks seda võimalust teostada.

Vanamees käskis mind paadi juurde minna ja onni kända, mis ta oli kaasa toonud. Seal oli viiekümnenae-lane kott maisijahu, suitsutatud seakülg, padruneid, viie-teistkümneliitrine ankur viina ja küljealuseks vana raamat, kaks ajalehte ja natuke takku. Ma punnisin ühe koorma ara, läksin tagasi ja istusin paadininasse puh-

kama. Mõtlesin kõik läbi ja arvasin, et pistan plehku püssi ja mõne õngega ja lippan metsa. Arvasin, et ma ei jää ühte kohta, vaid aina hulgun mööda maad — enamasti öösi — ja kütin ja kalastan, et süüa saada, ning lähen nii kaugele ara, et vanamees ega lesk mind iial enam ei leia. Arvasin, et saen öösi augu valmis ja lähen, kui taat on parajasti purjus; ja ma uskusin, et ta nina viltu võtab. Olin nii mõttes, et ei märganudki, kui kauaks ma paati jäin. Viimaks vanamees hõikas ja küsis, kas ma olin magama jäänud või uppunud.

Viisin asjad kõik onni ja siis oligi peaaegu pime. Sel ajal, kui ma õhtuks süüa keetsin, rüüpas vanamees paar korda, sulas üles ja hakkas jälle lärmama. Ta oli linnas ka purjus olnud ja oli öö otsa rentslis vedelnud. Seda nägu ta oligi. Mõni oleks arvpnud, et ta oli Aadam: paistis teine üleni mullast tehtud.-Iga kord, kui märjuke hakkas mõjuma, kippus ta valitsuse kallale. Seekord ta ütles:

«Seda hüütakse valitsuseks! Pruugib seda vaid kord vaadata, ja kohe on näha, mis see on. Seadused on sihukesed, et inimeselt võetakse poeg ara, — inimese lihane poeg, kellega tal on niipalju vaeva ja muret ja igasugu kulu olnud. Jah, parajasti kui inimene on viimaks poja üles kasvatanud, et see võiks hakata tööd tegema ja tema eest hoolitsema, nii et isa saaks puhata, — siis tuleb seadus ja võtab poja ara. Ja seda nimetavad nad valitsuseks! Aga see pole veel kõik. Seadus ajab va kohtunik Thatcheri kangust täis ja aitab tal mu varandust röövida. Seda teeb seadus. Seadus võtab inimeselt kuus tuhat dollarit ja veel enamgi ja pistab ta sihukesse vanasse onnilobudikku ja laseb teda käia riietes, mis ei kõlba sealegi. Seda hüütakse valitsuseks! Sihandse valitsuse juures ei leia inimene õigust. Mõnikord on mul kange himu siit maalt alatiseks ära minna. Jah. Ja ma ütlesin neile seda. Ütlesin seda va Thatcherile näkku. Terve kari inimesi kuulis mind ja võib kinnitada, mis ma ütlesin. Ütlesin, et ma kahe tsendi eest jätaksin maha selle neetud maa ega tuleks iial enam tagasi. Seda ma just ütlesin. Ütlesin: vaadake mu kübarat — kui te nimetate seda kübaraks: keskkoht on luppis ja servad ripuvad alla kuni lõuani, — on's see veel üldse mõni kübar, kui

pea paistab nagu korstnalõõrist. Vaadake seda, ütlesin ma, sihukest kübarat pean kandma mina — rikkamaid mehi linnas, kui mulle õigust tehtaks.

Oo jah, see valitsus on tore küll. Kuula! Siin käis üks vaba neeger Ohiost; mulatt[1], peaaegu niisama valge kui valge inimene. Tal oli kõige valgem särk, mida sa iial oled näinud, ja kõige nooblim kübar; ja siin linnas pole ühtki inimest, kel oleksid nii ilusad riided kui temal. Tal oli kulduur ja kett ja hõbenupuga kepp. Ühe sõnaga — kõige koledam vana halli peaga naabob Ühendriikides. Ja mis sa arvad? Räägiti, et ta olla prohvus ülikoolis ja oskavat igasugu keeli ja teadvat kõtk. Aga see pole veel kõige hullem. Räägiti, et ta võib oma kodukohas valida. Noh, nüüd jään mina mängust välja. Kuhu me maa sel moel läheb? küsin ma. Oli valimispäev, ja ma pidin just ise valima minema; ma polnud veel liiga täis sinna minemiseks; aga kui mulle öeldi, et Ameerikas on osariik, kus lastakse ka neegreid valida, siis jätsin minemata. Ma ütlen, mitte iial ma enam ei vali. Just seda ma ütlesin, kõik kuulsid mind; minu pärast mingu riik hukka, — mina enam ei vali eluilmaski. Sa oleksid pidanud nägema selle neegri häbematust, — noh, ta poleks mu eest kõrvale astunud, kui ma poleks teda teelt tõuganud. Ütlesin rahvale: miks seda neegrit ei viida oksjonile ega müüda maha? Seda ma tahaksin teada. Ja mis sa arvad, mis mulle öeldi? Noh, nad ütlesid, A teda ei saa enne müüa, kui ta pole viibinud pool aastat siin osariigis, ja nii kaua pole ta veel siin olnud. Säh sulle nüüd lopsu! Seda nimetatakse valitsuseks, kui ei saa maha müüa vaba neegrit enne kui ta on kuus kuud siin osariigis elanud. See nimetab ennast ise valitsuseks ja tahab olla valitsus ja peab ennast valitsuseks! Ja ei tohi suudki lahti teha, tervelt kuus kuud ei tohi sihukest kuradi hulkuvat valge särgiga neegri-varganägu kinni võtta ja ...»

Taat latras aina nii edasi ega pannud tähele, kuhu ta vanad kanged köndid ta viisid. Äkki ta kukkus ülepeakaela soolalihatünni otsa ja lõi endal mõlemad sääred marraskile. Ta kõne lõpp oli vängem kui kõige ropem

1 Valget tõugu inimese ja neegri segavereline järeltulija.
2 Kuberneri aunimi Indias; rikas mees.

sõim; enamasti see keerles neegri ja valitsuse ümber, aga lihatünn sai vahepeal sekka ka oma osa. Taat keksles mööda onni tähtsalt ringi, esiti ühel jalal, siis teisel, hoides enne üht säärt ja siis teist. Viimaks ajas ta äkki vasema jala õieli ja andis tünnile hoobi, nii et raksatas. Aga see polnud tark tegu, sest ta lõi selle jalaga, mille saapa-otsast kaks varvast välja vaatasid. Seepärast ta röögatas nüüd nii, et igaühel oleksid juuksed peas püsti kerkinud seda kuuldes, ning prantsatas maha porisse ja püherdas seal oma varbaid hoides. Ja vandus nii, et see kõigest endisest üle käis. Seda ütles ta pärast ise. Ta oli kuulnud vana Sowberry Hagariit tema õitseajal ja ütles, et trumpas nüüd temagi üle. Aga ma arvan, see oli ehk omamoodi kiitlemine.

Pärast söömist võttis taat kannu ja ütles, et tal on viina küllalt kaheks joomaajaks ja

üheks deliirium tremensiks. Nii ta ütles alati. Arvasin, et ta tunni aja pärast on purutäis; siis varastan võtme või saen augu lõpuni, — ükskõik kumba. Ta jõi ja jõi ning tuikus viimaks oma vaibale. Aga õnne mul ei olnud. Ta ei jäänud nagu nott magama, vaid oli rahutu. Ta ägas ja oigas ja rabeles siia-sinna hulk aega. Viimaks ma jäin nii uniseks, et kuidagi ei saanud silmi lahti hoida; enne kui ma asjast arugi sain, olin sügavas unes, ja küünal jäi põlema.

Ei tea, kui kaua ma magasin, aga äkki kuulsin kõledat karjatust ja olin jalul. Taat vahtis metsikult ringi, kargas ümber toa ja karjus midagi madudest. Ta ütles, et nad roomasid mööda ta jalgu. Siis hüppas ta kõrgele ja kiljus ja ütles, et üks neist hammustas teda põsest. Aga ma ei näinud ühtki madu. Taat jooksis ja jooksis aina onnis ringi, rõkates: «Võta ta ara! võta ta ara! Ta hammustas mu kukalt!» Ma pole iial näinud kedagi nii metsikute silmadega vahtivat. Varsti oli ta nii otsas, et kukkus hingeldades maha. Siis ta veerles imeruttu ringiratast, paiskas asjad ümber, vehkles ja rabeles kätega õhus, kiljus ja rääkis, et kuradid olid ta kallal. Viimaks ta väsis ja lamas tükk aega vaikselt, ainult ägades. Siis ta jäi veel vaiksemaks ega teinud enam häält. Kuulsin öökulle ja hunte kaugel metsas, aga onnis tundus kõhutavalt vaikne. Taat lamas nur-

gas. Viimaks upitas ta enese istukile ja jäi pea viltu kuulatama. Siis ütles ta väga tasa:

«Tramp-tramp-tramp; see on surm; tramp-tramp-tramp; nad tulevad mulle järele; aga ma ei taha minna — oi! nad on siin! Ärge puutuge minusse! Ei! käed eemale, — nad on külmad! Minge! — Oi, ärge mind, vaest meest, enam piinake!»

Siis ta laskus neljakäpuli, roomas ja palus, et nad jätaksid ta rahule. Ta mässis ennast oma vaipa ja veeretas ennast vana männipuulaua alla, ise aina palus. Siis hakkas ta nutma. Kuulsin seda läbi vaiba.

Viimaks ajas ta vaiba pealt ära ja hüppas püsti, metsikult ümber vahtides; nägi mind ja tuli mu kallale. Nuga käes, kihutas ta mind ümber toa, hüüdes mind . surmaingliks ja öeldes, et ta mu tapab; siis ei saavat ma talle enam midagi teha. Palusin teda ja ütlesin, et ma olen Huck; aga ta naeris nii kriiskavalt, möirgas ja vandus ning kihutas järjest mu kännul. Kui ma kord ümber pöörasin ja tahtsin ta käe alt läbi lipsata, haaras ta mu kuueturjast kinni. Mõtlesin, et nüüd on ots käes. Aga ma lipsasin kuuest välja ruttu kui välk ja pääsesin. Varsti oli ta päris väsinud, kukkus maha, selg vastu ust, ja ütles, et puhkab natuke ja siis tapab mu. Ta pani noa oma istumise alla ja ütles, et ta magab ja kogub jõudu, siis katsub, kes on kangem.

Nii ta jäigi magama. Varsti võtsin ma vana lagunetud põhjaga tooli, ronisin selle peale nii tasa kui sain ja võtsin seinalt püssi. Tõmbasin kuke alla, et näha, kas püss oli laetud; siis panin selle naeritünni peale, ots taadi poole; istusin ise tünni taha ja jäin ootama, kuni taat liigutab. Küll aga aeg venis tasa ja aeglaselt edasi!

7. PEATÜKK

«Tõuse! Mis sa siin teed!»

Avasin silmad ja vaatasin ümber, katsudes aru saada, kus ma. olen. Päike oli tõusnud ja ma olin tugevasti maganud. Taat seisis mu ees, hapu ja haige nägu peas. Ta küsis:

«Mis sa selle püssiga teed?»

Arvasin, et ta ei tea midagi sellest, mida ta oli teinud, ja ütlesin seepärast:

«Keegi katsus sisse tulla, ma varitsesin teda.»

«Miks sa mind üles ei äratanud?»

«Noh, ma katsusin, aga ei saanud; sa ei ärganud.»

«Hea. küll. Ära lobise seal päev otsa; katsu, et saad välja, ja vaata, kas hommikusöögiks on mõni kala õnges. Ma tulen kohe järele.»

Ta tegi ukse lukust lahti ja ma läksin jõekaldale. Nägin puuoksij a muud sihukest mööda ujuvat; vees oli ka hulk puukooretükke. Sellest teadsin, et vesi hakkas jões tõusma. Mõtlesin, mis .hea põli mul oleks nüüd olnud, kui ma oleksin linnas oinad. Juunikuu uputused tõid mulle alati õnne, sest niipea kui veetõus algab, tuleb terveid puusüldasid allavett ja suuri parve-tükke, — mõnikord terve tosin palke koos: pole muud kui püüa kinni ja müü puuhoovi või saeveskisse.

Käisin mööda kallast, ühe silmaga taati vahtides ja teisega piiludes, kas veetõus midagi kaasa toob. Noh, äkki tuli paat, — ilus kolmeteistkümne või neljateistkümne jala pikkune paat, ujudes kergelt nagu part. Ma hüppasin nagu konn pea ees vette kõigi rõivastega ja tüürisin paadi poole. Ootasin, et keegi on seal sees pikali, sest seda tehakse sageli, et inimesi narrida; kui mõni loll siis paadi õnnelikult kinni saab, tõustakse üles ja naerdakse ta välja. Aga seekord polnud nii. Oli tõesti tühjalt pärivett ujuv paat, ning ma ronisin sisse ja sõudsin. kaldale. Mõtlesin: küll on vanamehel hea meel, kui ta seda näeb, — see maksab oma-kümme dollarit. Aga kui ma kaldale jõudsin, polnud taati näha; sõudsin paadi väikesesse oja moodi lahesoppi, mis üleni kadus viinapuuväätidesse ja pajuokstesse; seal tuli mulle teine mõte. Arvasin, et peidan paadi hästi ära ja sõidan pärast umbes viiskümmend miili allavett ja löön laagri üles, selle asemel et metsa putkata; siis poleks tarvis nii pöörast maad jala käia.

Lahesopp oli üsna onni lähedal, ja ma kujutlesin aina, et kuulen vanameest tulevat. Aga sain siiski paadi peitu. Siis tulin välja ning vaatasin pajuokste vahelt ringi, ja vanamees oli all teeraja juures ning sihtis parajasti püssiga lindu. Ta polnud siis näinud midagi.

243
Kui ta lähemale tuli, hakkasin sörki jooksma. Ta sõimas mind natuke, et olin nii aeglane; aga ma ütlesin talle, et kukkusin vette ja seepärast jäingi nii kauaks. Teadsin, et ta näeks mu märgi riideid ja hakkaks pärima. Võtsime veel viis käia õngede otsast ja läksime koju.

Kui me pärast söömist pikali heitsime, et magada, sest mõlemad olime väsinud, hakkasin mõtlema, kuidas teha, et taat ega lesk ei katsuks mulle järele tulla. Oleks ikkagi kindlam mitte head õnne ootama jääda, vaid võimalikult kaugele eemale jõuda, enne kui nad leiavad mind puudu olevat, — kes võis teada, mis kõik juhtub. Noh, tükil ajal ei tulnud mulle ühtki head mõtet; aga viimaks tõusis taat üles, et jälle kord terve tünni--täis vett juua; ja ta ütles:

«Kui teine kord veel mõni mees tuleb siia röövimise mõttega luusima, siis äratad mind, kas kuuled? Head see mees siit ei tahtnud. Ma oleksin ta maha lasknud. Teine kord' äratad mind üles; kas kuuled?»

Siis ta heitis pikali ja magas edasi; aga see, mis ta ütles, andis mulle just selle mõtte, mida mul oli vaja. Arvasin endamisi: nüüd võin asja nii korraldada, et keegi ei mõtlegi mulle järele tulla.

Kella kaheteistkümne ajal läksime välja ja luusisime piki kallast ülespoole. Vesi tõusis õige kiiresti ja hulk ajupuid ujus mööda. Varsti tuli tükk parve, üheksa kokkuseotud palki. Läksime paadiga jõele ja tõime nad kaidale. Siis sõime lõunat. Iga teine mees oleks päev otsa oodanud ja vaadanud, et rohkem kraami saada, aga see polnud taadi-viis. Üheksa palki oli seks korraks küll; ta pidi kohe linna minema ja nad ära müüma. Ta pani mu luku taha, võttis paadi ja sõitis parvetükki järele vedades umbes kella poole nelja ajal minema. Otsustasin, et ta sel õhtul tagasi ei tule. Ootasin, kuni arvasin, et ta küllalt kaugel oli, siis võtsin oma sae ja hakkasin jälle palgi kallal tööle. Enne kui taat oli teisel pool jõge, olin august väljas. Taat ja ta parv paistsid veel kaugelt teiselt poolt nagu täpid veepinnal.

Võtsin jahukoti ja viisin sinna, kuhu väike paat oli peidetud; lükkasin väädid ja oksad eemale ja panin kot paati. Siis tegin sedasama suitsulihaga, siis viina
244

ankruga; võtsin kogu suhkru ja kohvi, mis seal oli, ja kogu laskemoona; võtsin takud; võtsin ämbri ja plasku, võtsin kopsiku ja kruusi, oma vana sae ja kaks vaipa, katla ja kohvikannu. Võtsin õnged ja tikud ja muid asju; võtsin kõik, mis midagi väärt oli. Tegin onni lagedaks. Mul oli tarvis kirvest, aga kirvest polnud; oli üksainus kirves väljas puupinu juures ja ma teadsin, miks ma selle sinna jätsin. Tõin välja püssi; ja nüüd oli kõik tehtud.

August välja roomates ja nii palju asju välja tassides olin mulla õige ära sõtkunud. Tegin maa siledaks nii hästi kui sain, raputasin selle üle mullaga, mis kattis ka jäljed ja saepuru. Siin panin palgitüki tagasi oma kohale, panin kaks kivi selle alla ja ühe toeks vastu,

— sest palk oli sealt kohalt kõver ega puutunud päris vastu maad. Kes nelja või viie sammu kaugusel seisis ega teadnud, et tükk oli välja saetud, see poleks seda iial märganud. Pealegi oli see onni tagakülg ja polnud oodata, et keegi läheks sinna nuuskima.

Paadini oli igal pool rohumaa; nii ei jäänud must jälgi. Käisin kogu tee veel kord ja vaatasin järele. Seisatasin kaldal ja vaatasin jõele. Kõik oli korras. Võtsin siis püssi ja läksin veidi maad metsa, et mõnda lindu lasta. Äkki nägin metsikut siga. Sead muutuvad ruttu metsikuks, kui nad rohtlataludest põgenevad. Lasksin selle poisi maha ja viisin ta laagrisse.

Siis võtsin kirve ja lõin ukse sisse. Tagusin ja raiusin sealjuures tublisti. Viisin sea sisse ja kandsin taha laua juurde; siis lõin talle kirvega kõrisse ja panin ta maha, et veri maha jookseks — ütlen maha, sest see oli maa: kõvaks tambitud maapind, mitte laudpõrand. Hea küll, seejärel võtsin vana koti ja panin sinna hea hulga suuri kive — nii palju kui ma jaksasin kanda — ja vedasin koti sea juurest ukseni ja läbi metsa alla jõe aarde. Sinna uputasin koti, ja see vajus põhja, nii et midagi ei paistnud. Oli selgesti näha, et midagi oli üle rohu veetud. Tahtsin kangesti, et Tom Sawyer oleks seal olnud; teadsin, teda oleks seda laadi asi huvitanud. Tema arust oleks see pööraselt põnev olnud. Keegi ei võinud niisugustest asjadest rohkem lõbu tunda kui Tom Sawyer.

245

Hüva. Viimaks kitkusin endal mõned juuksed välja, tegin kirve hästi veriseks, kleepisin juuksed sinna külge ja viskasin kirve nurka. Siis võtsin sea, litsusin ta kõvasti vastu rinda ja kuube, et veri maha ei tilguks, läksin tüki maad onnist eemale ja viskasin sea jõkke. Siis tuli mulle veel üks mõte. Läksin veel kord tagasi, tõin jahukoti ja vana sae paadist ja tassisin onni. Panin koti vanale kohale ja tegin saega augu põhja, — nuga ega kahvlit onnis ei olnud: taat tegi kõik toimetused oma taskunoaga, kui ta keetis. Siis kandsin kotti umbes sada sammu läbi rohu ja pajuvõsa majast ida poole, seal oli madal järv, viis miili pikk ja täis kõrkjaid ja ka parte, kui nende aeg oli. Teiselt poolt jooksis järvest veenire või oja välja; see läks mitme miili kaugusele, ma ei tea kuhu, igatahes mitte jõkke. Jahu pudenes maha ja jättis jäljed järveni. Taadi kõvasi pillasin ka seal maha; näis, nagu oleks see sinna unustatud. Siis sidusin augu jahukotis nööriga jälle kinni, nii et jahu enam välja ei jooksnud, ning viisin koti ja sae jälle oma paati.

Nüüd oli juba pimedik. Lükkasin paadi jõe juurde pajude alla, mis üle kalda rippusid, ja ootasin kuu tõusu. Paadi sidusin paju külge; siis sõin natuke ja viimaks heitsin paati, et suitsetada ja plaani pidada. Arvasin, et teised lähevad mööda kividega täidetud koti jälgi kaldale ja otsivad mind võrguga jõest. Ja et nad jõuavad jahujälgi mööda järveni ja otsivad piki oja, mis järvest välja jookseb, et leida röövleid, kes mu tapsid ja asjad äfa varastasid. Jõest ei otsi nad muud kui mu laipa. Sellest nad tüdivad varsti ega väsita endid enam minu pärast. Tubli, võisin peatuda igal pool, kus tahtsin. Jacksoni saar oli

mulle paras koht. Tundsin seda saart väga hästi, ja keegi ei käinud seal iialgi. Öösiti võisin sealt linna sõuda ja seal ümber luusida ja näpata asju, mida ma vajasin. Jacksoni saar oli mulle paras paik.

Olin õige väsinud, ja enne kui seda märkasin, jäin magama. Kui ärkasin, ei teadnud ma esiti, kus olin. Tõusin istukile ja vaatasin ümber; tundsin natuke hirmu. Siis tuli mulle meelde. Jõgi näis miilidelaiune olevat. Kuu oli nii hele, et võisin lugeda möödaujuvaid

246

ajupuutükke. Mustade ja vaiksetena ujusid nad mitusada sammu kaldast eemal. Kõik oli surmvaikne. Näis hilja olevat; lõhnas hilise öö järgi. Te teate, mis ma tahan öelda, — ma ei leia õigeid sõnu. Sirutasin ja ringutasin tublisti; pidin just paadi lahti päästma ja minema hakkama, kui kuulsin mingit häält eemalt, teiselt poolt jõge. Kuulatasin. Varsti taipasin. Oli tuhm ja korrapärane naksumine, mida aerud vaiksel ööl tullides tekitavad. Piilusin pajuokste vahelt välja; ja seal see oligi: paat, mis tuli eemalt üle jõe. Ma ei näinud, mitu inimest oli paadis. See lähenes, ja kui ta minu kohale jõudis, nägin, öt.seal oli üksainus mees. Mõtlesin, et on võib-olla taat, kuigi ma polnud teda oodanud. Ta liikus minust allpool pärivoolu edasi, jõudis viimaks madalasse kaldalähedasse vette ja möödus nii lähedalt, et ma oleksin võinud teda puudutada, kui oleksin püssi välja sirutanud. Noh, oligi taat, päris kindlasti. Ja kaine koguni: seda nägin sellest, kuidas ta sõudis.

Ma ei viitnud enam aega. Järgmisel silmapilgul liikusin kalda varjus tasa, kuid ruttu allavett. Sõitsin kaks ja pool miili ja sõudsin siis veerand miili või rohkem jõe keskpaiga suunas, sest varsti tuli mul mööduda parvesi lakesest, kus mind oleks võidud näha ja hõigata. Sattusin otse ajupuude sekka, heitsin paadipõhja ja lasksin end veest edasi kanda. Lamasin seal ja pidasin puhkust ning suitsetasin oma piipu vahtides taevasse, kus polnud ühtki pilve. Taevas näib nii sügav, kui kuupaistel selili lamada; ma ei teadnud seda varemini. Ja kui kaugele inimene kuuleb veepinnal sihukesel ööl! Kuulsin, kuidas rahvas parvesilla juures kõneles. Kuulsin isegi, mis nad ütlesid, — iga sõna. Üks ütles, et nüüd on juba pikad päevad ja lühikesed ööd. Teine ütles, et see öö polnud tema arvates küll lühike. Siis nad naersid, ja ta ütles seda veel kord, ja nad naersid jälle. Siis nad äratasid veel ühe mehe ja ütlesid seda temale ja naersid, aga tema ei naernud, ta käratas midagi järsult ja ütles, jäetagu teda rahule. Esimene mees jutles, et jutustab seda oma eidele, — et eidele meeldiks see väga; aga et see ei ole veel midagi selle kõrval, mis ta omal ajal vahel oli öelnud. Kuulsin, kuidas üks mees

247

ütles, et kell on kolme ligi ja et loodetavasti päevavalgeni ei kulu nüüd enam nädalat aega. Pärast seda kuuldus kõnelus järjest kaugemalt, ja ma ei saanud sõnadest enam aru, kuid kuulsin kõminat; aeg-ajalt ka naeru, aga see tundus õige kaugelt kostvat.

Nüüd olin parvest möödas. Tõusin üles, — ja seal oligi Jacksoni saar, umbes kaks ja pool miili pärivett. Kohmakalt ja raskelt seisis paksu metsaga laetud saar keset jõge, suurena, tumedana ja tugevana nagu aurik ilma tuledeta. Liivaleedet saare ees polnud sugugi näha; see oli nüüd üleni vee all.

Ei kestnud kaua, siis olingi seal. Kiire sõiduga kihutasin saare otsast mööda; vool oli nii tugev. Siis jõudsin vaiksesse vette ja maabusin Illinoisi-poolse külje vastas oleval kaldal. Peitsin paadi sügavasse kalda-soppi, mida ma tundsin; pidin pajuoksad laiali lükkama, et sisse pääseda. Kui paat oli kinni pandud, siis ei võinud keegi seda väljast näha.

Läksin kaldast üles ja istusin puutüvele saare tipul ja vaatasin suurt jõge ja mustavaid ajupuid ning linna eemal, kolme miili kaugusel; seal vilkus kolm või neli tuld. Määratu suur palgiparv ujus umbes miili kaugusel keset jõge allapoole, latern keskel. Jälgisin, kuidas parv pikkamisi lähenes; kui see oli umbes minu kõhal, kuulsin üht meest ütlevat: «Tüür välja! Keera pakboordi!» Kuulsin seda nii selgesti, nagu oleks mees mu kõrval olnud.

Taevas oli nüüd juba pisut hall; ma läksin metsa ja heitsin maha, et enne söömist veel magada.

8. PEATÜKK

Kui ärkasin, oli päike nii kõrgel, et ma arvasin kella kaheksa läbi olevat. Lamasin rohus jahedas varjus; mõtlesin igasugu asju ja tundsin, et olin puhanud ja et mul oli õige mõnus ja et olin rahul. Nägin päikest läbi paari augu lehestikus; muidu aga oli kõik hämar — nii suured olid puud ümberringi. Maas oli valguselaike, kuhu päike lehtede vahelt paistis, ja valguselaigud liikusid pisut üles-alla, näidates, et ülal oli

natuke tuult. Paar oravat istusid oksal ja lobisesid mu poole väga sõbralikult.

Olin nii kangesti laisk ja mul oli nii mugav, et ma ei tahtnud tõusta ega süüa keeta. Noh, tukkusin veel, siis kuulsin jõelt nagu sügavat kõminat. Tõusin üles, toetusin küünarnukile ja kuulasin; varsti kuulsin seda jälle. Hüppasin üles ja läksin vaatasin lehtede vahelt; nägin kaugel, umbes parve kohal suitsukobärat veepinnal. Samas oli praamlaev rahvast täis ja sõitis allavett. Teadsin nüüd, mis seal oli. «Põmm!» Nägin valget suitsu praamlaeva küljel õhku tõusvat. Nad paugutasid vee kohal kahurit, et mu laip veepinnale kerkiks.

Olin üsna näljane, aga ei võinud tuld teha, sest nad oleksid suitsu näinud. Niisiis istusin seal ja vaatasin kahurisuitsu ja kuulasin kõminat. Jõgi oli sealt miili-laiune ja suvehommikul on ta alati ilus. Nii oleks mul päris kena olnud vaadata, kuidas nad mu jäänuseid püüavad, kui mul aga oleks olnud natuke süüa. Noh, siis tuli mul meelde, et

alati pannakse elavhõbedat leivapätsidesse ja visatakse vette, sest need leiavad alati tee uppunu juurde ja jäävad sinna seisma. Arvasin siis, et panen tähele, ja kui mõni leivapäts mu lähedale tuleb, õngitsen selle välja. Läksin saare Illinoisi-poolsele kaldale vaatama, kas mul veab, ega pettunudki. Suur leivapäts tuli ujudes; sain ta kepiga peaaegu kätte, aga mu jalg libises ja leib ujus kaugemale. Muidugi seisin seal, kus vool kaldale kõige lähemale tuli — nii tark ma olin. Varsti tuli teine päts ja seekord mul vedas. Võtsin prundi välja, viskasin väikess elavhõbeda-tilga ära ja lõin hambad leiva sisse. Oli «pagarileib», missugust söövad rikkad, mitte aga vaeste vilets maisi-päts. Leidsin hea koha okste vahel, istusin sinna puutüvele, mugisin leiba ja vahtisin praamlaeva. Olin väga rahul. Siis tuli mulle mõte. Arvasin, et lesk või kirikuõpetaja või mõni muu oli palvetanud, et see leib mu leiaks, ja näe, see tuli ja leidiski. Polnud kahtlust, et palvetamine aitab. See tähendab, siis kui palvetavad niisugused inimesed nagu lesk või kirikuõpetaja; aga minu juures see ei aita, ja ma arvasin, et-see aitab ainult nende juures, kes oskavad seda õieti teha.

249

Süütasin piibu, suitsetasin kaua mõnuga ja varitsesin edasi. Praamlaev ujus allavett; arvasin, et näen, kes seal peal on, kui praam möödub, sest see pidi üsna lähedalt mööduma, niisama kui leibki. Kui nad olid õige ligi jõudnud, panin piibu ära ja läksin sinna, kust ma leiva välja õngitsesin; heitsin seal, kus võsa harvem oli, kaldale puu taha. Sealt võisin läbi puu harudevahe piiluda.

Viimaks nad tulid, ja nii ligidale, et oleksid võinud plangu välja heita ja maale astuda. Peaaegu kõik olid praamil. Taat ja kohtunik Thatcher, Becky Thachter ja Joe Harper, Tom Sawyer ja ta vana tädi Polly, Sid ja Mary ning palju teisi. Kõik rääkisid mõrtsukast, aga kapten hüüdis vahele:

«Vaadake nüüd teraselt. Vool on siin kõige tugevam. Võib-olla on vesi laiba siin kaldale heitnud ja ta on põõsaste varjus vee pinnale jäänud. Loodan seda igatahes.»

Mina seda ei lootnud. Nad kogunesid kõik ühte kobarasse, kummardasid üle reelingu peaaegu mulle näkku ja vahtisid liikumatult nii palju kui jaksasid. Nägin neid väga hästi, aga nemad mind ei näinud. Siis hüüdis kapten:

«Hoidke alt!»

Ja kahur läks just mu ninamees niisuguse kärakaga lahti, et ma jäin paugust kurdiks ja suitsust peaaegu pimedaks; arvasin, et mul on ots käes. Oleks kahuril kuul sees olnud, siis nad oleksid arvatavasti leidnud selle laiba, mida nad taga ajasid. Noh, nägin, et mul polnud viga, tänu taevale. Aurupraam sõitis edasi ja kadus mu silmist saarenuka taha. Kuulsin aeg-ajalt kahurimürinat; aina kaugemalt ja kaugemalt. Ja umbes tunni aja pärast ei kuulnud ma seda enam. Saar oli kolm miili pikk. Arvasin, et nad olid jõudnud saare lõpuni ja asjast tüdinud. Aga ei. Nad käänasid ümber saarenuka ja sõitsid kanalisse Missouri-poolse kalda juures, seekord auru all ja aeg-ajalt põmmutades. Läksin saare

teisele kaldale ja varitsesin neid. Kui nad saare teise otsani jõudsid, lõpetasid nad laskmise ja sõitsid üle jõe Missouri-poolsele kaldale ning läksid linna tagasi.

Teadsin, et mul polnud nüüd midagi karta. Keegi ei tuleks mind enam taga otsima. Võtsin oma asjad paadist välja ja tegin endale kena laagri paksus metsas. Meisterdasin vaipadest midagi telgitaolist, et asjad märjaks ei saaks, kui sadama hakkab. Püüdsin endale kala, lõikasin selle saega lõhki ja päikeseloojaku ajal süütasin laagritule ning tegin õhtuks süüa. Siis heitsin õnge vette, et hommikuks kalu püüda.

Kui pimedaks läks, istusin suitsetades oma laagritule juures ja olin hästi rahul. Aga pikapeale hakkas nagu igav; seepärast läksin ja istusin kaldale ning kuulasin, kuidas vesi mööda voolas. Lugesin taevatähti ja mööda-ujuvaid ajupuid ning allasõitvaid parvi; siis läksin magama. Pole paremat ajaviitmise viisi, kui inimesel on igav; jääd magama ja igavus ongi nagu käega pühitud.

Nii elasin kolm päeva ja ööd. Polnud mingit vaheldust, ikka seesama. Aga järgmisel päeval läksin uurimisretkele läbi kogu saare. Olin saare isand; kõik seal kuulus nii öelda mulle ja rna tahtsin kõike tundma õppida. Aga peamiselt tahtsin aega viita. Leidsin hulga maasikaid — küpsi ja alles rohelisi, toorest puuvilja.ja rohelisi vabarnaid; ka toored mustikad olid parajasti nähtavale tulnud. Arvasin, et mul läheb neid aja jooksul kõiki tarvis.

Noh, luusisin sügaval metsas, kuni arvasin, et saare-tipp pole enam kaugel. Mul oli püss kaasas, aga ma polnud midagi lasknud; püss oli mul kaitseks, mõnda looma kavatsesin maha lasta alles kõdu lähedal. Peaaegu oleksin astunud suure mao peale; ta lipsas läbi rohu ja lillede minema, mina järel, katsudes ta pihta lasta. Pidin talle teele ette ruttama — ja äkki sattusin alles suitseva laagrituleaseme juurde.

Mul jäi süda seisma. Ei julgenud lähemalt vaadatagi, vaid lasksin püssikuke alla ja hiilisin varbaotstel minema nii ruttu kui vähegi sain. Alles paksus tihnikus jäin aeg-ajalt silmapilguks seisma ja kuulatasin; aga ma hingeldasin nii väga, et ei kuulnud midagi muud. Ruttasin veel tüki maad eemale, kuulasin siis jälle, ja nii edasi ja nii edasi. Kui nägin kändu, pidasin seda meheks, kui mõne oksa peale astusin ja see murdus, siis oli mul tunne, nagu oleks keegi mul hinge kinni pannud

ja ainult poole järele jätnud — väiksema poole veel pealegi.

Kui ma oma laagrisse jõudsin, siis oli mu julgus päris otsas; peas polnud mõistuse raasugi. Ütlesin enesele, et polnud sugugi õige aeg ümberluusimiseks. Viisin siis kõik oma kolud jälle paati tagasi, nii et nad hästi peidus olid; kustutasin tule ja puistasin tuha

laiali, nii et näis, nagu oleks seal mitme aasta ees laagrikoht olnud. Siis ronisin puu otsa.

Arvasin, et olin kaks tundi puu otsas; aga ma ei näinud midagi ega kuulnud midagi, - ainult mõtlesin, et näen ja kuulen tuhandeid asju. Non, ma ei võinud igavesti sinna üles jääda; ronisin siis viimaks alla, kuid jäin paksu metsa ja olin kogu aeg valvel. Süüa oli mul ainult marju ja seda, mis hommikust oli järele jäänud.

Kui öö tuli, olin päris näljane. Kui siis pime ja julge oli, lipsasin enne kuu tõusu kaldalt minema ja sõudsin üle jõe Illinoisi-poolsele kaldale — umbes veerand miili. Läksin metsa ja keetsin süüa; olin juba otsustanud ööks sinna jääda, kui kuulsin: kappadi-kapp, kappadi-kapp; ütlesin endamisi: hobused tulevad! Siis kuulsingi inimeste hääli. Panin kõik paati nii ruttu kui sain ja hiilisin siis läbi metsa vaatama, mis seal oli. Ma ei jõudnud kuigi kaugele, kui kuulsin üht meest ütlevat:

«Kõige parem on siia laagrisse jääda, kui leiame hea .köha. Hobused on puruväsinud. Vaatame ringi.»

Ma ei hakanud ootama; tegin sääred ja sõudsin tasa minema. Panin paadi vanasse kohta kinni ja arvasin, et magan paadis.

Palju ma ei maganud. Ei saanud, pidin aina mõtlema. Iga kord kui ärkasin, uskusin, et keegi oli mul kõrist kinni haaranud. Nii polnud mul magamisest käsu midagi. Viimaks ütlesin enesele, et ma ei või nii edasi elada; tuli teada saada, kes oli minuga koos saarel; pidin seda välja uurima iga hinna eest. Noh, selle mõtte juures tundsin endal kohe parema olevat.

Võtsin siis oma aeru ja tõukasin paadi paar sammu kaldast eemale ja lasksin puude varjus allavett libiseda. Kuu paistis ja puudealusest väljaspool oli peaaegu niisama valge kui päeval. Nii liikusin edasi umbes tund aega; igal pool oli sügav vaikus, kõik magas. Noh, jõud-

sin siis peaaegu saare otsani. Kerge veepinda kibrutav jahe tuul hakkas puhuma; see tähendas, et öö oli niisama hästi kui möödas. Andsin paadile aeruga teise suuna ja käänasin ta nina käida poole; siis võtsin oma püssi ja lippasin välja metsa serva. Istusin sinna puutüvele ja vaatasin okste alt välja. Nägin, kuidas kuu looja läks; pimedus võttis jõe oma võimusesse. Aga natukese aja pärast silmasin kahvatut joont puulatvade kohal ja teadsin, et päike varsti tõuseb. Siis võtsin püssi ja hiilisin sinnapoole, kus'olin laagrituleasemele sattunud; seisatasin iga silmapilk, et kuulatada. Aga mul ei vedanud: ma ei leidnud seda kohta. Kuid viimaks nägin päris selgesti tulekuma eemalt puude vahelt. Läksin sinnapoole ettevaatlikult ja pikkamisi. Viimaks olin küllalt lähedal, et näha. Maas lamas mees. Ma

otse jahmusin. Tal oli vaip üle pea tõmmatud ja pea oli peaaegu tules. Istusin sinna tihedate põõsaste taha, umbes kuue jala kaugusele temast ja pidasin teda aina silmas. Päev köitis juba. Varsti mees haigutas, sirutas ennast, puges vaiba alt välja — ja see oli miss Watsoni Jim! Küll mul oli hea meel teda nähes! Hüüdsin:

«Hallo, Jim!» ja hüppasin põõsaste tagant välja.

Ta kargas üles ja vahtis mind kui sõge. Siis langes ta põlvili, pani käed kokku ja ütles:

«Ara tee mulle paha, ära tee! Ma pole iial ühelegi vaimule kurja teinud. Ma kangesti armastan surnud inimesi ja teen nende heaks kõik, mis saan. Mine jälle jõkke tagasi, seal. on su kõht. ära tee midagi vanale Jimile; ta oli alati su sõber.»

Noh, varsti tegin talle selgeks, et ma polnud surnud. Olin ju nii rõõmus, et Jimi nägin. Nüüd polnud ma enam üksi. Ütlesin talle, et ma ei kartnud, et tema inimestele räägib, kus olen. Rääkisin aina edasi, tema aga muudkui istus ja vahtis mind ega öelnud midagi. Siis sõnasin:

«On päris valge. Hakkame sööma. Puhu oma tuli hästi lõkkele.»

«Milleks tuld teha, kui pole muud keeta kui maasikaid ja sihukesi asju? Aga sul on püss, eks? Siis võime saada paremat kui maasikaid.»

«Maasikad ja sihukesed asjad,» ütlesin ma. «Kas sa sellest eladki?»

253

«Ma ei saanud midagi muud,» ütles ta.

«Kui kaua sa oled siis juba saarel, Jim?»

«Tulin samal ööl, kui sind tapeti.»

«Mis, juba nii ammu?»

«Jah, seda küll.»

«Ja sul polnud midagi süüa peale selle rämpsu?»

«Ei, mässa1 — mitte midagi.»

«Noh, siis oled nälja kätte peaaegu surnud, eks ole?»

«Arvan, et võiksin ära süüa terve hobuse. Kindlasti võiksin. Kui kaua sina oled saarel?»

«Sellestööst saadik, kui mind tapeti.» .

«Tõesti? Aga millest sa elasid? Kuid sul on püss. Oo jah, sul on püss. See on hea. Nüüd lased midagi ja ma teen tule.»

Läksime siis sinna, kus paat oli, ja kuni ta puude vahele väikesele murule tule tegi, tõin ma jahu, suitsuliha, kohvikannu, praepanni, suhkru ja tinakruusid. Neeger oli kanges ärevuses, sest ta arvas, et kõik see oli nõidus. Püüdsin ka hea suure kala; Jim puhastas selle oma noaga ja küpsetas pannil.

Kui söök oli valmis, sõime seda tulikuumalt ja lesisime rohus; Jim sõi mehemoodi, sest ta oli peaaegu nälga suremas. Siis, kui olime põhjalikult söönud, hakkasime laisklema.

Tüki aja pärast ütles Jim:

«Aga kuule, Huck, kes see oli, kes onnis tapeti, kui sina see ei olnud?»
Siis jutustasin talle kogu loo ja ta ütles, et see oli peenike temp. Ta ütles, et Tom Sawyer poleks seda ka paremini teinud. Siis mina küsisin:
«Kuidas sina siia sattusid, Jim, ja mis moodi sa siia tulid?»
Ta oli õige kohmetu ega öelnud esiti midagi. Siis ta seletas:
«Ma ehk parem ei räägi.»
«Miks, Jim?»
«Noh, on põhjust. Ega sa ei ütle teistele, kui ma sulle räägin? Ega, Huck?»
«Olgu ma neetud, kui räägin.»
254
«Noh, usun sind, .Huck. Ma — ma jooksin ära.»
«Jim!»
«Aga pea meeles, sa ütlesid, et teistele ei räägi. Sa tead, sa ütlesid, et teistele ei räägi, Huck.»
«Jah, ma ütlesin. Ütlesin ja pean sõna. Indiaanlase ausõna,selle peale. Teised sõimaksid mind küll alatuks abolitsionistiks[1] ja põlgaksid mind orjavarjajaks, — aga sellest pole mul midagi. Ma ei räägi midagi ja tagasi ma linna niikuinii ei lähe. Lase siis kuulda, kuidas see kõik oli.»
«Noh, näed, see oli sedamoodi. Vanamoor — see on miss Watson — painas mind-kogu aeg ja oli minuga hirmus paha, aga ta ütles alati, et. ta ei müü mind ära alla Orleans'i. Kuid siis märkasin, et üks neegrikaupmees lonkis ikka meie lähedal, ja hakkasin kartma. Noh, ükskord öösi ma roomasin üsna hilju ukse juurde — uks polnud üsna kinni — ja kuulsin, vanamoor ütles lesele, et ta müüb mu Orleans'i aga ainult siis, kui saab kaheksasada dollarit mu eest, sest see on nii palju raha, et ta ei saa vastu panna. Lesk katsus talle öelda, et ta ei teeks seda; aga ma ei hakanud enam kuulama. Tegin õige ruttu sääred, kas tead.
Jooksin künkast alla, et varastada mõni paat kuskilt kaldalt linna ligidalt, aga ikka tuli mõni inimene ja ma läksin peitu tündersepa vanasse, lagunenud töökotta, et oodata, kui kõik on ära läinud. Noh, olin seal siis öö otsa. Ikka tuli inimesi. Hommikul kell kuus tuli paate ja kella kaheksa või üheksa ajal räägiti igas paadis, mis mööda läks, aina sellest, kuidas su taat tuli linna ja ütles, et sa oled tapetud. Need paadid olid täis leedisid ja džentlmene; kõik tahtsid minna tapmiskohta vaatama. Mõnikord nad läksid välja kaldale ja puhkasid, enne kui üle jõe sõitsid; nii ma kuulsin nende jutust kõik tapmise kohta. Olin kangesti kurb, et sa olid tapetud, Huck, aga nüüd ma enam ei ole.
Lamasin seal prahi sees kogu päeva. Kõht oli tühi, aga hirmu ei olnud, sest ma teadsin: vana miss ja lesk lähevad kõhe pärast hommikusööki vabaõhujumalateenistu-sele ja jäävad kogu päevaks ara; ja nad teadsid, et ma

massa — isand. Nii kõnetasid orjad oma peremehi.
abolitsionist — orjade vabastamise pooldaja.

255

pidin karjaga vara hommikul ära minema. Seepärast nad ei hakkaks mini otsima maja ligidalt ega ootaks mind enne ööpimedat. Teised teenijad mind ka ei otsiks: nad läksid ära ja hakkasid püha pidama kohe, kui vanad olid kodunt läinud.

Noh, kui pime oli, hakkasin minema mööda jõeäärset teed ja käisin umbes kaks miili või rohkem, kuni enam maju ei olnud. Ma mõtlesin, mis teha. Tead, kui oleksin katsunud jala ära minna, siis oleksid koerad mu üles otsinud; oleksin ma varastanud paadi ja üle jõe sõitnud, siis oleks leitud paat puudu olevai ja oleks teatud, kust ma sõitsin üle jõe ja kust mu jälgi otsida. Siis ma arvasin: mul on parve vaja; ma ei tohi jälgi jätta.

Viimaks nägin, et eemalt jõelt paistis tuli; läksin vette ja lükkasin üht palki enda ees ja ujusin poolpõiki jõe keskpaiga poole ja jõudsin ajupuude vahele, hoidsin pea viltu ja ujusin vooluga koos edasi, kuni üks parv tuli lähedale. Siis ujusin selle taha ja hakkasin tagant kinni. Taevas läks pilve ja natuke aega oli üsna pime. Siis ronisin parvele ja heitsin plankudele. Mehed olid kõik parve keskel, kus latern põles. Vesi oli tõusnud ja vool tugev. Arvasin, et sõidan kakskümmend viis miili allavett ja siis libisen vette, enne kui valgeks läheb, ujun kaldale ja lähen Illinoisi-poolsetesse metsadesse.

Aga mul polnud õnne. Kui me olime umbes saareotsa kohal, hakkas üks mees laternaga taha tulema. Ma nägin, et ei maksnud oodata, lipsasin vette ja ujusin saare poole. Noh, arvasin, et võin kaldale minna, kus tahan; aga ei võinud, — kallas oli liiga järsk. Jõudsin peaaegu saare lõpuni, enne kui leidsin hea koha. Läksin metsa ja mõtlesin, et enam ma parvele ei lähe, kui nad niimoodi laternaga ümber kõlavad. Mul oli piip ja tubakat ja tikku mütsis, ja nad olid kuivad, nii oli kõik hea.» «Sul polnud siis kogu aeg liha ega leiba süüa? Miks sa ei püüdnud mõnd kilpkonna?»

«Kuidas püüda? Ei saa ju nende juurde minna ja neist kinni hakata. Kiviga ei saa ju neile midagi teha. Ja. mis sa öösel nendega ikka peale hakkad. Oli nii pime, et ma ei näinud iseennastki.»

«Seda küll. Sa pidid muidugi kogu aeg metsas olema. Kas kuulsid, kuidas nad kahurit põmmutasid?»

256

«Oi jah. Teadsin, see oli sinu pärast. Nägin neid: varitsesin põõsastes.»

Mõned noored linnud tulid eemalt, lendasid sada või kakssada sammu ja laskusid jälle maha. Jim ütles, et see tähendab vihma. Ta ütles, kui kanapojad nii lendavad, siis tähendab

see vihma, ja tema arvates tähendab sedasama, kui noored metslinnud nii lendavad. Tahtsin mõne linnupoja kinni võtta, aga Jim ei lubanud. Ta ütles, et see tähendab surma. Seletas, et ta isa oli kord kangesti haige olnud ja keegi neist oli linnu kinni võtnud ja elatanud vanaema oli öelnud, et isa sureb, ja isa oligi surnud.

Jim ütles ka, et ei tohi lugeda mitmest asjast lõuna keedetakse: see toob õnnetust. Niisama see, kui keegi pärast päikese loojakut laudlina.välja raputab. Ja kui kellelgi on mesipuu ja ta sureb, siis peab seda mesilastele veel enne päikesetõusu ütlema; muidu jäävad mesilased kõik haigeks, ei tööta enam ja surevad. Jim ütles, et mesilased ei nõela nõdrameelseid; aga ma ei uskunud seda, olen ise mitu ja mitu korda katsunud, ja nad pole mind ka nõelanud.

Mõnda niisugust asja olin enne kuulnud, aga mitte kõike. Jim teadis iga asja tähendust. Ta ütles, et teab peaaegu kõik. Ma ütlesin, et mulle näis, nagu tähendaksid kõik märgid õnnetust; ja küsisin, kas mõni märk ei tähenda ka õnne. Jim seletas:

«Hirmus vähesed ja neistki pole kasu. Milleks sa pead teadma, et sulle õnn on tulemas? Tahad sa õnne ära ajada?» Ja ta ütles: «Kui kellelgi on karvased käsivarred ja karvane rind, siis tähendab see, et ta saab rikkaks. Noh, niisugusest märgist on kasu, sest see näitab kauget tulevikku. Inimene võib kaua aega vaene olla ja meelt heita ja ennast tappa, kui ta märkide tõttu ei tea, et ta viimaks saab rikkaks.»

«Kas sul on karvased käsivarred ja karvane rind, Jim?»

«Mis sa sellest küsid? Kas sa ei näe, et on?»

«Noh, kas oled rikas?»

«Ei. Aga ma olin kord rikas ja saan jälle rikkaks. Ükskord mul oli neliteist dollarit, aga ma hakkasin hangeldama ja kaotasin kõik.»

«Millega sa hangeldasid, Jim?»

«Noh, ma panin raha loomadesse.»

«Mis loomadesse?»

«Noh, elusatesse loomadesse. Kariloomadesse, tead küll. Panin kümme dollarit ühte lehma. Aga enam ma loomadega ei riskeeri. Lehm võttis kätte ja kõnges mul ara.»

«Nii sa kaotasid siis kümme dollarit.»

«Ei, ma ei kaotanud kõike. Kaotasin kõigest üheksa. Müüsin naha ja rasva dollari ja kümne isendi eest.»

«Siis oli sul viis dollarit ja kümme tsenti järel. Kas hangeldasid veel?»

«Jah. Sa tunned seda ühejalgset neegrit? Vanahärra

Bradishi oma? Noh, ta asutas panga ja ütles, et igaüks, kes paneb dollari panka, saab aasta lõpul viis dollarit. Noh, kõik neegrid panid; aga palju nejl ei olnud panna.
Ma olin ainus, kel oli rohkem. Võtsin siis enam kui neli dollarit ja ütlesin, kui ma palju käsu ei saa, siis avan ise panga. Noh, muidugi see neeger ei tahtnud, et ma
ärist välja jään, ta ütles, et kahe panga jaoks pole küllalt tegemist ja et ma võin oma viis dollarit sisse maksta ja saan aasta lõpul kolmkümmend viis.

Nii ma siis tegin. Arvasin, et jätan kolmkümmend viis dollarit sisse ja saan aina rohkem. Aga seal oli neeger nimega Bob, sel oli puutagavara, millest ta peremees midagi ei teadnud. Ostsin talt selle ja ütlesin, võtku aasta lõpul mu kolmkümmend viis dollarit. Aga keegi varastas öösi puud ära ja teisel päeval ütles ühejalgne neeger, et pank on lõhki. Nii ei saanud keegi meist oma raha.»

«Mis sa tegid kümne tsendiga, Jim?»

«Noh, ma pidin nad ära kulutama, aga siis nägin und ja unes kästi mind need kümme tsenti anda neegrile nimega Balum. Balumi eesliks hüütakse teda; ta on tobu, tead. Aga lollidel on õnne, nagu räägitakse; aga minul, nagu näha, ei ole õnne. Unes öeldi mulle, las Balum paneb raha sinu eest kasvama. Noh, Balum võttis raha ja kui ta oli kirikus, siis ta kuulis, et jutlustaja ütles: kes annab vaestele, see laenab Jumalale ja saab oma raha tagasi sajakordselt. Siis Balum võttis ja andis, selle raha vaestele, et saab näha, mis sellest tuleb.»

«Noh, ja mis sellest siis tuli, Jirn?»

«Mitte midagi sellest ei tulnud. Ma ei saanud raha kuidagi enam kätte ja Balum ka mitte. Aga enam ma ei laena raha, kui pole kindlustust. Õpetaja-isand ütleb küll, et saab tagasi sajakordselt, aga õnn oleks, kui ma saaksin tagasi oma kümme tsentigi.»

«Noh, aga häda pole siiski midagi, Jim, sest sa saad jälle rikkaks varem või hiljem.»

«Jah, ja ma olen praegugi rikas, näed. Olen iseenda omanik ja olen kaheksasada dollarit väärt. Tahaksirt, et mul oleks see raha; rohkeni ma ei soovikski.»

9. PEATÜKK

Tahtsin minna ja lähemalt vaadata üht kohta saare keskel, mille leidsin oma uurimisretkel. Niisiis asusime teele ja jõudsime varsti sinna, kuna saar oli ainult kolm miili pikk ja veerand miili lai.

See koht oli kaunikesti pikk ja järsk küngas või kink, umbes neljakümne jala kõrgune. Polnud hõlbus üles saada, — nõlvad olid nii järsud ja põõsad nii tihedad. Ronisime ümber kogu künka ja leidsime viimaks kaljust hea suure koopa. See oli tipu länedal, Illinoisi-poolsel küljel. Koobas oli nii suur nagu kaks või kolm tuba kokku ja Jim võis seal vabalt püsti seista. Siin oli jahe. Jim tahtis kõhe me asjad sisse tuua, aga ma ütlesin, et alatine üles- ja allaronimine poleks ka midagi väärt.

Jim ütles, kui paat oleks heasse kohta peidetud ja kõik me asjad koopas, siis võiksime ruttu sinna peitu minna, kui keegi saarele tuleks, ja keegi ei leiaks meid ilma koerteta. Peale selle, ütles ta, olid väikesed linnud öelnud, et hakkab sadama, — ja kas ma tahaksin, et asjad saavad märjaks?

Niisiis läksime tagasi, võtsime paadi, sõudsime koopa lähedale ja tassisime kõik asjad sinna üles. Siis otsisime lähedalt tihedate pajude vahelt koha, kuhu paadi peitsime. Võtsime kalad õngede otsast ja lasksime õnged jälle sisse; siis hakkasime süüa tegema.

Koopasuu oli nii suur, et sinna oleks võinud vaadi sisse veeretada; süü kõrvalt oli põrand pisut kõrgem ja sile; sinna oli hea tuld teha. Tegime siis sinna tule ja keetsime süüa.

Oma vaibad laotasime maha põrandariieteks ja sõime nende peal lõunat. Kõik muud asjad panime käepärast koopa tagumisse ossa. Varsti läks pimedaks ja hakkas müristama ning välku lööma; nii oli siis lindudel ses asjas õigus olnud. Kohe seejärel hakkas vihma sadama ja sadas päris koledasti; ja ma polnud iial sihukest tuult näinud. Oli päris südasuvine torm. Läks nii pimedaks, et väljas paistis kõik olevat sinkjasmust. Ilus oli see! Vihma valas nii tugevasti, et puud natukese maa tagant paistsid nagu läbi ämblikuvõrgu; tuulehood painutasid

puid ja käänasid lehed pahupidi, kahvatud küljed väljapoole. Siis tuli jälle sihuke tore puhang, et puud vehkisid okstega nagu pöörased, ja parajasti, kui kõige pimedam oli, — säuh! äkki läks helevalgeks ja tormis kummarduvaid puudelatvu paistis mitmesaja gammu kauguselt — palju kaugemalt kui enne. Silmapilgu pärast oli jälle kottpime ja müristas hirmsa kärgatusega; siis veeres mürin parinaga ja kärinaga taevast alla maailma teisele küljele, nagu oleks tühje tõrsi trepist alla veeretatud, — pikast trepist, teate, kus nad aina astmelt astmele; põrkasid.

«Jim, see on tore,» ütlesin ma. «Ei tahaks kuskil mujal olla kui ainult siin. Anna mulle veel üks tükk kala ja kuuma kakku.»

«Noh, sind poleks siin, kui Jimi poleks olnud. Oleksid väljas metsas ilma lõunasöögita ja läbimärg, — seda sa oleksid, kullake. Kanapojad teavad, millal vihma tuleb, ja linnud ka, pojuke.»

Jõgi tõusis ja tõusis, kümme või kaksteist päeva, kuni ajas viimaks üle kallaste. Vett oli kolm või neli jalga saare madalamatel kohtadel ja Illinoisi-poolses otsas. Sealtpoolt oli jõgi mitu head miili lai; kuid Missouri-poolsel küljel oli ta niisama lai kui enne — pool miili —, sest Missouri-poolne kallas on kõrge kaljusein.

Päeva ajal sõudsime paadiga mööda kogu saart. Oli kangesti külm ja varjuline sügavas metsas isegi siis, kui päike lagedal kõrvetas. Liikusime loogeldes puude vahel; mõnikord oli viinapuuväätide rägastik nii tihe, et pidime taganema ja teist teed minema. Iga murdunud puu peal oli jäneseid ja madusid ja muud sihukest; kui saar oli paar päeva üle ujutatud olnud,

siis muutusid nad nälja pärast nii taltsaks, et võis sõuda üsna nende juurde ja neid käega katsuda, kui tahtis, — ainult mitte madusid ja kilpkonni: need lipsasid vette. Seljak me koopas oli loomi täis. Meil oleks võinud koduloomi küllalt olla, kui me oleksime tahtnud.

Ühel ööl püüdsime suure ehitusmaterjali-parvetüki kinni: kenad kuuseplangud. Parvetükk oli kaksteist jalga lai ja umbes viisteist või kuusteist jalga pikk ja seisis kuus või seitse tolli üle veepinna nagu tugev ühetasane põrand. Mõnikord nägime päevavalgel palke mööduvat,

261

aga me lasksime need minna; ei tahtnud endid päeval näidata.

Teisel ööl, kui olime saare ülemise otsa juures — just enne koitu — ulus terve palkmaja saare idapoolsest küljest mööda. See oli kahekordne maja ja tublisti viltu vajunud. Sõudsime välja ja haakisime ennast ülemise korra akna külge. Kuid oli liiga pime, et midagi näha; panime siis paadi kinni ja ootasime seal päevavalgust.

Hakkas valgenema, enne kui jõudsime

262

saare teise otsani. Siis vaatasime aknast sisse. Nägime lauda, voodit, kaht vana tooli ja hulka igasugu asju maas laiali; seinal rippus riideid. Kaugemas nurgas maas lamas nagu inimene. Jim hõikas siis:

«Hallo, teie!»

Aga inimene ei liikunud. Siis hõikasin mina ka; ja viimaks ütles Jim:

«Mees ei maga; ta on surnud. Ole sa paigal, ma lähen vaatan.»

Ta läks ja kummardus maha, vaatas ja ütles:

«On surnud mees. Jah, tõesti. Ja paljas. Talle on kuul selga lastud. Arvan, ta on kaks või kolm päeva surnud olnud. Tule sisse, Huck, aga ära vaata ta nägu, — see on liiga kole.»

263

Ma ei vaadanud teda üldse. Jim kattis ta mõne vana räbalaga, aga seda poleks tarviski olnud: ma ei tahtnud teda näha. Maas laiali olid vanad võidunud kaardid, tühjad viinapudelid ja kaks mustast riidest tehtud näokatet; ja seinad olid söega üleni rumalaid sõnu ja pilte täis kritseldatud. Seinal rippus kaks vana määrdinud kalingurkleiti, õlgkübar ja mõned naiste alusrõivad; ka mõned meesterõivad. Me panime kõik paati, seda võis tarvis minna. Põrandal oli vana määrdinud õlest poisi-kübar; võtsin selle ka. Ja seal oli pudel, milles piima oli olnud, sel oli nartsust lutt otsas. Pidime pudeli ka võtma, aga see oli kätki. Siis oli seal kulunud vana kast ja vana kohver katkiste käepidemetega. Need seisid lahti, aga neisse polnud jäetud midagi, millel oleks olnud väärtust. Sellest, kuidas asjad olid segi paisatud, võis näha, et inimesed olid rutuga põgenenud ega olnud saanud kuigi palju kraami kaasa viia.

Saime vana tinalaterna, peata lihunikunoa ja tuliuue taskunoa, mis igas poes oleks kaks tsenti maksnud; hulga rasvaküünlaid, tinast küünlajala, plasku ja tina-kruusi, vana näruse voodivaiba, käsitöökasti õmblus-nõeltega ja nööpnõeltega ja vahatükiga ning nööpidega ja niidiga ja kõigi sihukeste asjadega; siis kirve ja mõned naelad ja mu väikese sõrme jämeduse õngenööri määratu suurte haakidega ja rulli kuradinahka[1], koera kaelarihma, hobuseraua ja mõned siltideta pudelid rohuga. Ja parajasti, kui. me hakkasime minema, leidsin ma kaunikesti hea hobuseharja, ja Jim leidis katkise vana viiulipoogna ja puujala. Rihmad olid sel küljest ära, aga muidu oli see veel hea jalg, kuigi mulle liiga pikk ja Jimile liiga lühike. Teist jalga me ei leidnud, kuigi otsisime igalt poolt.

Nii saime kõik kokku hea saagi. Kui tahtsime minema hakata, olime veerand miili saarest möödas ja päike oli suurel kõrgel. Seepärast käskisin Jimi paadi põhja heita ja katsin ta vaibaga, sest kui ta oleks istunud, oleksid inimesed kaugelt näinud, et ta oli neeger. Sõudsin teisele poole Illinoisi kaldale ja vesi kandis mu sealjuures

1 Tugev puuvillriie.

umbes pool miili allapoole. Kaldaäärses vaikses vees sõudsin jälle vastuvett tagasi. Midagi ei juhtunud ega näinud me kedagi. Jõudsime tervelt koju tagasi.

10. P E A T Ü K K

Pärast söömist oleksin hea meelega rääkijiud surnud mehest ja sellest, kuidas ta võis tapetud ollji; kuid Jim ei tahtnud. Ta seletas, et see tooks õnnetust; pealegi võis surnu tulla kummitama, ütles ta. Ja rääkis, et matmata surnu tulevat palju ennemind kummitama kui see, kes on mõnusasti maha maetud. See kõlas üsna mõistliku jutuna, seepärastki öelnud ma enam midagi; aga tahtmata pidin selle kallal juurdlema ja oleksiti soovinud, et ma oleksin teadnud, kes mehe maha laskis ja mispärast.

Otsisime kaasatoodud riided läbi ja leidsime kaheksa dollarit hõbedat, mis oli vana villase ülekuue voodrisse õmmeldud. Jim ütles, et tema arvates maja inimesed olid ülekuue varastanud, sest kui nad oleksid teadnud, et raha oli seal, siis poleks nad seda maha jätnud. Ütlesin, et nad minu arvates olid ka mehe tapnud; aga Jim ei tahtnud sellest rääkida. Ma ei jätnud siiski järele:

«Sa arvad, see toob õnnetust. Aga mis sa ütlesid, kui ma koju tõin ussinaha, mis tunaeile künkatipult leidsin? Ütlesid, et see toob kõige suuremat õnnetust, kui inimene usslnahka käega katsub. Noh, seal see õnnetus on! Saime kõik need asjad ja kaheksa dollarit raha pealegi. Tahaksin, et meil oleks sihukesi õnnetusi iga päev, Jim!»

«Ara ütle, kullake, ära ütle! Ära ole ülemeelik. Küllap õnnetus tuleb. Pea meeles, mis ma sulle ütlen: see tuleb.»

Ja tuligi. Teisipäeval oli meil see rääkimine. Noh, reedel pärast lõunat lesisime künkatipul rohus, ja siis sai meil tubakas otsa. Läksin koopasse tubakat tooma ja leidsin sealt latsutajamao. Tapsin ta ja käänasin kerasse Jimi vaiba jalutsisse. Madu oli kui elav, ja ma arvasin, et saab nalja, kui Jim ta sealt leiab. Noh, õhtul polnud mul madu enam meeleski, ja kui Jim vaibale heitis, kuna

ma tuld süütasin, oli emane madu seal ja hammustas teda. Jim hüppas kisendades üles ja esimene, mis ma nägin, oli madu, kes end püsti oli ajanud ja uuesti salvata tahtis. Silmapilk lõin ta kaikaga surnuks, Jim aga haaras mu taadi viinapudeli ja hakkas viina kõrri kallama.

Jim oli palja jalu, ja madu oli just tema kända hammustanud. See kõik tuli nüüd sellest, et ma olin olnud sihuke loll ega olnud meeles pidanud, et emane madu tuleb alati sinna, kuhu isane on maha löödud, ja keerab ennast tema ümber. Jim käskis rrynd mao pea maha lüüa ja ära visata, kehalt naha maha tõmmata ja siis ühe tüki mao liha küpsetada. Tegin seda; ta sõi selle ja ütles, et see aitab teda paraneda. Jim käskis ka maol sabarõngad maha võtta ja talle randme ümber siduda. Ta ütles, et see ka aitab. Siis lippasin tasa välja ja viskasin maod kaugele põõsastesse. Ma parem ei tahtnud, et Jim saaks teada, et kõik oli minu süü.

Jim imes ja imes pudelist. Mõnikord läks ta meeletuks, rabeles ja kisendas; kuid iga kord, kui ta meelemärkusele tuli, jõi ta jälle. Ta jalg paistetas õige jämedaks ja säär ka, kuid pikapeale jäi ta purju, ja ma arvasin, et hädaoht on möödas. Aga mina oleksin ennem tahtnud mao hammustust kannatada kui taadi viskit Juua.

Jim lamas neli päeva ja ööd. Siis paistetus alanes ja ta oli jälle terve. Otsustasin, et ma eluilmas enam oma käega ussinahka ei katsu; olin nüüd näinud, mis sellest tuleb. Jim arvas, et ma nüüd teinekord usun teda. Ja ta ütles, ussinaha katsümine toovat nii kole palju õnnetusi, et meie omad võib-olla veel otsas polegi. Ta seletas, et ta tuhat korda ennem vaataks kuud üle vasema õla, kui võtaks ussinaha kätte. Noh, ma hakkasin sedasama arvama, kuigi olin alati uskunud, et see on kõige kergemeelsem ja rumalam asi, kui keegi vaatab noort kuud üle vasema õla. Vana Hank Bunker tegi seda kord ja kiitles sellega; ja ei läinud kaht aastatki mööda, kui ta purjus peaga torni otsast alla kukkus ja kohe nii puruks, et oli päris löma. Ta lükati külgepidi kahe reheukse vahele ja maetigi nii, ilma puusärgita. Nii räägiti, mina teda ei näinud. Taat jutustas mulle. Aga ükskõik,

seda saab see inimene, kes nagu sõge niimoodi kuud vaatab.

Noh, päevad läksid ja jõgi vajus jälle kallaste vahele. Esimene asi oli meil ajada nülitud jänes ühe päratu suure õngekonksu otsa. Püüdsime kala, mis oli mehe-suurune; ta oli kuus jalga kaks tolli pikk ja kaalus üle kahesaja naela. Me muidugi ei saanud teda välja tõmmata; ta oleks meid Illinoisi kaldale virutanud. Võisime ainult istuda ja teda valvata ja vaadata, kuidas ta rebis ja sikutas, kuni suri. Leidsime ta kõhust vasknööbi, ümmarguse kera ja hulga rämpsu. Lõime kera kirvega pooleks ja seal sees oli pool. Jim ütles, et see pidi kaua kala kõhus olnud olema, — muidu poleks selle ümber niisugune kera tekkinud. Ma arvan, see oli kõige suurem kala, mis iial Mississipist on püütud. Jim ütles, et ta polnud iial näinud suuremat. Linnas üle jõe oleks selle eest hulga raha saanud. Seal müüakse sihukesi kalu turukaubamajas naelaviisi. Igaüks ostab natuke, liha on lumivalge ja sellest saab head praadi.

Teisel hommikul ütlesin Jimile, et jääb igavaks ja üksluiseks ning et ma tahaksin kuhugi luusima minna. Ütlesin, et lipsaksin üle jõe ja vaataksin, mis seal tehakse. Jim oli sellega nõus, soovitas aga mul minna pimedas ja hoolega ette vaadata. Siis ta mõtles järele ja ütles, et kas ma ei võiks mõned neist vanadest rõivastest selga panna ja end moonutada tüdrukuks. See oli ka hea mõte. Me siis tegime ühe neist sitskleitidest lühemaks, ma käärisin püksisääred põlvini üles ja ajasin kleidi selga. Jim pani haagid seljatagant kinni ja kleit istus toredasti. Panin ka kübara pähe ja sidusin lõua alt kinni. Mu nägu vahtis nagu korstnast välja. Jim tähendas, et keegi ei tunneks mind, — vaevalt päeva-valgelgi. Ma harjutasin kogu päeva neis rõivastes olemist ja viimaks võisin neis üsna hästi liikuda; Jim ainult ütles, et ma ei kõnni nii nagu tüdruk. Ta ütles ka, et ma ei tõstaks kleiti üles ega pistaks kätt püksitaskusse. Pidasin seda meeles ega teinud enam nii.

Kohe, kui pimedaks läks, hakkasin paadiga Illinoisi-poolsele kaldale minema.

Pisut allpool aurupraami-silda pöördusin otse linna suunas ja vool viis mu linnaservani. Panin paadi kinni

ja läksin mööda kallast edasi. Tuli põles ühes väikeses onnis, kuhu alles hiljuti olid inimesed kolinud; tahtsin teada, kes seal nüüd elavad. Hiilisin juurde ja piilusin läbi akna. Onnis oli umbes neljakümne-aastane naine, ta kudus küünlavalgel; küünal oli värvimata laual. Ma ei tundnud ta nägu; ta oli võõras, sest linnas ei lejdunud nägu, mida ma poleks tundnud. See oli mulle õnneks, sest mul polnud süda rahul: hakkas hirm, et ma linna olin tulnud — keegi võis mu häälest ära tunda. Aga kui see naine sihukeses väikeses linnas oli paar päeva elanud, siis võis ta mulle jutustada kõik, mis ma teada tahtsin. Koputasin seepärast uksel* ja otsustasin mitte unustada, et olin tüdruk.

11. PEATÜKK

«Sisse!» ütles naine ja ma läksin sisse.

«Võta tool.»
Tegin seda. Naine uuris mind oma väikeste hiilgavate silmadega ja küsis:
«Mis su nimi on?»
«Sarah Williams.»
«Kus sa elad? Siin lähedal?»
«Ei, Hookerville'is, seitse miili siit! Käisin kogu tee jala ja olen väsinud.»
«Ma arvan, et ka näljane. Otsin sulle midagi süüa.»
«Ei, ma pole näljane. Olin nii näljane, et peatusin ühes talus, kaks miili allpool. Seepärast ei taha ma enam süüa. Sellesama pärast ma jäingi nii hiljaks. Mu ema on haige maas ja raha on otsas ja kõik. Ma tulin oma onu Abner Moore'i juurde. Ema ütles, ta elab teises linna otsas. Ma pole siin iial enne käinud. Kas tunnete teda?»
«Ei, aga ma ei tunne siin veel kõiki. Elan selles linnas alles teist nädalat. On pikk tee sinna linnaotsani. Jää parem ööks siia. Võta kübar peast.»
«Ei,» vastasin ma. «Arvan, et puhkan natuke ja lähen edasi. Ma ei karda pimedas.»
Ta ütles, et ta ei lase mind üksi minna; et ta mees tuleb varsti, võib-olla poolteise tunni pärast; ja et ta

laseb mehe mind saatma tulla. Siis hakkas ta jutustama oma mehest ja sugulastest jõge mööda allapoole ja sugulastest jõge mööda ülespoole ja sellest, kui palju paremini nad olid enne elanud ja kui suur viga see oli olnud, et nad olid meie linna elama tulnud, selle asemel, et endfst viisi edasi elada — ja nii edasi ja nii edasi, kuni ma hakkasin kartma, et mina olin teinud vea, kui tulin tema juurde, et teada saada, mis linnas oli uudist. Aga viimaks hakkas ta rääkima mu taadist ja mõrtsukast; siis lasksin teda hea .meelega edasi jahvatada. Ta rääkis, kuidas mina ja Tom-Sawyer leidsime kaksteist-tuhat dollarit (tema jutu järgi küll kakskümmend tuhat); jutustas kõik mu taadist ja missugune hukka-läinud inimene ta oli ja kui hukkaläinud mina olin. Lõpuks ta jõudis selleni, kuidas mind oli tapetud. Ma siis küsisin:
«Kes ta tappis? Me oleme Hookerville'is neist asjust palju kuulnud, aga me ei tea, kes tappis Huck Finni.»
«Noh, ma arvan, siingi tahaksid inimesed kangesti teada, kes ta tappis. Mõned arvavad, et vana Finn tegi seda ise.»
«Kas tõesti?»
«Alguses arvasid seda peaaegu kõik. Ta ei oleks võinud iial arvata, kui vähe puudus, et teda oleks lintsitud. Aga õhtuks muudeti arvamist ja otsustati, et seda tegi põgenenud neeger Jim.»

«Miks tema . . . »

Peatusin. Arvasin, et on parem, kui olen vakka. Naine vadistas edasi, ega pannud tähele, et ma üldse olin vahele rääkinud.

«Neeger põgenes samal ööl, kui Huck Finn tapeti. Tema tabajale määrati tasu: kolmsada dollarit. Ja vana Finni leidjale on ka tasu määratud: kakssada dollarit. Tead, ta tuli hommikul pärast tapmist linna, rääkis sellest ja käis teistega koos aurupraamiga laipa otsimas, aga siis ta. läks ja kadus. Õhtu eel tahtis rahvas teda lintsida, aga ta oli läinud, tead. Noh, järgmisel päeval leiti, et neeger oli kadunud; leiti, et teda polnud nähtud tapmisöö kella kümnest saadik. Siis arvati tema peale, tead, ja kuna kogu ümbrus sellest kõmu täis oli, tuli

järgmisel päeval va Finn jälle nähtavale ja läks kisaga kohtunik Thatcheri juurde, et raha saada ja neegrit otsida kogu Illinoisist. Kohtunik andis talle raha, ja õhtul ta oli purjus ning kõlas kesklööni kähe kangesti kahtlase tundmatu mehega ja läks siis nendega ara. Noh, ta pole sestsaadik enam tagasi tulnud. Teda ei oodatagi tagasi, enne kui see asi veidi ununeb; inimesed arvavad nüüd, et ta tappis oma poja ja tegi nii, et teised arvaksid, et röövlid seda tegid. Arvatakse, et ta tahtis saada Hucki raha, ilma et oleks tarvitsenud pikalt protsessida. Arvatakse, et temasuggne võis sellega hakkama saada. Oo, ma arvan, ta on kaval. Kui ta aastaks ära jääb, siis ei tehta talle midagi. Midagi ei saa ta kohta tõendada, tead; seks ajaks jääb kõik rahule ja ta saab Hucki raha kätte nii kui midagi.»

«Jah, ma arvan ka. Nüüd pole tal enam mingit takistust. Ega ometi nüüd keegi enam ei arva, et neeger seda tegi?»

«Oo ei. Paljud arvavad siiski. Aga küllap saadakse neeger varsti kätte ja siis ehk saab seda temalt välja pressida.»

«Kas teda siis veel taga aetakse?»

«Oled jsina aga lapsik! Ega's kolmsada dollarit pole maast võtta. Mõned arvavad, et neeger pole kaugel. Mina ka — aga ma pole sellest rääkinud. Mõne päeva eest rääkisin vanapaariga, kes siin kõrval laudhütis elab; nad juhtusid ütlema, et vaevalt keegi iial käib seal vastas saarel — seda nimetatakse siin Jacksoni saareks. Kas keegi ei ela seal? küsisin. Ei, mitte keegi, ütlesid nad. Ma ei rääkinud enam midagi, aga mul olid omad mõtted. Olen peaaegu kindel, et nägin paari päeva eest suitsu umbes saare ülemises otsas. Mõtlesin siis omaette, et väga hästi võib neeger seal varjul olla. Igatahes — arvasin — maksab minna ja otsida. Ma pole pärastpoole suitsu näinud, seepärast mõtlen, et ta ehk on läinud, — kui see oli tema. Mu mees läheb üle jõe vaatama koos ühe teise mehega. Ta oli jõgepidi alla sõitnud, aga tuli täna tagasi, ja ma jutustasin talle kohe sellest. See oli paari tunni eest.»

Mul oli nii paha, et ma ei saanud paigal istuda. Pidin midagi näpu vahel tegema, võtsin seepärast laualt nõela

ja hakkasin niiti nõelasilma ajama. Mu käed aga värisesid ja ma ei saanud sellega kuidagi hakkama. Kui naine enam edasi ei rääkinud, vaatasin üles: ta silmitses mind õige veidralt ja naeratas natuke. Panin nõela ja niidi ära ja tegin, nagu oleksin väga huvitatud — ja seda ma olingi. Ütlesin:

«Kolmsada dollarit on maailmatu hulk raha. Tahaksin, et mu ema selle saaks. Kas te mees veel täna saarele läheb?»

«Oo jah. Ta läks linna teise mehega, kellest ma rääkisin; nad katsuvad paadi saada ja teise püssi laenata. Pärast keskööd nad lähevad.»

«Kas poleks parem oodata hommikuni? Nad näeksid siis paremini.»

«Seda küll, aga neeger näeks ka paremini! Pärast keskööd ta arvatavasti magab; nad võivad läbi metsa hiilida ja leiavad pimedas ennemini ta laagritule, kui tal tuli on.»

«Selle peale ma ei tulnud.»

Naine vaatas mind aina imelikumalt ja mul polnud sugugi mugav. Varsti ta ütles:

«Kuidas sa ütlesid oma nime olevat, kullake?»

«M ... Mary Williams.»

Mulle tundus kuidagi, et ma ennist ei öelnud Mary. Ma ei julgenud üles vaadata. Näis, et olin öelnud Sarah. Tundsin, et olen kimbatuses, ja kartsin, et võib-o!la seda on näha. Oleksin tahtnud, et naine «oleks öelnud veel midagi; mida kauem ta vaikis, seda ebamugavam mul oli. Aga viimaks ta küsis:

«Kullake, ma arvan, sa ütlesid Sarah, kui ennist sisse astusid?»

«Oh jah, ütlesin küll. Sarah Mary Williams. Sarah on mu esimene nimi. Mõned kutsuvad mind Sarah, mõned kutsuvad Mary.»

«Ah nii on asi.»

«Jah.»

Mul oli natuke parem, aga ma soovisin, et oleksin sealt kuidagi välja saanud. Ma ei julgenud veelgi üles vaadata.

Noh, naine hakkas nüüd rääkima, kui rasked ajad olid ja kui viletsasti nad elasid ja kuidas rotid vabalt ümber

jooksid, nagu oleks maja nende päralt olnud, ja n i i edasi ja nii edasi. Siis oli mul jälle kergem. Rottide poolest oli tal õigus. Iga silmapilk võis näha, kuidas mõni pistis oma nina välja nurgas olevast august. Ta ütles, et tal üksi olles pidi ikka midagi käepärast olema, et neid pilduda; muidu ei andnud nad rahu. Näitas mulle tina-tükki, mis oli kõveraks keeratud, ja ütles, ta tabavat sellega harilikult hästi, kuid paari päeva eest olevat ta oma käe nikastanud ega teadvat, kas ta nüüd märki saab. Ta ootas parajat juhust ja viskas siis üht rotti, ei tabanud

aga kaugeltki ja ütles «Ai!», nii valus oli ta käel. Siis ta ütles mulle, et mina katsuksin järgmine kord. Pidin kuidagi minema saama, enne kui mees koju tuleb, aga muidugi ma ei näidanud seda. Võtsin tinatüki ja viskasin, niipea kui esimene rott oma nina välja pistis; oleks ta paigal püsinud, oleks' ta kindlasti otsa saanud. Naine ütles, et hoop oli suurepärane olnud; ta uskus, et ma järgmine kord taban. Läks siis ja tõi tinatüki, tõi lõngavinu ja palus mind aidata kerida. Ajasin käed õieli, ta pani vihi mu kätele ja lobises aina iseenda ja oma mehe asjust. Äkki hüüdis ta vahele: . «Pea rotte silmas. Parem hoia tinatükk käepärast.»

Naine viskas tinatüki mulle kohe sülle; ma surusin põlved kokku ja ta lobises edasi. Kuid ühe ainsa minuti. Siis ta võttis mult lõngavihi ara, vaatas mulle otse näkku ja ütles väga lahkesti:

«Ütle nüüd, kuidas su nimi päriselt on!»

«Ku-kuidas?»

«Kuidas su nimi on päriselt? Bill või Tom või Bob? Või kuidas?»

Ma värisesin kui haavaleht ega teadnud õieti, mis teha. Aga viimaks sain sõna suust:

«Palun, ärge pilgake vaest tüdrukut, emand. Kui ma siin tüliks olen, siis ma .. »

«Ei ole tüliks. Istu ja jää, kus oled. Ma ei taha sulle paha teha ega taha sinust kellelegi rääkida. Ütle ainult mulle oma saladus ja usalda mind. Mina hoian su saladust; ja veelgi enam: aitan sind. Niisama mu vanamees, kui tahad. Oled ärajooksnud õpipoiss — see on kõik. Sellest pole midagi. Selles pole paha. Sind on halvasti koheldud ja sa oled plehku pannud. Jumal hoidku, laps,

ma ei räägi sellest kellelegi. Jutusta mulle nüüd kõik, ole hea poiss.»

Ütlesin siis, et polnud mõtet kauem valetada; et teen puhta töö ja jutustan talle kõik, aga ta ei tohi oma lubadust murda. Siis jutustasin, et isa-ema olid mul surnud ja et kohus oli andnud mu vana kitsi talupoja juurde kolmekümne miili kaugusele jõest, ja mees oli olnud minuga nii paha, et ma ei suutnud seda kauem kanna-tada. Ta oli paariks päevaks kodunt ära läinud ja ma olin juhust kasutanud, ta tütre vanad riided varastanud ja säämed teinud. Olin kolm ööd käinud seda kolmekümmend miili, öösiti rännanud ja päeval peidus olnud ja maganud. Lihast ja leivast, mis olin kaasa võtnud, oli mulle kogu teeks jätkunud, puudust ei olnud mul olnud. Arvasin, et mu onu Abner Moore mu eest hoolitseb, ja seepärast olingi siia Gosheni tulnud.»

«Goshen, kulla laps? Siin pole Goshen. See on St. Petersburg. Goshen on jõge mööda kjjmme miili ülespoole. Kes ütles sulle, et see on Goshen?»

«Üks mees, keda ma kohtasin täna hommikul koidu ajal, parajasti kui tahtsin metsa pöörata, et magada nagu päeval ikka. Ta ütles, kui tee haruneb kaheks, siis tuleb minna

paremat kätt, ja viis miili on veel minna.»

«See mees pidi vist purjus olema. Ta ütles just tõele vastupidist.»

«Noh, ta oli küll nagu purjus, aga mis sellest nüüd enam. Tuleb edasi minna. Tahan enne hommikut Gosheni jõuda.»

«Oota üks silmapilk. Annan sulle paar suutäit süüa. Sul läheb seda vaja.»

Ta siis tõi mulle süüa ja ütles:

«Kui lehm on maas, kumma otsa ta ajab enne üles? Vasta kohe, ära kaua mõtle. Kumb ots enne?»

«Tagumine.»

«Hüva. Ja hobusel?»

«Esimene.»

«Missugusel küljel kasvatab puu .kõige rohkem sammalt?»

«Põhjapoolsel.»

«Kui viisteist lehma künkanõlval söövad, mitmel neist

on süües pead ühes suunas?»

«Kõigil.»

«Hea küll, ma näen, sa oled tõesti maal elanud. Arvasin, et katsud mind jälle petta. Kuidas on siis su õige nimi?»

«George Peters.»

«Hüva. Katsu seda meeles pidada, George. Ära unusta ega ütle Aleksander, enne kui minema hakkad, ja siis lõpuks George-Aleksander, kui ma sind tüssamisel taban. Ja ära mine naiste lähedusse ses vanas sitskleidis. Mängid tüdrukut väga viletsasti; aga võib-olla tüssad mehi. Jumal hoidku, laps, kui tahad niiti nõelasilma ajada, siis ära hoia niiti paigal ega liiguta nõela niidi järele: pea nõel paigal ja liiguta niiti nõela poole — nii teevad naised, aga mehed teevad ikka teisiti. Ja kui rotti või muud midagi tahad tabada, siis tõuse varvastele ja hoia käsi nii kohmetult pea kohal kui aga saad ja viska kuus või seitse jalga märgist kõrvale. Viska paindumata käsivarrega ja õlast kangena, nagu liiguks käsi hingede küljes — nii teevad tüdrukud — rnitte randme ja küünarnukiga ja kätt ühele poole kõrvale hoides nagu poisid. Ja pea meeles, kui tüdruk midagi sülle püüab, siis ajab ta põlved laiali, mitte ei suru neid kokku, nagu sina tegid, kui tinatükki püüdsid. Noh, ma teadsin, et poiss oled, juba kui sa niiti nõela taha ajasid; kõik muu tegin ainult, et kindel olla. Nüüd jookse oma onu juurde, Sarah Mary Williams George Aleksander Peters; ja kui hätta jääd, saada sõna missis Judith Loftusele, see olen mina, ja ma teen, mis saan, et sind hädast välja aidata. Mine aina jõeäärset teed mööda; ja kui järgmine kord rändama lähed, võta sukad-kingad kaasa. Jõeäärne tee on kaljune; ma arvan, kui Gosheni jõuad, on su jalad viletsas seisukorras.»

Läksin umbes viiskümmend sammu jõe äärt mööda ülespoole, siis hiilisin sama teed

tagasi ja sinna, kus mu paat o!i, — hea hulk teispool maja. Hüppasin paati ja olin jalamaid läinud. Liikusin pärivett küllalt kaugele, et jõuda saare tipuni, siis sõudsin risti üle. Võtsin kübara peast, sest nüüd ei vajanud ma enam katteid. Kui umbes keset jõge olin, kuulsin, et kell hakkas lööma; peatusin ja kuulatasin: helid tulid nõrgalt üle vee, kuid selgesti, — oli üksteist. Kui jõudsin saare tipule, ei

hakanud ma hinge tõmbama, kuigi tugevasti hingeldasin, vaid ruttasin tihnikusse, kus enne mu laager oli olnud, ja süütasin hea tule kõrgele ja kuivale kõhale.

Siis hüppasin paati ja sõudsin nii ruttu kui sain, poolteist miili edasi, meie praeguse kõdu juurde. Tulin kaldale, ruttasin läbi tihniku, läksin üles künkale ja astusin koopasse. Jim lamas maas ja magas. Ajasin ta üles ja hüüdsin:

«Tee, et sa maast lahti saad, Jim! Pole minutitki kaotada! Meil ollakse kännul!»

Jim ei küsinud midagi ega lausunud sõnagi; aga sellest, kuidas ta järgmise pooletunni jooksul töötas, oli näha, kui ehmunud ta oli. Poole tunni pärast oli kõik me maine varandus parvel ja parv minekuvalmis lahes, kuhu ta oli peidetud. Kustutasime kõigepealt veel ruttu tule koopas ega süüdanud väljas ka enam kordagi tuld.

Ma sõudsin paadiga pisut kaldast eemale ja vaatasin ümber; aga kui mõni paat oleks lähedal olnud, ma poleks seda näinud, sest tähtedevalgusest saare varjus ei jätkunud nägemiseks. Siis tõmbasime parve lahest välja ja libisesime saare lõpust mööda pimedasse. Olime tasa kui hiired ega rääkinud kogu aeg ühtki sõna.

12. PEATÜKK

Kell pidi ligi üks olema, kui viimaks jõudsime saarest mööda. Parv näis kangesti aeglaselt liikuvat? Oleks paat vastu tulnud, siis oleksime oma väikesesse paati istunud ja katsunud Iillinoisi kaldale jõuda. Oli hea, et võõrast paati vastu ei tulnud, sest meil polnud meeles olnud püssi oma paati võtta, ka mitte üht õnge ega midagi söödavat. Olime liiga väga rutanud ega jõudnud kõigele mõelda. Tark see polnud, et me kõik asjad parvele panime.

Kui mehed saarele läksid, siis pidid nad mu süüdatud tule leidma ja kogu öö valvama Jimi tagasitulekut. Igatahes nad meile järele ei tulnud; ja kui mu süüdatud tuli neid ei tüssanud, siis polnud see minu süü. Olin teinud, mis võisin.

Kui esimene nõrk päevavalgus paistma hakkas, sidusime parve suures lahes Illinoisi pool tõkke külge kinni, raiusime kirvega villpapli oksi ja katsime parve nendega, nii et näis, nagu

oleks seal kaljus lohk olnud. Tõke on liivaleede, kus äkkepulgajämedusi villpapleid kasvab.

Missouri-poolsel kaldal oli mägesid ja Illinoisi-poolsel paks tihnik; sõidutee käib parajasti vastasooolse kalda lähedalt; nii me ei kartnud, et keegi meile vastu tuleb. Olime seal päev otsa paigal, vahtisime parvi ja auru-praame, mis teispool jõge, Missouri käida lähedal, pärivett edasi ruttasid; ja vastuvett sõitvaid aurikuid, mis keset suurt jõge endile teed rajasid. Jutustasin Jimile kõik, mis too naine oli padistanud; Jim arvas, et see oli nupukas naine. Kui ta ise me kannul oleks olnud — tema poleks jäänud laagrituld valvama —, ei, sir, ta oleks koera kaasa võtnud. Noh, ütlesin ma, miks ei võinud ta siis oma mehele öelda, et see võtaks koera kaasa? Jim seletas, et naine oli kindlasti sellele mõttele tulnud, kui mehed minekut tegid. Jim uskus, et mehed pidid linna läinud olema koera otsima ja et nad olid niiviisi aega raisanud, muidu ei oleks me neist kuusteist või seitseteist miili ette jõudnud, vaid oleksime juba kindlasti jälle oma vanas linnas viibinud. Ma ütlesin, et mulle oli ükskõik, mispärast nad meid kätte ei saanud.

Kui ilm hakkas pimedaks rm'nema, patsime pead vill-paplite tihnikust välja ja vaatasime siia-sinna ning üle jõe. Polnud midagi näha. Jim võttis lahti paar ülemist lauda parvest ja ehitas mugava vigvami[1] kaitseks tormi ja vihma vastu ja et asjad märjaks ei saaks. Ta tegi vigvamile umbes jalg maad parvetasemest kõrgema põranda, nii et aurikute lained enam ei ulatunud me vaipadeni ega riieteni. Otse vigvami keskele puistasime viie või kuue tolli paksuse mullakorra ja tegime sellele raami ümber, et see laiali ei valguks; seal võisime tuld teha niiske või külma ilmaga. Väljapoole ei oleks tuli läbi vigvami paistnud. Tegime veel ühe tüürimisaeru varuks valmis, sest teistest võis mõni kätki minna vastu mõnd oksa või midagi muud. Püstitasime lühikese kahe-harulise teiba, et selle otsa riputada latern, sest meil

1 vigvam — indiaanlaste telk.

tuli latern süüdata iga kord, kui nägime mõnd aurikut pärivett tulevat — muidu oleks ta meile otsa ajanud. Vastuvett liikuvate aurikute pärast ei tarvitsenud tuld süüdata, välja arvatud siis, kui nägime, et oleme nende teel ees. Jões oli vesi nimelt ikka veel õige kõrge, ja väga madalad kaldakohad olid alles vee all; seepärast ei liikunud vastuvoolu minevad paadid tavalist sõiduteed mööda, vaid otsisid endale igaüks ise kohase tee.

Sel teisel ööl liikusime umbes seitse või kaheksa tundi ühes vooluga, mis meid enam kui neli miili tunnis edasi viis. Püüdsime käiu ja lobisesime; aeg-ajalt suplesime, et und eemale peletada. Oli.kuidagi pühalik mööda määratu suurt, vaikset jõge edasi liikuda selili lamades ja tähti vahtides. Me ei julgenud valjusti rääkida ja naersime harva, ainult tasakesi kõhista.des. Oli kangesti ilus ilm — see oli peaasi! — ja mitte midagi ei juhtunud meiega sel ööl, ei ka järgmisel ega sellele järgnenud ööl.

Igal ööl möödusime linnadest; mõned neist asetsesid eemal tumedail künkanõlvadel ja

paistsid ainult helendavate valguselaikudena; ühtki maja polnud näha. Viiendal ööl möödusime St.-Louisist; see säras, nagu oleks kogu maailm tules olnud. St.-Petersburgis olid inimesed alati rääkinud, et St.-Louisis on kakskümmend tuhat elanikku, aga ma polnud seda iial uskunud, kuni nägin
imetaolist tuledesära tol ööl kella kahe ajal. Polnud ühtki häält kuulda; kõik magasid.

Igal õhtul- kella kümne paiku hiilisin nüüd kaldale mõnda väikesesse külla ja ostsin kümne või viieteistkümne tsendi eest jahu või sealiha või muid söögiai-neid; kui mõnikord kuskil mõni kanapoeg veel väljas oli, võtsin ja viisin ta kaasa. Taat ütles alati: kui juhust on, võta kanapoeg kaasa, sest kui sa teda ise ei vaja, siis leiad hõlpsasti mõne teise, kes vajab — ja heategu ei unustata iialgi. Ma ei ole näinud, et taat kunagi kana-poega ise poleks vajanud; aga nii tal igatahes oli kom-beks öelda.

Hommikuti, enne kui valgeks läks, lipsasin põldudele ja laenasin mõne arbuusi, või meloni, või kõrvitsa, :või natuke maisi või muud sihukest. Taat ütles alati, et laenamises pole midagi halba, kui inimene kavatseb laena-

tud asjad tagasi anda; aga lesk ütles küll, et see pole muud kui pehmem sõna «varastamise» asemel ja et ükski korralik inimene ei tee seda. Jim ütles, et tema arvates oli lesel osalt õigus ja taadil kah osalt õigus; olevat kõige parem laenatavate asjade seast kaks või kolm asja kustutada ja öelda, et me neid enam iial ei laena — ülejäänuid laenata ei olevat siis »patt. Rääkisime selle üle pikalt ja laialt ühel ööl jõge mööda alla sõites; katsusime jõuda otsusele, kas jätta laenamata arbuusid, melonid, kõrvitsad või midagi muud. Kui valgeks hakkas minema, oli asi rahuldavalt lahendatud: otsustasime paigale jätta metsõunad ja datliploomid. Enne seda olid me südamed rahutud, aga nüüd oli kõik korras. Mul oli hea meel, et asi oli sel kombel lahendatud, sest metsõunad pole head ja datliploomid pidid veel paar kuud küpsema.

Aeg-ajalt lasksime mõne vesilinnu, kes hommikul liiga vara oli ärganud või õhtul õigel ajal polnud magama läinud. Üldiselt elasime väga hästi.

Viiendal ööl oli teisel pool St.-Louisi suur torm parast keskööd, müristas tugevasti ja lõi välku, ja vihma valas kui käpast. Olime vigvamis ja lasksime parve omapead minna. Välgu valgusel nägime laia jõeriba endi ees ja kõrgeid kaljusid mõlemal pool. Äkki hüüdsin: «Halloo, Jim, vaata sinna!» Seal oli aurik kalju otsa jooksnud. Liuglesime otse sinnapoole. Välguvalgel paistis see väga selgesti. Aurik oli küljeli, osa ülemisest tekist oli vee all; kui välku lõi, paistis väga selgesti iga väike laternaklaasi, tahk, tool laevakella kõrval ja vana viltkübar toolikorjul.

Noh, oli südaöö ja torm ja kõik nii salaparane — mul oli just niisamasugune tunne nagu igal teisel poisil oleks olnud, nähes hukkunud laeva seal nii haledasti ja üksi keset jõge seisvat. Oleksin heameelega läinud laevale, natuke ringi kõlanud ja vaadanud, mis

seal oli. Ütlesin seepärast: «Peatume siin, Jim.»
Aga Jim oli sellele lausa vastu. Ta ütles: «Ma ei taha sihukesele hukkunud laevale hulkuma minna. Kes hädaohtu läheb, see saab hädaohus otsa, ütleb pühakiri. Võib-olla on mõni vaht laevas.»

«Vaht — heldeke!» ütlesin ma, «seal pole midagi vahtida, peale laudade ja kaardikambri. Arvad sa, et keegi riskeerib eluga laudade ja kaardikambri pärast sihukesel ööl, kui laevakere võib iga silmapilk puruneda ja jõkke vajuda?»
Jim ei osanud selle peale midagi öelda, seepärast ta ei katsunudki.
«Ja pealegi,» ütlesin ma, «võime ehk kapteni kajutist laenata midagi väärtuslikku. Vean kihla, seal on sigareid, mis maksavad kõvasti oma viis tsenti tükk. Aurikute kaptenid on alati rikkad, saavad kuuskümmend dollarit kuus; nemad ei küsi, kui .mõnd asja tahavad, kas see maksab tsent rohkem või vähem, tead. Pista küünal taskusse; ma ei saa Tahu, enne kui me laevakere oleme läbi kõlanud. Arvad sa, et Tom Sawyer oleks iial sihukesest asjast ära ütelnud? Mingi hinna eest. Ta oleks nimetanud seda seikluseks — seda ta oleks teinud; ja ta oleks laeva läinud, kui-see ka ta elu oleks maksnud. Ja kas ta poleks sellega uhkustanud? Poleks laiutanud sellega? Noh, oleks võidud arvata, et ta on Kolumbus ja taevariigi üles leidnud. Tahaksin, et Tom Sawyer oleks siin.»
Jim torises natuke, kuid andis järele. Ta ütles, et me peame rääkima nii vähe kui võimalik, ja kui räägimegi, siis ainult üsna tasa. Välk valgustas parajasti jälle laevakeret; hakkasime tüürpoordist kinni ja panime parve seisma.
Laevatekk oli siitpoolt kõrgel veest väljas. Roomasime mööda kallakut pinda alla, pimedas kõmistades, pikkamisi jalgadega teed kobades ja käsi õieli ajades, et mitte kuhugi vastu põrgata, sest oli nii pime, et me ei näinud mitte midagi. Varsti jõudsime luugi esiotsani ja ronisime luugile; järgmised sammud viisid meid kapteni ukse ette. Uks oli lahti, — ja taeva pärast! eemalt suurest kajutist paistis valgust. Samal silmapilgul tungis ka sealt tasaseid hääli kuuldavale.
Jim sosistas, et ta tunneb ennast hirmus haige olevat, ja ütles, et ma ära tuleksin. Olin juba nõus ja'pidin hakkama parvele minema, kui äkki kuulsin üht häält oigavat ja ütlevat:

«Oh, palun, ärge seda tehke, poisid. Ma vannun, et iial kellelegi midagi ei räägi!»
Teine hääl ütles üsna valjusti:
«Valetad, Jim Turner. Seda oled sa ennegi teinud. Sa tahad alati suurema osa saagist kui õigus, ja oled saanud ka, sest sa vandusid, et annad meid ara, kui ei saa. Aga nüüd on küllalt. Oled kõige alatum ja äraandlikum koer kogu maal.»

Jim oli juba vahepeal parvele läinud. Ma viivitasin uudishimust; mõtlesin endamisi, et Tom Sawyer poleks nüüd putku pannud, ega tahtnud seepärast ka putku panna. Tahtsin minna vaatama, mis seal tehakse. Laskusin siis käte ja jalgadega kinni hoides kitsasse vahekäiku ja roomasin pimedas edasi, kuni üksainus kajut oli minu ja ühiskajuti vahel. Siis nägin seal üht jalust ja kätest seotud meest maas lamavat ja kaht meest ta ees seisvat, — ühel oli tuhm latern käes ja teisel püstol. Too teine sihtis maaslamajale püstoliga pähe ja ütles:

«Tahaksin seda teha! Ja peaksin tegema, sa alatu lojus!»

Maaslamaja tõmbus kägarasse ja ütles:

«Oh, palun, ära tee, Bill, ma ei ütle iial midagi.»

Ja iga kord, kui ta seda ütles, naeris laternaga rnees ja ütles:

«Muidugi ei ütle! Iial pole sf puhtamat tõtt rääkinud, vean kihla selle peale.»

Pärastpoole ta lisas:

«Kuula, kuidas ta nurub! Aga kui me poleks temast jagu saanud ega oleks teda kinni sidunud, siis oleks ta meid mõlemaid tapnud. Ja mispärast? Mitte millegi pärast. Ainult et me oma õiguse eest seisime — sellepärast. Aga enam ei lase ma sind kedagi ähvardada, Jim Turner. Pane oma püstol ara, Bill.»

Bill ütles:

«Ei ma taha seda ühtigi, Jake Packard. Olen ta tapmise poolt. Kas ta ei tapnud vana Hatfieldi just sama moodi? Ja kas tema surma ei vääri?»

«Aga ma ei taha, et sa ta tapad; ja mul on oma põhjused seks.»

«Jumal õnnistagu sind nende sõnade eest, Jake

Packard! Ma ei unusta sind iial, ükskõik kui kaua ma elan!» ütles maaslamaja nagu nuuksudes.

Packard ei pannud seda tähelegi, vaid riputas laterna naela otsa ja hakkas tulema sinnapoole, kus ma pimedas olin. Ta andis Billile märku, et see ka tuleks. Taganesin nii ruttu kui sain mõne sammu, kuid laev õõtsus nii, et ma kuigi ruttu edasi ei saanud. Et teised mulle otsa ei jookseks, ronisin vastasolevasse kajutisse peitu. Mees tuli pimedas kobades järele; kui Packard jõudis kajutini, ütles ta:

«Tule siia sisse.»

Ja tuli ise sisse, Bill tema järele. Aga enne kui nad sisse said, olin ma ülal kois kägaras ja kahetsesin, et üldse olin laevale tulnud. Mehed jäid seisma, käed koi serval, ja rääkisid. Ma ei näinud neid, aga tundsin viinahaisust, kus nad olid. Olin rõõmus, et mina viina ei joo; kuid sel polnud siiski suurt tähtsust — enamasti oli mul hing kinni, nii et nad ikkagj poleks viinahaisu tundnud. Mul oli kange hirm. Ega keegi poleks võinud hingata sihukest kõnelust kuulates. Nad rääkisid tasa ja tõsiselt. Bill tahtis Turnerit

tappa. Ta ütles:

«Tema ütles, et räägib ja ta räägibki. Kui me nüüd ka mõlemad oma osa temale annaksime — sellest poleks mingit kasu pärast, seda janti. See on kindlam kui kindel, ta annab meid üles, usu mu sõna. Mina olen selle poolt, et ta tuleb vaikseks teha.»

«Mina ka,» ütles Packard väga rahulikult.

«Kuradi pihta, ma hakkasin juba arvama, et sa ei ole nõus. Noh, siis on kõik korras. Lähme ja teeme talle lõpu peale.»

«Oota üks silmapilk, ma ei lõpetanud veel. Kuula mind. Püstol on hea riist, aga nihukest asja võib tasemini toimetada. Mina \utlen nõnda: pole hea palju kära teha, kui saab asja toimetada tasemini ja vähema hädaohuga. Kas pole nii?»

«Vean kihla, et on. Aga kuidas mõtled seda siis teha?»

«Noh, minu mõte on niisugune: kolame kõik läbi ja otsime kokku kogu rämpsu, mis meil kajutites veel on kahe silma vahele jäänud; siis lähme kaldale ja peidame kõik ära. Sest me võime oodata. Kestab vaevalt

kaks tundi, kuni see logu puruks läheb ja vesi tükid 'ara uhab. Saad aru? Ta upub ega ole tal kedagi süüdistada peale iseenda. Arvan, et see on märksa parem viis teda tappa. Ma pole tapmise poolt, kui saab vähegi sellest kõrvale hoida. Sel pole mõtet ja see pole moraalne. Kas mul pole õigus?»

«Jah, arvan, et on. Aga oletame, et laev ei lagune ega upu?»

«Noh, me võime need kaks tundi kuskil oodata ja vaadata, eks?»

«Hea küll siis, tule!»

Sellega nad läksid; ma lipsasin välja, üleni külma-higine ja ronisin edasi. Oli pime kui kotis. Käheda häälega sosistasin «Jim!» ja ta vastas üsna rnu küünarnuki lähedalt mingi oigamisega. Ütlesin:

«Ruttu, Jim, pole aega lollusi teha ega oiata. All on röövlisalk. Kui me ei saa nende paati lahti teha ja alla vett saata, nii et mehed laevalt ära ei pääse, siis on ühel neist viimane häda käes. Aga kui me nende paadi leiame, siis on neil kõigil häda käes, sest siis saab šeriff nad kätte. Tee ruttu! Ruttu! Ma otsin pakpoordi-pidi, otsi sa tüürpoordi-pidi. Mine parvele ja . . . »

«Oh jumal, jumal! Parvele! Parve pole enam, see läks lahti ja kadus. Ja siin me nüüd oleme!»

13. PEATÜKK

Noh, mul jäi hing kinni ja ma kaotasin peaaegu meelemärkuse. Olla hukkuval laeval ühes säärase jõuguga! Kuid polnud aega haledust tunda. Nüüd pidime leidma selle paadi, vajasime seda juba iseendile. Vabisedes ja värisedes läksime parda äärt pidi edasi, — õige pikkamööda: tundus, nagu oleks terve nädal möödunud, enne kui tüürini jõudsime.

Polnud märkigi paadist. Jim sosistas, et ei uskuvat, et suudab edasi minna; ütles, ta olevat nii hirmunud, et vaevalt jätkub tal jõudu. Aga ma kihutasin teda edasi; ütlesin, et me viimasesse hätta satume, kui laeva jääme.

Siis kobasime edasi. Põrkasime väliskajuti tagaseina vastu, siis ronisime edasi luugini; koperdasime seal

kätega kinni hoides klapi juurest klapi juurde, sest luugiserv oli vees. Jõudsime üsna ülemise väliskajuti ukseni; — ja seal oligi paat, polnud kahtlust! Nägin seda veel parajasti. Mu meel oli nii tänulik. Järgmisel sekundil oleksin paadis olnud, kuid just siis uks avanes. Paari sammu kaugusel minust pistis üks meestest pea välja; arvasin, et mu viimne tund on käes, aga ta tõmbus jälle tagasi ja ütles:

«Korista see neetud latern, Bill!»

Ta viskas mingi koti paati, läks siis ise sisse ja istus. See oli Packard. Siis tuli Bill ja läks ka paati. Packard ütles tasa:

«Valmis — ärasõit!» .

Ma suutsin vaevalt veel luugiklappide küljes rippuda, nii nõrk olin. Aga Bill ütles:

«Oota! Kas otsisid ta läbi?»

«Ei. Kas sina otsisid?»

«Ei. Siis on tema osa rahast tal alles taskus.»

«Noh, siis tule, — pole mõtet koli kaasa viia ja raha maha jätta.»

«Kuule — kas ta viimaks ei taipa, mis me kavatseme?»

«Võib-olla. Aga raha peame kuidagi kätte saama. Tule.»

Nad ronisid paadist välja ja läksid. Uks kukkus paukudes kinni, sest ta oli allatuule. Poole sekundiga olin paadis, Jim» tuli kukerpalli mu järele. Võtsin noa, lõikasin köie läbi — ja olimegi läinud! Me ei puutunud aerudesse, me ei rääkinud ega sosistanud, vaevalt hingasimegi. Surmavaikuses libisesime kiiresti edasi, rattakastist ja tüürist mööda — paari sekundiga olime juba sada jalga vrakist allpool. Pimedus neelas laeva — viimse jäljegi laevast — ja me olime pääsenud ning teadsime seda.

Kui me kolm- või nelisada jalga pärivett edasi olime läinud, nägime silmapilguks laternat ühiskajuti uksel nagu sädemekest välgatavat ja teadsime, et roimarid leidsid nüüd endi paadi puudu olevat ja hakkasrd aru saama, et nad olid samasuguses hädas kui Jim Turnergi.

Nüüd võttis Jim aerud ja me kihutasime oma parvele

järele. Alles nüüd hakkas mind hukkunud laevale jäänute saatus piinama, varemini polnud

seks aega olnud. Hakkasin mõtlema, kui kole oli isegi mõrtsukatel olla sihukeses hädas. Ütlesin enesele, et ei võinud teada, kas minust endastki ei saa kord mõrtsukas, — ja mis mina siis tunneksin sihukeses seisukorras? Ütlesin seepärast Jimile:

«Kohe, kui tuld näeme, maabume sada jalga ülal- või allpool, — kuskil, kus on hea peidukoht sinu ja paadi jaoks; siis ma lähen ja luiskan midagi, nii et kedagi saadetakse selle salga juurde ja päästetakse nad hädast. Pärast poodagu nad kas või üles, kui nende lõõg on täis.»

Aga see plaan ei läinud korda, sest varsti muutus ilm jälle maruseks ja seekord veel hullemini kui enne. Vihma valas ja kordagi ei paistnud tuld; ma arvan, igaüks oli voodis. Õõtsusime pärivett alla, otsides tulesid ja oma parve. Hulga aja pärast jäi vihm üle, kuid pilves oli ikkagi ja välgud sähvisid. Viimaks nägime välguvalgel midagi tumedat endi ees ujuvat ja suundusime selle poole.

See oli parv ja meil oli kangesti hea meel, kui võisime jälle oma parvele minna. Nüüd nägime vasakul kaldal tuld. Ütlesin siis, et lähen sinna. Paat oli pooleni täis koli, mis laeva jäänud röövlisalk oli varastanud. Me loopisime asjad kõik parvele ühte hunnikusse, ning ma käskisin Jimi edasi liikuda ja tulega märku anda, kui ta on oma arvates umbes kaks miili edasi jõudnud; käskisin teda tuld põleda lasta, kuni ma tulen. Siis võtsin aerud ja sõudsin kaldalt paistva tule suunas. Kui lähemale jõudsin, hakkas ülal künka nõlval veel kolm või neli tuld paistma. Seal oli küla. Suundusin kaldalt paistva tule poole, tõmbasin aerud sisse ja lasksin voolust ennast kända. Kui lähemale jõudsin, nägin, et põles latern suure aurupraami mastis. Piilusin ringi, valvurit otsides. Mõtlesin, kus ta küll võis magada. Viimaks leidsin ta. Mees istus ninas trossidel, pea põlvede vahel, ja norskas. Andsin talle paar kerget müksu õla pihta ja hakkasin nutma.

Ta võpatas ehmunult; kui ta aga nägi ainult' mind, haigutas ja ringutas ta tublisti ning ütles siis:

«Hallo, mis on? ära nuta, poiss. Mis on juhtunud?»

Ma oigasin:

«Taat ja memm ja õde ja . ..»

Siis langesin kokku. Mees kostis:

«Oh pagan, ära pirise, meil kõigil on oma mured. Küll asi paraneb. Mis nendega juhtus?»

«Nad — nad on … kas olete parve valvur?»

«Jah,» ütles ta, enesega väga rahul olles. «Olen kapten ja omanik ja tüürimees ja loots ja valvur ja pootsman; ja mõnikord olen laadung ja reisija kah. Ma pole nii rikas kui vana Jim Hornback ega saa nii helde ega hea olla igale vastutulijale kui- tema. Ma ei saa oma raha tema kombel tuulde loopida. Aga ma olen talle mitu korda öelnud, et ma temaga ei vahetaks, sest ütlen alati: meremehe elu on mulle loodud, ja ma mitte kuidagi ei saaks elada

kaks miili linnast eemal, kus iial midagi ei juhtu. Ei tema rikkuse ega ühegi hinna eest. Ma ütlen…»

Ma laususin vahele:

«Nad on koledasti hädas ja .. .»

«Kes?»

«Noh, taat ja memm ja õde ja miss Hooker. Ja kui te oma paadiga neile appi ei lähe...»

«Kuhu? Kus nad on?»

«Hukkunud laevas.»

«Missuguses?»

«Noh, üksainus seal ongi.»

«Ah, sa arvad, et «Walter Scott»?»

«Jah.»

«Heldene aeg! Jumala pärast, mis nad seal teevad?»

«Ega nad meelega sinna ei läinud.»

«Seda ma usun. Halastaja taevas, sealt pole pääsemist, kui nad jalamaid tulema ei tule. Kuidas pagan nad ometi sattusid nihukese loo sisse?»

«Päris lihtsalt. Miss Hooker tegi külaskäigu linna, sinna . ..»

«Jah, Booth's Landing. Edasi!»

«Ta tegi siis külaskäigu sinna Booth's Landingisse ja õhtu eel tuli ta ühes neegrinaisega tulema hobuseparvel, et ööks jääda oma tuttava juurde. Preili mis ta'nd oli, mul pole nime enam meeles. Aga nad kaotasid tüüri

ja parv pööras otsa ümber ja ujus allavett, pära ees. Umbes kaks miili. Ja põrkas laevakerega kokku. Parve-juht ja neegrinaine ja hobused olid kohe läinud, aga miss Hooker haaras kinni ja ronis laevale. Noh, tund aega pärast päikeseloojakut tulime meie oma praamiga, ja ilm oli nii pime, et me hukkunud laeva ei näinud, enne kui päris juures olime. Ja nii me jooksime ka vastu laevakeret. Kõik pääsesid, afhult Bill Whipple mitte, — ja oh, ta oli kõige parem inimene! Parem oleksin mina võinud uppuda.»

«Taevas! See on kõige segasem lugu, mis ma iial olen kuulnud. Ja mis te siis tegite?»

«Noh, me karjusime ja hüüdsime, aga olime nii kaugel, et keegi meid ei kuulnud. Siis ütles taat, et keegi peab kaldale minema ja abi tooma. Ma olin ainus, kes oskas ujuda, hüppasin siis sisse. Ja miss Hooker ütles, kui ma enne abi ei leia, siis pean siia tulema ja ta onu otsima. Et onu juba aitab. Ma jõudsin umbes miili kaugusel siit rannale ja käisin igal pool sees. Palusin, et inimesed midagi teeksid, aga nad ütlesid: «Mis, sihukese ööga ja sihukese vooluga? Sel pole mõtet, mine aurupraami juurde.» Kui teie nüüd läheksite ja…»

«Pagan võtku, läheksin küll; taga paremat, kui ma ei tahaks minna. Aga kes mulle küll maksab? Arvad sa, et su taat…»

«Noh, küll sellega hakkama saab. Miss Hooker ütles mulle veel eriti, et ta onu

Hornback .. .»

«Tuhat ja tuline! Kas see on ta onu? Näe, vaata: kas näed seal seda tuld? Mine sinnapoole ja kui tule juurde jõuad, pööra vasemat kätt ja kui veel veerand miili edasi lähed, siis jõuad kõrtsini. Ütle seal, et nad juhataksid su Jim Hprnbacki juurde, küll tema maksab. Ja ära aega viida, vii ruttu teadet. Ütle talle, et ma ta sugulase päästan, enne kui ta ise linna jõuab tulla. Tee nüüd kähku. Ma lähen siit ümber nurga ja ajan oma masinisti üles.»

Läksin valguse suunas, aga niipea kui mees käändus nurga taha, tulin tagasi ja läksin oma paati. Kühveldasin vee välja ja sõudsin siis kaldaäärses vaikses vees umbes kuussada jalga edasi. Siis peitsin enese puuveo-

venede taha, sest ma ei saanud rahu, enne kui nägin aurupraami minekut. Üldiselt oli mul südames hea meel, et olin nii palju vaeva näinud röövlisalga pärast; igaüks poleks seda teinud. Oleksin soovinud, et lesk oleks seda teadnud. Arvasin, ta oleks olnud uhke mu peale, et aitasin neid võllaroogi, sest võllaroogadest ja teistest säärastest tühipaljastest on lesk ja teised head inimesed ikka kõige rohkem huvitatud.

Noh, tüki aja pärast tuli hukkunud laev tumedalt ja ähmaselt mu ees jälle nähtavale! Külm judin jooksis minust läbi, aga ma lähenesin siiski. Laevakere ujus üsna madalas; nägin kohe, et seal ühtki elavat hinge enam olla ei saanud. Sõitsin ümber laeva ja hõikasin mõned korrad, aga keegi ei vastanud; igal pool oli surmavaikus. Mul läks süda pisut raskeks salga pärast, aga mitte väga, sest ma arvasin: kui nemad sest üle said, siis saan mina ka.

Siis tuli aurupraam; sõudsin siis poolpõiki jõe keskele, ja kui arvasin, et olin vaatepiirist väljas, siis tõmbasin aerud sisse ja vaatasin tagasi. Nägin, kuidas praam ümber laevakere nuuskis ja miss Hookeri jäänuseid otsis, kuna kapten teadis, et onu Hornback maksab. Varsti loobus praam otsimisest ja läks kalda suunas tagasi. Mina hakkasin jälle sõudma ja ruttasin allavett, nii et jõgi vahutas.

Tundus, nagu oleks kangesti palju aega möödunud, enne kui Jimi tuli hakkas paistma. Ja kui see siis paistis, tundus, nagu oleks see tuhande miili kaugusel. Kui ma sinna jõudsin, oli taevas idas pisut heledamaks minemas. Sõitsime siis ühele saarele ja panime parve peitu ning uputasime paadi. Siis läksime saarele ja magasime kui surnud.

14. PEATÜKK

Kui me viimaks ärkasime, vaatasime üle saagi, mille röövlid olid laevast varastanud;

leidsime saapaid, vaipu, riideid ja igasuguseid muid asju ning hulga raamatuid, pikksilma ja kolm kästi sigareid. Me polnud kumbki kogu eluajal veel kunagi nii rikkad olnud. Sigarid olid

priima kaup. Kogu pärastlõuna lamasime lobisedes metsas; ma lugesin raamatuid; üldse oli suurepärane elu. Rääkisin Jimile kõik, mis oli juhtunud laevas ja hiljem aurupraami juures. Ütlesin, et seda laadi asjad on seiklused, aga tema seletas, et ta enam seiklusi ei taha. Ütles, et, ta peaaegu oleks surnud, kui ma ühiskajutisse läksin ja ta tagasi roomas, et parvele minna, ja leidis, et parv oli kadunud. Ta oli arvanud, et tal nüüd ots käes on, ükskõik kuidas asi lõpeb: kui ta ei pääse, siis ta upub, ja kui ta pääseb, siis päästja saadab ta koju, et lubatud tasu kätte saada, — ja siis müüb miss Watson ta kindlasti Lõunasse. Noh, selles oli tal õigus; tal oli enamasti alati õigus; neegri kohta oli tal haruldaselt selge pea.

Lugesin Jimile õige palju kuningatest ja hertsogitest ja krahvidest ja muudest sihukestest inimestest ja kui uhkesti nad riides käivad ja kui peened kombed neil on: kutsuvad üksteist majesteetideks ja kõrgusteks ja hiilgusteks ja nii edasi, selle asemel et öelda «mister». Jim ajas silmad pungi, oli väga huvitatud ja ütles:

«Ma ei teadnud, et sihukesi on nii palju. Ma pole muist kuulnud kui vanast kuningast Saalomonist või neist, mis mängukaartide peale on trükitud. Kui palju üks kuningas ka teenib?»

«Teenib?» ütlesin ma. «Noh, ta saab tuhat dollarit kuus, kui tahab. Ta saab just nii palju kui ta tahab.
Kõik on tema päralt.»

«Kas pole. tore! Ja mis tal teha on, Huck?»

«Teha pole neil meestel midagi! Mis sa siis arvad, nad muudkui istuvad aga niisama.»

«Kas tõesti?»

«Muidugi. Nad muudkui istuvad. Muidugi siis, kui sõda pole. Kui sõda on, siis nad lähevad sõtta. Aga muul ajal nad vedelevad niisama või käivad kulliga jahil. Muudkui jahil ja... Ssst! ... kas kuulsid krabinat?»

Hiilisime peidust välja ja vaatasime; aga kuulda polnud muud midagi kui kaugel eemal käänaku tagant tuleva auriku rataste pahinat. Läksime siis jälle tagasi.

«Jah,» ütlesin ma, «ja teinekord, kui neil igav on, siis tülitsevad nad parlamendiga. Ja kui mõni mees ei tee,

mis nad tahavad, siis raiutakse sel pea maha. Aga enamasti kõlavad nad ringi haaremis.»

«Kus kohal?»

«Haaremis.»

«Mis see haarem on?»

«Koht, kus nad oma naisi peavad. Kas sa pole midagi kuulnud haaremist? Saalomonil oli haarem, tal oli ligi miljon naist.»

«Ai, jah, nii küll. Ma — ma olin selle unustanud. Haarem on siis umbes võõrastemaja moodi, eks ole? Kindlasti on seal lastetoas palju kära. Ja ma arvan, naised tülitsevad tublisti omavahel, see suurendab kära veelgi. Ja ometi räägitakse, et Saalomon on kõige targem mees, kes iial on elanud! Mina ei taha seda uskuda. Sest kas tark mees tahaks elada alati sihukese vaterdamise keskel? Ei, kindlasti mitte. Tark mees teeks parem pesuvabriku; selle võiks ta kinni panna, kui tahaks rahu.»

«Jah, aga ta oli ikkagi kõige targem mees; lesk ise ütles seda mulle.»

«Mul ükskõik, mis lesk ütleb. Tark mees ta ei olnud! Ta tegi palju suuri lollusi. Kas sa pole kuulnud sellest lapsest, kelle ta tahtis kaheks lahata?»

«Jah, lesk jutustas mulle kõik sellest.»

«Noh, näed, kas see polnud kõige rumalam mõte maa peal? Kuula, ma kohe ütlen. See känd seal on üks neist kahest naisest, sina oled teine. Ma olen Saalomon. Ja see dollar siin on laps. Te mõlemad tahate seda saada. Mis ma teen? Ma lähen kuulan naabritelt järele, kelle dollar see on, ja annan siis õigele omanikule tagasi täitsa tervelt, nagu teeks iga täie aruga inimene, eks? Ei, ma ei rebi raha katki ega anna poolt sulle, poolt teisele naisele. Nii oleks pidanud Saalomon ka lapsega tegema. Nüüd küsin sult: mis kasu on inimesel poolest rahast? Osta ei saa sellega midagi. Ja mis käsu on poolest lapsest? Ma ei maksaks krossigi terve miljoni poolikute laste eest.»

«Pagana päralt, Jim, nüüd lõid aga viltu, rahmasid hullupööra viltu!»

«Kes? Mina? Taga paremat. ära sa seda minule ütle. Ma arvan, ma saan asjast aru, kui on, millest aru

saada. Ses asjas ei olnud mingit mõtet. Ei vaieldud poole lapse pärast, vaieldi terve lapse pärast. Ja mees, kes arvab, et ta võib lõpetada tüli terve lapse pärast pooliku lapsega, — see mees ei oska asju ajada. ära räägi mulle Saalomonist, Huck, mul on temast villand.»

«Aga jn a ju ütlen, sa lõid märgist mööda.»

«Pagan võtaks neid märke! Ma arvan, et tean, mis ma tean. Sa mõtled, et asi on lihtsam; ei, see on hoopis keerulisem. Asi seisab selles, kuidas Saalomoni kasvatati. Kujuta ette meest, kellel on üks või kaks last. Kas see mees on lastega hooletu? Ei ole, ta hoiab neid. Teab nende väärtust. Aga võta mees, kel on lapsi umbes viis miljonit majas ringi jooksmas... Seal on

hoopis teine asi. Sihuke mees lööb varsti lapse pooleks nagu kassi. Tal neid ju küllalt. Paar last enam või vähem ei tähenda Saalomoni juures midagi.»

Ma pole iial sihukest neegrit näinud. Kui ta endale kord mõne mõtte pähe võtab, siis ei saa seda sealt enam kuidagi välja. Ta oli Saalomonist halvemal arvamusel kui ükski neeger kunagi enne. Rääkisin siis parem teistest kuningatest ja jätsin Saalomoni kõrvale. Jutustasin Louis XVI-st, kelle pea Prantsusmaal ammu maha löödi, ja tema väikesest pojast, dauphin'ist[1], kes oleks kuningaks saanud, aga.keda võeti ning pandi vangi, ja mõned ütlevad, et ta sinna surigi.

«Vaene väike poiss!»

«Aga mõned ütlevad, et ta pääses põgenema ja tuli Ameerikasse.»

«See on hea. Aga tal on siin väga igav. Siin pole kuningaid; ega ole, Huck?»

«Ei.»

«Siis ta ei saa siin kohta. Mis ta peaks tegema?»

«Noh, ma ei tea. Mõned neist teenivad politseis ja mõned õpetavad inimesi prantsuse keelt rääkima.»

«Ai, Huck, kas prantsuse inimesed ei räägi siis nii nagu meie?»

«Ei, Jim. Sa ei saaks sõnagi aru sellest, mis nad räägivad — mitte ühtainustki sõna.»

«Noh, see on ju kole lugu. Kuidas see siis nii on?»

1 Dauphin — Prantsusmaa kroonprints, troonipärija.

«Ma ei tea. Aga nii see on. Ma oskan pisut nende pobinat ühest raamatust. Kujutle, et keegi tuleb su juurde ja ütleb: Polli-vuu-fraanzi[1]. Mis sa arvaksid?»

«Ma ei arvaks midagi. Ma annaksin talle mööda pead. Kui ta ei oleks valge. Ma ei lubaks ühtki neegrit endale seda öelda.»

«Lollus. Ta ei ütleks midagi paha. Ta ainult küsiks, kas sa oskad prantsuse keelt?»

«Noh, miks ta siis seda ei küsi?»

«Aga ta ju küsibki. Prantslane küsib seda niiviisi.»

«Noh, see on pagana naljakas viis. Ma ei taha sellest enam kuulda. Ses pole mingit mõtet!»

«Kuule, Jim! Kas kass räägib nii nagu sina?»

«Ei räägi.»

«Noh, ja lehm?»

«Ei, lehm ka mitte.»

«Kas kass räägib lehma viisi või lehm kassi viisi?»

«Ei.»

«Kas on loomulik ja õige, et kass ja lehm räägivad kumbki iseviisi?»

«Muidugi.»
«Ja kas pole loomulik ja õige, et kass ja lehm räägivad teisiti kui meie?»
«Noh, muidugi on.»
«Aga miks pole siis loomulik ja õige, et prantslane räägib teisiti kui meie? Vasta mulle selle peale.»
«On's kass inimene, Huck?»
«Ei ole.»
«Noh, siis pole kassil mõtet rääkida nagu inimene. On's lehm inimene? Või on's lehm kass?»
«Ei ole see ega teine.»
«Noh, siis pole tal vaja rääkida ei seda ega teist viisi. On's prantslane inimene?»
«Jah.»
«No näed! Miks pagana pärast ei või ta siis rääkida nagu inimene? Vasta sina mulle selle peale!»
Nägin, et polnud mõtet sõnu raisata, — neegrile ei saa midagi selgeks teha. Jätsin siis järele.

1 Parlez-vous francais (parlee vuu fransee) = räägite prantsuse keelt?

15. PEATÜKK

Arvasin, et veel kolm ööd — ja me jõuame Cairosse Illinoisi lõpul, kus Ohio jõgi suubub Mississipisse. Sinna me tahtsimegi jõuda. Mõtlesime seal parve ära müüa ja aurikuga mööda Ohiot üles sõita vabadesse osariikidesse, kus meil enam midagi poleks karta olnud.
Noh, teisel ööl tõusis udu ja me suundusime leete poole, sest udus ei võinud edasi liikuda. Aga kui ma paadiga ees sõudsin, et köit kinni panna, siis polnud luitel muud kui väikesi puukesi. Viskasin köie ümber ühe puukese just leete tipul, kuid vool oli tugev, ja parv liikus nii kange hooga, et kiskus puukese välja kogu juurtega ja läks. Nägin teda udusse kaduvat ja tundsin end nii haigena ja kohkununa, et ma vähemalt pool minutit — nagu mulle näis — ei suutnud liikuda. Ja siis oli parv mu silmist kadunud, ei näinud paarikümne küünragi kaugusele. Hüppasin paati, ruttasin pärasse, haarasin aeru ja andsin tugeva tõuke. Kuid paat ei liikunud paigast. Olin rutuga jätnud paadi lahti päästmala. Tõusin ja katsusin sõlme lahti päästa, olin aga nii ärritatud ja mu käed värisesid nii, et vaevalt midagi sain teha.
Niipea kui minema sain, ruttasin tulise kiirusega parvele järele, aina leetseljaku

kõrval liikudes. See oli hea küll, nii kaua kui seljakut jätkus; kuid leede polnud kuutkümmend küünartki pikk ja niipea kui ma selle otsast möödusin, sattusin tihedasse valgesse uttu. Mul polnud enam aimugi, kuhu ma kihutasin.

Parem mitte sõuda, mõtlesin, muidu lendad kaldasse või mõne leete vastu või kes teab kuhu. Istusin liikumatult ja vesi kandis mind; aga kangesti erutav on sihukesel juhul istuda, käed süles. Huikasin ja kuulatasin. Kuulsin üsna kauget huiget, ja mu meeleolu paranes. Sõudsin ses suunas, teravasti kuulates, kas huige veel kord kostab. Kui ma huiget jälle kuulsin, teadsin, et ma ei liikunud huike suunas, vaid paremale poole huikest mööda. Ja kui ma huiget siis jälle kuulsin, liikusin vasemale poole huikest mööda, — ja ilma et ma oleksin

1 Osariigid, kus enam orjapidamist ei olnud.

sugugi lähemale jõudnud, sest tiirlesin ringi siia-sinna, huikaja aga liikus aina otse edasi.

Oleksin soovinud, et Jim, see eesel, oleks taibanud tinapanni taguda — ja vahetpidamatult taguda! —, aga ta ei taibanud, ja vaikus huigete vahel ajas mu segadusse. Noh, möllasin edasi, ja äkki kuulsin huiget enda taga. Nüüd läks mu pea hoopis segi. Keegi võõras pidi huiganud olema, — või ma olin ringi teinud.

Panin aeru käest. Kuulsin jälle huiget; see oli nüüd mu taga, kuid teises kohas. Huikamine kestis edasi, kuid kostis eri paigust; ma vastasin, kuni see jälle mu eest kostis. Teadsin nüüd, et vool oli pööranud paadinina pärivett ja et ma liikusin õiges suunas, kui huikaja oli Jim, mitte mõni teine huikav parvetaja. Võimatu oli udus häält tunda, sest udus ei näi ega kuuldu miski loomulikuna.

Huikamine kestis edasi ja umbes minuti pärast lendasin mühinal leetele, kus suitsutaolisi, tonte meenutavaid suuri puid kasvas; vool käänas mu vasemale ja, paiskas mu edasi, okste vahelt läbi, mis otse raksatasid, kui vool mu sihukese kiirusega edasi viis.

Paari järgneva sekundi pärast oli jälle tihe valge udu ja vaikus mu ümber. Istusin täitsa liikumatult, kuulates oma südame tuksumist; usun, m.a julgesin saja südamelöögi jooksul vaevalt kord hing»ta. Siis läksin meeleheitele. Teadsin, milles asi seisis. See leede oli saar olnud, ja Jim oli saarest möödunud teiselt poolt. See polnud leede, — muidu oleksin sellest palju rutemini möödunud. See oli korralik saar suurte puudega, võis viis või kuus miili pikk olla ja üle poole miili lai.

Istusin arvatavasti umbes viisteist minutit tasa, kõrvad kikkis. Vesi kandis mind muidugi edasi, — neli või viis miili tunnis; aga seda ei tule inimese! meeldegi. Ei, tundub, nagu lamaksid täitsa liikumatult veepinnal; ja kui mõni puutüvi suure kiirusega mööda ujub, siis ei taipagi, kui ruttu sa ise liigud, vaid hoiad hinge kinni ja mõtled: oh sa mu meie, kuidas see kihutab! Kui arvate, et ei ole kohutav sel kombel öösi uduga olla ja et inimene

seal üksi olles ei tunne end mahajäetuna, siis katsuge kord ise — küllap näete.

294

Järgmise poole tunni jooksul huikasin aeg-ajalt; viimaks kostis vastus õige kaugelt. ma katsusin sellele järgneda, kuid ei. saanud, otsustasin, et olin sattunud leetseljakute rägastikku, sest nägin neid hämarikus vilkuvat mõlemal pool; — vahest kitsas renn viis parajasti nende vahelt läbi. Mõningaid ma ei näinud, kuid teadsin nende sealolekust, sest kuulsin, kuidas vool kõhises üle kallaste rippuvates vanades kuivanud põõsastes. Noh, ma siiski varsti kuulsin huikeid seal leedete vahel; katsusin ainult kuidagi neid pisut jälgida, — see oli raskem kui sootulukest püüda. Iial pole ma kuulnud ühtki häält niiviisi siia-sinna hüplevat, nii ruttu ja nii sageli paigast paika liikuvat! . -

Neli või viis korda pidin paadi õige kähku mõne saare kaldast eemale tõukama, et vool mind maale ei paiskaks; arvasin siis, et parv niisama pidi aeg-ajalt vastu kaldaid põrkama, muidu oleks see kiiremini edasi liikunud ja väljapoole kuuldepiirkonda jõudnud.- Parv liikus aga ainult natuke kiiremini kui mina.

Noh, viimaks näis, et olen jälle vabas vees; knid kuskilt ei kuu'dnnud vähimatki huiget. Mõtlesin, et Jim ehk oli mõne palgi otsa kihutanud ja hukkunud. Olin nii puruväsinud, et heitsin paadipõhja ja ütlesin: enam ma ei liiguta kätt ega jalg-a. Muidugi ei olnud mul himu magada, kuid olin nii unine, et tahtmata uinusin. Mõtlesin siis, et teen üsna väikese uinaku.

Arvan aga, et see oli enam kui väike uinak, sest kui ärkasin. paistsid tähed heledasti, udu oli kadunud ja paat liikus, pära ees, suurt jõekääru rnööda-edasi. Esiti rna ei teadnud, kus ma olin; arvasin, et näen und. Kui mulle kõik hakkas meelde tulema, siis olid mälestused nii segased, nagu oleks vahepeal terve nädal möödunud.

Jõgi oli siin kole lai; mõlemal kaldal knsvas kõige kõrgemaid ja jämedamaid puid. See oli palgimets. tihe nagu müür, nii palju kui seletasin tähtede valgel. Vaatasin pärivett ja nägin musta laiku veepinnal. Sõudsin selle suunas, aga kui sinna jõudsin, polnud seal muud kui paar kokkuseotud palki. Siis nägin teist laiku ja kihutasin sellele järele; siis veel üht — ja seekord seda õiget. See oli parv.

255

Kui ma lähedale jõudsin, istus Jim, pea põlvedele vajunud, ja magas. Ta parem käsi rippus üle tüürimis-aeru. Teine aer oli purunenud, parv oli täis lehti ja oksi ja muda. Niisiis oli parv näinud viletsaid aegu.

Sidusin paadi kinni, heitsin Jimi nina alla parvele ja hakkasin haigutama; ringutasin nii, et mu rusi.kad puudutasid Jimi, ja ütlesin:

«Hallo, Jim, kas magasin? Miks sa mind ei äratanud?»

«Halastaja Jumal, oled sina see, Huck? Sa polegi surnud — pole uppunud — oled tagasi tulnud? See on liiga hea, see ei või tõsi olla, kullake. Las ma vaatan sind, laps, las ma katsun sind. Ei, sa pole surnud! Oled jälle siin, elus ja terve. Oled endine Huck, tänu taevale!»

«Mis sinuga on juhtunud, Jim? Oled sa purjus?»

«Purjus?Mina purjus? Kus ma võisin end purju juua?»

«Mis sa siis ajad nii sõgedat juttu?»

«Kuidas, sõgedat juttu?»

«Kuidas? Noh, kas sa ei rääidnud, et ma olen tagasi tulnud ja muud sihukest, nagu oleksin kuhugi ära läinud?»

«Huck — Huck Finn, vaata mulle silma! Vaata mulle silma! Kas sa siis ei käinud ära?»

«Ara? Mis sa ometi tahad öelda? Mina pole kuskil käinud. Kuhu ma pidin minema?»

«Noh, vaata siia, poiss. Miski ei klapi. Olen ma mina — või kes ma olen? Olen ma siin — või kus ma olen? Seda tahaksin teada.»

«Noh, arvan, sa oled siin, see on selge. Kuid ma arvan, sa oled põrunud vana narr, Jim.»

«Kas olen? Vasta mulle ühe asja peale. Kas võtsid trossi paadist, et seda leetel puu ümber siduda?»

«Ei. Mis leede? Ma pole mingit leedet näinud.»

«Sa pole mingit leedet näinud? Vaata siia, — kas tross ei läinud lahti ja parv ei ujunud allavett? Ja kas sa ei jäänud paadiga udusse maha?»

«Mis udusse?»

«Noh, udusse. Sesse udusse, mis kogu öö me ümber oli. Ja kas sa ei huiganud, kas ma ei huiganud, kuni sattusime saarte vahele ja kaotasime teineteise ega teadnud kumbki, kus teine oli? Kas ma ei põrganud pal-

jude saarte vastu, kas mul polnud kole häda, kas ma peaaegu ei uppunud? Kas pole nii, poiss, kas pole nii? Vasta mulle selle peale.»

«Noh, see on mulle liig, Jim. Ma pole näinud mingit udu ega saari ega häda ega midagi. Istusin siin ja lobisesin sinaga kogu öö, kuni sa kümne minuti eest magama jäid. Arvan, et mina magasin ka. Purju sa selle ajaga ei võinud jääda, siis oled muidugi und näinud.»

«See ei või olla. Kuidas sain kümne minutiga kõike seda unes näha?»

«Noh, pagan võtku, sa nägid seda unes, sest midagi sihukest pole olnud.»

«Aga, Huck, nägin kõike nii selgesti kui. . .» «Pole tähtis, kui selgesti, — see on täitsa

ükskõik. Tean, et seda pole olnud; olin kogu aja siin.»

Jim ei rääkinud umbes viiel minutil midagi, vaid istus ja mõtles. Siis ta lausus:

«Noh, ütleme siis, et ma nägin und, Huck; aga võtku mind see ja teine, kui see pole kõige vägevam unenägu mu elus. Ja iial pole mul olnud unenägu, mis oleks mind nii kangesti väsitanud.»

«Noh, selles pole midagi imelikku — mõnikord väsitab unenägu inimest kangesti. See oli õige tublisti väsitav unenägu — jutusta mulle sellest kõik, Jim.»

Jim asus pihta ja jutustas mulle kogu loo just nii, nagu see oli olnud, ainult toredamini kirjeldades. Siis ta ütles, et peab seda unenägu seletama, kuna selles on hoiatusi. Ta ütles, esimene leede tähendavat meest, kes püüdvat meile head teha, aga vool olevat teine mees, kes meid temast eemale kiskuvat. Huiked olevat hoiatused, mida meile aeg-ajalt läkitatavat; ja kui me hoolega ei püüdvat neid mõista, siis viivat nad .meid otse õnnetusse, selle asemel, et meid õnnetuste eest hoida. Saarte hulk tähendavat pahandusi, mis meid ootavat, kui satume riiakate inimeste sekka ja igasugu alatu rahva hulka; aga kui me omaette olevat, neile vastu hakkamata ja neid pahandamata, siis ei juhtuvat meile midagi ja me pääsevat udust ja jõudvat suurele lagedale jõele, mis tähendavat vabasid osariike, kus meil mingit häda enam ei olevat karta.

297

Kui ma parvele jõudsin, oli taevas paksult pilves olnud; nüüd aga läks ilm jälle selgemaks.

«Noh, hüva, seni on kõik hästi seletatud, Jim,» ütlesin ma, «aga mis see tähendab?»

Näitasin lehti ja risu parvel ja purunenud aeru. Kõik oli nüüd selgesti näha.

Jim vaatas risu, vaatas siis mind ja uuesti risu. Unenäo oli ta nii tugevasti pähe võtnud, et näis, nagu ei suudaks ta sellest vabaneda ega tõde uuesti mõista. Kui ta viimaks kõigest jälle aru sai, vaatas ta mulle ainiti silma, sugugi naeratamata, ja ütles»

«Mida see tähendab? ütlen sulle. Kui ma töötamisest ja sinule huikamisest puruväsinud olin ja magama jäin, siis oli mu süda peaaegu murtud, sest et sa olid kadunud. Ja ma ei hoolinud enam sellest, mis minust parvel saab. Aga kui ma ärkasin ja leidsin, et sa olid jälle siin, elus ja terve, siis tulid mulle pisarad silma ja ma oleksin põlvili langenud ja su jalgu suudelnud, — nii tänulik olin. Aga sul polnud muud mõtet kui see, kuidas vana Jimi valedega narriks teha. See seal on praht; ja praht tähendab inimesi, kes pori pilluvad oma sõprade pähe ja neid häbistavad.»

Siis tõusis ta pikkamisi püsti ja läks vigvami, sõnagi enam lausumata. Aga sellest oli küllalt. Tundsin end nii alatuna, et oleksin suudelnud tema jalgu, kui oleksin võinud oma sõnad tagasi võtta.

Möödus viisteist minutit, enne kui ma endast jagu sain ja läksin ja ennast alandasin neegri ees, — kuid ma tegin seda ega ole seda hiljemini iial kahetsenud. Ma ei

narrinud teda 'iial enam alatute tempudega ega oleks seda ka tol korral teinud, kui oleksin teadnud, et see teda niiviisi kurvastab.

16. PEATÜKK

Magasime peaaegu päev otsa ja sõitsime öösel edasi. Natuke maad meist ees liikus määratu suur parv; võttis aega, kuni sellest mööda jõudsirrfe. Parvel oli neli pikka aeru kummaski otsas; järeldasime sellest, et see kandis vististi umbes kolmekümmend meest. Parvel oli viis

suurt vigvami, üksteisest tükk maad eemal; keskel oli lahtine laagrituli ja otstes kõrged lipuvardad. Oli kangesti tore parv. Oleks suur asi olnud sihukesel parvel parvepoisiks olla.

Ujusime suurde jõekääru; taevas läks pilve ja öö muutus teitsaseks. Jõgi oli väga lai, mõlemal kaldal kasvas tugev palgimets nagu müür; vaevalt kunagi nägime ses lagedat kohta või valgust. Rääkisime Cairost ja olime uudishimulikud, kas tunneme ta ara, kui sinna jõuame. Ütlesin, et arvatavasti ei tunne, sest olin kuulnud, et seal oli kõigest umbes, tosin maju. Ja kui need on valgustamata, kuidas me siis teame, et möödume linnast? Jim ütles, et kui sealkaks suurt jõge kokku voolavad, siis pidi see näha olema. Aga ma ütlesin, et ehk me mõtleme, et oleme möödunud mõnest saarest ja jõuame endisse jõkke tagasi. See tegi Jimi rahutuks, — ja minu ka. Küsitav oli, mis teha. Ma ütlesin, et sõuan maale esimese tule juures, mis nähtavale ilmub, ja jutustan, et taat tuleb kaubavenega järele, et ta pole neis paigus veel käinud ja tahaks teada, kui kaugel on Cairo. Jim arvas, et see oli hea mõte. Siis me tegime ühe suitsu ja ootasime.

Nüüd polnud muud teha kui teravalt vahtida, kas linn paistab, et mitte sellest tähelepanematult mööduda. Jim ütles, ta olevat kangesti kindel, et näeb linna, sest ta saavat vabaks meheks, niipea kui seda näeb; kui ta aga sinna ei saavat, siis olevat ta jälle orjusemaa! ega võivat enam vabadusele loota. Alatasa hüppas ta üks ja ütles:

«Seal see on!»

Aga ei olnud. Oli virvatuluke või jaaniuss; siis istus ta jälle ja ootas nagu ennegi. Jim ütles, see ootamine panevat ta üleni värisema; tal olevat palavik, tundes end nii lähedal vabadusele. Noh, võin teile öelda, see pani ka minu üleni värisema, ja mul oli teda kuulates ka palavik, sest hakkasin mõtlema, et ta oli juba peaaegu vaba mees, — ja kelle süü pärast? Noh, minu. Ma ei saanud kuidagiviisi oma südametunnistust rahule sundida. See tegi mu nii ärevaks, et ma ei suutnud paigal püsida. Mul polnud varemini iial mõttesse tulnud, mis ma tegin. Aga nüüd tuli; ja see püsis mul meeles ja kõrvetas mind järjest enam. Katsusin enesele selgeks

teha, et mina pole süüdi, sest mitte mina polnud Jimi ta seaduspärase omaniku juurest ära meelitanud; kuid see ei aidanud midagi, südametunnistus ei andnud mulle rahu, vaid aina kordas: «Aga sa teadsid, et ta ära jooksis, et vabaneda; sul oleks tarvitsenud ainult kaldale sõuda ja kellelegi öelda.» Nii see oli; sellest ei pääsenud kuidagi mööda. Seepärast südametunnistus mind näpistaski. Ta ütles mulle: «Mis on vaene miss Watson sulle teinud, et sa võid ta neegri otse oma silma all lasta ära minna, ilma et sa ühtki sõna ütleksid? Mis see vaene vana naine tegi sulle, et sa võid teda nii alatult kohelda? Ta katsus sind lugema õpetada, katsus sulle kombeid õpetada, katsus sulle hea olla, kuidas aga oskas. Seda ta tegi!»

Tundsin end nii alatu ja viletsana, et ma oleksin tahtnud parem surnud olla. Hulkusin mööda parve edasi-tagasi, iseennast siunates; ja Jim luusis mu kannul edasi-tagasi. Me ei suutnud kumbki paigal olla. Igakord, kui Jim üles kargas ja hüüdis: «Seal on Cairo!», käis see minust läbi kui tuli. Mõtlesin, et kui see on Cairo, siis arvatavasti suren ahastusest.

Jim rääkis kogu aeg valjusti, mina aga endamisi. Ta rääkis, et kui ta jõuab vabasse osariiki, siis hakkab kõigepealt raha koguma ega raiska iial tsentigi; ja kui tal on raha küllalt, siis ostab ta vabaks oma naise, kes oli miss Watsoni lähedal elava taluperemehe oma; ja siis töötaksid nad mõlemad, et osta vabaks oma mõlemad lapsed; ja kui nende omanik ei tahaks neid müüa, siis laseksid nad mõnd orjapidamisvastast nad varastada.

Mu süda läks külmaks sihukesi sõnu kuuldes. Iial elus poleks ta varemini julgenud niisugust juttu ajada. Näete, mihukese muudatuse tekitas temas silmapilk, mil ta arvas, et on peaaegu vaba. Nagu vanasõna ütleb: «Anna neegrile toll, ta võtab küünra.» See tuleb mu mõtlematusest, mõtlesin ma. Siin oli neeger, kelle ma olin niihästi kui põgenema aidanud, ja rääkis laia suuga, et ta varastab oma lapsed, — lapsed, kes kuulusid mehele, keda ma ei tundnudki; mehele, kes polnud mulle üal paha teinud.
Olin nii kurb, kui kuulsin Jimi seda rääkivat, — see alandas teda nii väga. Mu südametunnistus piinas mind

veel kõrvetavamalt kui enne, kuni ma sellele viimaks ütlesin: «Jäta mind rahule — pole veel liiga hilja — sõuan kaldale esimese tule kohal ja ütlen.» Mul oli kohe parem; olin õnnelik ja mu süda oli kerge kui sulg. Kogu mu rahutus oli läinud. Vahtisin teravasti mõnd tuld oodates ja laulsin endamisi. Jim hõiskas:

«Oleme päästetud, Huck, oleme päästetud! Hüppa üles ja teeme vehkat, see on viimaks va hea Cairo, ma tean kindlasti!»

Mina ütlesin:

«Võtan paadi ja lähen vaatama, Jim. Ehk see ei ole Cairo, tead.»

Jim hüppas üles, pani paadi valmis, laotas oma vana mantli paadipõhja mulle alla, andis mulle aeru ja ütles, kui ma minema hakkasin:

«Nüüd hõiskan varsti rõõmu pärast ja ütlen: kõige eest pean Hucki tänama! Olen vaba mees ja ma poleks iial vabaks saanud, kui Hucki poleks olnud. Hucki tegu on kõik. Jim ei unusta sind iialgi, Huck; oled alati Jimi kõige parem sõber olnud ja nüüd oled vana Jimi ainuke sõber.»

Olin rutanud, et teda ära anda; aga kui ta seda ütles, siis tundus, nagu oleks ta kõik rumalad mõtted mu peast võtnud. Sõudsin aeglaselt ega teadnud kindlasti, kas olin rõõmus, et tulema tulin, või ei olnud. Kui ma viiekümne jala kaugusel olin, ütles Jim:

«Seal sa sõidad, vana truu Huck; ainus valge džentlmen, kes iial on vana Jimi vastu sõna pidanud.»

Noh, mul hakkas päris paha. Aga ma üflesin: teen seda siiski, ma ei saa seda tegemata jätta. Sel silmapilgul tuli suur paat kahe mehega, meestel olid püssid. Nad peatusid, ja ma peatusin ka. Teine neist ütles:

«Mis see seal on?»

«Parvetükk,» ütlesin ma.

«Kuulud sa sinna?»

«Jah, sir.»

«Ons seal veel mehi?»

«Üksainus mees, sir.»

«Noh, täna öösi põgenes viis neegrit sinna käänu taha. Ons su mees valge või must?»

Ma ei vastanud kohe. Katsusin küll, aga sõnad ei

tulnud suust. Paar sekundit ahmisin õhku, püüdes oma kavatsust teostada, kuid mul polnud julgust, — mitte niigi palju kui jänesel. Nägin, et olin nõrkemas; niisiis loobusin katsetest ja ütlesin:

«Ta on valge.»

«Arvan, et läheme ja vaatame ise.»

«Tahaksin, et tuleksite,» ütlesin ma. «Sest taat on seal ja te ehk aitate mul parve kaldale viia, — sinna, kust tuli paistab. Ta on haige, ja ema ja Mary-Ann ka.»

«Ah, kurat! meil on rutt, poiss. Aga ma arvan, et läheme. Noh, rõhu aerule ja läki!»

Võtsin aeru; nemad hakkasid oma pikkade aerudega sõudma. Kui paar aerulööki oli tehtud, ütlesin:

«Taat oleks teile kangesti tänulik, seda ma võin öelda. Keegi ei tulnud, kui ma kutsusin, et

nad aitaksid mul parve kaldale vedada; ja üksi ma ei saa seda teha.»

«Noh, see on pagana alatu. Ja veider. Ütle, poiss, mis lugu su isaga on?»

«Ta — ta on — on — pole just suurt viga.»

Nad ei sõudnud edasi. Me polnud kuigi kaugel parvest. Teine mees ütles:

«Poiss, see on vale. Mis su taadiga on? Vasta ausalt, see on sulle kõige parem.»

«Ja-jah, sir, vastan ausasti. Kuid ärge jätke meid abita, palun. Tal on — on — džentlmenid, kui te ainult natuke edasi sõuaksite ja laseksite mind köie teie kätte visata, — teil ei tarvitsekski parve ligi tulla, — palun.»

«Tagasi, John, tagasi!» ütles teine meestest. Nad taandusid. «Eemale, poiss, hoidu allatuule! Neetud, mulle näib, tuul puhus just parve poolt. Su taadil on rõuged, ja sa tead seda väga hästi. Miks sa ei tulnud ega öelnud seda? Kas tahad, et me kõik haigeks jääme?»

«Noh,» ütlesin ma nuttes. «Enne ma ütlesin igaühele, aga siis nad läksid ära ega aidanud meid.»

«Vaene poiss, nii see on. Meil on sinust kangesti kahju, aga me — noh, pagana pihta, me ei taha rõugetesse jääda, tead. Kuula, ma ütlen sulle, mis teha. ära katsu üksi kaldale tüürida, ajad parve tükkideks. Sõida pärivett umbes kakskümmend miili edasi, siis jõuad linnani jõe vasemal kaldal. Hulk aega pärast päikesetõusu jõuate sinna. Kui sa abi palud, siis ütle, et su omadel

on külmavärinad ja palavik. ära ole jälle loll ega ära lase inimesi aru saada, mis lahti on. Nüüd katsusime sulle head nõu anda; selle eest sõida meist kakskümmend miili kaugemale, ole hea poiss. Pole mõtet maale minna seal, kust see tuli paistab, — seal on ainult puuladu. Kuule, su isa on vist vaene mees; pean ütlema, ta on väga õnnetus seisukorras; siin, — panen kahekümne-dollarise kuldraha siia lauale, võta see, kui laud sinust mööda ujub. Kangesti paha tunne on, et me sind ei aita, — aga jumaluke! — rõuged pole naljaasi, eks?»

«Pea, Parker,» ütles teine mees, «pane see kahekümneline minu poolt ka lauale. Jumalaga, poiss, tee, nagu mister Parker õpetas, ja kõik on hea.»

«Just nii, mu poeg, jumalaga, jumalaga. Kui näed põgenenud neegreid, pea nad kinni, saad raha.»

«Jumalaga, härrad,» ütlesin, «ma ei lase ühtki põgenenud neegrit mööda, kui võimalik.»

Nad läksid ara, ja ma läksin tagasi parvele. Mul oli sant ja vilets tunne, sest ma teadsin väga hästi, et olin paha teinud ja et polnud mõtet mul katsuda õieti talitada. Kes lapseeast saadik pole hakanud õieti talitama, ei tee seda iialgi, kui kedagi pole, kes teda toetaks ja aitaks. Ikka ta jääb alla. Mõtlesin natuke aegaja ütlesin endamisi: Pea! Oleta, et

tegid õieti ja andsid Jimi ara, — kas sul siis oleks parem tunne? Ma ütlesin ei; ikkagi oleks paha tunne, just niisama paha kui nüüd. Noh, mis kasu siis on sellest, kui inimene õpib õieti talitama, kui õietitegemine on raske ja pahategemine ei ole, aga tasu on ikka ühesugune? Kohkusin. Selle peale ei osanud ma vastata. Seepärast otsustasin, et ei hakka enam selle kallal aru pidama, vaid teen edaspidi ikka seda, mis parajasti kõige mugavam.

Läksin telki; Jimi polnud seal. Vaatasin igale poole; teda poinud kuskil. Ma ütlesin: «Jim!»

«Siin ma olen, Huck. On nad kadunud? ära valjusti räägi.»

Ta oli jões, tüüriaeru all, ainult nina paistis välja. Ütlesin talle, et mehed olid läinud, siis ta tuli veest välja ja ütles:

«Ma kuulsin kõik, mis nad rääkisid, ja lipsasin jõkke; mõtlesin; et ujun kaldale, kui nad parvele tulevad, ja kui nad ära lähevad, siis ujun jälle tagasi. Aga toredasti sa vedasid neid ninapidi, Huck! See oli kõige kavalam temp! Ma ütlen, laps, minu arvates sa päästsid vana Jimi. Vana Jim ei unusta seda, kullake.»

Siis rääkisime rahast. Oli tubli saak, kakskümmend dollarit kummalegi. Jim ütles, et võiksime nüüd aurikuga sõita ja et rahast jätkuks ükskõik kui kaugele sõitmiseks vabal pinnal. Ta ütles, et veel kakskümmend miili parvega sõita polnud palju, kuid et parem oleks, kui me oleksime juba päral.

Koidu ajal panime parve kinni; Jim hoolitses eriti, et parv oleks hästi peidetud. Siis ta töötas kogu päeva, asju kimpudesse sidudes ja kõigiti parvelt lahkumise vastu valmistudes.

Samal õnjul kella kümne paiku hakkasid vasemal käänakukaldal linnatuled paistma.

Sõudsin paadiga sinna küsima, mis linn see on. Varsti leidsin jõelt paadis õngitseva mehe. Sõudsin lähemale ja küsisin:

«Mister, kas see linn on Cairo?»

«Cairo? Ei. Oled vist purupõrunud.» .

«Mis linn see on, mister?»

«Kui teada tahad, mine ja vaata järele. Kui sa veel pool minutit siin mu lähedal tolgendad, siis saad midagi pähe, mis sulle ei meeldi.»

Sõudsin parve juurde. Jim oli hirmsasti pettunud, aga ma ütlesin: «Po.e viga, järgmine linn arvatavasti on Cairo.»

Enne kui valgeks läks, möödusime veel ühest linnast; pidin jälle lähemale sõudma, aga linn asetses mägisel maal ja ma ei läinud: Jim ütles, et Cairo lähedal pole mägesid. Mul oli see meelest läinud. Päev otsa olime paigal üsna vasema kaldä lähedal oleva saarekese juures. Mul hakkas kahtlusi tekkima. Jimil ka. Ütlesin:

«Veib-olla möödusime Cairost tol udusel ööl.»

Jim ütles:
«Ei maksa sellest rääkida, Huck. Vaesel neegril ei või õnne olla. Arvasin ikka, et ega see ussinaha mõju veel pole lõppenud.»

304

«Tahaksin, et ma poleks iial näinud seda ussinahka, Jim. Tahaksin, et see poleks mulle iial silma puutunud.»
«See pole sinu süü, Huck; sa ei teadnud. ära süüdista ennast selle pärast.»
Päevavalgel nägime küllalt selgesti puhast Ohio vett kalda ääres; keset jõge voolas vana sogane Mississipi vesi. Nii oli siis lootus Cairo peale lõp,penud.
Arutasime seda igapidi. Kaldale minna ei maksnud ja parvega vastuvett tagasi minna muidugi ei saanud. Polnud muud teha kui oodata, kuni pimedaks läheb, ja siis paadiga tagasi minna ja õnne katsuda. Niisiis magasime päeva läbi villpajutihnikus, et värske jõuga tööle hakata. Aga kui me pimedikus parve juurde tagasi läksime, oli paat läinud!
Tükil ajal me ei rääkinud sõnagi. Ei olnud midagi öelda. Teadsime mõlemad väga hästi, et seegi oli ussinaha tegu, — mis kasu oleks siis olnud sellest rääkida? Oleks ainult tundunud, nagu oleksime saatust laita tahtnud — ja see oleks võinud uusi õnnetusi tuua ja ikka aina uusi, kuni me oleksime taibanud vait olla.
Viimaks rää,kisime selgest, mis oleks kõige parem teha; ja leidsime, et polnud muud parata, kui parvega edasi minna, kuni leidub võimalus uus paat osta. Meil polnud kavatsust paati laenata, kui kedagi lähedal poleks, — nagu mu taat harilikult tegi. See oleks inimesed me kannule kihutanud.
Läksime siis pimedas parvega teele. Igaüks, kes pärast kõike seda, mis ussinahk meile tegi, veel ei usu, et ussinaha katsumine on rumalus, hakkab seda uskuma, kui ta edasi loeb, ja näeb, rnis õnnetusi ussinahk meile veel tõi.
Paate saab harilikult osta sealt, kus parved kalda ääres seisavad. Kuid me ei näinud parvi kalda ääres; niisiis liikusime enam kui kolm tundi edasi. Noh, öö muutus pimedaks ja õhk paksuks[1] — polnud küll päris läbipaistmatu udu, aga küllalt tihe siiski. Ei näinud enam jõge ees ega saanud kaugusi mõõta. Oli juba väga hilja ja üsna vaikne; siis tuli äkki aurik vastuvett. Süütasime laterna ja arvasime, et ta tuld näeb. Vastuvett

õhk on paks = meremeeste keeles: õhk on sompus, udune.

305

minevad laevad ei tulnud meile harilikult väga ligi, vaid liikusid kalda lähedal ja otsisid vaiksemat vett. Kuid sihukesel ööl nad müdistasid otse sõiduvees just keset jõge.

Kuulsime ratta solinat, kuid ei näinud laeva selgesti, enne kui ta oli üsna me juures. Ta suundus otse meie poole. Seda nad teevad sageli, katsudes, kui lähedale nad võtvad tulla, parvesse puutumata. Mõnikord riivab ratas parve, siis pistab tüürimees pea välja ja naerab ja arvab, et ta on kangesti nutikas mees. Noh, laev tuli, ja me mõtlesime, et ta katsub meid riivata; igatahes ta nähtavasti ei mõelnudki meile teed anda. Oli suur laev ja tuli ruttu, sarnanedes musta pilvega, millel jaaniussid ümberringi äärtes. Äkki ta kerkis suurena ja kõhutavana me ette, pikk rida pärani avatud katlaluuke kumas nagu rida tulipunaseid hambaid; määratu suur kere oli otse me kohal. Ülalt karjuti meile midagi, kuuldus kellahelinat, mis käskis masinad toppama panna; vannuti läbisegi, aur sisises, — ja kui Jim ühelt poolt vette hüppas ning mina teiselt poolt, siis sõitis ta mühinal otse parvest läbi.

Sukeldusin ja püüdsin kõigest väest põhjani jõuda, sest kolmekümne jala suurune ratas pidi minust üle minema, — ja parem oli, kui talle küllaldaselt ruumi jätkus. Harilikult võisin minutiks vee alla jääda, aga seekord jäin vist poolteiseks minutiks. Siis söötsin tulise kiirusega veepinnale, sest olin peaaegu lämbumas.
Ajasin end kaelani veest välja, puhusin vett ninast ja turtsusin pisut. Muidugi oli vool tugev; ja laev muidugi pani masinad otsekohe jälle käima, sest parvetajatest ei hoolitud kunagi. Müdistades läks aurik jõge mööda edasi ja kadus udus kohe silmist, kuigi ma teda veel kuulsin.

Umbes kaksteist korda hüüdsin Jimi, kuid ei saanud vastust. Haarasin siis kinni plangust, mis mind riivas, kui ma «vett tampisin», ja ujusin kalda suunas, planku ees lükates. Märkasin varsti, et vool kiskus vasema kalda poole, mis tähendas, et olin keerises; võtsin siis teise suuna.

Olin sattunud pikka, viltuvedavasse, paari miilisesse keerisesse: nii kestis hulk aega, enne kui ma üle sain.

Jõudsin tervelt kaldani ja ronisin maale. Ei näinud kuigi kaugele, kobasin veerand miili võrra või rohkem üle ebatasase pinna, siis jooksin vastu suurt vanamoelist palkmaja, enne kui seda märkasin. Tahtsin kõrvale hiilida ja eemalduda, kuid palju koeri jooksis välja, nad hakkasid haukuma ja ulguma, ning ma pidasin paremaks liikumatult paigale jääda.

17. PEATÜKK

Umbes poole minuti pärast hakkas keegi aknast rääkima, pead välja pistmata; ta ütles: «Jätke nüüd, poisid! Kes seal on?» Ma ütlesin: «Mina.» «Kes mina?» «George Jackson, sir.» «Mis sa tahad?» «Ei midagi, sir. Tahaksin ainult mööda minna, aga koerad ei lase.»

«Mis sa kolad siin ringi nüüd südaöösi, mis?»

«Ma ei kõla ringi, sir; kukkusin laevalt üle parda vette.»

«Oh, kas tõesti? Süüdaku keegi seal tuli. Kuidas sa ütlesid, et su nirni on?»

«George Jackson, sir. Olen ainult poisike.»

«Kuule, kui sa räägid tõtt, siis ei tarvitse sul karta, keegi ei tee sulle paha. Aga ära sa katsu paigast liikuda; jää sinna, kus oled. Äratagu keegi Tom või Bob! Ja tooge püssid! George Jackson, ons seal veel keegi su juures?»

«Ei ole kedagi, sir.»

Kuulsin nüüd inimesi majas liikuvat ja nägin valgust.

Mees hõikas:

«Korista see tuli, Betsy, sa vana tola, — kas oled aru kaotanud? Pane küünal põrandale eesukse taha. Bob, kui te Tomiga valmis olete, siis asuge kohtadele.»

«Valmis.»

«Nüüd, George Jackson, ütle, kas tunned Shepherdsone?»

«Ei, sir, ma pole neist iial midagi kuulnud.» «Hea küll, võib-olla on see nii, võib-olla mitte. Olge nüüd valmis! Astu edasi, George Jackson. Aga pea meeles, ära rutta, — tule üsna pikkamisi. Kui keegi sul kaasas on, siis jäägu ta maha, — kui ta end näitab, siis laseme. Tule nüüd. Tule pikkamisi. Tõuka uks lahti. Tõuka ise, — parajasti nii, et sa läbi mahud; kas kuuled?»

Ma ei rutanud; poleks saanudki rutata, kuigi oleksin tahtnud. Astusin ikka üheainsa aeglase sammu korraga. Kõik oli vaikne, mulle tundus üksnes, nagu kuuleksin oma südamelööke. Koerad olid sama tasa kui inimesed, kuid kõndisid mu kännul. Kui ma jõudsin kolme palkidest trepiastmeni, kuulsin, kuis uks lukust lahti keerati, riivid ja poldid eest ära lükati. Panin käe vastu ust ja lükkasin seda vähehaaval laiemale, kuni keegi ütles: «Nüüd on küll, pista pea sisse.» Tegin seda. kuid arvasin, et nad mul pea maha võtavad.

Küünal oli põaandal ja inimesed seisid kõik selle ümber. Nad vaatasid mind, ja ma vaatasin neid; see kestis umbes veerand minutit. Kolm suurt püssimeest sihtis mu poole; uskuge, see pani mu võpatama. Kõige vanem oli halli peaga, umbes kuuekümne aastane; teised kaks olid kolmekümneaastased või vanemad, — kõik kenad, ilusad mehed. Ja väga armas vana halli peaga daam ning ta selja taga kaks noort naist, keda ma hästi ei näinud. Vana džentlmen ütles:

«Ma arvan, kõik on korras. Tule sisse.» Niipea kui sees olin, lukustas vana džentlmen ukse, pani riivid ja poldid ette, ütles, et noormehed püssidega sisse tulekski, ja kõik läksid suurde elutuppa, kus uus lappidest vaip oli põrandal. Nad astusid kõik koos nurka, esikülje akendest eemale; külje seintes aknaid ei olnud. Küünal tõsteti kõrgele- ja silmitseti mind põhjalikult; «Ta pole Shepherdson, — ei, tas pole midagi Shepherdsonidest.» Siis ütles vanahärra, ta

lootvat, et mind ei tülita, kui nad mu läbi otsivad relvade suhtes, — nad ei mõtlevat sellega midagi paha, seda tehtavat ainult, et asi kindlam oleks. Ta ei sorinud mu taskutes, vaid ainult kobas väljastpoolt kätega ja ütles, et kõik oa korras, Ütles, tehku ma enesele olemine mugavaks ja tundku end

nagu kodus. Käskis mind oma lugu jutustada, kuid vana daam ütles:

«Jumala pärast, Saul, vaene poiss on nii märg kui vähegi võimalik; ja kas sa ei arva, et ta ehk on näljane?»

«Sul on õigus, Rahel, — mul ei tulnud meelde.»

Siis ütles vana daam:

«Betsy,» (see oli neegrinaine) «mine ruttu ja too talle süüa. Nii kähku kui saad. Vaene poiss! Ja, tüdrukud, teine teist äratagu Buck ja öelgu talle — oh, siin ta ongi ise! Buck, võta see väike võõras ja aita tal märjad riided seljast ja anna talle oma riietest midagi kuiva.»

Buck näis olevat umbes minuvanune — kolmeteistkümne või neljateistkümne aastane —, kuigi ta oli minust natuke suurem. Tal polnud muud seljas kui särk; ja ta pea oli õige sassis. Ta haigutas tulles ja hõõrus rusikaga silmi; teise käega vedas ta püssi järele. «Kas Shepherdsone pole lähedal?» küsis ta. Teised ütlesid, ei, see olevat eksitus olnud. «Noh,» ütles ta, «ma arvan, kui mõni oleks lähedal olnud, siis ma oleksin talle kuuli pihta saatnud.» Kõik naersid ja Bob ütles:

«Kuule, Buck, nad oleksid võinud meid kõiki skalpeerida[1], — sul läks tulemisega nii palju aega.»

«Noh, keegi ei tulnud mind kutsuma. See oli ülekohus. Mind ei võeta ilmaski kaasa ja ma ei saa midagi teha.»

«Pole viga, Buck, mu poiss,» ütles vana džentlmen, «küll sa jõuad omal ajal küllalt teha, ära muretse. Mine nüüd ja tee, mis ema käskis.»

Kui jõudsime ülemisele korrale. ta magamistuppa, andis ta mulle kareda särgi, kuue ja püksid ning raa panin need selga. Ta küsis mult sel ajal mu nime, aga enne kui ma jõudsin vastata, hakkas ta mulle jutustama pasknäärist ja noorest jänesest, kelle ta tunaeile oli metsast püüdnud, ja küsis mult, kus Mooses oli, kui küünal kustus. Ütlesin, et ma ei tea; ma pole sellest veel kuskilt midagi kuulnud.

«Noh? arva!» ütles ta.

1 Skalpeerima — vaenlaste peanahka maha nülgima.

«Kuidas ma arvan,» ütlesin ma, «kui ma pole sellest iial kuulnud?»

«Aga sa võid ometi arvata, eks? See on ju nii kerge.»
«Mis küünal?» ütlesin ma.
«Ükskõik mis küünal,» ütles ta.
«Ma ei tea, kus ta oli,» ütlesin ma, «kus ta oli siis?»
«Noh, ta oli pimedas! Pimedas oli ta!»
«Noh, kui sa tead, kus ta oli, mis sa siis minult küsid?»
«Jumal, see on ju mõistatus, kas sa aru ei saa? Kuule, kui kauaks sa siia jääd? Pead alatiseks jääma. Mul oleks tore, — kooli parajasti pole. Kas sul on koer? Mul on, — ta läheb jõkke ja toob välja iga laastu, mis sisse visata. Meeldib sulle pühapäeviti pead kammida ja muud sihukesed narrused? Võid arvata, et mulle ei meeldi, aga ema sunnib. Neetud vanad püksid! Peaksin nad vist jalga panenja, aga parema meelega ei teeks seda, on nii soe. Oled sa valmis? Tore, tule siis, va vennas.»

All oli vahepeal mulle külma maisiputru, külma härjaliha, võid ja petipiima valmis pandud; midagi paremat pole ma iial söönud. Buck ja ta ema ja kõik teised suitsetasid maisipeadest piipe; neegrinaised olid ära läinud ja mõlemad noored tüdrukud ei suitsetanud. Teised suitsetasid ja rääkisid, ja mina sõin ja rääkisin ka. Tüdrukud olid suured rätikud ümber võtnud, nende juuksed rippusid lahtiselt seljal. Igaüks küsis midagi, ning ma jutustasin, kuidas taat, mina ja kogu perekond olime elanud väikeses talus kaugel Arkansase[1] kolkas, ja mu õde Mary Ann jooksis ära ja naitus ega kuuldud temast enam iialgi ja Bill läks teda taga ajama ega kuuldud temast ka iial enam; riing Tom ja Mort surid, nii et siis ei jäänud enam muud kedagi kui mina ja taat. Aga taadist polnud enam midagi asja ta murede pärast; ja kui ta suri, võtsin ma, mis järele oli jäänud, sest talu polnud meie oma, ja sõitsin laevalael jõge mööda üles ja kukkusin üle parda; ja nii ma sattusin nende juurde. Nad ütlesid, et ma võin nende juures kui kodus olla nii kaua kui tahan. Vahepeal oli peaaegu valgeks läinud, ja kõik läksid magama, ja mina ka Buckiga. Aga kui ma hommi-

1 Arkansas — P.-A, Ühendriikide osariik

kui ärkasin — pagan võtku! — olin om« nime unustanud. Lamasin umbes tund aega, katsudes meelde tuletada; ja kui Buck ärkas, küsisin:
«Kas sa veerida oskad?»
«Jah,» vastas ta.
«Vean kihla, et sa ei oska mu nime veerida,» ütlesin ma.
«Vean kihla ükskõik mille vastu, et oskan,» kostis ta.
«Hea küll,» ütlesin, «hakka pihta!» «G-e-o-r-g-e J-a-c-k-s-o-n, näed nüüd!» hüüdis ta.

«Noh,» olin ma nõus, «sa oskasid, — ma poleks seda arvanud. On teine küllalt keeruline nimi, et seda nii järsku veerida pikema peamurdmiseta.»

Salaja kirjutasin nime üles, sest keegi võis teinekord lasta mind seda veerida, — siis pidin valmis olema ja tähed ette vuristama, nagu oleksin sellega ammu harjunud.

Oli kangesti meeldiv perekond ja kangesti meeldiv maja ka. Ma polnud kogu maal veel näinud ühtki maja, mis oleks olnud nii meeldiv ja nii peenike. Eesuksel polnud raudkäepidet ega ka puukäepidet nahknööriga, vaid vasknupp, kust keerati, — niisama nagu linnamajades. Elutoas polnud voodit, polnud jälgegi voodist, aga linnas on kole paljudes elutubades voodid. Seal oli suur telliskividest müüritud kamin, ja kivid peeti puhtad ja punased vett peale valades ning neid teise telliskiviga nühkides; aeg-ajalt kuuriti kaminat punase vesivärviga, mida hüütakse hispaania pruuniks. Just niisama kui linnas tehakse. Kaminas oli suur vasest rest, mis tervet palki oleks kandnud. Keset kaminasimssi seisis kell, ja kella klaasist esiküljele oli alla linnapilt maalitud, ja keskele oli ruumi jäetud päikesele, ja selle taga liikus pendel. Ilus oli kuulata selle kella tiksumist; ja mõnikord, kui rändkaupmees parajasti oli seal käinud ning kella üles keeranud ja korda seadnud, hakkas kell lööma ja lõi sada viiskümmend korda, enne kui ta väsis. Nad poleks seda kella ühegi hinna eest ära andnud.

Noh, kummalgi pool kella oli millestki kriiditaolisest ainest kirjuks maalitud suur papagoi, välismaalt toodud. Ühe papagoi juures oli savist kass ja teise juures savist koer; kui neid vajutati, siis nad vääksusid, kuid ei ava-

nud suud ega teinud teist nägu ega olnud asjast huvitatud. Nad vääksusid seestpoolt. Nende asjade taga oli kaks suurt metskalkuni laialilaotatud tiibadest lehvikut. Laual keset tuba oli ilus savikorv, kuhu oli õunu ja apelsine ja persikuid ja viinamarju kuhjatud; need olid punasemad ja küllasemad ja kaunimad kui tõeline puuvili, kuid nad polnud tõelised, sest oli näha, kust mõni tükike oli ära pudenenud, nii paistis välja valge kriit, — või mis see oli.

Sel laual oli lina ilusast vahariidest, kuhu punane ja sinine kotkas laotatud tiibadega oli maalitud; ümberringi oli maalitud veer. Nad ütlesid, et laudlina oli Philadelphiast. Toas oli ka raamatuid, mis lauanurkadele väga korralikult riita olid laotud. Uks oli suur perekonna piibel, pilte täis. Üks oli «Rändaja teekond-», seal jutustati mehest, kes oma perekonna maha jättis, aga raamat ei öelnud, miks. Ma lugesin sealt aeg-ajalt õige palju. Kirjeldus oli huvitav, kuid igavene keeruline. Ühe raamatu nimi oli «Sõpruse ohvrid», see oli täis luulelisi aineid ja laule; kuid ma laule ei lugenud. Siis «Henry Clay kõned» ja dr. Gunni «Koduarst», — see jutustas kõik, mis teha, kui mõni oli haige või surnud. Oli lauluraamat ja hulk muid raamatuid. Ja toas oli ilusaid ja täitsa terveid õlgpõhjaga toole, — mitte keskelt lohku vajunud ega välja veninud nagu mõni vana korv.

Seintel rippus pilte — peamiselt Washingtonid ja Lafayette'id ja lahingud ja Šoti mägede Maryd; ühe pildi nimi oli «Iseseisvusaktile allkirja andmine». Seal oli pilte, mida nimetati pliiatsijoonisteks, need oli üks tütar ise teinud, kui ta kõigest viieteistkümne aastane oli; ta oli surnud. Need olid teistsugused kui kõik muud pildid, mis ma iial olen näinud: enamasti tumedamad kui harilikud pildid. Ühe' peal oli naine õhukeses mustas kleidis, mis kaenla alt vööga oli kinni seotud; käised olid keskelt laiad kui kapsad; peas oli naisel lai must torukujuliste servadega kübar musta looriga; valgetel õhukestel sukkadel olid mustad paelad ristamisi; jalas olid üsna väikesed mustad teravate ninadega kingad; ja naine toetus mõtiskelles parema küünarnukiga hauakivile leinapaju all, teine käsi rippus ja hoidis valget

taskurätti ja käekotti. Pildi alla oli kirjutatud: «Ah, kas ma sind iialgi enam ei näe?» Teisel pildil oli noor daam ümberringi siledasti üles pealaele kammitud juustega, mida seal kamm kinni hoidis; kamm oli nagu tooli seljatugi. Ja daam nuttis taskurätikusse ning teises käes oli tal surnud lind seljali, jalad püsti; ja pildi alla oli kirjutatud: «Ah, iialgi ei kuule ma enam su magusat laulu!» Ühel pildil oli noor daam akna juures ja vaatas kuud, ning pisarad voolasid ta põski mööda; käes oli tal avatud kiri musta vahapitseriga; teise käega surus ta keti otsas olevat medaljoni vastu suud, ja pildi alla oli kirjutatud: «Sa oled läinud, ah, sa oled läinud!» Ma usun, need olid kõik ilusad pildid, aga mulle nad ei meeldinud, sest kui mul kurvavõitu tuju oli, tegid nad mu alati hoopis kurvaks. Kõigil oli kahju, et see tütar oli surnud, sest ta oli kavatsenud veel hea hulga sihukesi pilte teha; — ja nende järele, mis la juba oli teinud, võis igaüks arvata, kui suur oli kaotus. Aga ma usun, temal oli niisuguse meelelaadi juures surnuaias parem. Kui ta haigeks jäi, töötas ta pildi kallal, mida nad nimetasid ta suurimaks teoseks; iga päev ja iga öö ta palvetas, et teda lastaks elada, kuni ta selle pildi valmis saab, aga ta ei jõudnud seda enam valmis teha. Sel pildil oli noor naine pikas valges kleidis; ta seisis sillal ja oli valmis iga silmapilk alla hüppama. Ta juuksed olid lahti seljal ja ta vaatas üles kuu poole; pisarad voolasid mööda nägu ja kaks kätt oli rinnal koos, kaks kätt õieli ja kaks kätt üles kuu poole tõstetud. Tütar oli tahtnud katsuda, missugune kätepaar on kõige sobivam, et siis teised maha kustutada; aga nagu ma ütlesin, ta suri enne, kui jõudis oma kavatsuse teostada. Nüüd hoiti seda pilti ta toas voodipeatsis, ja ta sünnipäeval riputati alati lilli selle ümber. Muul ajal varjas seda väike eesriie. Noorel naisel sel pildil oli ilus armas nägu, aga nii palju käsi, et ta minu arvates oli nagu liiaks ämbliku moodi.

Kui tütarlaps alles elas, kirjutas ta päevikut, kuhu ta kleepis hingepalveid ja õnnetustekirjeldusi ja pikameelse kannatuse lugusid «Kiriku Teatajast»; nende järgi tegi ta omast peast luuletusi. Need olid väga head luuletused. Järgneva luuletuse ta kirjutas ühest poisist, kelle nimi oli Stephen Dawling Bots ja kes kukkus kaevu ja uppus.

Ood kadunud Stephen Dawling Botsile.

Kas Stephen oli haige.
Kui hinge heitis ta
Ja vanemad jäid valus
Nii üksi leinama?
Ei, polnud see ta saatus;
Noor Stephen Dawling Bots
Siit ilmast äkki lahkus,
Tal järsku tuli ots.
Ei piinand teda köha,
Ei leetrid vaevanud,
Ka palaviku kuumus
Ei närtsitand ta suud.
Ei armuvalu murdnud
Ta südant muretut,
Ei seedimiserikked
Noort hinge hukanud.
Ah ei. Vaid pisarsilmi
Nüüd kuulge, sõbrad ka:
Ta lahkus siit maailmast.
Sest kaevu uppus ta.
Arst äratada proovis
Veest välja tiritut.
Polnud kasu tema soovist —
Haud ohvri pärinud.

Kui Emmeline Grangerford võis sihukesi luuletusi teha, enne kui ta neljateistkümne aastane oli, siis võib arvata, mis ta edaspidi oleks võinud teha. Buck ütles, ta olevat luuletusi otse käisest puistanud. Tal ei olevat tarvitsenud peatuda, et mõelda. Ta olevat ühe rea paberile visanud, ja kui ta ei olevat sellele riimi leidnud, siis olevat ta selle otsekohe maha kustutanud ja uue rea — laks! paberile visanud, — ja ikka nii edasi. Ta ei olevat palju valinud, vaid olevat kirjutada võinud iga asja kohta, kui see aga kurb oli. Iga kord kui mõni

mees või naine või laps suri, oli ta oma «tribuudiga» platsis, enne kui surnu jõudis külmaks minna. Ta nimetas seda tribuudiks. Naabrid rääkisid, et esimeseks tuli arst, siis tuli Emme-

line ja siis surnumatja. Üksainus kord jõudis surnumatja ette; seekord ei leidnud Emmeline kuidagi riimi surnud mehe nimele, — mis oli Whistler. Pärast seda oli ta hoopis muutunud; ta ei kurtnud, aga ta nagu kustus pikkamisi ega elanud enam kaua. Vaene laps, mitu korda käisin ise ülal ta väikeses toas, võtsin ta vaese vana päeviku ja lugesin seda, kui ta pildid olid mu tuju kurvaks teinud ja ma olin tema peale pisut tusane. Ma armastasin kogu seda perekonda, ka surnuid, ja soovisin, et midagi me vahele ei tuleks. Vaene Emmeline tegi luuletusi kõigi surnute kohta, kui ta elas; tundus ülekohtusena, et nüüd polnud kedagi, kes oleks mõne luuletuse teinud tema kohta, kui ta surnud oli. Katsusin ise paar salmi valmis higistada, aga asi ei tahtnud sugugi edeneda. Emmeline tuba hoiti puhas ja ilus, ja kõik asjad seisid just nii, nagu talle meeldis, kui ta elas; ja keegi ei maganud iial ses toas. Vanaproua hoolitses ise toa eest, kuigi majas oli neegreid küllalt. Ta istus seal sagedasti ja luges enamasti piiblit.

Noh, mis puutub võõrastetoasse, siis olid seal ilusad kardinad akende ees: vaiged, maalitud lossidega ja viinaväätidega ümber müüride ja kariloomadega, kes jooma tulid. Seal oli ka vana väike klaver, selle sees olid vist plekkpannid. Polnud midagi meeldivamat, kui kuulata, kuidas noored daamid laulsid «Viimne side on murdunud» ja klaveril mängisid «Praha lahingut». Kõigi tubade seinad olid krohvitud, ja enamasti kõigis olid vaibad põrandal. Ja väljast oli kogu maja valgeks lubjatud.

See oli kahe poolega maja ning suurel õuel kähe poole vahel oli katus peal ja põrand all; mõnikord kaeti keskpäeval laud sinna — seal oli jahe ja mugav. Ei võinud midagi paremat olla. Ja kui hea oli söök! Ja kui rohkesti seda oli!

18. PEATÜKK

Kolonel Grangerford oli džentlmen, teate. Ta oli läbi ja läbi džentlmen, ja ta perekond ka. Ta oli kõrgest soost, nagu öeldakse, ja see tähendab inimese juures

sama palju kui hobuse juures, ütles lesk Douglas alati, — ja keegi pole iial eitanud, et ta kuulus me linna kõige kõrgemasse aristokraatiasse. Ka mu taat ütles seda, kuigi ta ise oli hoopis alamast soost. Kolonel Grangerford oli väga pikk ja väga sale, tal oli tõmmukas kahvatu nägu, mis kuskilt põrmugi ei punetanud. Ta ajas igal hommikul habet üle kogu kõhna näo; tal olid kõige õhemad huuled ja kõige õhemad sõõrmed ja kongus nina ja tihedad kulmud. Ja .kõige tumedamad silmad nii sügaval peas, et näis, nagu vaataksid nad kuskilt

koobastest välja. Ta otsaesine oli kõrge, juuksed olid mustad ja siledad ja rippusid õlgadeni. Käed olid pikad ja kõhnad. Ja iga jumala päev pani ta puhta särgi selga ja kandis peast jalgadeni linasest riidest tehtud ülikonda, — see oli nii valge, et silmadel oli valus vaadata.. Pühapäeviti ta kandis sinist sabakuube vasknööpidega. Tal oli punasest puust kepp hõbenupuga. Temas polnud midagi kergemeelset — mitte kõige vähematki — ega käratsenud ta ka iialgi. Ta oli nii lahke kui võimalik; igaüks tundis seda ja usaldas teda. Mõnikord ta naeratas ja seda oli armas näha; aga kui ta end sirgu ajas nagu lipuvarras ja kui ta kulmude alt välgud hakkasid sähvima, siis oleksite kõige parema meelega puu otsa roninud ja alles hiljemini katsunud ta viha põhjuse jälile jõuda. Tal ei tarvitsenud iial kellelegi öelda, et ta korralikult käituks — igaüks käitus alati korralikult seal, kus tema oli. Igaüks armastas ka tema lähedust; ta oli enamasti alati kui päikesepaiste, tema juures tundus ikka ilus ilm olevat. Kui ta pilve läks, siis oli pool minutit koledasti pime; ja sellest jätkus. Nädal otsa ei teinud siis keegi midagi pahasti.

Kui ta ühes vana leediga hommikul alla tuli, siis tõusid kõik perekonnaliikmed toolidelt püsti ja teretasid neid ega istunud enne, kui nemad olid istunud. Siis Tom ja Bob läksid puhveti juurde, kus viinapudelid seisid, ja segasid talle klaasi kibedat; ta hoidis klaasi käes, kuni Tomi ja Bobi klaasid oli täidetud; siis nad kummardasid ja ütlesid: «Soovime aupaklikult tervist, majaisand ja -emand.» Siis kummardasid vanemad õige natuke ja ütlesid: «Tänan,» ja siis nad jõid kõik kolmekesi.Ma Tom ja Bob kallasid lusikatäie vett suhkrule ja viski või õuna-

viina tilgakesele endi klaasides ja andsid mulle ja Buckile, ja me jõime ka vanade terviseks.

Bob oli vanim ja Tom tema järgmine. Nad olid pikad ilusad mehed, väga laiade õlgade ja pruunide nägudega, pikkade mustade juustega ja mustade silmadega. Nad riietusid valgesse peast jalgadeni, niisama kui vana džentlmen; peas kandsid nad laiu panama kübaraid.

Siis oli veel miss Charlotte, ta oli kahekümne viie aastane, pikk, tore ja uhke, kuid nii hea kui vähegi saab olla, kui ta erutatud polnud. Kui ta aga erutatud oli, siis oleks igaüks ta ees hea meelega õhuks muutunud; ses asjas sarnanes ta oma isaga. Ta oli väga ilus.

Niisama ta õde, miss Sophia, kuid teist laadi. Sophia oli mahe ja tasane nagu tuvi, ja kõigest kahekümne aastane.

Igal isikul oli oma neeger, kes ta eest hoolitses, ka Buckil. Minu neegril oli kole kerge, sest ma polnud harjunud kedagi enese eest midagi teha laskma; aga Bucki omal

oli aina tegemist.

See oli tol ajal kogu perekond; aga see oli varemini suurem olnud. Kolm poega oli tapetud ja Emmeline oli surnud.

Vanal džentlmenil oli palju farme ja üle saja neegri. Mõnikord tuli hulk inimesi ratsa kümne või viieteistkümne miili tagant ümberkaudu ja jäi viieks või kuueks päevaks. Siis pidutseti siin-seal lähikonnas ja jõel, tantsiti ja lõbutseti päeval metsas ja öösi oli majas ball. Need inimesed olid enamasti perekonna sugulased. Mehed tõid püssid kaasa. Oli kenake hulk peeni inimesi, teate.

Lähikonnas elas veel teine aristokraatlik sugukond — viis või kuus perekonda — enamasti Shepherdsoni-nimelised. Nad olid sama õilsad ja kõrgest soost, sama rikkad ja tähtsad kui Grangerfordide sugukond. Shepherdsonid ja Grangerfordid tarvitasid oma laevasilda, mis oli umbes kahe miili kaugusel me majast; mõnikord, kui ma sillal käisin meie omade salgaga, siis nägin seal harilikult hulga Shepherdsone uhketel hobustel.

Kord olime, Buck ja mina, eemal metsas jahil ja kuulsime h«buse lähenemist. Läksime just üle tee, kui Buck ütles:

«Kähku! Hüppa metsa!»

Tegime seda ja siis piilusime läbi lehestiku, õige pea tuli tore noormees teed mööda traavides; ta istus vabalt sadulas ja oli sõjamehe moodi. Püss oli tal põiki sadulas. Olin teda enne näinud. See oli noor Harney Shepherdson. Kuulsin, kuidas Bucki püss mu kõrva ääres lahti läks; Harney kübar lendas peast. Ta haaras püssi ja ratsutas otse sinnapoole, kus me peidus olime. Kuid me ei oodanud. Pistsime jooksu läbi metsa. Mets polnud tihe; vaatasin üle õla tagasi, et kuuli eest hoiduda, ja nägin kaks korda, kuidas Harney Bucki peale sihtis. Siis ratsutas ta ära nagu oli tulnud, arvan, ta läks oma kübara järele, aga ma ei näinud seda. Me jooksime peatumata koduni. Vana džentlmeni silmad välkusid silmapilguks — ma arvan, see oli rõõmuvälgatus — siis muutus ta nägu pehmeks ja ta ütles hellasti:

«Ma ei armasta sellist põõsa tagant laskmist. Miks sa ei astunud teele, mu poeg?»

«Shepherdsonid ei tee seda, isa. Nad poevad alati peitu.»

Miss Charlotte hoidis pea püsti nagu kuninganna, kui Buck oma lugu jutustas; ta sõõrmed laienesid ja silmad läksid pärani lahti. Mõlemad noormehed vaatasid süngelt, kuid ei öelnud midagi. Miss Sophia kahvatus, kuid värv valgus ta näkku tagasi, kui ta kuulis, et mees polnud viga saanud.

Niipea, kui me Buckiga väljas puude all viljaaida juures kahekesi olime, ütlesin ma:

«Kas tahtsid teda tappa, Buck?»

«Jah. Muidugi tahtsin.»

«Mis ta on sulle teinud?»

«Tema? Ta pole mulle iial midagi teinud.»

«Noh, miks sa siis tahtsid teda tappa?»

«Ainult vaenu pärast.»

«Mis vaenu?»

«Noh, kust sina siis välja pugenud oled? Kas sa ei tea, mis on vaen?»

«Pole kuulnud. Jutusta mulle sellest.»

«Noh,» ütlels Buck, «see on sedasi. Ühel mehel on tüli teise mehega ja ta tapab tema; siis teise mehe vend tapab jälle tema; siis teised vennad mõlemalt poolt lähe-

vad vastamisi; siis segavad onupojad end asjasse — ja viimaks on kõik tapetud ja vaen on otsas. Aga see läheb pikkamööda ja võtab palju aega.»

«Kas see vaen siin kestab juba kaua, Buck?»

«Noh, seda ma küll usun! See kestab kolmkümmend aastat või kauem. Tekkis tüli millegi pärast ja siis protsess, at tüli lahendada. Teine meestest kaotas protsessi, ta läks ja tappis selle, kes protsessi võitis. See oli loomulik. Igaüks oleks seda teinud.»

«Mille pärast tüli siis tekkis, Buck? Maa pärast?»

«Võib-olla, ma ei tea.»

«Noh, ja kes laskis teise maha? Oli see Grangerford või Shepherdson?»

«Heldeke, kust mina tean? See oli nii ammu.»

«Kas keegi teab?»

«Oo jah, ma arvan, isa teab ja veel mõned vana rahva seast. Aga nad ei tea enam, kuidas tüli algas.»

«Kas paljud on tapetud, Buck?»

«Jah! On küllalt matuseid olnud. Kuid iga kord ei tapeta. Isal on hulk haavleid kehas, kuid need ei sega teda, ta ei kaalu niikuinii palju. Bobi haavati kord pussiga ja Tom on paar korda viga saanud.»

«Kas tänavu on keegi tapetud, Buck?»

«Jah, meie poolt üks ja nende poolt üks. Umbes kolme kuu eest ratsutas mu neljateistkümne-aastane onupoeg Bud läbi metsa teisel pool jõge; tal polnud relva kaasas — see oli päratu rumalus! — ja ühes üksildases paigas ta kuulis kedagi enda taga ratsutavat ja nägi: vana Baldy Shepherdson tuleb ta järele, püss käes, valged juuksed lehvivad tuules. Selle asemel et maha karataja tihnikusse joosta, mõtles Bud vanamehe käest ratsa ära lipsata. Nii nad lahutasid siis miili või rohkem, vanamees aina lähenes, kuni Bud viimaks nägi, et midagi polnud parata, peatus ja ümber pöördus, et kuuli mitte selga saada, tead ja vanamees ratsutas ta juurde ja laskis ta maha. Aga kaua ta ei saanud oma õnne üle rõõmu tunda, sest nädala jooksul lõpetasid meie omad tema elu.»

«Ma arvan, see vanamees oli argpüks, Buck.»

«Mina arvan, ta ei olnud kellegi argpüks. Sugugi mitte. Shepherdsonide seas ei ole argpükse, — mitte

ühtki. Ja Grangerfordide seas ei ole ka argpükse. Tead, see vana mees võitles kord pool tundi kolme Grangerfordi vastu ja võitis. Nad oli kõik ratsa, tema tuli hobuse seljast maha ja läks väikese puupinu taha ja pidas hobuse enda ees kaitseks kuulide vastu. Aga Grangerfordid jäid hobuste selga ja ratsutasid kogu aeg ümber vanamehe ning lasksid kogu aeg, ja tema laskis neid vastu. Tema ja ta hobune jõudsid mõlemad küll õige auklikult ja jõuetult koju, kuid Grangerfordid tuli koju viia, — ja üks neist oli surnud, teine suri järgmisel päeval. Ei, sõber, kui keegi otsib argpükse, siis ärgu aega raisaku Shepherdsonide juures — seda laadi taimi nende seas ei kasva.»

Järgmisel pühapäeval läksime kõik kirikusse; sinna oli umbes kolm miili. Sõitsime kõik ratsa. Mehed võtsid püssid kaasa, ka Buck, ja hoidsid neid põlvede vahel või panid nad seina najale, kus nad käepärast olid võtta. Shepherdsonid tegid niisama. Oli üsna harilik jutlus — vennalikust armastusest ja muist sihukestest igavatest asjadest. Aga igaüks ütles, et see oli ilus jutlus, ja kõik rääkisid sellest koduteel; neil oli kangesti palju rääkida headest tegudest ja halastusest ja ma ei tea millest kõik, nii et mulle tundus, nagu oleks see olnud kõige väsitavam pühapäev mu elus.

Tund aega pärast lõunat tukkusid kõik, mõned oma toolidel, teised oma magamistubades; oli päris igav. Buck ja üks koertest olid päikesepaistel rohus siruli ja magasid. Läksin üles me magamistuppa ja mõtlesin, et teen ka uinaku. Armas miss Sophia seisis parajasti oma uksel — ta tuba oli meie toa kõrval — ja kutsus mu oma tuppa. Ta pani ukse õige tasa kinni ja küsis, kas ma armastan teda; ma ütlesin, et jah. Ja ta küsis, kas ma tahan midagi teha ta heaks ja kas ma ei räägi sellest kellelegi; ma ütlesin, et jah. Siis ta ütles, et oli unustanud oma testamendi kirikusse oma pinki kähe teise raamatu vahele; kas ma lipsaksin tasa välja ja läheksin kirikusse ja tooksin testamendi talle ära ega ütleks kellelegi midagi? Ütlesin, et lähen ja toon ega ütle midagi. Hiilisin siis välja ja lipsasin maanteele; kirikus polnud kedagi, ainult paar siga, sest uksel polnud lukku ja sigadele meeldib suvel kivipõrandal, sest see on jahe! Ini-

mesed enamasti lähevad kirikusse, kui nad peavad sinna minema; sigadega on teine lugu.

Mõtlesin endamisi, et selle taga pidi midagi peituma — pole loomulik, et tütarlaps satub nii suurde ärevusse testamendi pärast. Raputasin siis raamatut ja välja kukkus väike sedel, selle peale oli pliiatsiga kirjutatud: «Pool kolm». Otsisin raamatu läbi, kuid ei leidnud muud midagi. Ma ei osanud sellest midagi arvata, panin siis sedeli raamatusse tagasi —ja kui ma koju jõudsin ja trepist üles läksin, ootas miss Sophia mind oma ukse ees. Ta vaatas testamenti,

kuni leidis sedeli; ja kohe, kui ta seda oli lugenud, muutus ta rõõmsaks. Ja enne kui ma asjast aru sain, haaras ta mu kaenlasse ja pigistas mind ja ütles, et ma olen parim poiss maailmas ja et ma kellelegi midagi ei ütleks. Silmapilguks oli ta näost kangesti punane ja ta silmad särasid, — see tegi ta kangesti ilusaks. Ma imestusin tublisti, aga kui ma sain jälle hinge tõmmata, küsisin talt, mis see sedel tähendas. Ta küsis, kas ma olin seda lugenud, ja ma ütlesin ei, ta küs;s, kas ma oskan kirjutatud tähti lugeda, ja ma ütlesin: «Ei, ainult trükitud tähti»; siis ta ütles, et sedel on ainult märgiks raamatu vahel, et ta ei unustaks, kuhu ta lugemisjärjega jäi. Siis ta käskis mind mängima minna.

Läksin alla jõe äärde, asja üle järele mõeldes; varsti märkasin, et mu neeger tuli mu järele. Kui meid majast enam ei võidud näha, vaatas ta korraks taha ja ümberringi, tuli siis joostes ja ütles:

«Mister George, kui te minuga alla sohu tuleksite, siis näitaksin teile terve hunniku vesimadusid.»

Mõtlesin: kui huvitav, seda ta ütles eile ka. Ta peaks teadma, et vesimadusid ei armastata nii väga, et hakatakse neid sood mööda taga ajama. Mis tal mõttes oli? Ütlesin siis:

«Hea küll, mine ees.»

Käisin ta järel p«ol miili, siis ta läks sohu ja sumpas veel pool miili edasi. Jõudsime väikese sileda ja kuiva köhani, mida ümbritses õige paks 'puude ja põõsaste ja väätide tihnik. Ta ütles:

«Mingi otse edasi, ainult mõned sammud, mister, seal nad on. Ma olen neid enne näinud, ma ei hooli enam nende vaatamisest.»

Ta pöördus ümber ja läks ara, varsti polnud teda puude tagant enam näha. Ma kobasin edasi ja jõudsin väikese lageda kohakeseni. See oli nii suur kui magamistuba, ümberringi rippus viinapuuvääte; leidsin sealt lamava ja magava mehe, — ja tõesõna: see oli mu vana Jim!

Äratasin ta ja arvasin, et talle mu nägemine on suureks üllatuseks, aga ei olnud. Ta nuttis peaaegu, nii rõõmus oli ta, kuid üllatatud ta ei olnud. Ta jutustas, et oli tol ööl mu järele ujunud ja kuulnud mind aeg-ajalt hüüdvat, kuid ei ole julgenud vastata, sest ei tahtnud, et keegi oleks ta välja õngitsenud ja jälle orjaks teinud. Ta ütles:

«Olin väikese hoobi saanud ega võinud ruttu ujuda, nii jäin sinust viimaks tükk maad maha. Kui sa kaldale läksid, arvasin, et jõuan sulle järele ega tarvitse hüüda. Aga kui ma seda maja nägin, hakkasin aeglaselt käima. Olin nii kaugelv et ma ei kuulnud, mis sa neile rääkisid — ma kartsin koeri —, aga kui kõik jälle vaikne oli, siis teadsin, et sa jäid sinna majja, ja läksin metsa, et hommikut oodata. Vara hommikul tulid mõned nende neegrid ja läksid põllule; nad võtsid mu ja juhatasid mulle selle koha, kuhu mind koerad ei saa jälgida, sest vesi on ürnber. Ja nad toovad mulle öösiti süüa ja räägivad, kuidas su käsi käib.»

«Miks sa ei käskinud Jacki mind varemini siia tuua?»

«Ah, ei maksnud sind tülitada, Huck, enne kui me võisime midagi ette võtta. Aga nüüd on kõik korras. Ostsin potte ja panne ja toitu, kui võimalust oli. Ja parandasin parve öösiti, kui. . . »

«Mis parve, Jjm?»

«Meie vana parve.'»

«Sa tahad öelda, et me vana parv ei purunenud kududeks?»

«Ei purunenud. Ta oli tublisti puru — üks ots oli katki — aga suurt viga tal polnud, ainult me asjad olid peaaegu kõik kadunud. Poleks me nii sügavale sukeldunud ega vee all nii kaugele ujunud, ja poleks öö olnud nii pime, ja poleks me nii ehmunud ega pead kaotanud, siis oleksime parve näinud. Aga üsna hea, et me ei näinud! Sest nüüd on ta jälle korras ja peaaegu nagu uus, ja meil on hulk asju ka nende asemel, mis kaotsi läksid.»

«Aga kuidas sa parve jälle kätte said, Jim, — kas õngitsesid ta välja?»

«Kuidas ma sain õngitseda, kui olin metsas? Ei, mõned neegritest leidsid ta: parv oli puutüve taha kinni jäänud siin lähedal kalda juures. Nad peitsid ta pajuvõsastikku lahesopis. Vaidlesid kangesti, kelle oma parv kõige rohkem oli, ja ma läksin ruttu ja lahendasin nende tüli, ütlesin, et parv ei kuulunud kellelegi neist, vaid kuulus sulle ja mulle. Küsisin, kas nad ehk tahavad varastada valge noorhärra varanduse ja selle eest peksa saada? Siis andsin neile igaühele kümme tsenti, ja neil oli kangesti hea meel ja nad soovisid, et tuleks veel parvesid, nii et nad jälle saaksid raha. Nad olid mulle kangesti head, need neegrid; ja kui nad midagi mu heaks said teha, siis ei tarvitsenud mul neid kaks korda paluda, kullake. See Jack on hea neeger ja kole kaval.»

«Jah, on küll. Ta ei öelnud mulle midagi sellest, et sa siin olid; kutsus mind ja lubas näidata terve kuhja vesi-madusid. Kui midagi juhtub — tema pole asjasse segatud. Ta võib öelda, et pole iialgi näinud meid kahekesi koos, ja see oleks tõsi.»

Ma ei taha pikalt rääkida, mis järgmisel päeval sündis. Arvan, et teen õige lühidalt. Ärkasin, kui köitis, ja pidin teise külje keerama ja edasi magama; siis märkasin, kui vaikne oli, — tundus, nagu poleks midagi liikumas. See oli ebaharilik. Järgmiseks märkasin, et Buck oli läinud. Noh, tõusin imestunult ja läksin alumisele korrale. Kuskil polnud kedagi; igal pool täieline vaikus, õues niisama. Mis see tähendab? mõtlesin. Puupinu juures tuli mulle mu Jack vastu; küsisin: «Mis on juhtunud?» Ta ütles:

«Kas te ei tea, mister George?»

«Ei,» ütlesin ma, «ei tea.»

«Noh, miss Sophia ju põgenes! Põgenes jah. Öösi põgenes; keegi ei tea, millal. Põgenes, et naituda noore Harney Shepherdsoniga — teate küll. Nii vähemalt räägitakse. Poole tunni

eest perekond sai teada — võibolla ka enam kui poole tunni eest — ja siis nad aega ei viitnud. Nii ruttu olid püssid käes ja mehed sadulas — seda pole enne nähtud. Naispere läks sugulasi jalule

ajama. Vana džentlmen Saul ja noored džentlmenid ratsutasid püssidega jõe äärde maanteele, et katsuda tabada seda noormeest ja tappa ta, enne kui ta jõuab miss Sophiaga üle jõe. Arvan, et tulevad kangesti rasked ajad.»

«Buck läks minema, mind äratamata?»

«Noh, seda küll. Nad ei taha teid sellesse segada. Mister Buck laadis oma püssi ja vandus, et toob mõne Shepherdsoni kaasa või sureb. Noh, küllap seal on Shep-herdsone küllalt; vean kihla, et ta mõne tabab, kui hästi läheb.»

Läksin maanteele nii ruttu kui sain. Viimaks hakkas eemalt kuulduma püssipauke. Kui ma nii kaugele jõudsin, et ulatusin nägema laualadu ja puuriita auriku silla juures, pugesin puude all ja põõsaste vahel edasi, kuni leidsin hea koha; siis ronisin villpapli harude vahele, kuhu kuulid, ei ulatunud, ja vaatasin sealt. Lähikonnas villpapli ees oli nelja jala kõrgune puudevirn, esiti pidin selle taha peitu minema; võib-olla oli mu õnn, et ma seda ei teinud.

Neli või viis meest ratsutasid kui hullud laualao ees lagedal platsil, vandudes ja karjudes ja püüdes läheneda kahele noormehele teisel pool puuriita aurikusilla juures. Mehed ei saanud nende ligi. Iga kord kui mõni neist ennast puuriida jõepoolsel küljel näitas, lasti ta pihta. Mõlemad noormehed kükitasid, seljad vastamisi, riida taga; nii võisid nad mõlemaid teeosi silmas pidada.

Viimaks lakkasid mehed ümber ratsutamast ja karjumast. Nad sööstsid laualao poole. Siis hüppas teine noormees püsti, nii et ta natuke üle puuriida ulatus, ja laskis ühe meestest sadulast maha. Kõik mehed hüppasid hobustelt rnaha, haarasid haavatu ja hakkasid teda laua-lao poole tirima; samal hetkel pistsid noormehed jooksu. Nad jõudsid pool teed minu puuni, enne kui mehed neid märkasid, sadulasse hüppasid ja neile järele kihutasid. Nad jõudsid noormeestele lähemale, aga sellest polnud kasu, poisid olid liiga palju ette jõudnud. Nad jõudsid puuvirnani mu puu ees ja lipsasid selle taha; nii oli neil jälle parem seisukoht kui tagaajajatel. Üks noormeestest oli Buck, teine oli umbes üheksateistkümne-aastene sale noor poiss.

Mehed vandusid tükk aega, ratsutasifl siis ara. Niipea kui nad olid silmist kadunud, hüüdsin Bucki ja ütlesin seda talle. Ta ei taibanud esiti, mis hääl see puu otsast kostis, ja oli hirmsasti

üllatatud. Käskis mind teraselt varitseda ja talle öelda, kui mehed jälle nähtavale tulevad. Ütles, et neil on kuratlik kavatsus ja kauaks nad vist ära ei jää. Soovisin, et ma oleksin kaugel sest puust, kuid ei julgenud alla tulla. Buck hakkas nutma ja vanduma ja tõotas, et tema ja ta onupoeg Joe (teine noor-mees) veel selle päeva eest kätte maksavad. Ütles, et ta isa ja mõlemad vennad olid tapetud, ja kaks või kolm vaenlast ka. Seletas, et Shepherdsonid olevat neid peidust varitsenud ja et isa ja vennad oleksid parem pidanud sugulasi ootama, — Shepherdsonid olevat ülekaalus olnud. Küsisin, mis oli saanud noorest Harneyst ja miss Sophiast. Ta ütles, nad olevat üle jõe läinud ja pääsenud. See rõõmustas mind. Aga ma pole iial kuulnud kedagi nii kurtvat kui Bucki selle üle, et tal korda ei läinud Harneyd tappa tol päeval, kui ta tema pihta laskis. Äkki: põmm! põmm! põmm! kolm või neli püssipauku. Mehed olid tasa teiselt poolt läbi metsa tulnud ja lähenesid, olles hobused metsa jätnud. Poisid kihutasid joostes jõe poole — mõlemad olid haavata saanud — ja kui nad käreda vooluga pärivett ujusid, jooksid mehed piki kallast, tulistasid neid ja kisendasid: «Tapke nad! Tapke nad!» Mul hakkas nii paha, et peaaegu oleksin puu otsast maha kukkunud. Ma ei hakka jutustama, mis veel juhtus, — see teeks mu jälle haigeks. Sooviksin, et ma tol ööl poleks tulnud kaldale, kus sihukesi asju pidin nägema. Ma ei unusta seda iialgi; arvutu hulga kordi olen seda unes näinud.

Jäin puu otsa, kuni pimedaks läks; kartsin alla tulla. Aeg-ajalt kuulsin püssipauke kaugel metsas: kaks korda nägin väikesi meestesalku püssidega laualao tagant ratsa mööda kihutavat; sellest arvasin, et võitlus käis aina edasi. Mu meeleolu oli kangesti vilets; otsustasin seepärast, et ma iialgi enam selle maja lähedusse ei lähe, — tundsin, et mina olin kuidagi kõiges süüdi.

Arvasin, et pühapäevane sedel tähendas, et miss Sophia pidi Harneyd kuskil kohtama kell pool kolm ja põgenema; ja arvasin, et oleksin pidanud ta isale rääkima

sellest sedelist ja sellest, kui imelikult miss Sophia talitas, siis võib-olla oleks ta miss Sophia luku taha pannud, ja seda koledat tapmist poleks iial tulnud.

Kui ma puu otsast alla tulin, roomasin tükk maad mööda jõekallast edasi ja leidsin mõlemad laibad vee äärest; vedasin nad kaldale, katsin nende näod kinni ja läksin ära nii ruttu kui sain. Nutsin natuke, kui ma Bucki näo kinni katsin, sest ta oli mulle kangesti hea olnud.

Nüüd oli päris pime. Ma ei läinud maja lähedale, vaid rändasin läbi metsa ja läksin sohu. Jimi polnud saarel; ruttasin siis pooljoostes jõekääru juurde. Pugesin läbi pajuvõsastiku, ihates ruttu parvele hüpata ja sealt hirmsast paigast eemale jõuda, aga parve ei olnud! Jumal, kui kohkunud ma olin! Vähemalt minutiks jäi mul hing kinni. Siis karjatasin. Vähem kui kahekümne sammu kauguselt ütles kellegi hääl:

«Jumala pärast! Kas sina oled, kullake? ära tee kära.»

See oli Jimi hääl. Ükski hääl enne polnud mu meelest nii armsalt kõlanud. Jooksin mööda kallast edasi ja hüppasin parvele. Jim haaras mu kaenlasse ja pigistas mind, ta oli nii rõõmus mind nähes.

«Jumal õnnistagu sind, laps,» ütles ta, «olin kindel, et sa oled ka surnud. Jack käis siin, ta ütles, et arvab, et sa oled maha lastud, sest sa ei tulnud enam koju. Ma tahtsin parajasti läbi tihniku jõesopist välja tüürida ja pidin just parve kaldast eemale tõukama, et ära sõita, niipea kui Jack oleks tulnud ja öelnud, et sa oled kindlasti surnud. Jumal, rna olen kangesti rõõmus, et sa jälle tagasi tulid, kullake.»

Ma ütlesin:

«Jah, see on kangesti hea. Nad ei leia mind ja arvavad, et olen tapetud ja et jõgi on mu ära viinud, — on midagi, mis seda arvamust kinnitab. Ära aga viida aega, Jim, katsu lagedasse vette jõuda nii ruttu kui saad.»

Mu süda läks kergemaks alles siis, kui parv oli kaks miili sealt eemale jõudnud ja ujus keset Mississipit. Siis riputasime endi märgulaterna välja ja otsustasime, et oleme jälle vabad ja pääsenud. Ma polnud eilsest saadik suutäit sööhud, seepärast tõi Jim mõned maisikoogid ja petipiima ja sealiha kapsaste ja aedviljaga — maailmas pole midagi paremat, kui see õieti on keedetud! —

ja me lobisesime, kuna mina sõin. Oli väga mõnus. Mul oli päratu hea meel, et olin tulema pääsenud kõigi vaenude seast; niisama rõõmutses Jim, et oli soost välja saanud. Ütlesime, et pole paremat kõdu kui parv. Igal pool mujal on kitsik ja lämmatav, ainult parvel mitte. Parvel tunneb inimene ennast kangesti vabana, tal on mugav ja mõnus.

19. PEATÜKK

Läks mööda kaks või kolm päeva; arvan, et võiksin öelda: ujus mööda kaks või kolm päeva — need kadusid nii vaikselt ja pehmelt ja armsalt. Me viitsime aega järgmiselt: jõgi oli sealt koledasti suur, — mõnikord poolteist miili lai; sõitsime öösi ja päeval peatusime ja olime peidus; niipea kui öö oli lõppemas, katkestasime sõidu ja panime parve kinni, — enamasti alati seisvasse vette mõne leetseljaku all; siis raiusime noori villpapleid ja pajusid ja varjasime nendega parve. Siis heitsime õnged vette. Selle järel lipsasime jõkke ja suplesime,.et endid värskendada ja jahutada; siis istusime liivasele põhjale, kus vesi oli umbes põlvekõrgune, ja ootasime päeva algust. Kuskil polnud ühtki heli — valitses täius-lik vaikus, otsekui õleks kogu maailm maganud; ainult härgkonnad ehk mõnikord krooksusid. Esimene, mis vee kohalt hakkas paistma, oli kahvatu joon: metsad teisel

kaldal; muud midagi polnud näha. Varsti tekkis taevasse heledam laik, siis levis rohkem heledust ümberringi ja jõgi hakkas kaugemalt pehmesti paistma; ta polnud enam must, vaid hall. Kaugusest oli näha väikesi ujuvaid tumedaid täppe — need olid vened ja muud sihukesed — ning pikki musti jooni — need olid parved; mõnikord kuuldus aeru kriiksumist või segaseid hääli — oli nii vaikne ja hääled kostsid kaugelt. Viimaks tekkis mõnda kohta veepinnale kriips, mida nähes me teadsime, et seal ujus palk käredas voolus, mis tema vastu põrkas. Udu keerles vee kõhal, idataevas hakkas punetama, ka jõgi punas; metsaservalt paistis palkidest onn, — kaugel teisel jõekaldal; vist oli seal puuladu. Siis tõusis kerge tuuleke ja lehvitas nii meeldivalt jahedust ja värskust; lõhnas nii magusasti metsade ja lillede järele. Mõnikord

aga tuli tuul teistsuguse lõhnaga, — kuhugi oli surnud kalu vedelema jäetud ja need olid mädanema läinud. Viimaks tuli päevavalgus, kõik naeris päikesepaistel ja laululinnud hakkasid häälitsema.

Nüüd ei võinud kerge suits enam tähelepanu äratada, seepärast võtsime mõned kalad õngede otsast ja keetsime sooja hommikusööki. Siis vaatlesime üksildust jõel ja laisklesime, kuni laiseldes lõpuks magama jäime. Kui me viimaks ärkasime ja ümber vaatasime, mis meid võis äratanud olla, siis võib-olla nägime mõnd aurupraami ähkides mööda jõge liikuvat nii kaugel teise kalda läheduses, et temast midagi ei näinud peale selle, kas ta tuli või läks. Siis polnud umbes tund aega midagi kuulda ega näha, — täieline üksildus. Selle järel libises parv mööda eemalt kaugelt, ja võib-olla mõni parvepoiss raius puid, sest seda enamasti tehakse parvedel. Nägime kirve välgatusi, kirves langes alla, — aga kuulda polnud midagi; siis oli näha, kuidas kirves jälle tõusis, ja kui see mehe pea kohal oli, siis kuuldus raks! Nii kaua tuli hääl üle vee.

Nii saatsime päevi mööda vedeldes, vaikust kuulates. Kord oli tihe udu ja mööduvatel parvedel ning alustel taoti plekkpotte vastamisi, et aurikud neile otsa ei ajaks. Praam või parv möödus meist nii lähedalt, et kuuldus inimeste rääkimist ja vandumist ja naermist, — kuuldus täitsa selgesti, kuid näha polnud möödujaist vähimatki. Oli õudne; tundus, nagu oleksid tunnid õhus möödunud. Jim seletas, ta uskuvat, et need on vaimud; aga mina seletasin:

«Ükski vaim ei ütleks: võtku pagan seda neetud udu!»

Niipea kui öö tuli, läksime jälle teele. Kui olime parve keset jõge juhtinud, siis lasksime teda omapead minna, kuhu vool ta kandis. .Süütasirhe piibud, lasksime jalad vette rippu ja rääkisime igasugu asjust. Olime ikka alasti, päevad ja ööd, kui moskiitod meile rahu andsid, — uued riided, mis Bucki vanemad mulle kinkisid, olid liiga head, et mugavad olla; pealegi pole ma iial riietest palju hoolinud.

Mõnikord oli kogu jõgi kaua aega ainuüksi meie päralt. Teisel pool vett oli kallas ja oli saari; mõnikord paistis sealt tulesäde — küünal mõne auriku aknal —

teinekord jälle veepinnalt säde või kaar — kuskilt parvelt või praamilt, teate; ja mõnikord ehk kuuldus viiulimängu või laulu mõnelt aluselt. Armas on elada parvel. Ülal me kohal oli taevas, üleni tähtedest kirendav; lamasime selili ja vahtisime üles tähtede poole ning vestlesime sellest, kas nad olid tehtud või ise tekkinud. Jim arvas, et nad olid tehtud; mina aga mõtlesin, et nad olid ise tekkinud: arvasin, et nii paljude tegemine oleks kestnud liiga kaua. Jim arvas, et kuu võis nad munenud olla; noh, see näis mõistlik, nii ei öelnud ma midagi selle vastu, sest ma olen näinud, et konn muneb niisama palju, — nii oli muidugi seegi võimalik. Jälgisime ka langevaid tähti ja vaatasime, kuidas nad alla sadasid. Jim arvas, et need olid mädamunad ja visati pesast välja.

Paar korda öö jooksul nägime aurikut pimedas mööda libisevat; aeg-ajalt mõni neist jjaiskas terve sädemete-vihu oma korstnatest; sädemeid sadas kui vihma alla jõkke, see oli hirmsasti ilus. Siis läks aurik mõne käänaku taha, ta tuled kustusid, ta ähkimine kadus ja jõgi jäi jälle vaikseks. Viimaks, kui aurik oli juba ammu läinud, jõudsid ta lairied meienf ja õõtsutasid parve pisut! Pärast seda ei kuuldud mine tea kui kaua mitte midagi, ehk olgu võib-olla konnade krooksumist või midagi sihukest. Pärast keskööd läksid inimesed kaldal magama, siis jäid kaldad kaheks või kolmeks tunniks täitsa pimedaks, — onnide aknad ei paistnud enam tulesädemetena. Need sädemed olid meile ajanäitajaks, — esimene, mis jälle paistma hakkas, ütles, et hommik oli lähedal; siis otsisime koha, kuhu peitu minna, ja panime parve kinni. Ühel hommikul pärast koiduvalgust leidsin paadi, läksin üle jõe teisele kaldale — see oli kõigest kahesaja küünra laugusel — ja sõudsin umbes miili võrra mööda oja küpressimetsa; otsisin marju. Parajasti, kui möödudes nägin kohta, kus kariloomade-rada üle oja viis, nägin kaht meest mööda rada jooksvat nii ruttu kui jalad kandsid. Arvasin juba, et olen kadunud, sest alati, kui kedagi taga aeti, arvasin, et tagaaetav olen mina, — või ehk on Jim. Pidin ruttu katsuma, et minema saan, aga nad jõudsid üsna mu ligi ja hüüdsid mind ja palusid, et ma nende elu päästaksin, — ütlesid, et nad polnud midagi teinud ja et neid aeti taga. Ütlesid, et mehed ja koerad

olid neil kännul. Nad tahtsid kohe paati hüpata, kuid ma ütlesin:

«Ärge seda tehke. Ma ei kuule veel koeri ega hobuseid; teil on aega. Pugege läbi põõsaste ja minge mööda ojakallast natuke üles. Siis minge vette ja sumage mu juurde ja siis alles tulge sisse. See ajab koerad eksiteele.»

Nad tegid nii ja niipea kui nad paadis olid, sõudsin meie leete poole; viie või kümne minuti pärast kuulsime koeri ja hõikavaid mehi. Kuulsime, kuidas nad tulid oja suunas, kuid

ei näinud meid; nad näisid peatuvat ja tükk aega ümber luusivat; siis, kuna me aina kaugemale ja kaugemale läksime, võisime neid vaevalt veel kuulda. Olime selle aja peale metsa mööda terve miili edasi jõudnud ja suubusime jõkke; kõik oli vaikne ja me sõudsime leetele, läksime paplipuude vahele peitu ja olime pääsenud.

Teine meestest oli umbes seitsmekümne aastane või veel vanem; tal oli paljas pea ja hall põskhabe. Peas oli tal vana kulunud viltkübar, seljas määrdunud sinine villane särk; närused vanad sinised püksid olid saapasäärtesse topitud; püksitraksid olid omatehtud, — ei, pool traksi tal oligi. Käsivarrel oli tal vana pikk sinine mantel libedate vasknööpidega; mõlemal mehel olid suured võidunud ja kulunud riidest reisikotid.

Teine mees oli umbes kolmekümne aastane ja harilikkudes riietes. Pärast hommikusööki hakkasime lobisema ja esimese asjana tuli välja, et mehed teineteist ei tundnudki.

«Mis teid hätta viis?» küsis paljaspea teiselt.

«Noh, ma müüsin vahendit, mis hambakivi hävitab — ja see hävitab tõesti hambakivi ja enamasti hambaglasuuri ühes sellega —, aga jäin üheks ööks kauemaks kui oleksin pidanud jääma. Tahtsin parajasti sääred teha, kui teerajal siinpool linna teile risti vastu juhtusin ja te ütlesite: «Tagaajajad tulevad!» ja mind palusite, et ma teid edasi aitaksin. Ütlesin siis, et ma ise ka olin hädas ja tahtsin teiega koos ära aurata. See on kogu lugu, — kuidas on teiega?»

«Noh, ma pidasin umbes nädal aega karskusesisulisi koosolekuid ja olin suurte ja väikeste naiste lemmikuks,

sest kütsin joomaven,dadele põrgu palavaks, uskuge mind. Teenisin viis-kuus dollarit õhtus — kümme tsenti nina pealt, lapsed ja neegrid hinnata — ja äri suurenes iga päevaga. Aga kuidagi läks eile õhtul kõma laiali, et ma vabadel tundidel keelekaste rüüpamisega aega viidan. Üks neeger teatas mulle hommikul, et rahvas salaja koerte ja hobustega kokku kogunes. Nad tahtsid mu pool tundi endist ette jõuda lasta ja siis mulle kallale tormata, kui saavad, ja mu1 vaeseomaks peksta. Ma ei hakanud hommikusööki ootama — mul polnud isu.»

«Ma arvan,» ütles noorem mees, «me sobiksime kokku, vana; mis te arvate?»

«Ma pole selle vastu. Mis te õige amet on?»

«Ameti poolest trükiladuja; ajan äri patenteeritud arstimitega; olen näitleja — tragöödiates, teate, kui juhtub; mu ala on mesmerism ja frenoloogia; vahelduseks õpetan maateadust; mõnikord pean kõne maha, — oo! ma teen paljugi; kõike, mis ette juhtub. Mis on teie ala?»

«Omal ajal olen suuresti arstimisega tegutsenud. Soonetasumine on mu tugevam külg — vähi, halvatuse ja niisuguse kraami puhul. Tuleviku ennustamisega saan kah hästi hakkama, kui leian inimese, kes mulle tarvilikud teated soetab. Võin ka jutlustada, vabaõhu-jumalateenistusi korraldada ja sisemisjoni alal töötada.»

Tükk aega ei rääkinud kumbki, siis ohkas noorem mees ja ütles:

«Ah!»

«Mis te õhkate?», küsis paljaspea.

«Mõelda, et ma pean sihukest elu elama ja end sihukeses seltskonnas viibimisega alandama.» Ja ta hakkas mingi räbalaga oma silmanurka hõõruma.

«Neetud molkus, kas seltskond pole teile hea küllalt?» tähendas paljaspea õige ninakalt ja kõrgilt.

«Jah, see on mulle hea küllalt; paremat pole ma väärt. Kes paiskas mu nii madalasse, kui ma olin kõrgel? Mina ise! Ma ei laida teid, džentlmenid — kaugeltki mitte; ma ei laida kedagi. Olen kõike seda teeninud. Tehku küll maailm kõige pahemat; üht ma tean: kuskil on haud mu jaoks. Mingu maailm oma teed, nagu alati ja võtku mult kõik: armastatud isikud, vara — kõik. Seda üht ei saa ta võtta. Kord leban seal sügaval mulla all ja unus-

332

tan kõik, ja mu vaene murtud süda saab rahu.» Ta Ta hõõrus jälle-silmi.

«Käige põrgusse oma vaese murtud südamega,» hüüdis paljaspea, «mis te meile oma vaest murtud südant pakute? Meie pole midagi teinud.»

«Ei, ma tean. Ma ei laida teid, džentlmenid. Olen ennast ise alla viinud, — jah, ma ise. On õige, et ma selle eest kannatan — täitsa õige — ma ei kaeba.» «Alla — kust kohast? Kust te olete alla tulnud?»

«Aa, te ei usuks mind. Maailm ei usu iialgi. Vaikigem, — see pole tähtis. Mu sünnisaladus . . . » «Te sünnisaladus? Kas tahate öelda, et. . . »

«Džentlmenid,» ütles noormees väga pidulikult, «paljastan teie ees selle saladuse, sest ma tunnen, et võin teid 'usaldada. Öigupärast olen hertsog!»

333

Jimi silmad läksid pungi, kui ta seda kuulis, ja ma arvan, minu silmad ka. Siis ütles paljaspea:

«Kuulge, ega te seda tõsiselt mõtle?»

«Jah. Mu vanaisa-isa, Bridgewateri hertsogi vanim poeg, põgenes omalt maalt möödunud sajandi lõpul, et hingata vabaduse puhast õhku. Ta naitus siin ja suri, poega järele jättes. Ta enda isa suri samal ajal. Surnud hertsogi teine poeg omandas aunime ja varanduse — alaealisest tõelisest hertsogist ei küsinud keegi. Ma olen õigustest ilma jäetud alaealise pärija otsene järeltulija, — olen õige Bridgewateri hertsog. Ja siin ma olen, hüljatud, oma suurest varandusest ilma jäetud, inimestest taga aetud, külmast maailmast põlatud, räbalates, väsinud, murtud südamega, sunnitud alanduses elama hulkurite seas parvel!»

Jimil oli temast väga kahju ja mul ka. Katsusin teda lohutada, kuid ta ütles, et see on asjatu, et teda ei saavat enam lohutada. Ta ütles, kui ma nõus olevat ta õigusi tunnustama, siis mõjuvat see temasse paremini kui ükski muu asi. Ütlesime siis, et tunnustame, kui ta seletab, kuidas seda teha. Ta ütles, me pidavat kummardama, kui temaga räägime, ja ütlema:

«Hiilgus» või «Mylord»[1] või «Kõrgeausus». Ta ütles, et ei pane pahaks, kui me teda nimetame lihtsalt «Bridgewater», mis oli niisama hästi tiitel kui nimi. Ja üks meist pidi teda teenima söögiajal ja tegema kõik, milleks ta soovi avaldab.

Noh, see oli kõik kerge, seepärast tegime ka seda. Kogu lõunasöögi ajal Jim teenis teda ja ütles: «Kas Hiilgus soovib seda või soovib toda?» ja nii edasi. Oli näha, et see mehele kangesti meeldis.

Aga vanamees muutus järjest vaiksemaks. Ta ei öelnud enam midagi ega tundunud tal kuigi mugav olevat, nähes kogu askeldust tolle hertsogi ümber. Tal paistis midagi südamel olevat. Pealelõuna jooksul ta ütles:

«Vaadake, Bilgewater (nii ta ütles), mul on teist väga kahju, aga te pole ainus isik, kel on sihukesi muresid.»

«Mitte ainus?»

«Ei ole. Te pole ainus, kes ülekohtuselt on kõrgelt kohalt alla tõugatud.»

1 Inglise aunimi.

«Ah!»

«Ei, te pole ainus, kel on sünni-saladus.» Ja tõepoolest, ta hakkas nutma.

«Kuulge! Mis te tahate öelda?»

«Bilgewater! Kas võin teid usaldada?» küsis vanamees nuuksudes.»

«Kibeda surmatunnini!» Ta haaras vanamehe käe, surus seda ja ütles: «Te sünni-saladus — kõnelge!»

«Bilgewater, ma olen endine dofään!»

Võite arvata, kuidas Jim ja mina silmad pärani ajasime Siis ütles hertsog: «Mis te olete?»

«Jah, mu sõber, see on enam kui tõsi — te silmad näevad sel hetkel õnnetut kadunud troonipärijat, Louis XVII-ndat, Louis XVI[1] ja Marie Antoinette'i[2] poega.'»

«Teie! Teie vanuses! Ei! Tahate öelda, et olete onnis Karl Suur; peate olema vähemalt kuus- või seitsesada aastat vana!»

«Seda on mured teinud, Bilgewater, seda on mured teinud! Mured tegid need juuksed halliks ja võtsid enneaegu mu pea paljaks. Jah, dženthnenid, te näete endi ees — sinises kuues ja viletsuses võõrsil rändavat pagulast,

1 loe: Lui.

3 loe: Maru Antuanet.

saatusest purustatud ja paljukannatanud seaduspärast Prantsuse kuningat.»

Noh, ta nuttis ja seletas nii, et mina ja Jim vaevalt teadsime, mis teha. Meil oli nii kahju ja me olime nii rõõmsad ja uhked, et ta oli meie juures. Niisiis nägime vaeva ja katsusime nüüd teda lohutada, nagu me ennist olime katsunud hertsogit lohutada. Aga ta ütles, et sellest pole käsu midagi; teda võivat lohutada üksnes surm. Siiski, ütles ta, sageli olevat tal tükk aega kergem ja parem, kui inimesed teda kohtlevat vastavalt ta seisusele, kui nad temaga rääkides laskuvat teisele põlvele ja nimetavat teda alati «majesteediks», teenivat teda söögiaegadel esimesena ega istuvat ta juuresolekul, enne kui ta seks luba annab. Niisiis Jim ja mina hakkasime teda majesteeditama, tegime ta heaks üht ja teist ja kolmandat ja jäime püsti seisma, kuni ta ütles, et me istuksime. See mõjus temasse ilmatu hästi, ta muutus lõbusaks ja sattus heasse tujju. Aga hertsog oli nagu tusane ega tundunud sugugi jahul olevat selle asjaga. Kuningas oli temaga siiski tõsiselt sõbralik ja ütles, hertsogi vanaisa-isa ja kõik teised Bilgewateri hertsogid olevat tema isa juures heas lugupidamises olnud ja teda sageli külastada tohtinud. Kuid hertsog jäi tükiks ajaks vihaseks, kuni viimaks kuningas ütles:

«Näib, nagu tuleks meil neetud kauaks ajaks koos siia pagapa parvele jääda, Bilgewater; mis mõtet on siis teil tusane olla? See teeb ainult elamise ebamugavaks. Pole minu süü, et ma ei sündinud hertsogina, ega ole teie süü, et te ei sündinud kuningana, milleks siis õnnetu olla? Vaadake asju kõige paremast küljest — nii ütlen mina: see on mu põhimõte. Pole paha, et me siia sattusime; süüa on küllalt ja elu kerge! Andke käsi, hertsog, ja olgem kõik sõbrad:»

Hertsog andis käe ja Jim ja mina olime väga rõõmsad seda nähes. Kogu tusatuju kadus ja meil oli kan-gesti hea meel, sest vilets oleks olnud, kui parvel mõni oleks ebasõbralik olnud: peaasi, mida parvel vajatakse, on see, et igaüks oleks rahul ja lahke ja sõbralik teiste vastu.

Ei kestnud kaua, kui mulle selgus, et need valelikud polnud mingid kuningad ega hertsogid, vaid päris vilet-

sad tüssajad ja petised. Kuid ma ei öelnud midagi ega lasknud midagi märgata, vaid pidasin kõik enda teada. See on kõige parem, sest nii ei teki tülisid ega tule segadusi. Kui nad tahtsid, et me nimetaksime neid kunigateks ja hertsogiteks — mul polnud midagi selle vastu, kuni rahu majas oli. Jimile ei tarvitsenud seda öelda; ja ma ei öelnudki. Kui ma oma taadilt midagi muud polnud õppinud — seda ometi olin õppinud, et temasuguste inimestega saab kõige paremini hakkama, kui lasta nad omapead talitada.

20. PEATÜKK

Nad küsisid meilt õige palju; tahtsid teada, miks me oma parve ikka niiviisi kinni katame ja miks päeval paigal oleme, selle asemel et sõita. Kas Jim oli põgenenud neeger? Ma ütlesin:

«Jumal hoidku, kas põgenenud neeger sõidaks lõuna poole?»

Ei, nad arvasid, et ei sõidaks. Pidin asja kuidagi seletama; ütlesin siis:

«Mu omaksed elasid Pike Countys, Missouris, kus ma sündisin. Kõik surid, peale minu ja taadi ja mu venna Ike'i. Taat tahtis ära, rännata ja minna lõunasse ja elama asuda meie onu Beni juurde; tal on väike ühehobusekoht jõe ääres — nelikümmend viis miili teisel pool Orleansi. Taat oli üsna vaene ja tal oli võlgasid. Kui ta need ära maksis, ei jäänud rohkem järele kui kuusteist dollarit ja me neeger, Jim. Sellest ei jätkunud, et tuhat nelisada miili maha sõita, olgu laevaga või muud viisi. Noh, kui vesi jões tõusis, vedas taadil kord; ta püüdis selle parvetüki. Arvasime siis, et sõidame sellega Orleansi. Taadil ei vedanud kuigi kaua; aurik kihutas kord öösi parve esimese nurga puruks, me sadasime kõik vette ja rataste alla. Jim ja mina jõudsime pinnale, aga taat oli purjus, ja Ike kõigest nelja aastane, — nemad ei kerkinud kumbki enam pinnale. Noh, paar päeva tülitati meid rohkesti; inimesed tulid aina paatidega ja katsusid Jimi mu juurest ära viia; nad ütlesid, et ta on nende arvates põgenenud neeger. Nüüd me enam ei sõida päeval; öösi nad meid ei sega.»

337

Hertsog ütles:

«Jätke asi minu hooleks, ma katsun leida, kuidas me võiksime sõita ka päeval, kui tarvis. Ma mõtlen selle üle, — leiutan plaani, kuidas asjaga hakkama saab. Jätame täna selle küsimuse, sest muidugi me ei möödu sellest linnast seal päevavalgusel — see poleks võib-olla meie tervisele kasulik.»

Õhtul läks taevas pimedaks ja näis, nagu hakkaks sadama. Heledad välgud sähvisid õige madalas taeva all; puulehed hakkasid sahisema. Oli selgesti näha, et ilm läheb õige pahaks. Seepärast kõlasid hertsog ja kuningas meie vigvamis, et näha, missugused me magamisasemed on. Mu asemeks oli õlekott; see oli parem kui Jimi maisikõlgaste-kott. Maisikõlgastes on alati ka tõlvikuid, need vajutavad ja pigistavad; ja kui inimene teise külje keerab, siis kuivad kõlkad kähisevad, nagu püherdataks kuivanud lehtede kuhjas — kahin on sihuke, et magaja ärkab. Noh, hertsog arvas, et heidab minu asemele; kuid kuningas arvas, et tema heidab. Ta ütles:

«Ma usun, meie seisustevahe pärast peaksite taipama, et maisikõlgastest ase ei kõlba mulle magamiseks. Hiilgus võtku kõlgastest ase endale.»

Jimil ja minul oli silmapilguks jälle suur hirm — kartsime, et nad lähevad uuesti riidu. Olime seepärast õige rõõmsad, kui hertsog ütles:

«See on mu saatus, et rõhujate raudkang mind alati põrmu tallab. Õnnetused on

murdnud minu endise uhke vaimu; ma annan järele, ma alistun. See on mu saatus. Olen üksi maailmas — las ma kannatan; võin seda taluda.»

Hakkasime minema, niipea kui pimedaks läks. Kuningas käskis meid just keset jõge tüürida ja ütles, et me tuld ei näitaks, kuni.linnast hulk maad eemal oleme. Varsti jõudsime väikese tuledekobara kohale — seal oli linn, teate — ja libisesime mööda umbes poole miili kauguselt. Kui me kolmveerand miili kaugusel olime, heiskasime märgulaterna üles. Ja kella kümne paiku hakkas sadama, puhuma, müristama ja välku lööma nii et lase aga pila. Kuningas käskis siis meid mõlemaid valvata, kuni. ilm paraneb; siis ronisid nad hertsogiga telki ja heitsid puhkama. Minu kord oli pärast keskööd

valvata, aga ma poleks ka siis magama heitnud, kui mul oleks voodi olnud, sest mitte iga päev ei näe sihukest tormi, — ammugi mitte! Heldeke, kuidas tuul ulgus! Ja iga sekundi tagant käis üle taeva hele juga, mille valgustusel olid näha valged laintepead poole miili kauguselt. Saared paistsid ähmaselt läbi vihma ja puud õõtsusid tuules. Siis kostus trahh! ... põmm! põmm! põmm-rõmm-rõmm-rõmm-rõmm-rõmm! Ja kõu läks mürinal ja parinal eemale ning kadus. Ja siis tuli säuh! uus välk ja uus kärgatus. Lained pidid mu mõnikord peaaegu parvelt vette uhtuma, aga mul polnud riideid seljas ja sellest poleks midagi olnud. Ajupalgid ei teinud meile seekord muret: välgud sähvisid ja kumasid alatasa, nii et neid aegsasti nägime ja võisime nad eemale tõugata või nende eest hoiduda.

Minu vahikord oli pärast keskööd, teate, aga seks ajaks olin hästi unine, seepärast ütles Jim, et ta valvab mu eest esimese poole mu ajast. Ta oli ses asjas alati kangesti hea. Roomasin vigvami, aga kuningas ja hertsog olid oma jalad sirgu ajanud, nii et mulle ruumi ei jätkunud. Heitsin siis välja, — vihmast ma ei hoolinud, sest see oli soe, ja lained ei käinud enam nii kõrgelt. Kella kahe ajal paisusid nad jälle; Jim pidi mu äratama, kuid ei teinud seda', sest arvas, et nad polnud küllalt kõrged, et kurja teha. Aga ta eksis selles, sest varsti tuli päris tugev voog ja uhtis mu jõkke. Jim pidi naeru kätte peaaegu surema. Teda oli väga kerge naerma panna ükskõik millega.

Jäin valvama ja Jim heitis pikali ning hakkas norskama. Pikapeale vaikis torm täiesti. Kui esimene tuluke rannalt paistma hakkas, äratasin Jimi, ja me viisime parve päevaks peitu.

Pärast hommikusööki võttis kuningas vanad kulunud kaardid ja mängis tükk aega hertsogiga, viis tsenti mäng. Siis nad tüdinesid sellest ja otsustasid valmistada «sõjaplaani», nagu nad seda nimetasid. Hertsog otsis oma reisikoti,põhjast ja tõi välja terve pataka väikesi trükitud sedeleid ning luges neid valjusti. Ühel sedelil oli, et «kuulus dr. Armand de Montalban Pariisist» teatud kohas ja paigas «peab loengu frenoloogia üle»; sissepääs kümme tsenti ja «iseloomu eritlus kaks-

kümmend viis tsenti tükist». Hertsog tähendas, et loengute pidaja oli tema. Teisel sedelil oli «Maailmakuulus Shakespeare'! mängija Garrick[1] noorem Drury Lane'i teatrist Londonist». Muil sedelitel oli tal hulk teisi nimesid ja ta tegi teisi imeasju, — näiteks leidis vett ja kulda «võlurivitsakesega», «kaitsvate nõiasõnadega» ja nii edasi. Viimaks ta ütles:

«Kuid näitekunsti muus[2] on mu lemmik. Kas olete iial laval olnud, majesteet?»

«Ei.» vastas kuningas.

«Lähete sinna enne, kui kolm päeva möödub, langenud suurus!» hüüdis hertsog. «Esimeses viisakas linnas, kuhu jõuame, üürime saali ja kanname ette mõõgavõitluse stseeni «Richard III»[3] ja palkonistseeni «Romeost ja Juliast»[3]. Kuidas see teile meeldib?»

«Olen kõigiks valmis, kui see raha toob, Bilgewater; aga näete, mul pole näitlemisest aimu ega ole ma sellest kuigi palju näinud. Olin liiga väike, kui taat oma lossis laskis näitemängu teha. Kas usute, et saate õpetada?»

«Tühi asi!»

«Suurepärane. Olekski himu midagi uut õppida. Hakkame siis kohe pihta.»

Siis jutustas talle hertsog, kes on Julia, ja ütles, et ta ise oli harjunud Romeo olema, nii et kuningas pidi mängima Juliat.

«Aga kui Julia on nihuke noor tüdruk, siis mu paljaspea ja valge põskhabe oleksid ehk temale haruldaselt veidrad, hertsog.»

«Ei, ärge muretsege, — need maamatsid ei taipa sellest midagi. Pealegi-, teate, mängite kostüümis ja see teeb inimese hoopis teiseks; Julia on palkonil, naudib kuuvalgust enne magamaminekut, tal on öösärk seljas ja kroogitud öötanu peas. Siin on osaliste kostüümid.»

Ta võttis kohvrist paar-kardinakalingurist ülikonda — need olid, nagu ta ütles, Richard III ja ta kambamehe keskaegsed raudriided — pika valge puuvillase öösärgi ühes sinna juurde kuuluva kroogitud öötanuga. Kunin-

1

gas oli rahuldatud; siis võttis hertsog oma raamatu ja luges osad ette kõige toredama pidulikkusega, rinda ette ajades ja näideldes, et õpetada, kuidas seda teha. Siis andis ta raamatu kuningale ja käskis teda oma osa pähe õppida.

Umbes kolme miili kaugusel oli jõekäänaku taga pisitilluke linn; pärast lõunat ütles hertsog, et ta oli välja mõelnud, kuidas päeval sõita, ilma et see Jimile kardetav oleks; ta lubas linna minna ja selle asja joonde ajada. Kuningas arvas, et ta läheb ka ja vaatab, kas saab midagi ette võtta. Meil oli kohv otsas, seepärast ütles Jim, et mingu ma parem

nendega kaasa ja ostku natuke kohvi.

Kui me linna saime, polnud seal kedagi näha; tänavad olid tühjad ja täitsa surnud ning vaiksed nagu pühapäeval. Leidsin haige neegri ühest hoovist päikesepaistelt; ta ütles, et kõik peale pisikeste laste, raukade ja hajgete olid läinud vabaõhu-jumalateenistusele kähe miili kaugusele metsa. Kuningas laskis juhatada, kuidas sinna minna, ja ütles, et läheb ja pöab seda jumalateenistust nii palju kui saab. Mind käskis ta kaasa tulla.

341

Hertsog ütles, et tema vajab trükikoda. Leidsime selle; oli üsna väike asutis puusepa töötoa peal. Ladujad ja puusepad olid kõik jumalateenistusele läinud; ükski uks polnud lukus. Oli räpane ja koristamata ruum; igal pool oli tindipritsmeid; seinu katsid sedelid hobuste ja põgenenud neegrite piltidega. Hertsog võttis kuue seljast ja ütles, et nüüd on asi joones. Me läksime siis kuningaga jumalateenistusele.

Jõudsime sinna umbes poole tunni pärast higist tilkudes, sest oli koledasti palav päev. Seal oli üle tuhande inimese, kes olid kahekümne miili kauguselt ümberkaudu kokku tulnud. Mets oli täis sõidu- ja veovankreid, puude külge seotud hobuseid, kes vankritest sõid ja sabadega kärbseid eemale peletasid. Oli vaiadest tehtud ja okstega käetud telke, kus müüdi limonaadi ja piparkooke ning virnade kaupa arbuuse, rohelist maisi ja muud sihukest kraami.

Jutlustati samasuguste telkide all; need olid ainult suuremad ja neisse mahtus hulk inimesi. Pingid olid pikuti läbi saetud palkidest; nende ümmargustesse külgedesse olid puuritud augud, kuhu toikad olid jalgadeks pistetud. Seljatuge neil pinkidel polnud. Jutlustaja jaoks oli kõrge lava teises telgiotsas. Naistel olid laiad kübarad päikesevarjuks peas; mõnedel olid poolvillased kleidid, teistel ruudulised puuvillasest riidest rõivad, üksi-kutel noortel olid sitskleidid. Mõned noormehed olid palja jalu ja paljudel lastel polnud muid riideid kui takune särk. Mõned vanad naised kudusid ja noored inimesed kurameerisid salaja.

Esimeses telgis, kuhu me läksime, ütles jutlustaja parajasti laulusõnu ette. Ta ütles kaks rida, siis laulsid kõik koos, ja seda oli uhke kuulda — inimesi oli nii palju ja nad laulsid nii valjusti. Siis ütles ta jälle kaks rida ette, ja nad laulsid; ja nn edasi. Rahvas sattus ikka enam hoogu ja laulis aina kõvemini ja kõvemini; lõpupoolel hakkasid mõned õhkama ja mõned hakkasid karjuma. Siis hakkas jutlustaja kõnelema. Ta hakkas tõsiselt pihta; õõtsus enne ühele poole lava servale ja teisele poole, kummardus siis üle lava esikülje — ta keha ja käed liikusid kogu aja, ja sõnu karjus ta kõigest jõust. Aeg-ajalt ta aina tõstis oma piibli kõrgele, avas selle,

näitas siiapoole ja sinnapoole ja hüüdis: «Seesinane on vaskmadu kõrves! Vaadake seda ja elage!» Ja rahvas karjus: «Au olgu Jumalale! Aamen!» ja nii läks see edasi, ja rahvas aina õhkas ja nuttis ja ütles aamen.

«Oh, tulge patukahetsejate pinki! Tulge, kes te olete patust mustad! (aamen!) tulge, kes te vaevatud ja koormatud olete! (aamen!) tulge, kes te jalutud ja pimedad olete! (aamen!) tulge, kes te vaesed ja viletsad olete ja need, kes häbisse on langenud! (aamen!) tulge, kõik, kes te väsinud ja rüvetatud olete ja kes te kannatate! tulge, kes te vaimust vaesed olete! tulge, kes te oma pattu kahetsete! tulge oma räbalates, patus ja mustuses! Puhastav vesi ootab teid, taevavärav seisab lahti, — oh, astuge sisse ja puhake! (aa-men! hosianna, hosianna, halleluuja!)»

Ja nii edasi. Ei saanud enam aru, mis jutlustaja ütles — nii tugev oli karjumine ja nutt. Inimesed tõusid hulgana püsti; tungisid kõigest jõust patukahetsejate pingi poole; pisarad voolasid mööda nägusid alla. Kui kõik patukahetsejad rüsinal esimeste pinkideni jõudsid, hakkasid nad laulma ja kisendama, heitsid meeletult ja pööraselt põlvili maha.

Noh, siis nägin, et kuningas tegi kaasa; ta hääl kostis teistest üle. Selle peale kobis ta üles lavale ja jutlustaja palus teda rahvale rääkida, ja ta tegi seda. Ta ütles neile, et oli mereröövel, — et oli olnud mereröövliks kolmkümmend aastat kaugel India ookeanil. Möödunud kevadel olevat ta meeskond lahingus tublisti vähenenud ja ta olevat nüüd kodumaale tulnud uusi mehi koguma. Aga tänu taevale olevat ta öösi paljaks röövitud, teda olevat ühegi tsendita aurikult kaldale heidetud. Ta olevat rõõmus selle üle, see olevat kõige õndsam, mis talle iial olevat juhtunud, sest nüüd olevat ta teiseks inimeseks saanud ja olevat esimest korda elus õnnelik. Vaesena nagu ta nüüd olevat, tahtvat ta kohe teele minna ja India ookeani tagasi rännata ja elulõppu käsutada, et katsuda mereröövleid õigele teele juhtida: tema võivat seda teha paremini kui keegi muu, sest ta olevat tuttav kõigi mereröövlite salkadega sel ookeanil. Võtvat küll kaua aega, enne kui ta ilma rahata sinna saab; aga ta

katsuvat siiski kuidagi sinna saada; ja iga kord, kui ta mõne mereröövli õigele teele pööraks, ütleks ta talle: «Ara täna mind, ära kiida mind; tänu ja kiitus kuulub armsale rahvale, kes Pokeville'i vabaõhu-jumalateenistusele oli tulnud — tõelistele inimsoo vendadele ja heategijatele — ja sellele armsale jutlustajale siin, — kõige ustavamale sõbrale, keda mereröövlil iial on olnud!»

Siis purskas ta nutma ja kõik teised nutsid ka. Siis hüüdis keegi: «Korjandus tema heaks! korjandus!» Noh, pool tosinat inimest oli kohe valmis korjama; aga keegi hüüdis: «Las ta ise korjab oma kübarasse!» Siis ütlesid kõik seda, jutlustaja ka.

Kuningas hakkaski siis rahva hulgas oma kübaraga kõndima, silmi hõõrudes, rahvast õnnistades, kiites ja tänades headuse eest nii kaugel võõrsil olevate mereröövlite vastu.

Aeg-ajalt kõige ilusamad tüdrukud tõusid püsti, pisarad nirisesid neil mööda põski, ja nad palusid, et ta laseks neid ennast mälestuseks suudelda. Ta laskis iga kord; mõnda neist kaelustas ja suudles koguni viis või kuus korda. Teda paluti nädalaks sinna jääda ja igaüks soovis, et ta tema majja elama tuleks; nad ütlesid, et see oleks neile auks. Aga ta ütles, et see olevat viimne vabaõhu-jumalateenistuse päev, siis ei võivat ta enam head teha; pealegi olevat tal rutt, et peatselt India ookeani jõuda ja mereröövlite seas tööle asuda.

Kui me parve juurde tagasi läksime ja ta raha hakkas lugema, siis selgus, et ta oli korjanud kaheksakümmend seitse dollarit ja seitsekümmend viis tsenti. Peale selle oli ta näpanud kaheteistkümneliitrilise viinaanuma, mille ta oli leidnud.vankri alt, kui me hakkasime läbi metsa koju tulema. Kuningas ütles, kõike kokku võttes olevat see päev üle löönud kogu ta senise tegevuse mis-jonialal. Ta ütles, erolevat kahtlust, et paganad ei saa-vat võistelda mereröövlitega, kui asi seisvat vabaõhu-jumalateenistuse koorimises.

Hertsog oli arvanud, et ta suuri asju oli teinud, — kuni kuningas tuli ja ta üle lõi; siis ei pidanud ta oma tegemisest enam nii palju. Ta oli trükkinud seal trükikojas kaks välkest hobusepassi talupoegadele ja töö eest neli dollarit võtnud. Ta oli kümne dollari väärtuses kuulutusi lehe jaoks vastu võtnud ja öelnud, et ta need nelja

dollari eest sisse paneb, kui nad kohe maksavad, — nad. olidki maksnud. Ajalehe hind oli kaks dollarit aastas, aga ta oli vastu võtnud kolm tellimist poole dollariga tükist, tingimusega, et tellijad ette maksavad. Nad tahtsid maksta küttepuude ja sibulatega nagu harilikult, aga ta ütles, et oli ettevõtte äsja ostnud ja hinnad maha löönud, nii kuidas ta vähegi võis, kuna vajas raha. Ta ladus väikese omatehtud luuletuse — kolm salmi, hästi armsad ja haledad. Luuletuse nimi oli «Jah, murra, külm maailm, see vaevlev süda!» Ta jättis ladu trükivalmis seisma ega nõudnud selle eest midagi. Noh, ta oli kokku üheksa ja pool dollarit teeninud ja ütles, et oli selle eest ilusa päevatöö teinud.

Siis näitas ta meile veel midagi, mis ta oli ilma hinnata trükkinud, sest see oli meile. See oli sedel põgenenud neegri pildiga, neegril.oli pamp kepiga õlal, ja selle alla oli kirjutatud «200 dollarit vaevatasu». Kirjutis käis Jimi kohta ja kirjeldis passis täpselt. Seal oli öeldud, et ta oli talvel põgenenud St. Jacques'i istandikust, nelikümmend miili teisel pool New-Orleansi, ja et ta oli arvatavasti läinud põhja poole; ja et see, kes ta püüab ja tagasi saadab, saab vaevatasu, ja kõik kulud kaetakse.

«Nüüd,» ütles hertsog, «võime siitpeale päeval sõita, kui tahame. Kui näeme kedagi lähenemas, seome Jimi käed-jalad nööriga kinni, paneme ta vigvami, näitame seda kuulutust ja ütleme, et püüdsime, ta ülalpool, et oleme liiga vaesed ega saa aurikuga

sõita ja laenasime seepärast sõpradelt selle väikese parve ja läheme vaevatasu järele. Raudus ja ahelais mõjuks Jim paremini, aga
see ei sobiks me jutuga, et oleme nii vaesed. Oleks nagu liiga tore. Nöör on kohasem — peame hoolitsema ühtluse eest, nagu laval räägitakse.»

Ütlesime kõik, et hertsog oli väga nupukas, ja et enam polnud kardetav päeval sõita. Uskusime, et jõuame öö jooksul nii palju edasi, et oleme väljas segaduse piirkonnast, mille hertsogi tegevus selles väikelinnas arvatavasti tekitas. Siis võisime, kui tahtsime, edasi sõita, nii et vesi vahutas.

Püsisime paigal ja olime tasa ega näidanud endid kella kümneni; siis lasksime parve liikvele ja läksime lin-

nast õige kaugelt mööda. Laternat ei süüdanud me enne kui linn oli kaugel seljataga.

Kui Jim mind hommikul kell neli äratas, et mind valvama jätta, küsis ta:

«Huck, mis sa arvad, kas me sel teekonnal kohtame veel sihukesi kuningaid?»

«Ei,» vastasin ma, «arvan, et mitte.»

«Noh,» ütles ta, «see on siis hea. Olgu üks kuningas või kaks, aga sellest jätkub. See üks on kõvasti purjus ja hertsog mitte vähem.»

Selgus, et Jim oli katsunud panna teda prantsuse keelt rääkima, et kuulda, kuidas see kõlab, aga kuningas oli öelnud, ta olevat nii kaua meie maal elanud ja tal olevat nii palju muresid olnud, et ta prantsuse keele olevat unustanud.

21. PEATÜKK

Päike oli tõusnud, kuid me sõitsime edasi ega pannud parve kinni. Viimaks tõusid kuningas ja hertsog magamast, mõlemad õige haigete nägudega; aga kui nad olid üle parda hüpanud ja supelnud, hakkasid nad kaunikesti toibuma. Pärast hommikusööki istus kuningas parvenurgale, võttis saapad jalast, kääris püksid üles, laskis jalad mõnusasti vees kõlkuda, läitis piibu ja hakkas oma Romeod ja Juliat pähe õppima. Kui see tal kaunikesti selge oli, hakkasid nad hertsogiga koos harjutama. Hertsog pidi talle aina uuesti õpetama, kuidas iga lauset öelda. Ta laskis teda õhata ja kätt südamele panna; ja mõne aja pärast tegi kuningas seda üsna hästi.
«Ainult,» tähendas hertsog, «te ei pea nagu härg möirgama: Romeo! Peate seda ütlema mahedasti ja raugelt ja igatsevalt, — nii: R—o——o—meo! Nii on see mõeldud, sest Julia õa armas, magus nooruke tütarlaps, teate, ta ei kisenda nagu eesel!»
Noh, seejärel võtsid nad kaks pikka mõõka, mis hertsog oli tammelattidest teinud, ja hakkasid vehklemist harjutama. Hertsog nimetas ennast Richard III. Suurepärane oli vaadata, kuidas nad mööda parve uhkeldasid. Aga viimaks kuningas libises ja kukkus vette; selle järel nad puhkasid ja rääkisid igasugustest seiklustest,

mis neil varematel aegadel oli olnud mööda jõe kaldaid hulkudes.

Pärast lõunasööki ütles hertsog:

«No, Capet[1], peame korraldama esmajärgulise etenduse, teate, arvan, et tuleb veel midagi juurde panna. Meil peab mõni.lisapala olema.»

«Mis lisapala, Bilgewater?»

Hertsog seletas talle ja ütles siis:

«Ma annan lisapalaks šoti laulu või meremehe toru-pillilaulu; ja teie — noh, noh, oot', ma mõtlen — oo! leidsin: te võite anda Hamleti monoloogi.»

«Hamleti — mis asja?»

«Hamleti monoloogi, teate, Shakespeare'! kõige kuulsam asi. Ah, see on jumalik! Vaimustab alati. Mu raamatus seda pole — mul on üksainus anne — aga ma arvan, et lapin selle kokku mälu järgi. Kõnnin silmapilgu edasi-tagasi ja vaatan, kas saan selle tagasi kutsuda mälu koobastest.»

Ta hakkaski edasi-tagasi käima, mõeldes ja aeg-ajalt hirmsasti kulme kortsutades. Siis tõstis ta kulmud kõrgele, pani käe otsa ette, tuikus ja oigas. Siis õhkas, seejärel valas ühe pisara. Ilus oli teda vaadata. Viimaks tuli talle kõik meelde. Ta käskis meid tähele panna. Siis võttis ta väga õilsa seisaku, üks jalg ees, käsivarred õieli, pea kuklas. Taevasse vahtides hakkas ta karjuma ja padisema ja hambaid krigistama; seejärel ulgus ta, vehkis kätega, ajas rinna ette ja etendas nii, et mina sihukest etendust veel polnud näinud. Kõne oli järgmine, — õppisin selle kerge vaevaga pähe, kui ta seda kuningale õpetas:

«Olla või mitte olla, see on küsimus,
Mis nii pika elu teeb õnnetuks.
Kes tahaks kannatada, kuni Birnami mets tuleb Dunsinane'i?
Hirm selle ees, mis pärast surma tuleb,
Viib süütute rahu,
Suure looduse abimehe,
Ja teeb meist koleda saatuse nooled,
Mis lendavad tundmatusse.

1 Prantsuse vana dünastia nimi.

See mõte siin meid peatagu!
Duncan su koputusest ärgaku!
Kes taluks aja viha,

Vägevate ülekohut, uhkete vägivalda,
Seaduse pikalisust ja ta piina rahu
Keset surmavat kõrbe ja südaööd, kui
Hauad haigutavad pühalikus pimeduses?
Seal on maa, kust ükski tagasi ei tule,
kust tuleb mürk, mis tervet ilma täidab,
kus rahvas kõigub kahevahel.
Kõik õnnepilved meie peade kohalt
Ta soovi mõjul ära pöörduvad
Veel enne, kui nad teoks end muutnud on.
Oh eesmärk, mille poole püüdvad kõik!
Ent vaiki, kaunis Ophelia:
Ei, ära ava rasket kivikurku,
Vaid mine kloostrisse, — jah, mine!»

Noh, vanamehele meeldis see kõne, ta õppis selle kole ruttu ära ja kandis suurepäraselt ette. Näis, kui oleks ta just selle jaoks sündinud; kui ta täitsa asja juures ja erutatud oli, siis oli päris liigutav, kuidas ta ägas ja puhkis ja väänles seejuures.

Niipea kui seks võimalust oli, trükkis hertsog mõned müürilehed; pärast seda oli parvel kaks või kolm päeva ebatavaliselt rahutu, sest polnud enam muud, kui alatasa vehklemisharjutused ja proovid, — nagu hertsog ütles. Ühel hommikul, kui olime õige kaugele Arkansase osariigi südamesse jõudnud, nägime eemalt väikest linna suure jõekääru juures. Peatusime umbes kolmveerand miili ülalpool ojasuudmes, mis kadus küpresside vahele nagu tunnelisse.- Istusime kõik peale Jimi paati ja läksime linna vaatama, kas seal on võimalust etendust korraldada.

Meil vedas suuresti: pärast lõunat pidi seal tsirkuseetendus olema ja maarahvas oli juba hakanud linna tulema igasuguste vanade logisevate vankritega ja ratsa. Tsirkus pidi e.nne õhtut jälle edasi sõitma, nii võis meie etendusel hea menu olla. Hertsog üüris kohtumaja, me käisime ringi ja kleepisime müürilehti. Need olid järgmised:

SHAKESPEARE'! UUESTISÜND!!!

IMETAOLINE ATRAKTSIOON! = AINULT TÄNA ÕHTUL! =

Maailmakuulsad näitlejad

David Carrick noorem Drury Lane'i Teatrist Londonist,
ja
Edmund Kean vanem Royal Haymarket'1 Teatrist, Whitechapel’is, Pudding Lane’il, Piccadilly's, Londonis, ja kuninglikkudest mandri teatritest ülevas Shakespeare'! näidendis

PALKONISTSEEN!!

Romeo . . . . mr. GARRICK
Juha . . . . mr. KEAN

S Kõigi *näiteseltskonna jõudude koostegevusel! Uued kostüümid, uus lavastus, uued dekoratsioonid!*

TEISEKS:

Jube, meisterlik ja verd tarduma panev
MÕÕGAVÕITLUS
Richard III-ndast!

Richard III .... mr. GARRICK
Richmond . . . . mr. KEAN

Peale selle:

(erilise soovi peale)
Hamleti surematu monoloog!!
Kannab ette kuulus Kean!
300 õhtut ühtejärge *Pariisis ette kantud!*
Ainult täna Stitul, [edasilükkamatute etteastete parast Euroopas!
Pääsetähtede hind 25 tsenti, lastele ja teenijatele **10** tsenti.

Siis luusisime mööda linna. Kauplused ja majad olid enamasti vanad logisevad ja pragunevad plankhooned, mida iial polnud värvitud, nad seisid kolm või neli jalga maapinnast kõrgemal — postidel, et vesi nendeni ei ulatuks, kui jõgi üle kallaste tuleb. Majade ümber olid väikesed aiad, kuid neis nähtavasti vaevalt muud kasvatati kui umbrohtu, päevalilli ja tuhahunnikuid, vanu krimpsu-tõmbunud saapaid ja kingi, pudelikilde, närusid ja kõlbmatuks muutunud köögiriistu. Plangud olid mitmesugustest laudadest, mis eri aegadel olid kokku löödud; nad rippusid igapidi viltu, ja väravatel oli harilikult üksainus

hing, — seegi nahast. Mõni plank oli kunagi valgeks lubjatud — hertsog ütles, et vist Kolumbuse ajal. Enamasti oli aedades sigu ja inimesed ajasid neid välja.

Kõik poed olid ühe tänava ääres. Ees olid neil kõigil valged lõuendist aknakatused, mille lattide külge maainimesed oma hobused olid kinni sidunud. Aknakatuste all seisis igal pool tühje riidekaste. Hulkurid puhkasid kogu päeva kastidel, lõikudes neid oma taskunugadega, närides tubakat, haigutades ja ringutades — see oli kangesti labane rahvas. Neil olid enamasti kollased õlgkübarad, laiad nagu päevavarjud; kuubi ega veste neil polnud. Nad hüüdsid üksteist: Bill! ja: Buck! ja: Hank! ja: Jõe! ja: Andy! ja lobisesid laisalt ja sõnu venitades ning tarvitasid õige palju vandesõnu. Ka iga aknakatuseposti najale toetus üks hulkur, enamasti käed püksitaskutes, kust nad ainult siis välja võeti, kui tarvis oli kelleltki tubakat laenata või ennast kratsida. Muud nendelt ei kuulnud kui:

«Anna mulle põsetäis tubakat, Hank.»

«Ei saa, mul endal üksainus põsetäis järel. Küsi Billilt.»

Vahel Bill andis, vahel valetas ja ütles, et tal enam pole. Paljudel sihukestel hulgustel pole iial tsenti taskus ega ühtki põsetäit oma tubakat. Tubakat nad alati laenavad. Nad ütlevad teisele: «Hea oleks, kui sa laenaksid mulle põsetäie, Jack; ma just praegu andsin Ben Thompsonile oma viimase ... », mis on vale peaaegu alati; ainult võõras võib selle peale sisse kukkuda, Jack aga pole võõras, seepärast ta ütleb:

«Sina andsid teisele tubakat? Räägi seda oma õe vanale kassile! Maksa enne tagasi need põsetäied, mis sa mult juba oled laenanud, Lafe Buckner, siis laenan sulle tonni või paar tagasi ega võta sinult intressi selle pealt kah mitte.»

«Noh, ma ju kunagi maksin sulle tagasi kah.»

«Jah, kuus suutäit ehk. Aga laenanud oled laevatäie. Sa laenad poetubakat ja tagasi maksad neegrimusta.»

Poetubakas on lame must kämp, kuid need mehed närivad enamasti rulli palmitsetud loomulikke lehti. Kui nad põsetäie laenavad, siis ei lõika nad seda noaga rulli otsast, vaid võtavad rulli hammaste vahele, rebivad hammastega ja sikutavad kätega, kuni rull kätkeb — mõnikord vaatab siis tubakaomanik kurvalt oma rulli, kui selle tagasi saab, ja ütleb kuiva pilkega:

«Teinekord anna põsetäis tagasi, tead, ja jäta rull endale.»

Tänavad ja teed ses linnas olid läbini porised — seal polnudki muud kui pori: must tõrv ja mõnes kõhas ligi jalasügavune. Kahe ja kolme tolli sügavune oli see igal pool. Sigu luusis ja röhkis kõikjal. Mudane emis tuli põrsakarjaga laisalt piki tänavat ja külitas otse inimeste jalgu, nii et rahvas pidi ringi minema; emis heitis siruli, pani silmad kinni ja liigutas kõrvu;

porsad imesid, ja vanal oli nii õnnelik nägu, nagu oleks talle seal olemise eest makstud. Varsti hõikas mõni hulgustest: «Hoo! Võta! Naksa, Tige!» Ja koledasti kisades pistis emis minema, sest paar koera sikutas teda kõrvust ja kolm või neli tosinat olid lähenemas. Siis tuli elu kõigisse hulgustesse, nad jälgisid asjakäiku, naersid seda nalja ja olid kära eest tänulikud. Siis jäid nad vaikseks, kuni kuskil koerad hakkasid purelema. Miski ei ergutanud nii ega teinud neid nii õnnelikuks kui koertevõitlus.

Jõe ääres kükitasid mõned majad kalda köhal, küürus ja kummargjl, valmis iga silmapilk vette kukkuma. Inimesed olid neist välja kolinud. Mõne maja nurga alt oli kallas õõnes, nii et nurk rippus õhus. Enamasti elasid inimesed nende sees, kuid see oli hädaohtlik, sest mõni-kord langeb äkki majasuurune tükk kallast sisse. Mõnikord hakkab veerandi miili suurune maalapp libisema ja vajub ja vajub, kuni see suve jooksul jõkke langeb.

Sihuke linn peab aina taganema ja taganema ja taganema, sest jõgi aina sööb kallast.

Mida lähemale jõudis pärastlõuna, seda rohkem oli tänavatel vankreid ja hobuseid, ja alatasa tuli neid juurde. Perekonnad olid maalt lõunasöögi kaasa toonud ja sõid vankrites. Joodi õige palju viina ja ma nägin .kolme löömingut. Äkki hõikas keegi:

«Sealt tuleb vana Boggs! Tuleb maalt, et ennast kord kuus täis juua! Sealt ta tuleb, poisid!»

Kõik hulgused olid rõõmsad; arvan, nad olid harjunud Boggsiga nalja saama. Üks nendest ütles:

«Tahaks teada, kellele ta seekord kallale läheb. Oleks la kõigile naha peale andnud, kellele ta viimase kahe-kümne aasta jooksul on anda tahtnud, ta oleks kuulus mees.»

Teine ütles:

«Tahaks, et va Boggs ähvardaks mind, siis oleks kindel, et ma sajal aastal ei sure.»

Boggs tuli oma hobuse seljas tormates, röökis ja kisendas nagu indiaanlane ja hõikas: «Hoidke alt! Olen sõjaretkel! Kirstuhinnad tõusevad!» Ta oli purjus ja tuikus sadulas. Ise oli enam kui viiekümne aastane, nägu oli väga punane. Igaüks karjus talle vastu, teda naerdi ja nöögiti, ja tema nöökis vastu. Ta ütles, et näitab neile ja annab neile, nii et küll saab; ,aga et praegu pole tal aega, sest ta olevat linna tulnud, et tappa kolonel Sherburn, ja ta põhimõtteks olevat: «Enne liha ja siis kartulid takkapihta.» Ta nägi mind, ratsutas lähemale ja ütles: «Kust sa tuled, poiss? Oled valmis surema?» Siis ratsutas ta edasi. Mul oli hirm, aga üks mees ütles:

«Ta ei mõtle midagi paha; nii ta lärmab alati, kui purjus on; ta on kõige pehmeloomuliseni vana tola me maal — ei tee kellelegi paha, ei purjuspäi ega kai-nelt.»

Boggs ratsutas kõige suurema poe ette linnas, kummardas pea aknakatuse alla ja karjus: «Tule välja, Sherburn! Tule välja ja astu mehe ette, keda sa tüssasid! Sind koera ma otsin

ja küllap ma su taban ka!»
352

Nii ta lärmas edasi, karjudes Sherburnile, mis aga keele otsa juhtus. Kogu tänavatäis rahvast kuulas ja naeris. Viimaks tuli poest uhke ilmega umbes viiekümne viie aastane mees — ta oli lisaks kõige paremini riietatud mees linnas — ja rahvasumm taganes kahele poole, et teda läbi lasta. Ta ütles Boggsile kole rahulikult ja pikkamisi:

«Olen sellest tüdinud, kuid kannatan kella üheni. Kella üheni — mitte kauem. Kui te pärast kella üht veel kordki suu mu vastu avate, siis leian teid, ükskõik kuhu te ka kaoksite!»

Ta pöördus ümber ja läks poodi. Rahvasumm oli tublisti kainemaks jäänud, keegi ei naernud enam. Boggs ratsutas edasi ja vandus Sherburni nii valjusti kui ta jaksas kisendada. Ta ratsutas tänava lõpuni, tuli varsti tagasi ja peatus poeukse ees, aina vandudes. Mitu meest kogunes ta ümber ja katsus teda vaikima panna; ta ei vaikinud. Talle öeldi, et kell saab umbes viieteistkümne minuti pärast üks, ja et ta peab koju minema — ja nimelt otsekohe. Aga ei aidanud midagi. Ta vandus kõigest jõust edasi, paiskas oma kübara mutta, ratsutas sellest üle ja kihutas lehvivate hallide juustega mööda tänavat edasi. Igaüks, kes ta ligi pääses, katsus kõigest väest teda hobuse seljast maha vedada, et teda luku taha panna, kuni ta jälle kaine oleks. Aga ükski asi ei aidanud; ta kihutas mööda tänavat tagasi ja sõimas uuesti Sherburni. Viimaks ütles keegi:

«Kutsuge ta tütar! Ruttu kutsuge ta tütar! Mõnikord ta kuuleb tütre sõna. Tütar on ainus, kes võib tast jagu saada!»

Keegi läks joostes. Ma läksin mööda tänavat natuke maad edasi ja jäin seisma. Umbes viie või kümne minuti pärast tuli Boggs jälle — kuid mitte ratsa. Ta tuikus palja peaga mööda tänavat minu poole, kummalgi pool sõber, kes ta kätest kinni hoidsid ja teda ruttu edasi talutasid. Ta ei märatsenud enam ja näis rahutu; ta ei pannud enam vastu, vaid püüdis ise ka rutata. Keegi hõikas:

Vaatasin, kes see oli, ja see oli kolonel Sherburn. Ta seisis täitsa liikumatult keset tänavat, parem käsi õieli
353

ja käes püstol. Ta ei sihtinud, vaid hoidis püstoli suu vastu taevast. Samal silmapilgul nägin, kuidas noor tütarlaps tuli joostes ja kaks meest ühes temaga. Boggs ja ta kaaslased pöördusid ümber, et näha, kes oli hüüdnud; kui nad nägid püstolit, kargasid mehed kõrvale: püstoli suu langes aeglaselt ja ühtlaselt madalamale — mõlemad kuked olid vinnas. Boggs tõstis mõlemad käed üles ja ütles: «Oh jumal, ärge laske!» Põmm! käis esimene pauk. Boggs haaras kätega õhku ja tuikus. Põmm! käis teine pauk ja ohver kukkus selili maha — raskelt ja liikumatult, käed laiali. Tütarlaps kiljatas, ruttas ligi ja heitis kummuli oma isa kõhale, nuttes ja öeldes: «Oo! ta tappis tema; ta tappis tema!» Rahvasumm valgus . nende

ümber kokku üksteist tõugates ja lükates, kael ad õieli, näha püüdes. Seespoololijad katsusid teisi taga trügida ja hüüdsid: «Tagasi! tagasi! Laske tal ometi hingata! andke talle õhku!»

Kolonel Sherburn viskas püstoli maha, pööras kanna peal ringi ja läks ära.

Boggs kanti väikesesse rohupoodi. Rahvas trügis aina samaviisi ligi. Kogu linn käis viijate kannul; ma läksin ruttu ka ja sain hea koha akna juurde, kus ma üsna lähedal - olin ja võisin sisse vaadata. Ta asetati põrandale, suur piibel pandi ta pea alla, teine piibel lahtiselt ta rinnale. Enne avati ta särk ja ma nägin, kust teine kuul oli sisse läinud. Ta tõmbas veel umbes kaksteist korda vaevaliselt hinge; kui ta õhku ahmis, kerkis piibel rinnal ja langes jälle, kui ta õhku välja hingas. Siis oli ta tasa; ta oli surnud. Mehed kiskusid tütre ta juurest ara; see kiljus ja nuttis; teised viisid ta minema. Tütar oli umbes kuueteistkümne aastane, väga armas ja lahke-näoline, kuid hirmus kahvatu ja kohkunud.

Noh, varsti oli kogu linn seal; trügiti ja tõugeldi, rüseldi ja tungiti, et' pääseda akna ligi ja sisse vaadata, kuid need, kel head köhad olid, ei tahtnud neid ära anda, ja nende taga olijad ütlesid kogu aeg: «Kuulge, poisid, te olete nüüd küllalt vahtinud. Pole kellegi kord ega kohus, et teie vahite kogu aeg ja kedagi muud ligi ei lase. Teistel on niisama suur õigus vaadata kui teil.»

Teised haukusid tublisti vastu, seepärast ma, lipsasin minema — arvasin, et ehk tuleb rassimine. Tänavad olid

täis ja igaüks oli ärritatud. Kõik, kes laskmist nägid, jutustasid, kuidas see juhtus; iga sihukese mehe ümber oli suur rahvasumm rüsinal koos, kõik ajasid kaelad õieli ja kuulasid. Pikk sale mees pikkade juustega ja suure valge karvase torukübaraga kuklas näitas oma kõveraotsalise kepiga, kus kohas Boggs oli seisnud ja kus kohas Sherburn oli seisnud; ja rahvas käis ta kannul ühest kohast teise ja jälgis kõike, mis ta tegi. Noogutati päid märgiks, et saadi aru, kummarduti maa poole, käsi kintsudele toetades, ja vahiti, kuidas ta kepiga maas näitas üht ja teist kohta. Siis ajas mees ennast sirgu, jäi sinna seisma, kus Sherburn oli seisnud, kortsutas kulme, lükkas kübara silmile ja hõikas: «Boggs!» Tõstis siis kepi pikkamisi mehepea kõrgusele ja ütles: «Põmm!», tuikus, ütles veel kord: «Põmm!» ja kukkus selili. Need, kes asja olid näinud, ütlesid, et ta seda suurepäraselt tegi; ütlesid, et just täpselt nii oli kõik juhtunud. Siis võttis vähemalt tosin mehi pudelid taskust ja pakkus talle rüübata.

Noh, viimaks ütles keegi, et Sherburn tuleks lintsida. Minuti pärast rääkisid seda kõik. Niisiis hakati pööraselt karjuma ja kõiki ettejuhtuvaid pesunööre kaasa viies minema, et teda puua.

22. PEATÜKK

Mindi suure trobikonnaga mööda tänavat Sherburni maja poole, märatsedes, karjudes ja käratsedes nagu indiaanlased. Iga vastutulija pidi teed andma, kui ei tahtnud jalgu jääda ja puruks trambitud saada; kole oli seda näha. Lapsed pistsid inimestekarja eest ptehku, pujudes ja katsudes, et eest minema said. Kõik aknad tee ääres olid täis naistepäid, iga puu otsas oli neegri-g poiss; noorhärrasid ja preilnasid vahtis igast aiast. Niipea kui rahvakari lähenes, taganesid kõik ja kadusid kaugemale. Paljud naised ja tüdrukud nutsid ja vadistasid surmani hirmunult.

Sherburni lattaia ees trügiti nii tihedasse mütsakusse kui vähegi saadi; kära oli nii suur, et oma häält ei kuuldud. Oli väike paarikümne küünrane hoov. Keegi hõikas:

355

«Aed maha! aed maha!» Siis kuuldus raginat, rebimist, sikutamist, purustamist — ja aed oligi maas. Rahvasumma esimesed read veeresid õue nagu lained.

Just siis astus Sherburn oma väikese majaesise veranda katusele, kaheraudne püss käes; ta seisis täitsa rahulikult ja vabalt, sõnagi lausumata. Kära vaikis ja inimestelaine taganes.

Sherburn ei öelnud ikka sõnagi, ainult seisis ja vaatas alla. Vaikus oli hirmsasti rusuv ja ebamugav. Sherburni pilk libises pikkamisi üle rahvahulga; kui pilk peatus, katsus rahvas iga kord talle näkku vaadata, kuid ei suutnud: kõik langetasid silmad ja tegid näo nagu peksasaanud koerad. Õige varsti hakkas Sherburn nagu naerma; see polnud meeldiv naer, vaid naer, mis tekitab tunde, nagu pureksite liivast leiba.

Siis ta ütles aeglaselt ja põlglikult:

«Teie mõtlete kah kedagi lintsida! Naljakas. Arvate, teil on julgust meest lintsida! Olete küllalt julged, et tõrvata ja sulgedesse kästa mõnd vaest, sõpradeta, hüljatud naist — ja arvate siis, et suudate käed mehe külge panna? Ei, mehel pole midagi karta kümne tuhande teiesuguse käes, — kuni valge on ja te tal selja taga pole.

Kas ma teid tunnen? Tunnen teid läbi ja läbi. Sündisin ja kasvasin Lõunas, olen elanud Põhjas; tunnen keskpäraseid inimesi siin ja seal. Keskpärased inimesed on argpüksid. Põhjas lasevad nad endid tallata, niipalju kui keegi tahab, ja lähevad koju, et paluda endale alandlikku vaimu ja kännatlikku meelt. Lõunas peatas üksainus mees üksipäini südapäeval postitõllatäie mehi ja röövis paljaks. Te ajalehed kutsuvad teid vapraks rahvaks, nii et peategi endid vapramaks kui ükski teine rahvas. Olete täpselt sama vaprad kui teised, mitte põrmugi vapramad. Miks te kohtunikud ei mõista mõrtsukaid surma? Sest nad kardavad, et poodu sõbrad nad pimedas selja tagant maha lasevad — ja seda nad teevadki.

Parem mõistetakse süüdlased vabaks; ja siis läheb mõni mees öösi, sada näokattes pelgurit selja taga, ja poob roimari. Tegite vea, et te ühtki meest kaasa ei toonud. See on

üks viga, ja teine on see, et te ei tulnud

pimedas ega võtnud näokatteid kaasa. Üks teie seast on osalt mees, Buck Harkness siin; poleks tema teid liikvele ajanud, siis poleks te sõnadest kaugemale saanud.

Teil polnud tahtmist tulla. Keskpärane inimene ei armasta sekeldusi ega hädaohtu. Teie ei armasta raskusi ega hädaohtu. Aga kui mõni poolik mees — nagu Buck Harkness — hüüab: «Lintsige ta! lintsige ta!», siis kardate taganeda; kardate, et tuleb ilmsiks, mis te olete: argpüksid! Seepärast hakkate rõkkama ja riputate endid selle pooliku mehe sappa, tulete märatsedes siia, vandudes, 'mis suuri asju te kõik mõtlete teha. Kõige viletsam asi on mõistmatu inimestekari. Sõjavägi on niisugune kari; ei võidelda loomupärasest julgusest, vaid julgusest, mida tekitab oma arvu teadmine, ohvitseride käsk. Inimestekari ilma juhtiva meheta on enam kui haletsusväärne. Mis nüüd puutub teisse, siis pole teil muud teha kui sabad sorgu tõmmata, koju minna ja urgu pugeda. Kui tõesti peaks keegi poodama, siis tehakse see pimedas, Lõuna kommete kohaselt. Ja kui peaks tuldama, siis näokatetega, — mõne mehe eestvõttel. Minge nüüd — ja võtke oma poolik mees kaasa.» Ta heitis püssi vasemale käsivarrele ja tõmbas kuke vinna, seda öeldes.

Inimestesumm voolas äkki tagasi, pudenes siis laiali ja pani liduma mitmele poole. Buck Harkness sibas teiste järele; nägi teine õige hale välja. Ma oleksin võinud paigale jääda, kui oleksin tahtnud, aga ma ei tahtnud.

Läksin tsirkuse juurde ja luusisin tagaseina läheduses, kuni valvur möödus; siis lipsasin telgiserva alla. Mul oli mu kahekümnedollarine kuldraha ja muud jaha ka, aga ma arvasin, et parem hoian seda, sest ei või teada, kui peatselt võib raha tarvis minna kodust kaugel ja võõraste seas olles. Ei suuda küllalt ettevaatlik olla. Ma pole tsirkuses rahakulutamise vastu, kui muu nõu ei aita; kuid pole mõtet raha raisata.

Oli tõesti tore tsirkus. Oli kõige hiilgavam etendus, mida.ma olin iial näinud, kui kõik paaridekaupa välja ratsutasid — aina džentlmen ja leedi kõrvu, mehed ainult pükste ja särgi väel, ilma kingadeta ja jalusteta, käed puusas, vabalt ja rahulikult. Neid võis kakskümmend

olla. Daamid olid kõik armsate nägudega ja väga ilusad; nad sarnanesid kõik päris tõeliste kuningannadega, riided maksid neil miljoneid ja olid üleni teemantidega kaetud. Oli kangesti ilus pilt; ma polnud iial midagi nii meeldivat näinud. Siis tõusid nad ükshaaval kõik püsti ja hõljusid ümber areeni nii armsalt ja õõtsuvalt ja painduvalt — mehed olid nii pikad ja kerged ja sirged orria nõksuvate ja kiikuvate peadega ülal kõrgel telgi-katuse all, ja iga daami

roosiõiesarnane kleit õõtsus pehmelt ja siidselt puusade ümber; nad olid nagu kõige ilusamad päevavarjud.

Siis ratsutasid nad aina kiiremini ja kiiremini; kõik tantsisid, tõstsid enne ühe jala õhku, siis teise. Hobused jooksid järjest enam viltu ja tallmeister käis keskel ringi, piitsa plaksutades ja hõigates: «Hei! hei!» Ja tola tegi nende taga nalja. Viimaks lasksid kõik ratsutid langeda, daarsid panid käed puusa, ja mehed käed vaheliti rinnale, — kuidas siis hobused vidakile ja kaares jooksid! Siis hüppasifl nad üksteise järele kõik maha ja tegid kõige ilusama kummarduse, mida ma iial olin näinud, ja jooksid minema. Ja kõik plaksutasid käsi ja olid kui pöörased.

Noh, kogu etenduse ajal tehti kõige imestusväärsemaid asju; ja tola tegi nalja, nii et naera kas või katki. Vaevalt sai tallmeister mõne sõna öeldud, kui ta jalamaid vastas nii naljakalt, et naljakamat ei saa maa peal enam olla. Ma ei saa aru, kuidas ta võis nii naljakas olla ja nii ruttu ja tabavalt vastata. Mina oleksin pidanud terve aasta mõtlema ja poleks sellega siiski toime saanud. Äkki hakkas üks purjus mees areenile kippuma, ütles, et tahab ratsutada, — et ta võib ratsutada niisama hästi kui iga teine. Talle vaieldi vastu ja katsuti temast lahti saada, aga ta ei tahtnud kuulata ja kogu etendus jäi seisma. Siis hakkasid vaatajad ta peale karjuma ja ta üle nalja heitma; see vihastas teda, ta hakkas kisendama ja käratsema. See tegi vaatajad pahaseks, hulk mehi tõusis pinkidelt püsti ja jooksis areenile, hüüdes: «Lööge ta maha! Lööge ta maha!» Ja paar naist hakkas kiljuma. Siis pidas tallmeister väikese kõne ja ütles, ta lootvat, et ei teki segadust; ja kui mees tõotab, et ta enam ei käratse, siis laseb ta teda ratsutada, kui ta

arvab, et suudab hobuse seljas püsida. Siis naersid kõik ja ütlesid: hea küll! ja mees läks. Niipea kui ta hobuse selga sai, hakkas hobune tagant üles lööma ja ringi keksima ja tantsima; kaks tsirkuseteenrit rippusid ta ohjade küljes, katsudes teda kinni hoida, purjus mees aga rippus hobuse kaelas ja ta kannad lendasid hobuse iga hüppe juures õhku. Kogu rahvahulk seisis püsti, kisas ja naeris, nii et pisarad jooksid silmist. Ja viimaks kiskus hobune ennast kõigi tsirkuseteenrite kiuste lahti ja pistis kihutama, aina ringi ümber areeni. Joobnu rippus hobuse kaelas, esiti rippus üks jalg ligi maad, siis rippus teiselt poolt teine jalg ligi maad; ja inimesed olid kui hullud. Mu meelest see polnud naljakas; ma värisesin üleni, nähes, missuguses hädaohus mees oli. Aga varsti ta upitas enda sadulasse ja sai ratsmed kätte, siia-sinna tuikudes. Minuti pärast ta viskas ratsmed käest ja seisis sadulas püsti! Ja hobune kihutas kui tuli-kahjule. Mees seisis vabalt ja rahulikult, nagu poleks ta eluilmaski purjus olnud; siis hakkas ta endal riideid seljast kiskuma ja ära loopima. Ta loopis neid, nii et õhk täis oli, — kokku kiskus ta endal seitseteist kuube seljast. Siis seisis

ta sadulas — sale ja ilus — kõige toredamad ja kaunimad riided seljas. Ta andis hobusele piitsa ja pani ta veel kiiremini jooksma. Lõpuks hüppas ta maha, tegi kummarduse ja läks hüpeldes riietusruumi. Kõik karjusid heameelest ja imestusest.

Siis tallmeister nägi, kuidas teda oli tüssatud, ja oli nii õnnetu kui vähegi võib olla. See oli üks ta enda mehi! Ta oli kogu selle nalja omast peast välja mõelnud ega olnud sellest kellelegi rääkinud. Noh, minu meelest oli rumal küll sedasi sisse kukkuda; ma poleks tahtnud selle tallmeistri kõhal olla mitte tuhande dollari eestki. Ma ei tea — võib-olla on toredamaid tsirkusi olemas, mina pole juhtunud neid nägema. Igatahes oli see minule hea küll; ükskõik, kus ma seda tsirkust jälle kohtan — vaatama lähen seda kindlästi jälle igal ajal.

Noh, õhtul oli meie etendus. Aga seal oli ainult umbes tosin inimesi, nii et parajasti kulud olid kaetud. Naerdi kogu aeg, see tegi hertsogi vihaseks. Ja kõik läksid ara, enne kui etendus oli otsas; peale ühe poisi, kes magama oli jäänud. Hertsog ütles, need Arkansase lollpead ei

saavat Shakespeare'st aru; nad vajavad kerget naljamängu — ja võib-olla midagi veel halvemat kui kerge naljamäng, arvas ta. Ta ütles, et võib kohaneda nende maitsega. Järgmisel hommikul ta võttis mõned suured poognad kirjutuspaberit ja musta värvi ja joonistas mõned müürilehed, mis ta seintele kleepis. Need olid järgmised:

K O H T U H O O N E S

Ainult 3 päeva!

Ainult 3 päeva!

Maailma kuulsad näitlejad

DAVID GARRICK NOOREM

ja

EDMUND KEAN VANEM

Londoni ja mandri teatritest

Õudses kurbmängus

KUNINGA KAELKIRJAK

ehk

KUNINGLIK VÕRRATU

Sissepääs 50 tsenti. Ja lõpul kõige suuremate .tähtedega:

DAAMIDELE JA LASTELE SISSEPÄÄS KEEIATUD.

«Nii,» ütles ta, «kui see ka ei tõmba, siis ei ftmne ma Arkansase rahvast!»

23. P E A T Ü K K

Noh, päev otsa oli hertsogil ja kuningal tegemist, lava ehitades, eesriiet paigale pannes ja küünlarida rambituledeks sättides; sel õhtul oli teater lühikese ajaga tungil täis. Kui ühtki inimest enam sisse ei mahtunud, läks hertsog uksehoidja kohalt ära, tuli tagant ringi lavale, jäi eesriide ette seisma ja pidas väikese kõne. Ta kiitis oma kurbmängu ja ütles, et see on kõige õudsem, mida iial elus nähtud. Nii ta lobises hulk aega kurbmängust ja Edmund Kean vanemast, kes pidi mängima ses peaosa. Viimaks, kui kõigi ootus oli küllalt üles kruvitud, tõmbas ta eesriide üles. Järgmisel silmapilgul tuli kuningas neljakäpuli lavale, täitsa alasti, üleni triibuliseks maalitud, iga värvi vöödiline ja kirendav kui vikerkaar. Ja — kuid parem vaikida ta välimusest, see oli metsik küll, kuid kole naljakas. Inimesed naersid endid poolsurnuks; ja kui kuningas oli küllalt keksinud ja keksis näitelavalt minema, siis möirati ja plaksutati käsi ja märatseti ja kriisati, kuni ta tuli tagasi ja tegi kõike veel kord. Selle'peale lasti teda kõike kolmandat korda teha. Noh, vana tobu tembud oleksid lehmagi naerma pannud. Siis laskis hertspg eesriide alla, kummardus rahvale ja ütles, suurt kurbmängu mängitavat veel ainult kahel õhtul tungiva kutse tõttu Londonisse, kus kõik piletid seks Drury Lane'i teatris olevat juba nüüd ära ostetud. Siis ta tegi teise kummarduse ja ütles, kui tal olevat korda läinud neile meeldida ja õpetlik olla, siis olevat ta üliväga tänulik, kui nad etendust soovitaksid oma sõpradele ja saadaksid ka nemad seda vaatama. Paarkümmend inimest hüüdis: «Mis, etendus on otsas? Ja see oli kõik?» Hertsog ütles jah. Siis tekkis suur kära. Kõik karjusid «tüssamine!», tõusid püsti ja kippusid lavale näitlejate kallale. Aga üks suur, peene välimusega mees hüppas pingile ja hüüdis:

«Pidage! Üks ainus sõna, dzentlmenid!» Teised jäid kuulama. «Meid on tüssatud — koledasti tüssatud. Kuid ma arvan, meil ei tarvitse saada kogu linna naerualusteks ega kuulata teiste pilkeid eluotsani. Ei! Peame siit rahulikult väljuma, etendust ülistama ja kõik teised ka sisse

vedama. Siis oleme ühed head kõik! On's mul õigus või mitte? («Oh! Kohtunikul on õigus!» hüüdsid kõik.) «Hüva! Siis — mitte sõnagi tüssamisest. Minge koju ja soovitage igaühele

tulla kurbmängu vaatama.»

362

Järgmisel päeval ei räägitud linnas muust kui selle etenduse toredusest. Maja oli õhtul jälle puupüsti täis ja me tüssasime rahvast samal viisil. Kui mina ja kuningas ning hertsog läksime koju parvele, sõime kõik õhtust; umbes kesköö paiku käskisid nad meid Jimiga parve keset jõge viia ja teises kohas, umbes paar miili linna taga ära peita. Kolmandal õhtul oli teater ka puupüsti täis; seekord polnud uusi tulijaid, vaid kõik olid etendust eelnenud õhtutel juba näinud. Seisin hertsogi lähedal ukse juures ja nägin, et igal sisseminejal olid taskud pungis või oli midagi kuue all peidus. Mul oli taipu küllalt, et märgata: need polnud just hea lõhnaga asjad. Tundsin tugevat mädamunade haisu, roiskunud kapsaste haisu ja muude sihukeste asjade lehka. Kui läheduses on surnud kass, siis vean kihla, et ma seda ometi haisust tunnen — kuuskümmend neli surnud kassi toodi sisse. Läksin korraks sisse, aga haisude mitmekesisus oli nii suur, et ma ei suutnud seda kannatada. Noh, kui enam inimesi sisse ei mahtunud, andis hertsog ühele nolgile veerand dollarit ja käskis teda tema eest natuke aega ukse juures olla; siis läks ta tagant lavaukse poole, mina ta kannul. Aga niipea kui me nurga taha pimedasse jõudsime, ütles ta: «Käi nüüd kähku, kuni majade juurest eemale jõuad; siis plaga parve poole, nagu oleks kurat sul kannul!»

Tegin seda ja tema tegi sedasama. Jõudsime ühel ajal parve juurde; ja vähem kui kahe sekundi pärast libisesime pärivett. Kõik oli pime ja vaikne; tüürisime jõe keskpaiga poole, ilma et ükski oleks sõna lausunud. Arvasin, et vaene kuningas oli nüüd saalitäie rahva käes hädas; aga ei sugugi: varsti roomas ta vigvamist välja ja ütles:

«Noh, kuidas lugu lõppes, hertsog?»

Ta polnud üldse linnas käinudki!

Me ei süüdanud tuld, enne kui olime kümne miili kaugusel sest linnakesest. Siis tegime tuld ja valmistasime õhtusöögi; kuningas ja hertsog naersid nii et kõhud katki selle üle, kuidas nad olid inimesi ninapidi vedanud. Hertsog ütles:

«Kollanokad, lollpead! Ma teadsin, et esimene maja-täis peab suu ja laseb teised ka sisse kukkuda; ja tead-

353

sin, et nad kolmandal õhtul katsuvad me naha kallale kippuda, arvates, et nüüd on meie kord! Noh, oli ikkagi nende kord, ja ma annaksin paljugi, et teada saada, kuidas nad hakkama said. Tahaksin kangesti teada, kuidas nad juhust kasutasid. Nad võisid ju lõbusa õhtusöögi korraldada — toiduaineid oli neil kaasas küllalt.»

Kelmid olid kolme õhtuga nelisada kuuskümmend viis dollarit sisse teinud. Ma pole varemini näinud, et keegi oleks raha nende viisi kühvliga kokku ajanud.

Viimaks, kui nad norsates magasid, ütles Jim:

«Kas sind ei pane imestama nende kuningate teod, Huck?»

«Ei,» ütlesin ma, «ei pane.»

«Miks mitte, Huck?»

«Noh, sellepärast mitte, et nad on niiviisi kasvatatud. Arvan, nad on kõik ühesugused.»

«Aga, Huck, need kuningad on ju päris kelmid — seda nad on. Päris õiged kelmid!»

«Noh, seda minagi ütlen; kõik kuningad on kelmid, niipalju kui ma tean.»

«Kas tõesti?»

«Loe kord kuningatest — siis näed. Loe Henry VIII-ndat. Tollega võrreldes on meie oma päris süütu ingel. Loe Charles II-st, Louis XVI-ndat, Louis XV-ndat, James II-st, Richard Ill-ndat ja paljudest muudest, — rääkimata neist saksi valitsejatest, kes vanasti elasid hullemini kui Kain. Oi, sa oleksid pidanud nägema Henry VIII-ndat ta õitseajal. See oli alles õis! Ta võttis iga päev uue naise ja laskis tal teisel hommikul pea maha raiuda. Ja tegi seda sama .ükskõikselt nagu oleks ta käskinud paar muna tuua. «Tooge Nel Gwynn!» ütles ta. Teisel hommikul: «Raiuge ta . pea maha!» Raiuti. «Tooge Jane Shore!» ütles ta ja toodigi. Teisel hommikul: «Pea maha!» ja võetigi pea maha. «Helistage, et tuleks ilus Rosamund.» Ilus Rosamund tuleb helina peale. Teisel hommikul: «Pea maha!» Ja igaühht neist laskis ta endale öösr ühe jutu jutustada. Kui ta sel korribel oli tuhat üks juttu kokku saanud, tegi ta neist raamatu ja nimetas selle Põhiseaduse raamatuks[1], — see oli hea ja asjakohane

1 Domesday-Book = Põhiseaduse raamat, a. 1089* alustatud inglise vanim riigi seadustekogu.

nimi. Sa ei tunne kuningaid, Jim, aga mina tunnen neid; ja see meie va kuninga-kaabakas on parem kui enamik kuningaid ajaloos. Ütleme, Henry tahab meie maaga äkki sõdima hakata. Kuidas ta seda toimetab, mis sa arvad? Annab etendusi? Ei, järsku laseb ta kogu teetagavara Bostoni sadamas üle parda loopida, laseb mõne iseseisvusekuulutuse lendu ja ütleb, et tulge aga! .. . Nii tegi tema — ta ei lasknud iialgi teisi ka midagi teha. Kord kahtlustas ta oma isa, Wellingtoni hertsogit. Hüva, mis ta siis teeb? kutsub tema etendusele? Ei — uputab ta viinatoobrisse nagu kassi. Oleta, et inimesed jätsid raha ta lähedale laokile, ja mis ta tegi? Näppas raha ara. Oleta, et ta tegi mõne lepingu, sa maksid talle, aga ei seisnud just kogu aeg ta kõrval lepingu täitmist nõudes, — mis ta tegi? Ta tegi iga kord otse vastupidist. Oleta, et ta avas suu, — mis siis? Kui ta jalamaid ei pannud suud kinni, siis tuli sealt tingimata vale. Sihuke elukas oli Henry. Kui tema siis oleks meie kuninga asemel, siis oleks selle linna käsi tuhat korda sandimini käinud. Ei taha öelda, et meie omad on tallekesed.— seda nad pole, kui asja lähemalt vaadata; aga tolle vana jäära vastu nad ei saa. Ma ei ütle muud kui: kuningad on kuningad, seal pole midagi parata. Alatud mehed on nad läbi ja läbi. Sedasi on neid kasvatatud.»

«Aga meie omad lehkavad just niisama kui lihtrahvas, Huck.»

«Seda nad teevad kõik, Jim. Me ei saa sinna midagi parata; ajalugu ei räägi, kuidas sellest lahti saada.»

«Hertsog on mõnes asjas päris hea mees.»

«Jah, hertsog — see on teine asi. Kuigi just suurt vahet pole. Meie oma on hertsogi kohta kaunis keskmine mees. Kui ta purjus on, siis ei leiaks lühikese nägemisega inimene mingit vahet tema ja kuningate vahel.»

«Noh, igatahes ma rohkem sihukesi džentlmene siia ei tahaks, Huck. Neist on parajasti küllalt.»

«Seda arvan minagi, Jim. Aga nad on kord meil kaelas; ja me peame meeles pidama, kes nad on, ja nende eest hoolitsema. Mõnikord sooviksin, et me satuksime maale, kus pole kuningaid.»

Mis kasu oleks olnud Jimile öelda, et nad polnud tõeline kuningas ega hertsog? Sellest poleks mingit kasu

olnud; pealegi oli nii nagu ma ütlesin: polnud mingit vahet nende ja õigete kuningate, hertsogite vahel.

Läksin magama. Jim ei äratanud mind, kui minu kord oli valvata. Nii tegi ta sageli. Kui ma just koidu ajal ärkasin, istus ta pea põlvede vahel ning ägas ja oigas omaette. Ma ei hoolinud sellest ega pannud seda tähele. Teadsin, mis tal oli. Ta mõtles oma naisele ja lastele eemal kaugel; ta meel oli hale ja ta igatses koju, sest iial enne oma elus polnud ta kodunt ära olnud. Usun, ta armastas oma perekonda just niisama kui valged. See ei näi loomulik, aga ma arvan, nõnda see oli. Nii ta ägas ja oigas öösiti sageli, kui arvas, et ma magan. Ta kordas ainult: «Vaene väike Lizabeth! vaene väike Johnny! see on kole ränk! usun, et ma ei näe teid iialgi enam ... iialgi enam!» Kangesti hea neeger oli Jim.

Aga seekord hakkasime kuidagi Jimiga rääkima ta naisest ja väikestest; muu seas ta ütles:

«Mu meel on praegu nii hale, sest. kuulsin teiselt jõekaldalt nagu laiasu ja mulle tuli meelde, et ma ükskord andsin oma väikesele LizabethHe ka sihukese laksu. Ta oli kõigest nelja-aastane ja jäi sarlakitesse ja oli rängasti haige, aga sai terveks ja tõusis ühel päeval üles ja ma ütlesin talle:

«Pane uks kinni.»

Tema ei pannud, vaid seisis ja naeratas mulle. Ma sain vihaseks ja ütlesin uuesti — ütlesin hästi kõvasti:

«Kas sa ei kuule? Pane uks kinni!»

Ta seisis ikka niisama ja naeratas. Ma läksin maruvihaseks. Ütlesin':

«Oot! Küll ma sulle näitan!»

Ja andsin talle mööda kõrvu, nii et sädemed lendasid. Siis läksin teise tuppa ja olin umbes veerand tundi ara. Ja kui ma tulin tagasi,'oli uks ikka veel lahti ja laps seisis ukse lähedal, vaatas maha, oli kurb ja valas pisaraid. Noh, aga ma olin hull ja pidin jälle lapse kallale minema, aga siis — uks käis sissepoole — siis tuli tuulepuhang ja viskas ukse lapse taga mürtsti kinni. Ja — oh mu elu! — laps ei liikunudki. Mul jäi hing seisma ja mul oli sihuke — sihuke — ma ei tea öelda mihuke tunne. Hiilisin välja, üleni värisedes, hiilisjn ümber maja, avasin tasakesi ukse, pistsin pea lapse selja tagant

tasa sisse ja hõikasin äkki nii valjusti kui jaksasin. Ta ei liikunudki! Oo, Huck, ma hakkasin valjusti nutma,, võtsin ta käte vahele ja ütlesin: «Oh sind vaest väetikest! Andku issanda jumala arm andeks vaesele vanale Jimile, sest ta ise ei suuda endale eluilmaski andeks anda!» Oo, ta oli haigusest täitsa kurt ja tumm, Huck, täitsa kurt ja tumm — ja mina olin tema vastu nii paha!»

24. PEATÜKK

Järgmisel päeval jäime õhtu eel jälle peatuma väikese pajudega kaetud saare varju peaaegu keset jõge. Kummalgi kaldal oli küla ning hertsog ja kuningas hakkasid nõu pidama, kuidas neid külasid pügada. Jim rääkis hertsogiga ja ütles, et loodetavasti kestab see ainult mõned tunnid, kuna tal oli kangesti tüütav ja igav päev otsa nööriga kinni seotult vigvamis lamada. Kui me ta üksi jätsime, pidime ta ju kinni siduma, sest kui keegi oleks juhtunud teda nägema omapead ja kinni sidumata, siis oleks võidud arvata, et ta oli põgenenud neeger, teate. Hertsog ütles, et oli tõesti ränk päev otsa kinni seotud olla, ja lubas midagi välja mõelda, et asja parandada.

Hertsog oli haruldaselt nupukas ja leidiski varsti hea mõtte. Ta rõivastas Jimi kuningas Leari kostüümi — see oli pikk kalingurist rüü valge hobusejõhvidest paruka ja vurrudega, võttis siis oma teatrivärvid'ja värvis Jimr näo, käed, kõrvad ja kaela üleni siniseks: ta oli kui üheksa päeva vees ligunenud uppunu. Tõepoolest, ta oli koledam kui ükski asi, mida ma olen iial enne näinud. Siis võttis hertsog ja kirjutas veel puulaastule sildi järgmise pealkirjaga:

HAIGE ARAABLANE, KUID OHUTU, KUI TA VAIM ON SELGE.

Ta naelutas selle sildi lati külge ja püstitas lati nelja või viie jala kaugusele vigvami ukse ette. Jim oli rahuldatud. Ta ütles, et see oli palju parem kui iga päev tun-

dide kaupa kinni seotud olla ja üleni väriseda iga krõbina juures. Hertsog ütles talle,

et tehku oma olemine mugavaks, ja kui keegi peaks tulema ja lähikonnas kõlama, siis karaku vigvamist välja, märatsegu ja röögatagu paar korda nagu metsloom — ta arvas, et siis igaüks katsub, et kaob, ja jätab ta rahule. See oli täitsa õige arvamine; harilik inimene poleks röökimist oodanudki — Jim polnud mitte üksnes surnu nägu, vaid veel kaugelt koledam,

Kelmid oleksid veel kord «kaelkirjakuga» katset teinud, sest see tõi nii palju raha, otsustasid aga, et see võis kardetav olla, sest kuulujutud võisid vahepeal kaugele levinud olla. Nad ei leidnud ühtki head mõtet, seepärast ütles hertsog viimaks, et läheb välja ja laseb oma ajud paar tundi töötada — ehk leidub mõni vemp ka selle küla jaoks. Kuningas otsustas sõuda teise külasse ühegi kindla kavatsuseta, lootes, et saatus (minu arvates kurat) juhatab talle õige tee. Viimases peatuspaigas olime eadile kõik riided ostnud; kuningas pani nüüd omad selga ja käskis mind panna omad. Tegin seda muidugi. Kuninga vatid olid üleni mustad, ta näis tõesti uhke ja tähtis. Ma ei teadnud seni, kuidas riided võivad inimest muuta. Enne ta näis kõige tavalisem) vana hulgus; nüüd aga, kui ta onja valge viltkübara peast võttis, kummardas ja naeratas, näis ta nii õilis, hea ja vaga, et tundus, nagu oleks ta tulnud otse Noa laevast ja olnud vana Noa ise. Jim pani paadi korda ja ma võtsin aeru. Eemal käänaku juures oli käida ääres suur aurik — umbes kolm miili linnakesest allpool. See oli seal juba paar tundi ja võttis kaupa peale. Kuningas ütles:

«Ma arvan, mu praeguste riietega on ehk parem, kui ma tulen St. Louisist või Cincinnatist või mõnest muust suurlinnast. Sõua auriku juurde, Huckleberry, sõidame laevaga linna.»

Kaks korda ei tarvitsenud mulle seda öelda — aurikusõit! Jõudsin kalda juurde poole miili kaugusel linnast ja lasksin siis paati vaikses vees pärivoolu libiseda. Varsti jõudsime ühe meeldiva süütu näoga noore maamehe juurde, kes istus puutüvel ja pühkis higi näolt, sest ilm oli kangesti soe. Ta kõrval oli kaks suurt käsitaskut.

«Sõida kaldale!» käskis kuningas. Tegin seda. «Kuhu te sooviksite minna, noormees?»

«Aurikule, et Orleansi sõita.»

«Tulge paati,» ütles kuningas, «kannatage üks silmapilk, mu teener aitab teil reisikotte kända. Hüppa välja ja aita härrat, Adolphus,» sellega mõtles ta mind, nagu nägin.

Tegin, mis ta käskis, siis sõitsime kolmekesi minema. Noormees oli kangesti tänulik, rääkis, et oli kibe sihukese ilmaga pakke maad mööda tassida. Ta küsis kuningalt, kuhu ta sõitis; kuningas seletas, ta olevat jõgepidi alla tulnud ja hommikul teises linnas maabunud; nüüd minevat ta mõni miil edasi, et seal teisel

pool üht sõpra ta farmis külastada. Noormees ütles:

«Kui ma teid eemalt nägin, mõtlesin: «See on kindlasti mister Wilks, ta on pisut hiljaks jäänud.» Aga siis mõtlesin jälle: «Ei, ma arvan, see pole tema, muidu ei sõidaks ta sinnapoole. Ega te ei ole tema?»

«Ei, mu nimi on Blodgett — Alexander Blodgett — pastor Alexander Blodgett pean küll ütlema kui Issanda vaene sulane. Aga sellegipärast on mul kahju, et mister Wilks ei jõudnud õigel ajal pärale — kui ta sellega midagi kaotab, mida ma ei tahaks loota.»

«Noh, maist vara ta sellega ei käota, sellepoolest on asi korras. Aga ta venna Peteri surm jäi tal nägemata, mis talle võib-olla on ükskõik — kes teab? Vend oleks küll ei tea mis andnud, et teda enne surma veel näha. Kogu sel kolmel nädalal ei rääkinud ta muust; ta polnud teda poisikesepõlvest saadik näinud ega olnud oma venda Williamit üldse tundnud — William on kurttumm — alles kolmekümne või kolmekümne viie aastane. Peter ja George üksi tulid siia; George'ist vend oli naisemees, tema ja ta naine surid mõlemad möödunud aastal. Harvey ja William üksi on nüüd veel järel; ja nagu ma ütlesin: nad jäid õigel ajal tulemata.»

«Kas neile keegi saatis sõna?»

«Oo, jah. Kuu või paari eest, kui Peter haigeks jäi, — Peter ütles siis, tal olevat tunne, et ta enam ei tõuse. Ta oli õige vana, teate, ja George'i tütred olid liiga noored ega sobinud talle seltsilisteks, — peale punaste juustega Mary Jane'1. Ta oli õige üksik pärast George'i ja ta naise

surma ega hoolinud nähtavasti elust enam suuremat. Ta soovis kõigest hingest Harveyd näha. Ja ka Williamit. Sest ta oli seda laadi inimesi, kes ei suuda testamenti teha. Ta jättis Harveyle kirja ja ütles, et ta kirjas juhatab, kuhu raha oli peidetud ja kuidas muu varandus tuleb jagada, et George'1 tütardele ülekohut ei sünniks, — sest George'il ei jäänud maha midagi. See kiri oli kõik, milleks saadi teda sundida. Muud ta ei kirjutanud midagi.»

«Aga miks ei peaks siis Harvey tulema? Mis te arvate? Kus ta elab?»

«Oh, ta elab Inglismaal — Sheffieldis — jutlustab seal — pole meie maal iial käinud. Võib-olla pole tal aega olnud sõita. Ja võib-olla pole ta kirja kättegi saanud, teate.»

«Paha lugu, paha lugu, et vaene hing ei suutnud elada, kuni ta oma venda oleks jälle näinud. Ütlesite, et sõidate Orleansi?»

«Jah, aga see on alles reisi algus. Sõidan tuleval kolmapäeval laevaga Rio de Janeirosse, kus mu onu elab.»

«Õige pikk teekond! Aga väga meeldiv; tahaksin, et võiksin kaasa tulla. Kas Mary Jane on vanim? Kui vanad on teised?»

«Mary Jane on üheksateist, Susan on viisteist ja Joanna on neljateistkümne ümber; Joanna

on agar heategevusele, tal on lõhkine mokk.»
«Vaesed lapsed! niiviisi külmas maailmas üksi jäänud.»
«Noh, nende käsi oleks võinud halvemini käia. Vanal Peteril on sõpru; need hoolitsevad, et tüdrukutel poleks midagi häda. Seal on Hobson, baptisti jutlustaja; seal on vaestehoolekandja Lot Hovey ja Ben Rucker ja Abner Shackleford ja Levi Bell, advokaat. Ja doktor Robinson. Ja nende naised. Ja lesk Bartley ja — noh, neid on hea hulk. Aga nendega elas Peter kõige suuremas sõpruses; nendest ta jutustas ikka, kui koju - kirjutas. Nii teab Harvey, kust ta sõpru leiab, kui siia tuleb.»
Noh, vanamees aina küsis, kuni noormehelt enam midagi polnud teada saada. Ta uuris kõike ja kõiki ses õnnistatud linnas ja kõike kõigi Wilkside kohta, Peteri

äri kohta — ta oli parkal — ja George'i äri kohta — see oli tisler — ja Harvey ameti kohta — see oli lahkusuliste jutlustaja — ja nii edasi ja nii edasi. Siis ta küsis:
«Miks te laevale nii kaugele vastu läksite ega oodanud?»
«See on ju suur Orleansi laev; ma kartsin, et see meil ei peatu. Suured laevad ei peatu soovi peale. Cincinnati omad küll, aga see on St. Louisi oma.»
«Kas Peter Wilks oli jõukas mees?»
«Oo jah, hästi jõukas. Tal oli maju ja maad; arvatakse, et temast jäi kolm või neli tuhat puhtas rahas kuhugi peitu.»
«Mis te ütlesitegi — millal ta suri?»
«Ma küll ei öelnud, aga see oli eile öösi.»
«Matused on arvatavasti homme?»
«Jah, keskpäeval.»
«Noh, see on kõik hirmus kurb. Aga meil tuleb kõigil minna varemini või hiljemini. Seepärast peame valmis olema, siis on kõik korras.»
«Jah, sir, nii see on. Ema ütles seda ka alati.»
Kui me laeva juurde jõudsime, oli see laadimise peaaegu lõpetanud; varsti hakkas minema. Kuningas ei rääkinud laevale minekust enam midagi, nii jäin oma lõbust ilma. Kui laev oli läinud, käskis kuningas mind sõuda veel ühe miili — üksildase köhani, kus ta maale läks ja ütles:
«Nüüd mine kähku tagasi ja too hertsog siia ja uued reisikotid. Ja kui ta on teisele kaldale läinud, siis mine sinna ja otsi ta üles. Ütle, et ta otsekohe tuleks. Mine nüüd!»
Taipasin, mis ta kavatses; aga ma ei öelnud muidugi midagi. Kui ma hertsogiga sinna tagasi tulin, peitsime paadi; siis nad istusid palgile ja kuningas jutustas hertsogile kõik just nii nagu noormees oli rääkinud — viimse kui sõna. Ja kogu aeg püüdis ta rääkida nagu

inglane; hulguse kohta tegi ta seda küllalt hästi. Ma ei saa seda järele teha ega katsugi; aga ta tegi seda tõesti päris hästi. Siis ta ütles:

«Kuidas oleks kurttummaga, Bilgewater?»

Hertsog ütles, argu ta selle pärast muretsegu, ta ole-

vat laval kurttumma mänginud. Siis jäid nad mõnd aurikut ootama.

Pärast lõunat tuli paar väikest aurikut, aga need ei tulnud kuigi kaugelt. Viimaks tuli üks suur, ja nad hõikasid. Laevast saadeti julla ja me läksime laevale. See tuli Cincinnatist. Kui nad kuulsid, et me tahtsime sõita kõigest nelja või viie miili kaugusele, siis olid nad maruvihased, vandusid ja ütlesid, et nad meid maale ei lase. Aga kuningas jäi rahulikuks. Ta ütles:

«Kui härrased võivad maksta dollari miilist isiku pealt ja jullas toomise-viimise eest eraldi, siis võib aurik neid sõidutada, eks?»

Siis läks nende meel pehmemaks ja nad ütlesid: hea küll! Ja kui me linnakese lähedate jõudsime, saatsid nad meid paadiga maale. Umbes paar tosinat mehi ruttas ligi, kui nähti jullat lähenevat. Kui kuningas ütles:

«Võib keegi teist, džentlmenid, mulle öelda, kus härra Peter Wilks elab?» vaatasid nad üksteise poole ja noogutasid päid nagu öelda tahtes: «Mis ma ütlesin?» Siis ütles üks neist nii mahedasti ja pehmelt:

«Kahju, sir, aga me võiksime teile öelda ainult seda, kus ta elas eile õhtuni.»

Äkki langes vana hulgus kokku, kukkus võõra najale, pani lõua ta õlale, nuttis üle ta selja ja ütles:

«Oh häda! Oh häda! Me vaene vend! Läinud — ja me ei saanud teda enam näha. Oh, see on liiga, liiga ränk!»

Siis pöördus ta tönnides ümber, tegi käega hertsogi suunas igasugu lolle liigutusi — ja pagan võtaks: hertsog laskis reisikoti maha kukkuda ja hakkas ka nutma. Need kaks kaabakat olid kõige suuremad sulid, keda ma olen iialgi näinud.

Noh, võõrad mehed kogunesid nende ümber, tundsid neile kaasa, ütlesid neile igasuguseid lahkusi, kandsid nende reisikotid mäest üles, lasksid neid endi najale toetuda ja nutta, jutustasid kuningale kõik ta venna viimseist minuteist, ja kuningas jutustas kõik käeliigutustega hertsogile, ja mõlemad leinasid surnut parkalit, nagu oleksjd nad tõesti lihase venna kaotanud. Noh, olgu ma neeger, kui ütlen, et olen enne midagi sihukest näinud. Sellest jätkus, et häbi tunda kogu inimsoo pärast.

25. P E A T Ü K K .

Kahe minutiga oli uudis kogu linnas teada. Rahvast ruttas kõiki teid mööda kokku, mõni tõmbas tulles kuube selga. Varsti saime suure rahvasumma keskele; jalgade-müdin tuletas meelde sõdurite marssimist. Aknad ja uksepealsed olid inimesi täis ja iga silmapilk küsis mõni üle aia:

«On's need nemad?»

Ja kõik, kes summaga kaasas käisid, vastasid: «Muidugi on.»

Kui me majani jõudsime, oli tänav selle ees inimestest tulvil; kolm tütarlast oli ukse juures. Mary Jane oligi punapea, aga sellest polnud midagi, ta oli kangesti ilus, ta nägu ja silmad särasid ja hiilgasid, — nii rõõmus oli ta onude tuleku üle. Kuningas ajas käed laiali, Mary Jane hüppas ta käte vahele, lõhkise mokaga tüdruk hüppas hertsogi käte vahele — nüüd olid nad üksteist leidnud! Peaaegu kõik, eriti naised, nutsid rõõmu pärast, nähes neid viimaks koos ja nii õnnelikkudena.

Siis müksas kuningas salaja hertsogit — nägin seda — ja see vaatas ümber ning märkas puusärki nurgas kahe tooli peal. Tema ja hertsog, teine käsi teise õlal ja teine silmade ees, astusid pikkamisi ja pühalikult sinna; kõik taandusid, teed -andes, kära ja rääkimine vaikis, inimesed tegid: «Šš!» ja kõik mehed võtsid kübarad peast ja langetasid pea. Oli nii vaikne, et oleks võinud nööpnõela kukkumist kuulda. Kui kuningas ja hertsog said puusärgi juurde, kummardusid nad ja vaatasid sisse; kui nad olid sinna pilgud heitnud, pistsid nad töinama, nii et vähemalt Orleansini pidi kuulda olema. Siis panid nad käed teineteise kaela ümber ja lasksid lõuad üle teineteise õla rippuda. Umbes kolm või ehk neli minutit voolas neist nii palju vett, et ma polnud sitkest asja veel näinud. Ja mis te arvate, teised kõik nutsid ka; põrand oli päris märg. Siis läks teine neist teisele poole puusärki, nad põlvitasid maha, toetasid otsaesised vastu puusärki ja tegid nagu palvetaksid nad omaette. Noh, kui asi selleni jõudis, siis mõjus see rahvasse nagu ei tea mis; kõik langesid põlvili ja nuuksu-

sid valjusti — vaesed tütarlapsed ka. Ja peaaegu iga naine läks tütarlaste juurde, suudles neid sõna lausumata pühalikult otsaesisele, pani käe nende pähe ja vaatas üles taeva poole. Pisarad voolasid neil mööda nägusid, nad õhkasid, eemaldusid nuttes ja nuuksudes, et järgmisele naisele ruumi teha. Ma pole iialgi midagi nii vastikut näinud.

Noh, viimaks kuningas tõusis püsti, tuli natuke lähemale, võttis enese kokku ja pidas pomisedes kõne täis pisaraid. Ta loras midagi, et see oli raske katsumine temale ja ta vaesele vennale, et nad olid kadunu kaotanud ja polnud kadunut enam elusalt näinud pärast pikka nelja tuhande miili pikkust teekonda, aga et seda katsumist pehmendas ja pühitses see armas kaastunne ja püha pisaratekaste, mis eest ta kõiki südamest tänas, ka

oma venna nimel. Nad ei suutvat rääkida, sõnad olevat liiga nõrgad ja külmad — ja muud sihukest plära ja jama, mis viimaks pani südame läikima.. Lõpuks pomises ta vagalt ja pailt: aamen, andis endale vaba voli ja nuttis kui meeletu.

Niipea kui ta sai viimase sõna öeldud, hakkas keegi rahvasumma seast «aukiitust» laulma ja teised laulsid kohe kõigest väest kaasa, nii et päris soe hakkas ja tundus, nagu oleks kirikus jumalateenistus lõppenud. Muusika on hea asi; pärast kõike seda hingejoru ja mulinat värskendas see rohkm kui miski muu ja tundus nii aus ja tüse — ma poleks seda uskunudki.

Siis pani kuningas uuesti suuvärgi jahvatama ja rääkis, kui rõõmus la oleks ja kui rõõmsad oleksid ta vennatütred, kui kõige lähemad perekonnasõbrad nendega koos seal õhtusi sööksid ja aitaksid kadunu põrmu juures valvata. Ta ütles, et teab küll, keda ta vaene laudsilolev vend nimetaks, kui võiks rääkida: need nimed olevat talle väga kallid, neid olevat sageli venna kirjades mainitud. , Ja ta nimetas neid: pastoriisand Hobson ja vaestehool-daja Lot Hovey ja mister Ben Rucker ja Abner Shackleford ja Levi Bell ja doktor Robinson ja nende naised ja lesk leedi Bartley.

Pastor Hobson ja doktor Robinson olid parajasti teises linnaotsas «jahil», s. t. doktor saatis üht haiget meest teise ilma ja pastor juhatas haigele teed. Advokaat Bell

oli äriasjus Louisville'i sõitnud. Aga teised olid käepärast, tulid kõik ja raputasid kuninga kätt ja tänasid teda ja vestlesid temaga. Siis raputasid nad hertsogi käsi ega öelnud midagi, vaid ainult naeratasid ja nõksutasid päid nagu lollidekari, kuna tema tegi kätega igasuguseid liigutusi ja ütles aina «gu-gun, gu-gu-gun» nagu . tita, kes rääkida ei oska.

Kuningas laskis aga järjest edasi, küsis iga hingelise järele, iga kassi ja koera järele linnas, teadis igaühe nime öelda ja mainis igasugu asju, mis üks või teine kord olid juhtunud linnas või Peteri või George'i perekonnas. Ja ikka andis ta mõista, et Peter oli talle neist asjust kirjutanud, aga see oli vale, ta oli need välja nuhkinud noorelt tobupealt, kelle rne paadiga aurikule viisime.

Siis tõi Mary Jane kirja, mille ta onu oli maha jätnud; kuningas luges seda valjusti ja nuttis. Kiri määras maja ja kolm tuhat dollarit kullas tütarlastele ja andis parkali-töötoa (mis head kasu tõi) ühes veel mõne maja ja maaga (mille hind oli seitsme tuhande ümber) ja kolm tuhat dollarit kullas Harveyle ja Williamile ning ütles, kuhu need kuus tuhat olid all keldris peidetud. Mõlemad petised ütlesid siis, et lähevad ja toovad raha ära, et kõik oleks korras ja joones; mind käskisid nad küünlaga kaasa tulla. Panime keldriukse endi taga kinni; kui nad leidsid koti rahaga, puistasid nad raha välja põrandale. Oli ilus vaadata seda suurt kullahulka. Oi, kuidas kuninga silmad hiilgasid! Ta lõi hertsogile laksudes õla

pihta ja ütles:

«No, see on alles tore lugu! Ei paremat saa olla. Noh, Bilgewater, see lööb «kaelkirjaku» üle; eks?»

Hertsog arvas sedasama. Nad kobasid kuldmünte, lasksid neid läbi sõrmede libiseda ja kõlinal põrandale kukkuda. Kuningas ütles:

«Mis seal rääkida, olla rikka surnu vennad ja ta pärijate hooldajad — see on paras amet mulle ja teilej, Bilge. See tuleb kõik sellest, kui inimene loodab saatuse peale. See on alati kõige parem. Olen nii mõndagi katsunud, kuid see on kõige parem.»

Mõni teine oleks rahahunnikuga rahul ja selle umbes vastu võtnud, aga ei: nemad pidid rahad üle lugema. Nii

nad siis lugesid ja nelisada viisteist dollarit jäi puudu. Kuningas ütles: '

«Pagan võtaks, tahaksin teada, mis ta tegi selle neljasaja viieteistkümne dollariga.»

Nad torisesid selle üle tükk aega ja juurdlesid aina selle kallal. Siis ütles hertsog:

«Noh, ta oli väga haige ja eksis vist, — mina arvan, et nii see oli. Kõige parem on asi niisama jätta ja vait olla. Saame selletagi läbi.»

«Oh, paganat, muidugi saame läbi. Ma ei räägi sellest, mulle teeb arvepidamine muret. Peame siin olema kole ausad ja avameelsed, teate. Peame raha üles kaasa viima ja teiste ees üle lugema — siis ei teki mingit kahtlust. Aga kui surnu ütleb, et siin on kuus tuhat dollarit, teate, siis ma ei. . . »

«Pidage,» ütles hertsog, «katame puudujäägi,» ja ta hakkas taskust kuldrahasid välja laduma.

«See ori imestusväärt hea mõte, hertsog — teil on tõesti nutikas pea,» ütles kuningas. «Pagana pihta, va «kaelkirjak» peab meid välja aitama!» Ja ta hakkas samuti kuldrahasid välja laduma, pannes nad ülestikku.

Taskud said peaaegu tühjaks, aga kuus tuhat oli täpselt täis.

«Kuulge,» ütles hertsog, «mulle tuli uus hea mõte. Lähme trepist üles, loeme raha üle ja anname tütarlastele.»

«Tont võtku, hertsog, las ma kaelustan teid! See on kõige hiilgavam mõte, mida iial on nähtud. Ma pole veel näinud nii imestusväärset pead kui teil. Oh, see on alles temp, selles pole kahtlust. Las nad kahtlustavad nüüd veel, kui tahavad, — see temp rahustab nad.»

Kui me trepist üles läksime, kogunesid kõik ümber laua. Kuningas luges raha ja ladus virnadesse, kolmsada dollarit igasse virna; sai kakskümmend ilusat väikest virna. Kõik vahtisid neid aplasti ja limpsasid keelt. Siis pandi raha kotti tagasi ja ma nägin, et kuningas valmistus uut kõnet pidama. Ta ütles:

«Sõbrad, mu vaene vend oli suuremeelne nende vastu, kes maha jäjd hädaorgu. Ta oli suuremeelne nende vaeste väikeste tallekeste vastu siin, keda ta armastas ja varjas ja kes on jäänud isata ja emata. Jah, ja meie, kes teda

tundsime, teame, et ta oleks teinud Veel enam nende heaks, kui ta poleks kartnud haavata armast Williami ja mind. Kas pole nii? Minu arvates ei saa siin mingit kahtlust olla. Noh, ja mis vennad siis need oleksid, kes sihukese ta soovi vastu talitaksid? Ja mis onud need oleksid, kes rööviksid — jah, rööviksid! — sihukesel ajal sihukesi vaeseid tallekesi nagu need siin, keda ta armastas? Kui ma Williamit tunnen — ja ma arvan, et tunnen! — noh, küsin talt kohe.» Ta pöördus ümber ja tegi hertsogile igasuguseid käeliigutusi. Hertsog vahtis teda juhmilt ja puupäiselt, näis siis äkki mõistvat, hüppas talle kaela, rõõmu pärast kõigest väest kuristades, ja pigistas teda viisteist korda, enne kui ta tema lahti laskis. Siis kuningas ütles: «Teadsin seda; arvan, et nüüd kõik teavad, mis ta asjast arvab. Siin, Mary Jane, Susan, Joanna, võtke raha, — võtke see kõik! See and tuleb temalt, kes puhkab seal külmalt, kuid täis rõõmu.»

Mary Jane lähenes temale, Susan'ja lõhkine mokk lähenesid hertsogile; ja siis tuli jälle niisugune kaelustamine ja suudlemine, mihukest ma enne polnud näinud. Ja kõik trügisid lähestikku, pisarad silmis, raputasid neil petistel peaaegu käed otsast ja ütlesid aina:

«Te armsad head hinged! Kui ilus! Kuidas te võite!» Noh, siis hakkasid kõik jälle rääkima kadunust, — kui hea ta oli olnud, kui suureks kaotuseks ta surm neile oli ja muud niisugust. Mõne aja pärast tungis väljast suur tõsise näoga mees sisse, seisis ja kuulas ega öelnud midagi. Temale ei öelnud ka keegi midagi, kuna kuningas kõneles ja kõigil oli tegu kuulamisega. Kuningas patras mingi jutu sekka:

«... kes kadunu erilised sõbrad olid. Seepärast on nad täna õhtuks siia kutsutud. Homme aga tulgu kõik — igaüks. Sest ta pidas lugu igaühest, armastas igaüht; seepärast peab ta matuseorgia[1] olema avalik.» Nii ta jahvatas järjest edasi, talle meeldis kuulata iseenese kõnet; ja iga silmapilk ta patras oma matuse-orgiast, kuni hertsog enam ei suutnud seda kannatada. Ta kirjutas paberitükikesele: «matusetalitus, vana loll»,

1 Orgia — metsik vanajumala teenimine, ohjeldamatu lõbutsemine, pöörane hullamine.

pani paberitüki kokku, hakkas häälitsema «gu-gun» ja ulatas paberitüki üle teiste peade kuningale. Kuningas luges, pistis paberitüki taskusse ja ütles:

«Vaene William, kuigi ta kõrvad ei kuule, — süda on tal korras, palub, et ma kutsuksin

kõiki matusetalitusele; tahab, et igaüks oleks tervitatud külaline. Aga tal poleks tarvitsenud paluda, — meil oli just sestsamast jutt.»

Siis jahvatas ta üsna rahulikult edasi ja hakkas jälle oma matuseorgiaid siia-sinna jutu vahele puistama, — just niisama kui enne. Kui ta oli seda kolmandat korda teinud, ütles ta:

«Ütlen orgia, mitte et tavaliselt nii öeldakse, seda mitte— tavaliselt öeldakse peied — vaid sellepärast, et see on õige. Muud sõna Inglismaal enam ei tarvitata — ei, mitte sugugi. Me ütleme nüüd Inglismaal orgia. Orgia on parem, sest see nimetab asja täpsemalt. Orgia tuleb kreekakeejsest sõnast orgo, mis tähendab: väljas, lahti, võõrsil; ja heebreakeelsest Zisum, see tähendab mullasse istutama, varjagia, niisiis: maha matma. Nagu näete, sõbrad, matuseorgia on lahtine või avalik matusetalitus.»

Midagi nii hullu pole enne nähtud. Noh, tõsise näoga mees naeris talle otse näkku.. Kõigil oli piinlik. Kõik hüüdsid: «Oi, doktor!» Ja Abner Shackleford ütles:

«Aga, Robinson, kas te uudist pole kuulnud? See on Harvey Wilks.»

Kuningas naeratas kõigest väest, ajas käpad laiali ja ütles:

«On's see mut vaese venna armas hea sõber ja arst? Ma…»

«Hoidke oma käed minust eemale!» ütles doktor. «Arvate, et räägite nagu inglane, — teie! Nii halba jäljendust pole ma iial kuulnud. Teie olevat Peter Wilksi vend! Petis olete, muud midagi!»

Noh, siis alles läks lahti. Kõik trügisid rüsinal doktor Robinsoni ümber, katsusid teda rahustada, katsusid talle seletada, katsusid jutustada, kuidas Harvey oli .sadat viisi näidanud, et ta oli tõesti Harvey, et ta tundis iga nime, teadis isegi iga koera nime. Aina paluti ja nuruti, et ta ei haavaks Harvey tundeid ega vaeste tüdrukute tundeid, ja nii edasi; kuid kõik ilmaaegu, doktor Robinson mässas edasi, seletas, et mees, kes ütleb end olevat

inglase ega oska paremini jäljendada» inglise keelt, on petis ja valelik. Vaesed tütarlapsed rippusid kuninga küljes ja nutsid; äkki läks doktor nende kallale. Ta ütles:

«Olin te isa siiber ja olen teie sõber; ja ma hoiatan teid kui sõber ja aus mees, kes tahab teid kaitsta ja teid murede ja rahutuste eest hoida: pöörake selg sellele lurjusele; ärge tehke temaga tegemist, — selle harimatu hulkurtga ja ta idiootliku kreeka ja heebrea keelega. Ta on vilets petis — tuleb siia hulga õõnsate nimede ja teadmistega, mis ta kuskil on kuulnud; ja teie peate neid

tõendusteks. Ja te narrid sõbrad siin, kes peaksid olema targemad, aitavad koguni teid petta. Mary Jane Wilks, teate, et olen te sõber —ja omakasupüüdeta sõber. Nüüd kuulake mind: visake see hale kelm välja — palun teid seda teha. Kas teete?»

Mary Jane ajas enda sirgu; oh sa mu meie, kui ilus ta oli! Ta ütles:
«Siin on mu vastus!» Ning võttis rahadekoti, pani kuninga kätesse ja ütles: «Võta need kuus tuhat dollarit ja valitse neid minu ja mu õdede eest nii kuidas ise tahad, ilma meile aru andmata.»
Siis ta pani ühelt poolt käe kuninga ümber ja Susan ning lõhkine mokk tegid sedasama teiselt poolt. Kõik plaksutasid käsi; trambiti vastu põrandat nii mis mürises, kuningas aga seisis, pea püsti, ja naeratas uhkelt. Doktor ütles:
«Hea küll, ma pesen oma käed puhtaks. Aga ma hoiatan teid kõiki. Tuleb aeg, mil süda hakkab iiveldama, kui mõtlete sellele päevale.» Ja ta läks ära.
«Hüva, doktor,» ütles kuningas, teda pilgates, «kui asi nii kaugel, siis saadame teie järele.» See pani kõik naerma; öeldi, et see oli suurepärane vastus.

26. P E A T Ü K K

Noh, kui kõik olid läinud, küsis kuningas Mary Jane'ilt, kuidas lugu oli vabade tubadega, ja Mary Jane ütles, et neil oli üksainus vaba tuba, selle saavat onu William; onu Harveyle andvat ta oma toa, see olevat natuke suurem. Ta. ise tahtis minna õdede tuppa ja magada ajutisel asemel. Ja üleval pööningul oli väike kamber lihtsa sängiga. Kuningas ütles, see olevat paras ta teenrile — ta mõtles mind.
Mary .Jane läks meiega ülemisele korrale ja näitas meile meie tube; need olid lihtsad, aga meeldivad. Ta ütles, et viib oma riided ja igasugused, muud asjad toast välja, kui need tülitavad onu Harveyd; aga kuningas üttes, et ei tülita. Kleidid rippusid seinal, nende ees oli kalingurist eesriie, mis ulatus põrandani. Ühes nurgas oli vana nahkkohver, teises nurgas kitarrikasf, igal pool

laiali oli kõiksugu väikest kribu-krabu ja tühja-tähja, millega tüdrukud tube ehivad. Kuningas ütles, et oli kodusem ja lõbusam kogu selle krempliga ja et ei maksnud midagi paigast liigutada. Hertsogi tuba oli oige väike, kuid hea küllalt, ja mu kamber niisama.
Õhtul oli suur sööming, kõik mehed ja naised olid seal, ma seisin kuninga ja hertsogi tooli taga ja teenisin neid; teisi teenisid neegrid. Mary Jane istus laua ülemises otsas, Susan tema kõrval. Ta rääkis aina, et küll oli sai vilets ja küll olid keedised pahad ja küll oli kanapraad kole kõva ja muud sihukest juttu, mida naised ikka räägivad, et sundida end kiitma. Inimesed teadsid, et kõik oli kõige paremas korras, ja rääkisid aina, et: «Kuidas te küll saate saiad nii kenasti krõbedaks?» ja «Kust te taeva pärast küll olete saanud nii toredaid piparkurke?» ja muud sihukest tühja, just nagu õhtusöökidel ikka, teate.
Kui söömine oli söödud, siis mina sõin köögis ühes lõhkise mokaga jäänuseid, kuna teised olid neegritel koristamise juures abiks. Lõhkine mokk hakkas minult pitsitama

.teateid Inglismaa kohta ja mõnikord oli mul pagana kitsas käes. Ta ütles:

«Kas oled kunagi kuningat näinud?»

«Keda? William-IV? Noh, muidugi et olen, ta käib meie kirikus.» Teadsin, et ta oli juba mitu aastat surnud, kuid ei teinud sellest väljagi. Kui ma sain öeldud, et ta käib meie kirikus, ütles lõhkine mokk:

«Kuidas — alati?»

«Jah, alati. Ta tool on just meie tooli vastas, teisel pool kantslit.»

«Ma arvasin, et ta elab Londonis.»

«Noh, elab jah. Kus ta siis peaks elama?»

«Aga ma mõtlen, teie elate Sheffieldis?»

Nägin, et olin sees. Teesklesin, nagu olüxs mulle kana-kont kurku läinyd, et aega võita ja mõelda, kuidas hädast välja saada. Siis ütlesin:

«Tahtsin öelda, ta käib alati me kirikuii, kui ta on Sheffieldis. Seal on ta ainult suvel, kui ta luleb merevanne võtma.»

«Oi, mis sa räägid, Sheffield pole meкe ääres.»

«Noh, kes ütles, et on?»

«Aga sina ju ütlesid.»

381

«Pole iial öelnud.»

«Ütlesid!»

«Ei öelnud.»

«Ütlesid!»

«Pole iial midagi sihukest öelnud.»

«Noh, mis sa siis ütlesid?»

«Ütlesin, ta tuleb merevanne võtma, seda ütlesin.»

«Tohoo hullu! Kuidas ta võtab merevanne, kui seal pole rnerd?»

«Kuule,» ütlesin ma, «kas oled kunagi näinud mõnd tervisvett?»

«Jah olen.»

«Noh, on's sul vaja iga kord minna tervisvee-allikate juurde, et seda näha?»

«Ei.»

«Noh, niisama pole William IV-1 tarvis mere aarde minna, et merevanne võtta.»

«Kuidas ta neid siis võtab?»

«Talle tuuaksy seda niisama nagu teistele tervisvett — pudelites. Sheffieldi lossis on head ahjud, ja ta tahab, et vesi oleks kuum. Mere ääres ei saa nii suurt hulka vett kuumaks ajada. Seal pole sellekohast sisseseadet.»

«Oh, nüüd ma mõistan. Sa oleksid seda kohe võinud öelda, mitte nii palju aega viita.»

Kui ta nii ütles, nägin, et olin jälle hädast väljas. Mu süda oli rahul ja meel hea. Seejärel ta ütles:

«Kas käid ka kirikus?»

«Jah, alati.»

«Kus sa istud?»

«Noh, meie pingis.»

«Kelle pingis?»

«Noh, meie pingis, te onu Harvey pingis.»

«Tema pingis? Milleks vajab tema pinki?»

«Istumiseks. Mis sa siis arvasid, milleks ta pidi seda vajama?»

«Noh, ma arvasin, ta on kantslis.»

Võtaks küll! mul oli meelest läinud, et ta oli pastor. Nägin, et olin jälle sees, teesklesin siis, et olin teise kanakondi kurku ajanud, ja mõtlesin jälle. Siis ütlesin:

«Heldeke, kas arvad, et kirikul on üksainus õpetaja?»

«Milleks siis rohkem?»

«Milleks! Et kuninga ees jutlustada. Ma pole iialgi näinud sinusugust tüdrukut. Iial pole neid vähem kui kokku seitseteist.»

«Seitseteist jutlustajat! Taevake! Nii palju jutlusi ühtejärge ma ei suudaks kuulata, saagu ma siis taevasse või ärgu saagu. See peab ju nädal otsa kestma.»

«Tühja ka, nad ei jutlusta kõik samal päeval, ikka üks korraga.»

«Noh, mis teevad siis teised?»

«Oh, suurt midagi. Laisklevad niisama, annavad rahakorjamiskotti edasi — teevad üht ja teist. Aga enamasti nad ei tee midagi.»

«Noh, milleks nad siis on olemas?»

«Toreduseks. Sa ei tea ka midagi!»

«Ma ei tahagi teada sihukesi lollusi. Kuidas Inglismaal teenijaid koheldakse? Kas paremini kui meil neegreid?»

«Ei! Teenija pole seal mitte kui midagi. Neid kõheldakse halvemini kui koeri.»

«Kas neile ei anta puhkust nagu meil: jõuluks ja uueks aastaks ja neljandaks juuliks[1]?»

«Oh, kuula nüüd! Kõhe on näha, et sa pole iial Inglismaal olnud. Oi, Joanna, neil pole ühtki puhkepäeva kogu aastas. Iial ei käi nad tsirkuses ega teatris ega neegri-kometit vaatamas ega kuskil.»

«Ega kirikus?»

«Ega kirikus.»

«Aga sa ju käid alati kirikus?»
Noh, jälle olin sees. Olin unustanud, et olin vanamehe teener. Aga järgmisel silmapilgul pistsin seletama, missugune vahe oli kammerteenri ja tavalise teenija vahel, et kammerteener pidi minema kirikusse, kas ta tahtis või ei, ja istuma pererahvaga koos: niisugune oli seadus. Aga mu seletus polnud suurem asi, ja kui ma lõpetasin, siis nägin, et lõhkine mokk polnud rahuldatud. Ta ütles:
«Tunnista nüüd ise, et jutustasid mulle terve kuhja valesid!»
«Incnaani ausõna, et ei.»

Ühendriikide iseseisvuspäev.

383
«Mitte sugugi?.»
«Mitte sugugi. Mitte üht valet,» ütlesin.
«Pane käsi siia raamatule ja korda seda.»
Nägin, et see oli ainult sõnaraamat, seepärast panin käe raamatule ja kordasin. Siis näis ta pisut enam rahuldatud olevat ja ütles:
«Noh, ma siis usun mõnda; aga kõike ei usu ma ilma-pealgi.»
«Mida sa ei usu, Joe?» ütles Mary Jane, sisse astudes, Susan kannul. «Pole õige ega sõbralik sinust, et sa temaga nõnda räägid; ta on võõras ja nii kaugel omastest. Kuidas sulle meeldiks, kui sind nii koheldaks?»
«See on juba sinu viis, Maim: ikka lähed mõnele appi, enne kui tal häda on. Ma ei teinud talle midagi. Ta rääkis valejuttu, minu arvates; ja ma ütlesin, et ei usu kõike. See on kõik ja puha, mis ma ütlesin. Arvan, et see natuke ei tee talle midagi.»
«Ükskõik, kas seda oli vähe või palju, — ta on meie majas ja on külaline: polnud ilus sinust nii öelda. Kui sa oleksid tema asemel, siis tunneksid nüüd häbi; sa ei tohi öelda midagi, mis paneb teised häbi tundma.»
«Aga, Maim, ta ütles ... »
«Ükskõik, mis ta ütles, — mitte see pole tähtis. Tähtis on see, et sa kohtleksid teda sõbralikult ega räägiks midagi, mis talle meelde tuletab, et ta pole kodumaal ega omaste seas.»
«Ja sellelt tüdrukult lasen ma vana kaabakat ta raha ära röövida!» mõtlesin endamisi.
Siis lõj Susan ka sekka; ja uskuge, ta küttis lõhkisele mokale õige kuuma sauna.
«Ja see on teine,» mõtlesin endamisi, «kellelt sa lased raha ära röövidal»
Siis hakkas Mary Jane jälle omakorda pihta, rääkis pehmesti ja armsalt; nagu-ta viis oli, aga kui ta lõpetas, siis polnud vaesest lõhkisest mokast enam suurt järel. Ta hakkas nutma.
«Hea küll siis,» ütlesid mõlemad teised tüdrukud, «palu nüüd andeks.»

Seda ta tegigi. Ja tegi väga ilusasti. Tegi nii ilusasti, et hea oli kuulata. Oleksin tahtnud talle tuhal korda valetada, et ta jälle andeks paluks.
384

«See on kolmas,» mõtlesin endamisi, «kellelt ma lasen ta raha ära röövida!»
Seejärel tegid nad, mis võisid, et mul oleks kodune tunne ja ma teaksin, et olen sõprade seas. Tundsin, et olin nii paha, ja mu meel oli nii nukker ja sant, et ütlesin enesele: «Asi on otsustatud, muretsen neile nende raha tagasi või kõngen!»
Siis aurasin ara. Ütlesin, et lähen magama — ja mõtlesin edaspidi minnagi magama. Kui üksi jäin, hakkasin asja üle järele mõtlema. Arutasin endamisi, kas minna salaja tolle doktori juurde ja paljastada petised? Ei, see ei läinud. Ta oleks öelnud, kes talle asjast rääkis, ja siis oleksid kuningas ja hertsog mu elu kibedaks teinud. Kas pidin minema ja salaja rääkima Mary Jane'iga? Ei, seda mitte. Ta nägu oleks ta kindlasti reetnud, raha oli kelmide käes, nad oleksid minema lipsanud ja rahaga põgenenud. Kui aga Mary Jane kutsuks abi, oleks mind asjasse segatud, enne kui kõigele lõpp' tuleks. Ei, oli üksainus hea võimalus. Pidin raha kuidagi varastama ja pidin selle varastama kuidagi nii, et kelmide kahtlus ei langeks minule. Neil oli majas hea põli; nad ei läheks enne ära, kui õed ja kogu linn oleks paljaks pöetud. Nii oli mul aega küllalt head juhust otsida. Mõtlesin'raha varastada, ära peita ja hiljem, kui jõgi mu kaugele on viinud, kirja kirjutada ja Mary Jane'ile jutustada, kuhu see oli peidetud. Parem oleks siiski, mõtlesin, raha juba täna öösi ära näpata, kui saab, sest doktor võib-olla ajas meestele hirmu peale ja peletas nad linnast ära.
Mõtlesin siis minna ja nende toad läbi otsida. Ülemise korra esik oli pime, kuid ma leidsin hertsogi toa ja hakkasin kätega ümber kobama. Siis tuli meelde, et kuningas polnud seda laadi mees, kes oleks jätnud raha kellegi teise hoolde, seepärast läksin tema tuppa ja hakkasin seal kobama. Märkasin, et küünlata polnud midagi teha; ja küünalt mt muidugi ei julgenud süüdata. Otsustasin, et peab kuhugi peitu pugema ja katsuma nende juttu kuulata. Siis kuuldusid nende lähenevad sammud, ja ma pidin voodi alla lipsama. Katsusin kätega, aga voodi polnud seal, kus ma arvasin. Tundsin käte all kardinat, mis varjas Mary Jane'i kleite, hüppasin selle taha, pugesin riiete vahele ja olin seal üsna vakka.
385
Nad tulid tuppa ja panid ukse kinni. Esimene asi oli hertsogil kükitada ja vaadata voodi alla. Siis olin rõõmus, et ma ennist voodit ei leidnud. Loomulikult minnakse ikka voodi alla peitu, kui mõni sala-asi ees on. teate. Nad istusid siis, ja kuningas ütles:
«Noh, mis on? Aga tehke lühidalt, sest on parem, kui me all leinajatega nuuksume, selle asemel et siin üleval aega viita ja neile võimalust anda me üle läbi rääkida.»
«Noh, asi on nii, Capet. Mul pole hea olla, pole hingerahu. See doktor ei lähe mul

meelest. Tahaksin teada, mis te kavatsete. Mul on üks mõte ja minu arvates hea mõte.»

«Mis mõte see on, hertsog?»

«Et on parem, kui me enne kella kolme hommikul siit sääred teeme ja mööda jõge minema pistame sellega, mis meil käes. Seda enam, et see on nii kergesti saadud: on meile tagasi antud, nii-öelda meile sülle visatud, kui me kavatsesitie selle tagasi varastada. Mina olen selle poolt, et teeme lühikese lõpu ja kaome kui õlitatud välk.»

Seda kuuldes oli mul õige sant tunne. Paar tundi tagasi oleks olnud teine asi,-aga nüüd mul oli sant. Olin pettunud ja tusane. Kuningas röhatas ja ütles:

«Mis! Ja kõik muu jääb maha müümata? Vehkat teha nagu lollid ja maha jätta kaheksa või üheksa tuhande dollari eest varandust, mis aina ootab, et nad rahaks tehtaks? Kõik hõlpsasti müüdav krempel!»

Hertsog urises; ta ütles, et kotitäiest kullast jätkus, ja et ta ei tahtnud kaugemale minna, — ei tahtnud vaeslastelt riisuda kõike, mis neil on.

«Säh sulle!» ütles kuningas. «Me ei röövi neilt mitte midagi peale selle raha. Inimesed, kes meilt ostavad, kan-natavad kahju, sest niipea kui .selgub, et me müüsime, mis meie oma polnüdjd — see juhtub varsti pärast seda, kui me ära aurame — tühistatakse kaup ja varandus läheb endisele omanikule tagasi. Vaeslapsed saavad oma maja jälle tagasi, sellest on neile küllalt: nad on noored ja tugevad ja võivad vaevata endile ülalpidamist teenida. Nemad selle all ei kannata. Mõelda: on tuhandeid ja tuhandeid, kel pole kaugeltki nii hea. Heldeke, neil pole põhjust kurta.»

Noh, kuningas rääkis talle augu pähe, nii et ta viimaks järele andis ja ütles: olgu! Ta arvas aga siiski, et oli neetud lollus paigale jääda, ja et seda doktorit pidi tõsiselt kartma. Aga kuningas ütles:

«Pagan võtku doktorit! Mis meil temast on? Kas pole kõik linna lollid meie poolt? Ja kas lollid pole igas linnas suures enamikus?»

Nad valmistusid jälle alumisele korrale minema. Hertsog ütles:

«Ma mõtlen, me ei peitnud raha heasse kohta.»

See tegi mu meele rõõmsamaks, sest olin kartnud, et ma ei saagi mingit näpunäidet, mis mulle abiks oleks. Kuningas ütles:

«Kuidas?»

«Sest Mary Jane vajab leinariideid ja neegrist toa-koristaja saab kõigepealt käsu need hilbud kokku korjata ja ära panna. Ja kas te arvate, et mõni neeger läheb rahast mööda, ilma et ta sealt natuke ei laenaks?»

«Teil on jälle õigus, hertsog,» ütles kuningas. Ta hakkas paari sammu Jcaugusel

minust kardina all kobama. Litsusin ennast kõvasti vastu seina ja olin üsna tasa, kuigi värisesin. Mõtlesin, mis mehed küll ütleksid, kui nad mu leiaksid; ja arvasin, mis oleks kõige parem teha, kui nad mu leiaksid. Aga kuningas sai koti kätte, enne kui ma oma mõtte jõudsin lõpule mõelda, ega aimanudki, et ma olin lähedal. Nad lükkasid koti sulgpadja all oleva õlgkoti praost sisse, toppisid selle paari jala sügavusele õlgedesse ja ütlesid: «Tehtud! Neeger raputab ainult sulepatja ja liigutab õlgkotti ainult ehk paar korda aastas; nii pole rahapaun nüüd enam hädaohus.»

Aga ma teadsin asja paremini. Mul oli kott käes, enne kui nad jõudsid trepist täiesti alla. Läksin käsikaudu kobades üles oma kambrisse ja peitsin koti parema peidukoha leidmiseni esialgu sinna. Arvasin, et parem on kott peita kuhugi väljapoole maja, sest kui nad leiaksid selle puudu olevat, otsiksid nad kogu maja põhjalikult läbi. Teadsin seda väga hästi. Heitsin riietega voodisse,
kuid ei saanud uinuda, kuigi tahtsin, — nii suures ärevuses olin selle asja pärast. Viimaks kuulsin, et kuningas ja hertsog tulid trepist üles; hüppasin oma sängist

välja, kuulatasin, lõug pööninguredelil, ja ootasin, kas midagi juhtub. Kuid ei juhtunud midagi.

Valvasin, kuni viimased õhtused hääled vaikisid, esimesed hommikused häälitsused aga veel polnud alanud, ja lipsasin siis redelist alla.

27. P E A T Ü K K

Roomasin nende ukse taha ja kuulasin; mõlemad norskasid. Läksin siis kikivarbail edasi ja jõudsin õnnelikult alla. Kuskil polnud ühtki häält kuulda. Piilusin läbi prao söögitoa ukses ja nägin, et surnuvalvajad kõik magasid toolidel. Vaheuks elutuppa, kus laip puhkas, oli lahti, kummaski toas põles küünal. Läksin edasi; teine elutoauks oli ka lahti; nägin, et seal polnud kedagi peale Peteri jäänuste. Hiilisin mööda. Kuid majauks oli kinni ja võtit polnud ees. Just siis kuulsin kedagi mu taga trepist alla tulevat. Jooksin elutuppa, vaatasin ruttu ringi — ainus kõht, kuhu ma võisin rahakoti peita, oli puusärk. Puusärgikaas oli umbes jalg maad kõrvale lükatud, nii et surnu märja rätikuga ka.etud nägu ja surisärk olid näha. Lükkasin rahakoti kirstu, kaane alla, just sinna, kus surnu kokkupandud käed olid. Käed olid nii külmad, et mul judin üle selja käis. Siis jooksin läbi toa ja peitsin enda ukse taha.

Tulija oli Mary Jane. Ta tuli õige tasa kirstu juurde, põlvitas ja vaatas sisse. Siis ta võttis taskurätiku; nägin, et ta nuttis, kuigi ma seda ei kuulnud, ja ta selg oli minu poole. Lipsasin välja; kui ma läbi söögitoa läksin, arvasin, et parem on veenduda, kas valvajad nägid mind või ei. Vaatasin läbi prao, kõik oli korras. Nad polnud paigast liikunud.

Lipsasin oma sängi; meeleolu oli mul õige tume, sest et asi oli nõnda läinud, kuigi ma nii palju vaeva olin näinud ja nii paljuga riskinud. Mõtlesin, kui raha sinna jääb, siis on hea: kui me jõge mööda sada või paarsada miili- oleme edasi jõudnud, võin Mary Jane'ile kirjutada, ta võib puusärgi jälle välja kaevata lasta ja rahakoti ära võtta. Aga juhtub vist teisiti: juhtub nii, et rahakott leitakse, kui tullakse kirstnkaant kinni kruvima. Siis saab kuningas raha jälle oma kätte ja kes-

tab kaua, enne kui tuleb teine võimalus seda temalt ära näpata. Muidugi oleks mul himu olnud alla hiilida ja raha kirstust ära võtta, kuid ma ei julgenud. Iga minutiga lähenes nüüd hommik, varsti võisid mõned valvajad ärgata ja mind oleks tabatud, — tabatud kuue tuhande dollariga, mida keegi polnud mu hoole alla andnud. Sihukese loo sekka ei taha ma segatud saada, mõtlesin endamisi.

Kui ma hommikul alumisele korrale läksin, oli elutoa uks kinni ja valvurid olid läinud. Majas polnud kedagi, ainult majarahvas ja lesk Bartley ja meie kamp. Uurisin nende nägusid, et näha, kas midagi oli juhtunud, aga polnud midagi näha.

Keskpäeva paiku tuli surnumatja oma meestega; puusärk tõsteti keset tuba kahele toolile; siis pandi kogu maja toolid mitmesse ritta, naabritelt laenati veel toole juurde, kuni esik ja elutuba ja söögituba olid täis. Nägin, et kirstukaas oli niisama kui ennegi, kuid ei julgenud minna vaatama kaane alla teiste nähes.

Siis hakkas inimesi sisse tulema. Kuningas, hertsog ja tütarlapsed istusid esimesse ritta kirstu peatsisse ning pool tundi käisid inimesed ükshaaval aeglaselt kirstust mööda ja vaatasid natuke aega surnule näkku, mõni laskis silmist pisara veereda, kõik oli väga vaikne ja pühalik. Ainult tütarlapsed, kuningas ja hertsog hoidsid taskurätid silme ees ning pidasid pead norus ja nuuksusid natuke. Polnud muud kuulda kui jalgade kähinat põrandal ja ninanuuskamist: inimesed nuuskavad matusel alati rohkem kui kuskil mujal, ehk olgu siis kirikus.

Kui kõik kohad olid tungil täis, libises surnumatja oma mustade kinnastega vaikselt mööda tuba, viimaseid toimetusi tehes, inimesi ja esemeid korraldades; ta liikus tasa kui kass. Ta ei rääkinud, ta juhtis inimesi, aitas hilinenud sisse, avas läbikäigutee, ja tegi seda kõike peanoogutuste ja käeliigutustega. Siis läks ta jälle oma kohale seina ääres. Ta oli kõige vaiksem, hiilivam, vargsi liikuvam mees, keda ma iialgi olen näinud, ta näol polnud naerunatukestki.

Oli harmoonium üüritud — katkine harmoonium — ja kui kõik oli valmis, istus üks noor naine harmooniumi

ette ja hakkas seda sõtkuma, nii et see viiksus ja kiunus. Kõik laulsid kaasa ja minu arvates oli Peter ainus, kel oli hea olla. Siis tõusis pastor Hobson pikkamisi ja pühalikult ja hakkas kõnelema. Ja samal silmapilgul algas keldris kõige kõledam kära. Kärategijaks oli ainult koer, aga ta tegi nii kanget müra ja see kestis nii kaua, et te ei oska arvata, missuguse näoga pastor seisis kirstu ees ja ootas. Oli päris piinlik ja keegi nähtavasti ei teadnud, mis teha. Kuid õige pea nägime, kuidas pikkade jalgadega surnumatja andis pastorile märku, nagu oleks ta öelda tahtnud: «Ärge muretsege, kohe korral dan selle asja!» Kummargil libises ta piki seina edasi, nii et ainult ta õlad paistsid üle inimeste peade. Nii ta hiilis edasi, aga kära ja müra muutus aina suuremaks. Viimaks, kui ta ümber poole toa oli libisenud, kadus ta keldrisse. Paari sekundi pärast kuuldus mürts ja siis lõpetas koer kisa paarikordse kõige imestusväärsema ulgumisega, ja kõik oli jälle surmvaikne ning pastor jätkas oma pühalikku kõnet sealt, kus see oli kätkenud. Paari minuti pärast hakkasid surnumatja selg ja õlad jällepiki seina libisema; ta libises ja libises ümber kolme seina, ajas end siis sirgu, pani käed suu ette, sirutas kaela üle rahva peade pastori poole õieli ja ütles kähedalt sosistades: «Tal oli rott!» Siis vajus ta jälle kühma ja hiilis piki seina oma kohale. Oli näha, et inimesed olid väga rahuldatud, sest muidugi taheti teada, mis oli olnud. Säärane tühine asi ei maksa midagi, aga just need tühised asjad teevad inimese lugupeetavaks ja armastatuks. Kogu linnas polnud meest, kel oleks olnud suurem poolehoid kui surnu-matjal.

Noh, matusejutlus oli väga hea, kuid hirmus pikk ja väsitav. Ja selle järel hakkas kuningas jahvatama, nagu tal oli viisiks. Viimaks oli kõik möödas ja surnumatja hakkas kruvikeerajaga, kirstu poole looklema. Olin suures hirmus ja jälgisin teda õige teraselt. Aga ta ei teinud muud kui tõmbas kaane tasakesi peale ja kruvis tugevasti kinni. Seal ma nüüd olin! Ma ei teadnud, kas raha oli sees või ei olnud. Oletades, et keegi võttis rahakoti salaja välja — kas pidin ma Mary Jane'ile kirju-tama või mitte? Kui mõelda, et ta laseb kirstu välja

kaevata ega leia midagi - mis ta siis minust arvab? Pagana pärast, ütlesin endamisi: mind ehk otsitakse üles ja pannakse vangi. Parem olla tasa ja vakka, üldse mitte kirjutada, asjad olid nüüd koledasti sassis: katsudes neid parandada olin nad sada korda pahemaks teinud Soovisin kõigest hingest, et oleksin kogu neetud loo rahule jätnud.

Surnu maeti ja me tulime koju tagasi. Ma uurisin jälle nägusid, - ei suutnud midagi parata ega saanud rahu. Aga midagi ma ei saanud, teada; näod ei öelnud midagi.

Õhtul tegi kuningas külaskäike, mehkeldas igaühega ja oli kangesti lahke. Ta andis mõista, et ta kogudus Inglismaal oli mures ta pärast, nii et ta pidi ruttama, pärandusasjad kähku korraldama ja koju sõitma la ütles et kahetseb väga, et tal on nii kiire, ja kõik teised ütlesid sedasama. Nad soovisid, et ta vöiks kauemaks jääda; ütlesid aga, nad saavat aru, et see on võimatu Ta ütles et nad Williamiga muidugi viivad tütarlapsed koju kaasa; see meeldis ka kõigile, sest sus poleks tütarlastel mingit muret ja nad elaksid omaste seas. See meeldis ka tütarlastele; erutas neid nn et neil enam meeleski polnud, et neil maailmas muret oli olnud. Nad ütlesid kuningale, et müügu aga kõik maha nii ruttu kui saab; nemad olevat reisivalmis. Vaesed tüdrukud olid nii rõõmsad ja õnnelikud, et mu süda valutas, nähes kuidas neid narriti ja neile valetab Ma ei näainud aga ühtki soodsat võimalust, kuidas sekka luua ja asjalugu muuta.

Noh, kuningas laskis tõesti maja, neegrid ja kogu varanduse üles kirjutada ning oksjoni välja kuulutada; see pidi toimuma kaks päeva pärast matuseid. Soovi korral võis igaüks ka enne midagi osta.

Nii tabas matustele järgnenud päeval parast lõuna tütarlapsi esimene hoop. Tuli paar neegritega kauplejat ja kuningas müüs neile neegrid mõistliku hinna eest, kolmepäevase maksutähtajaga, nagu nad ütlesid. Kaks poega saadeti ülesvett Memphisesse ja nende ema pärivett Orleansi. Mõtlesin, et vaestel tütarlastel ja neil neegritel murdub süda valu kätte; nad nutsid üksteise kaelas ja olid nii õnnetud, et mul oli hale vaadata. Tütar-

lapsed ütlesid, nad ei olevat võinud uneski näha, et see perekond lahutatakse ja linnast välja müüakse. Ma ei suuda iialgi unustada, kuidas vaesed õnnetud tütarlapsed ja neegrid üksteise kaelas rippusid ja nutsid; usun, ma poleks suutnud seda kannatada, vaid oleksin suu lahti teinud ja me kelmid paljastanud, kui ma poleks teadnud, et müük pole maksev ja et neegrid nädala või paari pärast tulevad linna tagasi. Lugu äratas ka linnas suurt tähelepanu; hulk inimesi tuli kokku ja ütles, et oli häbiasi sel viisil ema ja lapsi lahutada. Kelmide kuulsusele mõjus see halvasti, kuid vana narr jäi kangekaelseks kõige kiuste, mis hertsog ütles või tegi. Uskuge, hertsogi meeleolu oli kangesti sant.

Järgmisel päeval oli oksjon. Hommikul vara tulid kuningas ja hertsog üles pööningule; nad äratasid mu ja ma nägin nende nägudest, et midagi oli juhtunud. Kuningas ütles:

«Kas käisid mu toas tunaeile õhtul?»

«Ei, majesteet!» nii nimetasin teda alati, kui kedagi kõrvalist juures polnud.

«Kas käisid seal eile päeval või õhtul?»

«Ei, majesteet.»

«Ausõna? ära nüüd valeta.»

«Ausõna, majesteet, räägin tõtt. Ma pole sest saadik te toas käinud, kui Mary Jane

seda teile ja hertsogile näitas.»

«Kas oled näinud kedagi teist sinna minevat?»

«Ei, hiilgus, ma ei mäleta, et oleksin näinud.»

«Pea! Mõtle järele.»

Pidasin aru. Mulle tuli hea mõte ja ma ütlesin: «Noh, mõnikord .nägin, et neegrid käisid sees.» Mõlemad võpatasid, näis, nagu poleks nad seda oodanud; siis näis, nagu oleksid nad seda oodanud. Hertsog ütles:

«Mis! Kõik koos?»

«Ei, mitte kõik koos. See tähendab, ma usun, et ma pole näinud neid koos toast välja tulevat. Üks ainuskord…»

«Millal see oli?»

«Matusepäeval. Hommikul. Polnud vara, sest ma; magasin kaua. Hakkasin just alla minema, siis nägin neid.»

«Noh, edasi, edasi! Mis nad tegid?»

«Nad ei teinud midagi, niipalju kui ma nägin. Nad läksid varbaotstel minema; arvasin, et nad olid läinud majesteedi tuba koristama või nii, oletades, et te olete tõusnud; ja et te polnud tõusnud, ja et nad katsusid tasa olla ja teid mitte äratada — kui nad juba polnudki teid äratanud.»

«Pagan võtaks, see on alles tükk!» ütles kuningas; ja mõlemad olid kui puuga pähe löödud. Nad seisid natuke aega mõeldes ja päid kratsides, siis naeris hertsog lühidalt ja kähisevalt ja ütles:

«Tulise pihta, kui osavasti need neegrid oma mängu mängisid! Tegid, nagu oleksid nad kurvad olnud, et siit lahkuvad; ja ma uskusin, et nad olidki kurvad. Uskusite teie ja, uskus igaüks. Argu keegi enam minule tulgu ütlema, et neegril pole näitlejaannet. See etendus oli nii hea, et oleks petnud igaüht. Minu arvates peitub neis terve varandus. Oleks mul raha ja teater, ma ei otsiks paremaid näitlejaid. Me aga müüsime nad ju jumala-muidu. Ja nüüd ei tohi asja isegi avalikuks teha! Muuseas, kus see .maksutäht õieti on?»

«Pangas, kust see välja makstakse. Kus mujal see peaks olema?»

«Noh, tänu taevale, see asi on korras.» Ma ütlesin nagu arglikult: «Kas miski on untsu läinud?» Kuningas kargas mulle näkku ja kisendas: «Pole sinu asi! Sina pea suu ja hoolitse oma asjade eest — kui sul neid on. ära seda unusta, nii kaua, kui siin oled, kas kuuled?» Siis ta ütles hertsogile: «Tuleb sellega leppida ja vait olla; ei aita muud, kui mokk maas pidada.»

Kui nad hakkasid alla minema, naeris hertsog jälle kähisedes ja ütles:

«Kiire tehing ja väike kasu! Ilus äri, jah.» Kuningas urises ja vastas:
«Katsusin teha nii, kuidas kõige parem, seepärast müüsin nii ruttu. Kui tuleb välja, et kasu ei olegi, vaid

ainult kahju, — on's see siis minu süü rohkem kui teie süü?»
«Kui minu nõu oleks kuulatud, siis oleksid neegrid alles siin ja meie oleksime läinud!»
Kuningas porises vastu, nii palju kui ta julges, pöördus siis ringi ja kargas jälle mulle ninna. Ta võttis mu läbi, et ma polnud talle kohe öelnud, kui nägin neegreid ta toast tulevat; ütles, et iga loll oleks taibanud, mis teoksil oli. Siis vandus ja sõimas ta tükk aega iseennast; ütles, kõik olevat tulnud sellest, et ta tol hommikul ei lamanud ega puhanud nagu kord ja kohus. Ta ütles, et olgu ta neetud, kui veel sedasi teeb. Lõuates läksid nad minema ja mul oli kõledasti hea meel, et ajasin kõik neegrite kaela, ilma et oleksin sellega neegritele midagi paha teinud.

28. PEATÜKK

Viimaks oli aeg tõusta. Läksin siis redelist alla ja hakkasin alumisele korrale minema, aga kui ma tütarlaste toani jõudsin, oli uks lahti, ja ma nägin, et Mary Jane istus oma vanal nahkkohvril, mis oli avatud ja kuhu ta asju pakkis — valmistudes Inglismaale reisima. Ta oli parajasti pakkimises peatunud, kokkupandud kleit põlvedel, nägu käte vahel, ja nuttis. Mul oli hirmus paha seda nähes; igaühel oleks kindlasti olnud. Läksin tuppa ja ütlesin:
«Miss Mary Jane, te ei suuda näha, kui mõni inimene mures on; ja ma ka enamasti ei suuda. Jutustage mulle oma murest.»
Ta tegi seda. Põhjuseks olid neegrid — seda olin just oodanudki. Ta ütles, ilus Inglismaa reis olevat talle rikutud; ta ei teadvat, kuidas ta võib seal õnnelik olla, teades, et ema ja lapsed enam iialgi üksteist ei näe. Siis nuttis ta veel kibedamini kui enne, lõi käed üle pea ja ütles:
«Oh, heldust, heldust, mõelda, et nad iialgi enam üksteist ei näe!»
«Aga nad näevad! Ja kahe nädala jooksul Ma tean seda!» ütlesin ma.

Nüüd oli see väljas, enne kui ma asjast arugi sain! Ja enne kui ma jõudsin paigast liikuda, pani ta käed mu kaela ümber ja käskis mind, et ma ütleksin seda veel ja veel ja veel!

Nägin, et olin olnud liiga läbematu ja öelnud liiga palju; nüüd olin kimbus. Palusin, et ta lubaks mind natuke mõelda. Ta istus väga kärsitult ja ärevalt, oli väga ilus ja näis õnnelikum ja rahulikum — nagu inimene, kel hammas on välja tõmmatud. Mõtlesin põhjalikult. Arvasin, et kui kitsikusse jäänud inimene räägib tõtt, siis ta riskib suuresti — kuigi mul ses asjas polnud kogemusi ja ma ei teadnud midagi kindlat. Nii mulle igatahes näis; siin oli asi siiski niisugune, et mulle õigem ja kindlam tundus tõtt rääkida, selle asemel et valetada. Lugu oli nii kummaline ja ebaharilik, et oleksin pidanud selle kallal omas meeles mõtisklema ja tükk aega seda juurdlema; ma polnud midagi säärast iialgi näinud. Noh, mõtlesin viimaks: ma katsun; võtan kätte ja räägin seekord tõtt, kuigi näib, et sellega istun püssirohutünnile, süütan tünni ja jään ootama, kuhu lendan. Ütlesin siis:

«Miss Mary Jane, kas on mõni koht linnast pisut eemal, kuhu te võiksite minna ja kolmeks või neljaks päevaks jääda?»

«Jah — Lothropside juurde. Aga miks?»

«Ükskõik. Kui ma teile ütlen, kust ma tean, et neegrid üksteist kähe nädala jooksul jälle näevad siinsamas majas; ja kui ma tõendan, miks ma seda tean — kas lähete siis Lothropside juurde ja jääte sinna neljaks päevaks?»

«Neljaks päevaks!» vastas ta. «Jään aastaks!»

«Hea küll,» tähendasin, «ma ei nõua teilt rohkem kui teie sõna; usun seda rohkem kui mõne teise inimese vannet piibli kõhal.» Ta naeratas j« punastus väga armsasti; ja ma ütlesin: «Kui teil midagi selle vastu pole, siis panen ukse kinni — ja riivi.»

Siis tulin tagasi, istusin uuesti ja alustasin:

«Ärge kiljatage. Olge tasa ja kuulatage nagu mees. Ütlen jtõtt, peate vapper olema, miss Mary, sest see on halb tõde ja raske kanda, kuid parata pole midagi. Need

te onud pole üldse onud, nad on petised, päris võllaroad Nii, nüüd oleme'kõige halvemast üle; muud võite võrdlemisi rahulikult kuulata.»

See andis talle muidugi tugeva hoobi; aga mul oli nüüd kõige rängem seljataga, seepärast rääkisin edasi; ta silmad hakkasid järjest heledamini särama ja ma jutustasin talle kogu loo, sestsaadik kui me kohtasime noort lollpead, kes aurikule läks, ning sinnamaale, kus ta ise majaukse ees kuningale kaela langes ja teda viis-kuuskümmend korda suudles. Siis kargas ta üles, ta nägu punetas nagu päikeseloojak ja ta ütles:

«See elajas! Tule — ärgem viitkem silmapilkugi aega — mitte üht sekunditki — teda tuleb tõrvata ja sulgedesse kästa ja jõkke visata!»

Ma ütlesin:

«Kindlasti. Aga kuidas te arvate, kas enne kui te Lothropslde juurde lähete või…»

«Oo!» ütles ta. «Kus mu mõtted olid!» ütles ta ja istus uuesti: «Ära hooli sellest, mis ma ütlesin — palun, ära hooli — ega hooli?» Ta pani oma siidise käe niiviisi mu käele, et ma ütlesin: «Ennem sureksin.»

«Ma poleks uskunud, et niivõrd ärritun,» ütles ta. «Jutusta nüüd edasi, enam ma nii ei tee. Ütle mulle, mis teha, ja ma teen kõik, mis sa ütled.»

«Noh,» ütlesin ma, «nad on rängad kelmid, need kaks petist, ja ma olen sunnitud nendega veel tükk maad edasi rändama — ükskõik, kas ma tahan või ei. Ma parem ei jutusta teile, miks. Kui te nüüd linna nende kallale kihutate, siis pääseksin küll mina nende küüsist ega poleks minul midagi; aga on veel üks isik, keda te ei tunne ja kelle pärast ma olen mures. Päästame tema, eks? Muidugi. Noh, siis ei.saa me praegu kelmide vastu midagi ette võtta.»

Kuna ma seda rääkisin, tuli mulle hea mõte. Taipasin, kuidas ma võisin enese ja Jimi petistest vabastada. Tuli lasta nad siin vangi panna ja siis ära sõita. Kuid ma ei tahtnud parvega päevavalgel sõita, kui seal peale minu polnud kedagi, kes oleks võinud küsimustele vastata. Mu kavatsust ei saanud siis enne teostada kui üsna hilja õhtul. Ütlesin:

«Miss Mary Jane, ütlen teile, mis me teeme; teil ei tarvitsegi nii kauaks Lothropside juurde jääda. Kui kaugel nad elavad?»

«Natuke vähem kui neli miili.»

«Noh, see on hea. Minge nüüd sinna ja olge seal õhtu kella üheksani või poole kümneni; siis laske ennast jälle koju tuua — öelge, et teil on midagi meelde tulnud. Kui enne kella ühtteist siia jõuate, siis pange küünal siia aknale; kui ma siis ei tule, oodake kella üheteistkümneni: ja kui ma siis ka ei tule, siis on kindel, et ma olen läinud ja et mul pole midagi karta. Siis võite välja minna ja uudist igal pool teatada ja lasta võllaroad vangi panna.»

«Hea küll,» ütles ta. «Teen nii.»

«Ja kui juhtub, et ma ei saa ära minna, vaid et mind nendega koos tabatakse, siis peate ütlema, et ma teile kõik juba enne jutustasin, ja peate mu eest seisma, kuidas vähegi võite.»

«Muidugi seisan su eest. Nad ei tohi ühtki juust su peas puudutada,» ütles ta, ja ma nägin, kuidas ta ninasõõrmed avardusid ja silmad välkusid seda öeldes.

«Kui ma saan minema,» ütlesin, «siis pole mind siin tõendamas, et need petised pole te onud. Aga ma ei saaks seda ka siis tõendada, kui siin oleksin. Võiksin vanduda, et nad on võllaroad ja hulgused; see on kõik, kuigi ka see on midagi väärt. Noh, on teisi, kes seda paremini võivad tõendada kui mina ja keda rohkem usaldataks kui mind.. Ütlen teile, kuidas

neid leida. Andke mulle pliiatsiots ja tükk paberit. Nii: «Kuninglik kaelkirjak», Bricksville. Pange sedel ara, ja ärge seda kaotage. Kui kohus tahab lähemaid teateid nende kähe kohta, siis saatku kedagi Bricksville'i ja lasku öelda, et on tabatud mehed, kes mängisid «kuninglikku kaeikirjakut», ja et vajatakse tunnistajaid. Kogu linn on siin, enne kui te jõuate silmi pilgutada, miss Mary. Ja nad m tulevad maruvihaselt pealegi.» Arvasin, et kõik oli nüüd kindlaks määratud. Ütlesin seepärast:

«Oksjon laske rahulikult mööduda ja ärge muretsege. Asjade eest maksma peavad ostjad alles oksjonile järgneval päeval ja petised ei kao, enne kui neil raha käes. Pealegi pole ju müük maksev ja nad ei saa üldse raha

Just sama lugu on neegritega — nad polegi müüdud ja tulevad varsti tagasi. Neegrite eest saada olevat raha nad ka kätte ei saa; nad on hullupööra sisse kukkunud, miss Mary.»

«Hea küll,» ütles ta, «ma lähen nüüd alla sööma ja siis otsekohe Lothropside juurde.»

«Ei, nii see ei lähe, miss Mary Jane,» ütlesin ma, «mitte mingit moodi; minge enne hommikusööki.»

«Miks?»

«Mis te arvate, miks ma üldse tahan, et te ära läheksite, miss Mary?»

«Noh, ma pole selle üle mõelnud. Ma ei tea. Miks siis?»

«Noh, seepärast et teil pole nii paks nahk kui teistel. Te näost võib lugeda nagu kõige paremast raamatust. Pole muud kui istu maha ja loe nagu jämedat trükki.
Kas usute, et võite minna ja onudele silma vaadata, kui nad tulevad teid suudlema ja tere hommikust ütlema ...»

«Pea, pea, küllalt! Jah, ma lähen enne hommikusööki, lähen rõõmuga. Ja õed jäävad nendega?»

«Jah. Ärge nende pärast muretsege. Neil tuleb veel natuke aega kannatada. Mehed võivad kahtlema hakata, kui te kõik lähete, ara. Tahaksin, et te üldse kedagi enam täna ei näe — ei neid ega õdesid ega ühtki inimest siin linnas; kui mõni naaber küsiks, kuidas te onude käsi käib, siis oleks te näost kohe midagi näha. Ei, minge otsekohe, miss Mary Jane; küll mina saan kõikidega hakkama. Ütlen miss Susanile, et ta tervitaks onusid ja ütleks, et te läksite mõneks tunniks ara, et natuke puhata ja meelt lahutada või et mõnd sõpra külastada. Ütlen, et õhtul või, vara hommikul tulete tagasi.»

«Hea küll, ütle, et läksin sõpru vaatama; aga tervitada ma neid ei taha.»

«Olgu, siis mitte.» Temale võisin siin öelda, ses polnud midagi paha. See oli tühine asi ega teinud raskusi; ja tühised asjad siluvad inimeste teerädasid kõige paremini siin maa peal; see tegi Mary Jane'i meele lahedaks ega maksnud midagi.

Siis lisasin:

«On veel midagi: see kott rahaga.»

398

«Oo, selle said nad ka; ja mul on piinlik mõelda, kuidas nad selle said.»

«Seal eksite. Neil pole kotti.»

«Oi, kelle käes see siis on?»

«Tahaksin teada, kuid ei tea. See oli minu käes, sest ma varastasin selle nendelt. — Varastasin, et teile anda. Tean ka, kuhu ma koti peitsin; kardan aga, et seda enam seal ei ole. Mul on kole kahju, miss Mary Jane, nii kahju kui vähegi võimalik. Tegin, mis võisin, päris tõesti. Mind oleks peaaegu tabatud, pidin koti esimesse parajasse kohta pistma ja põgenema — kuid see polnud sobiv koht.»

«Oo, ära laida ennast — see on liiga suur ülekohus — ma ei luba seda — sa ei saanud midagi parata — polnud sinu süü. Kuhu sa peitsid koti?»

Ma ei tahtnud talle uuesti ta muresid meelde tuletada. Ei suutnud suud avada, et jutustada lugu, mis pidi ta silmade ette tooma surnu, kes lamas kirstus rahakott kõhu peal. Tükk aega ei öelnud ma midagi, siis ütlesin:

«Ma parem ei jutusta teile, kuhu ma selle panin, miss Mary Jane, kui te lubate. Aga ma kirjutan paberitükile, ja te võite seda lugeda teel Lothropside juurde, kui tahate. Kas olete nõus?»

«Oo jah.»

Niisiis kirjutasin: «Panin koti puusärki. See oli puusärgis, kui te seal öösi nutsite. Ma olin ukse taga ja mul oli teist kangesti kahju, miss Mary Jane.»

Mu silmad läksid pisut märjaks, kui meelde tuletasin' kuidas ta üsna üksi öösi nuttis, ja need kaks pärglit viibisid ta enda majas, teda pettes ja röövides. Kui ma sedeli kokku panin ja temale andsin, nägin, et ka tema silmadesse tulid pisarad. Ta raputas tugevasti mu kätt ja ütles:

«Ela hästi. Teen kõik täpselt nii nagu sa ütlesid. Ja kui ma sind enam iialgi ei näe, siis ei unusta ma sind kunagi. Mõtlen su peale ikka ja ikka jälle. Ja palvetan su eest!»

Siis oli ta läinud.

Minu eest palvetada! Arvasin, et kui ta mind oleks tundnud, siis oleks ta jõukohasema ülesande valinud. Aga ei, ta oleks seda kindlasti ikkagi teinud — ta oli

399

just seda laadi inimene. Minu arvates oli temas enam tublidust kui üheski teises tüdrukus, keda ma olen iialgi näinud; minu arvates.oli ta läbi ja läbi tubli. See kõlab kui meelitus, kuid ei ole seda. Ja kui veel võtta ilu — ja headus — siis oli ta kõigist üle. Ma pole teda enam näinud pärast seda, kui ta uksest välja läks; ei, ma pole teda sestsaadik iialgi enam näinud; kuigi usun, et ma ta peale olen mõtelnud mitu miljonit korda — ka selle peale, et ta ütles, et palvetab mu eest. Ja ikka, kui mulle tuleb mõte, et kuidagiviisi hea oleks, kui mina

palvetaksin tema eest, siis teeksin seda, tont võtku — kõige kiuste!

Noh, Mary Jane lipsas tagauksest välja, ma usun, sest keegi ei näinud ta minekut. Kui kohtasin Susanit ja lõhkist mokka, ütlesin:

«Kuidas on nende inimeste nimi teisel pool jõge, keda te .mõnikord külastate?»

Nad ütlesid:

«Külastame mitmeid, kuid enamasti käime Proctorite juures.»

«Nii jah,» ütlesin, «mul oli nimi meelest läinud. Noh, miss Mary Jane käskis mind teile öelda, et ta läks suure rutuga sinna; keegi neist on haige.»

«Kes?»

«Ma ei tea, mul on meelest läinud, aga ma arvan, see on …»

«Jumala pärast, ega ometi Hanna?»

«Kahjuks pean ütlema, et just Hanna.»

«Oh halastust, ja alles mineval nädalal oli ta nii terve. On ta raskesti haige?»

«Ma ei tea. Miss Mary Jane ütles, et öö otsa oli ta juures valvatud ja et ta vist üle mõne tunni enam ei ela.»

«Oh, mõelda! Mis-tal on?»

Mul ei tulnud midagi mõistlikku meelde, ütlesin siis:

«Mumps.»

«Mumps, lollpea! Keegi ei valva öö otsa selle juures, kel on mumps.»

«Kas ei valva? Aga kui see on hoopis isesugune mumps? See pole harilik mumps. See on uut laadi haigus, ütles miss Mary Jane.»

«Kuidas uut laadi?»

«Sest sellega koos on veel muud.»

«Mis muud?»

«Noh, leetrid ja läkaköha ja roos ja tiisikus ja kolla-tõbi ja peaajupõletik ja ma ei tea, mis kõik.»

«Taevas! Ja seda nad nimetavad mumpsiks!»

«Nii ütles miss Mary Jane.»

«Aga miks nad ometi nimetavad seda mumpsiks?»

«Noh, sest et see on mumps. Sellega see algas.»

«Aga ses pole mingit mõtet. Ütleme, et keegi oma varbale haiget teeb ja siis mürki võtab ja kaevu kukub ja kaela murrab ja pea purustab — kui siis keegi tuleb ja küsib, millesse ta suri, siis oleks ju lollus vastata: ta varvas sai haiget. Kas selles oleks mingit mõtet? Ei! Ja ses mumpsijutus ka .pole mõtet. Kas see haigus on nakkav?»

«Kas see nakkav on! Oi, kuidas te küsite. Kas reha on «nakkav»? Pimedas? Kui te ei komista ühe pulga otsa, siis kõmistate teise otsa, eks? Ja kaasa viia te ka ei saa üht pulka, ilma et kogu reha kaasa ei tuleks; eks ole? Noh, seda laadi mumps on nagu reha, kui nii võib öelda; ja kaugeltki mitte igapäevane reha. Kui see kaasa tuleb, siis annab see ennast tunda.»

«Noh, see on kole, minu arvates,» ütles lõhkine mokk. «Lähen onu Harvey juurde ja ...»

«Oo, jah,» ütlesin ma. Mina sinu asemel läheksin ka. Muidugi läheksin. Ja otsekohe.»

«Miks?»

«Kuula üks silmapilk, ehk taipad. Eks pea te onud Inglismaale tagasi sõitma nii ruttu kui võimalik? Ja kas, te arvate, et nad on nii alatud ja jätavad teid maha ja lasevad teid selle pika teekonna üksi teha? Teate küll, et nad teid ootaksid. Noh, hea küll. Te onu Harvey on pastor, eks? Hüva. Kas pastor tohib petta laevaametnikke, et nad laseksid miss Mary Jane'i laevale? Teate küll, et ei tohi. Mis ta siis peab tegema? Noh, ütlema, et: hea küll, mu kiriku asjad arenegu, kuidas tahavad, mu vennatütar on võib-olla kohutavast mitmekordsest mumpsist nakatatud, seepärast on mu kohus siin istuda ja kolm kuud oodata, kas ta jääb haigeks või ei jää. Mul ükskõik, kui arvate, et parem on öelda onu Harveyle . . .»

«Lollus! Siin hapneda, kui meil kõigil võiks Inglismaal hea põli olla! Selle asemel oodata, kas Mary Jane on nakatatud või ei ole! Räägid lausa rumalusi.»

«Noh, siis ehk räägite naabritele.»

«Kuula nüüd! Sinu rumalus käib küll üle kõige. Kas sa ei saa aru, et nemad räägiksid edasi? Pole muud teha kui üldse mitte kellelegi rääkida.»

«Noh, võib-olla on teil õigus — jah, ma arvan, teil ongi õigus.»

«Kuid usun, et peame onu Harveyle ütlema, et ta mõneks ajaks välja läks — et ta mures ei oleks.»

«Jah, miss Mary Jane paluski teid seda teha. Ta ütles: räägi neile, et nad onu Harveyd ja onu Williami tervitaksid ja suudleksid ja ütleksid, et ma läksin üle jõe härra — härra — kuidas on selle .pikka perekonna nimi — te onu Peter pidas neist nii suurt lugu — ma mõtlen jieid, kes ...»

«Oo, sa mõtled: härra Apthorps, eks?»

«Muidugi; pagan võtku neid nimesid, ükski inimene ei jaksa neid meeles pidada. Jah, ta käskis öelda, et ta läks paluma, et härra Apthorps kindlasti tuleks oksjonile ja ostaks selle maja, sest ta arvab, et onu Peter näeks meelsamini teda selle omanikuna kui kedagi muud. Ta lubas sinna jääda kuni nad kindlasti ütlevad, et oksjonile tulevad; siis tuleb ta koju, kui ta liiga väsinud pole. Ja kui ta on väsinud, siis ta tuleb hommikul igatahes. Ta ütles, et te midagi ei räägiks Preetoritest, vaid ainult Apthorpsitest, — selles pole mingit valet, kuna ta tõesti läks nende juurde majaostmisest rääkima. Tean seda, sest ta. ise ütles mulle.»

«Hea küll,» ütlesid tütarlapsed ja läksid onudele tervitusi ja suudlusi edasi andma ja uudist teatama.

Kõik oli nüüd korras. Tüdrukud ei öelnud midagi, sest kippusid Inglismaale; ja kuningale ning hertsogile oli meelepärast, et Mary Jane viibis eemal ja kutsus inimesi oksjonile, selle asemel et olla doktor Robinsoni läheduses. Mul oli väga hea meeleolu; arvasin, et see oli mul väga ilusti tehtud — uskusin, et Tom Sawyer ise ka poleks paremini teinud. Muidugi oleks ta asja ajanud uhkemini, aga sellega ma ei saa hakkame: pole seda õppinud.

Noh, oksjon peeti linnapuiestikus; ja veel hilise pealelõunani; ei tulnud ega tulnud lõppu. Kuningas seisis oksjonipidaja kõrval, oli talle abiks, luges mõnikord mõne väikese piiblisalmi või ütles mõne vaga lause; hertsog käis ringi ja häälitses: «Gun-gun», laiutas ennast ja püüdis kõigile meelepärane olla.

Viimaks oli lugu läbi ja kõik müüdud. Kõik, peale vana väikese krundi kalmistul. Siis nad tahtsid sellest ka lahti saada — ma pole iialgi näinud sihukest ahne-päitsu, nagu see kuningas oli: kõik ta tahtis neelata. Noh, kui alles selle krundi juures oldi, randus aurik ja umbes kahe minuti pärast tuli rahvasumm, kisades ja karjudes ja naerdes ja käratsedes ja hüüdes:

«Siin on vastasrind! Siin on veel kaks Peter Wilksi pärijat. Nüüd võite valida, kummale paarile te raha maksate!»

29. PEATÜKK

Inimeste vahel liikus väga meeldiv vanahärra ja meeldiv noorem härra, kelle parem käsi oli sidemes. Ja oh sa mu meie, kuidas rahvas kisendas ja naeris ja käratses! Aga ma ei näinud ses midagi naljakat ning arvasin, et kuningal ja hertsogil kukub süda saapasäärde seda nähes. Uskusin, et nad kahvatuvad. Aga ei nemad kahvatunud kedagi. Hertsog tegi, nagu ei aimakski ta, milles asi seisab, vaid gu-gun'tas õnnelikult ja enesega rahul olles edasi; kuuldus nagu oleks petipiim võikirnus loksunud. Mis puutub kuningasse, siis vahtis ja vahtis ta tulijaid kurvalt, nagu oleks tal süda sees valutanud mõtte juures, et võis sihukesi petiseid ja kelme olla maailmas. Oh, ta tegi seda imestusväärselt. Hulk tähtsamaid elanikke kogunes kuninga ümber, soovides näidata, et nad olid tema poolt. Äsjasaabunud vanahärra näis surmani kohmetu olevat. Varsti hakkas ta rääkima ja ma nägin kõhe, tema hääldas sõnu inglise moodi, mitte nii nagu kuningas, kuigi kuningas jäljendaja kohta küllalt hästi rääkis. Ma ei suuda vanahärra sõnu korrata ega oska neid järele teha; ta pöördus rahva poole ja ütles umbes järgmist:

«See on mulle ootamatuks üllatuseks ja ma pean avameelselt tunnistama, et ma selleks polnud ette valmistatud ega oska vastata. Mu vennal ja mul oli äpardusi; vend murdis käeluu, me pakid läksid kaotsi: viidi möödunud ööl kogemata ühte teise linna. Ma olen Peter Wilksi vend Harvey ja see on vend William, ta ei kuule ega saa rääkida — ei saa isegi märkide varal väljenduda, kuna ta parem käsi on liikumisvõimetu. Oleme need, kelleks endid nimetame; paari päeva pärast, kui endi pakid kätte saame, võin seda tõendada. Seni aga ei ütle ma enam midagi, vaid lähen võõrastemajja ja ootan.»

Ta läks ühes oma tummaga; kuningas naeris ja ägetses:

«Käeluu murdunud! Väga tõenäoline, eks? Ja ka väga mõnus petisele, kes peab märkide keelt rääkima, kuid ei oska! Pakid kaotanud! See on suurepärane! Ja väga leidlik mõte praeguses olukorras!»

Ta naeris jälle. Teised naersid ka, peale kolme-nelja, võib-olla viie-kuue mehe. Üks neist oli doktor, teine oli kavala näoga mees vanamoelise vaibariidest tehtud reisikotiga. Ta oli parajasti aurikult tulnud ja rääkis tasa doktoriga; nad vaatasid aeg-ajalt kuninga poole ja noogutasid päid. Mees oli Levi Neil, advokaat, kes vahepeal oli Louisville'is olnud. Kolmas oli suur käheda häälega karm mees, kes ligi oli tulnud ja kuulas, mis vanahärra rääkis; siis kuulas ta kuningat. Ja kui kuningas lõpetas, ütles ta:

«Kuulge, öelge, kui te olete Harvey Wilks, millal te siia linna tulite?»

«Päev enne matuseid, sõber,» ütles kuningas.

«Mis ajal?»

«Õhtul, tund või paar enne päevaloojakut.»

«Kuidas te tulite?»

«Tulin Susan Powelliga Cincinnatist.»

«Noh, ja kuidas te siis hommikul lootsikuga siin lähedal olite?»

«Pole olnud.»

«Vale!»

Mõned kuulajaist hüppasid vahele ja palueid, et ta nii ei räägiks elatanud mehe ja pastoriga.

«Pole tühi kellegi pastor. Ta on petis ja valelik. Ta oli jõel selle päeva hommikul. Nägin teda. Ta tuli lootsikuga ühes Tom Collinsi ja poisikesega.»

Doktor astus ette ja ütles:

«Kas tunneksite poisi ara, kui teda näeksite, Hines?»

«Usun, et tunneksin, kuigi ma ei tea. Oi, seal ta ongi. Tunnen teda väga hästi.»

Ta näitas mulle. Doktor ütles:

«Naabrid, ma ei tea, kas mõlemad uued on petised või pole; aga kui need mõlemad pole petised, siis olen lollpea. Ma arvan, me kohus on vaadata, et nad siit ära ei lähe, enne kui see asi on selgitatud. Tulge, Hines, tulge kõik. Viime need mehed

võõrastemajja ja paneme nad teise paariga vastamisi; ma usun, et ei kesta kaua, kui asjasse selgus tuleb.»

Rahvale pakkus see lõbu — .kuigi ehk mitte kuninga sõpradele. Hakkasime siis kõik minema. Doktor hoidis mu käest kinni; ta oli väga lahke, ei lasknud aga mu kätt kordagi lahti.

Võõrastemajas läksime kõik suurde tuppa, süüdati mõned küünlad ja loitsuti äsjasaabunud paar sisse. Doktor ütles kõigepealt:

«Ma ei taha liiga vali olla nende kahe vastu, kuid minu arvates on nad petised ja neil võib olla kaassüüdlasi, keda me ei tunne. Kui on, siis ehk lähevad kaas-süüdlased Peter Wilksist maha jäänud kullakotiga oma teed. See pole ebatõenäoline. Kui nad ei ole petised, siis poleks neil midagi selle vastu, kui me saadame kedagi selle raha järele ja jätame selle oma hoiu alla, kuni nad tõendavad, et nad on õiged pärijad. Kas pole nii?»

Kõik olid päri. Arvasin, et kuningas ja hertsog, on paugupealt jännis. Aga kuningas tegi ainult kurva näo ja ütles:

«Härrad! Sooviksin, et raha oleks alles, sest mul pole kavatsust takistada ausat, avalikku ja põhjalikku uurimist ses õnnetus asjas. Kuid oh häda! Raha ei ole enam olemas; — saatke kedagi vaatama, kui soovite.»

«Kus see raha siis on?»

«Noh, kui mu vennatütar andis selle mu hoole alla, peitsin selle oma voodisse õlekotti; ei tahtnud seda panka viia seks mõneks päevaks ja pidasin voodit jul-

405

geks kohaks, sest me pole harjunud neegritega, ja ma uskusin, et nad on ausad nagu inglise teenijad. Neegrid varastasid raha juba järgmisel hommikul, kui ma olin trepist alla läinud; ja kui ma nad müüsin, siis ei olnud ma veel raha kadumist märganud, nii võisid nad selle vabalt kaasa viia. Mu teener siin on tunnistajaks ses asjas.»

Doktor ja mõned teised ütlesid: «Tühi jutt!» Nägin, et keegi ei uskunud kuningat. Üks mees küsis minult, kas ma nägin, kui neegrid raha varastasid. Ütlesin: «Ei, aga ma nägin, kuidas nad toast välja hiilisid ja eemale ruttasid, ega mõelnud midagi paha, vaid arvasin, et nad kartsid, et olid mu isanda äratanud, ja katsusid eemale pääseda, enne kui ta hakkab tõrelema.» Muud mult ei küsitud. Äkki pöördus doktor mu poole ja küsis: «Oled sina ka inglane?»

Ütlesin jah; ta naeris ja teised naersid ka ja ütlesid: «Lori!»

Noh, siis algas suur ülekuulamine; küsiti üht ja teist, tundidekaupa; keegi ei lausunud sõnagi õhtusöögist, näis, nagu ei tuleks neil seda mõttessegi. Nii kestis pärimine aina edasi; asi oli kõige keerulisem maailmas. Lasti kuningat oma jutt maha vuristada, siis lasti vanahärrat jutustada; igaüks peale eelarvamustega lollpeade võis näha, et vanahärra

rääkis tõtt ja teine valetas. Viimaks kästi mind jutustada, mis ma teadsin. Kuningas vahtis mind silmanurgast — teadsin seepärast väga hästi, kelle käsuks rääkida. Jutustasin siis Scheffieldist ja kuidas me seal elasime ja inglise Wilksidest ja nii edasi; aga ma ei jõudnud kuigi kaugele, siis hakkas doktor naerma. Ja advokaat Levi Bell ütles:
«Lõpeta, poisu, mina sinu asemel ei näeks nii palju vaeva. Usun, sa :pole harjunud valetama, sa pole ses kuigi osav. Puudub harjumus. Valetad õige viletsasti.» Kiitmisest rrm ei hoolinud midagi, kuid mul oli hea meel, et mind rahule jäeti. Doktor pöördus advokaadi poole ja ütles: «Oleksime alguses kohe linnas olnud, Levi Bell . . .» Kuningas astus vahele, sirutas käe ja ütles: «Oi, on see mu vaese surnud venna vana, sõber, kellest ta nii sagedasti kirjutas?»
406
Advokaat ja tema raputasid teineteise käsi, advokaat naeratas ja näis heas tujus olevat, nad vestlesid natuke aega, läksid siis kõrvale ja rääkisid tasa; äkki ütles advokaat valjusti:
«See on siis otsustatud. Võtan teie tšeki ja lasen selle ära saata ühes teie venna omaga; siis nad teavad, et asi on korras.»
Nad võtsid paberi ja sule, kuningas istus, käänas pea viltu, näris keelt ja kritseldas midagi; siis andis ta sule hertsogile — ja esimest korda näis hertsogil ebamugav olevat. Ta võttis siiski sule ja kirjutas. Siis pöördus advokaat uue vanahärra poole ja ütles:
«Palun, kirjutage paar rida ja te vend ka, andke oma allkirjad.»
Vanahärra kirjutas, kuid keegi ei osanud seda lugeda. Advokaat näis kangesti imestunud olevat ja ütles:
«Noh, see käib mul üle jõu,» .ja võttis taskust hulga vanu kirju, silmitses neid, silmitses vanamehe käekirja, siis teda ennast, ütles siis: «Need vanad kirjad on Harvey Wilksilt. Siin on nende kahe käekirjad — igaüks võib näha, et kirjad pole nende kirjutatud» (kuningas ja hertsog olid kui puuga pähe löödud, nähes, kuidas advokaat oli nad sisse vedanud), «ja siin on selle vanahärra käekiri, ja selgesti on näha, et ka tema pole neid kirjutanud. Tõepoolest ei saa üldse kirjutuseks nimetada ta kritseldust. Siin on mul veel mõned kirjad.. .» Uus vanahärra ütles:
«Palun, lubage mind seletada. Keegi ei oska mu käekirja lugeda peale mu venna siin, seepärast kirjutab ta mu kirjad ümber. Kirjad on tema käega kirjutatud, mitte minu käega!»
«Hüva!» ütles advokaat, «see oleks seletus. Mul on siin ka mõned Williami kirjad; kui lasete teda paar rida kirjutada, siis näeme .. .»
«Ta ei saa oijieti vasema käega kirjutada!» ütles f vanahärra. «Kui ta saaks paremat kätt tarvitada, siis näeksite, et ta on kirjutanud iseenda kirjad ja minu kirjad

ka. Vaadake, palun, tema ja minu kirju, eks ole üks käekiri?»
Advokaat vaatas ja ütles:
«Ma usun, et on, ja kui mitte, siis on sarnasus väga

suur, mida ma varemini pole märganud. Hüva, hüva, hüva! Arvasin, et asi on selgumas; kuid lootus pettis mind. Igatahes, üks asi on tõendatud: neist kahest pole kumbki Wilks,» .ta osutas peaga kuningale ja hertsogile.

Noh, mis te arvate? Vana kangekaelne hull ei jätnud veelgi oma jonni! Mitte ei jätnud. Ütles, et katse polnud aus. Ütles, et ta vend William oli kõige hullem naljamees maailmas ega olnud katsunudki kirjutada; niipea kui William sule paberile pani, olevat ta näinud, et ta tahab nalja teha. Ta sattus hoogu ja padises ja padises aina edasi, kuni hakkas ise uskuma, mis ta rääkis. Aga varsti tuli uus vanahärra vahele ja ütles:

«Mulle tuli mõte. On's siin keegi, kes aitas mu ven . . . aitas kadunud Peter Wilksi laipa pesta?»

«Jah,» ütles keegi, «mina ja Ab Turner tegime seda. Oleme mõlemad siin.»

Siis pöördus vanamees kuninga poole ja ütles:

«Võib-olla võib see džentlmen mulle öelda, mis oli ta rinnale tätoveeritud?»

Kirevase pärast, poleks kuningas ruttu endast jagu saanud, ta'oleks kokku langenud nagu õõnes kallas, mille jõgi on alt ära uuristanud —.nii äkki tuli see küsimus. See hoop oleks igaühe ümber visanud oma ootamatusega, eks ole? Sest kust tema pidi teadma, mis surnu rinnale oli tätoveeritud! Tahtmata läks ta näost valgemaks; toas oli kangesti vaikne, igaüks ajas ennast natuke ettepoole õieli ja vahtis talle näkku. Mõtlesin endamisi:- nüüd ta vannub alla, enam ei maksa puigelda. Aga ei! Vaevalt keegi seda usub, aga ta ei vandunud alla. Ma mõtlen, ta tahtis asja venitada, kuni inimesed oleksid tüdinud ja muist neist oleks ära läinud; siis oleks ta ühes hertsogiga lahti rabelnud ja putket teinud. Seal ta igatahes istus, hakkas varsti naeratama ja ütles:

«Mh! See on väga kaval küsimus, eks ole? Jah, džentlmen, ma võin teile öelda, mis ta rinnale oli tätoveeritud. Väike peen sinine nool — vaat mis! Kui just lähedalt ei vaadanud, siis see ei paistnudki. Mis te nüüd ütlete, — eeh?»

Noh, mina küll polnud veel näinud midagi sihukest kui see häbematus, millega vana valelik ennast hädast välja rääkis.

Uus vanahärra pöördus järsku Ab «Turneri poole; ta silmad välgatasid, nagu oleks ta otsustanud, et seekord oli kuningas sees; ja ta ütles:

«Nii, te kuulsite, mis ta ütles! Kas oli säärane märk Peter Wilksi rinnal?»

Mõlemad ütlesid otsekohe:
«Me pole sihukest märki näinud.»
«Hea küll!» ütles vanahärra. «Te nägite järgmist: esiti väike kahvatu P, siis B (esimene täht eesnimest, mida ta noorpõlvest saadik pole tarvitanud), ja siis W, nende vahel kriipsud — nii: P-B-W,» ja ta märkis tähed paberile: «Eks ole, seda te nägite?»
Mõlemad võtsid jälle sõna ja ütlesid:
«Ei näinud. Me ei näinud üldse mingit märki.»
Noh, nüüd alles olid kõik erutatud; hüüti:
«Kõik kokku on nad petised! Uputame nad! Viskame nad vette! Laseme nad redelil ratsutada!» Kõik kisasid korraga, tuba oli kära täis. Advokaat aga hüppas lauale ja ütles:
«Džentlmenid, džentlmenid! Laske ma ütlen ainult ühe sõna — ühe ainsa sina — kui lubate! Pole enam muud teed — lähme kaevame laiba välja ja vaatame järele!»
See tõmbas.
«Hurraa!» karjusid kõik ja olid kõhe valmis minema, kuid doktor ja advokaat hüüdsid:
«Pidage! pidage! Võtke neil neljal ja poisil kraest kinni ja viime nad kaasa!»
«Seda teeme!» karjusid kõik, «ja kui -me neid märke ei leia, siis poome kogu salga!»
Uskuge, nüüd oli mul kange hirm. Aga polnud ühtki pääsemist, teate. Nad haarasid meist kõigist kinni ja hakkasid kõhe minema, otse käimistule, poolteist miili allapoole. Kogu linn käis me kännul, sest kära tehti laialt ja kell oli alles üheksa.
Kui me tütarkiste majast mööda läksime, soovisin, et ma poleks Mary Jane'i linnast ära saatnud, sest kui ma nüüd oleksin saanud talle märku anda, siis oleks ta tulnud ja mu päästnud ja mõlemad petised paljastanud.
Noh, mindi kisades ja käratsedes mööda jõeäärset teed, lärmates kui metsalised; et asi oleks veel õudsem,

läks taevas pilve, välgud sähvisid ja sirasid ja tuul sahistas puulehti! Nii kõledas hirmus ja hädaohus polnud ma veel olnud; olin otsekui oimetu; kõik läks hoopis teisiti kui ma kavatsesin: selle asemel et olla julges kõhas ja õrna lõbuks kõike vaadata, kui oleksin tahtnud; ja selle asemel et olla Mary Jane'i kaitse all, kes oleks mu päästnud ja vabastanud — selle asemel olin nüüd surmasuus ja aidata võisid ainult veel tätoveeritud märgid. Kui neid ei leitaks ...
Ma ei suutnud selle peale mõelda, ja ometi ei saanud ma mingipärast millegi muu peale mõelda. Läks.pimedamaks; oleks olnud paras plehku panna, kuid suur käheda häälega mees — Hines — hoidis mu randmest kinni; sama hästi oleks keegi võinud

Koljati käest ära lipsata. Ta otse vedas mind kaasa oma.ärevuses ja ma pidin jooksma, et järele jõuda.

Kui kalmistuni jõuti, tungisid kõik rüsinal sisse ja otse ujutasid selle üle. Ja kui hauani jõuti, siis leiti, et labidaid oli sada kgrda rohkem kui vaja, aga kellelgi polnud meelde tulnud laternat kaasa tuua. Hakati siiski välgu-valgusel kaevama ja saadeti üks mees poole miili kaugusele kõige lähemasse majja laternat laenama.

Kaevati ja kaevati mehemoodi. Läks kole pimedaks, hakkas vihma sadama, tuul vuhises ja tuhises, välku lõi järjest eredamini ja kõu mürises. Inimesed aga ei hoolinud sellest midagi, nii kangesti olid nad ametis. Kord oli kõik näha — iga asi ja nägu suures rahvamurrus, ja hauast välja paisatud labidatäied mulda — ning järgmisel silmapilgul kadus kõik pimedasse ja näha polnud mitte midagi.

Viimaks oli kirst välja kaevatud, hakati kaant lahti kruvima. Uus trügimine ja rüselemine ja kaelte õieliaja-mine, et ometi natukegi näha. kole oli see ses pimeduses. Hines tegi mu randmele hirmsasti haiget, rebides ja sikutades; usun, tal polnud enam meeleski, et mind oli olemas; nii ärevil oli ta: otse hingeldas.

Äkki sähvas välk terve joa valget kuma taevasse ja keegi hüüdis:

«Jumala pärast, rahakott on ta rinnal!»

Hines karjatas — nagu kõik teisedki — laskis mu randme lahti ja tegi pika hüppe, et lähemale saada ja ka

midagi näha; sel kombel pääsesin lattu ja lidusin pimedas maantee poole nii ruttu kui sain.

Kogu tee oli minu päralt, ma otse lendasin, ainsateks kaaslasteks pilkane pimedus ja aeg-ajalt välgusähvatus, peale selle vihmavalang ja piitsutav 'tuul ja kõueraksatused. Uskuge mind, ma andsin jalgadele valu!

Kui linna, jõudsin, siis nägin, et selle tormiga polnud kedagi väljas; seepärast ei hakanud ma kõrvalisi tänavaid otsima, vaid kihutasin otse mööda peatänavat. Kui ma tütarlaste maja lähedale jõudsin, siis vahtisin, silmad pinevil; aga ei paistnud mingit valgust, kogu maja oli pime — see tegi mu kurvaks ja valmistas pettumust, ma ei tea, miks. Ja viimaks, just siis, kui ma mööda tormasin, süttis tuli Mary Jane'i aknas ja mu süda tuksus äkki kiiremini. Järgmisel silmapilgul jäi maja ja kõik mu selja taha pimedasse. Iialgi enam pole ma teda näinud siin maailmas. Ta oli kõige parem tüdruk, keda ma olen näinud — ja kõige nupukam.

Niipea kui ma olin küllalt kaugel teisel pool linna ja võisin loota, et saarele jõuan, nakkasin teraselt ringi vaatama, kas ei saaks kuskilt paati laenata; jalamaid, kui välgu

paistel nägin paati, mis ahelas polnud, näppasin selle ja kadusin. See oli süst ja ainult köiega kinni seotud. Saareni oli hea hulk maad, see oli kaugel jõe keskel, kuid ma ei viitnud aega ja kui viimaks parveni jõudsin, siis olin nii väsinud, et hea meelega oleksin pikali heitnud ja hinge tõmmanud, kui see oleks võimalik olnud. Kuid ma ei teinud seda. Hüppasin parvele ja hüüdsin: «Välja, Jim, ja minema! Tänu taevale, oleme neist lahti!»

Jim tormas välja ja tuli mu poole, käed õieli, nii rõõmu täis oli ta. Aga kui ma teda välgu paistel nägin, hüppas mul süda kurku ja ma kukkusin tagurpidi vette, sest olin unustanud, et ta oli vana kuningas Lear ja uppunud araablane kokku, — oleksin ehmatuse kätte peaaegir surnud. Kuid Jim õngitses mu välja ja hakkas mind kallistama ja õnnistama ja nii edasi — nii hea meel oli tal, et nja tagasi tulin ja et me kuningast ja hertsogist lahti olime. Aga ma ütlesin:

«Mitte praegu — jäta see hommikuks, jäta see hommikuks! Tee parv lahti ja lase käia!»

411

Paari sekundiga olime läinud; ujusime pärivett ja nii hea tundus olla jälle vaba ja omaette määratu suurel jõel, ilma et keegi oleks meid tülitanud. Tahtmata pidin natuke keksima ja hüppama ja tantsima; aga kolmanda hüppe juures kuulsin häält, mida väga hästi tundsin; pidasin hinge kinni, kuulasin ja ootasin, ja kui välk jälle vee kohal sähvatas, nägin selgesti neid tulevat! Nad sõudsid kõigest väest, nii et paat aga vuhises. Kuningas ja hertsog kihutasid meile järele!

Kukkusin kummuli plankudele ega liigatanud enam; see oli kõik, mis ma võisin teha, et mitte nutma hakata.

30. P E A T Ü K K

Kui nad parvele said, tuli kuningas mu kallale, raputas mind kaelu^est ja ütles:

«Tahtsid me käest putku panna, mis, sa jõnglane? Oled me seltskonnast tüdinud, hee?»

Ütlesin:

«Ei, majesteet, ei olnud tüdinud; palun, laske lahti, majesteet!»

«Siis tee kähku ja ütle, mis sul mõttes oli, või ma raputan su luud-kondid segi!»

«Ausõna, ma räägin teile kõik just nii, nagu see oli, majesteet. Mees, kes mind kinni hoidis, oli mulle väga hea; jutustas, et tal oli minuvanune poeg, kes oli aasta eest surnud, ja et tal oli kahju näha mind nii kardetavas olukorras. Ja kui kõik ehmatasid kullakoti leidmise puhul ja tormasid kirstu poole, laskis ta mind lahti ja sosistas: «Jookse nüüd, muidu nad su poovad, see on kindel!» Ja ma pistsin punuma. Arvasin, et pole hea, kui ma aega viidan; teha, ei saanud ma midagi ja puua lasta ma ennast ei tahtnud, kui võisin sääred teha. Nii ei peatunud ma kordagi, vaid

jooksin, kuni leidsin süsta; ja kui siia sain, siis käskisin Jimi rutata, et nad mind ei püüaks ega pooks, ja ütlesin, et kardan, et teie ega hertsog pole enam elus. Olin hirmus kurb ja Jim ka; ja olime hirmus rõõmsad, kui nägime teid tulevat. Küsige Jimilt, kui tahate.»

Jim ütles, et nii see oli; kuningas käskis teda vait olla

ja ütles: «Oo jah, väga usutav!» raputes mind jälle ja ütles, et ta hea meelega mu uputaks. Aga hertsog ütles: «Jätke poiss rahule, vana lollpea! Kas te ise oleksite teisiti talitanud? Kas teie temalt küsisite, kui kandadele tuld andsite? Mina küll ei mäleta.»

Siis laskis kuningas mu lahti ja hakkas vanduma seda linna ja kõiki linnainimesi. Aga hertsog ütles:

«Parem sõimake tublisti iseennast, sest teie olete seda kõige enam väärt. Algusest peale ei teinud te midagi mõistlikku — välja arvatud see külmavereline ja häbematu jutt kujuteldud sinisest noolest. See oli hiilgav, see oli otse suurepärane, ja see päästis meid. Kui seda poleks olnud, nad oleksid meid istuma pannud, kuni inglaste pakid oleksid saabunud — ja siis: karistusvangla! See vemp aga viis nad surnuaeda ja kuld tegi meile veel suurema heateo, sest kui need ärritatud tolad poleks pead kaotanud ega tormama hakanud, et midagi näha saada, siis oleks meil täna öösi kaelused kaelas olnud — ja neid oleksime kauemini kandnud kui meile oleks meeldinud.»

Nad olid natuke «ega vait ja mõtlesid; siis ütles kuningas nagu hajameelselt:

«Mh! Ja me arvasime, et neegrid selle varastasid.»

See ajas mul kananaha ihule.

«Jah,» ütles hertsog pikkamisi, kaaludes ja pilkavalt. «Meie arvasime.»

Umbes poole minuti pärast sõnas kuningas venitades:

«Vähemalt — mina arvasin.»

Hertsog ütles sama viisi:

«Vastupidi — mina arvasin.»

Kuningas nagu kargas viha täis ja ütles:

«Kuulge, Bilgewater, mis te sellega tahate öelda?»

Hertsog vastas õige järsult:

«Kui asi nii, siis võib-olla lubate küsida, mis teie õieti öelda tahtsite?»

«Lori!» ütles kuningas õige hammustavalt. «Ma ei tea — võib-olla magasite — ega teadnud, mis tegite...»

Hertsog ajas end nüüd sirgu ja ütles:

«Oh, jätke see neetud jama; kas peate mind pururumalaks? Kas te ei usu, et ma tean, kes raha puusärki pani?»

«Jah, mu härra! Tean, et teie teate — sest tegite seda ise!»

«See on vale!» ja hertsog lähenes talle. Kuningas hüüdis:

«Käed eemale! Jätke mu kõri rahule! Võtan kõik tagasi!»

Hertsog ütles:

«Noh, enne tunnistage, et teie selle raha sinna peitsite. Kavatsesite lähemal, ajal ära aurata, hiljemini tagasi tulla, raha välja kaevata ja kõik endale võtta.»

«Oodake üksainus minut, hertsog; vastake üheleainsale küsimusele, ausalt ja otsekoheselt. Kui te raha sinna ei pannud, siis öelge seda, ja ma usun teid ja võtan tagasi kõik, mis ma ütlesin.»

«Te vana lurjus, ma ei pannud, ja te teate, et ma ei pannud. Nii!»

«Noh, siis usun teid. Kuid vastake mulle veel ainult selle peale — ärge saage vihaseks! — kas teil polnud mõttes seda raha võtta ja peita?»

Hertsog ei öelnud tükil ajal mitte midagi; siis ta lausus:

«Noh, pole tähtis, kas mul oli see mõte; igatahes ma seda ei teinud. Teie aga mitte üksi ei mõelnud seda teha, vaid tegite.»

«Surgu ma siiasamasse paika, kui tegin seda, hertsog; ausõna. Ma ei ütle, et ma pole tahtnud seda teha — tahtsin küll! aga teie — see tähendab, keegi teine — jõudis ette.»

«See on vale! Te'tegite seda ja te peate ka ütlema, et tegite, muidu . . . »

Kuningas hakkas korisema, kähises siis:

«Küllalt! Vannun alla!»

Olin väga rõõmus, kuuldes, et ta seda ütles; mul oli palju kergem tunne kui enne. Hertsog laskis ta kõri lahti ja ütles:

«Kui veel kord salgate, siis uputan teid. Teil on hea siin istuda ja tonnida kui tita — see sobib kõigega, mis te enne tegite. Pole ma veel näinud sihukest vana täitmatut, kes «kõik tahab ära õgida, — ja mina usaldasin teid kui oma isa! Peaksite iseennast häbenema, et lasksite süüdistada vaeseid neegreid ega lausunud sõnagi

nende kaitseks. Tunnen, et olen naeruväärne, kui mõtlen, et olin nii tobe ja uskusin seda röövlijuttu. Pagan teid võtaks, näen nüüd, miks teil oli nii suur himu puudujääki katta: tahtsite kätte saada selle raha, mis ma teenisin «kaelkirjakuga» ja kõige

muuga, et siis kõik nahka panna!»

Kuningas ütles aralt ja ikka veel nohisedes:

«Aga, hertsog, teie ju tahtsite puudujäägi katta, mitte mina.»

«Suu kinni! Ma ei taha teilt enam sõnagi kuulda!» ütles hertsog. «Nüüd näete, mis te sest saite. Nad said kogu oma raha tagasi ja meie oma peale paari krossi ka veel. Kasige magama, ja et te mul enam puudujääke ei kata; hoidke end!»

Kuningas roomas vigvami ja otsis oma pudelist lohutust; varsti võttis ka hertsog oma pudeli ja umbes poole tunni pärast olid nad jälle kõige suuremad sõbrad. Mida enam nad purju jäid, seda suuremateks sõpradeks nad said. Viimaks jäid nad teineteise kaenlas norinal magama. Nad olid mõlemad purujoobnud; kuid, nagu ma märkasin, polnud kuningas siiski nii purjus, et oleks unustanud, et ta ei tohtinud eitada rahakoti peitmist. Seepärast oli mul meel kerge ja süda rahul. Muidugi oli meil pikk vestlus, kui nad norskama hakkasid, ja ma jutustasin Jimile kõik.

31. PEATÜKK

Mitmel päeval ei peatunud me üheski linnas, ujusime aina jõge mööda edasi. Olime nüüd lõunas, soojas ilmastikus ja kangesti kaugel kodust. Nägime puid hispaania samblaga, mis okstelt alla rippus pikkade hallide habemetena. Esimest korda nägin seda; metsad tundusid selle sambla mõjul pühalikud ja kurvad. Petised uskusid, et olid hädaohust väljas, ja hakkasid uuesti linnades tööle.

Kõigepealt nad pidasid karskussisulise loengu, kuid sellest ei saanud niigi palju, et nad oleksid võinud endid purju juua. Siis asutasid nad teises linnas tantsukooli, kuid tantsimisest teadsid nad sama vähe, kui teab kän-

guru; niipea kui nad hakkasid keksima, hüppas rahvas üles ja kihutas nad linnast välja. Siis katsusid nad õnne kõneoskuse-õpetamisega, ei saanud aga kuigi kaua oma kõneoskust näidata, kui rahvas nad põhjalikult läbi sõimas ja minema kihutas. Nad katsetasid misjonitööga, mesmerismiga, tohterdamisega, tulevikuennustamisega ja muuga, kuid neil ei näinud õnne olevat. Lõpuks oli nende tarkus otsas; nad vedelesid liikuval parvel, mõtlesid ja mõtlesid, ei rääkinud poolte päevade kaupa, olid hirmsasti nõutud ja vihased.

Viimaks muutus asi; nad pistsid jälle vigvamis pead kokku, rääkisid omavahel sosinal kaks või kolm tundi järjestikku. Jimil ja mul läks süda rahutuks. Meile see ei meeldinud. Arvasime, et nad hauvad mõne ved pahema kuriteo kallal kui kõik eelmised. Kaalusime

ja otsustasime viimaks oma meeles, et nad tahtsid sisse murda mõnda majja või kauplusse või hakata valeraha tegema või muud nihukest. Meil oli õige suur hirm ja me tegime otsuse, et me ei tahtnud mingit tegemist teha sihukeste toimetustega; otsustasime neile külma supluse valmistada, ära sõita ja nad maha jätta, kui vähimatki sihukest asja märkame. Noh, kord vara hommikul peitsime parve heasse julgesse kohta umbes paar miili ülalpool väikest närust küla nimega Pikesville; kuningas läks kaldale ja käskis meid peidus olla, kuni ta linna läheb ja ümber nuusib, kas seal on keegi iial midagi «kuninglikust kaelkirjakust» kuulnud. («Tahad öelda,» mõtlesin endamisi, «et vaatad, kus saaks mõne maja tühjaks röövida. Kui tagasi tuled, siis imesta, mis minust ja Jimist ja parvest on saanud. Küllap sul asja on imestada!») Ta ütles, kui ta lõunaks tagasi ei tule, siis teadku me hertsogiga, et asjad on korras, ja tulgu järele.

Jäime siis paigale. Hertsog luusis tusaselt ringi ja oli hirmus pahas tujus. Ta tõreles meiega iga asja pärast; näis, nagu poleks me midagi õieti tehtud saanud: ta leidis vigu igas tühises asjas. Midagi oli kindlasti teoksil. Mul oli hea meel, kui kuningas lõunaks ei tulnud; võis vähemalt vaheldust saada — ja võib-olla tuli põhjalik muutus. Läksin siis hertsogiga linna; otsisime kuningat ja leidsime ta viimaks väikese viletsamat sorti kõrtsi tagatoast; ta oli üsna purjus ja kari hulguseid noris käratsedes ta kallal, ja tema sõimas ja vandus kõigest väest; ta oli nii täis, et ei suutnud käia ega saanud neile midagi teha. Hertsog hakkas riidlema ja ütles, et ta on vana narr; kuningas sõimas vastu. Kui nad kõige paremas hoos olid, tegin sääred; andsin jalgadele tuld }a kihutasin mööda maanteed jõe poole kui põder, sest uskusin, et meil vedas. Otsustasin oma meeles, et nad nii pea enam mind ega Jiwi ei näe. Jõudsin pärale hingeldades, kuid täis rõõmu, ja hõikasin:

«Tee parv lahti, Jim, nüüd on kõik hea!»

Kuid keegi ei vastanud ja vigvamist ei tulnud kedagi.

Jim oli läinud! Hüüdsin teda, siis hüüdsin veel kord, ja siis kolmandat korda; jooksin metsas siia-sinna huigates ja kisendades, kuid ei mingit kasu — vana Jim oli läi-

nud. Siis istusin maha ja nutsin — ei saanud midagi parata. Kuid kaua ma_ei võinud istuda. Varsti läksin maanteele, katsudes mõelda, mis kõige parem o1 eks teha; jooksin ühele poisile vastu ja küsisin, kas ta oli näinud võõrast neegrit nii- ja niisugustes riietes. Ta ütles:

«Jah.»

«Kus?» küsisin ma.

«Siias Phelpsi maja juures, kähe miili kaugusel siit. See oli põgenenud neeger, ta püüti kinni. Kas otsisid teda?»

«Muidugi otsisin. Jooksin talle metsas vastu paari tunni eest; ta lubas mul noa kõrri torgata, kui ma häält teen; käskis mind maha heita ja sinnapaika jääda. Ma tegin seda. Olin seal praeguseni, ei julgenud välja tulla.»

«Noh,» ütles poiss, «enam ei tarvitse sul karta, sest ta võeti kinni. Ta on kuskilt lõunast põgenenud.»

«Kinnivõtjad tegid siis hea püügi.»

«Noh, ma arvan! Ta eest makstakse kakssada dollarit vaevatasu. Raha kui maast võetud.»

«Jah, seda kull. Ja mina oleksin võinud selle saada, kui oleksin suur küllalt: mina nägin teda kõige enne. Kes ta kinni võttis?»

«Üks vanamees — keegi võõras; ta müüs oma eesõiguse neljakümne dollari eest ara, sest ta peab edasi sõitma ega saa oodata. Mõtle ometi! Mina oleksin kas või seitse aastat oodanud.»

«Mina niisama,» ütlesin. «Aga võib-olla polegi tasu suurem, kui ta oma õiguse nii odavasti ära müüs. Võibolla pole asi päris korras.»

«Asi on korras — nii korras kui vähegi võimalik. Ma ise nägin kuulutust. Seal on neegri kirjeldus sees, täpne kui pilt. Ja istandik, kust ta põgenes, on teispool New Orleansi. Oh ei, karta pole midagi, asi on korras, usu mind. Kuule, anna muile põsetäis tubakat: kas?» ..

Mul ei olnud ja poiss läks ära. Ma läksin parve juurde ja istusin vigvami, et mõelda. Kuid ma ei leidnud midagi. Mõtlesin, kuni mul pea valutas, kuid ei leidnud väljapääsu sest hädast. Pärast seda pikka teekonda ja kõike, mis me nende kelmide heaks olime teinud —.nüüd nii-sugune lõpp! Kõik oli kokku varisenud ja purunenud.

sest neil oli südant olnud Jimile sihuke temp mängida ja ta uuesti orjaks teha ning eluajaks võõraste sekka jätta neljakümne näruse dollari pärast.

Kord arvasin, et Jimil tuhat korda parem oleks olnud orjaks olla kõdus oma perekonna lähedal — kui ta üldse pidi orjaks olema. Mõtlesin, et parem kirjutan Tom Sawyerile ja käsin teda miss Watsonile öelda, kus Jim on. Aga varsti loobusin sest mõttest kahel põhjusel: miss Watson oleks vihastunud ja pahandunud Jimi alatuse ja tänamatuse üle ja selle üle, et ta tema juurest oli ära läinud; ja oleks ta otsekohe jälle lõunasse ära müünud — ja kui mitte, siis igaüks ikkagi loomulikult põlgab ja vihkab tänamatut neegrit: seda oleks Jimile alatasa tunda antud ja ta oleks end tundnud alatuna ja häbituna. Ja mõelda veel mind! Igal pool oleks kohe teatud, et Huck Finn aitas neegri vabadusse, ja kui ma oleksin veel kedagi kodulinnainimestest näinud, siis oleksin pidanud häbi pärast maha

heitma ja nende saapaid lakkuma. Nii need asjad lähevad: inimene teeb midagi alatut, aga tagajärgi ta ei taha kända. Arvab, et see pole patt, nii kaua kui seda saab varjata. Just nii oli lugu minuga. Mida enam selle kallal juurdlesin, seda enam mind südametunnistus piinas, ja seda patusemana ja alatumana tundsin end. Lõpuks mõistsin äkki, et saatuse käsi ise oli mind näkku löönud ja mulle tunda andnud, et mu pattu ülalt taevast kogu aeg silmas peeti, kui ma varastasin neegri vaeselt vanalt naiselt, kes mulle iialgi polnud kurja teinud; nüüd näidati mulle, et oli Keegi, kes alati valvas ega tahtnud lubada, et sihukesed pahateod aina edasi kestaksid. Selle mõtte juures hakkasin nii väga kartma, et oleksin maa sisse vajunud. Noh, katsusin ennast kaitsta nii hästi kui sain, öeldes, et olin patus kasvatatud ega võidud mind seepärast nii väga laita. Kuid miski mu sees aina rääkis edasi: «Linnas oli pühapäevakool, võisid seal käia. Kui sa oleksid seal käinud, siis oleksid teadnud, et inimesed, kes nii teevad, nagu sina selle neegri suhtes, heidetakse igaveseks tulle.»

See p^ni mu lõdisema. Otsustasin palvetada ja kat-suda, kas saan olla parem, mitte enam nii paha poiss: Põlvitasin siis maha. Kuid sõnad ei tulnud suust. Miks nad ei tulnud? Ei maksnud katsuda seda Tema ees salata.

Ega ka mitte iseenda ees. Teadsin väga hästi, miks nad ei tulnud. Sest et mu süda oli kõva; sest et ma polnud õiglane; sest et ma mängisin kahepaikset mängu. Välispidiselt lubasin patust loobuda, aga seespidiselt olin pattu täis. Tahtsin suuga öelda, et hakkan elama õieti ja korralikult, et kirjutan neegri omanikule ja ütlen, kus neeger on; kuid sügaval südames teadsin, et see oli vale. Ja Jumal teadis ka. Palvetades ei saa valetada: see selgus mulle nüüd.

Olin siis nii suures hädas, kui vähegi saab olla, ega teadnud, mis teha. Lõpuks tuli mulle hea mõte; ütlesin: võta kätte ja kirjuta kiri valmis, — ja katsu siis, kas saad palvetada. Noh, oli imestusväärt, kui kergeks mu süda kõhe läks — kergeks kui sulg — ja kõik mured olid kadunud. Võtsin siis paberitüki ja pliiatsi — ise rõõmu ja ärevust täis — istusin maha ja kirjutasin:

«Miss Watson te ärajoosnud neger Jim on siin kaks mili emal linna nimi on Pikesville ja mehe nimi mister Phelps ta annab ta teile lubatud tasu eest kui tasu satate Huck Finn.»

Esimest korda elus tundsin, et olin hea ja patust puhtaks pestud; teadsin, et nüüd võisin palvetada. Aga ma ei teinud seda otsekohe, vaid panin paberi ära ja jäin mõttesse. Mõtlesin, kui hea see oli, et kõik oli nii läinud; ja kuis ma peaaegu oleksin hukkunud ja põrgusse saanud. Mõtlesin aina edasi. Mõtlesin, kuidas me jõge mööda alla sõitsime. Nägin Jimi enda ees; nägin, kuidas me päevad ja ööd sõitsime, mõnikord kuupaistel, mõnikord tormiga — lobisedes, lauldes ja naerdes. Kuidagi ma ei leidnud midagi', mis- oleks mind ta vastu üles ässitanud; leidsin temas ainult head. Nägin, kuidas ta oma valvekorra lisaks valvas ka minu eest, selle asemel et mind äratada, nii et ma võisin edasi magada. Nägin, kui rõõmus ta oli, kui ma udust tagasi tulin ja kui

ma tulin sohu, kui oli võitlus olnud vaenu tõttu. Ja muud niisugust nägin. Kuidas ta mind alati nimetas kullakeseks ja hellitas mind ja tegi mu heaks kõik, mis ta vähegi oskas. Ja kui hea ta oli alati. Ja viimaks mõtlesin sellele, kuidas ma ta päästsin, öeldes, et parvel olid rõugehaiged; ja kui tänulik ta siis oli ja kuidas ta ütles, et rna olin kõige parem sõber, keda vanal Jimil maa peal oli

olnud, ja praegu ta ainus sõber. Siis vaatasin juhtumisi ümber ja nägin kirja.

Olin kitsikuses. Võtsin kirja ja hoidsin käes. Käsi värises, sest ma pidin jäädavalt otsustama kahe asja vahel; seda ma teadsin. Mõtlesin minut aega hinge kinni pidades, siis ütlesin:

«Hea küll, saagu ma siis põrgusse!» ja rebisin kirja puruks.

Need olid hirmsad mõtted ja hirmsad sõnad, aga nüüd nad olid öeldud. Jätsin siis selle asja nii ega mõelnud enam ilmaski meeleparandusele. Viskasin kogu loo oma peast välja ja ütlesin, et olen edasi patune, see oli mu loomuses, sest nii olin kasvatatud. Et kohe jälle algust teha, mõtlesin Jimi uuesti orjapõlvest vabaks varastada; oleksin ma osanud midagi veel pahemat välja mõelda, siis oleksin ka seda teinud, sest kui ma juba lõplikult hukatuses olin, siis polnud enam, midagi kaotada.

Hakkasin nüüd mõtlema, kuidas oma kavatsust teostada, ja mõtlesin asja mitmetpidi läbi. Lõpuks jäin peatuma kava juurde, mis mulle sobis. Otsisin kõigepealt metsaga käetud saare tükk maad allpool; ja niipea kui oli päris pime, sõitsin parvega sinna, peitsin parve ja läksin siis magama. Magasin öö otsa ja tõusin enne kui valgeks läks; sõin hommikust, panin poeriided selga, teised riided ja veel muid asju sidusin pampu, võtsin süsta ja sõudsin kaldale. Läksin maale umbes seal, kus ma arvasin Phelpsi maja olevat, peitsin pambu metsa, täitsin siis süsta veega, ladusin kive täis ja uputasin niisugusesse kohta, kust ma ta jälle võisin leida, kui vaja oli. See oli umbes veerand miili allpool väikest aurusae-veskit.

Siis läksin maanteele. Kui saeveskist möödusin, nagin silti «Phelpsi saeveski»; kui kolm-nelisada küünart kaugemale taludeni jõudsin, siis hoidsin silmad pärani, ei näinud aga kusku kedagi, kuigi nüüd juba oli päris valge. Mul polnud aga sellest midagi, sest ma ei tahtnudki veel kedagi näha; tahtsin ainult ümbrust uurida. Vastavalt oma kavatsusele tahtsin siia linna poolt tulla, mitte alt-poolt. Vaatasin põhjalikult ümber ja hakkasin siis otse linna suunas minema. Noh, esimene inimene, keda ma seal nägin, oli hertsog. Ta kleepis parajasti «kuningliku

kaelkirjaku» kuulutust seinale: kolm õhtut järjestikku — just nagu eelnenud kordki. Oli aga häbematust neil petistel! Olin üsna ta juures, enne kui asjast arugi sain. Ta vaatas mind imestunult ja ütles:

«Halloo! Kust sina tuled?» Siis ütles ta rõõmsasti ja huviga: «Kus parv on? Heas kõhas?»

Ma vastasin:

«Oi, seda tahtsin just teilt küsida, hiilgus.» Siis ta ei olnud enam nii rõõmus ja ütles:

«Kust sa selle peale tuled, et minult küsida?»

«Noh,» ütlesin, «kui nägin kuningat seal kõrtsis eile, siis teadsin kohe, et teda mitmel tunnil koju ei saa, mitte enne, kui ta kainem on. Läksin siis ajaviiteks linna luusima ja ootasin. Üks mees pakkus mulle kümme tsenti, kui ma ta üle jõe ja tagasi sõuan. Ta tahtis sealt lamba tuua. Ma siis läksin. Aga kui me lammast paati sikutasime ja mees nööri otsa minu kätte andis ja ise läks lammast iagant lükkama, siis ma ei jaksanud hoida, ja lammas kiskus enda lahti ja pistis jooksu; meie talle järele. Meil polnud koera, nii pidime teda järjest taga ajama, kuni ta väsis. Alles kui pimedaks läks, saime ta kätte; siis viisime ta üle jõe, ja ma läksin sinna, kus parv pidi olema. Sain sinna ja nägin, et parv oli läinud. Mõtlesin endamisi: «Teistel läks haprasti ja nad pidid sääred tegema ja viisid mu neegri kaasa; see oli mu ainuke neeger maa peal, ja nüüd olen võõras kohas, ei ole mul enam varandust ega midagi. Millest ma siis nüüd elan?» Istusin siis maha ja nutsin. Öö otsa magasin metsas. Kuid mis on siis parvega juhtunud? Ja Jim, vaene Jim!»

«Pagan võtku, kust mina tean, mis parvega on juhtunud! Vana lollpea teenis kauplemisega nelikümmend dollarit; kui me ta kõrtsist leidsime, olid hulgused temaga kaarte mänginud ja olid ta viimse tsendini paljaks koorinud. Kui ma ta hilja öösi koju vedasin, oli parv läinud. Ütlesime: väike võllaroog on me parve varastanud ja meid maha jätnud ja plehku pannud.»

«Aga ma poleks ometi oma neegrit maha jätnud; eks ole? ... Ainuke neeger, kes mul oli! Mu ainus varandus!»

«Selle peale me ei mõelnud. Tõepoolest olime uskuma hakanud, et ta oli meie neeger. Jah, pidasime teda oma

neegriks; taevas teab, meil oli temaga muret küllalt. Kui siis nägime, et parv oli läinud ja me istusime kuival, siis ei jäänud muud üle.kui veel kord «kuningliku kaelkirjakuga» katset teha. Olin nii plindris, et hullemini plindris ei saagi olla. Kas sul on kümme tsenti? Anna siia!»

Mul oli üsna palju raha, kuid andsin talle vaid kümme tsenti, ja palusin veel, et ta ostaks sellega midagi süüa ja annaks mulle ka, kuna see olevat mu viimne raha ja ma ei olevat eilsest saadik midagi söönud. Ta ei vastanud midagi. Järgmisel silmapilgul pöördus ta äkki mu poole ja ütles:

«Kas usud, et neeger meid ära annab? Kisume tal naha üle kõrvade, kui ta seda teeb!»

«Kuidas ta saab teid ära anda? Kas tema siis pole ära jooksnud?» «Ei! Vana loll müüs ta ära, ei jaganud minugagi, ja raha on läinud.»

«Müüs ara?» ütlesin ma ja hakkasin nutma. «Oi, ta oli ju minu neeger ja see oli minu raha. Kus ta on? Tahan oma neegri tagasi sa«da!»

«Noh, oma neegrit sa ei saa, see on kõik. Niisiis ära tönni. Kuule, kas sa meid ära annad? Pagan võtku, sind ei tohi usaldada! Kui sa julged meist sõnagi lausuda, siis . . . »

Ta vaikis, kuid ma'polnud iial enne hertsogil nii koledaid silrni näinud. Virisesin edasi ja ütlesin:

«Mul pole tarvis kellestki sõna lausuda ja aega pole mul ka. Lähen minema ja otsin oma neegri üles.»

Ta näis tusane olevat; seisis, lipendavad müürilehed kaenlas, mõtles ja nühkis otsaesist. Viimaks ta ütles:

«Ütlen sulle midagi. Jääme siia kolmeks päevaks. Kui sa tõotad, et suu pead ja käsid neegrit ka suu pidada, siis ütlen sulle, kust sa ta leiad.» Tõotasin, ja t» ütles:

«Talumehe nimi on Siias Ph ... » ta vaikis. Oli tahtnud mulle tõtt öelda, kuid peatus, hakkas uuesti kaaluma ja mõtlema — sain aru, et ta oli meelt muutnud. Nii see oligi. Ta ei usaldanud mind; tahtis mu kolmeks päevaks kindlasti eest ära koristada. Ütles siis üsna varsti:

«Ostja nimi on Abram Foster — Abram G. Foster --

ja ta elab neljakümne miili kaugusel tagamaal, Lafayette'i tee ääres.»

«Hea küll,» ütlesin ma. «Jõuan kolme päevaga sinna. Hakkan juba täna pärast lõunat minema.»

«Ei, hakka kõhe minema. Ja ära aega viida ega lobise tee ääres. Pea keel hammaste taga ja anna jalgadele valu — muidu on sul meiega tegemist, kas kuuled?»

Seda käsku olin soovinud. Seda olin arvestanud. Pidin vaba olema, et oma kavatsust teostada.

«Hakka nüüd minema,» ütles hertsog. «Härra Fosterile võid rääkida, mis tahad. Võib-olla saab ta uskuma, et Jim oli sinu neeger. On lolle, kes dokumente ei nõua! Siin Lõunas vähemalt, nagu ma olen kuulnud. Võid ka öelda, et kuulutus ja tasuluba on võltsitud; võib-olla ta usub sind, kui ütled, mida selle naljaga taheti kätte saada. Mine nüüd ja jutusta talle kõik, mis tahad; aga pea meeles, et sa suud lahti ei tee, enne kui seal oled.»

Hakkasin siis sisemaale minema. Ei vaadanud ümber, kuid tundsin, et ta mind valvas. Teadsin, et ta seda igavesti ei saanud teha. Käisin umbes miili sisemaa suunas; siis jäin seisma ja hakkasin läbi metsa Phelpsi talu poole tagasi minema. Arvasin, et on parem otsekohe oma kavatsuse teostamist alustada, mitte enam aega viita, sest tarvis oli Jimil suu sulgeda seniks, kui kelmid oleksid läinud. Enam sekeldusi ma nendesugustega ei soovinud. Olin nendega enam kui küllalt läbi elanud; tahtsin neist lõplikult lahti saada.

32. PEATÜKK

Kui ma pärale jõudsin, oli kõik vaikne nagu pühapäeval. Ilm oli kuum ja päikesepaistene. Töölised olid väljadele läinud. Õhk oli täis putukate ja kärglaste suminat; sellest tekib sihuke üksindustunne, nagu oleksid kõik inimesed surnud ja maha maetud. Kui siis veel tuuleõhk tuleb ja lehtedes sahistab, läheb süda kurvaks, sest tundub, nagu sosistaksid vaimud, kes palju aastaid on surnud olnud. Ja siis arvad ikka, et nad just sinust räägivad!

424

Enamasti tahaksid siis ise ka surnud olla, et kõik oleks möödas.

Phelpsil oli sihuke väike puuvillaistandik; need on kõik ühesugused. Võredest vahe piiras kahe aakri[1] suurust õue. Üle aia viisid pakuotstest astmed — see trepp tuletas pikemate ja lühemate aamide riita meelde; sealt pealt võisid naised hobuse selga astuda. Suures õues kasvas mõni kidur rohututt, enamalt jaolt aga oli see lage ja sile nagu vana kulunud viltkübar. Õues oli suur kahe poolega palkmaja valgetele. Tahumata palkide vahed olid saviga ja lubjaseguga kinni pätsitud; kunagi ammu oli neid savitriipe valgeks lubjatud. Tahumata palkidest kööki ühendas majaga lai lahtine, kuid katusega käetud käik; köögi taga oli palkidest suitsutusruum. Teispool suitsuruumi oli kolm väikest palkidest neegriteonni reas. Väike hütt seisis üksikult eemal aiavõre juures; teispool olid mõned kõrvalhooned. Hüti juures oli pühkmehunnik ja suur seebikeetmise katel; köögiukse juures pink vee-toobriga ja kõrvitsast lähkriga. Koer magas sealsamas päikesepaistel, igal pool mujal magas veel koeri. Taga nurgas kasvas kolm puud, teises kohas aia lähedal mõned sõstra- ja karusmarjapõõsad. Teispool võret oli aed ja arbuusipeenar. Siis tulid puuvillaväljad ja väljade taga algas mets.

Läksin ringi, ronisin pühkmehunniku juures tagatrepist üle aia ja suundusin köögi poole. Kui natuke maad olin edasi läinud, kuulsin vaheldumisi kõvemat ja vaiksemat vokivurinat. Siis soovisin lõplikult, et oleksin surnud, sest see on kõige rusuvam hääl maailmas.

Läksin erilise kindla kavatsuseta aina edasi; lootsin, et saatus mulle parajal ajal õiged sõnad suhu paneb, sest olin märganud, et saatus paneb mulle alati õiged sõnad suhu, kui ma ise vahele ei seganud.

Kui pool teed oli käidud, tõusis enne üks koer üles ja tuli mu juurde, siis teine; muidugi jäin seisma, vaatasin neile näkku ja olin vakka. Ja missugust lõrinat nad tegid! Mõne sekundi pärast olin kui mõni rattatelg, mille ümber koertering märatses. Neid oli tükki viisteist mu ümber rüselemas, haukudes ja ulgudes, ninad püsti ja kaelad

Aaker — inglise pinnamõõt, 2/5 hektarit.

425

mu poole õieli. Aina uusi koeri tuli juurde; neid tuli tormates üle aia ja iga nurga tagant.

Neegrinaine jooksis rutates köögist, taignarullimise kurikas käes, ja karjus: «Vakka! vait, Tiiger! vait, Kirju! Vakka!» Ta andis enne ühele, siis teisele laksu, nii et nad ulgudes ära jooksid; teised jooksid järele. Järgmisel silmapilgul olid pooled neist tagasi, sabadega mu

ümber vehkides ja sõprust otsides. Ega koerad pole pahad loomad.

Naise järele tuli väike neegriplika ja kaks väikest neegripoissi. Neil polnud muud seljas kui takused särgid, nad hakkasid ema seelikust kinni ja piilusid mind ta selja tagant aralt nagu neegrilapsed kunagi. Siis tuli majast joostes valge naine, umbes neljakümne viie või viiekümne aastane, palja peaga, kedervars käes. Ja tema järele tulid väikesed valged lapsed; need tegid sedasama, mis neegrilapsedki. Naise nägu oli üleni naerul ja ta hüüdis mulle:

«Viimaks ometi sa tuled!»

Enne kui ma asjast arugi sain, pomisesin:

«Jah, proua.»

Ta haaras minust kinni ja kaelustas mind tugevasti; siis võttis ta mu käed ja raputas ja raputas. Pisarad tulid tal silmadesse ja jooksid mööda nägu alla; näis, nagu ei jõuaks ta küllalt kaelustada ega raputada. Seejuures rääkis ta vahetpidamatult:

«Sa pole sugugi oma ema moodi; ma uskusin, et oled. Aga taevas teab, mulle on see ükskõik; olen nii õnnelik sind nähes! Heldeke, sööksin su kas või ära! Lapsed, see on te tädipoeg Tom! Öelge talle tere.»

Aga nad tõmbasid pead õlgade vahele, pistsid näpud suhu ja peitsid endid ta selja taha. Ta rääkis edasi:

«Liisa, ruttu! Tee talle sooja sööki. Või sõid sa laevas?»

Ütlesin, et sõin laevas. Siis võttis ta mu käest kinni ja hakkas maja poole minema; lapsed tulid jöntides järele. Kui majasse saime, pani ta mu roogpõhjaga toolile istuma, istus ise mu vastu väikesele madalale istmele, võttis mu kätest kinni ja ütles:

«Nüüd vaatan sind õige hästi; taevake, kui hirmus kaua ma olen seda igatsenud — kõik need pikad aastad.

Nüüd on see aeg ometi tulnud! Ootame, sind juba paar päeva. Kuhu sa jäid nii kauaks? Kas laev jäi põhja kinni?»

«Jah, madam — laev . . .»

«Ara ütle: jah, madam. Ütle: tädi Sally. Kus kohal laev põhja kinni jäi?»

Ma ei teadnud õieti, mis öelda, sest ma ei teadnud, kas laev oli pärivett või vastuvett tulema pidanud. Aga usun kaunikesti oma vaistu ja mu vaist ütles, et laev pidi tulema lõunast — Orleansi kandist. See ei aidanud mind siiski suuremat, sest ma ei teadnud sealsete kohtade nimesid. Mõistsin, et ma ei võinud kohanimesid luuletada ega unustanud olla selle köha nime, kus laev põhja kinni jäi ega ka . . . Äkki tuli mulle hea mõte ja ma ütlesin:

«Laev ei jäänud põhja kinni, — see poleks meid kuigi palju hiljaks jätnud. Meil lõhkes katlatoru.»

«Helde taevas! Ega keegi viga saanud?»

«Ei. Üks neeger sai surma.»

«Noh, see läks hästi; mõnikord saab selle juures inimesi hukka. Kahe aasta eest jõulu ajal tuli su onu Silas New Orleansist vana «Lally Rookiga», katlatoru lõhkes ja vigastas raskesti üht meest. Ma arvan, see suri hiljemini. Ta oli baptist. Onu Siias tundis üht perekonda Baton Rouge'is; see perekond oli selle baptisti omastega väga hästi tuttav. Jah, ma nüüd mäletan: ta suri jah. Põletik lõi sisse, teda tuli lõigata, aga see ei aidanud enam. Jah, põletik oli jah; ta läks üleni siniseks ja suri õndsas lootuses ülestõusmisele. Räägiti, et oli meeltülendav seda näha. Onu käis iga päev linnas sul vastas. Ta läks tänagi, alles tunni aja eest; ta peab nüüd iga silmapilk tulema. Pidid ju teel talle vastu tulema, mis? Vanapoolne mees ja . . . »

«Ei, ma ei näinud kedagi, tädi Sally. Laev maabus parajasti, kui valgeks läks, ma jätsin pakid silla juurde ja vaatasin natuke linnas ringi ja siis kõlasin natuke maal, et aega viita. Ei tahtnud liiga vara siia saada. Nii juhtus, et tulin tagatee kaudu.»

«Kelle kätte sa andsid pakid hoiule?»

«Ei kellegi kätte.»

«Oi, laps, need varastatakse ära!»

427

«Kindlasti mitte sealt, kuhu ma nad peitsin,» ütlesin ma.

«Kuidas sa laevas nii vara süüa said?» Olin nüüd õige libedal teel; ütlesin siiski: «Kapten nägi, et seisin seal, ja ütles, et ma parem sööksin midagi, enne kui maha lähen. Ta saatis mu ohvitseride ühiskajutisse ja andis kõik, mis tarvis.»

Mul hakkas nii sant, et ma ei suutnud hästi kuulata. Kogu aeg olid mu mõtted laste juures; oleksin tahtnud nad kõrvale kutsuda ja neilt natuke teateid koguda — ehk oleksin siis jälile saanud, kes ma olin. Aga ma ei saanud midagi ette võtta: emand Phelps rääkis aina edasi. Mul käis külmavärin üle selja, kui ta viimaks ütles:

«Ma muudkui vadistan siin ja sa pole saanud veel sõnagi lausuda, mis õde ja teised teevad. Panen nüüd oma suuvärgi natukeseks kinni, hakka nüüd sina pihta. Jutusta mulle kõik. Räägi kõik, mis igaüks teeb. Jutusta igast üksikust: kuidas nende käsi käib ja mis nad teevad ja mis nad käskisid mulle öelda. Jutusta igast väiksemast kui asjast!»

Noh, nägin, et olin püsti hädas. Seni oli saatus mind aidanud, aga nüüd oli mul kitsas käes. Nägin, et ei maksnud mitte katsudagi sihukesest hädast välja rabelda; pidin paratamatult alla vanduma! Ütlesin siis endamisi, et nüüd tuleb riskida ja tõtt rääkida. Tegin suu lahti, et alustada; aga ta haaras minust kinni, toppis mu voodi taha ja ütles:

«Sealt ta tulebki! Lase pea madalamasse, — nii, nüüd on küll; nüüd ta sind ei näe, ära sa endast märku anna. Tahan talle vembu mängida. Lapsed, ärge te lausuge sõnagi!»

«Nägin, et nüüd olin sees. Aga mis käsu oleks olnud muretsemisest. Polnud müüd teha, — tuli vaikne olla ja katsuda vastu võtta, mis oli tulemas.

Kui vanahärra sisse astus, nägin teda vaevalt raasukese, sest voodi varjas teda. Emand Phelps

hüppas ta juurde ja ütles:
«Kas ta tuli?» .
«Ei,» ütles ta mees.

428

«Helde taevas küll!» ütles emand, «mis temast küll võib saanud olla?»
«Seda ma ei mõista arvata,» ütles vanahärra, «pean ütlema, see teeb mulle koledasti muret.»
«Muret!» ütles emand. «Ma olen valmis meelt heitma! Ta pidi tulema; sa sõitsid tast teel mööda. Ma tean seda — miski ütleb mulle.»
«Oi, Sally, ma ei võinud temast mööda minna; seda sa tead.»
«Aga heldeke, heldeke, mis ütleb õde! Poiss pidi tulema! Sa oled tingimata mööda sõitnud. Ta . . . »
«Oh, ära tee mind veel õnnetumaks; olen niigi õnnetu küllalt. Ma ei tea, mis asja see ometi peab tähendama. Minu tarkus on otsas ja ma võin öelda, hirmunud olen küllalt. Mul pole lootustki, et ta on tulnud! Pole võimalik, et ta tuli ja mulle vastu ei tulnud. Sally, see on hirmus, otse hirmus, laevaga on kindlasti midagi juhtunud!»
«Oi Siias! Vaata sinna! Vaata teele! Kas sealt keegi tuleb?»
Mees hüppas akna juurde voodi peatsis; see andis emandale soovitud võimaluse. Ta kummardus ruttu voodi jalutsi taha, müksas mind, ma ronisin välja; ja kui mees akna juures ümber pöördus, seisis naine ta ees naeratades ja särades nagu päike, mina õnnetult ja hirmunult naise kõrval. Vanahärra vahtis mind ja ütles: «Noh, kes see's on?» «Mis sa arvad, kes see on?» «Pole aimugi. Kes see's on?» «See on Tom Sawyer!»
Taevake, oleksin peaaegu põrandast läbi kukkunud. Kuid polnud aega pead murda; vanahärra haaras mu käest kinni ja raputas ja raputas. Ja emand aina tantsis me ümber ja naeris ja nuttis; ja siis hakkas mõlemalt küsimusi sadama Sidi ja Mary ja kõigi teiste perekonnaliikmete kohta.
Aga nende heameel polnud midagi minu heameele vastu; olin nagu uuesti sündinud, nii rõõmus olin, et teadsin, kes ma olin. Noh, nad painasid mind paar tundi; viimaks olid mu lõualuud nii väsinud, et ma vaevalt suu lahti sain, sest olin jutustanud neile kõik oma perekonnast — see tähendab Sawyerite perekonnast — rohkem

429

kui võis juhtuda kuuele Sawyerite perekonnale. Ja olin seletanud, kuidas meil White Riveri suudmes lõhkes katlatoru, mille paranduseks meil kulus kolm päeva. Seletus läks libedasti ja mõjus suurepäraselt; nemad ei teadnud midagi neist asjust ega ka seda, miks sihuke asi kestis kolm päeva. Sama hästi oleksin võinud öelda, et katki oli läinud mõni kruvimutter.

Nüüd oli mul ühest küljest hästi mõnus ja teisest küljest hästi sant. Tom Sawyer olla oli hea ja mõnus; mul oli rahulik ja mugav olemine, kuni viimaks kuulsin auriku ähkimist alt jõelt. Siis ütlesin endamisi: oletame, et Tom Sawyer tuleb selle laevaga — ja oletame, et ta äkki astub siia sisse ja hõikab mu nime, enne kui ma saan märku anda, et ta suu peaks — sihukest asja ei võinud lasta sündida — see poleks sugugi klappinud. Pidin minema maanteele teda varitsema. Ütlesin siis, et lähen linna ja toou oma pakid. Vanahärra kippus kaasa tulema, aga ma ütlesin ei; ütlesin, et võin isegi hobust juhtida ja et ta parem ärg\i tülitagu ennast minu pärast.

33. PEATÜKK

Sõitsin tsiis vankriga linna; poolel teel sõitis mulle teine vanker vastu; olin kindel, et Tom Sawyer tuleb, peatasin hobuse ja jäin teda ootama. Ütlesin: «Pea!» Vanker peatus ja Tomi suu läks pärani lahti; ta neelatas kaks või kolm korda, nagu oleks tal kurk kuiv olnud, ja ütles siis:

«Ma pole sulle ilmaski paha teinud. Sa tead seda. Miks sa siis tuled ennast mulle ilmutama?»

Mina ütlesin:

«Ma ei tule tagasi? — ma pole surnud olnudki.»

Kui ta mu häält kuulis,, jäi ta natuke rahulikumaks, aga päris rahul ta veel polnud. Ta ütles:

«Ara sa mind tüssa, mina ei tüssaks sind ka mitte. Indiaani ausõna, kas oled või ei ole vaim?»

«Indiaani ausõna, ei ole,» ütlesin ma.

«Hea küll — mina — ma — noh, see on muidugi siis hea; aga ma ei saa sest mitte mingit moodi aru. Kuule, kas sind siis üldse ei tapetudki?»

«Ei. Mind ei tapetudki; ma ainult mängisin nii. Tule siia ja katsu mind, kui sa muidu ei usu.»

Ta tegi seda ja jäi rahule; ja tal oli nii hea meel mind jälle nähes, et ta ei teadnud, mis teha. Ta tahtis teada, kuidas see kõik oli olnud, sest see oli suur ja salapärane seiklus ja kangesti huvitav. Aga ma ütlesin, et jätame selle pärastiseks, ja käskisin ta kutsarit oodata, ja me sõitsime natuke maad edasi, ja ma jutustasin talle, mis hädas ma olin, ja küsisin, mis tema arvates kõige parem, oleks teha. Ta ütles, et ma jätaks ta üheks minutiks rahule ega segaks teda. Siis ta mõtles ja mõtles ja varsti ütleski:

«Hea küll, ongi käes. Võta mu kohver oma vankrisse, las see olla sinu oma; pööra tagasi ja luusi õige pikkamööda, nii et sa umbes õigeks ajaks koju saad. Ma sõidan tükk maad linna poole, hakkan siis uuesti pihta ja jõuan veerand või pool tundi pärast sind sinna. Sa ära tee alguses väljagi, et tunned mind. Ma ütlesin:

«Hea küll; aga oota natuke. Siin on veel midagi, — midagi, millest keegi peale minu ei tea. Nimelt siin on neeger, kelle ma tahan katsuda orjusest vabaks varastada — ja ta nimi on Jim — vana miss Watsoni Jim.» Ta ütles:

«Mis! Kuidas, Jjm on . . . » Ta vaikis ja jäi mõttesse. Ma ütlesin: «Tean küll, mis sa tahad öelda. Tahad öelda, et see on räpane ja alatu tegu. Aga mis sellest? Mina olen alatu; ja ma varastan ta ja sa pead vait olema ja suu pidama. Kas oled nõus?»

Ta silmad hakkasid särama ja ta ütles: «Aitan sul teda varastada!»

Noh, minust oleks kui püssikuul läbi läinud. See oli kõige imestusväärseni jutt, mis ma iial olen kuulnud; ja ma pean ütlema, nyi lugupidamine Tom Sawyerist langes suuresti. Ainult ma ei uskunud seda. Tom Sawyer neegrivaras!

«Oh, lollus,» ütlesin ma, «sa teed nalja.» «Ei tee ühti nalja.»

«Hea küll siis,» ütlesin ma, «kas teed nalja või mitte, igatahes kui kuuled midagi põgenenud neegrist, siis

431

ära unusta, et sa ei tea temast midagi ja et mina ei tea temast ka midagi.»

Võtsime siis kohvri ja panime selle mu vankrisse; siis läks tema oma teed ja mina läksin oma teed. Aga muidugi unustasin aeglaselt sõitmise, sest olin nii rõõmus ja mõtteid täis; nii jõudsin koju kaugelt liiga vara teepikkuse kohta. Vanahärra oli ukse ees ja ütles:

«Oi, see on ju ime! Kes oleks seda vanast kronust 'uskunud? Kahju, et ma seda enne ei teadnud. Ja ta pole mitte põrmugi märg. Päris ime. Noh, ma ei müüks seda hobust nüüd mitte saja dollarigi eest; ja ometi oleksin ta peaaegu müünud viieteistkümne eest ja arvasin, et ta rohkem väärt pole.»

432

See oli kõik, mis ta ütles. Ta oli kõige süütum ja parem vana hing maailmas. Aga see polnud üllatav, sest ta polnud mitte üksi talupoeg, vaid ka jutlustaja. Tal oli väike palkidest kirik eemal istandiku taga; selle oli ta ise omal kulul ehitanud, et jumalateenistust ja kooli pidada. Tasu ei saanud ta oma jutlustamise eest iialgi, ja ega see polnud tasu väärtki. Sihukesi talupoegi-jutlustajaid oli Lõunas veel küllalt ja nad olid kõik ühesugused.

Umbes poole tunni pärast sõitis Tomi vanker värava ette ja tädi Sally nägi seda läbi akna, sest värav oli kõigest umbes viiekümne küünra, kaugusel; ta ütles:

«Oi, keegi on tulnud! Kes see küll võib olla? Usun, mõni võõras. Jimmy,» (see oli üks lastest) «jookse ja ütle, et Liisa katab veel ühe inimese jaoks.»

Kõik ruttasid eesukse juurde, sest võõraid muidugi ei käi alati; kui mõni tuleb, siis on'ärevus suur. Tom tuli mulgust läbi ja lähenes majale; vanker sõitis mööda teed venides küla poole ja me seisime kõik mütsakus ukse ees. Tomil olid uued riided seljas ja teda vahiti, — see oli Tom Sawyerile alJtti meelepärane. Sihukeses olukorras polnud tal raske toredust teha. Ta polnud neid poisse, kes aralt sisse tulevad kui tallekesed; ei, ta tuli rahulikult ja tähtsalt nagu vana jäär. Kui ta meie ette jõudis, kergitas ta kübarat nii peenelt ja kenasti, nagu oleks kübar olnud karbikaas ja kärbis liblikad maganud ja ta poleks tahtnud neid segada. Ta ütles:

«Härra Archibald Nichols, eks ole?»
«Ei, mu poiss,» ütles vanahärra. «Pean kahjuks ütlema, et voorimees pole teid õigesse kohta toonud. Nicholsite talu on veel kolm miili kaugemal. Astuge sisse, astuge sisse.»
Tom vaatas korraks üle õla tagasi ja ütles:
«Liiga hilja; teda ei näe enam.»
«Jah, mu poeg,» ta on läinud, ja te peate sisse tulema ja meiega lõunat sööma. Siis paneme hobuse ette ja viime teid Nicholsite juurde.»
«Oh, ma ei või ometi teile nii palju tüli teha; täitsa võimatif. Lähen jala; tee pole mulle pikk.»
«Kuid me ei lase teid jala minna, seda ei luba Lõunamaa külalislahkus. Tulge aga sisse.»

«Jah, tulge,» ütles tädi Sally, «see ei tee meile sugugi tüli, mitte põrmugi. Peate siia jääma. Tee on pikk ja tolmune; me ei või lasta teid jala minna. Pealegi käskisin juba teie jaoks taldriku lauale panna, kui nägin teid tulevat. Nii ei tohi te meile pettumust valmistada. Tulge aga sisse ja olge kui kodus.»
Tom siis tänas väga südamlikult ja ilusasti, laskis ennast veenda ja astus sisse. Ja kui ta toas oli, ütles ta, et on võõras Hicksvillei'st Ohiost, ja et ta nimi on William Thompson, — ta kummardus uuesti.
Noh, ta jahvatas ja jahvatas, jutustas Hicksville'ist ja selle elanikest, mis ta vähegi oskas välja mõelda. Ma läksin juba natuke närviliseks ja mõtlesin, kuidas see pidi mind mu hädast välja aitama. Lõpuks — ikka aina vadistades — ajas ta ennast õieli ja suudles tädi Sallyt otse suule; siis toetus ta jälle mugavalt tooli seljatoele ja rääkis edasi. Aga tädi hüppas üles, pühkis käeseljaga üle suu ja ütles:
«Häbematu «jõmpsikas!»
Tom tegi, nagu oleks ta haavunud, ja ütles:
«Te üllatate mind, madam.»
«Te olete ... Ja mis te arvate: kas mina pole üllatatud? Mul oleks suur himu teile.... öelge, mis te õige mõtlete! Mind suudlema tulla!»
Tonrnäis alandlikum ja ütles:
«Ei mõelnud midagi, madam. Ei mõelnud midagi paha. Ma — ma mõtlesin, et see meeldib teile.»
«Mis, te olete puruhull!» Ta võttis kedervarre ja näis, nagu ei suudaks ta jätta Tomi selga kloppimata. «Miks te seda arvasite?»
«Noh, ma ei tea. Teised — kõik — rääkisid, et — see meeldiks teile.»
«Teised rääkisid!- See, kes seda rääkis, on teine hullumeelne. Ma pole veel niisugust asja kuulnud. Kes need teised olid?»

«Noh, igaüks. Kõik ütlesid, madam.» Tädil oli tegemist, et endast jagu saada; ta silmad välkusid, sõrmed tõmblesid, nagu oleksid tahtnud küünistada. Ta ütles:

«Kes — kõik? Nimed lagedale, — või asi läheb halvasti.»

434

Tom tõusis õnnetu näoga püsti, muljus oma kübarat ja ütles:

«Mul on kahju; seda ma ei oodanud. Mulle öeldi niiviisi. Kõik ütlesid. Kõik käskisid suudelda; ütlesid, et see teile meeldib. Kõik ütlesid — igaüks. Kahetsen, proua; ma ei tee seda iialgi enam. Ausõna.»

«Ei tee! ei tee! Noh, ma arvan, et ei tee!»

«Ei, proua, ausõna. Ma ei tee seda iialgi enam. Kuni te ise palute.»

«Kuni mina palun! Noh, niisugust asja pole ma eluilmaski veel näinud! Võite Metuusala vanuseks saada, kui jääte ootama, kuni mina palun teid — või teiesuguseid!»

«Noh,» ütles Tom, «see on mulle nii suureks üllatuseks. Ma ei saa sellest kuidagi aru. Teised ütlesid, et ... ja ma ise arvasin ka, et... Aga ...» Ta vaikis ja vaatas pikkamisi ümber, hagu oleks ta soovinud köhata sõbralikku pilku. Tabas vanahärra pilgu ja ütles: «Kas teie ei arvanud, et talle meeldib mu suudlus?»

«Ei noh, ma — ma, noh, — ei — ma ei usu ...» Tom vaatas samaviisi edasi, vaatas mind ja ütles: «Tom, kas sina ei arvanud, et tädi Sally ajab käed laiali ja ütleb: «Sid Sawyer ... »»

«Taevake!» ütles tädi vahele ja kargas ta juurde, «sa häbematu noor kelm, niiviisi inimest narrida ...» Ta tahtis Tomi ümbert kinni hakata, aga Tom tõrjus teda eemale ja ütles:

«Ei, enne pead mind paluma.»

Siis tädi ei viitnud enam aega, vaid palus. Ta kaelustas ja suudles teda ikka ja ikka jälle, lükkas ta siis vanahärra ette, ja vanahärra võttis, mis veel võtta oli. Kui nad jälle olid natuke rahulikumad, ütles tädi Sally:

«Oh heldeke, mul pole ilmaski säärast üllatust olnud. Sind ma üldse ei oodanud; ootasin ainult Tomi. Õde ei kirjutanu4 sellest midagi, et keegi veel kaasa tuleb.»

«Kavatsetud oligi nii, et ainult Tom tuleb,» ütles Tom, «aga ma nurusin ja nurusin, ja viimasel minutil laskis ema mind ka tulla. Jõge mööda alla sõites arvasime Tomiga, et oleks esimese järgu üllatus, kui tema tuleks enne siia ja mina sajaksin hiljemini sisse ja ütleksin, et

435

olen võõras. Aga see oli eksitus, tädi Sally. Siin ei võeta võõraid kuigi hästi vastu.»

«Ei, häbematuid poisinolke mitte, Sid. Sul tuleks kõrvad tuliseks teha; ma pole mõnel ajal enam nii ärritatud olnud. Aga ükskõik, ma ei hooli millestki, kanna-taksin tuhat säärast tempu ära, kui aga teie siin olete. Mõelda, missugune etendus see oli! Ma ei salga, olin imestusest soolasambaks muutumas, kui sa mulle selle musu andsid.»

Sõime lõunat lahtises käigus maja ja köögi vahel; toitu oli laual, nii et .oleks seitsmele perekonnale jätkunud, ja kõik oli kuum. Polnud sihukest vindunud ega vintsket liha, mis öö otsa on niiskes keldris riiulil seisnud ja maitseb nagu va külm pastlanahk. Onu Silas pidas enne sööki õige pika palve, kuid söök oli seda väärt. Ja see ei olnud ka vahepeal sugugi jahtunud, nagu ma mujal olen sihukestel puhkudel mitu korda näinud. Kogu pealelõuna räägiti õige palju; mina ja Tom olime kogu aja valvel, aga sellest polnud käsu midagi: keegi ei juhtunud midagi ütlema põgenenud neegrist ja me ei julgenud sellest juttu teha. Aga õhtusöögi ajal üks väikestest poistest ütles:

«Taat, kas Tom ja Sid ja mina võime minna etendusele?»

«Ei,» ütles vanahärra, «ma arvan, et etendust ei tulegi. Ja kui tulekski — te ei lähe ikkagi, sest põgenenud neeger jutustas Burtonile ja mulle kõik sellest häbitust etendusest. Burton lubas rahvale edasi rääkida; arvan seepärast, et alatud hulgused enne etenduse algust linnast välja kihutatakse.»

Nüüd oli siis asi nii kaugel! Aga mina ei saanud midagi parata.

Tom ja mina pidime koos ühises toas ja ühises voodis magama. Olime väsinud; ütlesime seepärast head ööd kohe pärast õhtusööki ja läksime üles magamistuppa. Ronisime aknast välja, mööda piksevarrast alla ja pist-sime linna. Sest ma arvasin, et keegi polnud kuningale ja hertsogile märku andnud, ja et kui mina neile ruttu märku ei annaks, siis satuksid nad kindlasti hätta.

Teel jutustas mulle Tom, kuidas kõik olid uskunud, et ma olen tapetud, ja kuidas mu taat oli varsti selle järel

436

kadunud ega olnud enam tagasi tulnud; ja missuguses ärevuses oli oldud, kui Jim põgenes. Ma jutustasin Tomile kõik me «kuningliku kaelkirjaku» kelmidest ja nii palju me parvesõidust kui jõudsin. Kui me linna saabusime ja kesklinnast läbi läksime — kell oli siis pool kaheksa — tuli meile märatsev rahvasumm vastu tõrvikutega, koleda kisendamise, karjumisega, plekkpottide tagumisega ja pasunate puhumisega. Hüppasime teelt kõrvale, et lasta neid mööda minna. Ja kui nad mööda läksid, siis nägin, et kuningas ja hertsog olid ratsa redelil — see tähendab: ma teadsin, et need olid kuningas ja hertsog, kuigi nad olid üleni tõrva ja sulgedega käetud ega olnud põrmugi inimeste sarnased, vaid sarnanesid kahe koletisliku suure sõdurikiivri sulega. Noh, mul oli sant seda vaadata; ja mu meel oli hale nende kähe viletsa kelmi pärast; tundus, nagu ei võiks ma neile enam iialgi paha olla. Kohutav oli seda vaadata. Inimesed võivad üksteise vastu koledasti julmad olla.

Nägime, et olime hiljaks jäänud ega saanud enam midagi parata. Küsisime mõnedelt

järelsörkijatelt, mis lahti oli. Nad ütlesid, et kõik olid hästi süütute nägudega etendusele läinud ja olid tasa olnud, kuni vaene vana kuningas oli laval kõige paremas kekslemishoos. Siis oli märku antud ja kogu majatäis oli üles hüpanud ja nende kallale läinud.

Kõbisime siis koju tagasi; mu tuju polnud enam nii sant nagu enne; aga tundsin ennast kuidagimoodi pahana ja alatuna ja laiduväärsena, — kuigi mina polnud midagi teinud. Aga nii on ikka; pole mingit vahet, kas inimene teeb head või paha, südametunnistusel pole mõistust, see annab ennast alati tunda. Oleks mul valvekoer ja ta poleks targem kui inimeste südametunnistus — ma annaksin talle mürki. Südametunnistus võtab rohkem ruumi kui kogu muu sisikond ja head pole sellest ometi midagi. Tom Sawver ütles sedasama.

34. PEATÜKK

Lõpetasime rääkimise ja hakkasime mõtlema. Viimaks Tom ütles:

«Tead, Huck, me olime lollid, et enne selle peale ei mõtelnud! Vean kihla, et ma tean, kus Jim on.»

«Kus?»

«Seal onnis pühkmehunniku juures. Oi, kuule ometi. Kui me lõunat sõime, kas sa ei näinud, et üks neeger läks toiduga sinna onni?»

«Jah.»

«Mis sa arvasid, kellele ta toitu viis?»

«Koerale.»

«Ma arvasin ka. Aga see polnud koerale.»

«Miks?»

«Sest muu seas oli seal arbuus.»

«Seda kjill, ma nägin ka. Pagan võtku, meil ei tulnud meeldegi, et koer ei söö arbuusi. See näitab, et inimene võib korraga näka ja ometi mitte näha.»

«Noh, neeger tegi ripplukku lahti, kui ta sisse läks, ja keeras jälle lukku, kui välja tuli. Kui laua juurest üles tõusime, andis ta onule võtme; vean kihla, see oli sama võti. Arbuus näitab, et onnis on inimene; lukk näitab, et ta on vang. Vaevalt saab kaht vangi olla nii väikeses istanduses, kus pealegi inimesed on nii lahked ja head. Jim on see vang! Hüva, rõõmutsen, et saime seda teada salapolitseinikkude kombel; ega ma muul kombel midagi teada saada ei tahagi. Mõtle nüüd järele ja tee mõni kava, kuidas Jim varastada. Ma teen teise; siis valime, kumb meile rohkem meeldib.»

On aga sel poisil pea! Oleks mul Tom Sawyeri pea, ma ei vahetaks ühegi hertsogiga ega auriku madrusega ega tsirkusetolaga ega mitte millegagi. Hakkasin kava välja mõtlema, kuid ainult ajaviiteks; teadsin väga hästi, kust õige kava tuleb. Varsti Tom ütles:

«Valmis?»

«Jah,» ütlesin mina.

«Hüva, lase kuulda.»

«Minu kava on niisugune,» ütlesin ma, «saame kergesti teada, kas see on Jim seal onnis. Siis võtame homme öösel mu paadi jälle veest välja ja toome saare

juurest mu parve üle. Esimesel pimedal ööl varastame võtme vanahärra pükste taskust, kui ta on magama läinud. Siis sõidame Jimiga parvel jõge mööda alla, oleme päeval peidus ja sõidame öösiti edasi, nagu me Jimiga ennegi tegime. Kas see kava kõlbab?»

«Kõlbab? Muidugi see kõlbaks nii kui midagi. Aga see on liiga lihtne; sellest pole midagi asja. Mis kava see on, kui sellega niisama natuke ongi vaeva? See on kui lapsemäng. Ei, Huck, sellest tuleks sama vähe juttu kui kõige lihtlabasemast vargusest.»

Ma ei öelnud midagi, sest ma polnud muud midagi oodanud; aga teadsin väga hästi, et kui tema oma kavaga lagedale tuleb, siis selle vastu ei saa sihukest moodi vaielda.

Ega saanudki. Ta jutustas mulle oma kava ja ma nägin otsekohe, et see oli sama palju väärt kui viisteist minu kava. Selles oli stiili ja see tegi Jimi niisama hästi vabaks kui minu oma ja surma saada võisime selle juures kõik pealegi. Olin siis rahul ja ütlesin, et hakkame pihta. Mul ei tarvitse veel öelda, missugune see kava oli, sest teadsin, et see niisuguseks ei jää. Teadsin, et Tom seda mitmet viisi muudab, kui me tööle hakkame, ja et ta veel uued vembud sisse lööb, kui vähegi saab. Ja seda ta tegigi.

Noh, üks asi oli surmkindel; nimelt see, et Tom Sawyeril oli tõsi taga ja et ta tõesti tahtis aidata Jimi orjusest vabaks varastada. See käis mul üle mõistuse. Siin oli lugupeetav ja hästikasvatatud poiss; tal oli hea kuulsus kaotada, ja ta omakseil oli ka hea kuulsus; ta oli tark ega olnud puupäine; ta oli haritud, mitte harimatu; ta polnud alatu, vaid oli hea; ja siin ta nüüd oli ja tegi iseendale ja oma perekonnale kogu ilma ees häbi; polnud tal uhkustunnet ega õigustunnet ega arusaamist. Ma ei suutnud seda kuidagiviisi mõista. See oli kole; teadsin, et oleksin^pidanud seda talle ütlema; et oleksin pidanud olema truu sõber, sundima teda asja niisama jätma ja ennast päästma. Pidingi seda ütlema; aga ta käskis mind vait olla ja ütles:

«Kas arvad, et ma ei tea, mis ma teen? Et ma alati ei tea, mis ma teen?»

«Jah, tead.»

«Kas ma ei öelnud, et aitan teda varastada?»

«Jah.»

«Noh, siis . . . »

See oli kõik, mis ta ütles; ja see oli kõik, mis mina ütlesin. Ei maksnud muud midagi öelda,

sest kui ta ütles, et ta teeb midagi, siis ta tegi ka alati. Aga ma ei saanud aru, kuidas tal oli tahtmist ennast sihukesesse asja segada; jätsin siis selle niisama ega lausunud selle kohta enam sõnagi. Kui ta teisiti ei tahtnud — mis siis minagi sain parata?

Kui me koju jõudsime, oli kogu maja pime ja vaikne; läksime siis onni juurde pühkmehunniku kõrval, et onni uurida. Läksime läbi õue, nagu oleksime tahtnud vaadata, mis koerad teevad. Nad tundsid meid ega teinud rohkem kära kui maakoerad harilikult, kui mõni inimene öösi mööda läheb. Kui me onni juurde jõudsime, vaatasime seda esiti eest ja siis kahest küljest; üht külge ma veel ei tunclnud — see oli põhjapoolne külg.— sealt leidsime neljanurgelise aknaavause. See oli kaunis kõrgel: põiki üle avause oli tugev laud naelutatud. Ma ütlesin:

«Siin ongi paras paik. See auk on suur küllalt, et Jim siit läbi pääseb, kui me laua ära kisume.»

Tom ütles:

«See on lihtsam kui lihtne ja kergem kui lapsemäng. Loodetavasti leiame midagi keerulisemat, Huck Finn!»

«Noh,» ütlesin ma, «võiks ju laua eest ära saagida nagu ma siis tegin, kui mind tapeti.»

«See oleks juba parem,» ütles ta, «see on tõesti salapärane ja raske, "aga vean kihla, me leiame midagi, mis kaks korda nii palju aega võtab. Ruttu meil pole; vaatame enne veel 'natuke ringi.»

Onni ja aia vahel oli onni taga laudadest sara, mille katuseräästas puutus, onni katusega kokku. Saraalune oli sama pikk kui onn, kuid kitsas — kõigest umbes kuus jalga lai. Sara uks oli Kuna pool; sel oli ripplukk ees. Tom läks seebikeetmise kööki, kõlas seal ringi ja tõi seatt raudkonksu, millega seebikeetmiskatla kaant kergi-tatakse. Sellega kangutas ta teise lukukrambi lahti. Lukk kukkus eest,, me avasime ukse, läksime sisse, panime ukse kinni, tõmbasime tikust tuld ja nägime, gt sara oli ehitatud küll onni külge, kuid polnud sellega ühenduses.

Saral polnud põrandat ja sees polnud midagi peale mõne vana roostetanud tarvituseks kõlbmatu Kabli, mõne labida, mõne kirka ja katkise saha. Tikk kustus, me läksime välja, lükkasime krambi jälle sisse ja uks oli lukus nagu ennegi. Tom oli rõõmu täis. Ta ütles:

«Nüüd oleme õigel teel. Kaevame ta välja. See võtab umbes nädal aega!»

Siis läksime maja poole tagasi: ma läksin tagumise ukse juurde, seal polnud muud tarvis kui kuradinahksest rihmast tõmmata ja uks oligi lahti. Aga see polnud Tom Sawyerile «romantiline» küllalt; tema pidi tingimata piksevarrast mööda üles ronima. Aga kui ta kolm korda oli poole teeni jõudnud ja iga kord alla kukkunud — viimast korda nii, et oleks äärepealt oma pea lõhki kukkunud — siis pidi ta sellest juba loobuma. Kuid ta puhkas ja arvas siis, et katsub veel kord õnne ja saigi seekord üles.

Hommikul tõusime koidu ajal üles ja läksime alla neegrihüttide juurde, silitasime koeri ja tegime sõprust neegriga, kes toitis Jimi, — kui see oli Jim, keda ta toitis. Neegrid olid parajasti hommikust söönud ja hakkasid põldudele minema. Jimi neeger täitis plekkpoti leiva ja lihaga ja muu toiduga; parajasti, kui teised minema hakkasid, toodi majast võti.

Sel neegril oli hea, rumalavõitu nägu, ja ta villamoodi juuksed olid niidiga väikesteks kimpudeks kokku seotud. Seda tehti selleks, et vaime eemale ajada. Ta ütles, et vaimud olid teda öösel hirmsasti painanud ja käskinud teda kõiksugu veidraid asju teha; ja ta oli kõiksugu veidraid sõnu ja hääli kuulnud; ta ei uskunud,-et vaimud teda eluilmaski nii kauaks olid ära nõidunud. Rääkis sellest nii palju ja seletas nii pikalt oma hädadest, et ta hoopis unustas, mis ta oli pidanud tegema. Tom ütles: «Kellele see toit on? Kas lähed koeri söötma?» Neegri nägu läks üleni naerule ja ta ütles: «Jah, noorhärra Sid, koera jah. Naljakas koer. Kas. tahate teda kord näha?» «Jah.»

Müksasin Tomi ja sosistasin: «Lähed juba nüüd koidu ajal? Seda polnud kavas.» «Ei olnud. Aga nüüd on.»

Läksime siis, aga, pagan võtaks, mulle see asi põrmugi ei meeldinud. Kui onnis olime, nägime vaevalt midagi, nii pime oli seal; aga Jim oli sees ja tema nägi meid; ja ta hüüdis:

«Oi, Huck! Heldekene! Ja kas see pole mister Tom?»

Teadsin, et see nii läheb; seda ma just ootasingi. Ma ei mõistnud midagi teha; ja kui ma oleksin mõistnud, siis ei oleks ma saanud midagi teha, sest neeger hüüdis vahele:

«Oi, helde taevake! Sa tunned neid džentlmene?» Nägime nüüd väga hästi. Tom vaatas neegrile rahulikult ja nagu imestudes näkku ja ütles: «Kes tunneb meid?» «Noh, see põgenenud neeger.» «Ma ei usu, et tunneb. Kust sa selle peale tulid?» «Kust ma tulin? Kas ta's just praegu ei hüüdnud, nagu oleks ta teid tundnud?»

Tom ütles nagu jahmunult:

«Noh, see on kangesti huvitav. Kes hüüdis? Millal hüüdis? Mis ta hüüdis?» Ta pöördus täitsa rahulikult minu poole ja ütles: «Kas sina kuulsid, et keegi hüüdis?» Muidugi oli üks ainus vastus võimalik; ütlesin siis: «Ei mina küll pole kuulnud, et keegi oleks midagi öelnud.»

Tom pöördus siis Jimi poole, silmitses teda, nagu poleks ta teda iial enne näinud, ja ütles:

«Kas sina hüüdsid?»

«Ei, mässa,» ütles Jim, «ma pole öelnud midagi, mässa.»

«Mitte sõnagi?»

«Ei, mässa, mitte üht sõnagi.»

«Kas oled meid enne näinud?»

«Ei, mässa, minu teada mitte.»

Tom pöördus nüüd neegri poole — neeger vahtis metsikult ja meeleheitlikult — ja ütles nagu

kurjasti:

«Ütle õige, mis sinuga on? Mispärast sa arvasid?»

«Oh, mässa, need on, jälle neetud vaimud; varsti ma vist suren. Nad piinavad mind alati, mässa; nad painavad mind nii, et nad mu tapavad. Palun, ärge rääkige sellest, kellelegi, mässa, muidu isand Silas, tõreleb minuga, sest ta ütleb, et vaime polegi. Tahaksin, et ta

praegu siin oleks olnud — mis ta oleks siis öelnud! Vean kihla, et ta seekord poleks saanud vastu vaielda. Aga nii see on, inimesed on kangekaelsed, nad ei taha millestki aru saada, ja kui teine neile seletab, siis nad ei usu,»

Tom andis talle tsendi ja lubas mitte kellelegi rääkida. Ta käskis teda osta veel niiti ja veel juukseid tuttidesse siduda. Siis ta vaatas Jimi ja ütles:

«Tahaksin teada, kas onu Silas laseb selle neegri puua. Mina pooksin kindlasti säärase tänamatu neegri, kes ära jookseb.» Aga sel ajal kui neeger läks ukse juurde, et raha vaadata ja hammastega katsuda, kas see on õige raha, ütles Tom sosinal Jimile: «Ara tee väljagi, et meid tunned. Ja kui sa öösi kuuled, et keegi kaevab, siis tea: seda teeme meie. Tahame su vabastada.» .

Jimil oli vaevalt aega me kätest kinni haarata ja neid suruda, siis tuli neeger tagasi; ütlesime talle, et tuleme teinekord jälle, kui ta tahab; ta ütles, et tahab, eriti pimedas, sest vaimud piinasid teda enamasti pimedas ja siis oli hea, kui oli teisi inimesi lähedal.

35. PEATÜKK

Hommikusöögini võis veel kõige rohkem tund aega olla, seepärast läksime ja luusisime metsas, sest Tom ütles, et meil on kaevamise juures valgust vaja, aga et latern annab liiga palju valgust ja võib meid hätta viia ja et me seepärast vajame kõdunenud puutükke, mis pimedas mahedasti kumavad. Korjasime sületäie kõdunenud puud, peitsime rohu sisse, istusime siis puhkama ja Tom ütles pahaselt:

«Pagan võtaks, kogu see asi on nii kerge ja lihtne, et iga käpard sellega hakkama saaks. On kole raske kee-. rulist kava teha. «Pole siin valvurit, kelle võiks mürgitada, ega midagi, kuigi peaks olema. Pole mitte koeragi, kellele võiks unerohtu anda. Ja Jim oli ainult üht jalga pidi kümne jala pikkuse keti küljes; ja keti ots on voodi samba hüljes, — pole muud kui kergita voodit ja keti ots ongi vaba. Ja onu Silas usaldab igaüht; saadab võtme kõlupäisele neegrile ega saada kedagi neegrit

valvama. Jim oleks võinud ammugi aknaaugust välja ronida, kui oleks maksnud hulkuma minna, kümne jala pikkune kett jalas. Oi, Huck, see on kõige rumalam lugu, mida ma iialgi olen näinud. Kõik raskused tuleb alles leiutada. Noh, pole midagi parata, peame katsuma teha,

mida olukord lubab. Igatahes on ausam, kui me päästame ta raskuste ja hädaohtude varal, ja kui need, kelle kõhus see oleks, raskusi ja hädaohte ei valmista, siis peame need omast peast välja mõtlema. Võtame nüüd kas või selle laterna-asja. Külmi tõsiasju vaadeldes on laternaga töötamine muidugi mõista hädaohtlik. Noh, aga siin võiks töötada kas või terve tõrvikute rongkäiguga. Ah, praegu tuleb mul meelde: peame katsuma kuskilt sae muretseda nii ruttu kui saab.»

«Milleks on meil saagi vaja?»

«Milleks vaja? Eks me pea ju maha saagima Jimi voodijala, et ketti vabastada?»

«Noh, sa ometi just praegu ütlesid, et võib voodit kergitada ja kett ongi vaba!»

«Noh, kui see sinu teha oleks, Huck Finn . . . Sa tahad iga asjaga kõige lapsikumal kombel valmis saada. Kas sa siis iialgi ühtki raamatut ei ole lugenud? Ei parun Trencki, ei Casanovat, ei Öenvenuto Cellinit, ei Henri IV?[1] Kas sa ühestki kangelasest pole lugenud? Kes oleks iialgi kuulnud, et mõni vang nii lihtlabasel viisil vabastatakse? Ei! Kõige paremad asjatundjad ütlevad, et voodijalg tuleb pooleks saagida ja saepuru alla neelata, nii et keegi seda ei leia; siis tuleb jalatükid jälle kokku panna ja pragu mulla ja rasvaga ära määrida, nii et kõige kavalam vanglaülem saagimise jälgi ei märkaks ja arvaks,- et voodijalg on täitsa terve. Kui siis ühel ööl kõik valmis on, antakse voodijalale kerge hoop, nii et see ümber .lendab, ja ketiots ongi vaba. Siis pole enam muud teha kui köisredel kindlusemüürilt alla lasta, seda mööda alla ronida, vallikraavis jalaluu murda — sest redel on üheksateist jalga lühem kui müürf tead — all on hobused ja ustavad vasallid, need

1 Trenck, preisi parun, Casanova, itaalia seikleja, — XVIII saj. aferistid. Cellini, itaalia kujur, seikleja, Henri IV, Navaifa kuningas, hiljem Prantsuse kuningas. Suri XVII saj. algul.

korjavad su üles, heidavad su põiki sadulasse ja kihutavad sinuga minema su sünnimaale Languedoc’ki[1] või Navarrasse või ükskõik kuhu. Tore, Huck! Tahaksin, et selle onni küljes oleksid kindlusevallid. Kui meil põgenemisööl aega on, siis kaevame paar vallikest.»

Ma ütlesin:

«Milleks meil valle vaja, kui me ta onni seina alt välja kougime?»

Aga ta ei kuulnud mind. Ta oli unustanud minu ja kõik muu, istus, lõug pihus, ja mõtles. Natukese aja pärast ta ohkas ja raputas pead; siis ohkas jälle ja

ütles: «Ei, see ei lähe, seks pole mingit vajadust.»

«Milleks?»

«Noh, Jimi jala alt ära saagimiseks,» ütles ta. «Helde taevas!» ütlesin ma. «Ei, seks pole tõesti mingit vajadust. Milleks tahaksid sa' tal jala alt ära saagida?»

«Noh, mõned kõige paremattest asjatundjatest on nii teinud. Nad ei saanud ketti kuidagi

ära, siis nad raiusid endil käe maha ja viskasid minema. Jalg oleks veel palju toredam. Aga see tuleb tegemata jätta. Seks pole praegusel korral küllaldast vajadust; Jim on pealegi neeger ega saaks asja põhjusest aru; ta ei tunne Euroopa kombeid. Jäägu see siis pealegi. Aga meil on teine võimalus: võime Jälle nöörredeli teha; võime oma voodilinad puruks käristada, nii saame hõlpsasti nöörredeli. Redeli saadame talle piruka sees; nii seda harilikult tehakse. Ma olen hullemaidki pirukaid söönud.»

«Oi, Tom Sawyer, mis sa räägid!» ütlesin ma. «Jimil pole mingit nöörredelit vaja.»

«Küllap tal on vaja. Mis sa üldse räägid! Parem ütle, et sa asjast mitte midagi ei tea. Ta vajab nöörredelit, kõik vangid vajavad.»

«Aga taeva pärast, mis ta siis sellega peab tegema?»

«Tegema? Ta võib selle oma voodisse peita; eks ole?

Seda teevad kõik ja tema teeb ka. Huck, sa nähtavasti ei taha mitte midagi korralikult teha; sa tahad aga kohe pihta hakata. Oletame, et ta seda tõesti ei vaja. Siis

1 Provints Lõuna-Prantsusmaal.

leitakse see pärast, põgenemist süütõendina ta voodist. Ja kas sa arvad, et süütõendeid pole tarvis? Muidugi on. Ja sa ei taha neid jätta! See oleks alles lugu. Ma pole iialgi midagi niisugust kuulnud.»

«Hea küll,» ütlesin ma, «kui kord seda nõuab ja kui see peab nii olema, siis olgu; las ta saab nöörredeli, ma ei taha korrast kõrvale kalduda. Aga tead, Tom Sawyer, kui me linad puruks rebime, et Jimile redelit teha, siis tuleb meil tüli tädi Sallyga, see on kindlam kui kindel. Minu arvates oleks niinekoorest redel sama hea, see ei maksaks midagi, ei tülitaks kedagi ja piruka sisse võiks selle niisama hästi küpsetada; ja õlest voodikotti võiks selle niisama hästi peita kui riideräbalatest redeli. Ja mis puutub Jimisse, temal pole ses asjas kogemusi, seepärast oleks tal ükskõik, missugune ...»

«Oh lollus, Huck Finn! Oleksin ma niisama rumal kui sina, sris peaksin suu. Jah, tõesti. Kes on iial kuulnud, et keegi põgeneb riigivanglast niinest redeliga? See on ju täitsa naeruväärne.» ,

«Noh, hea küll, Tom, tee, nagu tahad. Aga kui sa minu nõu kuuleksid, siis laseksid mind parem pesunöörilt lina laenata.»

Tom ütles, et võib ka nii. See viis ta uuele mõttele ja ta ütles:

«Laena üks särk ka.» «Milleks meil on särki vaja, Tom?» «Särgi peale peab Jim oma päeviku kirjutama.» «Päeviku? Narr! Jim ei oska kirjutada.» «Oletame, et ta oskab. Ta võib särgi märkidega katta, eks ole? Kui me talle pliiatsi teeme vanast tinalusikast või vanast raudvitsast.»

«Noh, Tom, me võime hanetiivast sule tõmmata, see oleks veel parem ja see läheks rutemini ka.»

«Vangidel pole hanesid, kes jookseksid ümber vangitorni, et lasta endalt sulgi kitkuda, sa toll. Siin pole kelleltki sulgi välja kitkuda. Siin tehakse suled alati kõige kõvemast ja tugevamast vana vaskküünlajala tükist või muust niisugusest asjast, mis parajasti käepärast on. Töö kestab mitu nädalat ja mitu k«ud, kuni need valmis on viilitud, sest viilima peab neid vastu

müüri hõõrudes. Hanesulge ei tarvitaks vangid ka siis, kui neil see oleks. See poleks korralik.»

«Noh, ja millest me siis talle tindi teeme?»

«Paljud teevad roostest ja pisaratest; seda teevad enamasti alamat sorti mehed ja naised. Kõige paremad asjatundjad tarvitavad oma verd. Seda võib Jim teha. Ja kui tal on tarvis saata väike lihtne harilik salapärane teade, et maailm kuuleks, kuhu ta on vangistatud, siis võib ta kahvliga tinataldrikule kirjutada ja taldriku aknast välja visata. Raudse maskiga mees[1] tegi seda alati; see on pagana hea viis.»

«Jimil pole tinataldrikuid. Talle viiakse toitu plekk-potis.»

«Sellest pole midagi; võime talle tinataldriku muretseda.»

«Keegi ei oska tema taldrikut lugeda.»

«Mis tähtsust sellel siis on, Huck Finn! Temal pole muud muret kui kirjutagu taldrikule ja visaku aknast välja. Ega seepärast veel keegi tarvitse seda lugeda. Enam kui üks kord on juhtunud, et ei osatud lugeda, mis vangid olid kirjutanud tinataldrikule või mujale.»

«Noh, mis mõtet on siis taldrikuid rikkuda?»

«Helde aeg, ega need pole vangide taldrikud.»

«Aga kellegi omad nad ometi on?»

«Noh, oletame, et on! Mis puutub see vangidesse,. kui…»

Sellega ta lõpetas, sest sarve märguanne kutsus hommikust sööma. Hakkasime siis majasse minema.

Hommiku jooksul laenasin pesunöörilt lina ja valge särgi; leidsin vana koti ja pistsin lina ja särgi kotti; siis läksime tõime kõdunenud puutükid ja panime need ka kotti. Nimetasin asja laenamiseks, sest taat ütles alati nii: aga Tom ütles, et see'polnud laenamine, vaid oli varastamine. Ta ütles, et me esindasime vangistatuid, ja vangistatuile on ükskõik, milviisil nad saavad tarvilikke asju; keegi ei laida neid, kui nad need varastavad. Tom ütles, et ei ole kuritegu, kui vangistatu varastab

1 «Raudne mask» — salapärane vang, keda peeti XVII sajandil 'Pariisi vanglas Bastille's.

Vangi nägu oli alati varjatud raudse maskiga.

447

asju, mida ta pogepemiseks vajab; see on täitsa korras. Ja nii kaua, kui me esindame vangi, oli meil täieline õigus varastada kõike, mida me vähegi vajasime vanglast vabanemiseks. Ta ütles, et kui me ei esindaks vangistatut, siis oleks hoopis teine asi; ainult üsna alatud ja labased inimesed varastavad, kui nad pole vangid. Otsustasime siis varastada kõik, mis ette juhtub. Ja siiski tegi Tom mõni päev kanget kära, kui ma ühe neegri peenralt arbuusi varastasin ja ära sõin; ta käskis mind sinna minna ja viia neegrile kümme tsenti, ütlemata mis eest. Tom ütles, tema arvamine olevat olnud, et me võisime varastada kõike, mida vajasime. Noh, ma ütlesin, et vajasingi arbuusi. Aga ta ütles, et ma ei vajanud seda vanglast põgenemiseks — selles oli vahe. Ta ütles, et asi oleks korras olnud, kui ma oleksin kõrvitsat vajanud, et peita sellesse nuga ja toimetada salaja Jimi kätte, kes .oleks noaga tapnud vanglaülema. Jätsin siis asja niisama, kuigi ma ei saanud aru, mis-käsu mul oli vangistatu esindamisest, kui ma aina pidin istuma ja puurima sihukeste kole peenikeste vahetegemiste kallal — isegi siis, kui juhtub olema võimalus mõnd arbuusi näpata.

Noh, nagu ma juba ütlesin, ootasime sel hommikul, kuni igaüks oli oma töö juurde läinud ja hoovis enam kedagi näha polnud. Siis kandis Tom koti sara alla; mina pidasin tükk maad eemal vahti. Kui ta viimaks välja tuli, läksime ja istusime puupinule, et juttu ajada. Tom ütles:

«Kõik on nüüd korras peale tööriistade; aga need saame hõlpsasti.»

«Tööriistade?» küsisin ma.

«Jah.»

«Milleks neid?»

«Noh, et kaevata. Ega me ometi hammastega käiku seina alla ei pure?»

«Kas need vanad katkised kirkad ja labidad pole head küll, et neegrit välja kaevata?» küsisin ma.

Tom vaatas mind nii haletsevalt, et hakka või nutma, ja vastas:

«Huck Finn, oled sa iialgi kuulnud, et ühdgi vangil oleks olnud kirkasid, labidaid ja muud säärast moodsat

448

mugavust enese väljakaevamiseks? Kui sut vähegi taipu peas on, siis tahaksin sult küsida, kuidas sääraste asjadega ühestki inimesest võiks saada kangelane. Sama hästi võiks keegi talle võtme laenata ja lool oleks lõpp. Kirkad ja labidad — need ei kõlba mingi hinna eest.»

«Noh, siis,» ütlesin ma, «kui me ei vaja kirkasid ja labidaid, mida me siis vajame?»

«Paar pussnuga.»

«Nugadega kaevame augu onni seina alt läbi?»

«Jah.»
«Pagan võtku, see on narrus, Tom.»
«Pole tähtis, kas see on narrus või ei; nii tehakse ja nii on õige. Ja muud võimalust ei ole minu teadmist mööda olemas; ja ma olen lugenud kõiki raamatuid, kust sääraste asjade kohta teateid saab. Maa-alused käigud kaevatakse alati pussnoaga; ja ära arva, et läbi mulla; harilikult läbi tugeva kalju. Ja see kestab mitmeid-mitmeid-mitmeid nädalaid; kestab otse igavesti. Mõtle, kuidas lugu oli d'If'11 kõige sügavamas vangikongis vaevlevate vangidega Marseille'i sadama juures, tead; mis sa arvad, kui kaua kestis, enne kui nad müüri läbi kaevasid?»
«Ma ei tea.»
«Noh, arva.»
«Ma ei tea. Poolteist kuud?»
«Kolmkümmend seitse aastat — ja välja jõudsid nad Hiinasse. Nii on need lood. Sooviksin, et see kindlus siin oleks ehitatud tugevale kaljule.»
«Jimil pole Hiinas tuttavaid.»
«Mis sellest siis on? Ega neil teistel, kes põgenesid, ka ei olnud. Aga sa lähed alati asjast kõrvale. Miks sa ei või peaasja juurde jääda?
«Olgu; mul ükskõik, kuhu nad jõudsid, kui nad üldse välja jõudsid, ja ma usun, Jimil on ka ükskõik. Aga pea meeles: Jim on liig vana pussnoaga väljakaevamiseks. Ta ei elaks nii kaua.»
«Küllap ta elab. Ega sa ometi arva, et mullast vallide läbikaevamine kestab ka kolmkürnmend seitse aastat?»
«Kui kaua see kestab, Tom?»
1 Vangla Dumas' romaanist «Krahv Monte Christo».

«Noh, me ei või kaevata nii kaua kui vaja oleks, sest onu Silas saab ehk enne teateid New Orleansist. Kuuleb, et Jim ei olegi sealt. Siis ta kõigepealt paneb Jimi lehte või nii. Seepärast me ei või riskida ega kaevata nii kaua kui tarvis oleks. Õigusepärast tuleks kaevata paar aastat; aga me ei või. Asjade seisukord on nii ebakindel, et soovitan järgmist: tõeliselt kaevame ta välja nii ruttu kui saame; pärast võime ette kujutada, et see kestis kolmkümmend seitse aastat. Siis toome Jimi välja ja laseme ta lipata niipea kui kära tehakse. Jah, ma arvan, see on kõige parem.»
«Noh, selles on mõtet,» ütlesin ma. «Ettekujutus ei maksa midagi ega tülita kedagi. Minu poolest võime ette kujutada, et see kestis sada viiskümmend aastat. Lähen nüüd luurama ja katsun, kas saan paar pussnuga näpata.»

«Näppa kolm,» ütles Tom. «Ühest teeme sae.»
«Tom,» ütlesin ma, «kui see pole korravastane ja patune, — suitsutuskambri taga veelaua all on vana roostetanud saag.»
Tom vaatas mind tüdinult ja nagu lootusetult ja ütles:
«Ei maksa katsuda sulle midagi õpetada, Huck. Jookse ja näppa kolm nuga. Kolm!»
Seda ma siis tegingi.

36. PEATÜKK

Niipea kui arvasime, et kõik magavad, läksime õhtul piksevarrast rriööda alla, pugesime sarasse, võtsime kotist kõdunenud puutükid ja hakkasime tööle. Koristasime kõik eest ara, nii et põrand oli umbes nelja või viie jala pikkuselt alumise palgi juurest lage. Tom ütles, et nüüd olime just Jimi voodi taga, kui me saame augu läbi kaevatud, siis ei näe onnis keegi, et auk on olemas, sest Jimi vaip rippus peaaegu maani; see oleks tulnud üles tõsta ja voodi alla vaadata, et auku näha. Kaevasime ja kaevasime nugadega ligikaudu kesköönі; siis olime väsinud kui koerad ja me käed olid rakkus, aga polnud märgata, et midagi suuremat oli tehtugi. Viimaks ma ütlesin:

450

«Tom Sawyer, see ei kesta kolmkümnrend seitse aastat, vaid tingimata kauem.»
Tom ei öelnud midagi. Aga ta ohkas, varsti ta lõpetas kaevamise ja siis mõtles tükk aega. Seejärel ta ütles:
«Sest ei tule midagi, Huck, nii see asi ei lähe. Oleksime vangid, siis küll, sest siis poleks meil ruttu, aega oleks laialt. Ja meil tarvitseks iga päev ainult mõned minutid kaevata — sel ajal kui vahte vahetatakse — nii et me käed ei läheks rakku ja võiksime töötada hulk aastaid korralikult ja nii nagu peab olema. Aga meil pole aega viita, me peame ruttama; meie aeg on napp. Kui me veel teise öö niiviisi tööd teeme, siis peame nädal otsa vahet pidama ja käsi parandama ega või nuga kätte võttagi.»
«Noh, mis me siis teeme, Tom?»
«Seda ma ütlen. See pole küll õige ega viisakas — ja ma ei tahaks, et keegi seda teada saab, aga meil ei jää muud üle kui peame ta kirkadega välja kaevama ja ette kujutama, et kaevasime nugadega.»
«See oli mehesõna!» ütlesin ma. «Su nupp läheb aina targemaks, Tom Sawyer. Viisakas või mitte, aga kae-vame kirkadega; mis puutub minusse, siis vilistan viisakusele. Kui ma tahan varastada neegri või arbuusi või lauluraamatu, siis' ma ei küsi, mis moodi on viisakam. Vajan oma neegrit või arbuusi või lauluraamatut — ja kui kirka on kõige kohasem tööriist, siis kae-van kirkaga välja selle neegri või arbuusi või lauluraamatu. Ja mis asjatundjad ütlevad, see ei huvita mind mitte mõhkugi.»
«Noh,» ütles Tom, «praegusel juhul on kirka vabandatav, muidu ma seda ei pooldaks ega laseks korda rikkuda. Sest kord on kord, ja mis ei kõlba, see ei kõlba; ja kui inimene asja tunneb ja teab, kuidas talitada, siis ei tohi valesti teha. Sinusugune võib vähemagi kahtluseta Jimi kirkaga

välja kaevata, ilma et sul oleks tarvis midagi ette kujutada, sest sa ei tea, mida kord nõuab. Aga mina tean ja minust pole see õige. Anna mulle nuga.»

Tal oli oma nuga käes, aga ma andsin siiski. Ta viskas selle minema ja käsutas:

«Anna mulle nuga.»

451

Ma ei teadnud äkki, mis teha, aga siis taipasin. Kolasin vanade tööriistade seas, leidsin kirka ja andsin talle; ta võttis ja hakkas tööle ega öelnud enam sõnagi.

Ta oli alati nii veider. Põhimõtteid täis.

Ma võtsin siis labida; siis kopsisime ja kaevasime võidu, nii et pead aurasid. Nii kestis see umbes pool tundi. Enam me ei suutnud, aga nüüd oli meil ka kertake auk valmis. Kui rna trepist üles läksin, vaatasin aknast välja ja nägin, kuidas Tom piksevarda kallal vaeva nägi. Ta ei saanud üles, ta käed olid nii kätki. Viimaks ta ütles:

«Ei aita midagi, ma ei saa hakkama. Mis sa arvad, mis ma peaksin tegema? Kas tead nõu anda?»

«Jah,» ütlesin ma, «aga ma usun, see on korra vastu. Tule trepist üles ja kujuta ette, et ronisid, mööda piksevarrast.»

Seda ta tegigi.

Järgmisel päeval varastas Tom majast tinalusika ja vaskküünlajala, et teha nendest Jimile sulgi; peale selle kuus rasvaküünalt. Ma luusisin neegrionnide ümber, leidsin paraja juhuse ja varastasin kolm tinataldrikut. Tom ütles, et nendest ei jätku aga ma ütlesin, et keegi ei näe iialgi neid taldrikuid, mis Jim välja loobib, sest nad kukuvad koerputkedesse ja umbrohupuhmastesse aknaavause taga. Nii et me võisime nad sealt üles otsida ja ta võis neid uuesti tarvitada. Sellega jäi Tom rahule. Siis ta ütles:

«Nüüd tuleb meil aru pidada, kuidas asjad Jimile kätte toimetada.»

«Võime nad läbi augu anda,» soovitasin, «kui auk on valmis.»

Ta vaatas mind põlglikult, ütles, et keegi polnud veel kuulnud nii lollakat-mõtet — või umbes nii; siis ta mõtles edasi. Viimaks teatas, et oli välja mõelnud kaks või kolm viisi, kuidas seda teha; aga et polnud vajadust praegu valida, missuguse viisi juurde jääda. Ta ütles, et pidime enne Jimile sõna saatma.

Sel õhtul läksime pisut pärast kella kümmet pikse-varrast möö"da alla; ühe küünla võtsime kaasa. Kuulasime aknaavause taga ja kuulsime, kuidas Jim norskas. Viskasime küünla sisse, ilma et ta oleks ärganud. Siis

452

töötasime kirka ja labidaga, ja umbes kahe ja poole tunni pärast oli töö tehtud. Roomasime Jimi voodi alla, sealt onni, kobasime ringi, leidsime küünla, süütasime selle põlema ja vaatasime Jimi tükk aega. Nägime, et ta oli tubli ja terve, siis äratasime ta tasakesi ja ettevaatlikult. Ta oli meid nähes nii rõõmus, et peaaegu nuttis; kutsus meid kullakesteks ja kõiksugu

meelitusnimedega, mida ta suutis välja mõelda; kõige parema meelega oleks ta tahtnud, et me oleksime kõhe keti ta jala ümber läbi viilinud, nii et ta oleks võinud otsekohe sääred teha. Aga Tom seletas, kui korravastane see oleks olnud; ta istus maha ja jutustas kõik me kavadest ja sellest, kuidas me võime neid silmapilk muuta, kui kära tekiks. Ja ta ütles, et ärgu kartku, sest me vabastame ta kindlasti. Jim ütles siis, et hea küll, ja me istusime ja rääkisime endistest aegadest. Tom aina küsis kõiksugu asju; ja kui Jim ütles, et onu Silas käis iga päev või ülepäeviti temaga palvetamas ja et tädi Sally käis vaatamas, kas tal oli hea olla ja küllalt süüa, ja et mõlemad olid nii lahked kui vähegi võimalik, siis ütles Tom:

«Nüüd ma tean, mis me teeme. Saadame sulle nendega mõned asjad.»

Ma ütlesin:

«Ara midagi sihukest tee. Nii napakat mõtet pole ma veel kuulnud.»

Aga ta ei pannud mind tähelegi; rääkis aina edasi. Nii ta tegi ikka, kui tal mõni kava oli kindel.

Ta jutustas Jimile, kuidas me talle saadame nöörredeliga piruka ja muid suuremaid asju Natiga, neegriga, kes talle süüa tõi. Ta käskis Jimi tähelepanelik olla, mitte imestada ega Nati ees pirukat pooleks murda$_{y}$ Ütles siis, et väikesed asjad paneme onu kuue taskutesse, ja ta peab nad sealt varastama. Ja et mõned asjad seome tädi põlle paelte külge või pistame põuetaskusse, kui saame. Ja et me talle ette teatame, kust ta peab asjad ära võtma. Siis ta ütles, kuidas Jim pidi särgi peale oma verega päevikut kirjutama ja nii edasi. Ta jutustas talle kõik. Jim ei näinud mingit mõtet kõiges selles, arvas aga, et me olime valged ja tundsime asja paremini. Ta oli siis rahul ja ütles, et teeb kõik just nii, kuidas Tom käskis.

453

Jimil oli hulk maisipeadest piipe ja tubakat, nii oli meil hästi mõnus temaga aega viita. Siis roomasime läbi augu välja ja läksime koju magama. Käed olid meil nagu nülitud. Tomil oli hea tuju. Ta ütles, et see oli kõige parem ja toredam nali ta elus; et kõige parema meelega ta oleks seda mängu edasi mänginud eluotsani ja Jimi vabastamise pärandanud oma lastele. Ta uskus, et .mida rohkem Jim asjaga harjub, seda rohkem see hakkab talle meeldima. Ta ütles, et siis võiks lugu kesta kas või kaheksakümmend aastat ja et sel kombel tuleks sellest rekord. Ja siis saaksid kõik asjaosalised kuulsaks.

Hommikul läksime puupinu juurde ja raiusime küünlajala parajateks tükkideks; Tom pani tükid ja tinalusika oma taskusse. Siis läksime neegrite onnide juurde ja seni kui ma Nati tähelepanu kinni pidasin, pistis Tom küünlajalatüki Jimile määratud maisileiva sisse. Läksime Natiga kaasa, et näha, kuidas asi läheb, ja see läks toredasti; Jim hammustas ja oleks peaaegu kõik hambad purustanud: toredamini see enam minna ei võinudki. Seda ütles Tomgi. Jim ei teinud väljagi, nagu oleks ta hammustanud kivi või muud sihukest, mis vahel leiva sisse satub. Aga pärast seda ei hammustanud ta enam midagi, vaid sorkis iga asja enne mitu korda kahvliga.

Kui me seal nii poolpimedas seisime, tormas äkki paar koera Jimi voodi alt välja; neid tuli aina

juurde, viimaks oli neid üksteist tükki, ja ruum jäi nii kitsaks, et hing kippus kinni jääma. Pagana pihta, olime unustanud saraukse. lahti. Neeger Nat korraks kiljatas: «Vaimud!» ja kukkus pikali maha koerte sekka; seal hakkas ta oigama, nagu oleks tal surm suu juures. Tom kiskus ukse lahti, võttis Jimi potist tüki liha ja viskas välja, koerad tormasid, sellele järele. Silmapilk oli ka Tom väljas, tuli kohe jälle tagasi ja pani ukse kinni; teadsin, et ta oli käinud saraust lukku panemas. Siis ta hakkas neegrit silitama ja meelitama ja küsis, kas ta jälle oli arvanud midagi nägevat. Neeger tõusis püsti, vahtis silmi pilgutades ringi ja ütles:

«Mister Sid, te ehk arvate, et ma olen hull, aga surgu ma siiasamasse paika, kui siin polnud terve miljon

koeri või saatanaid või ma ei tea keda. Ma nägin neid päris kindlasti. Tundsin neid, noorhärra Sid, tundsin neid; nad tulid rüsinal mu peale. Tahaksin kõigest väest, et kord sihukese vaimu pihku saaksin. Üks ainus kordki. Aga veel enam tahaksin, et nad jätaksid mu rahule.»

Tom seletas:

«Noh, ma ütlen sulle, mis mina arvan. Kas tead, miks nad siia tulevad just selle põgenenud neegri söögi ajal? Sellepärast, et neil on nälg; see ongi see põhjus. Tee neile nõiutud pirukas; seda tuleb sul teha.»

«Aga heldeke, mister Sid, kuidas ma oskan teha nõiutud pirukat? Ma ei oska teha. Ma ei ole sihukesest asjast veel kuulnudki.»

«Noh, ma teen siis ise su eest.»

«Teete, kullake? Kas tõesti? Suudleksin maad te jalge all selle eest!»

«Hea küll, teen seda su meeleheaks, sest sa olid meile hea ja näitasid meile põgenenud neegrit. Aga sa pead kangesti ettevaatlik olema. Kui me tuleme, pead selja keerama; ja ükskõik, mis me potti paneme, sa ei tohi midagi vaadata. Ja ära sa vaata, kui Jim potti tühjendab; midagi võib juhtuda, ma ei tea mis. Ja peaasi, ära puuduta nõiutud asju.»

«Puudutada, mister Sid? Kuidas te võite seda öelda? Ma ei katsuks neid näpuotsagagi; isegi musttuhande miljoni dollari eest mitte.»

37 PEATÜKK

Nii olid kõik ettevalmistused tehtud. Siis läksime rämpsukuhja juurde tagahoovis; sinna loobiti vanad saapad ja kaltsud ja pudelikillud ja tarvituskõlbmatud plekkasjad ja muu sihuke praht. Kolasime seal ringi ja leidsime vana plekist pesukausi, toppisime augud kinni ja kavatsesime selles piruka valmis küpsetada. Läksime keldrisse ja varastasime selle kausi täie jahu. Kui me hommikust sööma läksime, leidsime paar sindlinaela; Tom ütles, et need olid just parajad vangile oma nime kirjutamiseks ja oma murede kratsimiseks vanglamüüridele. Ta pistis ühe neist tädi Sally põlle taskusse —

põll rippus tooli seljatoel, ja teise torkasime onu Silase kübara paela vahele, kui nägime, et kübar oli kirjutus- ! puldil. Tegime seda, sest lapsed ütlesid, et taat ja memm olid lubanud minna põgenenud neegri onni. Enne söömist pani Tom tinalusika onu Silase kuue taskusse. Tädi Sally polnud veel tulnud, seepärast pidime natuke ootama.

Kui ta siis tuli, oli ta näost lõkendav ning tige; vaevalt oli palve loetud, kui ta teise käega kohvi hakkas kallama ja teises käes oleva sõrmkübaraga kõige lähemal istuva lapse pead kloppima. Ta ütles:

«Otsisin kõik köhad läbi; minu mõistus küll kinni ei võta, kuhu su teine särk on jäänud.»

Mul kukkus süda saapasäärde ja tükk kõva leiva-koorikut läks mul kurku, pani mu köhima ja lendas üle laua ühele lapsele silma, nii et ta valu käes väänles ja röökima hakkas nagu indiaanlane enne sõttaminekut. Tom läks näost valgeks ja silmapilguks näis nii, nagu kipuks lugu hoopis sandiks minema. Aga siis läks kõik jälle joonde; ainult äkiline üllatus oli meid rööpast välja visanud. Onu Silas sõnas:

«Haruldaselt imelik, ma ei suuda seda mõista. Tean selgesti, et ma särgi seljast võtsin, sest . . .»

«Sest kaht särki sul seljas ei ole. Kuule nüüd sinu juttu! Tean, et sa särgi seljast võtsid, tean seda paremini kui sina oma lühikese mäluga. Särk rippus eile pesunööril; nägin seda oma silmaga. Nüüd on see läinud ja sul tuleb punane puuvillasärk selga panna, kuni ma aega saan strile uue valge särgi teha. Ja see oleks siis kolmas kahe aasta jooksul teha. See igavene särkidetegemine võtab -inimeselt viimase kannatuse. Mina küll ei mõista, kuhu sa oma särgid kõik paned. Võiksid ometi kord paremini, nende eest hoolitseda, vana oled selleks küllalt.»

«Tean, Sally, ja teen, mis suudan. Aga see pole iga kord minu süü, mul pole ju särkidega midagi tegemist, kui neid mul seljas pole; ja ma ei usu, et oleksin seljast mõne särgi kaotanud.»

«Noh, ega. seegi sinu süü pole, Silas; küllap oleksid kaotanud, kui see oleks võimalik. Aga mitte särk üksi pole kadunud. Mul on üks lusikas puudu ja see pole ka

veel kõik. Lusikaid oli kümme ja nüüd on kõigest üheksa. Vasikas võib särgi võtnud olla; kuid vasikas ei võtaks iialgi lusikat, see on kindel.» «Noh, mis veel on kadunud, Sally?» «Kuus küünalt on kadunud, vaat mis! Rotid võisid küünlad ära viia ja ma usun, nad viisidki. Ime veel, et nad pole kogu maja tühjaks söönud. Sa lubad ja lubad nende augud kinni toppida ja ikka sa ei topi. Nad võiksid su juustesse pesa teha, Silas, kui tahaksid; sina ei näeks ega kuuleks midagi: Aga lusikaid ei võinud rotid ära süüa, seda

ma tean.»

«Noh, Sally, olen süüdi ja tunnistan seda; olen olnud hooletu; aga veel homme topin rotiaugud kinni.»

«Oh, ega maksa rutata, küll ma tuleval aastal teen. Matilda Angelina Araminta Phelps!»

Laks! langes sõrmkübar ühe lapse pähe ja silmapilk kadusid ta näpud suhkrutoosist. Samal ajal tuli neegrinaine ja teatas:

«Missis Sally, üks lina on läinud.»

«Lina läinud! Oh helde taevas küll!»

«Topin rotiaugud veel täna kinni,» ütles onu Silas murelikult.

«Oh, sind küll oma toppimisega! Arvad sa, et rotid viisid ära lina? Kuhu see siis jäi, Lize?»

«Jumala eest, mul pole aimugi, missis Sally. Eile rippus nööril, aga nüüd on läinud; enam ei ripu.»

«Ma usun, nüüd on küll maailma ots käes. Niisugust asja pole ma veel eluilmaski näinud. Särk, lina, lusikas, kuus küü ...»

«Missis Sally,» tuli üks väike neegripoiss sisse, «üks küünlajalg on kadunud.»

«Tee, et sa käod, või ma peksan su vaeseomaks!»

Tädi otse kees vihast. Varitsesin head juhust, et sääred teha ja metsa giinna seniks, kuni torm möödub. Tädi märatses edasi; muud polnud kuulda kui ta vihaseid seletusi. Teised olid kõik alandlikult tasa. Äkki tegi onu Silas totra näo ja võttis lusika taskust. Tädi jäi vait, suu lahti ja lõi käsi pea kohal kokku. Mis puutub minusse, siis soovisin, et oleksin teises maailma otsas. Aga mitte kauaks, sest tädi ütles:

457

«Seda ma just arvasin. See oli sul kogu aeg taskus. Võib-olla on teised asjad ka! Kuidas lusikas su taskusse sai?»

«Ma tõesti ei tea, Sally,» ütles onu nagu vabandust paludes, «muidu ütleksin kindlasti. Ertne söömist uurisin pühakirja salme, et jutlust valmis teha; võib-olla pistsin testamendi asemel kogemata lusika taskusse. Nii see peab olema, sest testamenti pole taskus. Lähen vaatan, ja kui testament on seal, kus see mul käes oli, siis

458

tean, et ma seda taskusse ei pannud, ja sellest näeb, et ma jätsin testamendi sinna ja võtsin lusika ja ...»

«Oh helde taevas küll! Jäta mu hing rahule! Tehke, et kaote kõik! Ja et mu ligi ei tule, enne kui ma oma meelerahu tagasi saan.»

Oleks ta seda sosinal öelnud, ma oleksin seda siiski kuulnud; poleks teda lõpuni rääkida

lasknudki, oleksin sõnakuulelikult kadunud, isegi kui mul enam hinge sees poleks olnud. Kui me läbi elutoa läksime, võttis vana-isand oma kübara; sindlinael kukkus põrandale; ta võttis selle põrandalt, pani sõnalausumata kaminasimsile ja läks välja. Tom nägi seda, talle tuli lusikas meelde ja ta ütles:

«Noh, temaga ei maksa asju saata, teda ei või uskuda. Aga ta tegi meile siiski head, ilma et tal sellest aimugi oleks olnud, seepärast läheme ja teeme talle ka head tema teadmata: topime rottide augud kinni.»

Auke oli keldris igavene hulk; nende kinnitoppimine võttis meil terve tunni aega, aga me tegime igapidi hea ja tubli töö. Siis kuulsime trepil samme, kustutasime küünla ja läksime peittft Vanahärra tuli, küünal käes, takutuust teises käes, nägu hajameelsem kui iialgi enne. Ta käis luusides ringi ühe rotiaugu juurest teise juurde, kuni kõik olid läbi käidud. Siis seisis umbes viis minutit paigal, näppis küünla küljest rasvapisaraid ja mõtles. Pöördus siis pikkamisi ja oimetult trepi poole ning lausus:

«Tõesõna, ma ei mäleta, millal ma nad kinni toppisin. Nüüd võin talle tõeks teha, et ma polnud rottide suhtes süüdi. Kuid olgu pealegi, jäägu niisama. Usun, et sest ei tuleks head.»

Ta läks pomisedes trepist üles ja me tegime sääred. Ta oli kangesti kena vanamees. Ja on praegugi.

Tom oli kaunikesti mures, kust lusikat saada; ütles aga, et me peame selle saama. Siis ta jäi mõttesse. Kui küllalt oli mõelnud, ütles ta mulle, mis teha tuli; läksime siis ja ootasime lusikatekorvi juures, kuni nägime, et tädi Sally tuli. Siis hakkas Tom lusikaid lugema, pani nad korvi kõrvale, ma pistsin ühe salaja käisesse ja Tom ütles:

«Oi, tädi Sally, siin on ikkagi ainult üheksa lusikat.»

459

Tädi ütles:

«Mine mängima ja ära vihasta mind. Tean paremini,, ma ise praegu lugesin.»

«Noh, ma lugesin kaks korda, tädi, aga rohkem ei saanud kui üheksa.»

Tädi näis kannatuse kaotanud olevat, aga tuli muidugi lugema — igaüks oleks seda teinud.

«Hoidku mind halastaja taevas, ongi kõigest üheksa!» ütles ta, «mida hullu see siis tähendab? Võtku see ja teine need lusikad; loen veel kord.»

Panin salaja tagasi selle, mis ma ennist võtsin; kui tädi oli lugenud, ütles ta:

«Oh armu ja halastust küll, nüüd on kümme!» Ta näis vihane ja vaevatud ühtlasi. Aga Tom ütles:

«Oi tädike, ma usun, neid pole kümme.»

«Kas sa rumal ei näinud, et ma ise nad üle lugesin?»

«Ma teari, aga ...»

«Hea küll, ma loen veel kord.»

Näppasin jälle ühe ja neid oli uuesti üheksa nagu enne. Noh, nüüd alles tädi sattus ärevusse; ta oli nii pöörane, et üleni värises. Luges ja luges, kuni ta jäi nii segaseks, et pidas korvi ka

lusikaks; nii sai ta kolm korda õige arvu ja kolm korda vale arvu. Siis ta haaras korvi ja virutas põrandale; peksis kassi vaeseomaks; ütles, et jäetagu ta rahule, et kui me enne lõunat teda veel kord tuleme piinama, siis tõmbab ta meil naha üle kõrvade.

Nii saimegi selle kummalise lusika ja pistsime selle ta põlle taskusse, kui ta meid toast välja kihuias. Veel enne keskpäeva. oli lusikas ühes sindlinaelaga Jimi käes. Olime selle asjaga väga hästi rahul, ja Tom arvas, et see oleks veel kaks .korda suuremagi vaeva väärt olnud, sest nüüd ei suutval tädi iial enam lusikaid õieti lugeda. Ta arvas, et tädi uskus neid valesti lugenud olevat, kui ta oli õieti lugenud, ja et .ta nüüd igatahes kolmel päeval enam ei tihkaks neid lugeda. Ta arvas, et tädi asjast loobub ja lubab maha lüüa igaühe, kes teda veel peaks käskima lusikaid üle lugeda.

Lina panime öösi pesunöörile tagasi ja varastasime tädi kapist teise. Paaril järgmisel päeval aina panime selle tagasi ja varastasime selle uuesti, kuni tädi üldse

enam ei teadnud, mitu lina tal on, ja ütles, et ta sellest ei hooligi ega taha end hulluks lugeda; ta ütles, et ei loe neid enam hingehinna eestki, ennemini sureb.

Niisiis olid tänu vasikale ja rottidele ja sassiläinud lugemisele me asjad särgi poolest ja lina poolest ja lusika ja küünalde poolest korras; mis puutub küünla-jalasse, siis ei teinud ka see meile muret: arvasime, et see varsti ununeb.

Aga pirukaga oli tegemist; sellega nägime otsata palju vaeva. Taigna segasime kaugel metsas valmis ja küpsetasime seda ka metsas. Pikema aja pärast saime sellega hakkama ja isegi päris rahuldavalt. Aga see võttis aega; ja kulus kolm pesukausitäit jahu, enne kui asjast asi sai. Põletasime endid mitmest kohast ja silmad pidid meil suitsust pimedaks jääma. Lugu oli nii, et me vajasime ainult koorikuid, aga taigen ei tahtnud kuidagi kerkida ja vajus alati lössi. Lõpuks muidugi taipasime õigest otsast peale hakata ja panime redeli kohe pirukaga koos küpsema. Jäime ööks otsaks Jimi juurde, kiskusime lina ribadeks, palmitsesime ribad kokku, ja ammu enne päevatõusu oli meil keftake' köis, mille otsas rahulikult igaüks oleks võinud rippuda. Kujutasime ette, et redeli valmistamine kestis üheksa kuud.

Enne lõunat viisime redeli metsa kaasa, aga see ei mahtunud piruka sisse. Kuna olime ära tarvitanud terve lina, siis oleks sellega võinud viiskümmend pirukat täita, kui oleks tarvis olnud, ja sellest, mis järele jäi, oleks veel võinud suppi keeta või vorsti teha. Nii et oleks saanud kogu lõunasöök.

Aga seda me ei vajanud. Vajasime parajasti nii palju kui pirukasse mahtus; ülejäänud osa viskasime minema. Pesukausis me pirukat enam ei küpsetanud, kartsime, et tina sulab lahti. Aga onu Silasel oli uhke vasest vee-soojendamiskatel, millest ta suuresti lugu pidas, sest see oli olnud ühe ta esivanema jagu, kes Inglismaalt ühes William Vallutajaga1 «Mayfloweril»2 või ühel teisel neist esimestest laevadest oli pärale jõudnud. Sel oli pikk puu-

1 William Vallutaja, inglise normanni soost kuningas XI saj.

2 «Mayflower» — esimene laev, mis tõi puritaanlastest koloniste Inglismaalt Ameerikasse (XVI saj.).

vars ja seda hoiti pööningul hulga teiste vanade pottide ja asjade juures, mida suuresti hinnati. Mitte sellepärast, et nad oleksid suurt väärt olnud; väärt polnud nad midagi; aga sellepärast, et nad olid mälestusasjad, teate. Tõime siis selle salaja alla ja viisime metsa, aga esimestest pirukatest ei saanud asja, sest me ei teadnud, kuidas talitada. Kuid viimane oli pirukas mis pirukas. Me panime taigna sisse, sidusime nööriga kinni, ladusime söed ümber, toppisime oma redeli taignasse, tegime taignast katuse peale, tekli panime kõige peale, tekli peale panime kuuma tuhka; ise seisime viie jala kaugusel ja hoidsime pikast varrest kinni. Meil oli jahe ja mugav, ja veerand tunni pärast oli pirukas valmis, nii et lust oli vaadata. Aga et seda süüa, pidid elevandi hambad olema ja eelvandi kõht ka, sest kui nöörredel ei tee kõhuvalu, siis ma küll ei tea, mis asi see veel kõhuvalu teeb.

Nat ei vaadanud sinnapoolegi, kui me nõiutud piruka Jimi potti panime. Kolm tinataldrikut panime ka veel kausipõhja toitude alla. Nii oli Jimil kõik korras; ja niipea kui ta üksi oli jäänud, koukis ta nöörredeli pirukast välja ja peitis oma aluskotti. Siis ta kratsis tinataldrikule mõned märgid ja viskas taldriku äknaaugust välja.

38 PEATÜKK

See sulgedetegemine oli kõledasti ränk töö ja see sae-tegemine ka; Jim arvas, et kõige raskem oli seintele kirjutamine. Aga seda pidi tegema; Tom ütles, et pidi: ükski riigivang polnud veel jätnud oma elulugu seintesse uuristamata, niisama ka oma vappi.

«Võtke lady Jane Grey,» ütles ta, «võtke Gilford Dudley, võtke vana Northumberlandi hertsog!1 Olgu see pealegi tüükas, Huck! Mis sellest? Tegemata jätta seda ei või. Jim peab kirjutama ja oma vapi seinasse uuristama,: seda teevad kõik.»

1 John Dudley, Northumberlandi hertsog, võttis oma pojale G:l-fordiie naiseks Inglise kuninga Henry VIII lapselapse Jane Grey, taotledes sel tee: pojale inglise trooni. 1553. a. laskis kftninganna Mary Verine nad kõik hukata.

Jim ütles:

«Oi, noorhärra Tom, mul ei ole vappi; mul pole muud kui see vana särk ja selle peale ma pean päeviku kirjutama.»

«Oh, sa ei saa aru, Jim, vapp on hoopis midagi muud.»

«Noh,» ütlesin ma, «Jimil on ikkagi õigus, kui ta ütleb, et tal pole vappi, sest tal tõesti ei ole

seda.»

«Arvan, et ma seda isegi tean,» ütles Tom, «aga sa võid uskuda, et ta saab vapi, enne kui ta siit minema läheb; sest minema peab ta nagu kord ja kohus. Tema elulukku ei tohi vigu teha.»

Sel ajal, kui mina ja Jim katkise telliskivi tüki peal sulgi viilisime — Jim tegi neid küünlajala tükkidest ja mina lusikast —, hakkas Tom vappi välja mõtlema. Viimaks ta ütles, et oli neid välja mõelnud nii palju, et vaevalt teadis, missuguse juurde jääda; ta arvas aga, et nende seas oli üks, mille kasuks tuli vist otsustada. Ta ütles:

«Vapikilbil peaks all paremal pool olema kullast rist ja, vapiloomaks peab olema lamav koer. Tema jalge all kett orjusemärgiks; vapipeaks peab olema roheline põikjoon ja kolm ristjoont helesinisel põhjal. Keskel peab olema kollasel põhjal põgenenud neeger, pamp õlal, ja vasemal pool kaks tuge, mis tähendaksid sind ja mind. Vapi-kiri oleks: Maggiore fretta, minore atto. See on ühest raamatust võetud ja tähendab seda, et kes vähem ruttab, see kaugemale saab.»

«Hoidku küll,» ütlesin ma, «mis' see kõik kokku tähendab?»

«Pole aega selle kallal pead murda,» ütles ta, «peame töötama, nii et tükid taga.»

«Noh, mõnda asja võiksid ikka öelda. Mis see vapi-pea on?»

«See on — see og — sul pole tarvis seda teada. Kui paras aeg tuleb, siis ma näitan talle, kuidas ta kõik tegema peab.»

«Sa võiksid ometi midagi öelda, Tom. Mis need põikjooned on?»

«Oh, ma ei tea. Aga ta peab nad saama. Need on kõigil aadlikkudel.»

Nii ta tegi alati. Kui seletamine talle ei sobinud, sus ta ei seletanud. Ükskõik, kas teda oleks painatud või nädal otsa.

Kui kogu see v.apiasi oli kindel, siis hakkas ta pead murdma kurva pealkirja kallal, mille Jim pidi seintesse kratsima nagu kõik teised olid kratsinud. Ta mõtles terve hulga pealkirju välja, märkis need paberile ja luges ette. Pealkirjad olid sihukesed:

1. Siin murdus vangistatud süda.
2. Siin lõpetas oma mureliku elu õnnetu vang, unustatuna maailmast ja sõpradest.
3. Siin purunes üksiklase süda ja väsinud vaim läks puhkusele pärast kolmekümneseitsme-aastast üksikvangistust.
4. Siin suri kodutuna ja sõpradeta pärast kolmekümneseitsme-aastast kibedat vangipõlve kõrgest soost välismaalane, Louis XIV vallaslaps.

Tomi hääl värises seda lugedes; ta oleks peaaegu kokku langenud. Kui ta oli lugenud, ei suutnud ta kuidagi otsustada, missuguse kirja Jim pidi müürisse uuristama: kõik kirjad olid ühteviisi head. Lõpuks ta arvas, et laseb Jimi need kõik seinale kritseldada. Jim ütles, et tal

kuluks terve aasta, kui ta peaks nii palju sõnu raudnaelaga palkseinale kratsima, ja et ta ei tunne tähti pealegi. Aga Tom ütles, et uuristab talle tähed ette ja tal pole siis muud, kui kratsib nad sügavamaks. Natukese aja pärast ta ütles:

«Mul tuli meelde, et palksein üldse ei kõlba: vangikongis pole palkidest seinu. Pealkiri tuleb uuristada kaljusse. Peame siia kalju muretsema.»

Jim ütles, et kalju on veel hullem kui palgid; ta ütles, et tähtede uuristamine kaljusse kestaks nii pagana kaua, et ta sellega üldse valmis ei saaks. Aga Tom ütles, et laseb mind teda aidata. Siis ta tuli vaatama, kuidas meil Jimiga sulgedetegemine edenes. Aga see oli koledasti tüütav ja. pikaldane töö; polnud lootustki, et rakud mu pihkudest kaovad. Olime vaevalt natukese edasi jõudnud. Tom ütles siis:

«Tean nüüd, mis teha. Vajame kaljut vapi ja kurbade pealkirjade jaoks ja võime tabada kaks kärbest ühe hoo-

biga. All veski juures on hästi suur käiakivi; toome selle ara, uuristame sinna sisse, mis tarvis, ja teritame sellega ühtlasi suled ja sae.»

See polnud just halb mõte; aga käiakivi polnud ka just mitte väike; arvasime siiski, et saame asjaga hakkama. Ei olnud veel kesköögi, kui jätsime Jimi üksi tööle ja ise läksime veski juurde. Näppasime käiakivi ja hakkasime seda koju veeretama, kuid see oli hullupööra ränk töö. Mõnikord tahtis kivi meil vägisi ümber kukkuda, ja mitu korda pidi see meid peaaegu lömaks vajutama. Tom ütles, et teine meist jääb kindlasti alla, enne kui me koju saame. Kui poole teeni jõudsime, olime puruväsinud ja üleni higised. Nägime, et polnud midagi parata, pidime Jimi appi kutsuma. Jim tõstis siis oma voodiotsa üles, nii et kett voodijala ümbert vabanes, käänas endale keti ümber kaela, roomasime kõik august välja, siis veeretasime Jimiga kahekesi käiakivi koju nii kui midagi; Tom oli ülevaatajaks. Seda ta oskas paremini kui ükski teine poiss maa peal. Ta oskas kõike kangesti hästi.

Me kaevatud auk oli hästi suur, aga polnud siiski nii suur, et käiakivi oleks sisse mahtunud: aga Jim võttis läbida ja tegi augu ruttu parajaks. Siis kratsis Tom naelaga kirjad kivisse ja pani Jimi kohe tööle. Naela meisliks ja sara alt risuhunnikust leitud raudpotti haamriks tarvitades pidi ta tähed kivvi raiuma. Tom käskis teda töötada, kuni küünal ära põleb; alles siis tohtis ta magama minna; käiakivi pidi ta oma õlgkoti alla peitma ja selle peal magama. Siis aitasime tal keti jälle ümber voodijala panna ja pidime ise ka magama minema. Aga Tomile tuli veel üks mõte, ta ütles:

«Kas siin ämblikke on, Jim?»

«Ei, mister Tom, tänu taevale, ei ole.»

«Hea küll, me toome sulle mõned.»

«Hoidku küll, kullake, mul pole neid vaja. Ma kardan neid. Sallin neid niisama vähe kui latsutajaid madusid.»

Tom mõtles paar minutit ja ütles:

«See on hea mõte. Ma arvan, seda tuleb teha. Seda peab tegema. Arusaadav! Suurepärane mõte. Kus sa neid hoiaksid?»

«Keda, mister Tom?»

«Noh, latsutajaid madusid.»

465

«Halasta ja hoia küll, mister Tom! Oi, kui siia mõni j madu tuleks, siis lähen kas või peaga läbi seina, tõepoolest.»

«Aga Jim, mõne aja pärast sa neid enam ei kardaks. Võid nad taltsaks teha.»

«Taltsaks!»

«Jah, üsna hõlpsasti. Iga loom on tänulik headuse ja lahkuse eest; nad ei teeks midagi paha inimesele, kes neid hoiab. Seda ütleb iga raamat. Katsu ainult, muud ma ei nõuagi; katsu ainult kaks või kolm päeva. Kui sa maoga hea oled, siis ta hakkab sind õige pea armastama; ta magaks su juures, ei tahaks sinust silmapilgukski lahkuda, käänaks ennast sulle ümber kaela ja pistaks oma pea sulle suhu.»

«Palun, mister Tom, ärge rääkige nii! Ma ei suuda seda kannatada! Ta paneb oma pea mulle suhu? Ta võib kaua oodata, enne kui ma sellega nõus olen. Ja peale selle ma ei taha, et ta minu juures magab.»

«Jim, ära ole nii rumal. Vangil peab olema mõni tumm lemmik; ja kuigi madu selleks iialgi pole tarvitatud, noh, seda suurem au sulle, kui sa oled esimene, kes seda on katsunud. Midagi paremat sa ei või soovidagi.»

«Oi, mister Tom, ma ei taha sihukest au. Madu hammustab Jimi, mis kasu on tal siis aust? Ei, mister Tom, ma ei taha sihukest asja.»

«Oh sind küll, kas sa ei või siis katsuda? Ma tahan ju ainult, et sa katsuksid, — võid käega lüüa, kui sa ei saa asjaga hakkama.»

«Aga kõik see vaev oleks asjatu, kui madu mind hammustab, seni kui ma.katsun. Mister Tom, ma teen hea meelega kõik, mis on mõistlik, aga kui te Huckiga mulle siia madusid taltsutada toote, siis pistan plehku, see on kindel.»

«Noh, olgu, jäägu siis pealegi, kui sa oled säärane puupea. Toome sulle paar nastikut, sa võid neile nööbid sappa riputada ja ette kujutada, et nad on latsutajad maod. Ma arvan, nii käib küll.»

«Ma ei salli neid, mister Tom. Ma ütlen teile, et saan hakkama ilma nendetagi. Ma ei teadnud enne, et, nii palju vaeva ja tüli peab nägema vangis olles.»

466

«Noh, nii on see alati, kui õieti asju aetakse. Kas sul siin rotte ei ole?»

«Ei, mister Tom, ma pole ühtki näinud.»

«Noh, me toome sulle mõned rotid.»

«Ei, mister Tom, ma ei taha rotte. Need on kõige jäledamad loomad, ei anna inimesele rahu, sahistavad ümberringi ja hammustavad ta jalgu, kui ta katsub magada. Ei, mister Tom, olgu siis juba parem nastikud, ainult ärge tooge rotte, neid pole mul sugugi vaja.»

«Aga Jim, sul peab neid o'ema! Kõigil on olnud. Ära siis nüüd enam vastu punni. Vangid pole iialgi ilma rottideta. Seda pole veel nähtud. Nad teevad need taltsaks, silitavad neid, õpetavad neile vigureid; ja rotid muutuvad sõbralikkudeks nagu koduloomad. Aga sa pead neile muusikat mängima. On sul siin midagi, millega sa võiksid muusikat mängida?»

«Mul pole muud kui lihtne peakamm ja tükk paberit; aga ma arvan, nad sellest muusikast ei hooli.»

«Küllap hoolivad. Neil ükskõik, missugune muusika see on. Kammimuusika on rottidele hea küllalt; kõik loomad armastavad muusikat; vanglas on nad kui hullud muusika järele. Eriti meeldib neile kurb muusika; ja kammiga sa ei saagi muud teha kui kurba muusikat. See huvitab neid alati; nad tulevad vaatama, mis sinuga lahti on. Jah, sul on õigus; kõik on korras. Õhtul, enne kui sa magama lähed, ja vara hommikul istu voodiäärele ja tee kammiga muusikat. Mängi «Viimast roosi», see toob rotid lagedale rutemini kui miski muu. Kui sa paar minutit oled mänginud, siis näed, kuidas kõik rotid ja maod ja ämblikud ja muud loomad sinust kahju tunnevad ja su juurde tulevad. Su voodi otse kihiseb siis neist ja neil on tore olemine.»

«Jah, neil küll, seda ma arvan, mister Tom, aga Jimil? Kui ma ometi aru saaksin, milleks seda tarvis on! Aga ma teen seda, kui see nii peab olema. Olgu siis pealegi loomadel hea meel ja rahu majas.»

Tom mõtles veel järele, kas midagi ei puudunud, ja ütleski Varsti:

«Üks asi on mul meelest läinud. Mis sa arvad, kas võiksid siin mõnd lille kasvatada?»

«Ma ei tea, aga võib-olla võiksin, mister Tom. Kuigi siin on õige pime; mul pole lilli tarvis ja sellega oleks kangesti palju tüli.»

«Noh, sa igatahes katsu. Teised vangid on seda teinud.»

«Mõni sihuke suur kassisaba moodi villpea ehk kasvaks siin, mister Tom, aga see poleks pooltki selle vaeva väärt.»

«Ara sa seda arva. Me otsime sulle ühe väikese villpea; sa istuta see sinna nurka ja kasvata suureks. Ja ära nimeta seda villpeaks; nimeta seda «picciola»[1]; see on ta õige nimi, kui ta vanglas kasvab. Ja kastma pead teda oma pisaratega.»

«Oi, mister Tom, mul on siin allikavett küllalt.»

«Mitte allikaveega; pead pisaratega kastma. Nii tehakse alati.»

«Oi, mister Tom, ma arvan, villpea kasvaks veega kaks korda rutemini kui pisaratega.»

«Ega see pole tähtis. Sa pead pisaratega kastma.»

«Siis ta kuivab mu kätte, mister Tom; kindlasti kuivab, sest ma ei nuta ilmaski.»

Nüüd oli Tom hädas. Aga ta mõtles järele ja ütles siis, et Jim katsuks õnne sibulaga. Ta lubas hommikul neegrite hüttide juurde minna ja salaja sibula Jimi kohvi-kannu panna. Jim ütles, et parem siis võiks juba tubakat kohvi sees olla. Ta torises nii palju kõige selle töörohkuse üle ja kõige selle tüli üle, selle villpeade kasvatamise ja rottidele muusika mängimise ja madude ja ämblikkude silitamise üle. Ütles, et tal oli niigi tegemist küllalt sulgedega ja.pealkirjadega ja päevikutega ja kõige muu sihukese kraamiga. Et palju rohkem vaeva ja muret ja vastutust oli vangis olles kui iialgi enne üheski muus ametis. Tomil pidi peaaegu kannatus kätkema. Ta ütles, tal olevat rohkem kui ühelgi teisel vangil maa peal häid võimalusi kuulsaks saada; ja ta ei oskavat neid siiski hinnata ja jätvat nad kõik kasutamata. Jim jäi siis kurvaks ja ütles, et ta enarrt nii ei tee. Siis me läksime Tomiga magama.

1 lill itaalia keeles.

30 PEATÜKK

Hommikul läksime linna, ostsime traadist rotilõksu, viisime keldrisse, tegime kõige suurema rotiaugu jälle lahti — ja umbes tunni aja pärast oli meil viisteist kõige toekamat rotti püütud. Võtsime siis lõksu ja peitsime julgesse kohta tädi Sally voodi alla. Aga sel ajal, kui me ämblikke otsisime, leidis väike Thomas Franklm Benja-min Jefferson Alexander Phelps lõksu, tegi loksuukse lahti ja tahtis näha, kas rotid tulevad välja. Ja nad

tulidki. Ja tädi Sally.tuli parajasti tuppa; ja kui me koju läksime, siis ta seisis oma voodis püsti ja rotid tegid, mis tahtsid, et ta aega viita. Ta võttis ja kolkis meid mõlemaid sarapuukepiga; ja meil kulus paar tundi uue viieteistkümne või kuueteistkümne roti püüdmiseks. Need polnud kaugeltki nii toredad kui esimesed; esimesed olid seda kõige suuremat rotitõugu; sihukesi keni rotte, nagu need esimesed, pole ma veel eluilmaski näinud.

Korjasime suurepärase tagavara ämblikke ja putukaid ja konni ja tõuke ja kõiksugu muid loomi; tahtsime üht herilasepesa ka, aga ei saanud. Kõik herilased olid parajasti pesas. Me ei jätnud seda siiski niisama, vaid ootasime pesa juures nii kaua kui saime; arvasime, et nii või naa: kas väsitame meie nemad või väsitavad nemad meid. Meie tüdisime enne. Läksime siis madusid otsima ja korjasime paar tosinat nastikuid ja vaskusse, toppisime nad kotti ja viisime oma tuppa. Siis oli aeg õhtust sööma minna. Olime päeva jooksul tubli tüki tööd teinud ja mehemoodi näljased. Kui me oma tuppa tagasi läksime, polnud seal mitte üht ainust ussi enam. Me polnud kotti küllalt tugevasti kinni sidunud, nad olid välja roomanudja läinud.

Meil polnud sest suuremat midagi, sest kuskil majas või maja ümbruses nad ikkagi alles pidid olema. Arvasime, et saame mõned neist uuesti kätte. Lähematel päevadel polnud majas tõesti madudest puudu. Alatasa kukkus neid laetalade vahelt ja mujalt alla. Ja enamasti ikka söögitaldrikusse või mõnele kuklasse — enamasti ikka sinna, kus neid vaja polnud. Noh, nad olid ilusad triibulised ussid ega teinud midagi paha; aga tädi Sally ei küsinud sellest .midagi. Ta vihkas madusid ja kogu nende sugu; ei suutnud neid silmaotsaski sallida; ja iga kord kui mõni ta peale kukkus, jättis ta kõik sinnapaika, ükskõik, mis tal parajasti käsil oli, ja pistis jooksu. Ma pole ilmaski sihukest naist, näinud. Tema kiljumist oleks maailma otsani kuulda võinud. Mitte tangidegagi ta ei julgenud ussist kinni hakata. Ja kui ta juhtus mõne oma voodisi leidma, hüppas ta välja ja karjus nagu oleks maja põlenud. Ta tüütas oma mehe nii ara, et see ütles, parem oleksid Võinud maod hoopis loomata jääda. Isegi siis, kui nädala pärast viimne kui madu oli majast»läinud, ei jäänud tädi Sally rahule. Kaugeltki mitte. Kui ta kus-

kil istus ja mõtles, ja keegi ta selga või kukalt sulega puudutas, hüppas ta üles kui pöörane. See oli kangesti kentsakas. Aga Tom ütles, et kõik naised on sihukesed. Ta ütles, et nad on juba sihukesteks loodud, ei tea miks. Saime iga kord kõiki, kui mõni madu talle ette juhtus; ja ta ütles, et see kloppimine polnud veel midagi selle vastu, mis me saaksime, kui veel kord sihukesi loomi majja tooksime. Mina sest kloppimisest ei hoolinud, sest suurt asja sest polnud; oli kahju ainult vaevast, mida me nägime uute otsimisega. Aga viimaks olid nad meil käes ja kõik teised loomad ka. Küll oli aga naginat, kui nad kõik Jimi onnis koos olid ja Jimi ümber kihasid, kui ta muusikat tegi. Jim ei sallinud ämblikke ja ämblikud ei sallinud Jimi; nad aina varitsesid teda ja tegid tal elu kibedaks. Ja ta ütles, et tal rottide ja madude ja käiakivi pärast polnud enesel voodis ruumi; ja kui oligi, siis ei saanud magada, sest kõik seal elas ja kihas alatasa. Ta ütles, et loomad ei maganud iialgi ühel ajal, vaid kordamööda; kui maod magasid, siis olid rotid ärkvel, ja kui rotid magama läksid, siis valvasid maod. Nii olid ühed alati ta all ja teised mängisid ta peal tsirkust; ja kui ta teise köha otsis, siis tulid kõhe ämblikud jaole ja kippu-sid kallale. Ta ütles, et kui eluilmaski saab vabaks, siis enam vangiks ei hakka, makstagu või palka.

Noh, kolme nädala pärast oli kõik korras. Särgi olime õigel ajal pirukaga ärä saatnud; ja iga kord kui mõni rott Jimi hammustas, kirjutas ta natuke oma päevikusse, kuni verd jooksis. Suled olid valmis, pealkirjad ja kõik muu käiakivisse uuristatud, voodijalg läbi saetud; ka saepuru olime ära söönud ja sellest koleda kõhuvalu saanud. Arvasime, et valu kätte sureme, aga ei surnud. See oli kõige seedimatum saepuru maa peal; Tom ütles seda-sama. Niisiis, nagu ütlesin, oli kogu töö lõpuks tehtud; ja me olime kõik koledal kombel väsinud, kõige rohkem Jim. Vana peremees oli paar korda kirjutanud Orleansi lähedal elavale istanduse omanikule,

et ta tuleks ja oma põgenenud neegri ära viiks; aga ei saanud vastust, sest sihukest istandikku polnud olemaski. Ta arvas siis, et paneb Jimi kohta kuulutuse St. Louisi ja New Orleansi lehtedesse. Kui ta St. Louisi omi mainis, käisid mul külmad judinad üle selja ja ma taipasin, et enam ei või-

nud aega viita. Tom ütles siis, et nüüd tuleb «annoniim-kiri» kirjutada.

«Mis see on?» küsisin ma.

«Hoiatus, et midagi on tulemas. Mõnikord tehakse seda nii, teinekord teisiti. Kuid alati on keegi nuuskuriks ja annab kindluseülemale teateid. Kui Louis XVI tahtis Tülerii lossist vehkat teha, siis üks teenijatüdruk andis ta ara. Võib ka nii; aga võib ka «annoniimkirjaga». Me käsutame mõlemat. Ja harilikult vangistatu ema vahetab vangistatuga riided ja jääb tema asemele ja vangistatu läheb tema riietes minema. Me teeme seda ka.»

«Aga kuule, Tom, milleks meil on tarvis kedagi hoiatada, et midagi on tulemas? Eks nad ise taibaku; see on nende asi.»

«Jah, ma tean; aga ei või ju nende peale lootma jääda. Me oleme algusest peale pidanud kõik üksi tegema; kõik jäeti meie hooleks. Nad on nii usaldavad ja puupäised, et mitte midagi ei märka. Kui me neile sõna ei saada, siis ei tule keegi meid segama; ja nii läheks põgenemine kui lepase reega, pärast kõike seda ränka tööd ja vaeva. Poleks mingisuguseid sekeldusi ja kogu krempel poleks midagi väärt.»

«Noh, minu meelest, Tom, oleks see just kõige parem.»

«Lollus!» hüüdis ta ja tegi põlgava näo. Ma siis ütlesin:

«Ega ma ju ei kaeba millegi üle; mis sulle hea on, see on hea ka mulle. Kuidas siis jääb selle teenijatüdrukuga?»

«Teenijatüdruk oled sina. Sa pead südaöösi hiilides minema ja neegritüdruku kleidi varastama.»

«Aga Tom, sellest tuleb hommikul suur kära, sest tal muidugi vist ei olegi rohkem, kui see üks kleit.»

«Ma tean, aga sul on seda ainult veerand tundi vaja. Võtad ja viid ahnoniimkirja ja pistad ukse alt praost sisse.»

«Hea küll, seda ma siis teen; aga kirja võin ma sama hästi oma riietes sinna viia.»

«Siis sa poleks ju kellegi teenijatüdruku moodi!»

«Ei, aga keegi ei näeks niikuinii, mis moodi ma olen.»

«See on ometi ükskõik. Meil pole muud kui täidame oma kohust; kas keegi meid näeb või mitte, pole meie asi. Kas sul pole siis sugugi põhimõtteid?»

«Hüva, ma ei ütle enam midagi, olen teenijatüdruk. Kes on Jimi ema?»

«Mina olen ta ema. Ma näppan tädi Sally kleidi.»

«Noh, siis pead onni jääma, kui mina Jimiga putket teen.»

«Mitte kauaks. Ma topin Jimi riided õlgi täis ja panen voodisse. See on siis Jimi ümberriietatud ema. Jim võtab minu seljast neegrinaise riided ja paneb selga ja me läheme kõik koos minema. Kui väärt vang teeb sääred, siis nimetatakse seda ärakargamiseks. Näiteks kui mõni kuningas plehku paneb või mõni kuningapoeg; ükskõik, kas päris kuningapoeg või mõni, kellest arvatakse, et ta on.»

Tom kirjutas siis «annoniimkirja», ma näppasin öösi neegriplika kleidi, panin selga ja lükkasin kirja ukse alt tuppa, nagu Tom käskis. Kirjas seisis:

«Ettevaatust! Hädaoht läheneb. Pidage silmad lahti.

Tundmatu sõber.»

Järgmisel ööl naelutasime ukse külge paberi, kuhu Tom verega joonistas pealuu ja selle alla ristipandud sääreluud; järgmisel ööl naelutasime tagaukse külge puusärgi pildi. Ma pole veel näinud ühtki perekonda nii suures hirmus olevat. Nad poleks ka siis hullemini võinud karta, kui kogu maja oleks täis tonte olnud ja tondid neid iga asja tagant ja voodite alt oleksid varitsenud ja läbi õhu lennanud. Kui mõni uks paugatas, siis võpatas tädi Sally ja ütles «oih!»; kui mõni asi maha kukkus, siis ta võpatas ja ütles «uih!»; kui keegi teda kogemata puudutas, siis ta kiljatas. Ta ei julgenud kuhugi enam vaadata, sest kartis aina, et keegi seisis ta taga. Järjest käänas ta ennast äkki ringi ja ütles «aih!»; ja veel enne kui ta oli ennast käänanud, käänas ta ennast teisipidi ringi ja ütles jälle «aih!». Ta kartis voodisse heita ega julgenud üles jääda. Tom ütles et asi edeneb toredasti; ütles, et ta nii rahuldavaid edusamme veel iialgi pole näinud. Ütles, see oli tõenduseks, et kõik oli õieti tehtud.

«Nüüd siis tuleb suur hoop!» teatas ta. Järgmisel hommikul koidu ajal tegime teise kirja valmis ja pidasime aru, mida sellega kõige parem oleks peale hakata, sest eelmisel õhtul söögiajal olime kuulnud, et kummagi ukse

juurde taheti ööks otsaks neegrid valvama panna. Tom läks mööda piksevardast alla, et väljas luurata; tagaukse juures oli neeger magama jäänud; Tom sorkas kirja talle krae vahele ja tuli tulema. Selles kirjas seisis:

«Ärge mind ära andke, olen teie sõber. Häbemata kõrilõikajatesalk indiaanlaste maa-alalt kavatseb täna öösi te põgenenud neegri varastada ja teeb kõik, et teid sundida majja jääma, nii et neil oleksid käed vabad. Ma olen salga liige, kuid olen meelt parandanud ja tahan salgast lahkuda ja jälle ausat elu elama hakata, seepärast paljastan põrguliku kavatsuse. Täpselt keskööl hiilivad nad põhja poolt

piki aeda lähemale ja lähevad valevõtmega neegri onni. Mina pean tükk maad eemal seisma ja sarve puhuma, kui näen mõnd hädaohtu. Selle asemel aga määgin lamba moodi, niipea kui nad on sees; sarve ma ei puhu üldse. Sel ajal kui nad teda kettidest vabastavad, lipsake sinna ja pange uks'lukku, siis võite nad rahulikult tappa. Tehke kõik just nii, nagu ma teile ütlen, muidu nad hakkavad kahtlema ja pistavad karjuma. Ma ei taha mingit tasu, kui ainult tean, et olen head teinud.

Tundmatu sõber.»

40 PEATÜKK

Pärast hommikusööki oli meil kangesti hea tuju; võtsime mu paadi ja läksime jõele käiu püüdma. Süüa oli meil kaasas; oli tore olemine. Käisime parve vaatamas ja leidsime, et kõik. oli korras. Koju tulime alles õhtusöögi ajaks; leidsime kogu maja sihukeses hirmus ja ärevuses, et kõigil käisid pead ptsas ringi; jalamaid pärast sööki kästi meil voodisse minna; keegi ei öelnud, mis lahti on, ega lausunud uuest kirjast sõnagi. Aga seda polnud tarvis, sest me ju teadsime asjast rohkem kui ükski muu. Niipea kui pool treppi olime üles läinud ja tädi oli selja pööranud, hiilisime keldrisse käpi kallale; ladusime hea hulga toitu kokku ja viisime üles oma tuppa. Siis läksime magama. Umbes kell pool kaksteist tõusime üles; Tom pani tädi Sallylt varastatud kleidi selga ja pidi söögikraamiga minema hakkama, aga ütles äkki:

«Kus või on?»

«Ma võtsin hea kamaka,» ütlesin ma, «panin maisi-leiva peale.»

«Noh, siis jätsid selle alla; siin seda pole. »

«Saame ilma võitagi läbi,» ütlesin ma.

«Aga võiga veel paremini,» ütles ta. «Hiili alla keldrisse ja too võid. Siis tule piksevarrast mööda alla meie juurde. Ma lähen topin õled Jimi riietesse ja teen ta ümberriietatud ema valmis. Siis lähen määgin lamba moodi ja pistan jooksu, niipea kui te tulete.»

Nii ta läks; ja ma hiilisin keldrisse. Rusikasuurune või-kamakas oli seal, kuhu ma ta jätsin; võtsin siis leivaviilu ühes võiga, kustutasin küünla ja hakkasin õige tasakesi trepist üles minema. Jõudsin päris õnnelikult eeskotta, aga siin tuli tädi Sally küünlaga; ma panin leiva ja või ruttu kübarasse, kübara pähe, ja siis ta nägi mind. Ta ütles:

«Käisid keldris?»

«Jah.»

«Mis sa tegid seal?»

«Ei midagi.»

«Ei midagi?»

«Ei.»

«Noh, kes sind siis ajas südaöösi alla keldrisse?»

«Ma ei tea.»

«Sa ei tea? ära mulle niiviisi vasta, Tom; tahan teada, mis sa keldris tegid.»

«Ma ei teinud mitte midagi, tädi Sally; uskuge mind.»

Arvasin, et ta laseb mu nüüd minna nagu harilikult; aga vist oli nii palju kummalisi lugusid käimas, et ta iga tühja asja pärast oli hirmu täis. Ta ütles üsna kindlasti:

«Mine elutuppa ja ole seal, kuni ma tulen. Tahtsid midagi teha, mis sinu asi pole, küll ma selle jälile saan — ja siis hoia oma nahk.»

Ta ei läinud enne ära, kui ma ukse lahti tegin ja elutuppa läksin. Oh sa mu meie, küll seal oli rahvast! Viisteist külameest, kõigil püssid kaasas. Mu meel läks kole sandiks, kõbisin ühe tooli juurde ja istusin. Mehed istusid mööda tuba; mõned rääkisid omavahel tasakesi; kõik olid kangesti ärritatud ja kõigil oli sant olla; aga kõik katsusid näidata, nagu poleks midagi olnud. Ma teadsin

siiski, et oli, sest nad võtsid alatasa kübarad peast, panid jälle pähe, kratsisid pead, vahetasid istekohti ja näppisid oma nööpe. Mul oli ka hirm, aga kübarat ma ei võtnud siiski peast.

Soovisin, et tädi Sally tuleks, oma jutu ära räägiks, mind klopiks, kui tahaks, ja laseks mu minna. Siis oleksin võinud Tomile öelda,, et olime asjaga liiga kaugele läinud; olime ise oma tahtel sumisevasse herilastepessa istunud; ei tohtinud enam aega viita, pidime jalamaid Jimiga sääred tegema, enne kui taadid oleksid kannatuse kaotanud ja me kaela peale tulnud. . Viimaks tädi tuli ja nakkas mult kõiksugu asju küsima; ma ei võinud kuidagi vastata, sest ei teadnud, mis oli õieti lahti. Mehed olid nüüd koledas ärevuses; mõned kippusid otsekohe minema, et kõrilõikajaid tabada; nad ütlesid, et ainult mõni minut puudub kesköönst. Teised katsusid neid paigal pidada ja käskisid oodata, kuni lamba määgimist kuuldub. Tädi aga pitsitas mind küsimustega; olin nii hädas, et oleksin kas või maa alla vajunud. Ja tuba läks aina palavamaks ja palavamaks. Või hakkas sulama, jooksis mul kõrvade taha ja mööda kukalt alla. Parajasti kui keegi ütles: «Mina olen selle poolt, et läheme nüüd otsekohe ja võtame nad onnis kinni, kui nad tulevad,» siis pidin otse ümber kukkuma: üks võinire hakkas mööda mu otsaesist alla venima, tädi Sally nägi seda, läks näost lumivalgeks ja ütles:

«Taeva pärast, mis selle lapsega ometi on! Tal on kindlasti peaaju põletik, muist valgub juba välja!»

Kõik jooksid vaatama, tädi kiskus mul kübara peast; leidis leiva ja mis veel võist järel oli, haaras mu ümbert kinni, pigistas mind ja ütles:

«Oh, kuidas sa rnind hirmutasid! Ja kui rõõmus ja tänulik ma olen, et polnud midagi halvemat. Õnn on meile selja pööranud, õnnetusi sajab kui kapaservast; kui ma seda võiniret nägin, 'siis uskusin, et oleme sust ilma. Sest värv ja kõik oli just seda moodi, nagu oleks see olnud su peaaju. — Oh heldeke, miks sa ometi ei öelnud mulle, et sellepärast keldris käisid; sest poleks midagi olnud. Tee nüüd, et voodisse saad ja hoia, et ma sind enne hommikut

enam ei näe!»

Silmapilk oim trepist üleval ja teise silmapilguga

piksevardast all ja lidusin pimedas sara poole. Olin nii hirmu täis, et sain vaevalt sõna suust; jutustasin siiski Tomile nii ruttu kui sain, et peame nüüd vehkat tegema ega või enam minutitki kaotada: maja on mehi täis, meestel püssid käes!

Tomil hakkasid silmad särama ja ta ütles: «Kas tõesti! Küll on tore! Tead, Huck, kui ma võiksin kõik veel kord teha — vean kihla, siis ajaksin paarsada meest kokku! Kui võiksime asja edasi lükata kuni...» «Ruttu! Ruttu!.» ütlesin ma. «Kus Jim on?» «Just su kõrval; kui käe välja sirutad, võid teda katsuda. Ta on ümber riietatud ja kõik on valmis. Nüüd lipsame välja ja teeme lamba häält.»

Aga siis kuulsime, kuidas mehed müdinal ukse poole tulid; selle järel kuulsime, kuidas nad rippluku kallal toimetasid. Üks meestest ütles:

«Eks ma öelnud, et tuleme liiga vara; neid ei ole veel; uks on alles lukus. Kuulge, panen te seast paar meest onni luku taha; võite pimedas varitseda ja nad tappa, kui nad tulevad. Teised lähevad laiali ja kuulatavad, kas tulekut on juba kuulda.»0

Nad tulidki sisse, kuid ei näinud meid pimedas; oleksid meile peaaegu peale astunud, kui me ruttu voodi alla lipsasime. Jõudsime siiski õigel ajal voodi alla ja august välja; tasa, kuid kähku — Jim kõigepealt, siis rnina, kõige viimaks Tom. Nii oli Tomi käsk. Nüüd olime sara all ja kuulsime väljas üsna ligidal jalgademüdinat. Roomasime ukse juurde; Tom käskis meid seal paigal olla ja piilus läbi ukseprao, kuid ei näinud midagi, sest oli pime. Ta sosistas meile, et kuulab, kas sammud on kaugemale .läinud; ütles, et kui ta meid müksab, siis peab Jim enne välja lippama ja selle järel mina. Ta pani kõrva vastu ukseprägu ja kuulas ja kuulas ja kuulas. Väljast kostis kogu aeg samme. Viimaks ta müksas meid, me lipsasime välja, kükitasime hinge kinni pidades maha, olime üsna tasa; roomasime siis vargsi aia poole, reas nagu indiaanlased. Jõudsime õnnelikult sinna, mina ja Jim saime üle, aga Tomi püksid jäid orgi otsa kinni, kui ta ülemisest palgist üte ronis. Samal ajal kuulis ta lähenevaid samme, rebis enese lahti, ork läks pooleks ja naksatas. Kui ta me kännul jooksu pistis, hõikas keegi:

«Kes seal on? Vasta, või ma lasen!»

Aga me ei vastanud, andsime aga jalgadele valu ja ledisime edasi. Siis kuulsime mühinat, põmmud käisid ja kuulid aina vihisesid me ümber! Kuulsime, kuidas mehed hüüdsid:

«Seal nad on! Jooksevad jõe poole! Neile järele, poisid! Ja laske koerad lahti!»

Kihutades tülid nad meile järele. Kuulsime neid, sest neil olid saapad jalas ja nad karjusid, aga meil polnud saapaid ja me ei karjunud. Olime teerajal, mis veski poole viis; kui nad meile

hästi ligi olid jõudnud, läksime teelt kõrvale põõsastesse ja lasksime nad mööda; siis jooksime nende järele. Koerad olid õhtul kõik kinni pandud, et nad röövleid ära ei hirmutaks; nüüd oli keegi nad lahti lasknud ja nad tulid hirmsa ragina ja lõrisemisega, nagu oleks neid terve miljon olnud. Aga need olid meie koerad; seisime siis paigal, kuni nad me juurde jõudsid. Ja kui nad nägid, et ainult meie olime ja midagi huvitavat ei olnud, siis liputasid saba ja kihutasid edasi sinnapoole, kust kostis laskmine ja kära. Me panime nüüd ka

478

auru peale ja kihutasime nende järele, kuni jõudsime veski juurde; siis ronisime põõsaste vahelt läbi, sinna, kus mu paat oli peidus. Hüppasime paati ja sõudsime kõigest väest jõe keskpaiga poole, ei teinud aga rohkem kära kui hädapärast vaja oli. Siis sõitsime rahulikult ja mõnusasti saarele, kus mu parv oli. Kuulsime kisendamist ja koerte haukumist siin-seal mööda kallast, kuni jõudsime nii kaugele, et hääled järjest nõrgemaks jäid ja kadusid. Kui me parvele läksime, ütlesin ma:

«Nüüd, vana Jim, oled jälle vaba mees; ja vean kihla, et sust iialgi enam ei saa orja.»

«See oli kangesti tore plaan, Huck. Uhkesti välja mõeldud ja uhkesti tehtud. Keegi ei oska keerulisemat ega toredamat plaani teha.»

Meil oli kõigil nii hea meel kui vähegi võib olla; aga Tomil oli kõige parem meel, sest tal oli kuul jalasääres. Kui mina Ja Jim seda kuulsime, siis polnud me sugugi enam nii rõõmsad. Haav valutas väga ja jooksis verd. Panime Tomi vigvami, käristasime ühe hertsogi särkidest puruks, et haava kinni siduda, aga Tom ütles:

479

«Andke lapid siia, ma võin ise siduda. Nüüd mitte aega viita — ärge vedelge, kui põgenemine nii ilusasti on õnnestunud. Mehed aerude juurde ja teele! Poisid, seda tegime suurepäraselt! Tõesti suurepäraselt. Sooviksin, et Louis XVI põgenemine oleks olnud meie korraldada, siis ei seisaks ta eluloos: õndsat surma surnud Püha Louis' poeg. Ei, mu härrad, meie oleksime temaga üle piiri kihutanud — seda me oleksime — ja nii toredasti kui vähegi võimalik. Aerude juurde! Aerude juurde!»

Aga me pidasime Jimiga nõu ja arutasime asja. Kui natuke aega olime mõelnud, ütlesin ma:

«Ütle sina, Jim!»

Ja ta ütles:

«Noh, siis minu meelest on asi nii, Huck. Kui me oleksime tema vabastanud ja teine meist oleks kuuli jalga saanud, kas ta oleks siis öelnud: päästke aga mind, ükskõik, kas tuleb tohter haavatut aitama või mitte! Kas Tom Sawyer oleks nii öelnud? Vean kihla, et ei! Noh, kas siis Jim ütleb nii? Ei, härra, Jim ei liigu paigastki, enne kui tohter on toodud, kestku see või nelikümmend aastat.»

Teadsin, et Jim oli seestpoolt valge; ja arvasin kohe, et ta ütleb nii. Kõik oli nüüd korras ja ma ütlesin Tomile, et lähen toon tohtri. Tom tegi muidugi kära ja hakkas vastu; aga me ei teinud sellest

väljagi ega andnud järele. Siis ta tahtis vigvamist välja ronida ja ise parve käima panna; aga me ei lasknud. Viimaks ta sõimas meid tublisti, aga ka see ei aidanud midagi.

Kui ta siis nägi, et ma jälle paadi valmis panin, ütles ta:

«Noh, kui sa nii kangesti minna tahad, siis ma ütlen, mis sa pead tegema, kui linna jõuad. Pane uks lukku, seo tohtri silmad kõvasti kinni, lase teda vanduda, et ta vaikib kui haud; pista talle kotitäis kulda pihku, taluta ta siis kõrvalisi teid ja pimedaid kohti mööda paadi juurde, sõida enne saarte vahel ringi, siis alles.tule siia. Otsi ta läbi, vaata, et tal kriiti taskus ei oleks; kui on, siis võta ara, ära anna tagasi, enne kui ta on jälle linnas, — muidu ta teeb kriidimärgid parvele, et seda pärast ära tunda. Nii tehakse ikka.»

480

Ütlesin, et teen kõik, ja sõitsin ara. Jim pidi metsa peitu minema, kui näeb, et tohter tuleb, ja metsa jääma, kuni tohter jälle ära läheb.

41. PEATÜKK

Tohter oli vana mees, hästi kena ja lahke näoga. Äratasin ta üles ja ütlesin, et käisime vennaga eile Hispaania saarel küttimas ja jäime ööseks parvetükile,-mille leidsime. Umbes kesköösi pidi vend unes püssi puudutanud olema, sest püss oli lahti läinud ja talle kuuli säärde kihutanud. Palusin, et tohter tuleks ja aitaks ja et ta asjast midagi ei räägiks ega teataks kellelegi, sest tahtsime õhtul koju minna ja omakseid üllatada.

«Kes te omaksed on?» küsis ta.

«Phelpsid seal all.»

«Oo,» ütles ta. Ja minuti pärast: «Kuidas ta selle kuuli sai?»

«Ta nägi und,» seletasin ma, «ja püss läks lahti.»

«Imelik unenägu,» ütles ta.

Ta pani laterna põlema, võttis oma arstimitekoti ja me hakkasime minema! Aga kui ta paati nägi, siis see nähtavasti ei meeldinud talle; ta ütles, et ühele on see suur küllalt, aga kahele kindlasti mitte. Ma lohutasin:

«Oh, ärge kartke, härra, paat kandis meid kolmekesi väga hästi.»

«Kuidas kolmekesi?»

«Noh, mina ja Sid ja — ja — ja püssid; seda ma tahtsin öelda.»

«Oo,» hüüdis ta.

Ta pani jala paadiservale ja õõtsutas paati; raputas siis **pead ja ütles, et otsib parem mõne suurema. Aga kõik** paadid olid lukus ja toetis; viimaks ta istus mu paati, ütles, et ma teda oodaku või veel küttigu või parem mingu koju ja valmistagu teisi üllatuse vastu, kui tahan. Aga ma ütlesin, et ei taha. Juhatasin talle, kust ta parve leiab, ja ta läks.

Akki tuli mulle mõte. Ütlesin enesele, et mis siis, kui ta jalaga kõhe hakkama ei saa? Kui see kestab kõhn või

neli päeva? Mis siis teha? Vedelda ja oodata, kuni teised asjast teada saavad? Ei, ütlesin endamisi, tean, mis ma teen. Ootan, kuni ta tagasi tuleb; ja kui ta veel kord peab tulema, siis lähen kaasa, kas või ujudes. Siis võtame ta kinni, seome kinni ja läheme ühes temaga jõge mööda minema. Ja kui Tom on terve, siis maksame talle ta vaeva välja või anname kõik, mis meil on, ja laseme ta kaldale.

Ronisin puudevirna vahele, et natuke magada; ja kui ärkasin, oli päike kõrgel mu pea kohal! Hüppasin üles ja läksin tohtri majja. Aga seal öeldi, et ta oli öösi ära läinud ega olnud veel tagasi tulnud. Noh, mõtlesin ma, Tomi asi näib kangesti halb olevat; tarvis otsekohe saarele minna. Asusin siis teele; ja niipea kui ümber nurga käänasin, jooksin peadpidi peaaegu onu Silase kõhtu! Ta ütles:

«Tohoo, Tom! Kus sa olid kogu aeg, sa kelm?»

«Kuskil ma ei olnud,» ütlesin ma, «ainult ajasin natuke rnaad seda põgenenud neegrit taga. Sid ka.»

«Aga kus kohas te siis olite?» küsis ta. «Tädi on kangesti mures.»

«Mis ta muretseb ilmaaegu,» ütlesin ma, «meil pole häda midagi. Jooksime meestele ja koertele järele, aga nad jõudsid ette ja me ei leidnud neid enam. Arvasime, et kuuleme jõelt nende hääli; võtsime paadi ja läksime järele; läksime üle jõe, aga ei leidnud kedagi. Sõitsime siis kalda lähedal edasi-tagasi, kuni olime puruväsinud; sidusime paadi kinni ja heitsime magama ja ärkasime alles tunni aja eest. Siis sõudsime siia, et uudiseid kuulda. Sid on postkontoris, et ehk saab sealt midagi teada; ma kõlan ringi, et ehk saab midagi süüa. Ja siis läheme koju.»

Läksime siis postkontorisse Sidi otsima; aga teda polnud seal, nagu ma juba.olin arvanud. Vanaperemees sai kontorist kirja, siis ootasime veel natuke, aga Sid ei tulnud. Vanaperemees ütles siis, et hakkame minema; tulgu Sid jala järele või võtku paat, kui ta nii kaua ümber logeleb; meie sõidame. Tahtsin küll, et ta jätaks mu sinna Sidi ootama; aga ta ei jätnud; ütles, et sellest pole kasu midagi ja et ma pean koju tulema; siis tädi Sally näeks, et kõik on korras.

Kui me koju saime, oli tädi Sally nii rõõmus mind nähes, et naeris ja nuttis korraga ja võttis mu kaelast kinni ja kloppis mind nagu alati, aga mul polnud sellest midagi; siis ta ütles, et Sid saab samasuguse keretäie, kui koju tuleb.

Kogu maja oli täis naaberperemehi ja nende naisi; nad olid lõunaks kutsutud ja tegid maailma kära. Vana emand Hotchkiss oli kõige hullem; ta keel käis vahetpidamata. Ta ütles:

«Noh, õde Phelps, ma kolasin kogu selle onni läbi ja usun, see neeger oli hull. Ütlesin juba Damrelli emandale — eks ma öelnud, õde Damrell? — neeger oli hull; just nii ma ütlesin. Kuulake kõik: ma ütlen, ta on hull; iga asi näitab seda. Vaadake seda käiakivi; kas ükski

täie aruga olend kritseldab sääraseid pööraseid asju käiakivi peale? Sihukesi lollusi murtud südamest ja kolmekümne seitsme aastasest vaevast ja mine tea mis Louis' pojast ja muid niisuguseid lollusi. Ma ütlen, ta on puruhull; seda ma ütlesin kõhe ja ütlen nüüd ja ütlen ikka jälle. Neeger on hull; hull nagu Nebukadneetsar.»

«Ja siis vaadake kört seda nartsudest tehtud redelit, õde Hotchkiss,» ütles vana emand Damrell, «milleks taeva pärast oli neegril seda tarvis ...»

«Just sedasama ütlesin mina alles paari minuti eest emand Utterbackile; küsige talt endalt. Ütlesin: Vaadake ometi seda nartsudest redelit; ütlesin, et milleks tal ometi seda vaja oli? Tema ütles, õde Hotchkiss ...»

«Aga kuidas ta ometi selle käiakivi sinna sisse sai? Ja kes selle augu kaevas? Ja kes . . .»

«Just minu sõnad, vend Penrod! Ma ütlesin — olge head, andke soustikann edasi! — ütlesin emand Dunla-pile alles minuti aja eest, et kuidas ta ometi selle käiakivi sinna sisse sai. Ilma abita, mõelge ometi, ilma abita! See on küsimus. Ärge mind petta katsuge; tal pidi abilisi olema; ja palju abilisi pealegi; terve tosin abilisi pidi sel neegril olema. Ma kisuksin kogu talu neegritel naha üle kõrvade, kui aga saaksin teada, kes need abilised olid. Seda ma ütlen, olgu või...»

«Te ütlete tosin! Nelikümmend abilist poleks ka selle kõigega hakkama saanud! Vaadake neid nugadest saage ja muid asju; kui tülikas pidi olema neid teha! Vaadake

seda läbisaetud voodijalga; nende riistadega saagides kuue mehe nädalatöö! Vaadake seda õlgedest tehtud neegrit voodis ja vaadake...»

«Teil on õigus, vend Hightower! Just sedasama ma praegu ütlesin vend Phelpsile endale. Mis teie sellest arvate, õde Hotchkiss? ütles ta. Millest, vend Phelps? ütlesin ma. Et voodijalg oli niimoodi läbi saetud, ütles ta. Ah, mis ma sest arvan, ütlesin ma. Ise ta seda ei saaginud, ütlesin ma; keegi teine saagis, ütlesin ma. See on minu arvamine, kas võta või jäta; seda ma ütlesin. Kui kellelgi on parem arvamine, siis öelgu. Ütlesin emand Dunlapile ka, et . . .»

«Võtku see ja teine, terve külatäis neegreid pidi seal mitu nädalat ööd otsa tööd tegema, õde Phelps. Vaadake seda särki: iga toll sellest on täis verega tehtud salajasi aafrika märke! Terve hulk neegreid on alatasa selle kallal tööd teinud. Annaksin palju, kui keegi oskaks seda mulle lugeda. Ja need neegrid, kes seda kirjutasid, need laseksin läbi piitsutada . . .»

«Kas tal aitajaid oli, vend Marleps! Noh, seda ma arvan; ja sina arvaksid sedasama, kui oleksid viimasel ajal siin majas elanud. Kõik nad varastasid, mis vähegi kätte said; ja kuidas me kõik valvasime! Särgi viisid nad otse pesunöörilt ara; ja ma ei oska öeldagi, mitu korda nad varastasid seda lina, millest redeli tegid. Nad varastasid jahu ja küünlaid ja küünlajalgu ja lusikaid ja vana veesoojendamispoti ja tuhandeid asju. Ma kõike ei mäleta; ja mu uue-kalingurkleidi varastasid ka. Ja ometi valvasime päevad ja ööd: mina ja Silas ja mu Sid ja Tom. Ütlesin juba, et keegi. meist pole kippu ega kõppu kuulnud, pole nende varjugi näinud. Kõige

viimasel ajal käisid nad otse me nina all majas sisse ja välja. Narrisid meid ja mitte ainult meid, vaid indiaanlaste maa-ala röövleid ka. Ja läksidki minema terve nahaga, kuigi kuusteist meest ja kakskümmend kaks koera neil kogu aeg kännul oli. Ütlen teile, säärast asja pole veel enne nähtud. Vaimud poleks võinud seda paremini teha. Ma usun, need olidki vaimud, teate; te tunnete me koeri, paremaid koeri pole olemaski; noh, ja mitte me koeradki ei leidnud nende jälgi, seletagu seda, kes oskab!»

«Noh, see on ometi . . .»

«Helde taevas, ei mina pole . . . »

«Jumal appi, see on ju . . .»

«Lausa vargad, nagu . . . »

«Pühaissaristikesevägi, ei mina julgeks sihukeses majas elada . . .»

«Ei julgeks elada! Noh, mul oli niisugune hirm, et ma ei julgenud voodisse heita ega üles tõusta, ei pikali olla ega istuda, õde Ridgeway. Nad ju varastasid meil riided seljast — oi kalüs aeg, võite arvata, mis mu süda sees ütles, kui kesköö hakkas kätte jõudma. Kartsin, et, taevas hoidku, varastavad mõne perekonnaliikme! Olin lausa niikaugel, et mõistus kippus seisma jääma. Nüüd päevavalgel on. see kõik narr küll; aga mõtlesin, et seal mu mõlemad vaesed poisid magavad üleval üksildases toas; uskuge või ärge uskuge, meel oli nii paha, et läksin üles ja panin nad luku taha! Seda ma tegin. Igaüks oleks minu asemel seda teinud. Kujutage ette, et inimene on nii suures hirmus ja hirm läheb aina suuremaks ja kogu aeg ikka hullemaks ja hullemaks ja peaaru läheb segi ja silma ees on järjest kõiksugu kõledad asjad, — siis viimaks mõtled, et kui ma nüüd oleks teine neist poistest ja oleks üleval seal toas ja uks oleks lukust lahti ja . . .»

Ta jäi vait, tegi nagu1 imestunud näo, keeras tasakesi pead ja kui ta pilk mind tabas, siis tõusin üles ja läksin välja. Mõtlesin, et kui ma natuke ringi käin ja aru pean, siis oskan paremini seletada, kuidas see juhtus, et meid hommikul enam toas polnud. Jalutasin siis ringi ja mõtlesin. Aga kaugele ma ei julgenud minna, muidu ta oleks kedagi mulle järele saatnud. Hilja õhtupoolel läksid inimesed kõik ära; ma läksin siis tuppa ja jutustasin talje, et mina ja Sid olime kära ja laskmise peale ärganud; ja uks oli lukus olnud; ja rne olime seda nalja näha tahtnud; ja olime siis piksevarrast mööda alla läinud ja mõlemad natuke haiget saanud; ja et me enam seda ei teeks. Siis rääkisin edasi ja jutustasin talle kõik, mis ma ennist onu Silasele olin jutustanud; ja ta ütles, et annab meile andeks ia et võib-olla nii on üsna õige ja et mida muud võis koertelt poistelt ikka oodata. Et ega need inimesele hingerahu ei anna. Ja kuna midagi paha polnud juhtunud, siis parem tänulik olla, et poisid olid elus ja ter-

ved. Ja ega maksnud selle üle enam pahandada, mis möödas oli. Siis ta andis mulle suud ja

patsutas mu pead ja jäi sügavasse mõttesse; äkki ta hüppas üles ja ütles:

«Aga taevake, varsti on õhtu käes ja Sid pole veel tulnud! Mis selle poisiga ometi on juhtunud?»

Arvasin, et nüüd on paras aeg, kargasin püsti ja ütlesin:

«Jooksen linna ja toon ta koju.»

«Kus sa sellega,» ütles tema. «Jää aga sinna, kus sa oled; jätkub sellestki, et üks poiss on kadunud. Kui Sid söögiajaks koju ei tule, siis läheb onu teda otsima.»

Noh, söögiajaks ta ei tulnud; onu läks siis kohe pärast sööki.

Natuke pärast kella kümmet tuli ta tagasi ja oli kaunikesti mures; ta polnud Tomist jälgegi näinud. Tädi Sally oli õige suuresti mures; aga onu Silas ütles, et ei maksa olla: et poisid on poisid, ja et küllap Sid hommikul tagasi tuleb, terve ja priske kui midagi. Sellega pidi tädi rahule jääma. Aga ta ütles, et ootab teda veel tükk aega ja jätab tule põlema,.et poiss näeks.

Kui ma läksin magama, tuli ta minuga koos üles, mässis mu ilusti vaibasse ja poputas mind nii, et mul oli päris närune tunne. Ma ei suutnud talle enam näk-kugi vaadata. Ta istus mu voodi äärele ja jutustas minuga kaua ja rääkis, mis tore poiss on Sid, ega tahtnud kuidagi lõpetada. Aeg-ajalt küsis ta minult ikka jälle, mis ma arvan, et ega ta ei olnud kadunud või haavatud või ehk uppunud: et ega ta ei lama kuskil haigelt või surnult, ilma et tema oleks saanud appi minna. Pisarad tilkusid tal tasakesi silmist, ja ma ütlesin, et Sidil polnud häda midagi ja et küllap ta hommikul kindlasti koju tuleb. Ja ta pigistas mu kätt ja mõnikord suudles mind ja käskis seda aina uuesti öelda, sest see rahustas teda — ja ta oli nii suures mures. Kui ta hakkas ära minema, siis ta vaatas mulle nii tõsiselt ja lahkesti silma ja ütles:

«Ma ei pane ust lukku, Tom. Seal on aken ja piksevarras; aga sa oled hea poiss, eks? Sa ei lähe ara? Minu meeleheaks!»

486

Taevas teab kui hea meelega ma oleksin läinud; mul oli kange himu Tomi näha ja olin kindlasti kavatsenud minna; aga pärast seda ei saanud ma mingi hinna eest minna.

Tädi seisis mul aina meeles ja Tom ka; seepärast magasin väga rahutult. Kaks korda läksin mööda pikse-varrast alla ööpimedusse, hiilisin maja ette ja nägin, kuidas tädi küünlaga istus akna juures ja vahtis maanteele, pisarad silmis. Oleksin hea meelega midagi ta heaks teinud, aga ma ei saanud muud teha kui vanduda, et ma teda enam ilmaski ei kurvasta. Kui kolmandat korda ärkasin, siis oli koiduaeg, ronisin alla — ja ta istus ikka seal, küünal oli kustumas, ta vana hall pea puhkas kätel ja ta ise magas.

42. PEATÜKK

Vanahärra käis veel enne hommikusööki uuesti ülal linnas, kuid ei leidnud Tomist jälgegi. Siis istusid mõlemad mõeldes laua ääjres, ei rääkinud midagi ja nende näod olid kurvad. Nad lasksid kohvi

jahtuda ega söönud midagi. Viimaks ütles onu Silas:

«Kas andsin kirja su kätte?»

«Mis kirja?»

«Mis ma eile postkontorist sain.»

«Ei, sa pole mulle mingit kirja andnud.»

«Noh, siis olen unustanud.»

Ta soris oma taskutes, otsis siis, kuhu ta selle oli pannud, leidis ja andis tädile. Tädi ütles:

«Oi, see tuleb St. Petersburgist. See on õelt.»

Arvasin jälle, et parem oleks jalutama minna; aga ei suutnud paigast liikuda. Aga enne kui ta jõudis kirja avada, pillas ta selle maha ja pistis jooksu. Ta oli midagi näinud. Ja mina samuti. See oli Tom Sawyer madratsil; ja vana tohter; ja Jim tema sitskleidis, käed seljatagant kinni seotud; ja siis hulk rahvast. Peitsin kähku kirja esimese ettejuhtuva asja taha ja tormasin välja. Tädi heitis Tomi kõhale kummuli, nuttis ja ütles:

«Oh, ta on surnud, ta on surnud, ma tean, ta on surnud!»

487

Tom pööras natuke pead ja pomises midagi; oli näha, et ta sonis. Siis lõi tädi käed üle pea ja ütles:

«Jumal tänatud, ta elab! Rohkem ma ei soovigi!» Ta suudles teda ruttu, läks siis lennates majja aset tegema; ja kogu aeg andis ta käskusid siia-sinna neegritele ja igaühele, — nii ruttu kui keel vähegi liikus.

Ma läksin võõraste meeste järele, sest tahtsin näha, mis nad Jimiga teevad; vana tohter ja onu Silas läksid Tomi järele majja. Mehed olid hästi vihased, mõned neist tahtsid Jimi puua, õpetuseks teistele ümberkaudsetele neegritele, et nad ei katsuks ära joosta nagu Jim ja nii hullupööra palju sekeldusi teha ja tervet perekonda päevade ja ööde kaupa surmahirmus pidada. Aga teised ütlesid, et ei maksa puua, et seda ei tohi, et Jim on võõras neeger ja omanik võib tulla ja nõuab siis kindlasti, et ta välja makstaks. Teised jäid siis natuke rahulikumaks, sest need, kes kangesti kipuvad mõnda neegrit ta pahategude eest pooma, need ei taha põrmugi ta eest maksta, kui nad kord oma meelepaha on jahutanud.

Nad siiski sõimasid Jimi tublisti ja andsid talle paar korda kuklasse; aga Jim ei öelnud midagi ega näidanud ka, et ta mind tundis. Ta pandi jälle endisse onni, anti talle ta oma riided selga ja pandi jälle ketti; aga mitte enam voodijala külge, vaid põrandatalasse löödud jämeda raudpoldi külge. Mõlemad käed pandi tal ahelasse ja mõlemad jalad; ja öeldi, et ei anta talle muud süüa kui vett ja leiba, kuni ta omanik tuleb või kuni ta enampakkumisele läheb teatava tähtaja möödumisel. Meie kaevatud auk aeti ka kinni ja öeldi, et öösiti jääb paar naabrit püssidega onni juurde valvama, ja et päeval valvab ukse ees verekoer. Viimaks oli kõik tehtud, mehed vandusid veel kord õige tublisti ja kõbisid minema. Siis tuli vana tohter, vaatas ja ütles:

«Ärge olge temaga karmimad, kui just peab olema, sest ta pole paha neeger.- Kui ma alguses haige poisi juurde tulin, siis nägin, et ei saa ilma abilisteta kuuli välja võtta; ja tema seisukord ei lubanud teda üksi jätta, et abi kutsuda. Poisiga läks asi pikkamisi ikka pahemaks ja. pahemaks, viimaks ta kaotas meelemärkuse, ei lasknud mind enam lähedale ja lubas mu tappa, kui ma teen parvele kriidimärgid. Ta räakis ala-

488

tasa sääraseid rumalusi ning ma nägin, et mul polnud temaga midagi peale hakata; ütlesin sits, et vajan ükskõik keda abiks. Ja otsekohe roomas see neeger kuskilt välja ütles, et aitab mind; ja ta aitaski, tegi seda koguni väga hästi. Muidugi mõistsin, et see pidi olema põgenenud neeger, kuid mis sain ma parata! Pidin kogu päevaks ja järgmiseks ööks sinna jääma. Ilus seisukord, uskuge mind! Mul oli paar haiget raskes palavikus; muidugi oleksin hea meelega linna jooksnud neid vaatama aga ei võinud, sest neeger oleks ehk läinud ja mulle oleks etteheiteid tehtud. Ühtki laeva ei tulnud nii lähedale, et oleksin saanud hüüda. Pidin paratamatult täna hommikuni sinna jääma; aga ma pole veel näinud ühtki neegrit, kes oleks olnud nii hea haigeravitseja- ometi riskis ta oma vabadusega ja oli väsinud pealegi: nägin selgesti, et ta oli viimasel ajal rängasti töötanud Mulle hakkas neeger meeldima; ütlen teile, džentlmenid säärane neeger on tuhat dollarit väärt ja teda tuleb pealegi veel hästi kohelda. Mul oli kõik, mis tarvis ja poisil oli seal sama hea kui koduski — võib-olla paremgi sest ümberringi valitses rahu. Aga mul oli muret nende kahega; olin seal kinni täna hommikuni; siis sõitis mitu meest venega mööda. Neeger magas parajasti, pea põlvedel; kutsusin mehed tasakesi sinna, nad hiilisid ta juurde, haarasid temast kinni ja sidusid ta enne kui ta asjast arugi sai. Meil polnud temaga mingit vaeva. Poiss oli ka kerges unes, panime aerud liikuma sõitsime parvega tasakesi ja rahulikult üle jõe. Neeger ei teinud vähematki kära ega lausunud ühtki sõna Ta pole paha neeger, džentlmenid, see on minu arvamine.»

«Noh, see kõlab ju üsna kenasti, tohtriisand, seda peab ütlema.»

Teiste meeled läksid siis ka natuke pehmemaks; ma olin kangesti tänulik sellele vanale tohtrile, et ta Jimi asja sedamoodi paremaks käänas. Ja hea meel oli mul ka et ta oli Jimi kohta minuga ühel arvamusel; mina olin alalisest peale arvanud, et Jimil oli hea süda, ja et ta oli nea mees. Kõik olid nüüd nõus, et Jim oli kangesti hästi talitanud ja vääris tähelepanu ja isegi tasu.

489

Kõik tõotasid siis avameelselt ja otsekoheselt, et nad teda enam ei sõima.

Siis nad tulid onnist välja ja panid ukse lukku. Ma olin lootnud, et nad võtavad talt mõne keti ümbert ara, sest need olid hullupööra rasked, või et nad lubavad talle vee ja leiva kõrval

natuke liha ja aedvilja; aga neil ei tulnud seda meelde, ja ma arvasin, et mina ennast parem sinna sekka ei sega. Otsustasin aga tohtri jutustust tädi Sallyle rääkida, niipea kui mul kõige pahem seljataga oleks. Mõtlen sellega seda, kuidas ma olin unustanud mainida, et Sid oli kuuli jalga saanud, kui me tol ööl põgenenud neegrit taga ajasime ja paadiga ringi kõlasime.

Aega oli mul küllalt. Tädi Sally oli kogu päeva ja kogu öö haigetoas; ja niipea kui ma nägin, et onu Siias tuli lähemale, hoidusin kõrvale.

Hommikul kuulsin, et Tomi tervis oli märksa parem ja et tädi Sally oli läinud väikest uinakut tegema. Lipsasin siis haigetuppa; arvasin, et kui Tom on ärkvel, siis luuletame teiste jaoks mõne keerulise loo. Aga ta magas ja väga rahulikult pealegi; näost oli ta kahvatu, mitte enam nii tulipunane nagu siis, kui ta koju toodi. Istusin ja jäin ootama, kuni ta ärkab. Umbes poole tunni pärast tuli tädi Sally tasakesi sisse; nüüd olin kimbus! Ta andis mulle märku, et ma tasa oleksin, istus mu juurde ja hakkas sosinal rääkima, et nüüd võisime kõik rõõmsad olla, sest kõik tundemärgid olid head: Tom oli juba hulk aega maganud, ta näoilme oli parem ja rahulikum olnud, ja võis peaaegu kindel olla, et ta ärgates oleks meelemärkusel.

Nii me siis istusime, ja valvasime; ja viimaks Tom liigutas natuke, avas silmad, vaatas üsna mõistlikult ringi ja ütles:

«Tohoo, ma olen kõdus! Kuidas nii? Kus parv on?»

«Kõik on korras,» ütlesin ma.

«Ja Jim?»

«Tal pole ka viga,» ütlesin ma, kuid mitte väga kindlasti. Tom ei pannud seda tähele, vaid ütles:

«Hea! Tore! Nüüd oleme kõik pääsenud ja vabad! Kas jutustasid tädile?»

Pidin ütlema jah; aga tädi ütles vahele:

«Millest, Sid?»

«Noh, sellest, kuidas kogu see lugu oli.»

«Mis lugu?»

«Noh, terve see lugu. Polnud ju muud kui see üks lugu; kuidas me põgenenud neegri vabastasime — mina ja Tom.»

«Helde taevas! Neegri vabastasite? Mida see laps räägib! Oh heldeke, tal on jälle pea segi!»

«Ei, mul pole pea segi; tean kõik, mis ma räägin. Me vabastasime ta — mina ja Tom. Otsustasime, et teeme seda; ja tegime. Ja tegime toredasti.» Ta oli nüüd kord algust teinud ja tädi ei takistanud teda, aina istus ja vahtis talle näkku ja laskis teda edasi rääkida. Sain aru, et minul ei maksnud ennast asjasse segada. «Noh, tädi. see andis meile kolepalju tööd; töötasime mitu nädalat tundidekaupa ja öösi, kui teie kõik magasite. Pidime küünlad varastama ja lina ja särgi ja su kleidi ja lusikad ja tinataldrikud ja noad ja soojendamispoti ja käiakivi ja jahu ja otsata palju asju. Ja sa ei oska arvata, kui raske oli saagi teha ja sulgi ja pealkirju ja kõiksugu asju; ja sa ei

oska pooltki arvata, kui lõbus see oli. Ja me pidime need puusärgipildid tegema ja kõik ja anoniimkirjad kirjutama ja mööda piksevarrast üles-alla ronima ja onni seina alla augu kaevama ja nöörredeli tegema ja piruka sees onni saatma; ja lusikad ja muud asjad saatsime su põlle taskus . . .»

«Oh halastust küll!»

«. . . ja pidime onni rotte viima ja madusid ja muid loomi Jimile seltsiks; ja siis sa pidasid Tomi siin nii kaua kinni selle võitükiga kübaras ja kogu asi oleks peaaegu untsu läinud, sest mehed tulid, kui me alles onnis olime; ja me pidime sääred tegema, ja nad kuulsid meid ja lasksid, ja ma sain oma kuuli; siis läksime teelt kõrvale ja lasksime nad mööda; ja kui koerad tulid, siis nad ei hoolinud meist, vaid jooksid sinna, kus oli rohkem kära. Ja me võtsime paadi ja sõitsime parvele ja olirnegi julges kohas; ja Jim oli vaba mees; ja me tegime kõik üksipäini — eks see olnud tore, tädike!»

«Noh, niisugust asja pole ma veel eluilmaski kuulnud! Siis teie, teie tegu oli kogu see segadus, te väikesed võllaroad; siis teie ajasite meil kõigil pead sassi ja

hirmutasite meid poolsurnuks. Kõige parema meelega näitaksin teile jalamaid, mis ma sellest kõigest arvan! Mõelda, et ma kõik need ööd siin mures olin — saa aga ruttu terveks, sa noor kõrilõikaja, küll ma teid siis mõlemaid käsile võtan!»

Aga Tom oli nii kangesti uhke ja õnnelik, et ei suutnud suud pidada, vaid aina jahvatas edasi. Tädi küsis järjelt üht ja teist, ja nii nad vuristasid vahetpidamata nagu kassikontsert, kuni tädi viimaks ütles:

«Noh, rõõmusta nüüd nii palju kui tahad; aga seda ma ütlen: kui sa veel kord temaga tegemist teed . . .»

«Kellega?» küsis Tom; ta nägu läks tõsiseks; ta vaatas ja imestas.

«Kellega? Noh, muidugi selle põgenenud neegriga! Keda's sina arvasid?»

Tom vaatas rnulle väga tõsiselt näkku ja ütles:

«Tom, kas sa ei öelnud, et temaga on kõik korras? Kas ta pole läinud?»

«Läinud?» ütles tädi Sally. «See neeger? Muidugi mitte! Ta toodi tervelt tagasi, ta on jälle onnis vee ja leiva peal, kätest ja jalust ahelais, kuni keegi talle järele tuleb või ta ära müüakse.»

Tom kargas voodis istukile, ta silmad välkusid, ninasõõrmed käisid kinni ja lahti nagu käia oimud ja ta hüüdis mulle:

«Neil pole õigust teda luku taha panna! Välja! ära viivita silmapilkugi! Lase ta lahti! Ta pole ori. Ta on niisama vaba kui iga teine elav olend.»

«Mis see laps ometi mõtleb?»

«Mõtlen seda, tädi Sally, et kui keegi muu ei lähe, siis lähen ma ise. Olen teda eluaeg tundnud ja Tom niisama. Vana miss Watson suri kahe kuu eest; tal oli häbi, et oli ta tahtnud Lõunasse müüa; ta ise ütles seda; ja oma testamendis andis ta talle vabaduse.»

«Ja mis-hullu siis sinul oli tarvis teda vabastada, kui ta juba niigi oli vaba?»

«Säh sulle küsimust. .Nii küsivad ainult naised. Ma tahtsin seiklust; oleksin kas või põlvini veres sumanud, et aga . . . Oh,, taevas küll, tädi Polly!»

Ja tädi Polly seisis tõesti ukse vahel, nägu mahe ja rõõmus nagu suhkrust inglil!

Tädi Sally hüppas püsti, kallistas tejia nii, et tal hing kinni jäi, ja nuttis. Lipsasin silmapilk voodi alla, sest mulle näis, et nüüd läheb meil haprasti. Piilusin voodi alt välja, ja natukese aja pärast tädi Polly raputas ennast tädi Sally käte vahelt lahti ja silmitses Tomi üle prillide, nagu oleks ta tahtnud teda maapõhja puurida. Siis ta ütles:

«Jah, parem pööra pea kõrvale; mina sinu asemel teeksin sedasama, Tom.»

«Oh, heldene aeg!» ütles tädi Sally. «Kas ta on nii väga muutunud? Ei, see pole Tom; see on Sid. Tom on . . . Tom on — jah, kus on Tom? Ta oli alles praegu siin.»

«Sa tahad öelda, kus on Huck Finn! Eks ole? Ma arvan, et olen sihukest võllarooga, nagu mu Tom, küllalt kaua kasvatanud, ja tunnen ta ära, kui teda näen. Taga paremat, mina ei peaks Tomi tundma! Tule voodi alt välja, Huck Finn.»

Ma siis tulin. Aga mul oli sant olla.

Tädi Sally oli nii jahmunud kui veel vähegi olla võib: ma pole veel näijud, et keegi oleks nii jahmunud olnud, — ehk olgu siis onu Silas, kui ta tuppa tuli ja teised talle kõik jutustasid. Ta jäi nagu purju, kui nii võib öelda; oli päev otsa segane ja pidas õhtul sihukese jutluse, mille kallal veel kaua pead murti, sest taipu poleks sellest saanud isegi kõige vanem inimene maa peal.

Tomi tädi Polly jutustas siis kõik, kes ja mis ma olin. Ja ma pidin jutustama, kuidas see kõik juhtus, et emand Phelps pidas mind Tom Sawyeriks. Seal ütles aga emand Phelps vahele:

«Oh, hüüa mind edasi tädi Sallyks, ma olen sellega nüüd harjunud ja jäägu see pealegi nii.»

Jutustasin siis edasi, et kui tädi Sally pidas mind Tom Sawyeriks, siis ei hakanud ma vastu vaidlema, sest polnud midagi parata; pealegi teadsin, et Tom ei paneks seda pahaks, sest temale meeldis kõik, mis oli salapärane — ta võis sellest seikluse treida ja suurt heameelt tunda. Nii siis kõik läks; ja Tom tegi endast Sidi ja aitas mind, kuidas vähegi oskas.

Ja tädi Polly ütles, et Tomil oli õigus; et vana miss Watson oli oma testamendis Jimile tõesti vabaduse kin-

kinud. Nii oli Tom Sawyer kogu seda vaeva ja kõiki neid raskusi näinud ainult selleks, et vaba neegrit vabastada. Ja mina ei olnud taibanud, kuidas temasugune korralikult kasvatatud poiss võis neegri vabastamise juures abiks olla!

Tädi Polly ütles, kui tädi Sally olevat kirjutanud, et Tom ja Sid olid tervelt pärale jõudnud, siis olevat ta endamisi mõelnud:

«Kae, mis see siis tähendab! Midagi säärast võis oodata, kui ta üksi teele läks, ilma et kedagi oleks olnud teda valvamas. Tahes või tahtmata pidin nüüd enam kui tuhat miili jõge mööda alla sõitma, et näha, millega see poiss oli seekord jälle hakkama saanud. Sinult ma ju vastust ei saanud.»

«Aga sa pole mulle ju kirjutanudki,» ütles tädi Sally.

«Taga paremat! Kirjutasin sulle kaks korda ja küsisin, mis sa sellega öelda tahtsid, kui teatasid, et Sid on siin.»

«Noh, mina pole sult kirja saanud, õde.»

Tädi Polly käänas ennast pikkamööda ja tõsise näoga ümber ja ütles:

«Kuule, Tom!»

«Noh, mis siis?» ütles Tom tujukalt.

«Ara aja jonni, sa häbematu poiss; kirjad siia!»

«Mis kirjad?»

«Tead küll, mis kirjad. Kui ma su veel käsile võtan, siis . . .»

«Kirjad on kohvris. Nad on just samasugused nagu nad olid, kui ma nad postkontorist tõin. Mina pole neile sisse vaadanud ega ole neisse puutunud. Aga ma teadsin, et neist tuleb sekeldusi; ja arvasin, et ega sul suurt ruttu ole; ja . . .»

«Noh, keretäis on sul soolas, selle juures pole kahtlust. Aga ma kirjutasin .veel kolmanda kirja ja teatasin, et tulen; See kiri on ka vist. . .»

«Ei, selle sain eile kätte; ma pole seda veel lugenud, aga muidu on kõik korras, kiri on minu käes.»

Oleksin hea meelega kähe dollari peale kihla vedanud, et kiri polnud tema käes; aga arvasin, et võib-olla on julgem, kui ma seda ei tee. Ma ei lausunud parem sõnagi.

VIIMANE PEATÜKK.

Niipea kui sain Tomiga nelja silma all rääkida, küsisin talt, mis ta oli õieti kavatsenud pärast põgenemist peale hakata. Mis tal oli meeles olnud, kui ta korraldas põgenemisloo ja vabastas neegri, kes oli niigi juba vaba. Ta ütles, et oli algusest peale kavatsenud parvega jõge mööda alla sõita, kui Jim oleks vabastatud; jõesuudmeni oleks meil siis võinud veel palju seiklusi olla; ja siis alles oleks ta Jimile öelnud, et ta oli vaba, ja oleks ta aurikuga uhkesti koju viinud ja talle kaotatud aja eest tasu maksnud; ja oleks enne koju kirjutanud ja oleks käskinud kõiki ümberkaudseid neegreid kokku tulla ja Jimi tõrvikute saatel ja puhkpilliorkestriga läbi linna viia. Siis oleks Jim kangelane olnud ja meie ka. Aga ma arvasin,

et asi oli niigi hea küllalt.

Saime Jimi kohe kettidest vabaks; kui tädi Polly ja onu Siias ja tädi Sally kuulsid, mis heaks abiliseks Jim oli tohtrile olnud ja aidanud Tomi põetada, siis tehti sellest suur number. Jim sai tasu ja võis süüa, mis ta tahtis, tal oli mugav olemine ja tööd mitte mingisugust. Lasksime ta üles haigetuppa tulla, siis oli rääkimist laialt. Ja Tom andis Jimile nelikümmend dollarit selle eest, et ta oli nii kannatlik vang olnud ja meie meeleheaks nii palju teinud. Ja Jim oli heameelest poolsurnud ja ütles:

«Kas näed nüüd, Huck? Mis ma sulle ütlesin seal Jacksoni saarel? Ütlesin, et mul on karvane rind ja ütlesin, mis tähendus sel on. Ütlesin, et kord olin rikas, ja et saan jälle rikkaks; et see on tõsi; ja näe, oligi. Näed nüüd, usu mu juttu, märgid ei valeta. Pidage mu sõnu meeles; ütlesin, et saan jälle rikkaks ja nüüd

olengi rikas!»

Siis hakkas Tom rääkima ja rääkis ja rääkis; ütles, et teeme siit kolmekesi öösi sääred, muretseme endile varustuse ja läheme paari nädala pärast indiaanlaste sekka nende maa-alale seiklema. Ma ütlesin, et olgu, mina olen nõus, aga mul pole raha varustuse ostmiseks; ja ma arvan, et kodunt ka ei saa, sest taat on vististi ammu tagasi tulnud ja mu raha kohtunik Thatcheri juurest ära toonud ja maha joonud.

«Ei ole,» ütles Tom. «Raha on kõik praegugi alles, kogu kuus tuhat dollarit ja veel enamgi. Su taat pole tagasi tulnud. Vähemasti seni, kui mina seal olin.»

Jim ütles üsna pühalikult:

«Ta ei tulegi enam tagasi, Huck.»

Ma ütlesin:

«Miks, Jim?»

«Ükskõik miks, Huck, aga ta ei tule enam tagasi.»

Ma ei andnud talle asu; siis ta viimaks ütles:

«Kas mäletad seda maja, mis jõel ujus, ja seda surnud meest, kelle ma kinni katsin, et sa teda ei näeks? Noh, sa võid oma raha võtta igal ajal, kui tahad: sest see surnud mees oli su taat.»

Tom on nüüd jälle terve; kuuli kannab ta uuriketi otsas kaelas ja vaatab sealt pealt alati, mis kell on. Sellest loost pole siis enam midagi kirjutada ja ma olen seepärast koledasti rõõmus, sest oleksin ma teadnud, kui tülikas on raamatuid kirjutada, siis ma poleks kirju-tamisega jändama hakanudki. Enam ma igatahes ei hakka. Aga ma arvan, et pean nüüd sääred tegema indiaanlaste maa-alale, sest tädi Sally tahab mind oma pojaks võtta ja tahab mind tsiviliseerida; seda ma ei. suuda kannatada. Sihukest asja ma juba tunnen.

Lõpp.